



Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

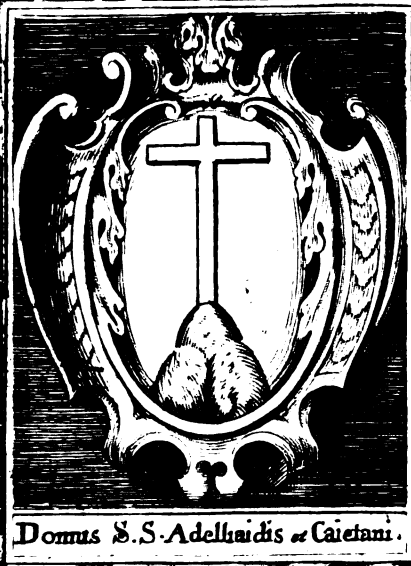
Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>



Domus S. S. Adelhaidis et Caietani.

Et dono gratissime

Plurimum Rdi, Magnifici ac Clarissimi
Sni Authoris, Dni Clarissimi
ac perpetuo observandissimi

f. n^o 387.

4 Ph. pr. 203 u

<36642015480013

<36642015480013

Bayer. Staatsbibliothek

**JURISPRUDENTIA
PUBLICA
UNIVERSALIS.**

ALMA MATER

ADMISSION

SLIP

JURISPRUDENTIA
PUBLICA
UNIVERSALIS,

EX JURE

TUM NATURALI,
TUM DIVINO POSITIVO,

NEC NON

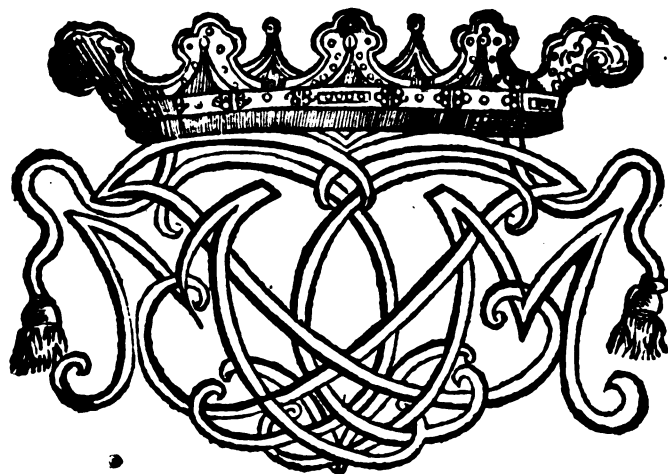
JURE GENTIUM
NOVA ET SCIENTIFICA METHODO
DERIVATA, ET JURIS PUBLICI FACTA,

AUTHORE

P. FRANCISCO SCHMIER,

Ord. S. Benedicti, ex Libero - Exempto - Imperiali
Monasterio Ottoburano, Jurium Doctore, Celsissimorum ac
Reverendissimorum S. R. I. Principum Archi - Episcopi Salisburgensis,
& Episcopi Frisingensis Consiliario Intimo, in Alma & Archi - Episcopali Universitate
Salisburgensi Rectore Magnifico, Facultatis Juridicæ & SS. Canonum Pro-
fessore Emerito, ad S. Joannem in Veldkirch Priore.

*Adjuncto duplici Indice, quorum primus in principio Prospectum
Operis; alter in fine seriem Rerum & Verborum copiosè exhibet.*



Anno Salutis

Paul Lohm

M. DCC. XXII,

SALISBURGI,

Impensis & Literis JOANNIS JOSEPHI MAYR, Aulico - Academici
Typographi, & Bibliopolæ.

CELSISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
DOMINO, DOMINO
FRANCISCO
ANTONIO,
ARCHI-EPISCOPO,
ET
S. R. I. PRINCIPI
SALISBURGENSI,
S. SEDIS APOSTOLICÆ
LEGATO NATO, GERMANIÆ
PRIMATI,
S. R. I.
PRINCIPI
AB HARRACH &c. &c.
PRINCIPI
AC
DOMINO, DOMINO
MEO CLEMENTISSIMO.

THE
FEDERAL
BUREAU OF INVESTIGATION
OF THE
DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.
20535

CELSSISIME ac REVERENDISIME
ARCHI-EPISCOPE,

S. R. I.

PRINCEPS,
DOMINE, DOMINE
CLEMENTISIME.



Non arbitror, ab ullo mortalium
audaciæ cujusdam me postulatam iri,
quod *Jurisprudentiam*, quam *Publi-*
cam & Universalem inscribo, Reveren-
dissimæ Celsitudini *Tuæ* consecrare su-
stineam; metuerem potius, ne æquio-
res etiam rerum arbitri nigrô me co-
mate notarent, si Mecænatem & Auspicem alium, quàm
FRANCISCUM ANTONIUM, cùm Salisburgensium
† 2 tum

tum Harrachidum PRINCIPEM, quæsissem. Enimverò, ubi vel solam, quam memorata *Jurisprudèntia* complectitur, materiam intueor, ea ex nativa dignitate tam eminens, ex cognata utilitate tam præstans est, ut *Tua* sub Effigie, *Tua* sub Tutela, *Princeps Celsissime*, lucem publicam aspiciere mereatur. Agit scilicèt illa præcipuè de *Summa* in terris *Potestate Politica*, Summorumque Principum tum *officio*, tum *obligatione*; *Tu* verò *Magne Princeps*, & *Germaniæ Primas*, non tantùm in participium Potestatis Majestaticæ pari cum reliquis Germaniæ Principibus jure assumptus es; verùm etiam exhibes vivam Optimorum Principum idæam; animatum rectè & sapienter Imperantium exemplū. Duo quippe, Authore Justo Lipsio *Civilis Doctr. lib. 2. cap. 10.* sunt *magna luminaria*, quæ Principem inclarescere faciunt, *Justitia & Clementia*: illa velut Sol; ista quasi Luna: illa ut luceat, urat, & accendat; hæc ut molliat & temperet. Utrumque luminare *Tuâ* in fronte, *Tuâ* in actione *Princeps Sapientissime* tam perspicuè resplendet, ut vel invidet, vel Lunam & Solem non videat, qui videre se negaverit. Etenim si *Justitia Jureperitis sit constans & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi*; *Tu, Princeps Justissime*, ipsa es *Justitia*, constanter & perpetuò nil aliud volens aut mandans, quàm ut *Tuis* in Dicasteriis, Tribunalibus, & Consiliis, omnibus tribuantur, quæ sua sunt; auditus non semel dicere, *Te* usque ad novissimum quadrantem satisfacere paratum fore, si cuiquam *Tuo* ex decreto aliquid de jure suo contra *Jus ablatum* aut *imminutum* fuisse, compertum haberes. Adeoque

Reddere personæ vis convenientia cuique;

Horatius de *Arte Poët.*

*Justique tenorem
Flectere non odium cogit, non gratia suadet.*

Claudian. de *Malii Theodori Consul.* *Clementiam* tantoperè familiarem & propriam *Tibi* reddis, ut, cùm alii perlæpe solò titulò audiant *Clementes*, *Tu* reipsâ citra palpum sis *Princeps Clementissimus*, *sermone affabilis*, *vultu, qui maximè Populos demeretur, amabilis, æquis desideriis propensus, nec iniquis acerbis*, ut loquitur Seneca 1. de *Clement.*

ment. Nec magis indolere cerneris, quàm si, vel repug-
nante justitiâ, vel æquitate reluctante, singulorum vota ex-
plere nequeas; etsi, qui non impetrant, quæ postulant,
absque solamine à *Tuo* conspectu non recedant. Titum vi-
delicèt, insignem illum Romanorum Imperatorem imita-
ris, cujus teste Suetonio in *ejus vita* aurea vox erat, *non oportere quemquam à Sermonis Principis tristem recedere.* Nec
tamen, si necessitas flagrum in flagitia extorqueat, parcis,

*Quin etiam fontes expulsâ corrigis irâ,
Et placidus delicta domas.*

Claudian. *d. l.* Atque hõc ipsõ, dum novum Clementiæ
das argumentum, non exiguum Reipublicæ concilias fir-
mamentum: nam eõdem Claudianõ perhibente,

*Peragit tranquilla Potestas,
Quod violenta nequit; mandataque fortiùs urget
Imperiosa quies.*

Nempe, quod selectõ vis exhiberi symbolõ, probas in ope-
re: *nec laxè nec strictè nimis.*

Justitiæ porrò, in Principe desideratæ, laudatus Lipsius
cap. 14. adjungit *Fidem*, tanquàm ejus originem aut sobo-
lem; Clementiæ in *cap. 15.* sociat *Modestiam*. Per *Fidem*
intelligit *effectum* seu observantiam *dicti aut promissi*; de
qua Silius Italicus:

*Ante Jovem generata, decus Divùmque hominumque,
Quâ sinè non tellus pacem non æquora nòrunt,
Justitiæ consors tacitumque in pectore numen.*

Hanc, *Princeps Laudatissime*, uti statim in ipso auspici-
fimi Regiminis exordio *Tibi* pro Lege statuisti; ita etiam-
num sanctè custodis, non ea tantùm, quæ strictõ, ut ajunt,
jure debentur, nemini eripiendõ, sed etiam, quod ex gratia
& mero favore indulgisti, non revocandõ. Per *Mode-
stiam* designat præfatus Lipsius *sensum de se ratione tempe-
ratum, nec actione exultantem.* Quis verò, *Princeps Exa-
tissime*, Te modestior? Qui in *alto positus alta de Te* non
sapis; *quantòque major es, tantò Te* juxta monitum Cice-
ronis *lib. 1. de Offic. submissus geris*; & qui dignitate Prin-
cipi-

cupibus excellis, facilitate par infimis videris, prout de Magno Pompeio tradit Cicero pro Lege Manil.

*Caret tibi pectus inani
Ambitione;*

Horatius *lib. 2. epist.*

*Nec, quæ comitatur honores,
Ausâ Tuam leviter tentare superbia mentem.*

Claudian. *ubi supra.* Inde verissimum est, quod apud citatum Ciceronem *lib. 1. epist. ad Q. fratrem* legitur: *facilimos esse aditus ad Te: patere aures Tuas querelis omnium: nullius inopiam ac sollicitudinem non modò ullo populari accessu ac tribunali, sed ne domo quidem Tua, & cubiculo exclusam Tuo; toto denique in Imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena Clementiæ, mansuetudinis, humanitatis.*

Sed neque desunt alia & domestica motiva ac momenta, quæ suaviter impellebant, *Tuo ut Nomini meam Jurisprudentiam* omni cum submissione faciam tributariam. Conscripsi siquidem ipsam in *Tua* Universitate, quam affectu non vulgari, sed patriò, sed paternò, sed Principali fovēs, amas, protegis; ac in eo flore & fama, quâ in Orbe terrarum celebratur, incredibili curâ, fervore, & vigilantia conservas. Prospicis nempe, *nihil tam necessarium Principi, quàm lucem, & ornamentum bonarum artium*, uti graviter advertit perspicacissimus Didacus Savedra; prospicis non modò, *ut ipse omnia ex officio agas, sed ut etiam reliqui omnes quàm optimi fiant*: id quod Vero Principi maximè consentaneum esse, discimus ex Dione Cass. *lib. 52.* Conscripsi ipsam hòc ipsò tempore, quò ex *Tuo* Clementissimo annutu & placito Reçtoris Academici munere fungebar, & etiamnum fungor, inter plura, quæ identidem occurrunt, obstacula ad stringendum ferventiùs calamum largò Celsissimarum Tuarum Gratiarũ influxu fortiter animatus & incitatus, dum, *ut fruges non tam soli ingenio quàm Cæli beneficiò & temperie lætiùs proveniunt, ita quoque artes bonæ & ingenia Principum benignitate excitantur.* Justin. *Episcop. in Cant. Cant.* Conscripsi demùm ipsam in usum & commodum studiosæ juventutis, non è viliori solùm glebâ sed Nobiliori quoque, & Illustri sanguine confer-

tim Salisburgum convolantis ; cui etiam, ut non literis
solum imbuatur, sed & moribus, Clariores Natales conde-
centibus, instituatur, Aulam *Tuam* accedere permittis ;
non immemor illius, quod asseruit Cicero *lib.2. de Divinat.*
nullum munus Reipublicæ afferre majus meliusve Principes
posse, quàm si docere & erudire juventutem curent.

Cùm igitur hæc, quam humillimè dedico, *Jurispru-*
dentia ex tot tantisque titulis *Tibi, Princeps Clementissime,*
sit debita, non dedignaberis, id, quod *Tuum* est, faventi
Clementiæ oculò respicere, ac, ceu publicum non minùs
demissæ gratitudinis quàm profundæ devotionis monu-
mentum, *Celsissimâ* manu recipere, meque tota cum Uni-
versitate Principalibus gratiis nunquam non irradiare & for-
tunare. Et, si Opus, quod offero, minùs comptum aut ex-
politum, quàm ut Celsitudinem Tuam Reverendissimam
deceat, videatur, connata *Tibi* Bonitas illud non ex ornatu,
sed voluntate æstimabit : quia cum Tibullo *lib.4.*

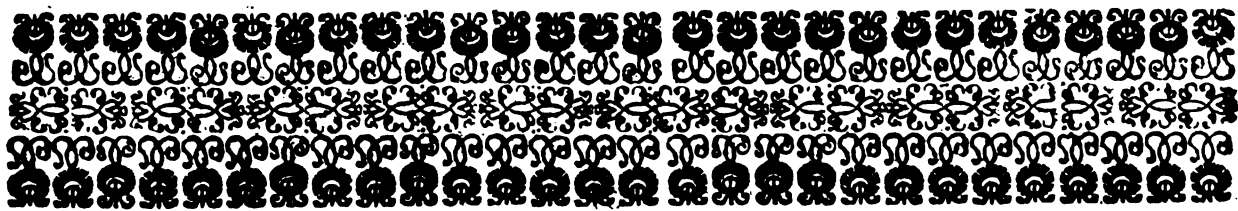
Est nobis voluisse satis ;
Et qui, quàm potuit, dat maxima, gratus abundè est,
Et finem pietas contigit illa suum.

Ovid. *de Ponto.* Interea cum Plinio in suo *Panegyri-*
co, quem Trajano dixerat, enixissimo cum voto ita conclu-
do : *dent Tibi Princeps ætatem Dii, quam mereris* (mereris
autem longævam & immortalem) *serventque animum,*
quem dederunt.

Reverendissimæ ac Clementif-
simæ Celsitudinis Tuæ &c. &c.

Humillimus & Obsequentissimus

P. FRANCISCUS SCHMIER,
Universitatis Rector.



LICENTIA
REVERENDISSIMI
DD. PRÆSIDIS
UNIVERSITATIS.



OS RUPERTUS D. G. Abbas Liberi-
Exempti-Imperialis Monasterii Otto-
burani, & Universitatis Salisburgensis
p. t. Præses &c. petitam juxta Statuta
Academica à plurimùm Reverendo, Clarissimo
& Magnifico D. P. Francisco Schmier, ejusdem
Monasterii Ottoburani Professo, prænominatæ
Universitatis Rectore licentiam & facultatem
hiscæ concedimus, ut Opus suum, scilicèt Juris-
prudentiam Publicam Universalem, dummodò
à Facultate Theologica & Juridica pro more an-
teà approbatum fuerit, prælo committere ac di-
vulgare possit. Actum in præfato Monasterio
Ottoburano die 25. Septembris 1720.

(L. S.)

RUPERTUS Abbas.

AP.

A P P R O B A T I O

SACRÆ FACULTATIS THEOLOGICÆ.

Post evulgatam *Jurisprudentiam Canonico-Civilem*, magnis encomiis ab orbe literato celebratam, alia in lucem emergit *Jurisprudentia Publica Universalis*, ab eodem Authore Magnifico & Clarissimo æquali prudentiâ, consummatâ Jurisperitiâ, pari Utriusque Reipubl. emolumento, novôque nostræ Universitatis ornamento concinnata. Opus planè laboriosum, numeris tamen omnibus absolutum. Agit in eo Celebratissimus Author *de variis hominum statibus*, quorum vivendi rationem secundum interiora (unde Leges promanârunt) Moralis Philosophiæ arcana dilucidè explicat. Habet *de Origine, Amplitudine, & Varietate Supremæ Potestatis*, quam intra proprios fines continet, atque ad Confines ita extendit, ut hujus exercendæ, vel omittendæ, pacis æquè ac belli temporibus, non quid lubet, sed quod licet, sapiens abundè inveniat. Habet insuper Subditorum Jura, Sacrorum & Profanorum usum, Imperantium & Parentium conditionem, aliâque præclara, quæ Viros togâ sagôque claros decent, & juvant; illustri verò Juventuti, aliisque, ad altiora natis, censentur summo-perè proficua. Præterea nihil in hoc Opere inordinatum, incultum, aut amarum; sed sinè aculeo, modestè ac suaviter eo inveniuntur ordinè omnia sapienter disposita, ut cuique suum. *Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & DEO, quæ sunt DEI*, cordatè attribuantur. Cumque nihil prorsus in isthoc Opere aut Fidei Orthodoxæ dissonum, aut Morum honestati adversum; quin imò omnia & singula veræ Religionis ac Christianæ pietati conformia animadverterim, luce publica, non ut accipiant, sed ut afferant, dignissima censeo. Salisburgi die 30. Julii Anno 1722.

P. COELESTINUS MAYR,
 Ord. S. Bened. ex Libero & Imperiali
 SS. Udalrici & Afræ Augustæ Vindelic.
 Monast. Profess. SS. Theol. Doctor,
 Celsiss. & Reverendiss. S.R.I. Principis,
 & Archi-Episc. Salisb. &c. &c. Consil.
 Eccles. & in eadem Universitate Theol.
 Scholast. Professor Publicus, Pro-Cancellarius,
 & Vice-Rector p. t. Decan.

† † †

A P.

APPROBATIO INCLYTÆ FACULTATIS JURIDICÆ.

DUm *Jurisprudentiam* hanc *Publicam Universalem* legere licuit, dubius hæsi, ab Opere Authorem, an magis ab Authore Opus admirarer? Hoc enim prorsus singulare, & planè eximium omnis Sapientiæ & eruditionis simulacrū est: Illius plusquàm humanum ingenium mille & mille linguis fama jam pridem locuta est, & recens in præsentī volumine Magnificam deprædicat gloriam, ubi quinque libris comprehenditur, quod aliorum mille Libri non exhibeant. Prodeat igitur in publicum Opus, ab omnibus æstimandum, Author, ab omnibus celebrandus, cujus genii & ingenii penicillus plura doctissima depinxit Opera, æternitati consecranda,

Ita censet Salisburgi 28. Julii 1722.

JOSEPHUS BONAVENTURA

FRANZ, J. U. D. Celsissimi ac Reverendissimi S. R. I. Principis, & Archiepiscopi Salisburgensis &c. &c. Consiliarius, Codicis & Juris publici Professor Ordinarius, Facultatis Juridicæ p. t. Decanus,

AD

AD LECTOREM.

A B eo tempore, quò *Jurisprudentiam Canonico-Civilem* evulgaveram, in id præcipuè cogitatus & conatus meos intendere & impendere studui, ut, quam Orbi erudito maximè necessariam ac utilem judicavi, *Jurisprudentiam Publicam Universalem*, in usum & commodum Juventutis Academicæ, accommodatò & facili stylò concinnarem. Experientià namque compertum habebam, non Jus privatum duntaxat, sed comprimis Jus Publicum, seu Romani Imperii seu Nationum aut Regnorum aliorum illud appelletur, ægrè doceri aut disci, nisi Jus Publicum Uaiversale, ex quo Jura singularum Civitatum tam quoad se quam in ordine ad Civitates alias descendunt, præviâ tractatione explanetur: cum tratatitium sit, rivos ex fonte deducendos; &, quæ generica sunt, particularibus & singularibus esse præponenda.

Equidem præter impedimenta multifaria, quæ successum Operis retardabant, obvenerunt argumenta non pauca, quò minùs illud aggrederer, primò obtutu dissuadentia. Cogitabam videlicet, non defuturos, qui crederent, id scribendi genus à mea professione alienum esse. Sed non diu animum vexabat hic scrupulus. Quid enim (tacitus mecum ratiocinabar) quid Viro, etiam Ecclesiastico, magis consentaneum, quam Jus Divinum, cum Naturale, quod mentibus nostris ab Authore Naturæ suaviter impressum; tum liberum, quod vel tabulis lapideis incisum, vel digito DEI in sacris paginis expressum legimus, intentiori curâ & sedulitate rimari, ruminari, recordari, atque exinde Jus aliquod Universale, secundum quod homines, cujuscunque conditionis, in universo mundo ad bene beatèque vivendum instituantur, compilare? Quid studiosæ, selectæ, & verè Nobilis Juventutis Rectori propius conveniat, quam sana, sancta, & segura tradere principia, quibus tenerior ætas semel imbuta, citra erroris periculum, sciat, quid quisque DEO, sibi, parentibus, patriæ, Reipublicæ, Superioribus, Subditis, æqualibus in omni statu debeat?

*Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis:*

Horatius de *Arte Poët.* Illeque omne fert punctum,

*Qui didicit, patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quò sit amore parens, quò frater amandus & hospes:
Quod sit conscripti, quod Judicis officium: quæ
Partes in bellum missi Ducis &c.*

Idem *ibid.* Præcesserunt in themate non absimili Scriptores, non vulgares aut triviales, sed Vitæ sanctimoniam, Religionis Zelò, Doctrinæ præstantiam inter primos collocandi, nempe. (ut paucos è pluribus commemorem) ipsemet Doctorum Angelus, Thomas Aquinas in libris de *Regim. Princip.* nec non commentariis in *libros Politicor. Aristotelis*; Eminentiss. Cardinalis Robertus Bellarminus; Hieronymus Osorius Episcopus Sylvensis; Jacobus Simanca Episcopus Parentis; qui suas lucubrations de Regum, Principum, Rerumpublicarum institutione ac gubernatione ediderunt, nobisque paria lucubrandi luculentum exemplum, reliquerunt. Nihil dicendò, in materiam, quæ merè vocatur Politica, & Artibus quam Academiis aptius quadrat, calamum nostrum haud excurrere, sed intra li-

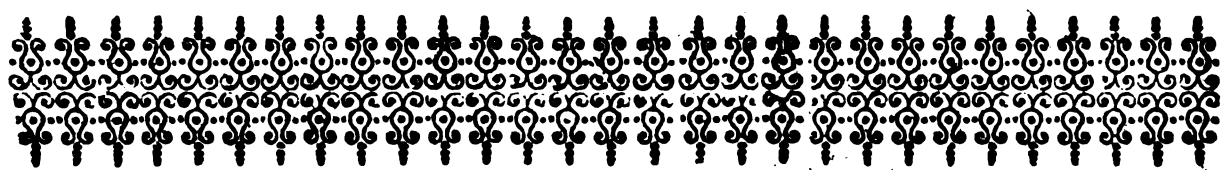
mites Justitiæ, quæ teste D. Ambrosiô *principalis est virtus, & parens quedam generatioque virtutum*, se se continere.

Occurrebat præterea futuræ tractationis non tam novitas quàm raritas: quippe cum adeò multos non invenerim, qui Juri Publico Universalis suas vigilias ex asse consecraverint. Verùm, ut verum fatear, hoc motivum à proposito nedum me deterruit, sed magis magisque incitavit & animavit: tantò siquidem ardentiori conatu oportet artibus & scientiis, quæ Republicæ nimio-perè salutares esse dignoscuntur, insudare, quantò pauciores reperiuntur, iisdem pro merito dilucidandis vires suas applicare volentes. Quod enim à multis jam bene dictum, deductum, aut digestum est, utilitas publica non petit, ut ab alio recoquatur: quod verò, cum maximè docendum aut explicandum foret, à plerisque tamen negligitur, citra dispendium omitti non potest. Et, si quispiam existimaverit, præclarum Opus Grotii, quòd inscripsit de *Jure Belli & Pacis*, sufficere, ut, quidquid ad notitiàm Juris Publici desiderari potest, ex eodem haurire liceat. Huic respondeo, primatum quidem hac in re tribuendum Grotio, quòd primus, ut omnes ferè testantur, manum doctissimam huic Disciplinæ pro incredibili, quòd nactus est, ingenio & eruditione non minùs eleganter quàm feliciter admoverit; fatendum tamen esse, ut scribit acutissimus Samuel Pufendorfius in sua præfatione ad celeberrimum tractatum de *Jure Nat. & Gent.* non pauca ab ipso esse planè præterita, quædam levi duntaxat brachiò tractata, quædam denique admixta, quæ & ipsum hominem fuisse arguerent; inprimis verò, quòd passim à receptis Orthodoxæ Ecclesiæ sententiis diversus abeat. Quæ procul dubiò causa est, quòd tot Interpretes, ad Grotium commentantes, ab illius opinionibus frequenter recedere non erubuerint; memores illius, quòd Cicero *1. de Nat. Deor.* asseverat: *non tam Authores in disputando, quàm rationis momenta querenda esse.* Eaque sentiendi dicendive libertate & ego utar, in illis præsertim locis, ubi Grotii assertiones à solidis fidei Catholicæ aut morum regulis declinare perspexero.

Obversabatur denique, Jura Summarum Potestatum, de quibus principaliter agit Jurisprudentia Publica Universalis, in apice tam excelso residere, ut neque humano judicio subijci, neque ab inferiori quodam scriptore attingi, minùs constringi debeant aut valeant. Sed, ut nihil meminerim, Juris Naturalis & Divini Capita, ex quibus (uti & Gentium usu longævo) Summæ Potestatis Jura metienda sunt, quantumvis sublimia sint & ardua, utpote recondita Divinæ Majestatis tum mysteria tum mandata in se complectentia, humanæ tamen explanationis industriam non respuere; quin imò beatos pronuntiari, & *qui in lege DEI meditantur die ac nocte Psalmo 1. v. 2. & qui scrutantur testimonia ejus Psalm. 118. v. 2.* nulli non perspectum & notum est, obligationes subditorum, quæ & ipsæ huiusmodi Jurisprudentiæ objectum ingrediuntur, vix aliter suis ex visceribus erui & discerni posse, quàm si Jura Imperantium, quibuscum relationem & connexionem obtinent, antehac ritè discutiantur. Et, quis amabo! Regibus aut Principibus à Consiliis aut Confessionibus salvâ conscientiam servire poterit, qui, quid Regibus aut Principibus concessum aut vetitum sit, turpiter ignorat? Certè, si Vito Faberio fidem tribuamus, *nullum vel plura vel meliora scire oportet, quàm ipsum Principem: nam, cum regula sit subditorum, necesse est errare neminem, si sapiat; errare omnes, si desipiat.*

His itaque & omnibus, quæ mentem in diversâ sensa pertrahere poterant, nil motus, Jurisprudentiam Publicam Universalem, auspicante Superùm gratiam exorsus, totam materiam in quinque libros eò ordine, quem *Prospectus totius Operis* in pagina mox sequenti indicabit, distribui; præmissâ dissertatione præliminari, ex qua existentia, natura, utilitas, necessitas, & reliqua, ad hanc Artem pertinentia, statim innotescunt. Methodum adhibui talem, qualem juvandæ memoriæ, illustrando intellectui, levando fastidio appositam censui; minimè dubius, quin, si non corticem tantum contueri, sed ad radicem & nucleum penetrare lubeat; quisque sincerus rerum æstimator pronuntiaverit, oleum & operam neque se, neque me perdidisse, quòd ego laborem hunc verè magnum susceperim; ipse fructum laboris degustare non fuerit dedignatus.

PRO.



PROSPECTUS TOTIUS OPERIS.

DISSERTATIO PRÆAMBULA DE JURISPRUDENTIA PUBLICA UNIVERSALI

SECTIO I.

De Existentiâ & Natura Jurisprudentiæ Publicæ Universalis.

- §. I. De tunc Jurisprudentia Publica Universalis? pag. 1.
- §. II. Quid sit Jurisprudentia Publica Universalis? pag. 3.
- §. III. Quomodo Jurisprudentia Publica Universalis differat
à Disciplinis affinibus? pag. 5.

SECTIO II.

De Fontibus, è quibus haurienda est Jurisprudentia Publica Universalis.

- §. I. De Jure Naturali & Divino. pag. 6.
- §. II. De Jure Gentium. pag. 9.
- §. III. De Jure Canonico, Civili, aliisque Jurisprudentiæ no-
stræ Fontibus. pag. 10.

LIBER I.

De variis Hominum Statibus.

CAPUT I.

De Statu Hominum Naturali.

SECTIO I.

De Existentiâ & Indole Status Naturalis.

- §. I. De tunc Status Hominum Naturalis? pag. 12.
- §. II. Sitne Status Naturalis in ordine ad alios homines Sta-
tus pacis an belli? pag. 14.
- §. III. Quid sit Status Naturalis? pag. 15.

† † † †

SEC.

Prospectus Totius Operis.

SECTIO II.

De Juribus & Obligationibus Hominum, in Statu Naturali existentium.

- §. I. De Juribus & Obligationibus Hominis quoad se. pag. 16.
§. II. De Juribus & Obligationibus hominis in hominem. pag. 19.
§. III. De Juribus & Obligationibus circa res & loca. pag. 21.

CAPUT II.

De Statu Adventitio.

SECTIO I.

De Statu Conjugali.

- §. I. Quid sit Status Conjugalis? - - - - - pag. 24.
§. II. A quonam Status Conjugalis institutus, & quibusnam
præceptus fuerit? - - - - - pag. 25.
§. III. De Juribus & Obligationibus Statûs Conjugalis. pag. 27.

SECTIO II.

De Statu Familiæ.

- §. I. Quid sit Status Familiæ? - - - - - pag. 29.
§. II. Cuiam Regimen Familiæ debeatur? - - - - - pag. 31.
§. III. De Juribus & Obligationibus in Statu Familiæ. pag. 32.

SECTIO III.

De Statu Herili.

- §. I. Quid sit Status Herilis? - - - - - pag. 35.
§. II. De Origine Servitutis & Statûs Herilis. - - - - - pag. ead.
§. III. De Juribus & Obligationibus Statûs Herilis. pag. 37.

SECTIO IV.

De Statu Civitatis.

- §. I. Quid sit Civitas? - - - - - pag. 38.
§. II. De Origine Civitatis. - - - - - pag. 40.
§. III. De modo constituendi Civitatem. - - - - - pag. 44.

CAPUT III.

De Statu Civitatum Regularium.

SECTIO I.

De Statu Civitatum Monarchico.

- §. I. De Natura Statûs Monarchici. - - - - - pag. 46.
§. II. De Prærogativis Statûs Monarchici. - - - - - pag. 47.
§. III. De Incommodis & Periculis Statûs Monarchici. pag. 48.

S E C.

Prospectus Totius Operis.

SECTION II.

De Statu Aristocratico.

- §. I. De Natura Statûs Aristocratici. - - - pag. 49.
§. II. Bona & Commoda Statûs Aristocratici. - - - pag. 51.
§. III. Mala & Incommoda Statûs Aristocratici. - - - pag. eâd.

SECTION III.

De Statu Democratico.

- §. I. De Natura Statûs Democratici. - - - pag. 53.
§. II. Emolumenta Statûs Democratici. - - - pag. 54.
§. III. Detrimenta Statûs Democratici. - - - pag. 55.

CAPUT IV.

De Statu Civitatum Irregularium.

SECTION I.

De Statu Civitatum Irregularium ex defectu Finis.

- §. I. De Civitatibus Herilibus. - - - pag. 58.
§. II. De Civitatibus Patrimonialibus. - - - pag. eâd.
§. III. De aliis Civitatibus, à recto Fine deviantibus. - - - pag. 59.

SECTION II.

De Statu Civitatum Irregularium ex defectu Formæ.

- §. I. De Civitatibus Deformibus. - - - pag. 60.
§. II. De Civitatibus Multiformibus. - - - pag. 61.
§. III. De Civitatibus Informibus. - - - pag. 64.

SECTION III.

De Civitatibus Irregularibus ex defectu Nexûs.

- §. I. De pluribus Civitatibus, uni Principi subjectis. - - - pag. 66.
§. II. De pluribus Civitatibus, Principem seu Ducem absque subjectione habentibus. - - - pag. eâd.
§. III. De pluribus Civitatibus, sine Principe vel Duce inter se unitis. - - - pag. 67.

LIBER II.

De Summa Potestate.

CAPUT I.

De Summæ Potestatis Natura, Varietate, & Origine.

SECTION I.

De Natura Summæ Potestatis.

- §. I. De Summa Potestate quoad Nomen. - - - pag. 70.
§. II. † † † †

Prospectus Totius Operis.

- §. II. De Summa Potestate quoad Rem ipsam. pag. 71.
§. III. De Affectionibus seu Proprietatibus Summæ Potestatis. pag. 72.

SECTIO II.

De Varietate Summæ Potestatis.

- §. I. De Divisione Summæ Potestatis in Realem & Personalem. pag. 75.
§. II. De Divisione Summæ Potestatis in Absolutam & Limitatam. p. 78.
§. III. De Divisione Summæ Potestatis in Electivam & Successivam. p. 80.

SECTIO III.

De Origine Summæ Potestatis.

- §. I. Summa Potestas à DEO, tanquam Authore Naturæ, descendit. p. 82.
§. II. Summa Potestas à DEO immediatè Civitati confertur. pag. 83.
§. III. Summa Potestas à Civitate vel toti Corpori reservatur, vel immediatè in unum aut paucos transfertur. pag. 84.

CAPUT II.

De Modis acquirendi Summam Potestatem.

SECTIO I.

De Electione & Successione.

- §. I. De Electione. - - - - - pag. 88.
§. II. De Successione Hæreditaria. - - - - - pag. 89.
§. III. De Successione Gentilitia. - - - - - pag. 92.

SECTIO II.

De Bello, Matrimonio, & Alienatione.

- §. I. De Bello. - - - - - pag. 96.
§. II. De Matrimonio. - - - - - pag. 99.
§. III. De Alienatione. - - - - - pag. 100.

SECTIO III.

De Præscriptione.

- §. I. Possitne Præscriptio Summæ Potestatis inter eos, qui Superiorem non agnoscunt, habere locum? pag. 102.
§. II. An Populus Summam Potestatem contra Regem aut Optimates præscribere valeat? - - - pag. 108.
§. III. Quibus Præscriptio Summæ Potestatis præjudicet? pag. 111.

CAPUT III.

De Subjecto & Objecto Summæ Potestatis.

SECTIO I.

De Subjecto Summæ Potestatis.

- §. I. Deturne duplex Subjectum Summæ Potestatis, commune & proprium? - - - - - pag. 113.

§. II.

Prospectus Totius Operis.

- §. II. Quinam Summæ Potestatis sint capaces? pag. 114.
§. III. Penes quos in quolibet Statu Summa Potestas resideat? pag. 115.

SECTIO II.

De Objecto Summæ Potestatis.

- §. I. Quænam Personæ Potestati Summæ fiant subditæ? pag. 116.
§. II. Quales causæ constituent objectum Summæ Potestatis? p. 117.
§. III. Ad quem Locum extendatur Summa Potestas? pag. 118.

CAPUT IV.

De Obligatione & Cessatione Summæ Potestatis.

SECTIO I.

De Obligatione Summæ Potestatis.

- §. I. An & qualis sit Obligatio Summæ Potestatis? pag. 121.
§. II. Qualiter ex Pacto obligetur Summa Potestas? pag. 125.
§. III. Quomodo Obligationes Antecessorum transeant ad Successores in Summa Potestate? - - pag. 129

SECTIO II.

De Cessatione seu Desitione Summæ Potestatis.

- §. I. Quot modis desinat Summa Potestas in Statu Aristocratico & Democratico? - - pag. 131.
§. II. Quot modis desinat Summa Potestas in Statu Monarchico. p. 133.
§. III. Ad quem Summa Potestas, ubi desinit, perveniat? pag. 137.

LIBER III.

De Juribus Summæ Potestatis respectu Civitatis propriæ.

CAPUT I.

De Jure Sacrorum.

SECTIO I.

De Jure Sacrorum vi Statûs Naturalis.

- §. I. Recensentur argumenta, ex quibus Sacrorum jus vi Statûs Naturalis Summæ Potestati asseri posse videtur. pag. 141.
§. II. Rationes veræ & solidæ, contrarium dogma demonstrantes. - - - - - pag. 142.
§. III. Argumenta, in §. I. proposita, confutantur. pag. 144.

SECTIO II.

De Jure Sacrorum in Testamento Veteri.

- §. I. Adducuntur aliqua loca ex Lege Antiqua pro Jure Sacrorum, ad Sæcularem Potestatem spectante. pag. 147.

† † † † †

§. II.

Prospectus Totius Operis.

- §. II. Ostenditur, Jus Sacrorum in Lege Veteri ad Potestatem Sæcularem non pertinuisse. - - - pag. ead.
§. III. Respondetur ad loca opposita. - - - pag. 149.

SECTIO III.

De Jure circa Sacra in Novo Testamento.

- §. I. Addensantur aliquot motiva, Potestati Sæculari in Lege Nova quoad Jus Sacrorum apparenter faventia. . pag. 151.
§. II. Validiora fundamenta adversus priorem opinionem jaciuntur. - - - pag. 152.
§. III. Enervantur motiva, Sæculari Potestati juxta §. I. faventia. p. 157.

CAPUT II.

De Jure circa Leges, Privilegia, & Pœnas.

SECTIO I.

De Legibus.

- §. I. Quid sit Lex; quænam illius requisita; quanta diversitas? p. 162.
§. II. De Obligatione Legis. - - - pag. 165.
§. III. De Mutatione Legis. - - - pag. 167.

SECTIO II.

De Privilegiis.

- §. I. Quid & quotuplex sit Privilegium? - - - pag. 168.
§. II. Quis Effectus sit Privilegii? - - - pag. 169.
§. III. Quomodo cesset Privilegium? - - - pag. 170.

SECTIO III.

De Pœnis.

- §. I. Quid & quotuplex sit Pœna? - - - pag. 171.
§. II. Quinam delinquentes, & qualia delicta puniri soleant & debeant? - - - pag. 174.
§. III. Quibus ex causis Pœna exasperari, mitigari, vel condonari valeat? - - - pag. 177.

CAPUT III.

De Jure circa Personas, Bona, & Jura Subditorum.

SECTIO I.

De Summa Potestate circa Personas Subditorum.

- §. I. Quid & quantum Summa Potestas Subditis præcipere vel injungere possit? - - - pag. 181.
§. II. Quale Imperium Summa Potestas habeat in Vitam Civium? p. 184.
§. III. Quale Imperium Summa Potestas habeat super Existimatione Civium? - - - pag. 188.

SEC.

Prospectus Totius Operis.

SECTION II.

De Jure Summæ Potestatis circa Res & Bona Civium.

- §. I. Quid Summa Potestas circa Res & Bona Subditorum per Legem disponere valeat? - - - - pag. 189.
§. II. Qualiter Tributa imponenda aut pendenda sint? pag. 191.
§. III. Quâ ratione Vestigalia exigere & præstari valeant? pag. 194.

SECTION III.

De Jure Summæ Potestatis quoad Jura Civium.

- §. I. Quid possit Summa Potestas circa Jura Civium quoad determinationem? - - - - pag. 196.
§. II. Quid Summa Potestas decernere valeat circa Jura Civium quoad acquisitionem? - - - - pag. 197.
§. III. Quid Summa Potestas possit circa Jura Civium jam quæsitâ quoad ablationem? - - - - pag. 198.

CAPUT IV.

De Jure Summæ Potestatis circa Judicia, Contractus, & Successiones Hereditarias.

SECTION I.

De Judiciis.

- §. I. De Judiciis Necessitate; & judicandi facultate. pag. 200.
§. II. De Personis, ad Judicium concurrentibus. - - - pag. 203.
§. III. De Ordine & Processu Judiciario. - - - pag. 205.

SECTION II.

De Contractibus & Commercialibus.

- §. I. Quid Summa Potestas statuere valeat de Contractibus Subditorum? - - - - pag. 206.
§. II. Quid Summa Potestas disponere possit circa Subditorum Commercialia? - - - - pag. 208.
§. III. Quid Summa Potestas ordinare valeat circa rerum mensuram, pondus, pretium, & monetam? pag. 209.

SECTION III.

De Successione Hereditaria.

- §. I. An Successio ex testamento suam vim & efficaciam habeat à Summâ Potestate Civili? - - - pag. 213.
§. II. Quid Juris Summæ Potestati sit circa Successionem ex testamento? - - - - pag. 215.
§. III. Quid Summa Potestas peculiare habeat circa Successiones ab intestato? - - - - pag. 216.

Prospectus Totius Operis.

CAPUT V.

De Jure Summæ Potestatis circa Officiales, & Officia Publica.

SECTIO I.

De Officiis & Officialibus Publicis in genere.

- §. I. Quales assumendi sint ad Officia Publica, & à quo? pag. 218.
§. II. De Autoritate, Potestate, & Obligatione Officialium. pag. 220.
§. III. De Obligatione Summæ Potestatis ex facto, & non-facto Officialium. - - - - - pag. 223.

SECTIO II.

De Consiliariis.

- §. I. De Necessitate, Qualitate, & Varietate Consiliariorum. p. 225.
§. II. De Juribus & Prærogativis Consiliariorum. - pag. 226.
§. III. De Consiliariorum Obligatione. - - - - - pag. 227.

SECTIO III.

De Magistratibus & Judicibus.

- §. I. De Magistratum ac Judicum Necessitate, Discrimine, & Qualitate. - - - - - pag. 229.
§. II. De Potestate & Officio Magistratum seu Judicum. pag. 230.
§. III. De Obligatione Magistratum & Judicum. - pag. 231.

LIBER IV.

De Juribus Summæ Potestatis quoad Civitates externas.

CAPUT I.

De Jure Belli.

SECTIO I.

De Natura, Diversitate, & Origine Belli.

- §. I. Quid sit Bellum? - - - - - pag. 234.
§. II. Quotuplex sit Bellum? - - - - - pag. 235.
§. III. Undenam Bellum trahat suam Originem? - pag. 238.

SECTIO II.

De Bellatoribus.

- §. I. De iis, quorum Autoritate Bellum geritur. pag. 241.
§. II. De Ducibus Bellicis. - - - - - pag. 242.
§. III. De privatis Militibus. - - - - - pag. 244.

SECTIO III.

De Causis Belli.

- §. I. De justis Belli Causis. - - - - - pag. 246.
§. II. De injustis Belli Causis. - - - - - pag. 251.
§. III. De Causis Belli dubiis. - - - - - pag. 254.

SEC-

Prospectus Totius Operis.

SECTIO IV.

De Effectibus Belli inter Hostes.

- §. I. De Jure occidendi Hostes. - - - pag. 264.
§. II. De Jure circa Res, & Bona Hostium. - - - pag. 267.
§. III. De Jure in Captivos & Victos, & Postliminio. - - - pag. 275.

SECTIO V.

De Effectibus Belli quoad Subditos.

- §. I. De Jure & modo conscribendi Militem. - - - pag. 280.
§. II. De Jure Sequelæ; & Armorum. - - - pag. 283.
§. III. De Jure extruendi vel muniendi Fortalitia, imponendi Præsidia, & imperandi Excubias. - - - pag. 286.

SECTIO VI.

De Obligationibus in Bello.

- §. I. De Obligatione inter Summam Potestatem, quæ Bellum gerit, & Milites. - - - pag. 288.
§. II. De Obligationibus inter Hostes. - - - pag. 290.
§. III. De Obligationibus Hostium quoad Tertios vel Medios. p. 293.

SECTIO VII.

De Repressaliis.

- §. I. De Natura & Conditionibus Repressaliarum. pag. 295.
§. II. Quænam Personæ, & quarum Bona sub Repressalias cadant? - - - pag. 297.
§. III. De Vi & Virtute Repressaliarum. - - - pag. 299.

CAPUT II.

De Jure Pacis.

SECTIO I.

De Natura, Varietate, & Origine Pacis.

- §. I. Quid sit Pax? - - - pag. 300.
§. II. Quotuplex sit Pax? - - - pag. 301.
§. III. Unde Pax oriatur? - - - pag. 302.

SECTIO II.

De Personis, Pacem concludentibus.

- §. I. Quinam Jus habeant suo nomine concludendi Pacem? p. 304.
§. II. De illis, qui Pacem alieno nomine concludunt. pag. 306.
§. III. De Mediatoribus Pacis. - - - pag. 307.

† † † † †

SEC.

Prospectus Totius Operis.

SECTIO III.

De Objecto vel Articulis Pacis.

- §. I. De Amnistia. - - - - - pag. 309.
§. II. De Restitutione & Cessione. - - - - - pag. 310.
§. III. De Satisfactione & Compensatione. - - - - - pag. 313.

SECTIO IV.

De Effectu Pacis.

- §. I. De Obligatione servandi Pacem. - - - - - pag. 315.
§. II. De Pacis Executione. - - - - - pag. 317.
§. III. De Interpretatione Pacis. - - - - - pag. 319.

SECTIO V.

De iis, que Paci Contraria sunt.

- §. I. De Ruptura Pacis. - - - - - pag. 321.
§. II. De nova bellandi Causa, Pacem subsequente. - - - - - pag. 324.
§. III. De Causa, concomitante vel antecedente Pacem. - - - - - pag. 326.

SECTIO VI.

De Accessoriis ad Pacem.

- §. I. De Obsidibus. - - - - - pag. 329.
§. II. De Fidejussoribus & Pignoribus. - - - - - pag. 331.
§. III. De Commeatu, seu salvo Conductu. - - - - - pag. 332.

SECTIO VII.

De Materiis, affinitatem habentibus cum Pace.

- §. I. De Induciis. - - - - - pag. 334.
§. II. De Arbitrio. - - - - - pag. 338.
§. III. De Deditioe, Sorte, & Singulari Certamine. - - - - - pag. 340.

CAPUT III.

De Jure Fœderum.

SECTIO I.

De Natura, Varietate, & Origine Fœderum.

- §. I. Quid sit Fœdus? - - - - - pag. 343.
§. II. Quotuplex sit Fœdus? - - - - - pag. 345.
§. III. Quænam sit Fœderum Origo? - - - - - pag. 348.

SECTIO II.

De Personis, inter quas Fœdera sanciantur.

- §. I. Quinam Fœderis ineundi Potestatem habeant? - - - - - pag. 349.

§. II.

Prospectus Totius Operis.

- §. II. Quibuscum Fœdera possint iniri? - - pag. 350.
§. III. Contra quos Fœdus sanciri valeat? - - pag. 356.

SECTION III.

De Effectu Fœderum.

- §. I. De Obligatione Fœderum. - - - pag. 358.
§. II. De Fœderis Interpretatione. - - - pag. 359.
§. III. De Executione & Cognitione Fœderis. - - - pag. 361.

SECTION IV.

De Contrariis Fœderum.

- §. I. De Fœderum Renuntiatione. - - - pag. 362.
§. II. De Lapſu Temporis, in Fœdere præfixi. - - - pag. 364.
§. III. De Morte Fœderatorum, & Fœderis non-usu. - - - pag. 365.

SECTION V.

De Sponsionibus.

- §. I. Quid & quotuplex sit Sponsio? - - - pag. 367.
§. II. An Summa Potestas ex Sponsione obligetur? - - - pag. ead.
§. III. Ad quid teneantur Sponsores? - - - pag. 368.

CAPUT IV.

De Jure Legatorum.

SECTION I.

De Natura, Diversitate, & Origine Legatorum.

- §. I. Quid sit Legatus? - - - pag. 369.
§. II. Quotuplices sint Legati? - - - pag. 370.
§. III. Ex quo Jure Legatorum Admissio, & Securitas descendat? - - - pag. 372.

SECTION II.

De Personis, ad Legationem concurrentibus.

- §. I. De Personis, à quibus mittuntur Legati. - - - pag. 374.
§. II. Ad quos mittantur Legati? - - - pag. 375.
§. III. Quinam & quales mittendi sint Legati? - - - pag. ead.

SECTION III.

De Officio & Obligatione Legatorum.

- §. I. De Officio Legatorum. - - - pag. 378.
§. II. De Obligatione Legatorum. - - - pag. 379.
§. III. De Obligatione Mittentis ex facto Legati. - - - pag. 380.

† † † † † † †

SEC-

Prospectus Totius Operis.

SECTIO IV.

De Privilegiis Legatorum.

- §. I. De Admissione & Receptione Legatorum. - pag. 381.
§. II. De Securitate & Immunitate Legatorum. - pag. 383.
§. III. De Honore & Cultu Legatorum. - pag. 386.

SECTIO V.

De Judicio & Judice Legatorum.

- §. I. De Judicio & Judice Legatorum in Causis Civilibus Personalibus. - pag. 387.
§. II. De Judicio & Judice Legatorum in Causis Civilibus realibus. - pag. 389.
§. III. De Judicio & Judice Legatorum in Causis Criminalibus. p. 390.

SECTIO VI.

De iis, quæ cessare faciunt Officium Legati.

- §. I. De Morte. - pag. 393.
§. II. De Revocatione. - pag. 394.
§. III. De aliis modis, quibus Officium Legati cessat. pag. 395.

LIBER V.

De Subditis.

CAPUT I.

De Vario Subditorum Statu.

SECTIO I.

De Subditis in genere.

- §. I. Quid sit Subditus? - pag. 397.
§. II. Idemne sit, Subditum aut Civem esse? - pag. 400.
§. III. Quot modis acquiratur Subjectio? - pag. 401.

SECTIO II.

De Varietate Subditorum ex Statu Singulari.

- §. I. De Varietate Subditorum ex Qualitatibus Naturalibus. - pag. 402.
§. II. De Varietate Subditorum ex Qualitatibus Adventitiis. - pag. 404.
§. III. De Varietate Subditorum ex Qualitate Mixta. pag. 405.

SEC.

Prospectus Tótius Operis.

SECTIO III.

De Varietate Subditorum ex Statu Universali.

- §. I. De Universitatibus Familiarum. - - - pag. 407.
§. II. De Universitatibus Studiorum. - - - pag. 408.
§. III. De Universitatibus Opificum, & Mercatorum. - - - pag. 409.

CAPUT II.

De Juribus Subditorum.

SECTIO I.

De Juribus Subditorum respectu Summæ Potestatis.

- §. I. An & qualia Jura Subditi possint habere respectu Summæ Potestatis? - - - pag. 410.
§. II. An & quò remediò Subditi Jus suum à Summa Potestate consequi valeant? - - - pag. 411.
§. III. Possintne Subditi ad suorum Jurium assertionem aut defensionem Summæ Potestati Bellum movere? pag. 412.

SECTIO II.

De Juribus Subditorum inter se.

- §. I. Qualia Jura habeant singuli ex Subditis durante Imperiò? - - - pag. 415.
§. II. Qualia Jura sint inter Universitatem & Subditos singulos durante Imperiò? - - - pag. 416.
§. III. Quænam Jura Subditis competant vacante Imperiò? pag. 417.

CAPUT III.

De Obligationibus Subditorum.

SECTIO I.

De Obligationibus Subditorum respectu Summæ Potestatis.

- §. I. De Obligatione ad Obsequium. - - - pag. 418.
§. II. De Obligatione ad Patientiam. - - - pag. 421.
§. III. De Obligatione ad Fidelitatem. - - - pag. 423.

SECTIO II.

De Obligationibus Subditorum inter se.

- §. I. De Obligatione singulorum Subditorum inter se. pag. 425.
§. II. De Obligatione singulorum respectu Universitatis. pag. 426.
§. III. De Obligatione Universitatis respectu singulorum. pag. 427.

†††††††

CA-

Prospectus Totius Operis.

CAPUT IV.

De Cessatione & Desitione Subditorum.

SECTIO I.

De Modis, quibus aliquis juxta voluntatem Subditus esse desinit.

§. I.	De Emigratione.	-	-	-	-	-	pag. 429.
§. II.	De Exemptione.	-	-	-	-	-	pag. 431.
§. III.	De Præscriptione.	-	-	-	-	-	pag. 432.

SECTIO II.

De Modis, quibus contra voluntatem quis Civis esse desinit.

§. I.	De Expulsione.	-	-	-	-	-	pag. 433.
§. II.	De Deditione.	-	-	-	-	-	pag. 434.
§. III.	De Dissolutione Civitatis.	-	-	-	-	-	pag. 435.



DISSERTATIO PRÆAMBULA
DE
JURISPRUDENTIA
PUBLICA UNIVERSALI.

Jurisprudencia Publica Universalis, licet ex ipso, quod præfert, nomine nemini non perspecta & perspicua esse deberet, aded tamen permultis invisâ & peregrina est, ut vel existentiam ipsius in dubium vocare, vel germanam faciem fucatis duntaxat coloribus adumbrare non erubescant. Quod igitur sit, deturque reverà quædam Jurisprudencia Publica Universalis; & quid illa sit, statim in vestibulo præambulâ quadam dissertatione commonstrare; dehinc, ex quibus fontibus sit haurienda, subjungere, commodum non minùs quàm necessarium existimavi.

SECTIO I.
De Existencia & Natura Jurisprudenciæ
Publicæ Universalis.

SUMMARI.

1. & seqq. Referuntur argumenta, Jurisprudencia Publica Universalis existentiam negantia. 5. & seqq. Revocantur ad stateram Juris, & solide evolvantur. 13. Deducitur exinde hujus Jurisprudencia existentia. 14. Formatur illius definitio. 15. & seqq. Est habitus prudentia. 17. Dirigunt actiones publicas. 18. Cujuscunque Civitatis. 19. & seqq. Etiam respectu aliarum Civitatum. 22.

Quatenus habes rationem Civitatis. 23. & seqq. Ad justitiam. 25. Et salutem publicam. 26. & seqq. Justum discernitur ab utili. 29. & seqq. Varia differentia inter Politicam & Jurisprudenciam Publicam assignantur. 33. & seqq. Ostenditur hujus disciplina discrimen à Ratione status. 36. Item ab Ethica. 37. Nec non Theologia Morali.

§. I.

Deiurne Jurisprudencia Publica Universalis?

Qui negant, dari Jurisprudenciam Publicam Universalem, sequentia obtrudunt argumenta. I. Jurisprudencia Publica

P. SCHMIEP JURISPR. PUB. UNIVERS.

Universalis, si quæ in rerum natura reperitur, erit occupata circa Leges Publicas Universales, in toto, quâ latè excurrit, mundo vim obligandi habentes. At hujus-

A

jusmodi Leges, in toto orbe vim obligandi habentes, non immeritò referri possunt inter entia rationis politica: quippe cum quælibet Respublica specialibus Legibus Publicis, in suum proprium commodum unice collimantibus, instructa noscatur; nec in Gallia vel Hispania valeant Leges, in Moscovia latæ; nec Anglia vel Scotia accipiat ordinationes, à Suecis aut Danis pro Regnorum suorum incolumitate sancitas. II. Si darentur Leges publicæ Universales, deberent vel maximè Supremos Principes ac Respublicas Liberas obstringere: cum eò ipsò, quòd respiciant statum publicum, illa Capita, quibus incumbit statùs publici cura, præ cæteris afficiant. Quis autem dixerit, Reges & Populos Liberos, quos aliàs Legibus esse solutos pronuntiamus, Legibus publicis innodari? Et demus, etiam Coronas & Sceptra Legibus hisce ligari, quis in casu transgressionis erit Judex eorum, qui Superiorem alium non agnoscunt, quàm DEUM & ensẽ? III. In una eademque Civitate nihil est frequentius, quàm ut Leges Publicæ immutentur, veluti patet in solo Germaniæ Regno, quod per diversas diversò tempore rogatas Leges ita à quibusdam immutatum esse dicitur, ut non amplius sibi simile, sed longè diversum ab illo, quod olim erat, appareat: ex principiis autem tam incertis & variis nequit consurgere Juris Publici scientia, quæ certis innitatur principiis, oportet. IV. Qui Jus Publicum Universale concedit, illud reipsà cum Jure Gentium & Naturæ confundit: nam aliud Jus Universale, quod ubique terrarum stringat, hætenùs non est cognitum, quàm Jus Gentium & Naturæ. Non ergo specialis facultas aut nova Jurisprudencia confingi poterit, ubi nihil aliud explanatur, nisi quod ab æterno per Authorem Naturæ, aut in tempore per Gentes constitutum est. Quòd isthæc argumenta minoris sint ponderis, quàm ut assensum apud Jurisprudentes evincant, ex eorum accurata trutinazione constabit. Nam ad I. justa fit retorsio, atque ex necessitate Legum Publicarum Universalium necessitas Jurisprudentiæ Publicæ Universalis eruitur. Siquidem DEUS & Natura, cum sapientissimò cuncta disposuerint consiliò, non deficiunt in eo, quod maximè necessa-

rium est, ut nempe, sicut actionibus hominum privatis certa præfixerunt Jura; ita, & quidem à fortiori, actionibus hominum publicis, quibus aut imperantes & parentes inter se invicem subordinentur, aut una Civitas cum altera bene conveniat, Jura Publica & Universalia præfigantur: his namque deficientibus *nec domus ulla, nec Gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura, nec mundus ipse potest*, velut ad propositum concinnè scribit Oratorum Princeps *lib. 3. de LL.* Quòd autem in unaquaque Republica vel Civitate speciales Leges in illius speciale commodum inveniantur, nullatenùs impedit, quòd minùs Leges aliæ & Universales, ad commune totius humani generis emolumentum adaptatæ, ibidem vigeant: etenim ipsæmet Leges speciales, ut justæ sint & legales, Legibus Universalibus, pro qualibet Gente tam quoad se quàm quoad Gentes exteras ordinatis, concordent, opus est: alioquin ne quidem nomen Gentis aut Populi merebitur Civitas, quæ ab institutis Gentium & Populorum deflectit: quoniam, ut in simili disserit Cicero *lib. 3. de Republ. non est multitudo, Juris consensu & utilitatis communione sociata.*

Ad II. respondetur, exinde necessitatem Legum Publicarum Universalium denuò confirmari, quòd Reges & Populi Liberi, ne dicantur exleges, & in summa libertate in omnem licentiam effundantur, vel maximè Legum frænò, ut intra limites justitiæ contineantur, indigeant: *ubi enim justitia non est, non est Respublica*, sicut arguit D. Augustin. *lib. 19. de Civitate DEI. cap. 21.* Quà verò ratione Reges & Populi Liberi Legibus soluti pronuntiantur, alibi docebitur: nempe, sicut à Grotio *de Jure Belli & Pacis in Prolegom. §. 26.* inter arma Leges filere dicuntur, sed civiles illæ & judiciariæ, & pacis propriæ, non aliæ perpetuæ, & omnibus temporibus accommodatæ; ita & Leges, civiles duntaxat & temporales, non autem Universales & perpetuæ, ac omnibus temporibus accommodatæ, inter Reges & Populos Liberos virtute suâ destituuntur. Et licet Judicem humanum, quòd eoërceantur, non reformident: habent tamen, quem timeant, Judicem Divinum, qui, præter acerbos conscientiæ remorsus, non solum temporales potest irritare

tere poenas, sed etiam corpus tollere, & postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. *Luca 12. v. 5.*

10 Ad III. reponitur, variari simul & mutari Leges Publicas, non tamen Universales, & omnibus Civitatibus communes, sed particulares & certæ Civitati proprias: illæ siquidem aut DEUM reverentur Authorem, ac citra ipsius indulgentiam aboleri nequeunt; aut communem Gentium assensum pro causa respiciunt, ac sine contrario ipsarum dissensu mutationem omnem respuunt. Eapropter Juris Publici Universalis scientia, cum principiis omnino certis & immutabilibus insistant, omnino certa, ineffabilis, & infallibilis est.

11 Ad IV. perlibenter conceditur, Jus Publicum Universale portionem & partem esse Juris Naturæ & Gentium, dum nihil aliud explicandum assumit, nisi quod circa Respublicas tam intra quam extra Civitatem ab humanæ societatis Auspice, DEO ter Opt. Max. ordinatum, aut Gentium autoritate dispositum est. Sive tamen specialis appelletur facultas aut no-

va Jurisprudencia, sive non, parvi refert: quandoquidem ipsa objecti nobilitas & dignitas ex merito postulat, ut, cum Jura seu Naturæ seu Gentium circa privatas hominum actiones tam anxie, tamque graviter eviscerentur, etiam, quæ circa actiones publicas ab altiori & Universali Jure decreta sunt, accuratâ & exactâ disquisitione illustrentur.

His ita discussis, existentiam Jurisprudenciæ Publicæ Universalis tam certam judico, quam certæ sunt Respublicæ, Civitates, & societates Civiles: sicut enim ad illarum justam & rectam tum institutionem tum gubernationem oppidò necessariæ sunt Leges Universales, vi obligativa in omnibus mundi partibus munitæ; ita & necessaria est disciplina, hujusmodi Legibus aut explicandis aut applicandis ex fine suo primario dedita & intenta. Hinc bene Videri *lib. 2. de Reipubl. dignitat. baud plane, inquit, de Republica differi potest, nisi vis Legum prius explicetur, quibus, tanquam firmissimò fundamentò, omnis Respublica nititur, fulcitur, ac continetur &c.*

§. II.

Quid sit Jurisprudencia Publica Universalis?

14 **E**X iis, quæ pro firmanda Jurisprudenciæ Publicæ Universalis existentia mox adducta fuerunt, illius natura non difficili negotiò dignosci, & omisissis aliorum definitionibus, ita explicari potest, quòd sit habitus prudentiæ, dirigens actiones publicas cujuscunque Civitatis quæ talis ad justitiam & salutem publicam.

15 Dixi I. *habitus prudentiæ.* Quamquam enim Jurisprudencia Publica Universalis referri possit tum ad habitum scientiæ, quatenus ex principiis indubitatis & irrefragabilibus suas deducit conclusiones, velut observat Vir Clarissimus, Nicolaus Hertius *Oper. suor. vol. 1. tom. 1. in commentat. de Jurisprud. Univers. sect. 1. §. 5. & 25.*

16 tum ad habitum artis, utpote cum Livio sit ars, quæ Civitas regitur: commodissimè tamen reducitur ad habitum prudentiæ, qui ab Aristotele 6. Nicomach. *cap. 5.* vocatur *cum ratione vera conjunctus, ad agendum idoneus, in iis occupatus, quæ homini bona vel mala sunt*: nec enim aliud quidpiam intendit aut docet nostra Juris-

prudencia, præterquam quæ homini, in societate civili constituto, quoad officia sua vel bona vel mala sunt.

Dixi II. *dirigens actiones publicas*; intellige tales, quæ statum publicum concernunt, quæve natæ & aptæ sunt ad publicam felicitatem exinde comparandam; quò sensu Justinianus Imperator Jus publicum nominavit, *quod ad statum Rei Romanæ spectat.* Et sic Jurisprudencia Publica Universalis ex suo munere non considerat actiones privatas, quæ privatam duntaxat utilitatem respiciunt, & ad statum tranquillitatis publicæ, propinquâ saltem relatione, non ordinantur.

Dixi III. *cujuscunque Civitatis.* Quæ nota distinguit Jurisprudenciam Publicam Universalem à particulari: hæc quippè curam & sollicitudinem gerit unius duntaxat Civitatis, Regni, & Provinciæ; illa non tantum, quid in qualibet Civitate, Regno, vel Provinciæ, justum aut injustum sit, sedulò rimatur, sed etiam, quid inter ipsas Civitates, Regna, vel Provincias, universim consideratas, æquum aut ini-

iniquum sit, diligenter perquirat. Hinc rectè Cajus in *l. 9. ff. de J. & J.* ait: *omnes populi, qui Legibus & moribus reguntur, partim proprio (id est particulari) partim communi omnium hominum Jure (id est Universalis, de quo sermo fit) utuntur.*

19. Nec obstat, quòd Ulricus Huberus *de Jure Civit. lib. 1. sect. 1. cap. 1. §. 11. & seqq.* & Nicolaus Hertius in *cit. commentat. de Jurisprud. Univers. sect. 2. §. 9.* opinentur, Jurisprudentiam nostram solummodò cum Civitatum statu seu contextu interno occupari, neque ad jura, cum exteris intercedentia, v. g. belli, pacis, foederum &c.

20. extendi. Nam, ut admetiar verba Christophori Joan. Conr. Engelbrechti *de Servitut. Jur. Publ. in Prolegom. §. 2.* hæc Juris Publici Universalis notio nimis angusta est, neque indolem ipsius satis exhaurit. Cum enim natura Juris Publici in eo consistat, ut Jura, ad statum Civitatis publicum pertinentia, exponat; hic autem solò regendi & parèndi ordine non absolvatur, sed etiam ex habitu ad exteras Gentes æstimandus sit: liquidò apparet, Jus Publicum Universale etiam respectu exterarum Rerumpublicarum

21. locum habere. Quod ipsum egregiè confirmat Grotius in *Epist. 4. ad fratrem Guilielm. in append. Jus Publicum*, inquit, *ordinat totum ad partem, & partem ad totum, & duo tota inter se*; hoc est, declarat obligationem imperantium erga subditos, subditorum erga imperantem, & duorum Summorum imperantium inter se. Cicero quoque in *Oraç. pro Balbo præstabilem* hanc dixit *scientiam, sitam in foederibus, pactionibus, conditionibus Populorum, Regum, exterarumque Nationum, in omni denique belli jure & pacis.*

22. Dixi IV. quà talis. Civitas namque, quatenus ex suo conceptu denotat cætum multitudinis, ritè consociatum, respicitur à Jurisprudèntia Publica Universalis: prout verò consideratur tanquam persona, quæ privatorum instar cum civibus æque ac extraneis pacta & alios actus celebrare valet, à scientia nostra non attenditur.

23. Dixi V. ad justitiam. Et hic finis proximus est huius Jurisprudèntiæ, ut actiones publicæ Civitatis quà talis ad normam justitiæ contemperatæ, atque Regulis & Legibus Publicis per omnia sint conformatæ. Quò titulò hæc eadem Jurispru-

dentia intimè discernitur à Politica, quæ & ipsa quidem Civitatem in ordine ad se, & in ordine ad extraneos suæ dispectioni vendicat, at non sub ratione justitiæ, sed utilitatis, proficua à noxiis separandò: dum enim Publicista disceptat, sitne v. g. lex vectigalium, exactio tributorum, indictio belli &c. justa? Politicus, dissimulatà justitiæ indagazione, ex officio solùm inquit: an expediat, præcipere vectigalia, exigere tributa, indicere bellum? Equidem possunt & solent nonnunquam quæstionibus de justo rationes ab eo, quòd utile est, inspergi; verùm non primariò, sed ubi v. g. quæstio est voluntatis, ut ex illo, quòd utile est, justum colligatur; vel ut justo, vili pro tempore æstimato, ex utilitate pretium accedat. Hertius *cit. commentat. sect. 1. §. 12.*

Dixi VI. & salutem publicam. Qui finis 25 ultimatus est tum Juris Publici Universalis, tum scientiæ, de eo tractantis; hicque sequitur ex priori: eam enim beatam esse Rempublicam, quæ non hastà & gladiò terminaretur, uti Spartanorum Rex quidam asseruerat, sed quæ justitiam pro finibus haberet, sententia Pompeij fuit. Grotius *de Jure Belli & Pacis in Prolegom. §. 24.*

Quòd si inferas: hæc ratione id, quòd 26 justum est, cum eo, quòd utile nuncupatur, coincidere; consequenter Jurisprudèntiam Publicam à Politica eatenus non discerni. Falleris. Nam, etsi nihil utilius ferè possit excogitari, ac quòd justitiæ consonat; non tamen inter justum & utile tanta est connexio, ut unum absque altero distincta cognitione nequeat attingi. Idque clarius patescit in illis actionibus, quæ tantum negativè sunt justæ, seu nec præceptæ, nec prohibitæ, sed permittæ: cum ibi justitia possit observari absque eo, quòd utilitas interveniat. Sic enim justa censetur Reipublicæ forma, quæ Monarchica, Aristocratica, vel Democratica est; nec tamen quælibet semper utilis apparet, dum aliquando Civitatibus, quæ Democraticè reguntur, expedire potest, ut Aristocraticè vel Monarchicè regantur. In aliis autem actionibus, quæ positivè sunt justæ, atque à Jure Naturali v. g. vel Divino præceptæ, justum equidem semper est utile, & quidquid justo refragatur, utilitate caret: quia, ut ait Cicero *lib. 3. de Offic. quòd turpe est, id*

id nunquam est utile, ne tum quidem, cum id, quod esse utile potest, adipiscare: hoc enim ipsum utile putare, quod turpe sit, calamitosum est: nihilominus, sicut in toto quantitativo semper quantitati sociata reperitur qualitas, eoque non obstante quantitas à Mathematico sine

qualitate examinatur; sic etiam à Jurisprudente Publico in actione, positivè justà, sola justitia, & à Politices Candidato sola utilitas pro sua cognitione præscindi potest. Videatur Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univers. part. gen. cap. 3. §. 12.*

§. III.

Quomodo Jurisprudentia Publica Universalis differat à Disciplinis affnibus?

29 **J**urisprudentiæ nostræ aliquot Disciplinæ sunt affines, in quarum differentiam hic inquirere lubet. Ex harum numero est I. *Politica*, sæpe cum Jurisprudentia Publica malè commiseri solita, prout jam suo tempore notavit Grotius de *J. B. & P. in Prolegom. §. 57.* temperavi me, scribens, „ ab his, quæ alterius sunt „ tractationis, ut, quæ docent, quid „ ex usu sit facere, quia ipsa suam artem habent specialem, Politicam, „ quam rectè ita solam tractat Aristoteles, ut alieni nihil admisceat, „ contra quam fecit Bodinus, apud „ quem hæc Ars cum Juris nostri Arte „ confunditur. Differentiam unam & principalem jam indicavi à num. 23. Cui subicitur altera, quòd Jus Publicum Universale, quòd Jurisprudentia isthæc exponit, obligandi virtute polleat; *Politica* e contra, cum mera suggerat consilia, liberam sequendi 31 voluntatem relinquat. Accedit tertia, quòd Jurisprudentia Publica procedat viâ demonstrativâ, suas assertiones ex principiis necessariis desumens; *Politica* verò procedat magis ex conclusione & illatione probabili, utpote ab experientia, rerum agendarum Magistrâ, plurimum confortata. Succedit quarta, quòd *Politica* non tam Legibus jam latis quam ferendis deserviat, de genuino illarum sensu haud sollicita; cum tamen Jurisprudentiæ Publicæ munus proprium sit, & Legibus decernendis, ut justitiæ convenient, assistere; & ubi decreta sunt, earum mentem, intentionem, & obligationem scrutari sectarique. Böhmer in *Introduct. P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.*

ad Jus Publ. Univers. cit. part. gen. cap. 3. §. 13. & seqq.

II. Affinis est *Ratio status*, ut vocant, sed in gradu remotiori: ista siquidem fluit ex *Politica*, & quæ media sint assumenda, ut *Civitas* in statu exoptabili conservetur, solenter indagat; imò ultra, quàm solet *Politica*, descendit ad particularia; ideòque minùs, quàm ista, cum Jurisprudentia Publica est confundenda. Prætereà *Ratio status* non eadem est ubique, sed alia apud Reges, alia apud Optimates, alia apud Populos, dum cujusque Nationis aut Regionis formæ, genio, ac regimini sese accommodat; aliter ac Jurisprudentia nostra, quæ nunquam non sibi similis in omni loco & provincia jus, justum, & æquum cuique tribuere docet. Insuper *Ratio status* 35 plerumque arcana, simulatione & dissimulatione oblecta, imò multoties ambigua, colorata, variisque involucris obducta, non ita facilè penetratur; cum tamen Jurisprudentia Publica non solum nomine sed opere ipso talis sit, tradens Imperii jura, passim velut notoria, Supremæque Potestati cohærentia. Legatur genere & doctrinâ Illustriss. D. Franciscus Albertus Pelzhoffer S.R.L. L. B. de Schönau in suo nobilissimo Opere de *Arcanis status lib. 1. cap. 1. n. 6. & seqq. & n. 20. & seqq.*

III. Propinquiorem affinitatem habet *Ethica*, velut actionibus moralibus, ut ritè instituantur, præprimis intenta. Sed quia actiones æquè privatas ac publicas discutit; easque sub ratione potiùs honesti, decori vel laudabi-

dabilis quàm *justi* expendit, sat multis parasangis à præfata Jurisprudencia manet remota.

37 IV. Affinitate non minori jungitur *Theologia Moralis*, in qua permultræ quæstiones, huc spectantes, agitantur. Discrimen tamen à Jurisprudencia nostra permagnum est, non solum quòd memorata *Theologia* actiones quaslibet, sive respe-

ctum habeant ad Civitatem, sive non, ad forum suum internum accersat, sed etiam quòd generali sub motivo bonitatis aut malitiæ cuncta pertractet, ad illam cynosuram: *Declina à malo & fac bonum. Psalm. 36. v. 27.* unicè respiciens; non servatò discrimine inter virtutes aut vitia, an intra limites justitiæ an extra se contineant.

S E C T I O II.

De Fontibus, è quibus haurienda est Jurisprudencia Publica Universalis.

S U M M A R I A.

38. & seq. Fontale principium Jurisprudencia Publica Universalis est Jus Naturale. 40. & seq. Licet ante Civitates jam extiteris. 42. & seq. Illius regula dignoscitiva afferuntur, & probantur. 46. & seq. Ostenditur, in quo sensu socialitas sit principium dignoscendi Juris Naturalis. 49. & seq. Juri Naturali adjungitur Divinum. 50. Quod duplex est. 51. & seq. Principibus necessaria est ejus notitia. 53. Etsi ex Veteri Testamento non omnia quadrent pro modernis Civitatibus. 54. Monitum pro Regentibus & Consiliariis. 55. & seq. Error eorum, qui putant, in S. Scriptura confundi officia hominis quæ

homo & quæ Christianus est. 60. & seq. Jus Gentium valde necessarium est pro nostra Jurisprudencia. 64. & seq. Distinguitur à Jure Naturali, sublatà differentià Juris primarii & secundarii. 68. & seq. Adnotatur distinctio Grotii. 71. & seq. Jus Canonicum multum confert ad eandem Jurisprudenciam. 76. & seq. Minus autem contribuit Jus Civile. 78. & seq. Sanctorum Patrum testimonia magni faciendæ. 80. Antiquorum Philosophorum sententia non contemnenda. 81. Uti nec Theologorum & Jurisperitorum conclusa. 82. & seq. In summo pretio haberi debet *Historia*.

§. I.

De Jure Naturali & Divino.

38 **F**ontalis origo Jurisprudencia Publicæ Universalis est *Jus Naturale*, explanatum in mea *Jurisp. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 1. cap. 2.* Cum enim Jus Naturæ tum generatim præcipiat omnia, quæ Naturæ rationali sunt consentanea, prohibeatque contraria; tum speciatim humanæ genti intendat & implantet socialitatem, ac societatem, ut paulò inferius ostendam: necessarium est, ut ea quoque præcipiat, quæ Civili Societati convenientia sunt, &, quæ disconvenientia, vetet. Innuat hoc 39 Aristoteles 8. *Eth. 1.* docens & dicens: *ubicunque amicitia sit, ibi Jus esse*; intelligendò sub amicitia Societatem, dum, ut loquitur *d. l. 8. cap. 9. in Societate & communione posita amicitia est.* Innuat &

Cicero *lib. 1. de Legib. & ait: si patefiat, ejus muneris colendi efficiendique causâ nati & in lucem editi simus, quæ sit conjunctio hominum, quæ naturalis Societas inter ipsos: his explicatis fontem Legum & Juris inveniri.*

Nec obest, quòd Naturale Jus ex- 40 titerit, antequàm Civitates formatae vel firmatae fuerint; Adamò Protoparente nostrò hoc luculenter attestante, qui quidem finè Civitate, non tamen finè Naturali Jure divitissimè vixit. Siquidem Jus Natu- 41 rale etiam ante Adamum ab æterno extitit, atque ad ejus substantiam haud exigitur, ut semper & actu obliget ac dirigat, sed satis est, ut effectum suum exerceat pro eo tempore, quò ponitur objectum; sicut v. g. accidit in furto

- furto, quod à Jure Naturæ prohibetur in illa duntaxat circumstantia, in qua supponitur, à primæva rerum communiõne recessum esse. Conferatur Ludovicus de Navenburg *de usu Jur. Nat. in act. Princip. cap. 1. § 2.*
- 42 Sed quia crebræ sunt disputationes, quidnam Jure Naturali præceptum aut prohibitum sit? In *cit. mea Jurisprud. cap. 2. sect. 2.* illud ex instituto dilucidavi, & in *num. 74.* Decalogum, tanquam signum & demonstrationem à posteriori, statui, quatenus, si circumstantiam sabbati excipias, nihil ibi vetitum aut mandatum est, quod non intrinsicam honestatem aut dehonestatem continet; in *num. 87.* autem *§ seqq.* à priori duas assignavi regulas, unam, quâ ad Jus Naturæ revocavi, quidquid simpliciter expedit esse licitum aut illicitum ad felicem humanæ naturæ statum; alteram, quâ hujus felicitatis deprehendendæ indicium suggesti proprium cujuscunque hominis dictamen, si in statum planè indifferentem se ponat, & seipsum examinet, quid Authori Naturæ, de licita vel illicita actione ante omnem casum particularem quærenti, consuluisset. Hujus doctrinæ, quam in casibus obvenientibus nunquam reperi fallacem, necdum me poenitet; eamque in nostro themate & theoremate solidam & securam esse, firmiter mihi persuasum habeo. Enimverò si dubium incidat: sitne v. g. in Republica vis privata concessa? liceatne fidem frangere? possitne jus subditis quæsitum auferri? Ad regulas meas recurro, atque ex eo, quod homines, in statu prorsus abstracto interrogati, respondissent, neuti- quam expedire Societati Civili, ut vis privata, fidei violatio, aut ablatio juris quæsitum permittatur, infero, non licere uti privatâ vi, fidem frangere, aut subditis quæsitum jus auferre.
- 46 Non ignoro, ab aliis & nominatim à Nicolao Hertio in *dissert. de Socialitate* (extat inter ejus Opera *vol. 1. tr. 1. num. 2.*) *sect. 2.* Socialitatem pro primo Juris Naturalis principio, ex quo singulas conclusiones, illuc per-

tinentes, deducere liceat, proponi; quam sententiã impugnavi in *cit. Jurisprud. lib. 1. tr. 1. cap. 2. à num. 78.* Verum, si quis mea dicta in hoc loco 47 ex integro pervolvere voluerit, inveniet, me ab eodem Hertio neuti- quam dissentire: sicut enim in *cit. cap. à n. 78.* id duntaxat monstrare intendo, Socialitatem non esse unicum & universale principium, dijudicandi objecta & capita Naturalia; ita & laudatus Author *d. sect. 2. §. 2.* ad meum scopum expressè scribit, „ ex Socialitate non omnia fluere di- „ ctamina, sed illa tantum, quæ ad „ alios homines respectum habent: „ nam recta ratio quædam simplici- „ ter, quædam sub conceptu Socia- „ litatis dictat. Et paulò post: prin- „ cipium hoc non esse unum & pri- „ mum omnium, primum tamen ap- „ pellari, quatenus officia omnia, „ quæ ad alios homines respiciunt, „ eò tanquam ad veritatem primam „ reducuntur. Itaque Socialitatem 48 quoque pro dignoscendo Juris Naturalis decreto impræsentiarum admitto, atque ex priori regula omne id, quod simpliciter convenit Societati Civili quâ tali, pro præcepto, & quod simpliciter disconvenit, pro interdicto agnosco; cætera, quæ magis expedit, nec prohiberi nec juberi, naturali cujuslibet libertati relinquens.

Juri Naturali adjungo Divinum, non 49 quòd diversus utriusque sit Author, dum à Divino Numine Jus omne proficiscitur juxta illud *Prov. 8. v. 5. § seqq. per me Reges regnant, & Conditores Legum justa decernunt*; sed quia Jus Naturale à DEO, tanquam Authore Naturæ, ex intrinseca objecti exigentia & necessitate conditum; Jus verò Divinum, in specie sic dictum, à DEO, tanquam Authore supernaturali, liberè positum est. Hoc duplex esse, 50 Veteris & Novi Testamenti, atque ex SS. Paginis Legis Antiquæ & Modernæ discendum, ex allegata mea *Jurisprud. Canonico-Civ. d. lib. 1. tr. 1. cap. 3.* palam fit. Utrumque plurimum inter Christianos confert ad intelligenda Juris Naturalis præcepta, ut potecum utrobique reperiantur Divina Oracula,

idipsum, quod rectâ ratione tam circa actiones hominum publicas quàm privatas constitutum est, aut clariùs aut extensius explicantia. Tantòque minùs Divinarum Paginarum lectio Principibus & Rectoribus Populorum eorumque Consiliariis est negligenda, quantò apertius id præcipitur *Deuter. 17. v. 18.* ibi: *postquam sederit in solio Regni sui, describet sibi Deuteronomium Legis hujus in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leviticæ tribùs, & habebit secum, legétque illud omnibus diebus vitæ suæ: ut discat timere Dominum DEUM suum, & custodire verba, & cæremonias ejus, quæ in Lege præcepta sunt. Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram, vel sinistram, ut longò tempore regnet ipse & filii ejus super Israël.* Certè Regibus Antiqui Testamenti, ceu Vicariis & Ministris suis, DEUS Prophetas ac Sacerdotes, tanquam instructores, monitores, ac sinceros operum censors adjunxit, Sauli Samuelem, Davidi Nathanem, Roboamo Semejam, Jeroboamo Ahiam, Basæ, Hanani, & Achabo Eliam, Joramò Elisæum, Ezechiaë Isaiam, Ezechiaë posteris Jeremiam, & aliis alios: quæ ergo Viri sanctissimi, Divinæ voluntatis Interpretes, pro salute Regentium & subditorum dixisse & egisse referuntur in sacris Paginis, ea pro Lege, Rege, & grege legenda & imitanda sunt; velut agnovit Jacobus Angliæ Rex, cæteroquin Juris Divini malus sectator, in libello de Jure Monarch. lib. p. 148. ubi ait: *Monarchiæ constitutio inter Judæos exemplar est, ad quod omnes benè constitutæ Monarchiæ possint, imò debeant conformari, utpote ab ipso DEO fundata, & oraculo sacerrimo sancita.* Quamquam diffidendum non sit, multa in Lege Veteri pro Hebræorum Republica ejusque Regimine fuisse liberè ordinata, quæ inter præcepta judicialia & cæremonialia recenseri debent, & Rebus publicis aliis de necessitate imponi nequeunt. De cætero, quod scriptum est *Sapient. 6. v. 2.* omnibus, ad scepra rotanda vel adjuvanda natis, ob oculos & animos pono: *audite Reges, & intelligite, discite Judices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines,*

& placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino Potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam, cum essetis Ministri Regni illius, non rectè judicástis, nec custodistis Legem justitiæ, neque secundum voluntatem DEI ambulástis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam judicium durissimum in his, qui præsumunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.

Scio, nonneminem protervè sensisse, in sacra Scriptura novi testamenti inter officium hominis, quæ homo, & quæ Christianus est, sufficiens discerniculum haud inveniri. Sed talpæ sunt, apertis oculis lucem veritatis non videntes, quicunque talia effutiunt: cum loca occurrant frequentissima, in quibus aliter de actionibus, ex solo Naturæ lumine cognitis, aliter de articulis, ex revelatione & elevatione hominis ad statum supernaturalem manantibus, sermo instituitur.

Exempli causâ apud D. Matthæum *cap. 5. v. 38.* Salvator ita loquitur: *audistis, quia dictum est, oculus pro oculo, & dentem pro dente? Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed, si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Rursus in eod. *cap. à v. 43.* sic legitur: *audistis, quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum? Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Iterum Apostolus in Epistola ad Romanos, *cap. 2. v. 14.* bene distinguit inter ea, quæ recta ratio dicitur cuilibet creaturæ, & quæ Lex positiva mandat: *cum enim Gentes, inquit, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex; qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente ipsis conscientia eorum.* Is ipse in Epist. 1. ad Corinth. *cap. 5.**

cap. 5. v. 1. reprehendit Corinthios, dicens: *auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Et quid multis? Jam omnium ore decantatur illud Evan-

gelicum: *date ergo Cesari, quæ Cesaris sunt, & quæ DEI, DEO.* Pulcherrima utique distinctio inter varia hominum officia, & quæ homines, & quæ Christianâ professione censentur!

§. II.

De Jure Gentium.

61 **J**urisprudentia nostra Publica suas gnomas & regulas abundanter derivat ex Jure Gentium! nam quia ex n. 18. & seqq. Civitatem non tantum in se & in suis membris, sed etiam cum respectu ad aliam Civitatem considerat, quidve justum & æquum sit inter omnes Civitates, alioquin *Gentes* appellatas, dispicit, reflectere debet ad Jus Gentium, de quo ita discurret Grotius *de J. B. & P. in Prolegom.*

62 §. 17. sicut cujusque Civitatis jura utilitatem suæ Civitatis respiciunt; ita inter Civitates aut omnes aut plerasque ex consensu Jura quædam nasci potuerunt, & nata apparet, quæ utilitatem respicerent, non coetuum singulorum, sed magnæ illius Universitatis: & hoc Jus est, quod Gentium dicitur. Et, ut discursum suum prosequitur *cit. Grotius §. 23.* si nulla est communitas, quæ sine Jure conservari possit, quod memorabili latronum exemplo probabat Aristoteles; certè & illa, quæ genus humanum aut Populos complures inter se colligat, Jure indiget.

64 Sunt quidem aliqui, qui Jus Gentium à naturali non distinguunt, aut saltem duplex Jus Gentium fingunt, primævum unum, quod dictante ratione jam inde ab origine rerum conditarum suos natales habet, à Jure naturali planè indistinctum; alterum secundarium, quod postea usu & necessitatibus humanæ vitæ exigentibus natum est. Horum tamen principia jam in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 1. cap. 4. à n. 7. & an. 30.* partim retuli, partim refutavi; adstruendò, Jus Gentium à naturali verè discretum, accirca illa duntaxat objecta, quæ à Gentibus citra necessitatem intrinsecam spontaneâ voluntate ob communem utilitatem fuere recepta, occupatum

P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

esse. Quam diversitatem præ aliis 66 observavit Grotius *cit. l. §. 40.* sic differens: ubi multi diversis temporibus ac locis idem pro certo affirmant, id ad causam universalem referri debet: quæ in nostris quæstionibus alia esse non potest, quàm aut recta illatio, ex Naturæ principiis procedens, aut communis aliquis consensus: illa Jus Naturæ indicat; hic Jus Gentium: quorum discrimen non quidem ex testimoniis (passim enim Scriptores voces Juris Naturæ & Gentium permiscet) sed ex materiæ qualitate intelligendum est. Quod enim ex certis principiis certâ argumentatione deduci non potest, & tamen ubique observatum apparet, sequitur, ut ex voluntate libera ortum habeat. Et, si ex verbis Wolfgangi Textoris in 67 *Synopsi Jur. Gent. cap. 2. n. 5.* his magis dicatur de nomine, quàm re ipsa, verba alia, quæ in hac materia suggestit Huber *de Jure Civit. lib. 1. sect. 1. cap. 5. n. 22.* regero: satis causæ non arbitrator, quamobrem à veteri doctrina sit recedendum, ubi nulla se prodit evidens rerum novarum utilitas. Est autem doctrina 68 vetus, Jus Gentium propriè dictum à Jure naturali planè diversum, hocque in rerum honestate vel inhonestate interna; illud in libero Gentium quæ talium arbitrio mutui commodi gratiâ fundatum reputari. Constat vel ex sola rubrica in *tit. Institut. de Jure naturali; Gentium, & Civili.*

Jus Gentium idem Grotius *cit. l. §. 41.* 69 dispescit in id, quod verè & ex omni parte Jus est, & id, quod duntaxat effectum aliquem externum ad instar illius primitivi Juris parit. Jus Gentium prioris generis alibi nuncupat *internum*: quia nempe suum effectum exserit non tantum in foro externo, sed etiam in foro interno, uti v. g. accidit in bello justo, cujus autoritate res & personæ captæ

70 captæ fiunt capientium in foro soli & poli. Jus Gentium posterioris generis appellat *externum*, utpote quod instar Legis permissivæ aut obligationis merè civilis tantummodò virtutem habet in foro humano, eúmque, qui juxta tale Jus operatur, in conscientia tutum non reddit, uti contingit in bel-

lo injusto, in quo res & personæ captæ cedunt hostibus, si spectetur usus & consuetudo Gentium, licet capientes neutiquam securi sint in foro animæ, tum bellum inchoandò, tum jure belli occupata retinendò &c. Qua de re in Operis decursu plura.

§. III.

De Jure Canonico, Civili, aliisque Jurisprudentiæ nostræ Fontibus.

71 **S**acros Canones Jurisprudentiæ nostræ salutares esse latices, firmiter mihi persuasum habeo: nam etiam Gentiles tradiderunt & agnoverunt, Jus Publicum in *Sacris, Sacerdotibus, & Magistratibus consistere*, uti testatur Ulpianus in *l. 1. §. 2. ff. de J. & J. Jus quoque Pontificium in Publico contineri*, scripsit Cicero *lib. 2. de LL.* Estque res indubitata, partem Reipublicæ non parvam aut ignobilem componi ex personis Ecclesiasticis; nec pauca ibidem occurrere, de rebus & personis sacris disputari solita: unde verò salubrius & securius petenda decisio vel dilucidatio, quàm ex SS. Canonibus, eum in
72 finem conditis & promulgatis? Et, quamvis in iisdem Canonibus plerumque dicta Scripturæ sacræ allegentur, velut cæteros inter A catholicos opponit Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Uni-*
74 *vers. part. gen. cap. 4. §. 3.* ex eo tamen eorum utilitas perinde ac dignitas tantò ampliùs enitescit, quantò præstantius, atque ad Disciplinam nostram magis proficuum est Jus Divinum, à n. 49. deprædicatum: sicut enim sacra Scriptura est Index Divinæ Veritatis & Voluntatis; ita Vicarius Christi, Romanus Pontifex, ipsius sacræ Scripturæ genuinus Interpres, &, dum aliquid
75 definit, executor est. Quòd autem Christus non fuerit Legislator, nec doctrinas per modum Legum proposuerit, & consequenter per modum Legum applicari haud debeant, assertio ejusdem Böhmeri est, à sensu & sententia fidei Orthodoxæ prorsus aliena, sacris Bibliis *Isaiæ 33. v. 12.* ibi: *Dominus Judex noster, Dominus Legifer no-*

ster, Dominus Rex noster, ipse salvabit nos &c. evidentè contraria, ideòque nigrò comate notata à sacro Concilio Tridentino *Seff. 6. cap. 21.* ibi: *si quis dixerit, Christum JESUM à DEO hominibus datum fuisse ut Redemptorem, cui fidant, non etiam ut Legislatorem, cui obediant, anathema sit.*

Jus Civile Romanum tantoperè extol-
76 lit Albericus Gentil. *de Jure Belli lib. 1. cap. 3.* ut illud non unius duntaxat Civitatis, sed & Gentium & Naturæ, & sic ad naturam universam aptatum esse, dixerit. Cui non absimilia, si non gloriosiora, refert Godefridus Guilielmus Leibnitius in *præfat. ad Cod. Jur. Gent. Diplom.* ita scribens: „ ob „ connexionem Gentium Christiana- „ rum, quæ ex veteri Romanorum „ potentia superfuerant, factum esse „ videtur, ut Leges Romanæ propè in- „ star Juris Gentium communis habe- „ rentur. Unde Angli, qui suas domi „ proprias habent, tamen, cum exte- „ ris Jus dicunt, Romanas censent se- „ quendas. Et Principes Liberos in „ contractibus & foederibus, in testa- „ mentis aliisque Juris Gentium vel „ publicis actibus, easdem observare „ solitos, ex hoc ipso Codice nostro „ passim apparet, ita ut interdum in „ formulis Juris nostri nimii videri pos- „ sint. Hæc tamen & alia plus
77 non evincunt, nisi quòd Juri Romano magna sit autoritas, ubi spontaneâ receptione firmatum est; non verò vis tanta, ut extra Imperium quempiam invitum & nolentem obligare, vel actus Regum & Populorum Libero- rum tanquam Lex Publica determinare aut

aut definire possit: cum ipsæ Leges Romanæ indicent & judicent, *extra territorium jus dicenti impunè non pareri l. ult. ff. de Jurisdic.*

78 SS. PP. testimonia multum Jurisprudentiæ Publicæ Universalis prodesse, ratio in pro patulo est: quia singulare lumen à Conditoræ & Creatore nostro adepti, ea, quæ homini in omni statu licent aut non licent, exactius calluerunt & coluerunt, quam Gentiles & Ethnici, veræ fidei luce destituti, atque per depravatos mores, habitus vitiosos, & indomitas animi passiones sæpe in transversum acti.

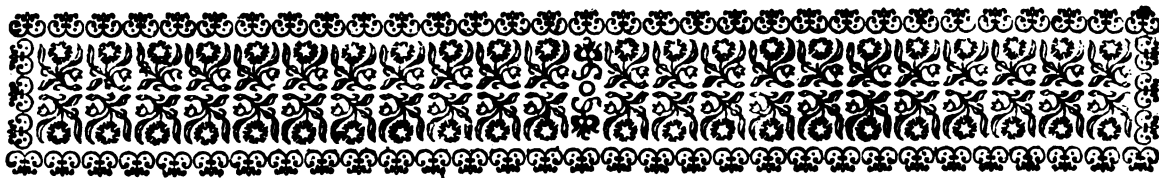
79 Certè nunquam defuit Christianis Regibus Sanctorum Virorum & Doctorum institutio, uti patebit expendenti S. Athanasii, Ambrosii, Chrysostomi, Leonis, Gregorii, Augustini, aliorumque tum scripta, tum facta: quippe quæ satis superque demonstrant, quod præcipuam gesserint curam Reipublicæ, eaque, quæ homini conveniunt & quæ Christianus, & quæ civis est, probe digesserint, contra quam audacter criminatur Böhmer in *sua Introduct. in Jus Publ. Univers. cit. part. gen. cap. 5. §. 1.*

80 Antiquorum Philosophorum & ceterorum Prudentium sententias non contemnendas existimo: quæ enim rectæ ra-

tioni sint consona; quidve sit vetitum aut permissum ex usu & observantia Gentium crebrò patefaciunt. Sed neque *Theologorum* aut *Jurisprutorum conclusa* parvi facienda censeo: quantumvis enim ingenio simul & calamò frequenter discrepent, attamen, ubi in remorurum conveniunt, vix est, ut errent, fatente ipsomet Grotio in *Prolegom. §. 52.*

82 Demum claritatem & pondus Jurisprudentiæ Publicæ Universalis conciliat *Historia*, quæ edocemur, quid ante nos factum, actumve sit; qualis gubernandi regendive modus in hac aut illa Republica viguerit; quænam sibi jura Summæ Potestates arrogaverint; quidnam in pactionibus & foederibus publicis observatum fuerit; qualem partitionem & subjectionem subditi præstiterint. In iis verò, quæ nostri sunt argumenti, *Historiæ* duplicem præcipue usum esse, adstruit Grotius in *cit. Prolegomen. §. 46.* nam & exempla suppeditat, & judicia: exempla, quò meliorum sunt temporum, eò plus habent authoritatis: ideò Græca & Romana vetera cæteris præferuntur. Nec spernenda judicia, præsertim consentientia: Jus enim Naturæ aliquò modò inde probatur; Jus verò Gentium non est, ut aliter probetur.





LIBER I.

DE

Variis Hominum Statibus.

Iurisprudentiæ Publicæ Universalis objectum materiale in Dissert. Præamb. n. 17. & 18. constitui Civitatem. Hæc ut rectè intelligatur, juvat, ab ovo rem aggredi, & status varios, in quibus homo considerari potest, in disquisitionem vocare.

CAPUT I.

De Statu Hominum Naturali.

Status accipitur in præsentî pro certa conditione seu ratione vivendi, prout aliàs in Jure & usu loquendi accipitur in *tit. ff. de Statu homin.* Discescitur in Naturalem & Adventitium. *Naturalis* est, quem homo sortitur à natura independentè à factò alio, proprio vel alieno. *Adventitius* est, qui homini ex factò alio, proprio vel alieno, supervenit. De Adventitio agetur in *cap. seq.* De Naturali est

SECTIO I.

De Existentiâ & Indole Statûs Naturalis.

SUMMARIA.

- | | |
|---|--|
| <p>1. & seqq. Adducuntur variâ motiva, Statûs Naturalis existentiam impugnantia. 4. & seqq. Afferuntur motiva alia, contrarium suadentia. 7. Statûs purè Naturalis ab exordio mundi non erat. 8. Potuit tamen ex post factò extare. 9. Et datur etiamnum inter unam Civitatem & alteram. 10. Nec non in casu Anarchia. 11. Declaratur, quò sensu homo sit animal sociale.</p> | <p>12. An status libertatis sit pacis aut belli? Dubitatur. 13. & seqq. Rationes pro bello. 16. & seqq. Rationes pro pace. 19. & seqq. Rationes priores resolvuntur. 23. Statûs Naturalis describitur. 24. & seq. Est conditio hominum, inter se aequalium. 25. & seq. Nemini alterius arbitrio subjeclorum. 28. Præterquam DEI & Divinarum Legum imperio.</p> |
|---|--|

§. I.

De tûrne Status hominum Naturalis?

- S**tatum Naturalem, quò quis in mera libertate vivat, non extare, videtur ex sequentibus motivis suaderi. Homo est animal, ex natura sociale, velut infra pluribus manifestum fiet. Ergo Statum Naturalem, quò sinè ulla societate vivat, homini non consentaneum, sed contra

tra naturam esse, non minùs evidens
 2 apparet. II. Natura humana, post
 lapsum Adami corrupta & depravata,
 indiget tum Lege, quâ dirigatur; tum
 Imperiò, quò coërceatur: adeoque,
 ne finè Lege & Imperio noxiâ utatur li-
 3 bertate, statu Civili determinetur, ne-
 cessum est. III. Primus primi homi-
 nis status erat Civilis: vix enim à Di-
 vino Protoplaste formatus, & in para-
 diso voluptatis collocatus fuit, illico au-
 diebatur favorabilis societati humanæ
 sententiâ: *non est bonum, esse hominem so-
 lum; faciamus ei adiutorium simile sibi.*
Genes. 2. v. 18. Itaque Adamo Eva in
 uxorem data initium fecit societati
 conjugali; ex qua deinde status fami-
 liæ, potestas patria, & herilis ortum
 traxerunt.

4 Status Naturalis existentiam à con-
 trario probant rationes, mox adducen-
 dæ. I. Spectatâ naturâ, omnes æqua-
 les & liberi nascimur, nec unus alteri
 subjectus est, ut verè dixit JCtus in *l. 32.*
ff. de R. J. Status igitur libertatis homi-
 ni congenitus & connaturalis est; non
 obstante, quòd, quamprimùm homo
 lucem aspicit, imperio paterno subster-
 natur: hoc enim imperium non per se
 patri competit in filium, sed tantùm ra-
 5 tione educationis, eâque cessante, ite-
 rum expirat. II. Antequàm homi-
 nes in Civitatem coierunt, eò sensu
 in libertate vixerunt, ut nullus in alte-
 rum verum imperium aut Summâ Po-
 testatem, de qua in *lib. 2.* habuerit. Ple-
 rique ergo *fusi per agros ac dispersi vaga-*
bantur, uti perorat Cicero pro Sextio,
tantumque habebant, quantum manu ac
 6 *viribus per cædem ac vulnera aut eripere*
aut retinere poterant. III. Postquàm
 Civitates sunt introductæ, multi vitam
 solitariam ex virtute elegerunt; multi
 etiam pro sua libidine hinc inde vagati
 nullibi stabilem sedem fixerunt; multi
 etiam sinè Legibus & Judicibus convi-
 xerunt. Sic enim de Aboriginibus te-
 statur Sallustius in *Catilina: fuisse genus*
hominum agreste, sinè Legibus, sinè Impe-
rio liberum atque solutum; & apud eun-
 dem in bello Jugurthino legitur: *Getuli*
& Lybies neque moribus, neque Lege aut
Imperio cujusquam regebantur. Sic de

quibusdam Populis ex Africa narrat ex
 aliis Hertius in *Element. Prud. Civil. p. 1.*
sect. 1. sub §. 1. hæc gens in sua libertate vi-
vens, nullique obediens, nec Legem nec Do-
minium habet.

Mihi in hoc diffidio iudicium Pu- 7
 fendorfii *de Jure Nat. & Gent. lib. 2.*
cap. 2. §. 4. quàm maximè placet. Fa-
 tendum nempe, nunquam universum
 hominum genus simul & semel in sta-
 tu merè naturali extitisse, aut existere
 potuisse juxta modernam DEI Optimi
 Maximi providentiam: cum autho-
 ritate Divinarum Paginarum suffulti
 indubitanter credamus, ex uno pari
 conjugum juxta *num. 3.* quidquid est
 mortalium, sua ducere incunabula: in-
 deque colligamus tum imperium ma-
 ritale, quò Eva subiciebatur Adamo
Genes. 3. v. 16. tum paternum, cui de-
 scendentes ex Adamo suberant. Quin 8
 autem nonnulli ex posteris Adami, so-
 lutâ per mortem aut mutuam con-
 sensum potestate patria, aliis in Civi-
 tatem confluentibus, remanserint in
 statu libertatis, neque vetera neque
 nova exempla dubitare sinunt. Si- 9
 militer extra dubium est, quin priscis
 temporibus, qui familia paterna exce-
 debant fratres, singuli peculiarem sibi
 familiam, ab alia non dependentem,
 constituentes, in libertate & statu na-
 turali ex ductu & dictamine sanæ ra-
 tionis mutuò vivere inceperint; eâ-
 demque ratione hodieum una Civi-
 tas respectu alterius existat in libertate
 naturali, quatenus neutra paret alteri,
 nullave Dominum aut Dominium su-
 pra se reveretur. Pariter extra con- 10
 troverfiam videtur positum, statum
 naturalem oculis representari tum,
 quando Civitas in anarchiam delapsa
 dissolvitur; tum, quando diversarum
 Civitatum homines in terras vacuas
 aut desertas Insulas se conferunt.
 Atque hòc modò salvari potest, ho- 11
 minem esse animal sociale, seu appetitù
 ad societatem præditum, ita tamen,
 ut societas non sit præcepta singulis; &
 ubi societas actu est inita, figura liber-
 tatis naturalis quoad omnes alios, qui
 degunt extra societatem illam, super-
 stes maneat.

§. II.

*Sitne Status Naturalis in ordine ad alios homines**Status pacis an belli?*

12 **S**upposita nunc Status Naturalis existentia in sensu explicato, non inutiliter quaeritur, sitne status ille pacificus an bellicosus? seu, an homines, si viverent extra societatem, perpetuam inter se discordiam, an vero pacem, haberent? Super qua quaestione, notante Pufendorfio *de Jure Nat. & Gent. tit. lib. 2. cap. 2. §. 5. in f.* fundantur omnes ferè considerationes, quas Civitatum Rectores circa vicinas Civitates agitare debent ac solent.

13 Statum belli perpetui Hobbes. *de Civ. cap. 1.* orbi erudito persuadere nititur in hunc modum. Homo naturaliter metuit hominem, & quidem duplici ex capite, propter facultatem & voluntatem nocendi. Facultas nocendi cernitur in hominibus justæ ætatis; qui, licet æquales vires non semper habeant ad conferendas manus, occasione tamen non destituuntur, ex insidiis & dolo pugnandi, aut in necem

14 alterius cum aliis conspirandi. Voluntas nocendi deprehenditur vel ex necessitate, quod laceffitus ab alio non facile herbam porrigere, sed ab injuriis se defendere consueverit; vel ex arrogantia, dum quisque præstantissimum se credit, & ubi quidpiam de honore sibi debito minui vel leviter suspicatur, in vindictam profilit; vel ex avaritia, quâ, si plures ad unam eandemque rem, neque frui communiter concessam, neque divisibilem, aspirant, ad violentam illius occupationem animantur. Ex hoc metu simul & amore se suaque tuendi consurgit cupido, potius alios præveniendi, quam illorum invasionem expectandi; & ex hac resultat bellum ferè perpetuum, cujus ratione plerique judicant, licere cuilibet clam aut aperte inferre, quæcunque sibi expedire existimaverit.

16 Hobbesio contradicit universa ferè Sapientum Schola. Et justè. Nam hominem, etiam in statu naturali, non considerare debemus ut animal quale-

cunque, quod solò impetu & inclinationibus animæ sensitivæ stimuletur, sed rationale, vi intellectivâ conspicuum, ac Naturalis Juris lumine instructum, cujus virtute scit bonum à malo & justum ab injusto secernere; eaque, quæ ab intrinseco sunt honesta, amare, & contraria respuere. Nam, ut egregiè discurret Cicero *1. de Legib. inter quos ratio, inter eosdem etiam recta ratio communis est: quæ, cum sit Lex, Lege quoque consociati homines cum Diis putandi sumus. Inter quos porro est communio Legis, inter eos communio Juris est.* Cum ergo status continui belli sit valde perniciosus, rectæque rationi, quæ affectus inordinatos temperat, vindictam, avaritiam, & arrogantiam prohibet, oppidò adversus, status hominis naturalis perperam appellatur status belli. Insuper Natura inter homines cognitionem quandam constituit, & propter æqualem omnium originem ac naturæ similitudinem non hostes sed amicos esse voluit: eaque propter Salvator noster, officium, quod homini ab homine eo ex titulo impendendum est, explicaturus, *Matth. 7. v. 12.* dixit: faciendum alteri, quod nobis fieri velimus; non faciendum alteri, quod nobis fieri nolimus. Atqui nemo vult bellum sibi inferri; nemo sibi desiderat noceri; e contra nemo non in pace cum aliis vivere, aut sua quietè retinere cupit: quamobrem, ut alios in pace quiescere permittat, atque à bello & apparatu bellico abstineat, Natura dictat & jubet. Præterea, si status naturalis, quò homines extra societatem vivunt, sit turbidus, violentus, bellicque nutritivus, an non turbulentior, violentior, bellicque feracior erit status Civilis, quò inter plures homines, in coetum unum constrictos, frequentior imò quotidiana est materia & seipso supra alios extollendi, &, quæ alii possident, appetendi, &, quod in aliorum tendit injuriam, faciendi? Adhæc, ut loquitur

Pufendorf *de J. N. & G. lib. 1. cap. 7. §. 13.* contradictionem implicat, positus pluribus hominibus jure æqualibus dicere, omnibus in omnia & in omnes jus competere: cum utique unius jus ad omnia non possit non cæterorum jura absorbere, si effectum aliquem sit habiturum. Illud enim non minus absurdum est, jus fingere, quod nullum effectum in ordine adversus alios homines obtineat. Nam in mortalibus non esse & nullum habere effectum, idem ferè est. At quale jus est, cui alter pari jure possit resistere?

- 20 Plures rationes non addenso, sed ad discursum Hobbesianum præter jam dicta respondeo, non omnes homines in statu naturali sibi præsentem, sed plures inter eos absentes esse cogitandos; & quia adductæ de voluntate nocendi conjecturæ non afficiunt alios, quàm præsentem, bellum omnium in omnes falsò confingi. Acce-

dit, quòd hominum ad nocendum pronitas non in omnibus eadem, sed in aliquibus major, in nonnullis sit minor; quòdve non semper accidat, ut pravi tantum cum pravis conveniant, sed etiam ut boni jungantur malis: in his igitur circumstantiis credendum est, improborum malitiam proborum modestià coërceri posse. Denique ex facultate nocendi, cuilibet inditâ, pacis amor præ belli cupidine longè clarior elucet. Vel enim vires utrinque sunt æquales, vel inæquales? Si æquales; uterque timendum habet, ne, dum alteri vitam aut vitæ subsidia eripere conatur, ipsemet in vitæ bonorumque discrimen adducatur. Si inæquales; is, qui robore prævalet, nil habet, quod metuat ab inferiore; & qui potentiâ caret, cum potentiore congregari audebit. Conferatur Pufendorf *cit. lib. 2. cap. 2. §. 7. & seqq.*

§. III.

Quid sit Status Naturalis?

- 23 **S**Tatum Naturalem non malè describit Hertius in *Elem. Prud. Civil. p. 1. sect. 1. §. 3.* quòd sit conditio hominum, inter se æqualium, neminisque alterius, præterquàm DEI & Divinarum Legum, arbitrio subjectorum.
- 24 Dicitur I. *Conditio hominum, inter se æqualium.* Ut comprehenderem non tam eos, qui seorsim ab humano consortio vitam agunt, societatis omnis expertes; quàm illos, qui quidem societatem & Civitatem habent, relativè tamen ad Civitatem & societatem aliam non aliter, ac si in statu naturali & æquali forent, juxta *num. 9.*
- 25 considerari debent. Hinc inter Civitates jam constitutas earumque Rectores ad invicem, quia sunt æquales, non datur locus procedentiæ seu præcedentiæ, nisi aut conventionem aut antiquâ possessione aliud invaluerit: & ideò forsitan Rex & Princeps unus alterum appellat fratrem, velut æqualem sibi, prout elucescit ex ipsamet Historia sacra tum *lib. 3. Reg. 20. v. 32. & seq.* ubi Achabus Rex Israël Benodadum Syriæ Regem *Fratrem* nominat; tum

1. *Machab. 10. v. 8.* ubi scriptum extat: *Rex Alexander Fratri Jonathæ suo.*

Dicitur II. *Neminiusque alicuius arbitrio subjectorum.* Hæc enim præcipua status naturalis prærogativa; hæc unica differentia est, quâ discernitur à statu Civili, in quo necessarium est aliquod Imperium, seu perfectum seu imperfectum, ut societas in debita ordinatione & subordinatione conservetur. Potestque eadem prærogativa Civitatibus inter se tribui, quatenus unaquæque alterius Legibus & Potestate soluta est juxta illud D. Chrysostomi ad *Psal. 44. Non Romanorum Rex Persis, aut Persarum Rex Romanis ferre Legem potest.* Indeque Ariovistus Germanorum Rex apud Julium Cæsarem *lib. 1. Com. de Bello Gall.* Cæsaris Legato respondit: *si quid ipsi à Cesare opus esset, sese ad eum venturum: si quid ille se velit, illum ad se venire oportere.*

Dicitur III. *Præterquàm DEI & Divinarum Legum.* Ab his namque mortalium nemo exemptus, sed, ubicunque terrarum aut gentium moretur, præceptis DEI tam naturalibus quàm positivis est obnoxius.

S E C T I O II.

De Juribus & Obligationibus Hominum, in Statu
Naturali existentium.

S U M M A R I A.

29. & seq. Explicatur obligatio hominis ad DEUM.

31. & seqq. Explicatur jus libertatis. 34. Ex-

ponitur jus conservationis. 35. Dilucidatur jus

defensionis. 36. & seqq. Extenditur ad facult-

atem occidendi aggressorem. 39. & seqq. Tex-

tus ex libro Genes. cap. 9. v. 6. expenditur. 44.

Jus defensionis extenditur etiam ad facultatem

mutilandi. 45. & seq. Extenditur præterea ad

defensionem pudicitia. 47. Extenditur

etiam ad defensionem rerum & bonorum tempo-

ralium. 48. & seq. Item ad defensionem ho-

noris. 50. Demum ad quemcumque casum ne-

cessitatis. 51. & seqq. Nulla tamen est obli-

gatio defendendi vitam cum occisione aggres-

oris. 54. & seq. Minor adhuc obligatio est

defendendi bona cum tali occisione. 56. Idem

est in materia castitatis, quando quis non est in

manifesto peccandi periculo. 57. Aliquando

licitum est, corpus exponere periculo vita. 58.

In statu naturali homo respectu alterius hominis

jus habet, ne latur in membris. 59. Et al-

ter obligationem habet non latur. 60. Pari-

ter unus jus habet, ne latur in honore; 61.

Alter obligationem subit, ne latur. 62. & seq.

Idem est quoad res & bona externa. 64. Ex

culpa juridica non oritur obligatio resarciendi

damnum. 65. & seq. Ad benefaciendum nullus

alterum tenet obligatum; sed ne beneficien-

tem impediat. 67. Quilibet habet jus remo-

vendi, quidquid usum juris sui intercipit. 68.

Ex pacto oritur obligatio personalis. 69. Si pa-

ctum sit perfectum. 70. Oritur etiam obligatio

servandi fidem datam. 71. Res nullius in statu

naturali ab unoquoque possunt occupari. 72.

Circa res alterius competit jus personale vel reale.

73. Idem est circa loca, ab aliis occupata. 74.

& seq. Exponitur textus in l. 1. §. 22. ff. de

Aqua & aquæ pluv. 76. & seqq. Ostenditur

exinde, dari servitutem naturalem. 81. & seqq.

Transitus per alienum territorium est servitus

naturalis. 85. & seq. Item transitus per ma-

ria. 87. & seq. Item jus appellendi ad portum.

89. & seqq. Traduntur dua regula in hac ma-

teria, necessitas & utilitas.

§. I.

De Juribus & Obligationibus Hominis quoad se.

29 **Q**uid juris homo, in naturali
libertate constitutus, ha-
beat quoad bona spiritua-
lia; quid & quantum sit ob-
ligatus Creatori suo, ad eum agno-
scendum, colendum, timendum &c.
disquisitio utilissima & pulcherrima est;
hic tamen potius supponenda cum
Theologis & Ethicis, ad quorum fo-
rum ex instituto spectat, quam longius
30 deducenda. Breviter id expressit La-
ctantius *lib. de Ira DEI cap. 14.* DEUS,
„ sicut mundum propter hominem
„ machinatus est, ita ipsum propter se,
„ tanquam Divini Templi Antistitem,
„ spectatorem operum rerumque cœ-
„ lestium. Solus est enim, qui sen-
„ tiens capax rationis intelligere possit
„ DEUM, qui opera ejus admirari, vir-
„ tutem potestatemque perspicere. Id-
„ circo enim consilio, mente, prudentiâ
„ instructus est. Ideo præter cæteros
„ animantes solus rectus corpore, ac
„ statu factus est, ut ad contemplatio-

„ nem parentis sui excitatus esse videatur:
„ ideò sermonem solus accepit,
„ ac linguam cogitationis interpretem,
„ ut enarrare Majestatem Domini sui
„ possit: postremò ei cuncta subjecta
„ sunt, ut Factori atque Artifici DEO
„ esset ipse subjectus. Hæc ille.

Loquendò autem de juribus, ad
31 considerationem nostram spectanti-
bus, in statu naturali præcipuum ferè
est jus libertatis, quatenus homo, ab
omni subjectione humana liberatus, est
I. dominus suarum actionum, nec
eas ad alterius Leges aut utilitatem
aliorum accommodare tenetur, sed,
salvâ Lege Naturali, in suum præcise
commodum pro libitu exercere valet.
II. Est expers coactionis & coërcitio-
32 nis, &, si contra Legem Naturæ de-
liquerit, Judicem in terris, qui de-
linquentem condemnet, aut puniat,
non habet. III. Est rerum suarum
33 moderator & arbiter, non eò dun-
taxat sensu, ut de rebus suis per om-
nimo-

hmodum usum & abusum disponere possit, sed etiam in causa propria sit Judex, de qua, si ipsi liquidò constet, non attentà alterius contradictione, pronuntiare ac exequi haud prohibeatur. Nicolaus Hertius *vol. 2. to. 3. de different. Jur. in Statu Naturali sect. 1. §. 13. & 14.*

34 Non inferioris ordinis jus hominis est, ea faciendi, quæ spectant ad sui conservationem. Quantumvis enim potestatem in vitam & membra nemò acceperit, solique Creatori, cujus dona & bona sunt, dominium reservatum manserit, uti docui cum Theologis & Jureperitis in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 3. tr. 2. cap. 2. à n. 356.* usum tamen quilibet vitæ membrorumque sortitus ea facere potest, quæ spectant ad conservandum, quod Author Naturæ jure præcariò concessit.

35 Oritur hinc jus defensionis naturalis, de quo Cicero *lib. 1. de Offic. ait: generi animantium omni est à Natura tributum, ut se, vitam, corpusque tueatur, declinetque, quæ nocitura videantur.* Et in *orat. pro Milone, si vita nostra, inquit, in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honestatio est expedienda salutis. Hoc & ratio Doctis, & necessitas Barbaris, & mos Gentibus, & feris Natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim, quâcumque ope possent, à corpore, à capite, à vita sua propulsarent.* Idque jus I. eousque extenditur, ut quis alterum, se occidere volentem, prævenire, & priorem ictum intentare valeat: quia ordinata charitas incipit à se ipso, nec obligat, ut, qui à nocente impetitus est, mactari se sinat, dexteram in aggressorem suspensam. Illustriss. Aug. *Reading Theol. Schol. to. 13. q. 12. art. 1. contr. 3.*

36 *num. 14.* Et certè, si bellum publicum ex dicendis sub locò cum plurius occisione ex causa defensionis ab omnibus licitum reputetur, etiam bellum privatum, quò in statu naturali æqualis in æqualem arma movet, concurrente defensionis causa, illicitum esse nequit. Verbò: quotiescunque bellum publicum jure naturali inter duas Civitates censetur indultum, de quo infra; toties bellum

37 *num. 14.* Et certè, si bellum publicum ex dicendis sub locò cum plurius occisione ex causa defensionis ab omnibus licitum reputetur, etiam bellum privatum, quò in statu naturali æqualis in æqualem arma movet, concurrente defensionis causa, illicitum esse nequit. Verbò: quotiescunque bellum publicum jure naturali inter duas Civitates censetur indultum, de quo infra; toties bellum

privatum inter æquales erit concessum: cum, ut dictum in *num. 9.* duæ Civitates, inter se consideratæ, pro æqualibus reputentur.

Scio, ab Authore rationalis creaturæ Noëmò ejusque posteris hanc esse datam Legem *Genes. 9. v. 6. quisquis effuderit sanguinem hominis, qui est in homine, sanguis ejus effundetur: quia hominem ad effigiem suam fecit DEUS:* ex quo concludi potest, jus defendendi cum alterius interfectione saltem jure Divino positivò circumscriptum fuisse. Sed quis nescit, eandem Legem non de qualibet sanguinis effusione, sed de illa tantum, quæ firinjuste, intelligendam esse? Alioquin non posset Judex in Civitate quadam in malefactores ferrum stringere, si, quòd sanguinem fuderit alienum, proprium quoque fundere deberet. Imò, cum dictum sit Antiquis, *sanguinem pro sanguine, animam pro anima Exod. 21. v. 24.* congruum est, ut, qui sanguinem & animam nostram injusta aggressionem effundere conantur, justam defensionem etiam usque ad sanguinem & animam effusionem repellantur.

Scio quoque, jus defensionis statui naturali non ita proprium esse, ut non etiam Civili statui conveniat. Disparitas tamen non levis intercedit. Nam Cives violentam sui defensionem adversus Cives, perpetuos aut temperarios, ita moderari tenentur, ut eam tunc demum adhibeant, quando tempus ac locus non indulgent spatium, auxilium Magistratus implorandi. Æqualis autem contra æqualem, cum Magistratum, à quo subsidium exigat, non agnoscat, & potest se defendere, quando ab altero actu invaditur; & quando alter hostilia meditatur, ipsum prævenire & occidere valet, quamdiu animum hostilem non exuit, seque, penitè sponte venià, prioris amicitiae participem non facit. Videatur *Puffendorf de J. N. & G. lib. 2. cap. 5. §. 3. & 4. 6.*

Extenditur jus defensionis II. ut, qui corpus duntaxat truncare, ac membrò aliquò privare intentat, licitè occidatur: siquidem & membra à DEO concessa habemus, non ut

prodigamus, sed custodiamus; ea-
que sæpe aut æqualis aut non minoris
æstimationis sunt, quam vitæ: con-
sequenter facultas nobis est, illos;
qui membrum nobis amputare aut
debilitare præsumunt, viribus & vitâ
spoliandi. Grotius *lib. 2. cap. 2. §. 6.*
Pufendorf *d. l. §. 10.*

45 Extenditur jus defensionis III. ut,
qui pudicitiam aliter, quam occidendô
stupratorem aut adulterum, illiba-
tam fervare nequit, occidere possit.
Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 9. num. 76.*
Clariff. P. Paulus Mezger *Theol. Schol.*
tr. 12. disput. 37. art. 3. sub num. 8. Nam
teste Seneca *1. de benefic. cap. 11. proxima*
ab his sunt, sine quibus possumus quidem
vivere, sed ut mors potior sit, tanquam li-
bertas, & pudicitia, & mens bona. Et
ideò qui latronem, cædem sibi inferentem,
vel alium quempiam, stuprum inferentem,
occiderit, puniri non placuit. Alius enim
vitam, alius pudorem publico facinore de-
46 fendit. Paulus *sentent. 5. tit. 23.* Quod
confirmat D. August. *lib. 1. de lib. arbitr.*
dicens: *Lex dat potestatem vel viatori,*
ut latronem, ne ab eo occidatur, occidat;
vel cuiuspiam viro aut feminae, ut violenter
sibi stupratorem irruentem, antè aut post
illatum stuprum, si possit, interimat.

47 Extenditur jus defensionis IV. ut,
si res nostræ in notabili quantitate au-
ferantur, & aliter, quam morte fu-
ris recuperari nequeant, fur aufu-
giens, & restituere nolens, interimi
possit. Lessius *cit. cap. num. 72.*
Reding *Theol. Schol. d. to. 13. q. 12. art. 1.*
contr. 3. n. 7. & 8. in statu enim naturali
vix aliud remedium superest, res suas
retinendi aut recuperandi, quam oc-
cisio furis; & sic, ne detur licentia,
impunè deprædandi & grassandi in
aliorum bona, occisio non censetur
esse prohibita. Pufendorf *cit. lib. 2.*
48 *cap. 5. §. 16.* Et quamquam non videat-
ur esse proportio inter vitam, quæ
semel perdita recuperari nequit, &
bona temporalia, quæ resarcitionem
aut recuperationem admittunt: at-
tamen, cum bona notabilis quantita-
tis sint pars vitæ, hæcque sine bonis
aut omninò non aut ægrè protraha-
tur, illorum defensio cum jactura vi-
tæ contra fures & raptores est per-
missa. Legantur, si placet, dicta in

Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 4. cap. 6.
à n. 312. & dicenda inferiùs, ubi pro
legitima belli causa rerum nostrarum
defensio aut vindicatio statuatur.

Extenditur jus defensionis V. ut; 49
si injuria gravis, illata aut certò infe-
renda, nequeat aliò modò, quam oc-
cissione resarciri vel impediri, justè
occidatur injurians. Reding *d. art. 1.*
contr. 3. n. 28. Mezger *cit. tr. 12. disp. 37.*
art. 3. num. 8. quia, ut arguunt hi Do-
ctores, honoris damnum apud ho-
mines pluris æstimatur, quam mul-
tæ pecuniæ detrimentum. Cùm igitur
ob defensionem quantitatis no-
tabilis pecuniæ liceat occidere inva-
sorem; idem perinde licebit pro de-
fensione honoris. Servit huc fa-
ctum Sanctissimi Regis Davidis, in-
juriam, Legatis suis per rasuram barbæ
dimidiæ & præcisionem vestimento-
rum irrogatam, bellò maximè cruen-
tò persequentis, uti legitur in *lib. 2.*
Reg. cap. 10. Nolim tamen hanc doctri-
nam ad statum alium, quam natura-
lem, applicare.

Extenditur denique jus defensionis 50
sui suorumque jurium VI. ad
quemcunque gravis necessitatis ca-
sum, ubi quis seipsum & sua magis;
quam alterum fervare potest: *necessi-*
*tas enim magnum infelicitatis patrocini-
um est,* teste Seneca *lib. 4. Controver. 27.*
facitque licitum, quod alioquin, se-
clusâ necessitate, foret prohibitum;
ut dicit Venerabilis noster Beda, re-
latus in *cap. 4. X. de Reg. Jur.* Latè Pu-
fendorf *de J. N. & G. lib. 2. cap. 6. per tot.*
& *de Offic. hom. cap. 5. §. 23. & seqq.*

Num verò sit obligatio defenden- 51
di vitam cum occisione invasoris?
Communiter in negativam contra
Abulensem in *cap. 11. Josue q. 11.* incli-
nant DD. quando ex morte propria
non imminet damnum grave alteri;
v. g. uxori aut liberis, ad quos alen-
dos quis obligatur. Ita Sotus *de J.*
& J. lib. 5. q. 1. art. 8. Reding *d. l. n. 23.*
Mezger *ibid. num. 4.* Ratio est: par- 52
tim quia generaliter nemo tenetur
uti favore sibi concessò, juxta Quin-
tilianum *declam. 7.* ibi: *omnium benefi-*
ciorum ista natura est, ut non sit necessitas,
sed potestas. Quidquid in honorem alicu-
jus inventum est, desinit privilegium vocari
posse.

posse, si cogas. Cuncta, si videtur, jura per-
currere; nusquam ad eò pro nobis sollicita Lex-
est, ut, quod præstat, extorqueat: partim
 quia in specie illa media ad vitæ tui-
 tionem accipere aliquis non tenetur,
 quæ sunt extraordinaria aut valde dif-
 ficilia, sicut est occisio in vasoris, qui,
 cum versetur in periculo salutis amit-
 tendæ, utique majori cum virtute
 impunis permitti quàm occidi potest,
 exemplò SS. Martyrum, morte tem-
 porali perire, quàm alios perdere
 præeludentium; juxta prototypon
 & doctrinam Christi Domini apud
 Matth. cap. 5. vers. 39. ibi: *ego autem dico*
vobis, non resistere malo, sed, si quis te per-
cusserit in dexteram maxillam tuam, præbe
illi & alteram.

54 Minor erit obligatio, honorem
 proprium aut patrimonium cum
 morte prædonis salvandi: tum quia
 in opinione verorum Sapientum, qui
 patienter fert injuriam, aut bono-
 rum jacturam, honorem auget ma-
 gis quàm minuit, ut tradit Grotius
 55 *lib. 2. cap. 1. §. 10. num. 2.* tum quia vir-
 tus est heroica & Evangelica, seipsò
 fortiolem esse, & appetitum seu ira-
 scibilem seu concupiscibilem genero-
 sâ victoriâ saniori dictamini subicere.
 Hinc apud cit. Matth. vers. 40. dicitur:
qui vult tecum judicio contendere, & tu-
nicam tuam tollere, dimitte ei & pallium; &
vers. 44. diligite inimicos vestros, benefa-
cite his, qui oderunt vos, & orate pro per-
sequentibus & calumniantibus vos.

Nullam quoque obligationem ag-
 noscunt Molina de J. & J. tr. 3. disp. 17.
 num. 18. Dicastillo de J. & J. lib. 2. tr. 1.
 disp. 16. dub. 5. num. 65. & alii, ut virgo
 stupratorem, vim sibi inferre tentan-
 tem, occidat: putant enim laudabi-
 lius esse, violationem proprii cor-
 poris sustinere, quàm flagitiosum
 tentatorem æternis cruciatibus sub-
 mittere; dummodò non sit pericu-
 lum, ne ipsa virgo in carnalem vo-
 luptatem consentiat. Alioquin re-
 memorandum erit illud Salvatoris
 nostri: *quid prodest homini, si mundum*
universum lucretur, anime vero suæ detri-
mentum patiatur? aut quam dabit homo
commutationem pro anima sua? Matth. 16.
 vers. 26. Sbogar Theol. Radical. tr. 89. n. 20.

Porro non obstante, quòd homo 57
 non sit dominus sui corporis & mem-
 brorum, neque seipsùm interficere
 aut mutilare, neque in sui interfe-
 ctionem aut mutilationem formaliter
 & directè consentire valeat; ni-
 hilominus permulti sunt casus, in qui-
 bus se mortis aut mutilationis peri-
 culo committere non prohibetur:
 quia præceptum de non-occidendo
 quidem negativum est, obligans sem-
 per & pro semper; at præceptum de
 conservanda vita, seu de adhibendis
 mediis ad illius conservationem est
 affirmativum, obligans semper, non
 pro semper. Casus istos exhibent Aug.
 Reding d. l. cont. 2. an. 9. Paul. Mezger
 Theol. Schol. tr. 11. disp. 28. art. 3. an. 7.

§. II.

De Juribus & Obligationibus hominis in hominem.

58 **J**ura & obligationes, quæ dantur
 in homine respectu aliorum in sta-
 tu naturali, sunt duplicis generis:
 alia seclusò pactò; alia ex pacto.
 Seclusò pactò homini, quæ homo
 est, præcisè ex titulo nativitatæ com-
 petit I. jus, ne lædatur in membris;
 usuve potentiarum vitalium prive-
 tur: quantumvis enim ex num. 34.
 tantum sit usuarius membrorum &
 potentiarum suarum; attamen, si-
 cuti, qui rem patrimoniale in usum
 sibi concessam habet; omnes alios
 sibi tenet obligatos, ne quid nocu-

menti inferant; ita & quilibet homo,
 usum membrorum & potentiarum
 naturalium ex beneficio Creatoris
 adeptus, neminem non obligatum
 habet, ne detrimentum aliquod cau-
 set. Cui juri ex altera parte corre-
 spondet obligatio, cuiuslibet homini
 imposita, ut neminem lædat: nam
 59 *justitiæ primum munus est, ut ne cui quis*
noceat, nisi lacessitus injuriâ, sicuti dixit
 Cicero lib. 1. Offic. alioquin qui ausu
 temerariò alterum lædere præsum-
 perit, damnum datum resarcire te-
 netur.

- 60 II. Competit jus, ne lædatur in honore & existimatione; quia honor & existimatio est quidem active in honorante & existimante, & passive in honorato & existimato; nihilominus cuilibet jus insitum esse noscitur, ne aliquid ab altero agatur, honori & existimationi bonæ contrarium. Unde resultat obligatio, partim ne quis alterum contumeliâ, convitiô, calumniâ, aut aliâ offendat injuriâ; partim ut, qui tale fecerit, satisfacere studeat.
- 61 III. Competit jus, ne damnum quis in rebus & bonis externis seu temporalibus patiatur. Siquidem non tantum eò tempore, quò, solutâ communione, facta est rerum divisio; sed etiam pro statu communionis, qui rem aliquam ex promiscuo illo cumulo sibi appropriavit, jus strictè dictum seu jus proprietatis consequitur, de ea, privativè quoad alios, in usum proprium disponendi. Unde Cicero *lib. 3. Officior. illud quidem, ait, Natura non patitur, ut aliorum spoliis nostras*
- 62 *facultates, copias, opes augeamus.* Itaque nemo non obstrictus est, ut alterum in libera fruitione aut possessione rerum suarum permittat; aut, ubi dolosè quidpiam subtraxerit, corrumperit, fregerit, deterioraverit, damnum à se causatum ad æqualitatem compenset. Quo in puncto laudatus Cicero existimat, *destrahere alteri sui commodi causâ magis esse contra Naturam, quàm mortem, quàm dolorem, quàm catera generis ejusdem.*
- 63 Dixi: *dolosè.* Culpâ juridicâ, ut vocant, cum peccatô non conjunctâ, si damnum fuerit datum, & multò magis casu fortuitô, non puto, obligationem nasci, damnum resarciendi: censetur quippe damnum involuntarium, ac sine injustitia causatum; nec proinde radicem habet, ex qua pullulare valeat obligatio, prout passim concludunt nostri Theologi & multi Jurisperiti cum Soto *de J. & J. lib. 4. q. 4. num. 2. in f. & Redingio Theol. Schol. to. 13. q. 10. art. 2. contr. 1. num. 1. & mult. seqq.* quibuscum sensu in mea *Jurispr. Canonico - Civ. lib. 5. tr. 3. cap. 1. num. 77.* Quod idem supra in *num. 58.* de læsione membrorum est

intelligendum. Dissentit Pufendorf, *de J. N. & G. lib. 3. cap. 1. §. 6.*

IV. Competit jus, non quidem ut alter nobis beneficiat, & actum liberalitatis, amicitiz, vel benevolentiz erga nos exerceat (nam extra materiam justitiz nemo alteri ex jure stricto & rigoroso est obligatus) sed ne quis alium, nobis benefacere volentem, impediatur; veluti laudatus Reding insinuat *d. l. quest. 11. art. 1. cont. 1, num. 3. & 4.* & docet, quòd, si quis per vim aut fraudem impediatur volentem Petro legare seu donare domum, licet hic nullum jus habeat ad domum, obligetur ad faciendam restitutionem, quanti spes illa obtinendæ domus æstimatur. Sin autem impedimentum fiat absque vi aut fraude solò consiliò & suggestione, tunc, quia non tollitur libertas ex parte benefactoris, & sic peccatum injustitiz non committitur, ex principiis ejusdem Illustrissimi Viri *d. l. num. 3.* nulla con-surgit restituendi obligatio.

V. Competit jus removendi, quid-67 quid usum aut defensionem juris mei adversus alium intercipit, esto tertius, à quo impedimentum ponitur, jus id agendi cæteroquin habeat: cum agere nequeat, ut mihi noceat. Hinc, si quis hosti meo sit fœderatus, eum pro hoste non injustè respicio; &, si gladius vendatur adversario meo, me occidere volenti, justè resisto. Nicolaus Hertius *vol. 1. to. 1. in dissert. de Colli. Leg. sect. 2. §. 10.* advertens, hoc magis valere, quando, qui me impedit in usu juris, ex humanitate obligatur, ne me impediatur.

Ex pacto generatim oritur jus personale seu ad rem, cujus adminiculò is, qui mecum paciscitur, potest adstringi ad faciendum aut omittendum, quod pactò promiserat. Egi de hoc latissime in *dicta Jurisprud. Canonico - Civ. tr. 3. lib. 3. de pactis & contractib.* non tantum secundum principia Juris positivi, Canonici & Civilis, sed etiam juxta dicta & placita Juris Naturalis: unde nihil de his repetere, sed illuc Lectorem remittere salubrius existimavi.

Duo solum notamina subiungo. 68 Primum est, pactum, ut obligatio-

nem

nem justitiæ ex parte promittentis, & jus proprietatis, activum & efficax, ex parte promissarii generet, debere perfectum esse, id est, mutuò ac liberò consensu utrinque acceptatum & completum: nam promissio imperfecta, quæ vel nolumus efficaciter in alterum jus exigendi transferre, uti si dicatur, volo tibi hoc aut illud præstare, crede mihi; vel quæ potius veracitatem nostram, quàm voluntatem alteri devincire volumus, uti si cuidam suffragium, intercessionem, aut promotionem spondemus, non dat promissario jus, promissarium ad observantiam promissionis violenter compellendi. Pufendorf. *de Offic. hom.*

cap. 9. §. 6. Alterum est, ex pacto⁷⁰ suboriri naturalem obligationem servandi fidem datam: nihil enim tam naturale est, quàm ea, quæ mutuò placuerunt, servare, ait Jctus *in l. 1. in pr. ff. de Pact.* Isocrates etiam apud Callimachum, *in fœderibus & pactis*, inquit, *tanta vis est, ut pleræque res tum Græcorum tum Barbarorum ex pactis & conventis transigantur. Iis enim freti convenimus & commercia agimus. Per hæc inter nos contrahimus: per hæc cum privatis inimicitias, tum communia bella deponimus. Hoc unò, tanquam communi bonò, homines omnes uti non desistimus.* Conferatur Grotius *in Appendice Epistol. 12.*

§. III.

De Juribus & Obligationibus circa res & loca.

⁷¹ **R**es aut nullius sunt, aut alicujus dominio subjectæ. Res nullius, puta animalia, in naturali libertate existentia, gemmæ, lapilli &c. ab unoquoque occupari possunt, nec quicquam obstante alterius prohibitione.

⁷² Circa res, alicujus dominio jam subjectas, potest nobis competere jus personale, vel reale. Jus personale seu ad rem consurgit ex pacto, de quo *in num. 68.* Jus reale, præsuppositò titulò, acquiritur traditione illius, ad quem pertinet, uti dictum & fusè deductum habes *in cit. Jurisprud. lib. 3. tr. 2. de Jure Proprietat.*

⁷³ Quoad loca similis propemodum est dispectio. Vel enim vacua sunt; vel ab alio jam occupata. Si prius; cedunt primo occupanti. Si posterius; jus nobis competere potest aut personale ex pacto; aut reale ex alterius traditione.

⁷⁴ Num autem in locis, vel etiam amplioribus ditionibus, aut provinciis, à quoquam occupatis, citra pactum aut traditionem jus servitutis ex solo naturali Jure competere valeat? Non sinè fructu disquirendum erit. In Jure privato vestigium talis servitutis invenio *in l. 1. §. 22. ff. de Aqua & aque pluvie arcende &c.* ubi decernitur, *semper banc esse servitutem inferiorum prædio-*

rum, ut natura profluentem aquam excipiant; & §. ult. subjungitur: semper inferiorem superiori servire; at hoc incommodum naturaliter pati inferiorem agrum à superiore, compensareque debere cum alio commodo: sicut enim omnis pinguedo terræ ad eum decurrit, ita etiam aquæ commodum ad eum defluere. Cui textui, satis luculento, majorem lucem conciliat ratio legalis, quòd servitus in genere sit jus in re aliena constitutum, cujus virrute dominus illius rei tenetur ad alterius utilitatem aliquid pati, aut non facere in suo. Atquæ juxta *cit. l. dominus prædij inferioris tenetur pati, ut aqua ex prædio superiore defluat in suum fundum; &c.* licet aggero in suo prædio extracto aquam defluentem aliò possit avertere, attamen re ipsa aliquid patitur, dum prædij superioris dominum actione aliqua convenire, aut cogere nequit, ut opere factò impediatur, quò minus aqua descendat, & in prædium inferius naturaliter decurrat. Nicolaus Hertius *vol. 2. to. 3. in dissertat. de Servitut. naturalit. constit. in Prolegom. §. 4.*

Contrarium tenuisse videtur Grot.⁷⁶ *in volumine Epistolarum in d. Append. Ep. 5.* ita scribens: „servitutem nullam, „esse naturalem propriè loquendò, „vox ipsa tum servitutis, tum naturalis indicat: neque enim magis natura-

„turalis esse potest rei quàm personæ
 „servitus : est enim rei servitus jus fa-
 „ctò hominis introductum contra
 „nativam libertatem. Quare, quod
 „in *l. cit. de Aqua & aquæ plur.* dici-
 „tur, hanc esse servitutem inferiorum
 „prædiorum, ut natura excipiant pro-
 „fluentem aquam, manifesta est *Karab-*
 „*genois*, ipsò loquendi genere indica-
 „ta, ut si tabidum hominem vivum
 77 „cadaver appellem. At meminisse
 oportet, sub diverso respectu utrum-
 que verificari posse, ut servitus aquæ
 defluentis & juxta & contra Naturam
 esse dicatur. Contra Naturam est,
 dum onus quoddam imponit prædii
 inferioris domino, quod alioquin ob
 dominium sibi competens sustinere
 78 non cogeretur. Juxta Naturam est,
 quòd aqua ob suam gravitatem tendat
 deorsum, & sic inferioris prædii do-
 minus contra dominum prædii supe-
 rioris justè conqueri nequeat, si natu-
 ralem aquæ descendens decursum
 79 non retardet. Quod additur de facto
 hominis, quasi servitus aliò modò non
 possit introduci, repugnat ipsimet Juri
 Romano, permittenti, servitutem au-
 thoritate Legis positivæ immediatè
 80 constitui posse. Et demus, servi-
 tutem hanc in aliquibus à regulari ser-
 vitutum indole, prout à Legibus Ci-
 vilibus instituta vel instructa fuit, re-
 cedere; quia tamen ex *num. 75*, plera-
 que, ad substantiam servitutis accom-
 modata, participat, è servitutum cata-
 logo nequit penitus expungi.

81 Nobiliorem servitutis naturalis spe-
 ciem suppeditat Jus Publicum Univer-
 sale, transitum nempe per alienum ter-
 ritorium, utpote quem Dominus il-
 lius vicino aut alteri, justè petenti, per-
 mittere tenetur, nisi gravis denegandi
 causa succurrat. Sic enim extra tran-
 situm militarem (de quo in *lib. 4. cap. 1.*
 speciatim erit agendum) pro indubita-
 to tradunt Pufendorf *de J. N. & Gent.*
lib. 3. cap. 3. §. 5. Hertius *cit. dissertat. de*
Servitut. Natur. sect. 1. §. 2. & Christo-
 phorus Engelbrecht. *de Servit. Jur. Publ.*
sect. 1. §. 20 quia, ut argumentatur Gro-
 tius *de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 2. §. 13.*
 dominium introduci potuit cum rece-
 ptione talis usûs, qui prodest trans-
 euntibus, & illis, per quorum fines

transitur, non nocet: ideòque do-
 minii authores id potius censendi sunt
 voluisse; veluti generaliter, quod uni
 prodest, & alteri non nocet, ex Lege
 humanitatis, à Natura omnibus im-
 positâ, permittendum est.

Quòd si putes: obligationem ex 82
 Lege humanitatis tantam non esse,
 ut jus servitutis, quod rigorosum &
 perfectum est, fundare queat: respon-
 det *cit. Hertius in Prolegom. ad dissert. de*
servit. Nat. §. 9. in statu naturali, si is,
 qui humanitatis officium petit, eò non
 præstitò vel certò vel probabiliter pe-
 riret, aut sinè eo jus sibi perfectè com-
 petens consequi non posset, jus quo-
 que perfectum nasci. Nam, si re- 83
 movere quacunque ratione possum,
 quidquid usum aut defensionem juris
 mei adversus alterum impedit, tametsi
 tertius, à quo impedimentum oritur,
 jus agendi habeat: quantò magis id va-
 lebit, ubi alter, ne me impediatur, of-
 ficiò humanitatis obligatur? Respi-
 ciantur dicta in *num. 67.*

Aliam speciem servitutis publicæ in 84
 statu naturali prænominati Authores,
 Hertius *d. dissert. sect. 1. §. 10.* & Engel-
 brechtus *d. sect. 1. §. 5.* assignant in tran-
 situ per maria & flumina publica: nam
 & hunc à Natura permissum, & maris
 aut fluminis Dominum ex eadem hu-
 manitatis Lege obstrictum esse, ne na-
 avigatorem impediatur, Grotius *d. lib. 2.*
cap. 3. §. 12. his verbis adstruit: „ illud
 „ certum est, etiam qui mare occupa-
 „ verit, navigationem impedire non
 „ posse inermem & innoxiam, quan-
 „ do nec per terram talis transitus pro-
 „ hiberi potest, qui & minùs solet esse
 „ necessarius, & magis noxius. Et si 85
 maris, ubi transitur, Dominus petere
 valeat, vt transeuntes aliquod reveren-
 tiæ signum exhibeant, ac v. g. majus
 aut minus velum in tesseram & sym-
 bolum alieni Dominii submittant; ex
 cujus omissionem non infrequentia flu-
 xisse bella, notat *cit. Engelbrecht.*

Non absimilem servitutem sæpè ci- 86
 tati Authores Hertius in §. 12. & En-
 gelbrechtus in §. 6. concedunt in jure
 ad portum ob graviorem tempesta-
 tem aut aliàm causam justam appellen-
 di, ibique aliquantisper morandi, &
 in ordine ad hunc finem tugurium
 quod-

quoddam momentaneum extruendi: nam est & hoc (loquor cum Grotio *d. lib. 2. cap. 2. §. 15. num. 1.*) inter utilitates innoxias. Itaque Ilioneus apud Virgilium, cum Trojani in terra Africa consistere vetarentur, DEOS Judices audet invocare: & probata Græcis querela Megurensium adversus Athenienses, qui eos portubus suis arcebant, *contra Jus commune*, ut Plutarchus loquitur: ita ut Lacedæmoniis nulla belli causa justior visa fuerit. Concordat Pufendorf *cit. lib. 3. cap. 3. §. 8.*

Ad plures ejusmodi servitutes aut jura in re & loco alieno dignoscenda, duos fontes aperio, necessitatem videlicet & utilitatem innoxiam. Necessitas gravis, cum Legi non subjaceat, dat ei, qui omnibus humanæ vitæ subsidiis destitutus est, facultatem, ex bonis alienis tantum, quantum sustentationi propriæ necessarium apparet, desumendi; prout Theologi cum Juristis passim docent. D. Thomas 2. 2. q. 66. art. 7. Covarr. in *reg. peccatum. p. 2. §. 1. n. 3.* Sotus *lib. 5. de J. & J. q. 3. art. 4.* Less. *de J. & J. lib. 2. cap. 12. n. 67. & 71.* Dicastillo *de J. & J. l. 2. tr. 2. disp. 9. n. 246. & 256.*

Rationem plerique refundunt vel in præceptum charitatis, quod jubet alienam indigentiam in angustiis tam arctis sublevare; vel in præsumptam voluntatem eorum, qui primitus in rerum divisionem consenserunt, quod nempe, si de sua intentione fuissent quaesiti, respondissent, se primævam communionem pro casu adeò flebili reservasse. Præterea juxta Senecæ doctrinam *mox cit. lib. 4. contr. 27. necessitas, manus humane imbecillitatis patrocinium, quidquid coëgit, defendit;* & juxta Gro-

tium *d. lib. 2. cap. 2. §. 6. num. 4. in not. lit. d. necessitas est, quæ navigia jactu exonerat: necessitas est, quæ ruinis incendia opprimit: necessitas est lex temporis.* Si tamen in pari necessitate duo supponantur versari, potior est conditio possessoris. Dicastillo *d. l. num. 50.* Lessius *d. l. 2. cap. 16. à n. 12. nonne Sapiens, ait Cicero 3. Officior. si fame ipse conficiatur, abstulerit cibum alteri homini ad nullam rem utili? Minime verò. Non enim mihi est vita mea utilior, quam animi talis affectio, neminem ut violem commodi mei gratiâ.* Certè judiciò Curtii *lib. 7. cap. 1. melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum.* Et, si quis, extra necessitatem positus, ad meliorem sortem pervenerit, naturalis æquitas urget, ut, quod commodum ab altero ex causa necessitatis cum illius incommodo recepit, repenset. Covarr. *d. l. n. 4.* Less. *n. 16.* Grot. *d. cap. 2. §. 9.* Van der Muelen *ibid. in Comment. Dissentit Dicastillo d. l. num. 269. & n. 275.*

De innoxia utilitate ultra jam dicta superius in *num. 17.* idem Cicero 1. *Offic.* ita subdit: *quidni, quando sine detrimento suo potest, alteri communicet in iis, quæ sunt accipienti utilia, danti non molesta? Neque alimenta (subjungit Plutarchus apud Grotium lib. 2. cap. 2. §. 11.) nobis fas est perdere, ubi ipsi plus satis habemus; neque fontem, postquam inde, quantum libet, potaverimus, obturare aut occultare; neque signa navigationis aut itineris abolere, quæ nobis usu fuerint.* Seneca etiam *de Benef. lib. 4.* ait: *quis beneficium dixit quadram panis, aut stipendium æris abjecti, aut ignis accendendi factam potestatem? Interdum ista plus profunt, quam maxima. Sed tamen utilitas sua illis, etiam ubi temporis necessitate facta sunt necessaria, detrabit pretiū.*

C A P U T II.

De Statu Adventitio.

Status Adventitijs est status Societatis humanæ, vel simplicis & imperfectæ, vel compositæ & perfectæ. Status *Societatis simplicis & imperfectæ* non ille dicitur, qui ex mente Hornii *de Civit. lib. 1. cap. 1. §. 2. num. 2.* tantum ex duabus personis constat (potest siquidem unus pater plures liberos, & unus dominus plures habere servos. Simon Kuchenpeker *in not. ad Hom. d. num. 2.*)

sed qui primus, atque ex aliis & minoribus Societatibus compositus non est; cujusmodi est *Status Conjugalis*, *Status Familia*, & *Status Herilis*. *Status Societatis perfectæ & composita* dicitur, qui ex pluribus & minoribus Societatibus confurgit, qualis est *Civitas* seu *Respublica*. De quolibet horum Statuum hic disceptandum erit.

S E C T I O I.

De Statu Conjugali.

S U M M A R I A.

1. *Inter Status Societatis humana simplicis primus est conjugalis.* 2. *De hoc remissivè multa.* 3. *Grotii descriptio quoad hunc statum.* 4. & seqq. *Refellitur.* 7. *Statuitur nostra.* 8. *Est individua vita consuetudo.* 9. *Mareno inter & foeminam.* 10. & seqq. *Sobolis procreanda.* 13. & seqq. *Et communis subsidii causâ.* 16. *Mutuo consensu legitime contracta.* 17. & seqq. *Hic status est insistens à DEO.* 20. *Et quidem secundam heterodoxos omnibus praeceptis.* 21. & seqq. *Quibus contradicunt Catholici.* 23. & seqq. *Ad textum Genes. 1. v. 28. varia responsiones adducuntur.* 28. *Respondetur ad*

alium textum Genes. 1. v. 18. 29. *Vi status conjugalis maritus habet potestatem in uxore.* 30. & seqq. *Quam quidam negant esse ex Jure Naturali praeceptivo.* 33. & seqq. *Alii affirmant.* 35. & seqq. *Qua res distinctione inter subjectionem liberam & necessariam ex parte uxoris componitur.* 38. & seqq. *Hæc potestas non extenditur ad vitam & mortem uxoris.* 42. & seqq. *Neque ad libertatem uxoris, ut possit instar servæ tractari.* 46. *Pertinet solum ad res conjugii.* 47. *Non ad alia uxoris bona.* 48. & seqq. *Levis castigatio est permessa.* 50. *De aliis conjugum juribus remissivè.*

§. I.

Quid sit Status Conjugalis?

Inter Status Societatis simplicis ordine & dignitate primus est Conjugalis: posteaquam enim, absolutò sex dierum opere, placuit Divinæ Bonitati, protoplasten nostrum Adamum *de limo terræ formare, inspirare in faciem ejus spiraculum vitæ, infundere animam viventem, & ponere in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum Genes. 2. v. 7. & 15. fecit ei adjutorium simile sibi ibid. v. 19. edificavit costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam ibid. v. 23. eamque dedit sociam Genes. 2. v. 12.* Statum hunc juxta latitudinem suam jam prolixò calamò adumbravi in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 4. per tot.* ideòque longiorem hinc operam impendere non cogito, sed pauca duntaxat, ad scopum nostrum propius accedentia, delibare.

3. Grotius *lib. 2. cap. 5. §. 8. n. 2.* conjugium existimat naturaliter esse talem cohabitationem maris cum foemina, quæ foeminam constituat quasi sub

oculis & custodia maris: nam tale consortium, ut ille scribit, & in mutis animalibus quibusdam videre est; in homine verò, quæ animans est utens ratione, accessit fides, quæ se foemina mari obstringit. Hæc autem Grotiana descriptio etiam ab illis, qui Commentatores agunt, censurâ vapulat. Nam & filia, & pupilla, & ancilla, continuò quasi sub oculis & custodiâ parentum, tutorum, aut dominorum versantur; nec tamen conjugium ex eo contrahere putantur. Ziegler ad *citat. §. 8.* Insuper in ea sententia se obfirmatum ostendit Grotius, quòd ex parte viri de Jure Naturali non præstetur fides conjugalis; possitque vir non tantum pro sua libertate ab uxore discedere, sed etiam pro sua libidine aliam & plures uxores superinducere; quam tamen sententiam sacris Paginis ac sanæ rationi dissonam esse, in *Jurisprud. Canonico-Civ. d. lib. 4. tr. 2. cap. 5. à num. 1. & tr. 3. cap. 2. à num. 198.* sufficienter probatum est. Deberetque sufficere de-

claratio Proto-Parentis & Proto-Mariti Adami, in Paradiso mox, atque Evam à Creatore sibi adductam conspexit, facta: *relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit uxori suae: & erunt duo in carne una. Genes. 2. v. 24.*

7 Accuratiùs describitur status conjugalis, quòd sit individua vitæ consuetudo, marem inter & foeminam, sobolis procreandæ & communis subsidii causâ, mutuò consensu legitime contracta.

8 Dixi I. *individua vitæ consuetudo*, quod idem est, ac consortium arctissimum, intima corporis & animi conjunctio, vinculum ex voluntate conjugum prorsus insolubile: quâ notâ conjugalis status differt ab omni alio, dum nullus tam strictè conjungit, ut communi voluntate dissociari nequeat.

9 Dixi II. *marem inter & foeminam*: volens siquidem DEUS hominem, ad suam imaginem formatum, per viam generationis propagari & multiplicari, *masculum & foeminam creavit eos, & benedixit illis. Genes. 1. v. 27. & Genes. 5. v. 2.* ut eapropter status conjugalis ex natura & institutione suâ duplicem diversi sexûs personam requirat, marem & foeminam; agnoscente id Aristotelè, ac dicente: *marem & foeminam, quorum alter alterius indiget societate, copulari necesse est, procreandi causâ; idque non consiliò, sed naturâ: quemadmodum in cæteris animantibus & stirpibus usuvenit, quibus natura insitus est appetitus sui simile relinquendi.*

10 Dixi III. *sobolis procreandæ*: hic enim est primarius matrimonii finis, ut sit gentis humanæ seminarium, & soboles non aliter quàm à conjugibus, ritè consociatis, producantur: quandoquidem ex una parte, si liceret prolem extra matrimonium procreare, hu-

mano generi pessimè prospectum, ac conditio liberorum, neglectâ ferè à parentibus eorum curâ & educatione, ferè deterior, quàm brutorum, foret; ex altera verò parte, si carnis voluptatibus in alio quàm statu matrimoniali indulgere concessum esset, pauci reperirentur, qui matrimonium, veluti societatem alioquin onerosam, affectarent.

Dixi IV. *& communis subsidii causâ.* 13 Huc namque respexit Creator Optimus, quando Protoplasti nostro mulierem associare paratus dicebat: *non expedit hominem esse solum; faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. v. 18.* Desideravit siquidem, ut mulier sit adjutorium viri, principaliter quidem quoad generationem prolis; minùs autem principaliter ad mutuuum subsidium, solatium, & auxilium quoad officia præsertim domestica. Ita Doctissimus Pererius in *Commentar. ad cit. vers. Genes. num. 176.* qui etiam in *num. 172.* ait, pro eo, quòd nos legimus, *adjutorium simile sibi*, chaldaicè legi: *sustentaculum, quod sit penes eum*: quæ oratio valde est emphatica: alluditur enim ad eos, qui in sublevandis oneribus mutuas sibi in auxilium manus porrigunt. Tale sustentaculum & vicarium auxilium DEUS voluit uxorem esse marito, & hoc pulchrè exprimunt verba chaldaica.

Dixi V. *mutuò consensu.* Nam verissimùm est Jcti dictum: *nuptias non concubitus sed consensus facit*; isque non simplex tantùm, sed mutuus & reciprocus, ab utroque conjugè præstitus: cùm status perpetuus, multisque molestiis obnoxius, qualis est matrimonialis, electionem liberam ac spontaneam voluntatem utrinque exposcat.

§. II.

A quònam Status Conjugalis institutus, & quibusnam præceptus fuerit?

17 **S**tatum Conjugalem à DEO institutum esse, veritas est manifesta, atque in sacris Paginis evidenter asserta. Enimverò, quia ex hucusque dictis DEUS masculinum & foemi-

nam creavit, Evam Adamo adjunxit, præcepitque: *crescite & multiplicamini. Genes. 1. v. 28.* non potest alius author hujusce status assignari, ac qui personas, officium, & ea, quæ matri-

monium aut antecedunt, aut consequuntur, ipsemet determinavit. In cuius ulteriorem confirmationem accedit, quod Incarnata Veritas in Evangelio apud D. Matth. cap. 19. v. 5. & 6. proposuit: *non legistis, quia, qui fecit hominem ab initio, masculum & foeminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una? Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet.* Nec mysterio caret, quod Christus Joan. 2. ad nuptias in Cana Galilææ invitatus, ibidem comparuerit: videlicet, ut commentatur D. Ambrosius in Joan. tr. 9. post initium, *confirmare voluit, quod ipse fecit nuptias. Futuri enim erant, de quibus dixit Apostolus, prohibentes nubere, & dicentes, quod male essent nuptiae, & quod diabolus eas fecisset: cum Dominus dicat in Evangelio interrogatus, utrum liceat homini dimittere uxorem suam ex qualibet causa, non licere, exceptâ causâ fornicationis. In qua responsione, si meministis, hoc ait, quod DEUS conjunxit, homo non separet.*

20 An verò & quibus hic status à DEO præceptus fuerit? Ulteriori explanatione opus est. Nam multi ex heterodoxis docuerunt, statum conjugalem omnibus esse præceptum; in nixi potissimum duplici Scripturæ loco Genes. 1. v. 28. ubi videtur indefinitè per modum præcepti impositum: *crescite, & multiplicamini, & replete terram;* & Genes. 2. v. 18. ubi disertè pronuntiatur: *non est bonum hominem esse*

21 *solum.* Quibus tamen obsistit clarissima ejusdem Scripturæ autoritas, partim Matth. 19. v. 10. & num. seqq. ubi discipulis dicentibus: *si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere;* Servator respondit: *non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est: sunt nonnulli, qui seipsos castraverunt propter regnum*

22 *caelorum, qui potest capere capiat;* partim in Epist. 1. ad Corinth. cap. 7. ubi ab Apostolo repetitum & efficaciter cælibatus extollitur, statuique conjugali eminenter anteponitur, ut patet v. g. ex vers. 8. ibi: *dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, ut ego;* item v. 25. *de virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem*

do, tanquam misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo, hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse; item v. 38. igitur & qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit; item vers. ult. beatorum autem erit (mulier à viro soluta) si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem, quod & ego spiritum DEI habeam.

Ad textum Genes. 1. v. 28. diversi-23 modè respondent Authores Orthodoxi. Nam I. aliqui existimant, in illis verbis, *crescite & multiplicamini*, nullum involvi præceptum, sed insinuari tantum matrimonii foecunditatem, quâ ex Divina Benedictione genus humanum in immensum crescere & multiplicari valeat; sicuti, dum eadem verba dixit ad volatilia, quintò die creata. Genes. 1. v. 22. Alioquin & 24 illud intra cancellos præcepti conclusum intelligi deberet, quod terra subijcienda, & animantibus dominandum sit. Pererius ad cit. vers. 28. num. 246. II. alii putant, præceptum quidem 25 contineri in illo textu, sed tantum pro statu primævo, usque dum humana propago credebatur fuisse satis dilatata; quibus patrocinator D. Cyprianus in tract. 2. de habitu Virginum, ibi: *prima DEI sententia crescere & generare præcepit; secunda continentiam suavit. Cum adhuc rudis mundus & inanis est, copia foecunditatis generante propagamur, & crescimus ad humani generis augmentum. Cum jam refertus est orbis, & mundus impletus, qui capere continentiam possunt, spadam more viventes castrantur ad Regnum.* III. 26 quidam arbitrantur, fuisse datum præceptum omnibus seu multitudini & universitati hominum, non autem singulis hominibus in specie. His suffragatur Doctor Angelicus 2. 2. q. 152. art. 2. ad 1. ibi: *præceptum datum homini de generatione, cum dictum est, crescite & multiplicamini &c. non respicit singulos quosque homines, sed multitudinem hominum, quam necessarium est, non solum multiplicari corporaliter, sed etiam spiritualiter crescere ac proficere. Quocirca satis pro-*

27 *videtur humane multitudini, si quidam generationi carnali operam dent, quidam ab hoc abstinentes contemplationi Divinorum vacent, ad totius humani generis pulchritudinem*

linam & salutem. Sicut etiam in exercitu quidam castra custodiunt, alii signa ferunt, nonnulli gladiis decertant: quae tamen omnia debita sunt multitudini, sed per unum impleri non possunt.

28 Ad alterum textum *Genes. 1. vers. 18.* ita respondet *ibid. Perer. num. 169.* nec
 „ bonum erat hominem esse solum
 „ propter Angelos: nimirum dimi-
 „ nutio eorum ob ruinam malorum
 „ spirituum supplemento hominum

„ refarcienda erat. Nec id fuisset.
 „ bonum etiam propter Dominum
 „ JESUM Christum, qui ex Adamo
 „ progenerandus primus erat præde-
 „ stinatorum, & primogenitus om-
 „ nis creaturæ. Nec profecto id bo-
 „ num esse poterat, cum æterni DEI
 „ consilio & proposito constitutum
 „ esset, multos ex posteris Adæ ad
 „ æternæ vitæ ac felicitatis participa-
 „ tionem assumere.

S. III.

De Juribus & Obligationibus Status Conjugalis.

29 **S**tatus Conjugalis confert marito potestatem in uxorem, & uxori subjectionem imponit erga maritum. Ita disertè statuitur in multis S. Scripturæ locis, puta *Genes. 3. v. 16.* ubi Evæ peccatrici interminavit, DEUS: *sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui;* & *1. Petri 3. v. 1.* ubi Apostolorum Princeps mandat: *mulieres subditæ sint viris suis;* & ad *Ephes. 5. v. 22.* & 23. ubi Apostolus jubet: *mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus est Caput Ecclesie.*

30 In hoc tamen vertitur aliquod dubium: utrùm à DEO per præceptum Naturale vel positivum liberum potestas maritalis & muliebris subiectio fuerit introducta? Multi siquidem contendunt, ex natura rei maritum

31 & uxorem esse personas æquales: tum quod socii speciales & amici sint, quorum unus in alterum potestatem non habet: tum quod matrimonii finis obtineri possit, esto nulla inter conjuges admittatur subiectio: tum quod subiectio mulieris ad virum in poenam transgressionis statuta fuisse legatur. *Genes. 3. v. 16.* & sic, præscindendò à peccato, mulier libera fuisse mansura

32 credatur. Quamobrem D. Augustinus in *lib. 2. de Genesi ad lit. cap. 27.* dixit quidem Paulus, inquit, *per charitatem servite invicem, sed mulierem dominari in virum, non permittit Apostolus: hoc enim viro potius DEI sententia detulit, & maritum habere dominum meruit non natura sed culpa: quod tamen nisi servatur, depravabitur amplius natura, & augetur culpa.*

33

Econtra pro subjectione naturali pu-
 gnant alii ex ratione haud vulgari: quia inter æquales amicitia & concordia difficulter continuatur, præsertim ubi dispares genii, diversa & adversa ingenia, temperamenta sibi invicem non attemperata convivunt & conveniunt: igitur, ut conjuges individuum vitæ consuetudinem suavi cum vinculo amoris & concordie prou-
 gent, subordinatio & subiectio aliqua, quæ maritus, tanquam caput familiae, perfectiori intellectu à DEO dotata, uxori imperaret, fuit necessaria. Hinc D. Chrysostomus in *34 1. ad Corinth. 11. v. 3.* pronuntiat: *merito viro femina subicitur: nam aequalitas bonorum pugnam parit.* Hinc D. Rupertus *lib. 3. de Operib. Trinit. cap. 21. apud Gentiles quoque,* scribit, *qui hanc Scripturam non legerunt, vel hujus veri DEI præcepta non observabant, hæc Lex naturaliter valuit, quam Dominus Nature imposuit, dicens mulieri: & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Quaedam tamen barbaræ Nationes, sicut cetera, ita & hunc Nature ordinem confuderunt, ut mulier sine capite, id est, sine viro super viros ageret potestatem & dominium. Verumtamen non tam jus aut lex, quam usurpatio dicenda est.*

Fortassis tamen utrumque susti-
 neripotest, & quod mulier ante peccatum adhuc in statu innocentie fuerit jam subordinata viro, non voluntate repugnante, sed honestate suaviter impellente; & quod isthæc subordinatio post peccatum abierit in poenam, dum etiam reluctans & invita parere cogitur. Ratio est: 36

quia in statu priori uxor probè nove-
rat, regimen mariti, æquitate & cha-
ritate temperandum, tale futurum,
ut non tanquàm ferva & ancilla ad ar-
bitrium & commodum domini co-
actè seruiat, sed ut charissima vitæ so-
cia, consiliorum atque officiorum
maritalium particeps, & prolis tam
generandæ quàm educandæ foret ad-
iutrix: sicque verificabatur illud Pli-
nii in *Panegy. Trajan. uxori sufficit obse-*

37 *quii gloria.* At in statu posteriori
gravius uxoribus jugum est domina-
tus maritalis, utpote cum peccati
corruptione & uxoribus insit major
levitas, vanitas, ac superbia; & vi-
ros iracundia, arrogantia, & fraudu-
lencia magis inflamment. Latè & ac-
curatè Sapiientissimus Tostatus *ad lib.*
Genes. cap. 13. q. 755. & plur. seqq. præser-
tim 763.

38 Quousque verò regimen maritale
porrigatur? Tam promptè non di-
xeris. Fuerunt enim, qui maritò
regimen absolutum cum jure mortis
& vitæ in uxorem attribuebant. Ita
in specie Hornius *de Civit. lib. 1. cap. 1.*
§. 5. num. 16. & seqq. allegans in num. 26.
locum Taciti *13. Annal. 32. ibi: Pom-*
ponia Græcina, superstitionis externæ rea;
mariti iudicio permissa, isque prisco instituto
propinquis eorum de capite famaue conjugis

39 *cognovit, & insontem nunciavit.* Sed
contra hos inter alios militat Pufen-
dorf *de J. N. & G. lib. 6. cap. 1. §. 13.*
itaque discurrit: ad finem matrimoni
tantò imperiò non est opus. Et, si
quis credat, quævis atrocia delicta in
forum humanum trahi debere; quis
in familia segrege patremfamilias,
quis in Civitate Regem puniet?
Quòd si intolerabilia perpetret uxor,
poterit tanquàm hostis familiã ejici,

40 & velut jure belli occidi. Adstipu-
lantur Simon Kuchenbecker in *not. ad*
cit. Hornium num. 16. & Huberus de Jur.
Civit. lib. 2. sect. 1. cap. 4. §. 8. è quibus
ille asserit; Antiquos illos, quibus
DEUS ipsemet Jus Naturæ singulari
communicationis genere interpreta-
batur, nunquam Imperiis, Summò
minoribus, jus vitæ & necis depu-
tasse; simulque ad locum Taciti re-
spondet, à Lege Romilia tunc tem-
poris manum mariti potestate vitæ &

necis armatam fuisse: iste verò de ma-
rito dicit, cum satis causæ non habere,
quamobrem privatæ disciplinæ rigor
ad capitalem animadversionem pro-
cedere debeat, tantò præsertim peric-
ulò à perversitate suspicionum ira-
rumque maritalium; potiùsque his af-
fentiendum censet, qui ne verbera-
quidem maritis permittenda putent,
quod ipse Cato sacrilegium putabat.

Fuerunt alii, qui ad mentem quo-
rundam Populorum, de quibus Ari-
stoteles *1. Polit. 1.* uxorem ut servam
& ancillam tractari posse, asseruerunt;
usurpantes fortè textum sacrum in-
sæpe *cit. cap. 1. Genes. v. 16.* ubi domi-
nandi potestas assignatur marito; &
cap. 18. v. 12. ubi Sara Abrahamum,
maritum suum, appellat *dominum*;
laudata propterea à S. Petro in *Epist. 1.*
cap. 3. v. 5. & 6. ibi: *aliquando & san-*
ctæ mulieres, sperantes in DEO, subjectæ
erant propriis viris, sicut Sara obediebat
Abrahe, dominum eum vocans. Ve-
rùm, præter ea, quæ hic adducit Al-
phonsus Tostatus in *Gen lib. 13. q. 785.*
non solùm nascendi conditio, quæ ex
costa Adami fuit efformata ejus uxor
Eva, indicat, uxorem, ceu partem
& portionem mariti, imperiò magis
honorificò gubernandam esse; sed
etiam conjugii status, quò mutua
corporum & jurium inducitur com-
munio, servilem desposin aspernatur;
Apostolò id insinuante ad *Colossens. 3.*
v. 19, viri diligite uxores vestras, & nolite
amari esse ad illas; confirmanteque D.
Petrò *d. Epist. 1. cap. 3. v. 7. viri similiter*
cohabitanes secundum scientiam quasi infr-
miori vasculo muliebri impartientes honorem
tanquam coheredibus gratiæ vitæ. Ube-
rius id explicat D. Chrysoptom. *serm. 20.*
in Epist. 5. ad Ephes. dicens: eam, quæ tuæ
vitæ est socia, quæ liberorum mater, quæ
omnis lætitiæ materia, non timore & minis
constringere, ac devincire oportet; sed di-
lectione & cordis affectu: quale est enim
istud conjugium, quando uxor virum tre-
mebunda exhorret? quã verò jucunditate
fruetur, qui uxori non ut libera sed velut
famula cohabitabit? Nihil memo-
randò, quòd etiam uxores à suis ma-
ritis compellatæ sint dominæ, velut
apparet ex Legibus Romanis in *l. 41.*
in pr. ff. de Legat. 1. l. 12. §. 1. ff. de
Annis

Annuis Legat. l. ult. §. 1. ff. de Auro & argent. leg.

45 Mihi præplacet illorum opinio, qui inter maritum & uxorem admittunt societatem aliquam inæqualem, vi cuius ille superior, hæc inferior sit; non quidem simpliciter & absolutè, sed in causis duntaxat, conjugium & familiam concernentibus, adeò ut uxor quoad domicilii determinationem, cohabitationis modum, leges œconomix &c. dependeat à marito: plus namque concedi neque ratio statûs matrimonialis, neque finis ejusdem desiderat; &, si alicubi plus indultum inveniatur, id non à Natura, sed ab instituto & moribus Gentium provenit, ut rectè advertit Grotius
47 *lib. 2. cap. 5. §. 8. num. 1.* Unde quoad bona propria & jura alia uxor liberissimum dominium, ac plenam disponendi facultatem habet ex libertate naturali; nec tenetur vel in judiciis subeundis, vel in commerciis exercendis ullam à marito licentiam habere, aut censuram aliquam formidare, nisi rebus conjugii aut familiæ
48 paretur offendiculum; in quibus ul-

timis tamen, si uxor non tantùm deliquerit, sed etiam contumacem & admonitionis impatientem se ostenderit, nequit marito facultas severioris correctionis, intra discretionis limites, denegari: cùm satius fuerit, intra proprios lares insolentiam castigare, quàm in forum aut vulgus spargere. Huberus *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 1. cap. 4. num. 10.* Bellè igitur D. Chryso-
49 *mus in 1. ad Corinth. 11. v. 3. ait: secunda potestas est mulier. Neque ergo ipsa æquum sibi jus vindicet (sub capite enim est) nec eam, quòd subdita sibi est, contemnat maritus: corpus enim est.* Sapienter D. Ambrosius *Epist. 82. mulier viro deserat, non serviat; regendam se præbeat, non coercendam: indigna est conjugio, quæ digna est jurgio. Vir quoque uxorem tanquam gubernator dirigat, tanquam consortem vitæ honoret: participet ut coheredi gratia.*

Quid juris de cætero conjugibus in ipso matrimonii usu prolesque generatione competat, non est hujus loci, pluribus indagare. Exposui quædam in *Jurisprud. Canonico-Civili lib. 4. tr. 2. cap. 3. à num. 4. eoque me remitto.*

SECTIO II.

De Statu Familiæ.

SUMMARIA.

51. *Ex Societate Conjugali nascitur Familia. 52. Vocatur aliquando domus. 53. Describitur. 54. Est cœtus. 55. Plurimum Personarum. 56. & seq. Ex usu communi non requiruntur necessarioliberi. 58. Quæ unius potestate. 59. & seqq. Naturâ aut jure. 62. Quotidiani usus causâ sociata sunt. 63. & seqq. Subjungitur alia descriptio cum distinctione inter familiam perfectam & imperfectam. 66. De Jure Civili regimen familiae competit paternæ linæ. 68. De Jure Naturæ id aliqui adscribunt matri. 70. Alii adscribunt patri. 71. Alii distinguunt. 72. & seqq. Nostri sententia utriusque parenti*

scribitur. 75. Patrem autem in concursu præfert. 76. & seqq. Respondetur ad fundamenta Pufendorffii. 80. Secernuntur tria tempora. 81. Tempore imperfecti judicii liberi subsunt plenè parentibus. 82. Etiam quoad bona. 83. & seqq. Tempore judicii perfecti subsunt quoad actiones, familiam concernentes. 86. Solus patri potestate manet sola obligatio reverentia. 87. & seq. Agitur de castigatione liberorum. 89. & seqq. Jus vitæ & necis parentibus haud conceditur. 94. & seqq. Contraria argumenta prostigantur. 100. & seq. Agitur de obligatione filiali.

§. I.

Quid sit Status Familiæ?

51 **E**X Societate Conjugali nascitur alia, scilicèt Familia: ex thoro siquidem conjugum, legitimè inter se consociato-

rum, generantur liberi, ex his nepotes, pronepotes, abnepotes &c. qui familiam constituunt, ad mentem J.Cti in *l. 195. §. 2. ff. de V.S.*

52 Vocatur aliò nomine *domus*: vel quia, qui descendunt ex eadem stirpe, sunt quasi domestici; vel quia liberi plerumque nascuntur in domo patris; vel quia, qui caput est familiæ, dominium ibi habet. Tametsi non pauci sint, qui distinguant inter familiam & domum, quasi hæc conjugem & liberos; illa servos desideret: quos tamen refellit Hornius de *Civitate lib. 1. cap. 4. num. 3.* nullum discrimen inter domum & familiam agnoscens.

53 Describitur ab Hubero de *Jure Civit. d. lib. 2. sect. 1. cap. 2. §. 6.* quòd sit coetus plurium personarum, quæ unius potestate, natura aut jure, quotidiani usûs causâ sociatæ sunt.

54 Dicitur I. *cœtus*; quam voculam quidem perstringit Thomasius in *not. ibid. lit. m.* eique pari elegantia *by societatem* substitui posse, credidit; licet dicendi libertatem, quam ipse usurpabat, aliis quoque relinquendam esse, postea judicaverit.

55 Dicitur II. *plurium personarum*. Quotnam verò personæ debeant concurrere, ut familia coalescat, determinatum haud est: nam & qui unum duntaxat filium aut filiam habet, paterfamilias appellari potest.

56 Qui autem nec filium nec filiam habet, haud rectè familiam obtinere aut paterfamilias esse dicitur; esto, juxta testimonium Huberi *cit. l. §. 27.* usus Populorum velit, ut societates domesticæ absque liberis etiam familiæ appellentur.

57 Quin & multorum sæculorum observantia inter familias recenset coetus hominum Ecclesiasticorum aut Religiosorum, absque eo, quòd ibi parentibus & liberis opus sit; ipsaque Civitatum Princeps Roma ostendit, primam Rempublicam ex convenis coelibibus fuisse conflata. Hertius in *Element. Prudent. Civil. part. 1. sect. 5. §. 4.*

58 Dicitur III. *que unius potestate*. Indicatur hic discrimen inter societatem domesticam & alia collegia: cum ista possint consistere absque subjectione ad unam potestatem; illa non. Huber *ibid. §. 12.*

59 Dicitur IV. *natura aut jure*. Personas jure sociatas idem Author §. 13. vult esse conjuges & servos; sociatos

natura dicit esse liberos. Sed Thomasius in *annotat. ib. num. 27. lit. p.* non malè observat, uxorem æquè naturâ sociatam esse marito, & servum domino, quàm liberos parentibus: quia & societas dominica est naturalis, omnium verò maximè conjugalis. Imò & naturam & jus parùm convenienter sibi invicem hic opponi suspicit: cum & uxor & liberi & servi jure sociati sint cum paterfamilias. Quòd si tamen Huberus societatem conjugalem aut herilem ita jure institutam intelligat, ut factum aut consensum humanum desideret; cum è diametro liberi in societatem patris citra suum assensum ex sola nativitate veniant, illius explicatio vix poterit sub censuram vocari.

Dicitur V. *quotidiani usûs causâ sociatæ sunt*. Has particulas explicat Nicolaus Hertius in *cit. Element. Prud. Civil. part. 1. sect. 5. §. 8.* sic dicendò: „ usus „ quotidianus consistit in comedendo, calefaciendò ad eundem ignem, „ & similibus. Hinc Charundas domesticos vocavit *ὀμοσπίτους*, hoc est, „ penalis socios; & Epimenides Coetes „ *ὀμοσπίτους*, hoc est, fumi socios apud „ Aristotel. *lib. 1. Polit. cap. 1.* Eisdem „ Jcti nostri definiunt, qui ad unum „ panem & vinum vel aquam vivunt.

Hucusque definitionem Huberi declaravi. Illius locò nonnulli ponunt duplicem definitionem, distinguendò inter familiam completam & incompletam. *Familia completa*, seu, ut vocant alii, *perfecta* est, quæ triplicem societatem, conjugalem, paternam, & herilem complectitur; sive est conjunctio inter maritum & uxorem, parentes & liberos, dominum ac servum. *Familia incompleta seu imperfecta* est societas inter parentes & liberos, ob communem inter se utilitatem contracta; seu mutuis officiis & juri-

bus ad communem utilitatem & civilem honestatem definita. Hertius *d. l. §. 6.* Quà cum distinctione fortassis aliorum sententia, juxta *num. 52.* discrimen inter familiam & domum faciens, accipi, & per familiam perfectam, non item imperfectam,

domus intelligi poterit.

S. II.

Cuinam Regimen Familiæ debeat?

66 **S**ecundum Leges Civiles extra controversiam est, regimen familiæ deberi patri, seu supremo ascendentium superstiti, cui, tanquam capiti, descendentes omnes obtemperare obligantur. t.t. & Interpretes ad *Inst. & Cod. de Patria potestate. & ff. de his, qui sui vel alieni juris &c.*

67 At cuinam de Jure Naturæ debeat hoc regimen? Nondum à Prudentibus consentiente calculò definitum est. Hobbesius apud Pufendorfium *lib. 6. cap. 2. §. 2.* regimen in liberos adscribit matri: tum quia liberi sunt prius in potestate matris, quam cujuscunque alterius; sicque puerpera fit simul mater & domina partus:

68 tum quia in statu naturali sciri non potest, cujus patris sit filius, nisi indicio matris; ut meritò sit ejus, quem mater vult, & proinde matris: tum

69 quia in prolis gestatione & nativitate major longè dolor & labor est matris quam patris, ut insinuat Quintilian. *in declamat. ibi: alia horum est ratio, quos brevis transitus voluptatis fecit parentes, quos liberis suis extra posite voluptates conciliant. Aliter amant, quæ pepererunt, quæ memoriam decem mensium, quæ tot periculorum, tot sollicitudinum recordationes afferunt.*

70 Plures regimen domesticum impertiantur marito, cui tanquam Primati & Rectori tota domus obediatur, necesse est. Id enim exposcit non solum præstantia sexus, præ eminentia conditionis, & præcellentia judicii; sed etiam ratio principii, à quo conceptus & generatio liberorum principaliter dependet. Quare S. Augustinus *tr. 2. in Joan. recta domus est, inquit, ubi vir imperat, femina obtemperat.*

71 Pufendorf *cit. l. §. 5.* extra Civitatem in naturali libertate sequenti distinctione utitur. Vel extat pactum aliquod inter patrem & matrem de potestate in prolem; vel nullum extat. Si primum; res salva, & pactum servandum est. Si secundum; proles matris est: nam in eo statu pater,

nisi testimoniò matris, cognosci non potest, saltem tali certitudine, quæ res facti solent probari: cum in eo statu alios quoque mares mater potuerit admittere.

Ego cum Molina *de J. & J. tr. 2. 72 disp. 22. n. 5. Lessio de J. & J. lib. 2. cap. 45. dub. 4. num. 24. Grotio de J. B. & P. lib. 2. cap. 5. §. 1.* utrique parenti potestatem in liberos adstruo: sunt enim liberi partus, portio, & effectus tam patris quam matris: utpote cum vitam, alimenta, curam, educationem ab utroque accipiant; sicque non uni tantum sed utrique reverentiam, subjectionem, ac obedientiam præstare teneantur juxta illud *Deuteronom. 21. v. 18. Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coercitus obedire contempserit &c.* Naturà, rerum om-

73 nium providissimâ Magistrâ dictante & præcipiente, ut filii filiaque, quibus à primo nativitatis momento neque vires neque media suffragantur, seipos alendi, juvandi, regendi, ab aliis alantur, juventur, & regantur; neque à melioribus, quam ipsis parentibus, quorum animo tenerri- mum aliunde affectum erga progeniem suam ex naturali instinctu novimus esse implantatum. Respexit

74 huc forsitan Seneca *lib. 3. de benef. cap. 11. ibi: in liberis tollendis nihil iudicio tollentium licet, tota res voti est. Itaque, ut æquiore animo adirent aleam, danda illis aliqua potestas fuit. Et paulò post: quia utile est juventuti regi, imposuimus illi quasi domesticos Magistratus. Respexit Plinius in Panegy. Trajan. vim legemque Naturæ existimatis, quæ semper in ditione parentum esse liberos jussit; nec, uti inter pecudes, sic inter homines, potestatem & imperium valentioribus dedit.* Sed quia in una do-

75 mo nequeunt esse duo capita, æquali prorsus potestate instructa, dum ob innatam dissentendi facilitatem ægrè in unam semper conspirant sententiam: patris imperium principale, miris autem principale matris imperium agnosco, ita ut, si inter se collidan-

tur, istud alteri cedere debeat; non solum quia paternum arbitrium plerumque maturius & magis defœcatum, sed etiam quia maritus ex *num. 46.* in ipsam conjugem quandam superioritatem obtinet.

- 76 Neque officunt, quæ scribunt Pufendorf *cit. lib. 6. cap. 2. §. 4.* Et Hornius *de Civit. lib. 1. cap. 2. §. 2. à num. 3.* putantes, solam generationem non sufficere ad titulum imperii, in sobolem humanam constituendi: eò quòd generatio brutis quoque, quibus nullum competit imperium, sit communis; proles quoque, tametsi exciteatur ex parentum substantia, attamen abeat in personam ipsis similem, & quantum ad jura, hominibus naturaliter competentia, æqualem; quòdve procreatio sobolis ex tali actu, quem ferè parentes suæ delectationis causâ suscipiunt, consequatur. Siquidem titulus generationis, quòcunque sine exercitæ, inter homines (neque enim paritas cum bestiis, quæ regiminis activè & positivè sunt penitus incapaces, paritas hìc fieri debet) adeò nobis efficacax & emphaticus apparet, ut hòc ipsò, quòd illius terminus, id est, proles generata in personam parentibus similem abeat, ex intentione, scopo, &

dictamine Naturalis Juris imago referatur ad suum prototypon, effectus respiciat causam, & principiatum verneretur suum principium. Neque 78 etiam æqualitas, quæ oritur ex similitudine naturæ & participatione Jurium Naturalium quoad extraneos, tollit qualitatem & relationem filii aut filix, indeque resultantem inæqualitatem: nam, quatenus sumus homines, quilibet æqualis est alteri; sed, quatenus sumus filii, parentibus, à quibus ortum traximus, ab ipsa Natura minores & inferiores sumus. Guilielmus van der Muelen *in Commentar. ad Grot. cit. loc.*

Non opus est itaque, cum eodem 79 Pufendorf confugere ad pacta seu expressa seu tacita, vel inter parentes, vel inter hos & liberos de jure & subjectione ipsorum inita. Nam, quod antecedenter ad omnem voluntatem humanam ab Authore Naturæ statutum, rectæ rationi insitum, & cuique cum vita congenitum est, vim suam exerit independenter ab omni pacto humano; prout luculentum evadit in aliis præceptis Naturalibus, v.g. de proximo diligendo, quæ, sicut origine antecedunt omnem conventionem humanam, ita & obligare incipiunt, esto conventio nulla interveniat.

§. III.

De Juribus & Obligationibus in Statu Familiæ.

- 80 **I**N Statu Familiæ quoad jus in liberos tria tempora distinguit Grotius *lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 1.* Primum est tempus imperfecti judicii; secundum est tempus judicii perfecti, quò liberi manent pars familiæ; tertium est tempus, quò liberi jam maturi, ex familia excesserunt. In primo tempore non licet ambigere, quin liberi subsint parentibus quoad personas & actiones: cum enim seipso regere & dirigere nequeant; æquitas postulat, ut regantur & dirigantur ab illis, quibus à Natura juxta præmissa in *num. 72.* 81 & *seqq.* subjecti noscuntur. Quoad res non dubitat equidem idem Grotius *cit. §. num. 2.* quin ex Jure Gentium, liberi sint capaces domini; quia tamen judiciò carent, ad acquisitionem

rerum de novo, ubi acceptatio est necessaria, judicium à parentibus suppleri; & quia res suas ex eodem defectu nequeunt administrare, ab iisdem parentibus administratio suscipi debet. Pufendorf *cit. lib. 6. cap. 2. §. 8.* ubi simul observat, æquitati non repugnare, ut saltem tantisper, quousque filius eorum administrationem ipse suscipiat, pater illis uti frui possit, & ex iisdem filium alere.

In secundo tempore parentum imperio subsint actiones non omnes, sed illæ tantum, quæ in ordine ad familiam relationem quandam habent; & ideo, ni parentes assentiant, irritæ censentur: nam condecens est, ut pars conveniat cum suo toto, & membrum familiæ suo capiti concordet. Quoad bona, 84 post

post Pufendorffium Muelen ad *Grot. cit. cap. 5. §. 2.* distinguit inter bona, per propriam industriam acquisita, & bona, à tertio quodam profecta. Bona prioris generis assignat patri, ex ea æquitatis ratione, quod, etiamsi pater ad alendam prolem adstringatur, attamen compensationem aliquam justè petat, si per alimenta paterna, accedente curâ & culturâ, tantum excreverit ipsius industria, ut fructus aliquos exinde degustare liceat. Bona posterioris generis attribuit liberis quoad proprietatem, relictâ patri facultate, in ea saltem quantitate fructus colligendi, quæ alendis & defendendis liberis necessaria videtur; haud secus ac Princeps in statu Civitatis à civibus exigere potest, ut ex fructibus honorum suorum, quidpiam ad salutem & securitatem publicam conferant.

86 In tertio tempore, cum liberi sint sui juris, actionum suarum liberam consequuntur potestatem; remanente solum debito naturali, ut neque in hoc neque in alio statu quidpiam agant, quod pietati & observantiæ filiali repugnat; quo in sensu loquitur Apostolus & mandat. *Coloss. 3. ut filii obediant parentibus in omnibus, quia hoc grati Domino,*

87 Quoad primum & secundum tempus in propatulo est, jus coercendi & castigandi liberos ad parentes spectare; veluti colligitur ex variis testimoniis SS. *Paginarum, nempe Eccles. 30. v. 8. equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps; & v. 12. cura cervicem ejus in juventute, ne forte induret, & non credat tibi; item Proverb. 23. vers. 13. & 14. noli subtrahere à puero disciplinam; si enim percusseris eum virgâ, non morietur; tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.* Noli expectare,

88 ait Author *Consilior. Sapientie, part. 2. cap. 2. pag. m. 201.* donec gravia committat crimina, ut filium corrigas, aut objurges. Malitia ætate crescit, & ad eum denique statum atque excessum devenit, ubi castigatio non solum est inutilis, sed etiam periculosa. Ne præstolare, dum frigidum pietatis studium in sacrilegium erumpat, aut modica ira in furorem se convertat, & consilia prodicionis aut parriçidii agitet. Tum puni, cum

P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

„ tibi honori futura est, illi emolumento severitas; & magnâ sollicitudine prospice, ne alii plectendi causam nanciscantur, ubi poena erit mors tui filii, jactura sui honoris, ruina domus, & opprobrium posteritatis.

89 Extenditur jus istud à plerisque extra statum Civitatis usque ad vitam liberorum, adeo ut hi perinde à patre, quam alius delinquens à Judice in statu Civitatis, pro ratione delicti possint interfici. *Hornius de Civit. lib. 1. cap. 2. t. 3. num. 2. & seqq. Pufendorf sæpe d. lib. 6. cap. 2. §. 11. Thomaf. in suis annotation. ad Huber. de Jure Civitat. lib. 2. sect. 1. cap. 5. n. 26. lit. o.* Imò in statu Civitatis quoque tum ab aliis Populis, tum in specie à Romanis patri jus vitæ & necis in liberos collatum esse, liquescit ex *l. ult. Cod. de Patria Pot.* Verum hactenus à me impetrare non potui, ut irem in hanc sententiam. Nam, ut quibuslibet parentibus potestatem excessiva consignetur, neque necessitas, neque utilitas urget. Non necessitas: quia familiæ privatæ status in sua duratione persistere potest, etiamsi parentes in liberos immorigeros gladiò animadvertere nequeant: siquidem, si correctionis & coercitionis alterius sint impatientes, nullaque emendationis spes affulgeat, filius incorrigibilis ex domo paterna eliminari, sicque pax domestica servari aut restaurari valet. Non utilitas: quia, ne summus amor vertatur in odium exitiale; & quem sanguinem pater filiis impertivit, intempestivò zelò eripiat, longè melius est, iræ paternæ freno ponere, ut ultra, quàm necessum est, non exardescat. Certè ex S. Scriptura non eruitur, potestatem adeo sublimem patribus familias competere: quod enim affertur ex *libro Deut. cit. cap. 20. v. 19.* ubi de filio inobediente & contumace dicitur, *apprehendent eum (intellige pater aut mater) & ducent ad seniores Civitatis illius, & ad portam judicii, dicentque ad eos: filius noster iste protervus & contumax est, monita nostra audire contemnit, commestationibus vacat, & luxurie atque conviviis, lapidibus eum obruet populus Civitatis, & morietur; ex eo sanè non infertur, quòd potestatem*

statem interficiendi parentes habuerint, dum ad Seniores seu Judicem suam querelam deferre, & executionem populo relinquere tenebantur.

94. Quod adducitur de Romanis, in exemplum non est trahendum: quandoquidem posterioribus Legislatores jus, quod antiquiores dabant in vitam liberorum, tanquam nimis rigidum & truculentum visum, meritoque sublatum est in *l. un. Cod. de emendat. propinq. l. un. Cod. de his, qui parent. vel liber. occid.* cum patria potestas in pietate, non in atrocitate consistere debeat *l. 5. inf. ff. de Lege Pomp. de Parricid.* Consulatur Clariss. D. Josephus Bonaventura Franz in sua *Jurispr. Element ad tit. Inst. de Patria Potest. num. 9.*

95. Equidem domus figuram Civitatis habere dicitur, in qua paterfamilias sit instar Principis, & domo sua tanquam Civitate utatur; uti philosophatur Aristoteles *3. Polit. 6.* Sed neque hoc concluditur, eandem prorsus esse potestatem Regiam & paternam. Nam licet in eo sit magna similitudo inter Regem & patremfamilias, extra Civitatem constitutum, quod uterque sit independens ab aliquo Superiore, possitque sine metu censuræ, poenæ, vel nullitatis actiones subditorum dirigere; dissimilitudo tamen non minor est, quod potestas Regia sit perfecta, publica, sibi que per omnia sufficiens; potestas autem patria sit imperfecta, privata, sibi que non sufficiens, sed potius, tanquam indiga majoris perfectionis & subsidii, ad Civitatem veluti pars ad totum ex naturali impulsu ordinata, prout ex dicendis in *sect. 4.* uberius patebit. Unde D. Augustinus *lib. 19. de Civit. DEI. cap. 16.* bene ad propositum loquitur: *quia hominis domus initium sive particula debet esse Civitatis, omne autem initium ad aliquem sui generis finem, & omnis pars ad Universi, cujus pars est, integritatem refertur: satis apparet esse consequens, ut ad pacem civitatis pax domestica referatur, id est, ut or-*

dinata imperandi obediendique concordia cohabitantium referatur ad ordinatam imperandi obediendique concordiam civium. Ita fit, ut ex Lege Civitatis præcepta sumere patremfamilias oporteat, quibus domum suam sic regat; ut sit paci accommodata Civitatis.

Si necdum acquiescas, & regeras, Abrahamum fuisse patremfamilias, & tamen ut Regem imperasse, fœdera pepigisse, trecentos & octodecim armatos e domo sua educens.

98. Respondeo: Abrahamum aut Regibus fuisse parem, juxta illud *Gen. 23. vers. 5. Princeps DEI es apud nos;* quæ verba, interprete Pererio *ibid. num. 23. in fin.* significant maximum, eximium, singularique reverentiâ & veneratione dignissimum Principem; cum haberit tantam sub se multitudinem servorum & subditorum, ut aciem instruere potuerit; aut fuisse in statu libertatis naturalis, ubi nec bella nec fœdera sunt illicita, utpote partim ad defensionem partim ad recuperationem rerum suarum comparata.

Juri paterno correspondet obligatio filialis ad obedientiam; quam DEUS imperat, natura urget; prudentes consulunt, Magistri docent, educatores liberis quasi cum lacte instillare debent. *Honora patrem & matrem* (Lex Decalogi est, à DEO *Exod. 20. vers. 12.* Moyse tradita, & per eum Populo Hebræo promulgata) *tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus DEUS tuus dabit tibi.* De reliquo, sicuti pater e familia non potest ejicere prolem absque gravissima causa; ita nec proles sine venia, prius à patre impetrata, in aliam familiam transire poterit. Ubi tamen discedendi causam habuerit justam, etiam invito patre discedere poterit: cum nec in justis Civitatibus hominibus liberis facile migrandi licentia negetur, si nullò aliò, quàm communi civium vinculo, stringantur. Pufendorf *lib. 6. cap. 2. §. 13.*



S E C T I O III.

De Statu Herili.

S U M M A R I A.

102. Status Familia secundum aliquos continet Statum Herilem. 103. Quod tamen in dubio vocatur. 104. Describitur hic status. 105. Est societas inaequalis, 106. Inter dominum & servum. 107. Eo sine instituta, ut iste in gratiam illius debita servitia praestet. 108. Quidam putant, servos à natura dari. 109. Reselluntur. 110. Satisfit Aristoteli. 111. & seqq. Vera servitutis origo à pacto & contractu incipit; eaque laius explanatur. 115. & seqq.

Opponitur in contrarium textus ex cap. 9. Genes. vers. 25. 118. & seqq. Distinguitur hic textus cum distinctione inter servitutem voluntariam & necessariam. 121. & seqq. Alia explicatio subjungitur. 123. In statu servitutis spontanea potest dominus operas imperare, & servum negligentem corrigere. 124. Non tamen ad mortem procedere. 125. In statu servitutis necessaria potestas dominorum longe amplior eras. 126. Attingitur obligatio servorum.

§. I.

Quid sit Status Herilis?

102 **S**ub Statu Familiae, saltem perfectae, contineri Statum Herilem, communis fert opinio: nam, ut inter alios scribit Huber de Jure Civitat. lib. 1. sect. 1. cap. 2. §. 26. si deficit servus aut ancilla, defectus aliquis ad bene commodèque vivendum in usu quotidiano, qui est finis familiariae, committitur. De cujus tamen opinionis firmitate tantò majori cum probabilitate subsisto, quantò mihi certius est, Adamum & Evam eorumque posteros habuisse perfectas familias, absque eo, quòd servos statim assumpserint, sicuti in §. seq. id explanandi locus erit.

103 Est autem Status Herilis societas inaequalis inter dominum & servum, eò sine instituta, ut iste in gratiam illius debita servitia praestet.

104 Dixi I. Societas inaequalis. Nam dominus & servus inaequali prorsus jure sociantur; imò servo vix aliquid juris subinde remanet, totusque transit in potestatem domini: idcirco societas inter ipsos non aequalis sed inaequalis reputari debet.

Dixi II. inter dominum & servum. 106 Dominus vocatur: à domo, ubi dominium in servos exercetur. Servus appellatur aut à serviendo, quòd contra naturalem libertatem alteri servitia praestet; aut à servando, quòd in bello capti, cum occidi potuissent, servati fuerint.

Dixi III. eo sine instituta &c. Finis 107 enim servitutis est utilitas domini, ad cujus nutum & arbitrium servus parere tenetur. Quam in rem faciunt verba Thomasiae apud Joachimum Potgiefer de Condit. & statu servor. lib. 1. cap. 1. §. 6. Paterfamilias à nemine cogitur, ut agat in aliorum utilitatem, sed, quae facit in uxoris, liberorum, familiariaeque commodum, sponte facit. Uxor, quae agit, ad propriam utilitatem sponte facit. Liberi, etsi ex necessitate quadam agant, quàm diu parentum imperio subsunt, ea tamen sibiipsis emolumento sunt. Servi verò omnia, quae praestare tenentur, non sibi, sed domino, dominæ, eorumque liberis commodo cedunt.

§. II.

De Origine Servitutis & Status Herilis.

108 **A**liquorum erat sententia, ex Graecis Antiquis hausta; quosdam homines à Natura pro servis ha-

beri, ac imperium prudentioribus in simpliciores & hebetiores deberi. Favet his authoritas & Aristotelis lib. 1.

Polit. cap. 1. scribentis: dicunt Poëta, par esse, ut Græci barbaris imperent; quasi naturâ idem sit, barbarum & servum esse; & Euripidis Iphig. in Aulide dicentis: convenit Græcos barbaris imperare, non autem barbaros Græcis: barbari enim sunt

109 naturâ servi, Græci verò liberi. Sed ista sententia passim exploditur. Nam, ut dictum in cap. priori à num. 7. spectatâ Naturâ omnes liberi sumus & æquales; imperium autem ex eo, quod unus alterum animi corporisve dotibus superet, neutiquam exsurgit, sed major unius excellentia solummodò majorem habilitatem ad imperandum tribuit præ altero: quemadmodum nostris etiam temporibus non statim Rex, Princeps, aut Dux populi agnoscitur, qui populo regendo quasi natus est, sed tantum habilis ad regimen judicatur. Adeoque servitus ex futile hac ratione nequaquam à Natura creditur fuisse introducta. Hornius de Civit. lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 4. & seqq. Pufendorf de J. N. & G. lib. 3. cap. 2. §. 8. Potgiesser d. l. lib. 1. cap. 1. §. 2.

110 Authoritatem contrariam diluit elegans Grotii expositio *lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 4.* ubi ait: sicut Aristoteles dixit, quosdam homines Naturâ servos esse, id est, ad servitutem aptos; ita & populi quidam eò sunt ingenio, ut regi quam regere nòrint rectius; quod de se sensisse Cappadoces videntur, qui ablata à Romanis libertati vitam sub Rege prætulere, negantes, vivere se sine Rege posse.

111 Veram & primævam originem tradit Pufendorf *d. l. lib. 6. cap. 3. §. 4.* servituti dedisse ultroneum consensum hominum tenuiorum, & contractum, do ut facias; do alimenta perpetua, ut præstes operas perpetuas. Id quod uberius explicat Potgiesser *d. l. cap. 1. §. 5.* & verosimile arbitratur, post recessum à primæva communione per distinctionem bonorum incepisse inæqualitatem bonorum, abundantiam scilicet ex parte aliquorum, & indigentiam ex parte aliorum, obstetricante hinc adversâ, illic pro-

112 sperâ fortunâ. Jam, quod ditiores rebus suis excolendis pares non fuerint, sed aliorum operâ indiguerint; pauperes e contra ob patrimonii exi-

titatem aliquando necessaria vitæ non habuerint, credibile est, istos, ad vitam commodius ducendam, illis pro alimentis & mercede operas suas locasse. Hæ operæ forsitan ab initio *113* temporariæ duntaxat extiterunt; at successu temporis evaserunt perpetuæ, vel quod fervientes inopes existimarent, se in libertate victum ægrè accepturos; vel quod dominorum humanitate capti putarent, faciliorem esse vitam in servitute quam libertate, quando melius est, ex sudore manuum sibi victum quærere, quam in libertate & otio fame marcescere. De *114* hinc, cum animadverterent domini, commoditatem esse non exiguam, si quis labores suos alleviare, aut exonerare, & per servos expedire valeat, increbrescente bellò paulatim invaluit mos, vitam & libertatem corporalem iis, qui redigebantur in hostium potestatem, eâ conditione relinquendi, ut deinceps ministeriis capientis aut vincientis se perpetuò addicant. Itaque servitutis origo ex ultroneo consensu est, non ex bello; belli autem occasione servorum numerus vehementer auctus, eorumque conditio longè durior effecta fuit.

His obstare videtur, quod servitus *115* inceperit tempore Noëmi in poenam delicti, ab impio filio Chamo perpetrati, dum *Genes. 9. v. 25.* à memorato Noëmo etiam Chanaam, nepos ejus, maledicatur in verbis: *servus servorum erit fratribus suis; eademque maledictio in vers. 26. & 27. repetitur.* Super quem locum D. Chryostomus *116* *hom. 29. in Genes.* ita glossatur: *ecce fratrem, eodem natum patre, eodemque egressum uterò peccatum fecit servum, & ablata libertate jugum illi vilissimæ subjectionis imposuit, unde postea servitus sumpsit originem. Neque enim antea solebant ita molli- ter vivere & delitari, ut aliorum ministeriis & servitiis uterentur, sed quisque sibi, quod opus erat, ministrabat: eratque par omnium bonos, sublata è medio bonorum diversitate. Peccatum autem, ubi intravit, libertatem perdidit, & corrumpit dignitatem, naturâ datam, servitutemque introduxit, ut ea res perpetuò doceret, & admodum hominem, fugere servitutis peccatum, & ad virtutis libertatem redire.* Con- *117* sonat

sonat Augustinus *lib. 19. de Civitate DEI cap. 15. rationalem*, inquit, *hominem factum ad imaginem suam noluit DEUS nisi irrationabilibus dominari. Inde primi iusti pastores pecorum magis quam Reges hominum constituti sunt, ut etiam sic insinuaret DEUS, quid postulare ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum: conditio quippe servitutis jure intelligitur imposita peccatori. Proinde nusquam Scripturarum legimus servum, antequam hoc vocabulo Noë jussus peccatum filii vindicaret. Nomen itaque istud culpa meruit, non natura.*

118 Nihilominus non deest responsio, quâ Scripturæ Patrumque doctrina cum nostra combinetur explicatione. Servitus quippe voluntaria scerni debet ab involuntaria. Voluntaria, de qua in *num. III.* neque in pœnam peccati statuta, neque à Noëmo primitus introducta non vanè præsumitur: nec enim punitio speciei in eo cernitur, quòd aliquis, de meliori sorte sibi prospecturus, alienum servitium ultroneè subeat; nec conjectura irrefragibilis apparet, non fuisse aliquos ante Noëmi tempora, qui tale servitium amplectati sunt. Servitus autem involuntaria, de qua in *num. 114.* potest intelligi in pœnam à Noëmo inventa; & deinde variis modis inter Gentes propagata: quia, ut discurret Tostatus in *cap. 13. Genes. q. 586.* ante Noëmum, non erant adhuc servitutes inter homines, quia nondum erant bella & imperia, cum prima ætas fuisset expertis malorum. In principio autem

secundæ ætatis fuit maledictio illa, quâ Noë pronuntiavit servitutem, & post hoc surrexerunt bella multa, captivitates, atque servitutes. Et hujus 120 mentis est ipsemet Hypponensium. Præsul *cit. l. subjungens: origo autem vocabuli servorum in latina lingua inde creditur ducta, quòd hi, qui jure belli justè possunt occidi, à victoribus, cum servabantur, servi fiebant, à servando appellati: quòd etiam ipsum sine peccati merito non est. Nam & cum justum geritur bellum, pro peccato contrario dimicatur: & omnis victoria, etiam cum malis provenit, Divinò judicib' victos humiliat, vel emendans peccata, vel puniens. Prima ergo servitutis causa peccatum est, ut homo homini conditionis vinculo subderetur, quòd non fit nisi DEO judicante, apud quem non est iniquitas, & novit diversas pœnas meritis distribuere delinquentium.*

Potest etiam cum citato Tostato 121 responderi, servitutem à Noëmo non decretam aut actu illatam, sed magis pronuntiatam fuisse, tanquam malum eventurum, sive à DEO, sive ab hominis operatione: nec enim Chanaan statim in servitutem detrusus est, sed hæc primum insurgentibus postea bellis, & superatis his, qui erant de stirpe Chanaan, sequebatur. Quòd autem 122 bella insurgerent, provenit ex voluntate humana; quòd etiam in bello capti non occiderentur, sed servarentur, & per hoc servi efficerentur, ex hominum misericordia aut cupiditate multiplicandi divitias accidit.

§. III.

De Juribus & Obligationibus Statûs Herilis.

123 **J**ura in Statu Herili alia sunt quoad primævam originem, ubi servitus erat spontanea; alia successu temporis post exorta bella. In primo statu dominus potuit injungere servo operas, quascunque voluit, nisi aliter conventum esset, aut ratio virium aliud suaderet. Potuit etiam sibi appropriare, quidquid servus operâ locatâ acquisierat. Potuit insuper negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis, prout indoles ejus exigebat, coërcere, non tamen ad mor-

tem procedere: sufficiebat namque, summi supplicii locò, servum, familiâ expulsam, socordiam propriam relinquere. Pufendorf *de J. N. lib. 6. cap. 3. §. 4.* Potgieser *d. lib. 1. cap. 1. §. 5.* In al- 125 tero statu potestas in servos insigniter ampliata & aucta fuit: siquidem servus instar jumenti cessit in proprietatem domini, nudo & libero ejus arbitrio quoad personam & res subjectus; imò & quoad vitam (intellige solum de impunitate extrinseca, non autem de plena & interna justitia, ut

loquitur Grotius *de J. B. & P. lib. 2. cap. 5. §. 28.*) plenè subditus. Pufendorf *d. cap. 3. §. 5.* Qua de materia in *lib. 4. cap. 1.* mentio recurret.

126 Obligatio fervorum proclivi dedu-

ctione infertur ex jure dominorum: nam domino, justè secundùm jus, quod habet, præcipienti, tenentur obtemperare; Lege Divinâ jubente ad *Ephes. 3. v. 22. 1. Petr. 2. vers. 18.*

SECTIO IV.

De Statu Civitatis.

SUMMARIA

127. Inducuntur alia societatum differentia. 128. *Qua nihil habent speciale.* 129. Civitas à civibus nomen sortitur. 130. Dicitur aliquando *Respublica.* 131. & seq. Licet *Respublica* ceteroquin aliam significationem obtineat. 133. *Inserdum* appellatur *Politia.* 134. *Qua ipsa eadem* in stricta acceptione differt à *Civitate.* 135. & seq. Subinde vocatur *Corpus Politicum.* 137. *Definitur.* 138. *Est societas perfecta.* 139. & seq. *Disquiritur, quotnam domus aut familia requirantur ad Civitatem?* 124. *Requiris debitam Imperantium & parentium subordinationem.* 143. & seq. *Sub una Summa Potestate.* 145. *Ordinatur ad civilem beatitudinem.* 146. & seqq. *Qua consistit partim in externa pace, partim in virtute & honestate.* 150. *Debet esse coadunata.* 131e & seqq. *Origo Civitatis refertur in DEUM, ut Auctorem Naturæ.* 158. & seqq. *Referuntur argumenta Pufendorffii, negantis ex appetitu in societatem,*

aut indigentia necessitatem societatis inferri 162. & seqq. *Eorum vis infringitur.* 167. *Novus assultus Pufendorffii ex carentia libertatis in medium profertur.* 168. & seqq. *Retunditur diversis responsionibus.* 137. *Civitatum prima tribuitur Caino.* 174. *Movetur difficultas supra textum Genes. 4. v. 17.* 175. & seqq. *Complanatur explicazione, ex S. Augustino desumpta.* 178. & seq. *Post diluvium Civitates magnum incrementum sumpserunt.* 180. *Ut Civitas alicui consurgat, pactò opus est.* 181. *Quò singuli inter se de instituenda cohabitatione conveniant.* 182. *Alterius Imperio se subjiciant.* 183. *Ac formam regiminis determinent.* 184. *Quo in casu sufficit majoris partis assensus.* 185. *Quidam negant alterum pactum.* 146. & seq. *Sed refutantur.* 188. *Non est necessarium pactum expressum, sed sufficit tacitum.* 189. & seq. *Duo exempla subjiciuntur, ex quibus pactum tacitum elucescit.*

§. I.

Quid sit Civitas?

127 **E**X societatibus imperfectis, de quibus hucusque, duæ adhuc species supersunt, vicus & pagus. *Vicus* est plurium familiarium consociatio extra urbem in loco, ubi plures sunt casæ; *Pagus* autem est societas, ex pluribus vicis conflata, seu districtus aliquis major, qui notabilem Civitatis partem constituat; quò intellectu exaudiuntur verba Cæsarum *de Bello Gall. lib. 1. cap. 12. omnis Civitas Helvetiæ in quatuor pagos divisa est.* *Hornius de Civ. lib. 1. cap. 1. §. 2. num. 1. & seqq.* Sed quia nec vicus nec pagus quidpiam consideratu dignum offert; & uterque refertur ad societatem perfectam, quam *Civitatem* appellamus: ideò de Statu Civitatis deinceps plura dicendi locus & tempus erit.

Est autem dicta Civitas non à muris¹²⁹ aut ædificiis, sicuti nec domus, nec vicus, nec pagus impræsentiarum in tali significatione attenditur; sed à civibus pluribus, in unum congregatis: in quo sensu Cicero *pro Muræna Roma*, inquit, *urbs est; eam Civitas incolit.*

Dicitur aliò vocabulò *Respublica*,¹³⁰ quasi ex *re & publica* composita, adeoque non ad rem & utilitatem privatam, sed communem & publicam ordinata. Quam in rem idem Cicero *pro Sextio: res*, inquit, *communem utilitatem continentes, quas publicas appellamus.* Et D. Augustinus *Epist. 5. quid est*, scribit, *Respublica nisi res populi? Res ergo communis res utique Civitatis.* Quam¹³¹ quam *Respublica* nonnunquam accipitur pro forma Regiminis Popularis seu Demo-

- Democratici, prout liquet ex Cicerone *1. de Orat.* dicente: *Rempublicam, quam vix tenemus, jam diu haberemus nullam*: & Tacito *1. Anál. 3. 9.* quærente aut conquerente: *quotus quisque reliquus, qui Rempublicam vidisset?* Imò, ut loquitur Nicolaus Hertius *Element. Prudent. Civil. part. 1. sect. 2. §. 3.* hodie Italorum Gens omnem, qui à pluribus (sive hi pauci, sive omnes sint) regitur, Civitatis statum *Rempublicam* appellat.
- 133 Præterea Civitas interdum nuncupatur *Politia*, græcè *Πολιτεια*, sicut apud Aristotelem *lib. 3. Politicor. cap. 1. 2. & 3.* passim legitur; indeque D. Basilus in *Hexameron. homil. 8. Politia proprium est*, effatur, *ut ad unum communem finem singulorum actiones sint destinatae, velut in apibus videre est.*
- 134 Licet, servatâ vocabuli proprietate, *Politia* differat à Civitate, quasi anima à corpore, dum *Politia* secundum Doctorem Angelicum ad Aristotelem *2. Politic. lect. 1.* est ordinatio Civitatis, secundum quam alii præsumunt, alii subsunt.
- 135 Insuper Civitas sæpe vocatur *Corpus Politicum*: nam, uti in corpore humano diversa sunt membra, unò tamen spiritu mota & animata; ita in Civitate diversi sunt cives, unâ tamen animâ ad unum finem ducendi & dirigendi. Hinc Plutarchus: *Respublica*, inquit, *est corpus quoddam concinnatum membris, quod Divini muneris beneficio animatur, & summe equitatis agiturnutu, regiturque quòdam lumine rationis.* Et Asinius Gallus apud Tacitum *d. 1. Annal. 12. 4.* edisserit, *unum esse Reipublicæ corpus, atque unius animâ regendum.*
- 137 Ex variis definitionibus, quas consultò dissimulamus, hanc concinnare placuit. Civitas est societas perfecta, cum debita Imperantium & parentium subordinatione, propter civilem beatitudinem coadunata.
- 138 Dixi I. *societas perfecta*; conformiter Aristoteli *1. Polit. cap. 1.* & Angelico ejus Interpreti *ibid. lect. 1.* qui solidè demonstrant, reliquas societates, de quibus egimus in præcedentibus, esse imperfectas, utpote non sufficientes ad benebeatèque vivendum: cum & conjugibus, & parentibus, & dominis multa desint, ad vitam beatam

necessaria; solam verò Civitatem eò collimare & collaborare, ut homines, in coetum aliquem coeuntes, verâ felicitate gaudeant.

Quotham verò familiæ, domus, 139 aut vici requirantur, ut nascatur Civitas? Certâ lege definiti non potest: cum & divites possint esse familiæ, ac bene numerati & nummati pagi, absque eo, quòd Civitatis nomine gloriantur; & econtrâ Civitates inveniuntur, quæ nec opum affluentia, nec hominum copia, nec moenium structurâ differant à pagis, ut apparet in Sparta, cujus Imperio tota Græcia cum Athenis paruit, etsi solâ paupertate inclaruerit, & muris destituta, & numero civium ultra duo millia non provisâ. Adamus Contzen in *insigni suo opere Polit. lib. 1. cap. 4. §. 3.* Et 140

licet ex minoribus societatibus, conjugali, paterna, herili, familia, domo, vico, & pago, tanquam ex partibus, plerumque formetur Civitas; absolute tamen has partes hæud necessarias judicat Hornius *de Civit. d. lib. 1. cap. 4. §. 2. num. 5. & 6.* ad Civitatem formandam: in exemplum assumendò prima Reipublicæ Romanæ cunabula, ubi, cum defuerint servi, foeminae, liberi, perfecta nihilominus erat Respublica; dictabantur leges, tradebantur jura, fiebant sacra, & alia Majestatis signa dabantur à Romulo. Cæterum Plato *de LL. lib. 5.* 141 tantum civium numerum ad Civitatem requirit, ut injuriantes vicinos possint depellere, & iisdem injuriam patientibus auxilia ferre. Ex quo colligit Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 2. §. 2.* justam Civitatis magnitudinem ad vicinorum vires esse referendam. Inde, quæ olim, cum mortalium genus in magnam Civitatum multitudinem distingueretur, magnæ erant Civitates, post exortis magnis Imperiis justò minores sunt. Nam *corpora, quamlibet ardua & excelsa, posterioribus admota decrescunt.* Plin. in *Panegy. Trajan.*

Dixi II. *cum debita Imperantium & 142 parentium subordinatione.* Atque hæc subordinatio seu ordo inter illos, qui imperant & parent, est vinculum, per quod Civitas cohæret; est spiritus vitalis, quem tot millia trahunt ad salutem

tem & vitam communem; est fulcrum, cui unice res humanæ innituntur, ruuntque omnia, ubi non hoc firmamentum; diffiunt, ubi non hoc coagulum; & nimis pro vate vates ille:

*Confusione tetrius nullum est malum.
Hæc perdit urbes; ista perdit & domos;
Vastasque reddit; Martis in certamine,
Hæcterga vertit; ritè sed parentium
Res servat atque vitam obedientia.*

143 Lipsius *Civil. doctrine lib. 2. cap. 1.* Sed cavendum est, ne quilibet Imperantium & parentium ordo ad Civitatem, de qua nobis sermo, constituendam sufficere videatur, nisi ex parte Imperantium reperiat Summa Potestas: nam sine hac communitas perfecta sibi que sufficiens non est, sed ab eo, penes quem altior residet Potestas, auxilium & subsidium, expetere

144 debet & expectare. Eaque propter coetus hominum maximi, per innumeros quoque vicos, pagos, & urbes diffusi, Summò tamen Imperiò destituti, in vero sensu non Civitates, sed partes & accessiones Civitatis, aut melius universitates dicendæ sunt, docente sic Aristotele *lib. 3. Politic. cap. 1.* Huberò *de Jure Civit. lib. 1. sect. 2. cap. 2. num. 16.* esto per abusum quilibet locus, murò circumcinctus, in plerisque Regnis & Provinciis Civitas appellari consueverit.

145 Dixi III. *propter civilem beatitudinem.* Et hic finis est omnium Civitatum, ut nempe, qui turmatim sub uno Imperio se consociant, ab humanæ vitæ miseriis, quæ societates imperfectas ac segreges mortalium coetus ut plurimum comitantur, liberi civilem bea-

titudinem communi participatione assequantur. Ita Aristoteles 3. *Politic. cap. 7.* & ibi D. Thomas in suo *Commentar.* In quo autem civilis beatitudo consistat? Non malè declarat Cicero *lib. 7. ad Att. Epist. 11.* aliàs 152. ut nempe *Civitas opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla; denique virtute honesta sit.* Itaque finis Civitatis est partim beatitudo externa, in abundantia bonorum temporalium, pace & tranquillitate, securitate vitæ, præfidiò & protectione sita; partim & principaliter beatitudo interna, in actione virtutis, honestate, & justitia posita; conformiter effato Apostolico *1. ad Timoth. 2. v. 2.* jubenti fieri obsecrationes pro *Regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omnipietate & castitate;* additâ ratione: *hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro DEO, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Subscribit Vida *lib. 2. de Reipubl. dignit.* & dicit: *causam constituendæ Civitatis fuisse hominibus, ut bene beatè que, id est, honestè & cum virtute viverent, nemo, qui certis utitur sensibus, ibi inscias. Id omnes planè cordati Philosophi fatentur.*

Dixi IV. *coadunata.* Nam, si qui fortuitò convenient, multitudinem quidem, turbam, aut turmam efficiunt, non autem Civitatem efformabunt; præterquam ubi fit unio quædam & consociatio personarum, voluntatum, jurium, virium; adeoque una quasi persona & unum corpus efficitur: quò spectat illud Ciceronis *1. de LL. unus fiat ex pluribus; & in Catilinam: ut omnes unum & idem sentiant.* Her-tius *Element. Prud. Civil. p. 1. sect. 3. §. 7.*

§. II.

De Origine Civitatis.

151 **O** Riginem seu causam Civitatis, primitus introductæ, communior, antiquior, & sanior opinio cum Molina *de J. & J. tr. 2. disp. 22. n. 8.* Besoldo *Polit. lib. 1. cap. 1. à n. 13.* Ferdinando Waizenegger in *dissert. Juridico-Polit. ad Jus Publ. cap. 2. per tot.* Francisco Ignatio de Wolleren Clarif-

simo quodam & disertissimo Juris Publici in hac Universitate Professore p. m. *Question. Oeniponti editar. 10. à num. 1.* refert in ipsam Naturam, seu DEUM ut Authorem Naturæ. Nam ex una parte Divinus rerum Opifex creavit hominem, intellectu & voluntate, cu nobilissimis animæ facultatibus pollentem;

tem; nec voce tantum, sed etiam sermone præditum: ex altera vero parte ratio non in omnibus æque perspicax & illuminata; nec voluntas, æqualiter in singulis ordinata, quin imò spiritui & animæ rebellis esse, post Adæ
 152 peccatum, deprehenditur: corpus quoque humanum, ab eo tempore ad conditionem planè miseram detrusum, majori propemodum cum calamitate nascitur, quàm corpora brutorum: hæc namque vix lucem aspiciunt, de necessariis sibi providere sciunt; illud non nisi summa cum infirmitate, rerum ac vestium ornatu spoliatum, è sinu materno prodit; longaque annorum intercapedine opus est, quousque sibi de vitæ necessariis
 153 quis prospicere valeat. Idcirco, ut homo non tantum adolescere & crescere, sed & mentem ac rationem perficere, ac voluntatem ad honestatis & virtutis regulam inflectere, sicque juxta corpus & animum beatè vivere posset, Natura & Author illius omnibus appetitum ad societatem perfectam seu Civitatem, in qua vitæ beatioris adjutoria & subsidia sunt parata
 154 & ordinata, impressit. Docuit hoc pridem Philosophorum Princeps I. Polit. cap. 1. & alibi monumentis consignavit, hominem esse *socialè animal*, magisque quàm omnis avis & omne gregarium; datum ipsi ea propter à Natura sermonem, ut ostendat *utilitatem & damnum, atque ita justum & injustum;* ejusque societatem *facere domum & Civitatem.* Eandem doctrinam sectatus & amplexus est sincerissimus Philosophi paraphrastes S. Thomas *cit. l. lect. 1.* ita concludendò: „ cum ho-
 „ mini datus est sermo à Natura, &
 „ sermo ordinetur ad hoc, quòd ho-
 „ mines sibi invicem communicent
 „ in utili & nocivo, justo & injusto,
 „ & aliis hujusmodi: sequitur, ex quo
 „ Natura nihil facit frustra, quòd naturaliter homines in his sibi communicent. Sed communicatio in
 „ istis facit domum & Civitatem. Igitur homo naturaliter est animal do-
 „ mesticum & civile. Et paulò post.
 „ Singuli homines comparantur ad
 „ totam Civitatem; sicut partes hominis ad hominem: quia, sicut ma-
 P. SCHMIER JURISPR. PUPL. UNIVERS.

„ nus aut pes non potest esse sine homine; ita nec unus homo est per se sibi sufficiens ad vivendum separatim à Civitate. Si autem contingat, quòd aliquis non possit communicare societate Civitatis propter suam pravitatem, est peior quàm homo, & quasi bestia. Si vero nullò indigeat, & quasi habens per se sufficientiam, & propter hoc non sit pars Civitatis, est melior quàm homo: est enim quasi quiddam DEUS. Deducitur ex his
 157 cum Hornio *de Civit. lib. 1. cap. 4. §. 6. num. 1.* Civitatem productam Naturæ munus esse, non aliter ac familiam & simplices societates primas. Continebat primos parentes amor conjugalibus; natos parentum tenerimus affectus. Inde familia, quæ multitudine sobolis abundans, & quotidianis auctibus crescens, novas colonias deducebat, donec Civitati sufficeret.

Adversè dogmatis fautoribus im-
 158 pensè indulget Pufendorf *de Jure Nat. & Gent. lib. 7. cap. 1. §. 3.* ubi differit: positò appetitu societatis in homine, non inde statim sequitur, hominem Naturam ferri ad societatem Civilem, non magis, quàm hoc sequitur: homo per Naturam desiderat aliquam occupationem, ergo Naturam fertur ad studia literarum: quippe cum ille appetitus per societates primas innataque cum æqualibus amicitiam impleri possit. Addit in §. 6. neque indi-
 159 gentiam aut solam aut præcipuam causam Civitatum constituendarum fuisse: nam & jam antea, quando adhuc in familias segreges dispersi agebant homines, satis consultum erat necessitatibus vitæ, inventa agriculturam & pecuariam, vini culturam, vestiariam, aliisque actibus juxta *Genes. cap. 13. vers. 2. & cap. 24. vers. 35.* Et sanè
 160 ponamus patrem familias, cui affatim agri, pecorisque ac servorum: quid huic deesse possit ad tolerandam hanc vitam? Aut, si quid desit, per commercia id supplere poterit: sicut multæ hodie Civitates dantur, quæ merces, necessitati aut voluptati infervientes, ab exteris petunt, nec tamen ideò cum illis in unam Civitatem coalescere necessum habent.

161 Vice versâ non pauci dantur Populi, per multa jam sæcula vitam civilem degentes, haud quidquam splendidiorē aut copiosiorē, quàm prisci quondam patresfamilias victitabant.

162 Ad hanc disertam Pufendorffii dissertationem quoad primum reponitur, à Natura non qualemcunque societatem, sed, ut antea ex Aristotele & S. Thoma videre licuit, perfectam appeti, quâ scilicet homo integra cum felicitate, quoad exteriorē & interiorē animi statum, vivere queat;

163 quò confert dictum Ciceronis *lib. 2. de Finib.* Ratio, à Natura menti data, facit hominem hominum appetentem, cùmque iis natura & sermone & usu congruentem, ut profectus à charitate domesticorum ac suorum currat longius, & se implicet plurimum civium, deinde omnium mortalium societate: atque, ut ad *Archytam* scripsit Plato, non sibi solum natum meminerit, sed patriæ, sed suis, ut perexigua pars ipsi relinquatur.

164 Ad alterum regero, quæ scribit Doctorum Princeps *de Regn. Princip. cap. 1. circa fin.* „cùm homini competat, in „multitudine vivere, quòd sibi non „sufficit ad necessaria vitæ, si solitarius „maneat: oportet, quòd tantò perfectior fit multitudinis societas, „quantò magis per se sufficiens erit ad „necessaria vitæ. Habet siquidem aliqua vitæ sufficientia in una familia „domûs unius, quantum scilicet ad „naturales actus nutritionis & prolis „generandæ & aliorum hujusmodi; „in uno autem vico, quantum ad ea, „quæ ad unum artificium pertinent; „in Civitate verò, quæ est perfecta „communitas, quatenus ad omnia necessaria vitæ. Subnecto, quæ ad

165 „propositum suggerit Nemesius *de Nat. hom. cap. 1.* propter artes, & „scientias, & utilitates, quæ ab his „manant, indigemus alter alterius „operâ; & idcirco unum in locum „multi convenimus, & ad vitæ usum „res inter nos rationesque contrahimus: quem conventum & conjunctionem ædium Civitatem vocamus; „ut è propinquo, non longè, mutua „commoda caperentur: Naturâ enim „animal congregabile & civile homo „est factus: nam in nemine uno ad „omnia satis præsidii est. Itaque per-

„spicuum est, Civitates propter commercia & disciplinas esse constitutas. Subjungo quoque, quæ D. Augustinus tradit *lib. 19. de Civitate DEI cap. 5.* ubi, licet non paucas vitæ socialis ærumnas depingat, statim tamen ab initio sic incipit: *quòd autem socialem vitam volunt esse sapientis, multò amplius approbamus: nam unde ista DEI Civitas vel inchoaretur exortu, vel progredieretur excursu, vel apprehenderet debitos fines, si non esset socialis vita Sanctorum?*

Ultra hæc acutus Pufendorff *cit. lib. 7. cap. 1. §. 4.* nostram opinionem sequenti argumentò laceffit. Civitatem, qui subit, naturalis libertatis jacturam facit, ac Imperio se subjicit, quòd præter alia jus vitæ & necis in ipsum complectitur, & cujus jussu plurima facienda, abs quibus quis aliàs abhorrebat, & omittenda, quæ vehementer appetebat; sic ut plerumque actiones ad bonum societatis referendæ sint, quòd sæpe à bono singulorum videtur discrepare. Atqui ad hoc naturaliter fertur homo, ut nemini subjectus esse, ut omnia suo agere arbitrio, ut proprio commodo in omnibus velificari velit.

Sed multa sunt, argumento proposito adversantia. Nam etiam in familia & domo tum liberi tum servi multa facere & omittere tenentur, quæ nequam ipsorum arrident ingenio; nec tamen exinde quis arguet, hominis Naturam à societate paterna aut herili abhorreere. Nimirum libertas naturalis homini quidem eximie blanditur, nihilominus tantâ ipsum dulcedine haud demulcere debet, ut bonum longè nobilius & excellentius, quòd ex vita civili spectandum est, postponat: quid enim prodest, liberum ab alieno esse Imperio, & tamen cunctorum ferè bonorum affluentiam vacuum, & indigentiam, incitiam, injuriis, insidiis, omnisque generis miseris expositum? Cùm omnia, sicut perorat Cicero *lib. 1. Officior. ratione animòque lustraveris, omnium societate nulla est gratior, nulla charior, quàm ea, quæ cum Republica est unicuique nostrum.* Sane cum Imperium Civile suapte natura non tendat in detrimentum, sed incrementum & ornamentum boni publi-

publici, ratio cuius prudenti persuadeat, oportet, frustra timeri iacturam libertatis, ubi ad finem, à natura præstitutum, excolitur, & efflorescit.

171 Cùmque libertas non in eo versetur, ut quis ex arbitrio vivat, ac, quæ placent genio, faciat, sed ut vivat secundum rationem & legem (est enim nomen & pars virtutis, hominemque liberum recta & præclara, & decora sequi oportet. Dion. Phil.) cur verus libertatis æstimator Imperium aspernetur, quò legibus & rationi se conformare jubetur? Et nonne, qui primi Civitatem subierunt, potuerunt limites Imperanti præscribere, intra quos libertatem continere, non autem comprimere liceat? Subditi scilicet alienæ voluntati, *ut pareant, non ut serviant*, prout in simili dicit Tacitus *Agric. 13.1.* Unde Claudianus *lib. 3. de laud. Stilicon.*

Fallitur, egregio quisquis sub Principe credit

Servitium: nunquam libertas gratior extat,

Quam sub Rege pio.

173. Quando nam verò homines coeperint in societatem perfectam & Civitatem sese coadunare? Non adeò liquidum; valde tamen credibile est, multiplicatò paulisper humano genere ab Adami filio Caino ducendum initium: de ipso namque in irrefragibili mundi historia *Genes. 4. vers. 17.* narratur: *cognovit autem Cain uxorem suam, qua concepit, & peperit Henocho: & edificavit Civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filii sui Henocho;* qui locus Scripturæ, licet teste Pererio *ibid. num. 69.* magnam quæstionem habeat, quò patet potuerit, aut quorsum voluerit Cainus ædificare Civitatem: cum eâ ætate non fuerint in mundo nisi quinque homines, Adamus, Eva, Cainus, uxor ejus, & filius Henocho; quin imò, qui Civitatem illam incolerent, solummodò tres extiterint, Cainus cum uxore & filio; attamen à D. Augustino *lib. 15. de Civit. DEI cap. 8.* admodum clarus & perspicuus evadit: ut enim nihil dicam, quòd Henocho negetur fuisse primogenitus Caini, ac in senectute primùm generatus dicatur; certè Cainus non eò statim annò, quò

genuit Henocho, ædificavit Civitatem, sed multò post, quando jam annum circiter quingentesimum agebat: *quid, 176* ut verba Magni Aurelii exscribam, *nec constitui tunc ab uno poterat Civitas, quæ nihil est aliud, quam hominum multitudo, aliquò societatis vinculo colligata: sed, cum illius hominis familia tantà numerositate cresceret, ut haberet jam Populi quantitatem, tunc potuit utique fieri, ut & constitueret, & nomen primogeniti sui constituta imponeret Civitati.* Potuisse autem *177* per spatium 500. annorum in prima mundi ætate, quâ vigeat maxima rerum & corporum fecunditas, in tantum multiplicari sobolem Caini, ut non Civitati solum sed etiam provinciæ incolendæ & inhabitandæ sufficeret, manifestum argumentum est propagatio Hebræorum, ex Abrahamo paulò longiori, quàm 400. annorum intercapedine facta, ad 600. millia bellatorum, exceptis mulieribus, parvulis, senibus, & qui per illud tempus mortem oppetiére. Videantur Pererius *cit. l. num. 70. & seq.* Alphonfus Fostatus *ad cit. cap. 4. Genes. 17. q. 11.* Cornel. à Lapide *ad cit. loc. Mersen. ibid.*

Post diluvium per Noë filios & posteros, in toto terrarum orbe diffusos, Civitates, Gentes, Nationes, & Regna fuisse erecta; propagata, dilatata, Divinus Historiographus infallibili fide recenset *Genes. 10.* Lubeat solum audire, quid Josephus *lib. 1. Antiquit. apud Pererium ad cit. cap. 10. n. 3.* animadvertit. Post divisionem, ait, „linguarum passim dispersi sunt homines, coloniis nusquam non deductis, & quò quemque fors & DEUS tulit, eam terram cum suis occupavit, ut tam maritima, quàm mediterranea cultoribus replerentur: nec defuerunt, qui concensis navibus ad Insulas habitandas trajicerent. *179* Porro Gentium quædam adhuc servant derivatam à suis conditoribus appellationem: quædam verò eam mutaverunt: nonnullæ autem in familiarem accolis notioresque vocem deflexerunt; Græcis potissimum talis nomenclaturæ authoribus: hi enim posterioribus sæculis veterem locorum gloriam sibi ven-

„dicantes Gentes nominibus sibi no-
„tis insigniverunt, &, quasi sui juris

„essent, mores ritusque proprios in
„ eas invexerunt.

§. III.

De Modo constituendi Civitatem.

180 **E**tsi naturalis propensio, moven-
te & volente Naturæ Condito-
re, homines ad societatem civi-
lem & Civitatem constituendam impellat; quia tamen in statu naturali liberum cuique est, an inter socios sese jungere, & alienum Imperium agnoscere velit: hinc ulteriori factô aut pactô opus est, ut Civitas actu consti-

181 tuatur. Et primò quidem, cum ex
num. 150. in Civitate plurium voluntates coadunari, & una omnium voluntas circa ea, quæ faciunt ad finem societatis, esse debeat, requiritur, ut pactô expressô vel tacitô singuli cum singulis de instituenda mutua cohabitatione, ac voluntatum & virium suarum unione conveniant: nisi enim huiusmodi pactum antecedit, manet pristina libertas, potestque pro libitu à societate recedere, qui antehac accesserat. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 2. §. 6. & 7.* Hertius *vol. 1. dissert. de modo*

182 *constit. Civitatem sect. 1. §. 2.* Deinde necessarium est, ut simili modô alterius Imperio singuli se substernant: frustra siquidem moralis voluntatum unio speratur, ubi non existunt aliqui, quorum voluntas pro regula servatur.

183 Hertius *d. l. §. 3.* Ultra hæc desideratur, ut forma Regiminis & Imperii communi consensu itatuatur, &, quinam deinceps officium Imperantis exercere debeant, assumantur: cum enim Regimen sit multiplex, &, quibus Regimen committatur, unus aut plures esse valeant, id negotium aliter quam sociorum liberâ determinatione nequit expediri. Pufendorf. *cit. §. 7.*

184 Ex quo bene inferitur, ad determinandam Regiminis formam & personas Regentes non esse necessarium singulorum assensum, quando simpliciter & absque conditione in societatem sese dederunt: creduntur enim se hac in parte plurium suffragio submittere voluisse; nec possunt sapienter po-

stulare, ut pauciorum judiciô majora vota obtemperent.

Alterum quidem pactum, quò, qui 185
coeunt in societatem, Imperanti se obstringunt, negant aliqui cum Hobbesio, volentes nimirum, ut notat Pufendorf *cit. cap. §. 9.* omnibus Regibus verè talibus absolutam & illimitatam potestatem adstruere, & consequenter omne hinc pactum, velut præcipuum limitandæ potestatis frænnum, exterminare. Sed præter plu- 186
rima S. Scripturæ testimonia, ex quibus necessitas ejusmodi pacti luculenter eruitur, puta *1. Reg. cap. 8. vers. 5. cap. 10. vers. 24. cap. 11. vers. 1. 2. 3. 14. & 2. Reg. cap. 5. vers. 1. 2. 3.* ibi: *ven-
erunt quoque & seniores Israël ad Regem in Hebron, & percussit cum eis Rex David fœdus coram Domino: unxeruntque David Regem in Israël;* quod repetitur *1. Paralypom. cap. 11. n. 3. & cap. 24. v. 24.* ponitur: *sed & universi Principes & potentes & cuncti filii Regis David dederunt manum, & subjecti fuerunt Salomoni Regi;* cum citato Pufendorffio contra Hob- 187
besium ita licet instare: dum ultrò Principi me subjiçio, obsequium ipsi promitto, defensionem mihi stipulor. Princeps, dum me civem recipit, defensionem mihi promittit, obsequium à me stipulatur. Ante eam promissionem neque ego ipsi obsequi, neque iste me defendere, saltem ex obligatione perfecta, tenebatur. Quis ejusmodi actum ex classe pactorum velic excludere? Verissimè igitur D. Augustinus *lib. 3. Confess. cap. 8. generale pactum;* ait, *est societatis humane; obedire Regibus suis.* Plura apud eundem Pufendorf. *d. l. §. 10. & seqq.* & Hertium *cit. dissert. de modo constit. Civitat. sect. 2. §. 1.* hanc in rem opportuna videre erit.

De reliquo in *num. 181.* studiosè de 188
pacto expresso vel tacito memini. Nam, ut pacta, Civitatis constitutio-
nem

nem antecedentia, sint expressa, ne-
tquam exposcitur, dum etiam tacita,
quæ vim expressorum obtinent, suf-
ficiunt: nec enim (assumo verba
Grotii de J. B. & P. lib. 2. cap. 4. §. 3.)
patitur natura humanæ societatis, ut
actibus animi, sufficienter indicatis,
nulla sit efficacia: ideò, quod suffi-
cienter indicatum est, pro veritate
habetur adversus eum, qui indicavit.

189 Quòd si igitur in regione, ubi latroci-
nia grassantur, plures familiæ, separa-
tim hucusque viventes, contra vim
communem ipsò factò se confocient,
ut majori cum securitate & potentia

communibus hostibus resistere va-
leant, ac, depulsà jam hostili audaciâ,
in unione permaneant, animum de
continuanda societate dilucidè osten-
dunt. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ.*
Univ. part. spec. lib. 1. cap. 2. §. 3. Si-
190 militer, ubi ex una stirpe plures na-
scuntur, unam incolunt terram, in-
ter se quoad certa jura & bona,
communicant, patrisfamilias, qui se-
nior omnium est, quasi Principis
voluntatem reverentes, mentem
suam de subjectione erga Imperan-
tem clarè demonstrant. Böhmer *ci-
tat. l. §. 7.*

C A P U T III.

De Statu Civitatum Regularium.

Summa Civitatum partitio est in Regulares & Irregulares. Regu-
lares appellat Pufendorf de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 2. quæ ab una ve-
lut anima regi videntur, ubi scilicet Summa Potestas indivisa
& inconvulsa ab una voluntate per omnes Civitatis partes &
negotia exercetur. Hertius autem in *Element. Prudent. Civ. part. 1. §. 2.*
sect. 2. §. 5. Regulares nominat, quibus convenit definitio Civitatis,
à se ibidem in §. 4. concinnata, quòd nempe sit societas sive com-
munitas multorum hominum, mutuis eorundem pactis conflata,
& potestate instructa, quæ singulorum viribus ad vitam securam
& beatam uti possit. Ego breviter Civitates Regulares nuncupo,
quæ regularem naturam, ex primæva institutione acquisitam, re-
tinent salvam & integram. Earum tres species, juxta triplicem
formam Regiminis, à nostræ scientiæ cultoribus unanimi calculò
assignantur, puta Monarchia, Aristocratia, Democratia; ad imita-
tionem Taciti lib. 4. *Annal. 33. 1.* asserentis: *cunctas nationes & urbes
Populus, aut Primores, aut singuli regunt.*

S E C T I O I.

De Statu Civitatum Monarchico.

S U M M A R I A.

1. Exponitur nomen Status Monarchici. 2. De-
finitur. 3. Requirit Summam Potestatem. 4.
Ea residet penes unum. 5. Non patitur duos.
6. & seqq. Etiam si quoad speciem externam plu-
res aliquando Monarcha fuisse referantur. II.
P. SCHMIER JURIS PR. PUBL. UNIVERS.

Etiam si quoque duo simul ad Regnum pervene-
rint. 12. & seqq. Adducuntur aliquot testi-
monia. 15. Status Monarchicus commenda-
tur ab antiquitate. 16. Consuetudine Gen-
tium. 17. Præstantia Regis & Regni. 18.

M

Uti-

Utilitate. 19. *Convenientia.* 20. *Diuturnitate.* 21. *Eidem ob stare videtur Regni mutabilitas.* 22. *Flexibilitas in vitia.* 23.

Adulatio Procerum. 24. *Ignavia Regnantium.* 25. *Ipsius Regni instabilitas.* 26. *Subditorum neglectus.*

§. I.

De Natura Statûs Monarchici.

- 1 **S**Tatus Monarchicus derivatur à vocabulo Græco *μονος*, id est, unus: eò quòd unus imperet; diciturque aliò nomine vel *Regnum*, quòd in eo maximè reluceat regendi & regnandi authoritas, penes Regem exiitens; vel *Principatus*, ab eminente gubernatoris potestate, nulli hominum subordinatâ; vel *Imperium*, utpote cùm imperantis Majestas nullibi magis, quàm in Monarchia enitescat.
- 2 Describitur Status Monarchicus, quòd sit Civitas seu societas & communitas perfecta, in qua Summa Potestas penes unum residet.
- 3 Dixi I. *in qua Summa Potestas.* Nam Summa Potestas, velut anima cujuscunque Civitatis, tam in Monarchia, quàm aliis Civitatibus Regularibus adesse debet; neque in hoc una Civitas ab altera differt, sed potius una alteri similis & æqualis est.
- 4 Dixi II. *penes unum residet.* Et in hoc cernitur unicum & essenziale discrimen statûs Monarchici ab Aristoteli & Democratico, quòd varietur subjectum Summæ Potestatis, sitque tantum unus, in quo Summum Imperium radicitur, & à quo in subjectos populos exercetur. Itaque, sicuti Coelum duos non capit soles; ita nec Regnum duos Reges: & sicuti non dantur plures Summi; ita nec plures in uno loco Monarchæ, dum Summus non est, qui parem habet, aut respectu aliquò paret. Illustr. D. Pelzhoffer L.B. de Schönau *Arcanorum statûs lib. 2. p. 1. cap. 3. num. 6.* Quòd si alicubi, præsertim in Monarchia Romana, subinde duo aut tres Imperium habuisse legantur, neutiquam credendum, Monarchiam in Dyarchiam aut Triarchiam, veluti formas, planè monstrosas & abominandas, abiisse, sed aut unum fuisse Regem, ubi Regnum mansit indivisum; aut duos fuif-

se Reges, ubi Regnum divisum erat. Nempe, dum apud Imperatores veteres unus Occidentem, alter Orientem gubernabat, duo Imperatores & duo erant Imperia; sicut adhuc Imperium Occidentale & Orientale duplex, ac cuique separatus Imperator præfectus est. Quando autem in Oriente vel Occidente duo aut tres Augusti ad clavum simul confedissee conspiciebantur, penes eum duntaxat, qui primus ad Imperium pervenit, Summa Potestas radicaliter & principaliter resedit, & in alios, quos veriùs Regni Vicarios quàm Collegas dixeris, quoad exercitium est derivatum. Ple- rumque enim filius à patre, gener à socero, frater à fratre, cognatus à cognato fuit assumptus, ut splendore quidem externò Regiam dignitatem præferret, reipsâ tamen non in consortium Regiæ Majestatis sed in partem onerum ac curarum adscisceretur. Nec opinandum est, eum, qui singulari Principis beneficiò in eodem secum throno sedendi facultatem obtinuit, contra Patronum & Promotorem insurrexisse, paremque sibi in omnibus authoritatem arrogasse. Si tamen duo vel plures Summam Potestatem eodem profus modò acquisivisse & exercuisse deprehendantur, fortè quòd eadem successionis lege aut unâ electione simul ad Regium fastigium ascenderint, Regnum pro indiviso habuisse dicendi sunt; administratione aut uni duntaxat concessâ, aut per alternas vices ab unoquoque exercitâ: alioquin plures aut Reges aut Regni Administratores cum Potestate Regia admittere, est Regnum destruere, dum Lucano teste

Nulla fides Regni sociis, omnisque Potestas

Impatiens consortis erit; nec Gentibus ullis

Cre-

*Credite, ne longè fatorum exempla pe-
tantur,*

Fraternò primi maduerunt sanguine muri.

¹² Hinc D. Augustinus lib. 15. de Civitat. DEI cap. 5. sic, ait, condita est Roma, quando occisum Remum à Fratrem Romulo Romana testatur Historia; nisi quòd isti terrenæ Civitatis ambo Cives erant, & ambo gloriam de Romanæ Reipublicæ institutione quærebant, sed ambo eam tantam, quantum, si unus esset, habere non poterant. Qui enim volebat dominandò gloriari, minus utique dominaretur, si ejus Potestas vi-

vo consortem minueretur. Ut ergo totam dominationem habeat unus, ablatum est socius. Hinc D. Athanasius lib. contra 13 Gentil. ait: fateri cogimur, multorum Principatum verum auferre dominium: cum enim illud sibi vicissim tollant, nullus jam erit Princeps, sed Principatus desideratio apud omnes prævalebit. Hinc Quintus Cur-¹⁴ tius lib. 10. cap. 9. Imperium, inquit, quod sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Videantur Pufendorf de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 15. Huber. de Jure Civ. lib. 1. sect. 7. cap. 2. §. 12. & seqq.

S. II.

De Prærogativis Statûs Monarchici.

¹⁵ **M**ulta sunt, quæ Statum Monarchicum præ Aristocratico & Democratico commendant.

I. *antiquitas*: nam Monarchia, generi humano quasi cœva, in regimine Adami & posterorum, quasi in semine, pullulascere, & auctò postmodum humano genere, in primis Civitatibus radicem agere coepit; id perhibente Aristotele 1. Polit. 1. initio à Regibus gubernabantur Civitates; confirmante Salustio in Catilin. Regium in terris nomen Imperii primum fuit; roborante Justinò apud Lipsium doctr. civil. lib. 2. cap. 2. principio rerum, Gentium, Nationumque Imperium penes Reges erat.

¹⁶ II. *consuetudo* omnium ferè Gentium: nam juxta S. Scripturam Genes. 10. vers. 9. & 10. Nemrodus, qui coepit esse potens in terra, fecit principium Regni Babylon; Genes. 14. narrantur plures Reges inter se bellò dimicasse; Daniel. 2. 7. & 8. quaternæ Monarchiæ, quas universales nominamus, spiritu Prophetico repræsentantur; 1. Reg. 8. vers. 5. congregati universi majores natu Israël venerunt ad Samuelem in Ramatha, dixeruntque ei: constitue nobis Regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent Nationes; & vers. 26. similia repetierunt: Rex erit super nos, & erimus nos quoque, sicut omnes Gentes & judicabit nos Rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Eapropter Cicero lib. 3. de LL. omnes antiquas Gentes Regibus quondam paruisse, pronuntiat.

III. *præstantia* Regis & Regni: quia ¹⁷ Platoni in Polit. Rex DEUS quispiam humanus est; & Livio dec. 1. lib. 2. c. 5. Regnum res est inter DEOS hominesque pulcherrima: quemadmodum enim in Divina Hierarchia, quæ nihil præstantius, aut excellentius excogitari potest, DEUS Ter Opt. Max. solus & unus gubernat universa, velut indicat Ecclesiasticus cap. 1. v. 8. unus est altissimus, Creator omnium, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans DEUS; ita in humana Republica solus Princeps Divinâ ratione regit & dirigit omnia.

IV. *utilitas*. Enimverò, ut verba ¹⁸ S. Thomæ de Regim. Princip. lib. 1. cap. 2. „ mea faciam, bonum consociatæ multitudinis est, ut ejus unitas pace conservetur: quantum igitur Regimen „ efficacius fuerit ad unitatem pacis „ servandam, tantò erit utilius. Manifestum est autem, quòd unitatem „ magis efficere potest, quod est per „ se unum, quàm plures: utilius igitur est Regimen unius, quàm plurimum. Idcirco rectè Tacitus 1. Histor. 1. 2. loquitur: pacis interest, Potestatem ad unum conferri. Legimus enim, discordantis sepe patriæ non aliud remedium fuisse, quàm ut ab uno regeretur. Idem 1. Annal. 9. 4.

V. *convenientia*. Siquidem ex allegato Doctoris Angelici discursu ea, quæ naturæ congruunt, optimè se habent, in singulis enim operatur natura, quod optimum est: omne autem na-

turale Regimen ab uno est; in membris cor movet omnia; in partibus animæ ratio præsidet; & in toto Universo unus DEUS factor est omnium
 20 & Rector. Adstipulatur D. Hieronymus in *Epist. 4.* scribens: *multa animalia & ferarum greges ductores sequuntur suos: in apibus Principes sunt: grues unam sequuntur; ordine literato Imperator unus; Judex unicus Provinciae; in navi unus gubernator; in domo unus dominus; in quamvis grandi exercitu unius*

signum expectatur. Et, ne plura replicando fastidium legendi faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam, te non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere sub unius disciplina Patris consortioque multorum.

VI. *diuturnitas.* Percurre omnia, 21
 Regna, ait Eminentiss. Sfondratus in *Regali Sacerd. lib. 2. §. 13. sub num. 1.* Rerumque publicarum monumenta, Monarchias fuisse Rebûs publicis longè diuturniores, potentiores, bellô & pace florentiores, invenies.

§. III.

De Incommodis & Periculis Statûs Monarchici.

22 **N**on adeò firmæ fortunatæque sunt Monarchici Statûs prærogativæ, ut eis non multa incommoda & pericula à multis adscribantur. Cur ex unius, ajunt, hominis libidine salus & fortuna totius Civitatis pendeat? Quàm facilè potest accidere, ut, quod Tacitus dixit de Galba Imperatore *lib. 1. Histor. 49. 35. Rex major privato sit visus, dum privatus erat, & omnium consensu capax Imperii, nisi imperasset? Scelera si nesciant,* ait nonnemo, *Regnum docebit.* In hæc, ubi semel incipit deflectere Princeps, nullus metus aut pudor ipsum cohibet; sævitiâ & exemplô altissima Reipublicæ vulnera imponit; patriâ civibûsque sic utitur, tanquàm sui unius causâ natura hæc omnia produxerit; quæ sanè via est proxima ad tyrannidem.
 23 Sæpe Regibus obstrepit adulatio; sæpe animum inflamat ambitio; sæpe indoles, quamvis egregia & recta, eò ipsò corrumpitur, quòd, utcunque præclare se gesserint, nihil est sublimius, quò in præmium rapiantur; nec, si peccent, ullum tribunal, cui reddant
 24 rationem. Nonnunquam mentes Principum occupat ignavia, magnum Regnantium malum; quò factò Regimen alienis & oculis & manibus

committitur, & vix aliquid ex æquo & justo, sed amicorum arbitrio, Ministrorum fastu, assentatorum avaritia pleraque aguntur. Regnum ipsum fluctuans & instabile est: *arduum enim & subjectum fortunæ cuncta regendi onus.* Tacitus *1. Annal. 11. 3.* Quin nec fortunæ solùm objectum, etiam odiis patet, dum Seneca teste in Thebaid. *in fin. simul ista mundi Conditor posuit DEUS, odium atque Regnum.* Ut ni- 26
 hil memorem, quòd in statu Poliarchico ad Reipublicæ usum se plures appetent, excolant ingenia, militiam aut eloquentiam studiosius prosequantur, suisque se civibus probent, ubi eorum suffragia scient esse parata virtuti præmia, summasque Reipublicæ dignitates patere merentibus; cùm ex adverso in statu Monarchico unius domûs ac liminis ambitiosa angustia sic dispenset munera publica, ut vix unquam ex merito vel publicæ famæ judicio probis viris ac laboribus obtinant: quæ & alia fervido ore prosequitur Anaximander apud Joannem Barclarium in *Argen. lib. 1. cap. 15.*

Quæ nostra in re multum anticipi & salebrosa sit opinio; infra in *num. 39. & seqq.* palàm evadet.



SECTIO II.

De Statu Aristocratico.

SUMMARI A

27. Describitur Status Aristocraticus. 28. Ei Hornius Majestatem negat. 29. & seqq. Illius rationes adducuntur. 32. & seqq. Subiucudem vocantur. 35. Residet Summa Potestas penes Collegium aut Concilium. 36. & seqq. Solent constare ex paucis respectu totius multitudinis. 39. & seqq. Numerus autem non est determinatus. 41. & seqq. Disquiritur, a quonam Optimates sint constituendi? 45. Praeses Senatus non officit Aristocratiæ.

46. Optimates in certo loco convenire debent. 47. Et vota majora valere. 48. Commendatur hic status à medio. 49. Selectus. 50. Zelo. 51. Concordiâ. 52. Restriçtâ libertate. 53. Autoritate. 54. Inter illius incommoda referuntur Senatorum vitia. 56. Selectus neglectus. 57. Mala consilia. 58. & seqq. Emulatio. 60. Oligarchia.

§. I.

De Natura Status Aristocratici.

27 **S**Tatus Aristocraticus, qui & Poliarchicus dicitur, est Civitas, seu societas & communitas perfecta, in qua Summa Potestas cuidam Collegio seu Concilio, ex paucis constanti, est commissa.

28 Dixi I. *Summa Potestas*. Ubi vehementer se opponit Hornius *de Civitat. lib. 3. cap. un.* communem vocans errorem, nimix & servili crudelitati ac obedientix, Aristoteli exhibitæ, in acceptis referendum, Aristocratiam esse, quoties penes pauciores Majestas residet. Rationes, quæ Virum doctissimum in opinionem singularem, & vix ab errore excusandam, pertraxerunt, aliquæ sunt, quæ etiam Statum Democraticum concernunt, in *sect. seq.* ad examen vocandæ; aliæ, quæ adstruuntur in §. 2. num. 2. 7. & II. Statum Aristocraticum propius contingunt, veluti quòd Summitas quarumcunque partium seu jurium sine contradictione pluribus simul communicari nequeat, salvaque manere, concessâ Procerum æqualitate, conjunctim participantium Summum Imperium; prætereâ quòd, si decem sint Optimates, nemini horum Imperium in caput civium datum appareat, dum nullus absque consensu collegæ efficaciter quid censet aut præcipit inferioribus; &, si quinque diversum à reliquis sentirent, aut neutra classis valeat, aut utraque contrarium fanciat, P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

contra ingenium ordinis & veri Imperii; quòd ultra hæc in universo illo confessu Procerum non inveniatur persona, quæ delinquens contra Rempublicam non possit à collegis ad supplicium rapi, atque adeò, si omnes hostilia & libertati populi adversa molirentur, à civibus poena sumeretur; ubi autem, singulis punitis & remotis, universi persistant cum suo Imperio, agentes, respondere debeant: non enim Majestatis est, judicari, aut condemnari. Verùm debuisset Hornius bene perpendere, jura Summa pluribus, ut pluribus, seu collectivè & in Concilio consideratis, ita communicari posse, ut salva maneat: est enim tunc unum duntaxat Majestatis subiectum; nec ista per singulas Optimatum personas dividitur, sed in uno Senatorum corpore, legitimè coadunatò, repræsentatur. Et hinc, ubi decem ponuntur Optimates, simul omnibus, conjunctivè & collegialiter acceptis, Imperium in singula civium capita competit; &, ubi quinque à cæteris discrepare supponuntur, ob defectum voluntatis, sine majoris partis assensu nihil efficaciter agere valentis, prorsus nihil agitur, sed res ita consideratur, ac si Senatores planè nunquam ad Concilium convenissent, aut Senatus nihil omninò voluisset. Quid autem sit, in Rempublicam delinquere, explicat Pufendorf *de J. N. lib. 7.*

lib. 7. cap. 5. §. 5. delinquit nempe, qui contra iussa legesque eius, penes quem Summum est Imperium, perpetrat, aliquid, quod tendit in detrimentum Civitatis: ideoque universi Optimates in Rempublicam peccare non possunt, nisi vel leges violent, sub quarum observandarum conditione Imperium acceperunt; vel hostilem in universos cives animum induerint: quò casu pari cum Regibus passu ambulabunt.

35 Dixi II. *cuidam Collegio seu Concilio*. Per hoc enim distinguitur Aristocratia à Monarchia, quòd hæc uni duntaxat personæ Summum Imperium deferat; illa personis pluribus, quatenus plures sunt, & Collegium aut Concilium quoddam conficiunt, Supremam regendi facultatem tribuat.

36 Dixi III. *ex paucis constanti*; & per hoc Aristocratia discriminatur à Democratia: cum illic pauci tantum sint, qui Reipublicæ curam absolutam vel limitatam Potestate gerant; hic penes universos cives summa rerum existat.

37 Dicuntur illi *Optimates*, vel quia optimi quique imperant; vel quoniam ad id, quod Civitati optimum est, Imperium refertur. Aristoteles 4. *Polit. cap. 7*.

38 Dicuntur etiam *Senatores*: quia vis Summi Imperii tunc præcipue cernitur, quando in Senatu conveniunt, de communi necessitate consultaturi.

39 Quot verò Senatores aut Optimates ad Statum Aristocraticum desiderentur? Certam regulam definiri nequit: cum hac in parte non parva ubique sit varietas, ac Pharsaliorum Respublica viginti habuerit; Epidaurii e contra centum & octoginta Imperantes agnoverint. Besold. *lib. 1. Politic. cap. 7*.

40 §. 3. *num. 10*. Nec, quod primum adverti de paucis, intelligendum est in sensu absoluto, sed comparative ad cives, ut nempe subjectus reliquorum civium numerus longè major, quàm Imperantium numerus existat. Hertius in *Element. Prudent. Civil. p. 1. sect. 10. §. 13*. Huber. *de Jure Civit. lib. 1. sect. 8. cap. 1. §. 4*. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 3. cap. 13. num. 3*.

41 Dixi IV. *est commissa*. Committitur autem Summa Potestas Concilio

seu Senatui vel à populo, vel ab ipsis Optimatibus, in locum deficientis cuiuspiam alium substituentibus. Si tamen à populo committatur, nonnullis videtur esse Status Democraticus, in quo delecti Proceres non suo sed populi nomine jura Summæ Potestatis administrant. Sed melius à citato Besoldo §. 2. *num. 9*. distinguitur, an Optimates à populo decernantur in perpetuum & irrevocabiliter; an ad certum tempus & revocabiliter. Si prius; status revera est Aristocraticus; sicut est revera Monarchicus, ubi totus populus Regem eligit: nam populus de Summæ Potestatis prærogativis nil sibi reservare censetur, quando, Senatu semel constituto, nil amplius, quod disponere, vel imperare valeat, habet. Si posterius; universitas civium ipsò factò indicat, non Regimen, sed modum duntaxat regendi Aristocraticum sibi placere, ut, qui deputantur ad Concilium, populi totius nomine curam in se communitatis tamdiu suscipiant, quàm diu populus voluerit; convenientiori titulò Magistratus aut Officiales, quàm Optimates compellandi.

Illud non refert, an Senatus habeat aliquem Præsidem, hoc aut aliò nomine insignem: quia, si vel omnia vel graviora Reipublicæ negotia sine præscitu & consensu Senatûs expediri nequeant, signum est evidens, Præsidem illum non Principis aut Regentis, sed Ministri tantum munere defungi; aut extrinseci solum splendoris figuram, citra Majestatis internæ vigorem, circumfundere; veluti in Republica Venetorum & Genuensium moris est. Besold. *d. §. 2. num. 8*. Refert autem plurimum, ut certa tempora & loca, ad quæ Senatores convenire debeant, determinentur: quippe cum citra congressum, certò locò & tempore institutum, nulla sit personarum unio, nec repræsentatio totius Civitatis per conspirationem plurium voluntatum in oculos incurrat. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 8*. Refert etiam, ut, si Concilium ad consultandum de Republica congregatum supponatur, vota majoris partis præ-

valeant : alioquin ob nimiam hominum ad dissentiendum proclivitatem rarò quidpiam cum efficacia concludi

poterit, velut eleganter declarat D. Francisc. Ignat. de Wolleren *Question. Oenipont. 10. à num. 17.*

§. II.

Bona & Commoda Statûs Aristocratici.

48 **S**tatum Aristocraticum suadent bona & commoda non contemnenda. I. namque videtur hic Status medius inter Monarchicum, in quo unus imperat, & Democraticum, in quo gubernant omnes : nec enim unustantum, nec omnes, sed ex omnibus aliqui seliguntur, quibus incumbat, Reipublicæ prospicere. *In medio autem tutissimus ibis.* Novit id optimè Plato 26. *de Legib.* ubi 30. viros ad publica Civitatis munia elegit: eò quòd in uno defectum, in multitudine turbas timuerit.

49 II. inter Optimates non numerantur promiscuè, qui Civitatis sunt membra, sed qui virtutibus & meritis præcellunt, longaque rerum experienciã didicerunt, negotia publica intento cum emolumento Civitatis tractare; exemplò Magni Ducis Populi Israëlitici Moysis, *tuli*, inquentis *Deuteron. cap. 1. v. 15. de cunctis tribubus vestris Viros Sapientes & Nobiles, & constitui eos Principes & Tribunos &c.*

50 III. salus Reipublicæ non pendet ex nutu unius, neque ex confuso totius multitudinis arbitrio, sed communia plurium consilia maturò plerumque judiciò in unum conferuntur, & quod optimum factu censetur, decernitur. *Qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiã. Prov. 13. vers. 10. & ubi multa consilia, ibi salus ibid. 11. vers. 14. Omnia hinc Regna, Civitates, Nationes usque eò prosperum Imperium habuisse, dum apud eos vera consilia valuerunt, testis est Sallust. ad Cesar. de Republ. ord.*

IV. licèt in eodem Senatu non omnes æquali gaudeant geniò, dum alii faciles, quidam graves, aliqui comes, nonnulli tristes, & ut loquitur Joannes Braun *lib. Var. amœn. pag. m. 37.* Appii & Publicolæ, Catones & Cæsares sunt; attamen unum omnibus studium est, discordi quoque harmoniã pro salute publica decertare; velut Tullus Hostilius ad Fufetium quendam declarat: *Fufeti, respondens, quas Senatorum discordias nobis objicis, pro salute Reipublicæ sunt.* Idem *ibid.*

V. tanta non est Optimatibus libertas & agendi licentia, ut impunitatis spe à recto tramite deflectere audeant: quia, si considerentur ut singuli, Concilio morem gerere, suaque facta & acta illius censuræ submittere tenentur; ut inde verificetur illud vulgatum:

Oderunt peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine poenæ.

VI. si comparativè ad Statum Monarchicum loqui alkubescat, occurrit discursus Anaximandri apud Baraclajum *Argenid. lib. 1. cap. 15.* ita percontantis: num uni Regi tantum solertix, tantum animi superstit, ut possit æquari tot Optimatum ingeniis, qui in liberis Urbibus ad publica consilia solent accersiri? Illi quidem & idoneâ ætate, & claris virtutibus deliguntur; tum virtutis æmulatione & dedecoris metu utilissima quæque pro Republica sentiunt, ac faciunt.

§. III.

Mala & Incommoda Statûs Aristocratici.

54 **N**escio, an mala & incommoda, quæ Statum Aristocraticum consequuntur, non potiora sint bonis & commodis, quibus affluere

dicitur. Sunt enim & Optimatibus, æquè ac Principibus, non levia vitia, sed non æquè illorum acistorum tam expeditâ manu curanda. Audia-

tur Nicopompus apud Barclajum *d.*
 55 *cap. 15.* Pone, ait, tam Regnum,
 quàm Rempublicam, Principum vi-
 tiis tanquàm affectâ valetudine labo-
 rare; utrobi faciliora expectes ad
 publicam sanitatem remedia? Nimi-
 rum & Regem & ipsius vitia mors sal-
 tem de medio tollet, poteruntque à
 successoris indole sperari meliora;
 at labem corrupti Senatûs non unius-
 cuiusque mors eluit, sed afflicti semel
 mores in deteriora semper labuntur,
 donec publicam salutem suô casu ob-
 ruerint.

56 Quis delectus habeatur inter eos,
 qui Reipublicæ gubernaculis admo-
 ventur, exponit idem Nicopompus.
 Intra certas familias atque stirpes in-
 cludunt hi Proceres Reipublicæ mu-
 nera atque potentiam, ut generi non
 virtuti servent dignitates, nisi fortè
 quædam obscuræ, & quæ te à super-
 cilio Nobilitatis non eximant. Et
 hæc præterea munera, ad quæ licet
 pervenire, an putas in alios dividi,
 quàm in istorum Potentium clientel-
 las? Ne felicius, quàm sub Rege, elo-
 quentiam illic aut virtutis alia studia;
 sed gratiam, sed amicitias, sed privata
 obsequia valere existimes.

57 Consilia, quæ suggerit Concilium,
 non semper liquida, & ab omni se-
 quioris affectûs labe cernuntur illimia:
 nam, ut objectionem illam, quòd
 maturius inter multos, quàm Rege
 ab uno publica expendantur negotia;
 retundat Nicopompus, *cit. locò* ita
 prosequitur: quasi Prudentum sen-
 tentiis Reges uti non soleant; & iste,
 quem laudas, Senatus sæpe transver-

fus non agatur, dum quisque proprii
 commodi studiò laborat, vel amore
 in suos, vel in pares invidiâ.

Æmulationem inter Optimates 58
 fervere, quis dubitat? Sed laudabilem
 illam haud esse, insinuat supra lauda-
 tus Sfondratus in *Reg. Sacerd. lib. 2.*
cap. 13. sub num. 1. Sub uno, ajens, Prin-
 cipe diuturnum est Regnum, firmum,
 florensque, ac in diversa & hostilia
 magis paratum munitumque: facilius
 enim inter multos & pares invidia, &
 ex hac æmulationes, ac bella civilia
 gliscunt; &, ubi multi imperant,
 cura paucorum est. Et paulò post 59
 sicut Princeps, qui solus rerum poti-
 tur, potentior est, ditiorque, quàm
 Optimates; ita etiam cupiditati &
 metui minùs patet: qui duo sunt affe-
 ctus maximè præpotentes, rerumque
 humanarum domini, & quibus multi-
 tudo plerumque vincitur.

Demum in Statu Aristocratico 60
 æquè aut magis timendam tyrani-
 dem seu oligarchiam, quàm in Statu Mo-
 narchico, ex Sallustio apud Nicolaum
 Hertium *Element. Prud. Civ. p. 2. sect. 24.*
 §. 19. colligitur, dum, eò narrante,
Romæ pauci (intellige Optimates) *quo-*
rum in gratiam plerique concesserunt, sub
bonesto patris aut plebis nomine dominatio-
nes affectabant. Livius quoque *dec. 1.*
lib. 1. cap. 8. recenset, *post mortem Romuli*
omnes propter multiplicatam in centum Pa-
tribus servitutem cepisse fremere, donec tan-
dem ad unum omnes Regnum Numæ dese-
rendum decrevissent. Joannes Braun *d.*
lib. Var. amœnit. pag. m. 41. Quid ego
 hac in parte sentiam, infra in *num. 93.*
 & seqq. explicabo.

S E C T I O III.

De Statu Democratico.

S U M M A R I A.

61. Describitur Status Democraticus. 62. Hæc
 quoque Summam Potestatem abnuat Hornius.
 63. & seq. Illius fundamentum referitur. 65.
 & seqq. Sed facili conatus vertitur. 68. Sum-
 ma Potestas residet penes totum Populum. 69.
 & seq. Populus representatur per majorem par-
 tem. 71. & seq. Nova instantia ex Hornio al-
 legatur, & ablegatur. 73. Competit Summa
 Potestas Populo in Statu Democratico, sicut Prin-

cipi in Statu Monarchico. 74. Possunt cerè
 Magistratus à Populo constitui. 75. Facienda
 distinctio inter dignos & indignos. 76. Quadam
 notamina pro hoc statu subjiciuntur. 77. Com-
 mendatur idem status, quod sit valde connatu-
 ralis. 78. Deceat libertatem. 79. & seq.
 Servet aequalitatem. 81. Curet bonum publi-
 cum. 82. Custodiat leges publicas. 83. In-
 ferat perpetuam securitatem. 84. Opponitur huic
 status

Statûi magnitudo periculi. 85. & seq. Libertatis abusus. 87. & seq. Contemptus ex aequalitate. 69. & seq. Boni publici exigua cura.

91. Mutabilitas. 92. Brevitas. 93. Movetur quaestio politica: quisnam ex recensitis statibus sit melior? 94. & seq. Datur resolutio.

§. I.

De Natura Statûs Democratici.

61 **S**Tatus Democraticus, quem ex cap. priori num. 131. interdum simpliciter Rempublicam, subinde Politicam, aut Statum Popularem, vel Poliarchicum appellant, est communitas perfecta, in qua Summa Potestas toti Populo competit.

62 Dixi I *Summa Potestas*. Sed iterum nobis hic negotium facessit supra citatus Hornius *lib. 3. cap. un. §. 2. in num. 3.* ubi talia habet. Perpetuò suspecta fuit Majestas Democratica, quòd nullò cogitatu subjectum Imperans discernere potuerim à parentibus. Nam, quòd universos à singulis disjungunt; difficultates omnes

63 haud tollunt. Putant, universos imperare, singulos parere. Sed veritant se in omnes formas, non evitabunt confusionem Regnantis & subditi. Nunquam intelligo universos; nisi conjunctis singulis: & quidquid pronuntio de multitudine, id vel secundum aliquam partem, vel totum, eadem debet competere.

64 Ubi Imperium universis assignatur, cum aliquid vaginon sit, dispiciendum non est, ubi hæreat; nisi omnibus, an aliquibus, assistat. Si omnibus adscribunt; neminem habebunt subditum: eò quòd Imperium & obsequium non inhabitent eandem personam. Si singulos faciunt subditos; non habebunt deinceps universos Imperantes: eò quòd ex his singulis parentibus non possit multitudo confici, nisi obtemperans. Nil enim aliud, quam obtemperantia,

65 confertur à singulis Universitati. At mirandum valde, cur distinctio inter universos & singulos non videatur Hornio tam potens; ut confusionem Regnantis & parentis tollat: si enim aliud sit Universitas, aliud singuli; & quæ conveniunt universis, non illicò singulis conveniant: utique, citra confusionem, inferitur, in statu Democratico Universitatem civium, qua-

P. SCAMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

tenus ritè inter se consociata & in comitiis aut diætiis communibus est congregata, imperare; cives autem, sigillatim & separatim spectatos, obedire. Certè non solum apud Philosophos 66 indubitatum est, totum compositum esse quid aliud, quam partes separatim acceptas; & quod prædicatur de composito, de partibus separatis prædicari non posse; sed etiam apud Jureperitos receptum est, in qualibet communitate & Universitate, tanquam composito morali, bona quædam & jura Universitati, non item singulis, competere; jamque in proverbium abiit, id, quod debetur Universitati, non deberi singulis; & vicissim, quod debet Universitas, singulos non debere. Grot. *de J. B. lib. 3. cap. 2. §. 1.* Unde captu difficile non apparet, quòd 67 Imperium aliquid vagi non sit, sed inhæreat toti Reipublicæ corpori, civium Universitati, aut, si malis audire, civibus collectim & collegialiter acceptis; obsequendi obligatione civibus, sigillatim, distributivè, seorsim, singulariter, aut separatim sumptis, relicta. Pufendorf *de J. N. d. lib. 7. cap. 5. §. 5.*

Dixi II. *toti Populo*; id est, ut statim 68 explicavi, collectioni civium, aut civibus ut universis. Et quia ruffus instat Hornius *cit. cap. un. §. 2. num. 4.* etiam in comitiis Popularibus non procedere distinctionem inter universos & singulos: cum, si votorum occurrat differentia, majorque pars Populi affirmet, minor neget, Summa Potestas neque resideat penes majorem partem, utpote spectans ad universos; neque penes minorem partem, cui cedere & conclusa acceptare necessum est: hinc ulterius explanandum est, totum Populum representari per majorem partem, & minorem includi in majore: habent enim, ut ferè differit Grot. *de J. B. lib. 2. cap. 5. §. 17.*

O

om-

omnes confociationes hoc commune, quòd in iis rebus, ob quas confociatio quæque instituta est, Universitas & ejus pars major nomine Universitatis obligent singulos, qui sunt in

70 societate. Omnino enim ea credenda est fuisse voluntas civium, in societatem coeuntium, ut ratio aliqua esset, expediendi negotia: est autem manifestè iniquum, ut pars major sequatur minorem: quare naturaliter, seclusis pactis ac legibus, quæ formam tractandis negotiis imponunt, pars major jus habet integri, id est, totam Universitatem repræsen-

71 tat. Urget quidem Hornius *d. §. n. 5.* singulis comitiis aut singulis sententiis diversum haberi subjectum Majestatis, ex quo minori concioni, quæ antea majori cedere tenebatur, ex antea prævalentibus aliqui accedere, & potiore numerum conficere possunt. Sedin cassum: quia subjectum Majestatis semper est idem, nempe Populus & tota civium collectio, qualescunque ex illis in causis communibus consentiant aut dissentiant: semper enim voluntas Populi, tanquam personæ moralis, per numerosiorem partem explicatur, eaque mutari aut declarari valet, absque eo, quòd Populus mutetur; sicuti Rex idem est, manetque subjectum Majestatis, etiamsi, quæ semel voluit, incipiant displicere. Videatur D. Gletle p. m. olim in hac Universitate Juris Publici Clariss. Professor *in Select. Jur. Publ. cap. 3. num. 22. & seq.*

73 Dixi III. competit. Competit autem Summa Potestas Populo in Statu Democratico, sicuti Principi in Statu Monarchico: quòd enim Hornius ubi *supra §. 4. num. 5.* asserat, Principi Majestatem à solo DEO indulgeri; Politicæ verò & Regiminis Civilis ac Po-

liarchici unam causam esse pactum commune; repugnat dictis in *cap. anteced. à n. 151. & à n. 180.* ubi DEUM, ut Authorem Naturæ, cujusunque Civitatis fontem; & pacta, tanquam media aut modos, assignavi; in *lib. seq.* ampliori calamo ostensurus, Summam Potestatem in omni Republica à DEO conferri.

De reliquo Status Democraticus 74 persistit salvus & integer, sive Populus certos Magistratus designet, qui, tanquam Consules, Præfecti, Prætores, Vicarii, & Ministri Rempublicam curent, jus dicant, judicia exercent; sive Populus ipse, &, ut notat Tholosanus *de Republ. lib. 4. cap. 5. num. 16. & lib. 5. cap. 2. num. 3.* omnes ex omnibus judicent omnes, & in omnibus, & de omnibus: prior tamen forma 75 Reipublicæ, quæ selectus fit inter dignos & indignos, malos & bonos; quæve negotia velocius & felicius expediuntur, suadet, à Politicis præ altera, quæ ineptos juxta ac aptos, reprobos non minus quam probos, indiscriminatim admittit ad suffragia, rebusque expendendis & exequendis longiorem moram & plures remoras injicit. Besold. *1. Polit. cap. 7. §. 5. sub num. 23.* Illustr. D. Pelzhoffer *Arca-nor. Stat. lib. 3. cap. 2. à num. 3.* Ut 76 tamen Status Popularis diu persistat integer & illibatus, mox laudatus Pelzhoffer in *cap. 4. per tot.* ostendit I. omnia Jura Majestatis Populo reservanda, non verò Magistratibus esse communicanda; II. speciatim jus creandi mutandive Magistratus penes Populum; uti & III. jus belli, pacis, & foederum penes eundem remanere debere; IV. armorum & armatorum copiam; nec non V. opes, veluti nervum rei gerendæ, desiderari; VI. Popularibus quædam privilegia concedenda.

§. II.

Emolumenta Status Democratici.

77 **I**N favorem Status Democratici referuntur ejus emolumenta non exigua. I. est maximè naturalis, non quòd ante Monarchiam extiterit, sed quia propius accedit ad statum

naturalem, in quo libertas & æqualitas, à qua status alii longè recedunt, insigniter elucet. Huber. *de Jure Civitat. lib. 1. sect. 2. cap. 3. §. 25. & seq.* Et ideò

II. præ

78 II. præ omnibus conspicitur *libertas*, velut inestimabilis gemma, nec delictum solummodò animantium, sed etiam *Divum particula vite*, vi cujus in Republica cuilibet de rebus publicis & communibus liberum dare suffragium est concessum; obedientiâ nihil imperante, quod non antea volitum & sponte fuit electum. Hinc Cicero in *Orat. pro Cn. Plancio*, ita perorat: *est enim conditio liberorum Populorum, præcipueque hujus Principis Populi, & omnium Gentium Domini atque Victoris, posse suffragiis vel dare vel detrabere, quod velit, cuique.* Ac per hoc

79 III. inter omnes viget *æqualitas*, dum omnes æqualia ejusdem Corporis Politici sunt membra, rerum quasi Divitiarum & humanarum socii, munerum & onerum æquè participes, Imperantes simul, & imperata facientes.

80 Qua de causa alacrius simul & liberalius symbola in ærarium conferuntur à Populo: cum illa deinde pecunia sic plurimum consiliò atque fide collocetur, ut hanc quisque de privatis adhuc suam jure existimet. Atque hinc

81 IV. *studium boni* communis nullibi tam impensè fovetur à civibus, quam ubi unusquisque felicitatem, quâ tota fruitur Respublica, in se, tanquam partem, derivari prævidet: nam *optimo cuique Reipublicæ amor*, ait Tacitus *Histor. lib. 2. 7. 3.* dum bonum com-

munitatis est bonum singulorum, & bonum singulorum est bonum communis.

V. *Legum Publicarum* exactior est observantia: quippe cum debeat & soleat ab omnibus approbati, quod omnes tangit: neque vim obligandi Leges in statu Democratico habeant, nisi ab acceptatione Populi, prout communiter intelligitur textus Ulpiani in *l. de quibus 32. §. 1. ff. de LL.* ibi: *cum Leges ipse nulla alia ex causa nos teneant, quam quòd judicìo Populi receptæ sint: merito & ea, quæ sine scripto Populus probavit, tenebunt omnes: quid enim interest, suffragiò Populi suam voluntatem declaret, an verbis aut factis?*

VI. *perpetua hic securitas* est, nullaque tyrannidis formido: eò quòd nullus emineat præ altero; nullus altiori polleat authoritate, concives suos opprimendi, aut quidpiam in sui præcisè commodum imperandi. Quâ ratione factum est, ut Romana Respublica non solum incolumis & firma per tot annorum periodos steterit, sed universum propemodum orbem sibi vestigalem fecerit; ipsi Regibus & Gentibus, tum vicinis tum remotis, subinde postulantiibus, intra Romanorum civium numerari censum, ac Senatui Populoque Romano sociari. Pelzhoffer *ubi supra cap. 4. num. 1.*

§. III.

Detrimenta Statûs Democratiçi.

84 **E** Molumentis Statûs Democratiçi è regione se opponunt detrimenta, nec pauca, nec parvi ducenda. Nam, esto status iste sit maxime naturalis; attamen, sicuti status naturalis non undequaque beatus, sed nimio perè periculosus est; ita & status Democraticus: ut mirari desinam, primas Civitates juxta *num. 15.* non Democraticè, sed Monarchicè

85 fuisse gubernatas. Libertas, quam præcipue jactitant, omnium malorum, in Republica convenientium, fecunda mater est: siquidem, ut suo quisque indulgeat genio, stat sæpe pro ratione voluntas; & dum cuncta sus-

que deque vertuntur; satis est, in propriam perniciem motu proprio se præcipitem dedisse. Joverit tantum audire, quæ Nicopompus apud Barclajum in *Argenid. cit. lib. 1. cap. 15.* concinne proloquitur: quòd ad Naturam, inquit, provocas; quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; unâ persuaseris, omne genus Imperii abdicandum. Neque enim sub Republica minus, quam sub Regno, Leges sunt, Magistratusve, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conveniunt, aut abhorrent à Naturæ libertate. Si contineri sua sponte intra fines justitiæ posset genus

humanum, tunc in pari omnium pietate non supervacanea modo, sed injusta essent Imperia, quæ cives, jam sponte æquissimos, ad inutilem servitutem adigerent. Sed, cum ex vitiis mortalium hæc felicitas sperari non possit, ea maximè forma Regiminis ad Naturam accedit, quæ homines vetat, extra ipsius Leges Naturæ virtutisque exerrare.

- 87 Æqualitas, præterquam quod ab ambitione & discordia non sit immunis, dum Poëta teste

Scinditur incertum studia in contraria vulgus;

Inter cives æquitatem non rarò sufflaminat: nam, ubi nemo est, qui cæteris autoritate jubendi aut puniendi antecedit, facile contemnitur, aut

- 88 negligitur, quod æquum est. *Vulgus sine Rectore præceps, pavidus, vecors. Tacit. Histor. 4. 37. 1. Plebe judice, quidquid modestum, ignavia speciem habet: quod circumscriptum & providum, segnities; quidquid autem abruptum & præceps, id verò forte & virile censetur. Thucyd. lib. 3. Non delectu aliquò aut sapientiã ducitur ad judicandum, sed impetu nonnunquam & quadam etiam temeritate: non est enim consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia &c. Cicero pro Cn. Plancio.*

- 89 De studio boni publici quid referam? *Magnitudine nimia communium curarum expers Populus. Tacit. Histor. 1. 89. 1. Privata cuique stimulatio, & vile deus publicum. Idem ibid. 90. 4. Intenta mala quasi fulmen optant, duntaxat se quisque ne attingant. Sallust. lib. 1. Histor. in Orat. Philippi. Lips. Civil. doct. lib. 4. cap. 5. à num. 44. Uti aliena spectamus, quæ communia sunt, & ideò negligimus: nec facile reperias, cui non plus doleat furtum domi suæ factum, quantumvis mediocre, quam hostilis in patriam incurfus: quia hoc commune, illud proprium. Sfondrat. in Regal. Sacerdot. lib. 2. §. 13. sub num. 1.*

- 90 *Ut aliena spectamus, quæ communia sunt, & ideò negligimus: nec facile reperias, cui non plus doleat furtum domi suæ factum, quantumvis mediocre, quam hostilis in patriam incurfus: quia hoc commune, illud proprium. Sfondrat. in Regal. Sacerdot. lib. 2. §. 13. sub num. 1.*
- 91 Jam quid Leges valeant apud Populum, rogandi simul & abrogandi, figendi refigendique facultate præditum, discimus ex nativa ejus inconstantia & mutabilitate: nam *vulgò nihil est incertius. Cicero pro Murena. In multitudine est varietas, & crebra, tanquam*

tempestatum, sic sententiarum commutatio. Idem pro domo. Affectus ponit, aut sumit; nec quidquid facilius, quam in quemlibet affectum mutare Populum. Quintilian. declamat. 2. Lipsius ubi supra à num. 14.

Postremo nulla unquam Democra-⁹²tia diuturna fuit, aut, si qua aliquamdiu duravit, perpetuis discordiis agitata est, & vel in tyrannidem unius, vel in oligarchiam desiit. Sæpius tamen in tyrannidem: quia Populi foex, cum in se divisa prævalere non potest, uni se committit, à quo præmia datæ Potestatis exspectat, sed ab eo deinde opprimitur. Contzen *lib. 1. Politic. cap. 19. §. 1.*

Expositâ nunc triplicis Status, Mo-⁹³narchici, Aristocratici, & Democratici facie; explanatis affectibus, & effectibus; commodis & incommodis, quantum instituti nostri ratio postulat; quæstionem illam, quænam ex hisce Civitatibus Regularibus sit melior aut exoptabilior alterâ? Velut ad Politicos magis, quam Sectatores nostros pertinentem, hunc in modum brevissimè expediò. Nempe ante⁹⁴ omnia suppono cum Grotio *de J. B. & P. lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 1. in fin.* quòd, sicut in orbe nihil tam perfectum aut exactum invenitur, quod nevís & defectu careat; ita nec status Civitatis reperitur, qui suos manes non patitur. Proindeque non inquiritur status, cui nihil desit in perfectione; sed quem minora & pauciora consequantur mala: & talis apud omnes ferè status Monarchicus proclamatur; sic cantante Homerò *Iliad. 2.*

Multos imperitare malum est; Rex unicuique esto.

Non multi præsumunt Domini bene; sit Caput unum.

Non repeto hic rationes, in decursu⁹⁵ affatim cumulas; sed limitationem duntaxat adjungo, quòd nempe primatus Monarchicus, in se atque in se solum consideratæ, ex merito debeatur: quin enim hæc aut illa Gens ex peculiari situ, moribus, indole &c. Democratiam aut Aristocratiam sibi commodiorem, utiliore, & auspiciatorem nonnunquam experiatur, sciatque tum adhibere media, quibus una

una & altera Reipublicæ forma per temperamentum Monarchicum in melius reformetur, tum remove impedimenta, quæ cæteròquin felicitatem publicam retardant, negare non ausim; uti nec Authores hujus sententiæ, nominatim Ferdinandus Wai-zenegger in *Procem. ad Jus Publ. cap. 4. num. 26.* & Franciscus Ignatius de Wol-leren in *questionib. Oenipont. 15. num. 16.* negare sunt ausi. Quod enim in aliis rerum generibus contingit, ut, quæ præstantiora sunt & elegantiora, non omnibus conveniant, vestes, calcei, domicilium; idem in Reipublicæ for-

ma contingere arbitror, ut, quæ præstantissima sit, ea non omnium Populorum moribus deserviat. Joannes Maria Hispanus in *lib. de Princip. Instit. apud Martin. Naurath ad Hippol. de Col. lib. de Principe cap. 1. lit. d.* Acutè Tacitus 4. *Annal. 33. ut olim plebe validâ, vel cum Patres pollerent, noscenda vulgi natura, & quibus modis temperanter haberetur, Senatusque & Optimatum ingenia, qui maximè perdidicerunt, callidi temporum & sapientes credebantur: sic conversò statu neque alia rerum, quam si unus imperitet, hæc conquiri tradique in rem fuerit.*

C A P U T I V.

De Statu Civitatum Irregularium.

Civitates Irregulares ex oppositione ad Regulares sic appellatas esse, advertit Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 2.* nullâ insuper descriptione subnexâ. Hertius in *Element. Prud. Civil. part. 1. sect. 11. §. 1.* definit illas, quod sint cœtus civiles, securitatis causâ conflati, sed formâ illâ, quam è Statu Naturali migraturis communis sensus quasi præmonstrabat, carentes. Sed, quia irregularitas non tantùm à forma, sed etiam à fine aut nexu provenit: idèò in terminis paulò latioribus dici posset, Civitates Irregulares esse, quæ regularem indolem, ex primæva institutione sibi inditam, salvam & integram non habent. Harum primas facio, quæ declinant à fine.

S E C T I O I.

De Statu Civitatum Irregularium ex defectu Finis.

S U M M A R I A.

1. A fine Civitatum declinant, quæ heriles vocantur. 2. & seq. Quia ordinantur in bonum Regentium. 4. Distinguntur in hoc à tyrannide, quod subditos non invitos supponant. 5. & seq. Afferuntur aliquot Civitatum herilium exempla. 8. Declinant etiam à fine Civitatum, quæ patrimoniales appellantur. 9. & seq. Quia liberam Regnantibus disponendi facultatem tribuunt. 11. Exemplum hujusmodi Civitatis. 12. Titulus redigendi Civitatem in suum patrimonium. 13. Declinant quoque à Civitatum fine, quæ

gloriam in armis ponunt. 14. & seq. Nec enim ob bellum, sed propter pacem societates instituntur. 16. Declinant & illa, quæ felicitatem ponunt in bonis externis. 17. & seq. Quia in iis vera felicitas hand consistit. 19. Declinant multo magis, quæ luxum & voluptates sectantur. 20. Ex his namque Civitatum perditio sequitur. 21. & seq. Ostenditur ab inductione. 23. & seq. Declinant demum omnes, quæ finem alibi quam in virtute & honestate signi.

§. I.

De Civitatibus Herilibus.

A Fine Civitatum declinant I. Civitates *Heriles*, in quibus Imperantes pro scopo primario intendunt sua comoda, populi verò, non inviti aut nolentis, utilitatem per accidens curant; non aliter atque herus in familia utilitatem servi ex accidenti quærit: *neque enim fieri potest, ut intereunte servò conservetur imperium*, ut dicit Aristoteles 3. *Polit.* 4. Quòd autem hujusmodi Civitates à primario Civitatum fine declinent, constat ex *cap. 2. num. 145.* ubi traditum erat, Civitates ad utilitatem communem & publicam fuisse institutas: scire enim necessum habet, quicumque falces tenet, *civium non servitutem sed tutelam sibi commissam, nec Rempublicam suam esse, sed se Reipublicæ*; veluti monuit Seneca *lib. 1. de Clement. cap. 18. & 19.* Cui succinit vates Claudianus *ad Honor.*

*Tu civem patremque geras; tu consule cunctis,
Non tibi; nec tua te moveant, sed publica damna.*

3 Et sanè, quia *communis utilitatis derelictio contra naturam est*, ut habet Cicero *lib. 3. Officior.* Civitas herilis, in qua communis utilitatis aut nulla aut ultima geritur cura, indubitanter degenerat à Regulari Civitatum

Natura, prout à prima origine fuit instituta.

Dixi tamen: *populi non inviti aut nolentis.* In eo namque Civitates heriles discriminantur à tyrannicis, quòd tyranni quidem in suum commodum omnia injustè detorqueant, sed invitò ac dissentiente populò; Rectores autem Civitatum herilium volentibus & consentientibus dominantur, adeoque non injustè, veluti docet Aristoteles 4. *Polit. 10.* Hertius *cit. l. part. 1. sect. 11. §. 5. in not. num. 2.* Hujus generis esse plerasque Asiæ & Africæ Civitates, perhibet idem Hertius: fortè quia ex *cap. 2. num. 115.* Noë Chamum, cui Africa sedes fuit, maledictione suà ad infimam maximèque servilem conditionem detruxit. De rusticis in Livonia refert Besold. 1. *Polit. 5. n. 21. & seqq.* eos Stephano Regi Poloniæ, annò 1582. ipsos à plagis, verberibus, ac servitute vindicare desideranti, respondisse, se potius juxta consuetudinem antiquam omnia dura & aspera passuros, quàm in novitatem aliquam consensuros esse: additque, non absimiles his inveniri Ægyptios, Turcas, Ruthenos seu Moscovitas, qui nullò ferè titulò, quàm servorù & mancipiorù, magis delectantur; causatos aliquando, suis à dominis se parum amari, quòd acriori disciplinà sæpiùs non coërcerentur.

§. II.

De Civitatibus Patrimonialibus.

8 **A** Fine Civitatum declinant II. *Patrimoniales*, ex eo capite sic appellatæ; quòd circa illas non minus, quàm alias res, in patrimonio suo existentes, Imperans liberè possit disponere. Cum enim ex prima origine Civitates, æquè ac familiæ, non ad arbitrium & liberam Imperantium voluntatem conditæ, sed, ut patet ex *cap. 2. num. 130. & seq.* instar rei publicæ & extra patrimonium Imperantium existentis sint habitæ, adeoque jure quasi-usufructuario aut fidei-

commissariò sub aliorum Imperium eà lege pervenerint, ut post mortem ad eos, unde profectum erat, Imperium revertatur: vehementer utique fini Civitatum repugnat, Imperium plenò proprietatis jure possidere, idque vel actu inter vivos vel mortis causà in alios transferre posse. Grotius *de J. B. lib. 1. cap. 3. §. 12.* Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 6. §. 16.* Hornius *de Civitat. lib. 2. cap. 9. §. 13. num. 4. & 5.* Quò spectat illud Senecæ 7. *de Benefic. 10. cap. 6. Cæsar omnia habet, filius ejus privata*

vata tantum ac sua: & universa in ejus Imperio sunt, in patrimonio propria. Et illud Plinii in *Panegy. est*, quod *Cæsar non suam videat: tandemque Imperium Principis quàm patrimonium majus est.* Gronov. ad Grot. *d. lib. 1. cap. 3. §. 12. num. 40.*

¹¹ In exemplum Civitatis patrimonialis Hertius in *Element. Prud. Civ. p. 1. sect. 11. §. 9.* adducit Imperium Sinenfium, ad quod Imperatores non tantum ex Domo Regnatrice, quem volunt, sed &, si in ea dignus Imperio non reperiatur, ex civibus suis successorem nominare, itaque Regnum,

cuicumque voluerint, conferre possunt.

Titulum verò, cujus adminiculò ¹² Civitas in patrimonium Principis redigatur, ostendit Pufendorf *d. lib. 7. cap. 6. §. 16. circa fin.* quòd nempe, qui justam contra se bellandi causam præbuerunt, ubi victi sunt, jure belli vitam aut libertatem personalem, & omnia bona meruerint amittere; idcirco mirum non sit, si ex beneficio victoris libertatem quidem personalem cum dominio privato retineant, Imperio tamen illius plenò jure subjiciantur.

§. III.

De aliis Civitatibus, à recto Fine deviantibus.

¹³ **A** Recto Civitatum fine III. deviant, quæ nunquam ferè pacis quietem degustant, sed omni tempore classicum intonare, bella bellis accumulare, dominationem suam extendere, & Imperium amplificare per arma student, virtutem & conatum omnem in potentia bellica statuentes; nixi forsitan dicto Taciti *15. Ann. cap. 1. id in summa fortuna æquius, quod validius; sua retinere private domus, de alienis certare, Regiam esse laudem.*

¹⁴ Quantumvis enim ex doctrina Pufendorffii *de J. N. lib. 2. cap. 2. §. ult.* cauti sit viri, suæque salutis amantis, ita omnes homines amicos credere, ut tamen iidem mox hostes fieri queant; itaque pacem cum omnibus habere, quasi quæ mox in ¹⁵ bellum erumpere possit: nihilo tamen minùs, uti de statu naturali statim in *cap. 1. à num. 16.* probatum est, illum ex intentione Naturæ non bellicosum sed pacificum esse; ita de statu Civili potiori jure credendum est, eum ex primæva intentione & susceptione non ad bellum sed pacem inclinare: quandoquidem ex *cap. 2. num. 145.* Civilis beatitudo, cujus gratiâ mortaliū genus à solitudine ad societatem, à vita privata ad comunem sese transulit, in pace & tranquillitate comprimis sita est: cui proinde cogitationes & meditationes bellicæ, citra respectum ad pacem servandam aut re-

cuperandam susceptæ, oppidò refragantur.

A recto Civitatum fine IV. deviant, ¹⁶ quæ felicitatem suam ponunt in bonis externis, coacervant opes, & nihil non pecuniæ causâ faciunt. Nam verum equidem est, opus esse opes, sinè quibus nil fiet, quod opus; nervos Imperii pecuniam censeri; duoque, quæ Principatum comparent, fervent, augeant, numerari, milites & divitias, quæ & alia suggerit Lipsius *Civil. doctrin. lib. 4. cap. 7. §. 9.* Sed ¹⁷ in hisce finem & mentem figere, nummum ut Numen colere, & turpis lucri gratiâ quodlibet audere, res est profus detestanda, Principe aliòve Civitatis Rectore indigna, &, quod caput est rei, virtutis & honestatis publicæ corruptela. Nam, *ubi divitiarum cupido invasit, neque discipline, neque bonæ artes satis pollent: omnia bona vilia sunt, fides; probitas, pudor, pudicitia.* Sallust. *ad Cæsar. orat. 2. Virtuti aut DEO nunquam charus, cui charæ opes.* Lipsius *d. lib. 4. cap. 11. num. 137.* Ea autem Ci- ¹⁸ vitas, id Regnum, eterno in gradu facile steterit, ubi minimum vitium Veneris pecuniæque cupido sibi vindicaverit. Valer. Max. *4. cap. 3. princ. sæpe enim (addit Sallust. d. l.) jam audivi, qui Reges, quæ Civitates per opulentiam magna Imperia amiserint, quæ per virtutem inopes cœpere.*

Ab eodem fine V. deviant Civitates, ¹⁹ quæ luxum, luxuriam, volupta-

res sectantur, eoque sua referunt & conferunt studia, ut, quidquid sensibus jucundum, palato gratum, corporive illecebrosum videtur, affluat & influat: hæ namque totâ viâ totoque aberrant coelo, bestiis quam creaturis rationalibus similiores, utpote beatitudinem suam in coeno & luto porcorum instar collocantes. Certè
 20 *in Venerem ac libidinem projectorum inbonesta labes est.* Seneca *de Brevit. vite cap. 6.* In pari causa versantur, qui luxui & sanguine mancipati, emptique. Tacit. *Hist. 2.*
 21 71. 2. Exemplò quoque comper- tum est, non unam aut alteram solummodò Rempublicam particularem, sed & Rempublicam, si ita loqui lubeat, universalem ob deliciarum illuviem & colluviem periisse. Nam, ut pulchrè advertit Adamus Contzen
 lib. 3. *Politic. cap. 12. §. 3.* primævum mundum, postquam omnis caro corru- perat viam suam, cataclysmus inunda-
 22 tione delevit. Sodomitarum &

Gomorrhæorum manent in hodie- rum diem tristia monumenta. Ma- dianitarum & Beniaminitarum excidia quotidie memorantur. Sybaritarum impudicitia tantâ à Crotoniatis sævitie punita est, ut inde in prover- bium abierint mala Sybaritica. Impiæ libidinis Lacedæmon graves pœ- nas dedit, pugna Leuëtrica attritis vicibus. Volsinenses sic in servitutem redacti sunt.

Demum à recto fine deviant univer-
 23 sim omnes Civitates, quæ finem alium quàm virtutem, honestatem & justi- tiam sibi præponunt: ille siquidem
Reipublicæ status optabilis & firmus est, in quo & privatim sanctè innoxieque vivitur, & publicè justitia ac clementia vigent. Poly-
 24 *lib. 6.* Eique, qui Rempublicam rectè
laudabiliterque instituit gerere, virtus cum civibus communicanda est. Plato *Alcib.* Et ubi non est pudor, nec cura juris, pietas, fides, instabile Regnum est. Seneca *Tbyeste Act. 2. v. 40.*

S E C T I O II.

De Statu Civitatum Irregularium ex defectu Formæ.

S U M M A R I A

25. *Ad Civitates Irregulares spectant, qua deforme appellatur.* 26. & seq. *Describuntur illæ, prout se habent in Statu Monarchico.* 28. *Notatur earum facies in Statu Aristocratico.* 29. *Depingitur earum conditio in Statu Democratico.* 30. *Civitatibus Irregularibus accensentur etiam, qua multiformes seu mixta apparent.* 31. *Dubitatur tamen, an existant.* 32. & seqq. *Plures rationes pro existentia seu possibilitate mixta Civitatis formæ adducuntur.* 36. & seqq. *Non minima argumenta contra hanc mixturam proponuntur.* 39. & seqq. *Panditur nostra sententia, & concluditur primo, si non impossibilem, saltem difficilem esse hanc mixturam.* 48. & seqq. *Concluditur secundo, in apparente mixtura ple-*

rumque aliquam formam præponderare. 52. & seqq. *Concluditur tertio, modum regendi quandoque mixturam ex duplici forma præferre, abique eo, quod reverà status sit mixtus.* 55. *Concluditur quarto, Civitates patientes in forma defectum, rectius Irregulares, quàm mixtas appellari.* 56. *Ad Civitates Irregulares spectant informes.* 57. *Earum species est Civitas mixta.* 58. & seqq. *Species magis conspicua est Interregnum.* 62. & seq. *Cui non ab similitis est hypothesis, in qua duo certant de Regno.* 64. *Alia species Civitatis informis est Regnum, à tyranno, post expulsum legitimum Regem, occupatum.* 65. & seqq. *Denique pro tali specie statuitur partium Reipublica circa Regimen discordia.*

§. I.

De Civitatibus Deformibus.

25 **E**X defectu Formæ Civitates Ir- regulares sunt I. quæ quidem unâ ex tribus Rerumpubli- carum formis instructæ, abusu tamen Regiminis, receptæ alioquin formæ non convenientis, deformes,

deformatæ, aut reformatæ evaserunt; qua de cãusa etiam vitiosæ ab aliis bapti- zantur.

Talis deformitas reperitur in Statu
 26 Monarchico, tum quando Princeps, otio, inertie, aut cupiditatibus dedi-
 tus

tus non regit sed regitur ab uno vel pluribus Ministris, uti quondam accidit in Regno Franciæ, ubi Majores Domûs, ut vocabant, imperitarunt, Regibus non Regimini sed suo genio
 27 vacantibus: tum quando Princeps, spreto Legum fundamentalium sancitis, Regnum, quod certo cum temperamento, adhibendô in Concilium Regni Proceres, administrare debuisset, ex liberrimo arbitrio administrat: in utroque enim casu abusus Monarchicæ Potestatis accidit, primusque, si non ultimus, gradus ad *despotism & tyrannidem* paratur. Contzen *1. Politic. 16. §. 4. & 5.*

28 Talis quoque deformitas apparet in Aristocratiâ, migrante sensim in *oligarchiam*, si vel Optimates aliquos ex Concilio excludere, & Regimen ad pauciores, quàm Reipublicæ Leges

admittant, redigere attentaverint; vel Dux aut Præses Concilii Majestatem, exclusis pedetentim Senatorum suffragiis, affectaverit; vel Populus Senatum in statu Democraticè temperato evertere, omniaque negotia ad universalia Comitata trahere studuerit. Vid. Hertius *Element. Prudent. Civil. p. 2. sect. 7. §. 17. 20. & 25.*

Talis itidem deformitas conspicitur
 29 in Democratia, ubi Dux seu Dictator, à Populo in Administratorem rei publicæ electus, libertatem Popularem paulatim absorbet; aut, qui ditiores & potentiores sunt, summam rei privativè tractare incipiunt; aut Populus ipse, excussis Legibus, Judicibus, Consulibus, Comitibus in exitiosam libertatem, *ochlocratiam*, aut *anarchiam* prolabitur. Idem *d. p. 2. sect. 9. §. 2. & 5. item p. 1. sect. 12. §. 23.*

§. II.

De Civitatibus Multiformibus.

30 **E**X defectu formæ II. Civitates Irregulares sunt, quibus non una sed multiplex forma inesse videtur, dictæ eapropter mixtæ, seu mixturam ex multis formis habentes. Sed
 31 quia inter Politicæ & Juris Publici Professores seu peritos necdum uniformi calculô decidit, sed in utramque contradictionis partem in hunc usque diem difformi sententiâ disputatum nescitur: deturne Civitas multiformis seu mixta? Satius erit, fortia partis utriusque momenta prius expendere, quàm præcox judicium ferre. Itaque
 32 Pro parte affirmante pugnat I. quia Rerum publicarum & Civitatum forma scaturiginem habet ex voluntate Populi, jam uni jam pluribus Summam Potestatem deferentis. Sicut ergo Summa Potestas in unum aut plures simpliciter, totaliter, & indivisim ita transferri potest, ut una & simplex forma Regiminis oriatur; ita & divisim ac partialiter pluribus ita communicari potest, ut forma mixta seu multiformis species Regiminis na-
 33 scatur. II. quia non apparet ulla repugnantia, quò minus Majestas non in uno tantum sed toto corpore vel
 P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

collegio resideat, ejusque jura sic dividantur, ut v. g. uni, qui Principem in Republica locum occupat, Potestas Legum ac foederum; Primoribus Potestas decernendi belli; universo Populo Potestas indicendi & determinandi tributa competat. In hac au-
 34 tem hypothesi non est pura Monarchia: cum Summa Potestas non sit penes solum Principem; nec pura Aristocratiâ: cum Summa Potestas non inhæreat solis Primoribus; nec pura Democratia: cum Summa Potestas toti Populo privativè communicata non reperiatur. Ergo erit triplex Regiminis forma, ex Monarchia, Aristocratiâ, & Democratia mixtim conflata. III. quia, tametsi (ut
 35 paritas ex physicis desumatur) summum frigus & summus calor in eodem subjecto se invicem non compatiuntur, in moderato tamen gradu conjungi possunt, ut subjectum nec sit purus ignis, nec pura aqua, sed mixturam ex igne & aqua habeat; idcirco, licet Monarchia pura & integra cum Aristocratiâ v. g. aut Democratia æquè pura & integra in eadem Republica se invicem non compatiuntur;
 Q
 atta-

attamen in gradu moderato & temperato Monarchia non pura & integra cum Aristocratia v. g. aut Democratia similiter non-pura & integra conjungi potest, ut Respublica non sit pura Monarchia vel Aristocratia aut Democratia, sed mixta ex duplici aut triplici Regimine. Atque ex hoc latere consistunt Grotius *de J. B. lib. 1. cap. 3. §. 17.* Vitriar. *Instit. Jur. Nat. & Gent. ad idem cap. 3. §. 48.* Besold. *lib. 1. Polit. cap. 8.* Joannes Braun *in lib. Var. amenit. pag. m. 42. & seq.* Pelzhofer *Arcanor. Stat. lib. 3. cap. 1. num. 10.* Hermannus Hermes, Celebratissimus olim Juris Publici in nostra Universitate Professor in *Fasc. Jur. Publ. cap. 3. num. 8.*

36 Pro parte negante militat I. quia Majestas, velut consortis impatiens, nequit pluribus partialiter communicari; & tanquam forma indivisibilis, nequit in plures dividi: adeoque mixturam, quæ communicationem aut divisionem importat, abhorret; non attentâ Populi, Regimen determinantis, voluntate: nec enim Populus prudenter velle potest, ut, quod est incommunicabile, communicetur, aut, quod est indivisibile, dividatur.

37 Quodcunque jus, inquit Hornius *de Grot. lib. 3. cap. un. §. 3. num. 2.* „ à Principe communicari dicatur subditis, „ amittet nativam indolem Majestatis, „ cujus quælibet particula est Summa „ aliqua Potestas, qualis non est facultas illa concessa, cum sine fundamento, quod in Principe manet, „ transferatur. Quodsi fundamentum, Imperium in personam, Princeps dimittat, jam Majestatem amittit; & de missione securi sumus, ubi „ alter nihil habet, quod communicet. Certa deinde confusio sequetur, si jura divisa concedemus.

38 II. quia, si ponamus Principi v. g. jus foederum; Senatui jus belli; reliquæ Civium multitudini jus tributorum adscribi, Majestas neque apud omnes conjunctim, neque apud singulos disjunctim existit: quilibet siquidem in usu sui juris dependet ab altero, ab eo justè impediri, & Principe, foedus ambiente, Senatus bellum interdiceret, aut Populus tributa negare valet.

Audiatur hac de re Pufendorf *de J. N. 39 lib. 7. cap. 4. §. 10.* „ Si qui, ait, statueret, re velint, partes Imperii potentiales, „ quas vocant, in una & eadem Civitate radicaliter & divisim esse penes „ plures personas, aut Concilia; id „ quoque admittant, necesse est, utis, „ cui aliqua pars Imperii competit, sit „ instructus Potestate, tum adigendi „ cives ad servanda ea, quæ ex vi istius „ partis statuuntur, tum illud jus suum „ defendendi, si quis idem invadere „ aut turbare velit, etiam ubi penes „ alterum est jus belli: & denique, ut „ proprio ex judicio & suo jure possit „ statuere, quò tempore & modò „ pars illa Imperii sit exercenda. Nam „ quidvis potius, quàm Imperium est, „ habere duntaxat jus indicandi aliis, „ quid optes ab ipsis fieri, & tamen destitui Potestate, etiam reluctantes „ compellendi ad observandum id, „ quod significatum fuit. Et præcario obtinemus, quod contra alterum defendere nobis non licet. Et „ minister est alterius, atque executor „ duntaxat, qui jus aliquod ex alieno „ arbitrio exercet. III. quia Summa Potestas non componitur ex partibus seu juribus, à se invicem separabilibus, sed, cum instar animæ informet totum Reipublicæ Corpus, non videtur jus unum ab altero separari posse; quemadmodum nec partes seu potius potentia animæ, intellectus, voluntas, & memoria, naturali saltem ratione, possunt ab anima separari. Haud quidquam (adduco loquentem Pufendorffium *cit. lib. 7. cap. 4. §. 1.*) Summum Imperium est totum, quod ex partibus heterogeneis constat, quæ inter se conjunctæ, vinculoque aliquò nexæ, in unum coaluerint, ita tamen, ut seorsim quoque singulæ partes subsistere possint; sed, uti anima, quoddam unum est, in totum corpus vitam vigoremque dispensans, quæ, prout diversas operationes pro diversitate objectorum & organorum producit, partes habere potentiales concipitur. Nam Imperium Summum, prout occupatur circa præscribendas generales agendi regulas, vocatur Potestas Legislatoria; quatenus controversias civium ad eas regulas decidit, est Potestas

stas judiciaria; cum cives in externos armat, aut eosdem quiescere jubet, est Jus belli & pacis; quatenus Ministros sibi adsciscit circa negotia publica, Jus Magistratus constituendi dicitur; & sic

43 deinceps. Præcipua Jura sunt (sic discurret Hornius ubi *supra num. 3.*) Consiliorum universalis provisio, Legum datio, bellorum gestio, judiciorum executio. Sume, quodcunque voles, & à Principe remove, aut inter alios distribue, irritos actus habebis, nisi integra Majestas concurrat.

44 Adjungit Huber. *de Jure Civit. lib. 1. sect. 3. cap. 5. §. 32. & seqq.* Excederet hoc (intellige distributio jurium Majestatis) notissimos Reipublicæ terminos, ac nescio, quod monstrum repræsentaret. Evanesceret comparatio concentus cum chordis, aut animæ cum corpore, quam supra Civitati & Reipublicæ accommodavimus. Nec planè una, sed omninò triplex foret Majestas: tres enim Potestates (inter Principem, Proceres, & Populum distributæ) liquidò & simpliciter Summæ in ea specie consisterent. Et ex hoc latere selocant, præter citatos Authores, Arnisæus *2. relect. Polit. cap. 6.* Gassendus *Philosoph. Moral. p. 1466.* Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. cap. 12. §. 26.* & alii, quos citat Knichen *Oper. Politic. lib. 1. cap. 8. n. 2.*

45 Nunc, si judicium meum interponere jubear, sentio I. cum Tacito *lib. 4. Annal. cap. 33.* mixtam Reipublicæ formam, si non moraliter impossibilem, ad minus valde difficilem & haud durabilem esse. Nam, ubi mox nominatus Author pronuntiaverat, *cunctas Nationes & Urbes à Populo, Primaribus, aut singulis regi,* subinfert: *delecta ex his & constituta Reipublicæ forma laudari facilius, quam evenire; vel, si evenit, haud diuturna esse potest: arduum quippe est (ait idem d. lib. cap. 4.) eodem loci potentiam*

46 *& concordiam esse.* Non triumphatus apud Romanos diu substitit, ut ut foedere arctissimò conglutinatus videretur: semper Tribunitia Potestas Consulare Imperium impugnavit, & perpetuis seditionibus Kempublicam affixit; & tamen tolerabilior longè quàm status mixtus erat. Böhmer *cit. l. §. 26.* Et quis unquam conu-

bium inter ignem & aquam possibile vel stabile credidit? Quis idem subiectum in supremo gradu calidum simul & frigidum suspexit? Deberet autem eadem Majestas (ut ita loquar) in supremo gradu esse calida & intensa in Principe, si status diceretur Monarchicus; & simul frigida in eodem gradu, si status insuper esset Democraticus, Populò æquè ac Principe, Summam Potestatem habente.

Sentio II. cum Lipsio *2. Politicor. 2. 48* dicente; quidquid scrutère, nec coetum aliquem socialem sinè ulla harum (trium) formarum reperies, nec in eo aliam præter istas. Miscentur inter se, fateor, & remittuntur, aut intenduntur; sed sic, ut propendat & præponderet semper aliqua pars, à qua jure ei nomen. Suffragatur Hornius *de Civit. d. lib. 3. cap. un. §. 3. num. 6. & seqq.* & exempla mistarum Civitatum, si penitus inspiciantur, vel simplicem Monarchiam, vel Politiam aliquam liberam exhibere, asseverat. Apud Lacones & Athenienses, Regnò sublatò, Respublica fuit libera; & apud illos quidem formam extitit Aristocratica, in modum Regni temperata, Regi, præter nomen, aliquid Regium non remanente, dum judicio Procerum in civilibus & criminalibus subiectus, atque à bellicis expeditionibus, etsi rem felicissimè gereret, revocatus erat: apud hos verò pura fuit Democratia, impulsà tamen & sustentata, ut solet, à Magnis Viris, negotiorum & Regiminis capacibus. Apud Romanos Regum ætate simplicissima vigeat Monarchia. Romuli institutum, Patres, instrumenta erant Regis; nec inde magis confeceris mistionem, quàm si Divanum Turcæ in argumentum trahas divisi Imperii. Passus est Tullus Hostilius, Horatium sororicidam provocare ad Populum: non quòd veram permetteret multitudini provocationem, sed ut potiùs reum, quem liberum cupiebat, civium suffragiò sub aliqua specie juris condonaret, cum non auderet ipse periculosò exemplò tantum scelus remittere. Ita Hornius.

Sentio III. cum Knichen *Oper. Politic. d. lib. 1. cap. 8. sub num. 3.* Statum Civita-

vitatis temperatum seu limitatum frequentius quam mixtum agnoscendum; sicque formam Regiminis à modo regendi & administrandi, qui sæpe cum alia forma similitudinem aliquam præferat, distinguendum esse: quemadmodum etiam in physicis aliud est, vinum aquâ misceri; aliud, vinum esse debile, ut aquâ mixtum
 53 videatur. Potest enim verò contingere, ut status quidem sit Democraticus, actiones tamen publicæ per unam duntaxat personam, ut in statu Monarchico, vel per plures, ut in statu Aristocratico, exercentur. Qua de causa Grotius *de J. B. lib. 1. cap. 3. §. 19.* neutiquam approbat opinionem Polybii, Romanam Rempublicam ad mixtum genus referentis, quòd aliquando per Senatum & Consules fuerit gubernata: fuit enim, si non actiones ipsas sed jus agendi respiciamus, merè Popularis, dum & Senatûs auctoritas, quam ad Optimatum Regimen revocat, & Consulium, quos quasi Reges fuisse contendit, subdita
 54 erat Populo. Hornius quoque *cit. cap. §. 3. num. 5.* de Civitate, in qua Rex sinè Proceribus & Proceres sinè Rege possunt nihil, qualem statum ait fuisse

Scoticum, hodièque Polonicum, testatur, nullam fieri divisionem Majestatis, nullumve jus habere Populum seorsim validum, quod Regi non tribuendum sit; sed modum habendi esse limitatum, cum assumptione Procerum in consultationem publicam. Ne quid enim sinè his peragat Rex, pactum obstat: ne Proceres sinè Rege valeant, defectus Majestatis. Quod genus si mixtum vocabimus, non repugnabit magnoperè Hornius; haud aliter tamen admittet, quam si Regnum limitatum, in cujus administrationis consortium recipiuntur subditi, eò nomine intelligas, sinè divulsione Summi Imperii.

Sentio denique IV. cum Pufendorffio *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 14.* Civitatem, si quæ reperiatur, nullâ irregularibus formis animatam, magis irregularem, quam mixtam appellari debere: cum nihil vetet, irregulare quid appellari, quod deviat à regulari forma, alioquin competente; nihil autem à forma Reipublicæ regulari longius recedit, quam Civitas multiformis, in qua non reperitur una ex formis regularibus: ideòque citra absurdum irregularis audit.

§. III.

De Civitatibus Informibus.

56 **E**X defectu omnis formæ Civitates sunt III. irregulares, in quibus nulla planè ex tribus formis regularibus, Monarchia, Aristocratia, aut Democratia, in priori sectione explanatis, reperitur.
 57 Specimen hujusmodi Civitatis ex *num. anteced.* desumi posset, ubi, dum Civitatem multiformem negavi, tacitè insinuavi, Civitatem talem, si quæ existeret, informem esse: nequeunt enim, spectatò Naturæ cursu, plures formæ idem corpus informare.
 58 Sunt tamen & aliæ Civitatis informis species, & primò quidem *interregnum*: si enim in Statu Monarchico Rex decedat, tunc in Regno electivo, ubi hæres non datur, Civitas non quidem dissolvitur, manente adhuc primò pactò, quò singuli cum singulis in

unum cœtum intelliguntur conspirasse; sed, sublatò pactò posteriori, quod erat initum inter Regem & cives, Civitas est absque subjecto, Regiam Potestatem ferente, & sic absque forma Regiminis, usquedum novus Successor legitimâ electione substituat: quamquam, ex sententia *citati Pufendorffii d. lib. 7. cap. 7. §. 7.* indoles alicujus Democratia temporalis eatenus appareat, ut ex universorum consensu tantisper de communium rerum administratione novòque Rege creando statuatur. In
 60 Regno autem successivo, si nullus adsit descendens aut agnatus Regius, uxor tamen defuncti Regis prægnans inveniatur, nemo est, qui Majestate polleat, dum partu, nondum editò, in incerto hæret, vivus an mortuus sit
 foc-

- foetus in lucem sit proditurus; & ubi à Regno excluduntur foeminae, insuper non constat, mas num foemina.
- 61 proles posthuma sit futura. Lau-
datus tamen Pufendorf in §. 10. existimat, Regnum interea eò administrandum esse modò, quò solet administrari, quando Rex minorennitatem necdum excessit.
- 62 Quòd si inter duos aut plures de Regno seu successivo seu electivo moveatur disceptatio, Civitas itidem informis erit, utpote Capite, in quo forma Regiminis Monarchici reluceat, destituta, nec aliò, quàm provisorio modò, sicut in interregno, gubernanda.
- 63 Servit huc effatum. Aristotelis in *Politic.* ubi locutus de Republica, in qua Principes consurgunt in arma, & mutuò pugnant, ait: *quid interest inter hoc, & non esse ullam per aliquod tempus Civitatem? quid est aliud, Civilem communionem solvere?*
- 64 Secundò Civitas non ineptè dicitur informis, dum, expulsò per injustam vim legitimò Rege, Tyrannus Rempublicam invadit, juraque Regia, citra Populi consensum, sibi arrogat & vindicat: nam, etsi Rex legitimus, quàm diu voluntatem habet, Regnum postliminiò recuperandi, jure suò non excidat, sicuti cum tempore docebitur; subjectum tamen, in quo Majestas & Jura, Majestatem comitantia, huc &

nunc cernantur & exercentur, non adesse videtur. Hertius *Prudent. Civil. p. 1. sect. 12. §. 16. & seq.*

Tertiò informis reverà est Civitas, 65 quando partes circa Regimen, administrationem, sacra, honores &c. factionibus inter se dividuntur, ut planè dubitetur, sitne aliqua Regiminis forma, & quænam? Qualem ferè speciem dedit Sallust. in *Bello Jugurth.* ubi de perverso Romæ statu à Grachianis temporibus agens, ita scribit: *ante Carthaginem deletam Populus & Senatus Romæ placidè modestèque inter se Rempublicam tractabant: neque gloriæ neque dominationis certamen inter cives erat: metus hostilis in bonis actibus Civitatem retinebat. Sed, ubi illa formido mentibus decessit, scilicet ea que res secunda amant, lascivia atque superbia incessere. Ita, quod in adversis rebus optaverant, otium, postquam adepti sunt, asperius acerbisque fuit. Namque cœpere Nobilitas dignitatem in superbiam, Populus libertatem in libidinem vertere, sibi quisque ducere, trahere, rapere. Ita omnia in duas partes abstracta sunt. Respublica, quæ mediâ fuerat, dilacerata est &c.* Tacitus 66 etiam 3. *Annal.* 28. memorat: *exin (id est, totò tempore, quò bellum civile inter Pompejum & Cæsarem durabat) continua per viginti annos discordia, non mos, non jus: deterrima queque impune, ac multa honesta exitio fuere.*

S E C T I O III.

De Civitatibus Irregularibus ex defectu Nexûs.

S U M M A R I A.

67. *Ex defectu Nexûs Civitates sunt Irregulares.*
68. *Quando nempe plures Civitates, ceteroquin distincta, uni Principi parent.* 69. *& seqq. In quo casu notantur & subnectuntur aliquot corollaria.* 72. *Civitas autem subacta à victore mutatur in provinciam.* 73. *Ejusmodi Civitates irregulares sunt etiam illa systematica, quæ Ducem habent, ac sint Potestate Summa.* 74. *Earum exempla.* 75. *Habent inter se fœdus, aut tacitum aut expressum.* 76. *Non differunt ab illis, quæ Duce sunt destituta.* 77. *Civitates ex*

defectu nexûs irregulares & illa sunt, in quibus aliqua negotia ad conventum omnium Civitatum referuntur. 78. *Solent enim aliqua jura in suis ditionibus privativè exercere.* 79. *Alia non nisi in communi omnium Concilio.* 80. *Et hinc unius quasi Civitatis figuram præferunt.* 81. *Et differunt à Civitatibus, simpliciter fœdere conjunctis.* 82. *Harum exemplum.* 83. *Requiritur autem certus locus.* 84. *& seqq. Prevalentia quoque majorum votorum.* 85. *& seqq. De modis dissolvendi Civitates fœderatas agitur.*

§. I.

De pluribus Civitatibus, uni Principi subiectis.

67 **E**X defectu Nexûs seu cõadunationis, quâ civium animi, voluntates, & jura inter se consociantur, irregulares sunt Civitates *Systematicæ*, quæ, licet inter se suõ modõ conjungantur, unamque quasi Rempublicam constituere censeantur; reverâ tamen sunt & manent inter se distinctæ & diversæ, utpote. voluntates, res, bonaque sua seorsim & separatim retinentes.

68 Sunt autem in duplici differentia. Aliquæ Principem habent; aliquæ non. Quæ Principem habent, vel ipsi subiectæ sunt; vel non. Subiectæ uni Principi sunt, quando Rex præter Regnum, quod majorum beneficiõ aut electorum suffragiõ accepit, aliud, ex successione vel electione, consequitur: nam utrumque subest eidem Capiti, ac cum persona Regis aut ejus familia unionem sortitur; tametsi duplex corpus reipsâ maneat, nec propria cujusque negotia in communi aliquo Concilio expediantur. Grotius *de J. B. lib. 1. cap. 3. §. 7. num. 2.* Pufendorf *de J. N. d. lib. 7. cap. 5. §. 17.* Ex quo

69 Tria fluunt consentanea. Primum est, in quolibet Regno servari Leges & consuetudines eidem proprias, & antequàm Regnum unum cum altero jungeretur, jam introductas, nisi speciali conventionione in ipsa Regnorum unione aliud quid placuerit. Secundum est, successionem quoque juxta cujusque Regni sancita & insti-

tuta regulari, adeò ut, si in uno statuta reperiatur successio linealis agnaticæ seu primogenitura, in altero cognaticæ, post mortem communis Regis, absque prole mascula defuncti, Regnum posterius in filiam, ab eo relictam; prius in agnatos devolvatur. Tertium est, unionem hanc tamdiu durare, quàm diu vivit Caput comune aut ejus familia: nam, ubi Regnum utrumque successivum est, extinctõ Rege ejusque stirpe, ad singula Regna redit jus, novum sibi Regem assumendi, vel aliam Reipublicæ formam introducendi; & ubi Regnum alterutrum est electivum, jus eligendi revertitur ad antiquos electores; & in successivo juxta receptum succedendi ordinem successio dirigitur. Authores mox citati.

Planè si Civitas aliqua in Victoris potestatem devenerit, desinit esse Civitas, & induit naturam provinciæ, estque quasi accessoria & appendix, aut, ut loquitur Grotius *d. num. 2.* membrum minùs dignum magnæ Civitatis (quomodò servi membra sunt familiæ) cui scilicet Victor antehac præerat; ut ut antiquas retinere Leges & mores permittatur: nam ad unitatem Civitatis non requiritur, ut omnes ejusdem partes integrantes iisdem planè Legibus utantur, aut pari omnes conditione habeantur, sed sufficit, si ab uno omnes Imperio dependeant. Pufendorf *d. cap. 5. §. 16.*

§. II.

De pluribus Civitatibus, Principem seu Ducem absque subiectione habentibus.

73 **C**ivitates systematicæ sæpe Principem habent seu Ducem, cui quidem authoritas alicubi est in convocandis Civitatibus, præsidio conciliari, compositione partium, inter se dissidentium, & executione eorum, quæ communi placitõ conclusa fuere; nulla tamen in eadem Civi-

tates ei Potestas competit, ipsæque Civitates inter se liberæ manent, tam arctõ tamen foedere conjunctæ, ut unam quasi Rempublicam efformare videantur. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 1. cap. 3. §. 27.* Pro exemplis Hertius *Elem. 74 Prud. Civil. p. 1. sect. 12. §. 8.* allegat. Achz-

Achaos & Aetolos, quotannis sibi Praetorem creare solitos; item maximam partem foederatorum Belgarum, suo tempore Principem Auriacum sibi constituentem. Addit, Valesiae Principem esse Episcopum Sedunensem, qui Comes & Praefectus Valesiae nuncupatur, communibusque suffragiis à Canonicis Collegii Sedunensis, & Legatis septem Desenarum eligitur.

75 Dixi: *tam arcto foedere conjunctae*. Ubi non velim, ut foedus expressum requiratur, dum etiam tacitum, ac factum magis quam pactum firmatum, id ipsum praestat; uti si plures Civitates,

sub uno antehac Capite coalitae, paulatim in libertatem se vindicent, ita ut autonomiam singulae recipiant, nexu tamen systematico quodammodo cohaereant, & quoad externam speciem Regimen Monarchicum habere credantur. Böhmer *d.l. §. 28.* Sed 76 quia hoc Civitatum systema, sive expresso sive tacito foedere convalescat, nihil praeter altero, de quo in §. seq. habet singulare; nihil amplius subjicio, nisi quod ejus generis Duces Imperium, quo vi officii non pollent, occultis artibus sibi vindicare, ac libertatem unitarum Civitatum suppressere non raro tentaverint.

§. III.

De pluribus Civitatibus, sine Principe vel Duce inter se unitis.

77 **A**liae Civitates systematicae, Principe aut Duce destitutae, talem inter se unionem habent, ut singulae quidem Summum Imperium in suis ditionibus aut Provinciis retineant, ut agnoscit Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 7. num. 2.* attamen nonnulla hujus Imperii jura sine communi consensu 78 exercere nequeant. Nam quaedam Imperii Summi jura reperiuntur, quorum exercitium, qualitercunque fiat, ad communem aliorum salutem non multum confert, uti v. g. est constitutio Legum Provincialium, Magistratum, Judicium &c. & haec plerumque singulae Civitates systematicae sibi reservant. Occurrunt tamen 79 jura alia, ex quibus omnium sociorum dependet salus v. g. bellum, pax, foedera, tributa &c. quorum exercitium non cuilibet concedi, sed communi Concilio allegari, communique voto tractari debet. Eatenus 80 ergo hujus generis Civitates sibi invicem mutuo connectuntur, ac unius Reipublicae figuram praeseferrunt, quatenus certa Summae Potestatis jura, in articulis unionis expressa, non pro libitu exercere possunt, sed commune decretum expectare tenentur. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 18.* Gletle *select. Jur. Publ. cap. 3. n. 38.*

Stapff *de Majestat. cap. 4. §. 19.* Sic 81 que differunt à Civitatibus, simplici foedere consociatis: haec namque incertum plerumque tempus peculiariter amicitiam contrahunt, salvisque juribus Summi Imperii, tam quoad radicem quam quoad actum secundum, mutua solum auxilia promittunt. Idem Authores. Exemplum tamen 82 Civitatum seu systematum de Helvetia exhibet Hertius *d. p. 1. sect. 12. §. 7.* de Belgio Guilielm. van der Muelen ad Grot. *d. lib. 1. cap. 3. §. 7. num. 2.* In Helvetia tamen singulis Civitatibus majorem reservari Potestatem, cum singulis Cantonibus permissum sit, foedus inire, testis est Böhmer ubi *supra lib. 1. cap. 3. §. 27.*

Cum vero negotia publica, plurium 83 assensum desiderantia, vix aliter in deliberationem assumi valeant, quam si unitarum Civitatum legati in certo loco & tempore conveniant, omnino necessarium erit, ejusmodi locum & tempus, quin & personas, quae convocationem faciant, determinare; nisi alicubi constans & continuum sit Collegium, ex delegatis singularum Civitatum, ad ea, quae quotidie occurrunt, expedienda congregatum. Pufendorf *cit. loc. §. 19.* Cumque 84 in causis communibus difficulter ad

salubrem exitum eluctari liceat, præterquam si votis majoribus stetur; necessarium quoque videtur, ut Civitates, unionem tam arctam inire cupientes, expressô pactô se obligent, quòd pars minor majori acquiescere
 85 teneatur. Alioquin cum, sepositô pactô, pars quælibet retineat libertatem, sensum & arbitrium proprium sequendi, non putat *cit.* Pufendorf §. 20. adesse obligationem, majoribus suffragiis sese conformandi; cujus opinionis etiam sunt DD. Gletle *d. cap. 3. num. 39.* & Stapff *d. cap. 4. §. 20.*

86 Civitates porrò systematicæ non ita perpetuæ sunt, uti Civitates aliæ. Dissolvitur enim earum nexus interdum ex toto; interdum ex parte. Ex toto dissolvitur, si communi consensu à foedere recedatur; aut omnes Civitates in unam coalescant, fortè quòd unum Principem, penes quem Summa Potestas unicè resideat, aut spontè elegerint, aut indictô ab eo bellô in ejus se ditionem dare compul-
 87 sæ fuerint. Ex parte dissolvitur hic nexus, quando una ex Civitatibus

confœderatis, ex aliarum conniventia, negotia, cæteroquin communiter tractanda, separatim gerit; aut una à cæteris, ob violatas forsan initi foederis leges, excluditur; aut una per arma hostilia sub jugum alterius Potestatis venerit. Clariss. D. Stapff *cit. l. §. ult.*

Nec obstat, quòd foedera systema-
 88 tica dicantur realia, quorum nativa proprietates est, ut, mutatô quoque Reipublicæ statu, non immutentur per ea, quæ habet Grotius *de J. B. lib. 2. cap. 16. §. 16. num. 1.* Hoc siquidem, uti post Pufendorffium *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 21.* interpretatur *cit.* D. Stapff intelligendum est de mutatione statûs voluntariâ, dum nempe Civitas, v. g. Democraticè gubernata, ultro nec in Imperium Optimatum consentit; non autem de mutatione violentâ, quâ Civitas prior quoad statum ita alteratur, ut præsumi non possit, quòd in primo foedere Civitates systematicæ invasorem Reipublicæ in socium assumere voluerint.



LIBER II.

DE

Summa Potestate.

STatûs Civilis perfecti, seu Civitatis, quam in *lib. anteced. cap. 4. à num. 127.* spectandam dedi, eamque in *num. 135. Corpus Politicum* appellavi, anima est *Summa Potestas*. Hujus enim, *Isocrate teste in Panathen.* ea est vis, quæ mentis in corpore. Tolle hanc; Civitas horrendum monstrum, immane & inane nihilum, informe cadaver erit. Infunde illam; accedent ossa & ossa; membra eleganti symmetriâ cohærebunt membris; totaque Civitatis machina, adinstar pulcherrimi corporis, Majestate simul & amœnitate omnium oculos & animos in venerationem æquè ac admirationem rapiet. Huic ergo, ut totum, quem modò auspicio, *Librum* ex asse consecrem, rei tractandæ dignitas ex merito postulat.

CAPUT I.

De Summæ Potestatis Natura, Varietate, & Origine.

TRia in hoc *Cap. de Summa Potestate* conjungo, Naturam, ut sciatur, quid sit; Varietatem, ut noscatur, quocuplex sit; Originem, ut innotescat, unde sit. Trinum hoc, si non perfectum, ad minùs summè necessarium videtur, ut, priusquam ad ulteriora progrediamur, exactè discutiatur.

SECTIO I.

De Natura Summæ Potestatis.

SUMMARIA.

- | | | | |
|--|----------------|---|-------------------------|
| 1. & seq. Exponitur etymologia Summæ Potestatis. | vilis. | 5. Imperium. | 6. Jurisdictio Suprema. |
| 3. Vocatur Potestas Politica. | 4. Potestas C- | 7. & seqq. Omnium verò optimè Majestas. | 10. |
| P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS. | | S | Deseri- |

Describitur Summa Potestas. 11. Est facultas moralis. 12. & seq. Ab omni Superiore independentis. 14. Civitatem gubernandi. 15. & seq. Sive actiones civitatis dirigendi ad communem & publicam utilitatem. 17. Addunt aliqui: jure proprio competens. 18. Qua tamen particula haud videtur esse necessaria. 19. Tutor Principis secundum aliquos habet Summam Potestatem. 20. & seq. Quod verius negatur. 22. & seq. Instantia quadam propellitur. 24. Summa Potestas quoad exteros dicitur in statu libertatis naturalis. 25. Caret Superiore.

26. Quam carentiam excludit juxta nonnullos nexus feudalis. 27. & seqq. Quibus alii & plures contradicunt. 30. Nihil officit obligatio clientelaris. 31. Esto pars infirmior fortiori certam pensionem persolvat. 32. Esto etiam reverentiam aliquam exhibere teneatur. 33. Summa Potestas debet esse Legibus positivis soluta. 34. Debet etiam esse inviolabilis. 35. Usi & indivisibilis. 36. Ac in quorundam opinione perpetua. 37. Quibus non assentior. 38. Dicitur Romana non servit pro exemplo. 39. & seq. Servit autem Regnum fiduciarium.

§. I.

De Summa Potestate quoad Nomen.

- S**UMMA Potestas componitur ex duplici vocabulo, to *Summa*, quod juxta Senecam adjectionem non recipit: quid enim supra *Summum* erit? & to *Potestas*, quod genericum est, sequitur ad potestates alias, conjugalem, patriam, herilem &c. extendit; nullibi tamen eminentiorem aut efficaciorum significationem habet, quam ubi Rempublicam concernit, ac Summitatem attingit: quia supra eam, contra eam, & sine ea nihil potest Lex aut Jus Civitatis, quam regit. Kuchebencker in not. ad Hornium de Civit. lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 2. Certè, ut homo homini subsit, alterius arbitrio vivere, vires & opes ad commune bonum applicare, jusque vitæ necis ab alio expectare teneatur, Potestatem supponit, inter homines maximam. Pufendorf. de Jure Nat. lib. 1. cap. 6. §. 1.
- 3 Alia, quibus effertur, nomina & multa & recepta sunt. Sic I. vocatur simpliciter *Potestas Politica*: quia ordinatur ad gubernandam Rempublicam, quæ idem est, ac *Politia* seu *ordo quidam Civitatem inhabitantium*. Aristot. 3. Polit. 1. Revideantur dicta in lib. 1. cap. 2. num. 134.
- 4 II. vocatur simpliciter *Potestas Civilis*, ex eadem ferè ratione, quod pro objecto habeat Civitatem seu collectionem civium, ut eam ad felicitatem sibi competentem provehat, & promoveat. Grot. lib. 1. cap. 3. §. 6. num. 1.
- 5 III. vocatur *Imperium*, nempe ab actu principali, ab imperando & jubendo: qua de re Cicero lib. 1. de Finib. conjungit *Jus Majestatis* & *Imperii*; & Legati Tribunique apud Li-

vium lib. 2. dec. 1. cap. 33. Appium moment, ne utique experiri vellet Imperium, cujus vis omnis in consensu obedientium esset; & Camillus apud cit. Liv. lib. 8. dec. 1. cap. 12. in relatione ad Senatum firmissimum longè Imperium appellat, quod obedientes gaudent; & Tacitus lib. 15. Annal. 31. 2. apud quos, inquit, vis Imperii valet, inania (id est, titulus & externus splendor) transmittuntur. Plura de voce Imperi habet Arn. Clapmarius de Arcanis Rerum public. lib. 1. cap. 10. IV. vocatur *Jurisdictio Suprema*; quam vocem, licet strictior acceptio apud Juris Romani Conditores solummodò ad jus dicendum in causis civilibus ac judiciariis coarctasse videatur; non desunt tamen insignes Authores, qui eam largiùs protendant, atque ad Summam Potestatem denotandam applicent, dum Seneca 1. de Clem. 1. in persona Neronis Imperatoris ait: *que ruant Urbes, que oriantur, mea Jurisdictio est*. Cicero quoque 2. agr. 36. refert, Romanos sub Jus, Jurisdictionem, Potestatem suam Urbes, Nationes, Provincias, terrarum denique Orbem subjugasse. Hertius Elem. Prud. Civil. p. 1. sect. 6. §. 2.

Quod autem ex omnibus nominibus ad representationem Summæ Potestatis maximè potens, augustum, simul & usitatum conspicitur, est *Majestas*: qualemcunque enim notionem habeat, sive dicatur à *majori statu*, sive à *magnitudine*, semper aliquid *amplum, splendidum, magnificum* sonat. Hornius de Civit. lib. 2. cap. 1. §. 2. num. 4. Clariss. D. Joannes Sigismundus Stapff in suo elucubratisimo Opere de Majest. cap. 1.

§. 2. Et quanquàm cum nonnullis Politicis Lipsius *lib. 2. doctrin. Civ. cap. 16.* Majestatem non sumat pro Summa Potestate, sed pro reverenda quadam amplitudine; & *lib. 4. cap. 9.* eam appellet auctoritatem impressam subditis, sive & exteris opinionem reverentem de Rege ejusque statu, ad imitationem Ciceronis *lib. 2. de Orat. cap. 39.* per Majestatem dignitatem & amplitudinem Populi Romani ex-

primentis; apud Publicistas tamen Summa in Civitatem Potestas domesticum Majestatis nomen est: quia Imperium & Potestatem sapit, quodcunque in Majestate reperitur; imò Reipublicæ Majestas omnes suas rationes ab Imperio Summo habet suspensas. Hornius *d. lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 1. & 2.* Boecler. *ad Grot. lib. 1. cap. 3.*

§. II.

De Summa Potestate quoad Rem ipsam.

10 **S**umma Potestas ab aliis aliò, à nobis hòc modò definitur, quòd sit facultas moralis, ab omni Superiore independens, Civitatem gubernandi; sive actiones civium dirigendi ad communem & publicam salutem.

11 Dixi I. *facultas moralis*: quà notatur etiam Grotius *de J. B. d. lib. 1. cap. 3. §. 6. num. 1.* & rectè: quia Potestas locò generis posita, nihil aliud est, quàm facultas & potentia, non quidem physica, sed moralis, quidpiam agendi vel faciendi.

12 Dixi II. *ab omni Superiore independens.* Hicque unicus ferè & præcipuus est character, Summam Potestatem & Majestatem repræsentans, à nullo in terris Superiore dependere, alterius juri non subesse, nec alienæ voluntatis arbitrio in suis actionibus subjacere: nam, ut Terentius apud Tacitum *lib. 6. Annal. 8. §.* proloquitur: *non est nostrum (Cæsar) æstimare, quem supra ceteros, & quibus de causis extollas. Tibi Summum rerum judicium Dii dedere: nobis obsequii*

13 *gloria relicta est.* Alioquin, qui Superiorem aliquem extra DEUM recognoscit, ac dependentiam aut subordinationem erga alium profitetur, non tam Potestatem Supremam, quàm Magistratum aut Ministerium exercere; & si Regis etiam aut Ducis insigniatur titulò, magis externò splendore quàm internò vigore & spiritu Majestaticò gloriari censetur. Grotius *de J. B. d. lib. 1. cap. 3. §. 10. num. 1. & seqq.*

14 Dixi III. *Civitatem gubernandi.* Quæ verba declarationem accipient ex *lib. 3.* ubi, cum de juribus Summæ Potestatis intra Civitatem acturi simus, unà

ostendemus, quà ratione Civitas gubernari possit & debeat. Interim, quod strictè de Summa Potestate dixit Hornius *de Civit. d. lib. 2. cap. 1.* posse eam de quolibet negotio & actione cognoscere, statuere, determinare; eam diffundi per omnia, & ubique valere; ejus arbitrio cuncta subjacere, compendii locò serviet.

Dixi IV. *sive actiones civium dirigendi ad communem & publicam utilitatem.* Quæ altera est explicatio priorum verborum, ac definitionis vim continet apud Böhmerum in *Introduc. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 1. cap. 4. §. 5.* Nam gubernare Civitatem nihil aliud est, quàm actiones civium eum in finem ordinare & dirigere, cujus gratià Civitas fuit condita, videlicet ad communem & publicam utilitatem. Unde D. Thomas *de Regim. Princip. cap. 11.* „Regnum, ait, non est propter Regem, sed Rex propter Regnum: „quia ad hoc DEUS providit de Regibus, ut Regnum regant, atque gubernent, & unumquemque in suo „jure conservent; & hic est finis Regiminis, hic finis Regis est, ut Regimen prosperetur, & homines conserventur per Regem; & hinc habet „commune bonum cujuslibet Principatus participationem Divinæ Bonitatis. Et, sicut DEUS, cujus virtute Principes imperant, nos regit „& gubernat propter nostram salutem; ita & Reges, & alii rerum Domini facere debent.

Addunt aliqui memoratæ definitioni: *jure proprio competens*; quasi nempe, qui Regnum aut Rempublicam

cam non suô sed alienô jure moderatur, usum veriùs & exercitium quàm Summam Potestatem in radice obtineat. Sed quia hæc mantissa in independentia ab omni Superiore, de qua in *num. 12.* satis invenitur inclusa, dum, qui prorsus à Superiore independens, & nemini ad reddendas rationes obstrictus est, jure propriô Summam Potestatem gerit: absque scrupulo omititur.

19 Quòd si opineris, hóc pactô etiam tutorem Principis, infantiam aut impubertatem necdum egressi, Summam Potestatem habere: ut potè cum Rempublicam administret independentem ab aliquo Superiore; id planè Grotio *de J. B. d. lib. 1. cap. 3. §. 11. n. 2.* Böhmero *cit. l. cap. 4. §. 14.* & aliis non absurdum, sed admodum probabile videtur, quatenus tutor Regens in actu ipso Potestatem Summam ita ostendit, ut ejus actus nemo infirmare queat.

20 Quamvis, si propriè loqui placeat, tutor Regni tam parum sit Monarcha, quàm parum tutor patrimonii privati est dominus rerum pupillarum: siquidem tutor non solum omnia facit & subscribit auctoritate & nomine pupilli, sed etiam obligatur ad rationes, post tutelam, ei reddendas; adeò dependens ab aliena voluntate, ut, quæ gessit, censuræ & reformationi sub sint. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 5. §. 15.* Guilielm. van der Muelen in *comment. ad Grot. d. cap. 3. §. 11. num. 2.* Clarissim. D. Stapff *de Majest. cap. 6. §. 5.*

21 Adhæc, si Majestas esset penes tutorem, restat videre, num etiam rema-

neat penes pupillum; vel non. Si prius; sequitur, Majestatem dividi, ac duobus æquò jure communicari, quod implicatorium est. Si posterius; non minoris est implicantiæ, ut, qui titulum jusque Regium habet, ob impedimentum ætatis Majestate sit destitutus: cum tamen, si quis propter absentiam aut morbum ab actuali Regimine sit impeditus, non hóc ipsò Majestate careat. Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 1. §. 42.*

Non nescio, Balduino II. Constantinopolitano Imperatori, adhuc in puerili ætate constituto, delectum esse Joannem Briennensem, Ex-Regem Hierosolymitanum, qui & filiam Balduino pacisceretur, & Imperium tutoris vice administraret; concessò in super Imperatoris titulò, ac Coronâ Imperiali solemniter impositâ, eâ tamen lege, ut, quàmprimùm Balduinus ad annos majores devenisset, Imperio cederet; quòd cum alio duplici exemplo de Odone seu Eudorde Burgundiæ Duce, Caroli simplicis tutore; nec non Philippo, Henrici VI. Romanorum Imperatoris itidem tutore refert Hertius *vol. 1. to. 1. dissert. de Tutela Reg. sect. 2. §. 10.* Sed, quia ex *num. 13.* titulus & insignia Regia Regem haud constituunt; verosimilius est, enumeratos tutores Summam Potestatem quidem exercuisse, at non aliò quàm precariò, dependenti, & limitatò modò: proindeque contra regulam & doctrinam nostram ab exemplis propositis nihil inferri posse.

§. III.

De Affectionibus seu Proprietatibus Summæ Potestatis.

24 Summæ Potestati insunt & adsunt nonnullæ affectiones seu proprietates, ab ea prorsus inseparabiles; quæ quidem ex §. præcedente suapte natura colligi possunt, in præsentem tamen §. paulò explicatiùs, non sinè commodo, adstruuntur. Ex his I. est *libertas* quoad externos: quoad hos enim is, cui Summa obtingit Potestas, manet in statu libertatis naturalis, eademque jura, quæ eidem statui con-

veniunt, exercere valet. *Liber est, sive ac Legum potens, ut §. quod vult, faciat; §. quod non vult, non faciat;* ait quidam apud Grotium sæpe *cit. lib. 1. cap. 3. §. 8. n. 10.* Böhmer in *Introduc. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 1. cap. 4. §. 3.*

II. carentia Superioris, ratione cuius jus Summa Potestas nullius directioni, iudicio, coactioni, aut poenæ subicitur: quò intellectu capiendum illud Plinii in *Panegy. illud in Principatu*

bea

beatissimum, quod nihil cogitur; & illud Sallustii in Jugurth. impune quilibet facere, id est Regem esse. Et illud M. Antonii Philosophi: nemo nisi solus DEUS Judex Principis esse potest.

26 Hic tamen gemina occurrit dubitatio Prima est, utrùm nexus & obligatio, quam habet vasallus erga Dominum Directum ob Regnum, in feudum sibi concessum, destruat Summam Potestatem, nec ne? Ratio dubitandi est: quia vasallus Domino Directo fidelitatem jurat; illius forum & judicium in causis feudalibus agnoscit; ac, ubi feloniam admiserit, feudò privatur: indeque Superiore, à quo dirigi, judicari, & puniri queat, non caret. Quæ ratio Virum Celebrem, D. Philippum Reinhardum Vitriarium *Instit. Jur. Nat. & Gent. lib. 1. cap. 3. §. 54.*

27 in affirmativam pertraxit. Eâ tamen haud remorante, Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 23.* ejusque Commentator van der Muelen cum Hubero *de Jure Civ. lib. 1. sect. 3. cap. 3. §. 41.* optimè defendunt negativam. Siquidem vasallus ex solo feudi titulo non est subditus Domino Directo; &, sicuti privato feudalis obligatio non demit jus libertatis personalis, ita nec Regi aut Populo jus demit Summi Imperii seu libertatis civilis; nec impedit, quò minus in suos subditos, haud secus ac qui foedere inæquali constringuntur, Summam Potestatem exercent: quamobrem vasallus non præstat juramentum subjectionis & obedientiæ seu homagium, uti præstare debent subditi, sed solummodò juramentum fidelitatis.

28 Præter hæc Jurisdictio Domini in vasallum, cum descendat ex pacto, planè impropria, omnisque Imperii & Potestatis coactivæ expers esse dignoscitur; & insuper cognitio, arbitrio quàm judicio similior, quoad causas duntaxat feudales fundata, non autem ad alias extensa est; privatio quoque feudi Regii, nisi ex alio titulo evincatur subjectio, non admittitur: quæ & alia frequenti consensu DD. recepta leguntur apud Tobiam Paurmeister *de Jurisdic. Rom. Imp. lib. 2. cap. 9. à num. 48.* Guilielm. Ertl *de Superiorit. Territor. pag. m. 46. & 2. seqq.* Böhmerum *d. l. §. 16. & seq.* Pelzhofferum *Arcanor. d. l. §. 16. & seq.*

P. SCHMIER JURISPR. PUPL. UNIVERS.

stat. lib. 2. p. 1. cap. 3. §. 23. Clariss. hujus Universitatis Professore, D. Franciscum Josephum Herzium *de Fide pacta cap. 2. §. 2. n. 19.* Demùm à Regibus Angliæ propter Ducatum Aquitanix olim ultra mare fidelitatis juramentum præstitum; itemque à Regibus Hispaniarum ob Regnum utriusque Siciliæ cum oblatione sonipedis Sedi Apostolicæ fidelitatem fuisse promissam, ex monumentis colligitur, absque eo, quòd quispiam ipsorum Majestatem aut Suprematum in dubium vocaverit.

Altera dubitatio est de obligatione clientelari, quâ Princeps aut Gens aliqua infirmior alterius Principis aut Gentis protectioni se committit; an quidpiam Summæ Potestati derogat? Crediderim tamen, hanc obligationem Summæ Potestati vel ideò nihil derogare, quòd jus protectionis, inde deductum, solummodò respiciat casum defensionis, nullamve importet Superioritatem aut Jurisdictionem, juxta parœmiam Germanicam: *Schutz und Schirms-Berechtigkeit gibt kein Obrecht.* Latè Grotius *d. cap. 3. §. 21.* Vitriar. *ibid. §. 51.* Gail. *2. observ. 54.* Ertl *cit. l. pag. m. 41.* Böhmer *d. l. §. 18.* Pelzhoffer *cit. cap. 3. num. 16.* Clarissimi Professores nostri, P. Benedictus Schmier *ad lib. 1. Decretal. tit. 31. & 32. num. 43. & seqq.* D. Herz *d. l. num. 20.* Idque verificatur, esto Gens aut Princeps infirmior alteri & fortiori certam quotannis pensionem reddere obstringatur: quia solutio pensionis non oritur ex subjectione sed pactione; multique Principes & Reges, citra dispendium Summæ Potestatis, vicinis summam aliquam pecuniariam numerant, eò duntaxat fine, ut vel auxilium ferant, ubi ab aliis infestantur; vel ne noceant eorum subditis, à quibus annuum stipendium recipiunt. Grotius, Vitriarius, Böhmerus *loc. cit.* Verificatur etiam, non obstante, quòd qui robore & viribus est inferior, majori reverentiam & respectum sponte deat: quandoquidem reverentia multum ab obedientia differt, ac sæpius originem trahit, non à subjectione, sed ab autoritate, externò splendore, beneficentiâ, opum & bonorum amplitudi-

T

tudine. Solet huc applicari textus in *l. 7. §. 1. ff. de Captiv. & postlim.* ubi Proculus ait: in foedere, quò comprehensum est, ut alter alterius Majestatem comiter conservaret, hoc adjici, ut intelligatur, alterum esse Superiorem, id est, dignitate, non ut intelligatur, alterum non esse liberum.

33 III. affectio seu proprietas est solutio seu exemptio à Legibus positivis: nam imperativus caret primâ personâ; nec Leges, quæ proponuntur ad observantiam subditis, Legislator ipsemet observare tenetur. Quamobrem Cæsarem Augustum, quum jam Urbi appropinquare diceretur, omni eum Legum necessitate Senatus liberavit, ut verè cum plena Potestate perfectèque sui juris Legibusque solutus agere, aut non agere omnia suo posset pro arbitrio, ut scribit Dion Cassius *lib. 53.* Eleganter Clapmarius *de Arcan. Rerum publ. lib. 1. cap. 12.*

34 IV. est inviolabilitas, ob quam, sinè gravissimo læsæ Majestatis crimine, saltè à suis subditis, nequeunt Imperantes in personis, rebus, aut juribus offendi: fuerunt siquidem omnibus Nationibus & Populis nunquam non sacrosancti, maximumque censebatur nefas, manum adversùs illos movisse, prout David Rex insinuabat. Abisai *1. Reg. 26. v. 9.* ibi: *ne interficias eum (Saulè Regem) quis enim extendet manum suam in christum Domini, & innocens erit?* Notanda profectò illa Artabani Persæ ad Themistoclem sententia apud Plutarchum: *apud nos, cum multe & pulchræ Leges sint, ex omnibus præstantissima est, quæ honorare Regem adorareque eum, tanquam DEI omnia conservantis effigiem, jubet.*

35 V. est indivisibilitas, dum ex dictis in *lib. 1. cap. 4. num. 38.* Summa Potestas nec quoad se nec quoad partes suas potestativas divisionem recipere valet: quia, ut bellè discurret Illustr. D. Pelz-hoffer *Arcanor. stat. lib. 2. p. 1. cap. 3. n. 6.* si divideretur, paritas intercederet: si hæc intercedat, desinit Majestas, cum ex accessu paritatis illi Summitas tollatur. Majestatem enim Summam in Republica esse oportet: Summus autem non est, qui parem habet, aut qui respectu aliquò paret. Ubi Potestates sunt æquales, neutra dici potest

Summa: hinc tam Jurisperiti quàm Politici Jura Majestatis statuerunt esse indivisibilia, non solùm, quòd non valeant separari abinvicem, aut quòd nequeant separari à Rege; sed etiam, quòd omnia simul conjuncta, velut Majestatis constitutiva, non possunt nisi uni attribui. Hinc Poëta Summum Imperium vocat, *partiri quòd nemo potest;* & Sallustius Crispus Liviam apud Tacitum *1. Annal. 6. 7.* monet, ne vim Principatùs solveret, cuncta ad Senatum vocandò: eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet, quàm si uni reddatur.

VI. secundùm aliquos est perpetui-³⁶ tas; vel quia Potestas, certo tempore alligata, magis precaria & vicaria, quàm propria est: vel quia minor est autoritas Regi, quem paulò post ad sortem privatam certò redigendum fore, nemo non dignoscit. At,³⁷ sicuti tempus non est mensura jurium privatorum; ita tantarum virium videri non debet, ut Summam potestatem (dummodò non omni tempore ad libitum aliorum revocari possit) labefactare queat; *Grot. d. lib. 1. cap. 3, §. 11. num. 1. & 2. Vitriar. ibid. q. 37. Ziegler de Jur. Majest. lib. 1. cap. 1. §. 41. Pufendorf de J. N. lib. 7. cap. 6. §. 15. D. Stapff de Majest. cap. 6. §. 4. Num 38* verò possibile sit exemplum Imperii temporarii, quod non hòc ipsò vicarium aut precarium censerì debeat? Hæret idem Pufendorf. Nam exemplum de Dictatore Romano, ad tempus semestre constituto, intra quod omnia Jura sinè cujusquam intercessione aut provocatione poterat exercere, à citatis Grotio & Zieglero nec non Hornio *de Civit. lib. 2. cap. 10. §. 3.* allegatum, nullatenus admittunt citati Pufendorf & Vitriarius: quia Dictatorem hunc æquiori titulò Magistratum Extraordinarium, qui nomine & vice totius Populi Romani Imperium pro tempore administrabat, compellendum esse, judicant: quippe cum Authore Lipsio *de Magistr. Pop. Rom. cap. 17.* provocatio non semper vetita; sed illius interpositæ sit exemplum apud Livium *dec. 1. lib. 8. cap. 38.* ac vis Imperii terminis quibusdam circumscripta legatur, ne exorbitaret. Exemplum quoque³⁹

de Regno fideicommissario, eâ lege alicui delato, ut, si fideicommittentis fratri v.g. aut agnato nascatur filius, ipsi restituat Regnum, majorem quidem veri speciem habere, fatetur *cit.* Pufendorf; apertè tamen non probat. 40 Probat autem optimâ ratione Vitriar. d. q. 37. quia tale Regnum Regnique

Potestas habetur, possidetur, & administratur nomine propriô & independenter ab alio; actus etiam Personæ Regentis nullius censuræ vel reformationi subjacent; & ubi fit restitutio, non intercedit vis aut coactio Superioris; sed stringit sola fides, tacitô saltem pactô firmata.

SECTIO II. De Varietate Summæ Potestatis.

SUMMARIA.

41. Dividitur Summa Potestas in realem. 42. Et personalem. 43. & seqq. Hujus divisionis rationes proponuntur. 47. Prima ratio in contrarium adducitur. 48. & seqq. Enervatur responsio Lymnæi. 51. & seqq. Superadduntur rationes alia. 56. & seqq. Solvitur prima ratio, in favorem ejusdem divisionis proposita. 61. & seqq. Solvitur altera. 63. & seqq. Solvitur tertia. 67. Solvitur quarta. 68. Exponitur secunda Potestatis Summæ divisio in absolutam; 69. & limitatam. 70. Limitata vel est liberior; 71. vel arctior. 72. & seqq. Utraque non obstat, quò minus Summa Potestas maneat salva. 79. & seqq. Etiam si actus, contra mo-

dum prescriptum celebrati, supponantur esse irriti. 84. Lex commissoria secundum aliquos non habet locum in Regni delatione. 85. & seqq. Casus quò tamen adesse, Summam Potestatem hanc tolleret. 88. Explanatur tertia Summa Potestatis divisio in electivam & successivam. 89. Electivam aliqui impugnant. 90. Salvatur illa. 91. & seqq. Vindicatur ab objectione. 94. & seqq. Argumenta in medium proferuntur, qua electionem successioni postponunt. 98. & seqq. Ediametro referuntur illa, qua electionem proponunt. 104. & seqq. Nostra resolutio super hac questione politica cum aliquo temperamento subjungitur.

§. I.

De Divisione Summæ Potestatis in Realem & Personalem.

41 **D**ividitur Summa Potestas I. in realem & personalem. *Realis* dicitur, quæ Populo, Republicæ, seu Regno semper cohæret, & quàm diu stat Regnum, Respublica, seu Populus, subsistit, Rege licèt, vel Optimatibus omnibus, tota cum familia extinctis. *Personalis* appellatur, quæ residet penes Imperantes, Principem, aut Senatum, & cum persona Imperantium expirat. Divisionis hujus post Besoldum *Politicoz. I. cap. 2. §. 1.* aliosque ibi nominatos acerrimus propugnator est, Lymnæus ad *Capitul. Rudolphi II. art. 32. pag. m. 532. à num. 48.* ubi eam vocat indubitatam, illosque, qui contrarii sunt, 42 media in luce cæcutire dicit. Ratio duplicis hujusce Potestatis, vel, ut alii loquuntur, Majestatis est I. quia Populus aut Civitas transfert Sum-

mam Potestatem in unam aut plures personas: adeoque Summam Potestatem antecedenter reipsâ habeat, necessum est. II. quia, ex quo Rex 44 aut Primores constituuntur à Populo, naturalis ratio suadet, ut constituens sit constitutô Superior. Hoc autem evenire nequit, si Majestatem omnem Populo, tanquam constituenti, negemus, solique Regi seu Optimatibus, à Populo constitutis, vindicemus. Quare Aristoteles allegatur in *Polit. Potestatem quidem*, dicens: *Regem habere oportet; tantam verò Potestatem esse, ut singulis quidem & uno & pluribus sit major, multitudine verò minor.* III. quia ex *n. 15.* 45 & seqq. omne Regimen est eorum causâ, qui parent, non qui imperant: ideoque Potestas personalis, ad Imperantem devoluta, est quasi ministra alterius & realis Potestatis, toti Populo,

pulo, cui parere necessum existimatur, reservata. IV. quia, sublatô Rege aut familiâ regnatrice, Potestas omnis redit ad Populum, ut pro libitu Regem alium eligere, vel aliam Republicæ formam introducere possit: id quod signum est, Potestatem personalem consolidari cum reali; sicuti quando moritur vasallus totâque ejus familia, dominium utile, vasallo competens, cum dominio directo, quod penes Dominum feudi semper remanserat, consolidatur.

47 Verùm non pauca nec exigua occurrunt motiva, quæ Potestatem Summam seu Majestatem realem concutiunt. Nam juxta *num. 35.* contradictionem involvit, Majestatem in una eademque Republica dividi, & pluribus subjectis communicari posse: hoc ipsô enim non esset Suprema, quod alteram, sibi non subjectam, in eadem Civitate venerari deberet.

48 Nec juvat, cum Lymnæo *d. l. pag. 537. num. 63. & seq.* respondere, sub diverso respectu duo Suprema in una Republica dari posse, sicut patet in Imperio Romano quoad Consilium Aulicum & Judicium Camerale, quorum utrumque Summum tribunal dicitur; & si Majestates illæ inter se examinentur, realem solam esse Summam, personalem autem ab illa dependentem.

49 Siquidem diversus respectus nequit in uno corpore diversa formare Suprema Capita, quin planè monstruosum appellari debeat; nihil ad rem faciente duplici Supremô Romani Imperii Dicasteriô, utpote quod ab uno Supremo Capite, videlicet Imperatore, dependet, nec alia ex causa Summum dicitur, nisi quod una eademque Potestas Judicialis, in Imperatore radicata, in duobus locis quoad exercitium & actum secundum administratur.

50 Asserere verò, quod Potestas personalis non sit Summa, sed dependens à reali, est destruere Summam Potestatem, & Majestatem; est evertere totam Rempublicam, prout Grotius *de J. B. d. lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 1.* sapienter advertit: atque hoc locò, scribens, primùm rejicienda est eorum opinio, qui ubique & sine exceptione Summam Potestatem esse volunt Po-

puli, ita ut, si Reges, quoties Imperiô suô malè utuntur, & coërcere & punire liceat: quæ sententia, quot malis causam dederit, & dare etiamnum possit, penitus animis recepta, nemo sapiens non videt. Et hinc

Implicantia duplicis Majestatis in sensu Adversariorum, Lymnæi saltem, ulterius ostenditur, quod idem esset, qui paret & præest: Populus enim, cum Regem creandô se illius Imperio submittat, haberet obligationem parendi; & tamen, cum Rege Superior foret, haberet officium imperandi. At verò, qui alteri Imperium in se confert, non magis eô Superior manere potest, quàm idem eidem eodem tempore imperare & parere, infert Pufendorf, infra citandus. Certè non videri deo, quô pactô status Democraticus à Monarchico differat, si Potestas Summa realiter perseveret in Populo, Regem constituyente: quia ex *lib. 1. cap. 3. num. 45.* Rex, solò nomine talis, etiamsi Regiis insignibus superbiat, nudus Populi Minister aut Magistratus est, non tam ad jussa danda quàm capeffenda destinatus, nullâque Majestate decoratus. Imò, cum Populus, Democraticè vivens, alios sub se Populos, non minùs subditos, ac si Regibus subessent, habere valeat; veluti monstrat ex Livio Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 7.* tum in Campanis, qui, cum Romanis se dedissent, facti dicuntur alienæ Potestatis; tum in Acarnania & Amphilochia, quæ dicuntur fuisse juris Ætolorum: quomodò cum veritate subsistere poterit, jus regendi semper esse subordinatum eorum judicio & voluntati, qui reguntur?

Sanè Reges & Principes, uti colligitur ex hucusque probatis, se scribunt, regnare DEI gratiâ; Superiorem in terris non revereri dicuntur; jura Majestatis independenter à Populo exercent; actiones suas populari censuræ subjacere nolunt; crimen Majestatis in se à Populo, non econtrà, admitti, teste experientiâ, contendunt: quæ omnia veritati & rationi nullatenus convenirent, si Majestas realis supra personalem admitteretur; velut appositè notat laudatus Grotius *d. §. 8.* Atque

55. Atque hoc apud me infallibile dogma est; in quod mecum jurant, unaque Majestatis duplicitatem evertunt Puffendorf *de Jur. Nat. lib. 7. cap. 7. §. 4. & seqq.* Ziegler *de Jur. Majestat. lib. 1. cap. 1. §. 46.* Hornius *de Jure Civit. lib. 2. cap. 10. §. 11.* Huberus *de Jure Civitat. lib. 1. sect. 3. cap. 1. §. 12. & seqq.* Pelzhoffer *Arcanor stat. lib. 2. p. 1. cap. 3. à num. 8.* Vitriar. *Institut. Jur. Nat. lib. 1. cap. 3. §. 23.* Clariss. D. Joannes Sigismundus Strapff in sæpe commendata elucubratione *de Majestate cap. 1. §. 5.*

56. Ad I. ex rationibus oppositis Resp. ex eo, quòd Potestas à Populo transferatur in Principem, neutiquam concludi, quòd, translata semel in Principem Potestate, adhuc alia & realis Potestas in Populo superstes maneat; quemadmodum ex eo, quòd servus jus libertatis in dominum transferat, non sequitur, translato semel in dominum jure libertatis, adhuc aliquam & realem libertatem servo manere.

57. præcipuam. Profectò, ut argute differit Grotius sæpe *cit. cap. 3. §. 8. n. 1.* licet homini cuique, se in privatam servitutem, cui velit, addicere, ut & ex lege Hebræa & Romana apparet: quidni ergo Populo sui juris liceat, se uni cuiquam aut pluribus ita addicere, ut regendi sui jus in eum planè transcribat, nullà ejus juris partem retentâ?

58. Neque dixeris, minimè id præsumi: non enim jam quærimus, quid in dubio præsumendum sit, sed quid jure fieri possit. Neque verò

(pergit Grotius *d. l. num. 3.*) non multæ extare possunt causæ, cur Populus jus totum imperandi à se abdicet, aliisque tradat, puta quia in periculum vitæ abductus aliam viam, quâ se defendat, reperire non potest; aut quia inopiâ pressus aliter habere non potest copiam, unde se sustentet. Nam,

59. si Campani, olim necessitate subacti, Populo Romano se subjecerunt in hunc modum: *Populum Campanum, Urbemque Capuam, agros, delubra DEÛm, Divina humanaque omnia, in vestrum P. C. ditionem dedimus;* & quidam Populi, cum Romanorum ditioni subicere se vellent, ne recepti quidem sunt, quod narrat Appianus: quid obstat, quò minus & uni homini præpotenti Popu-

lus aliquis eundem ad modum se dedere possit? Sic, postquam Romani 60 Principes Imperium verè Regium usurpare cœperunt, dicitur Populus in eos omne suum Imperium & Potestatem contulisse, etiam in se, ut interpretatur Teophilus apud *cit. Grotium num. 19.*

Ad II. Resp. dupliciter; primò negandò, quòd omnis Rex constituitur à Populo vel Republica: qui enim jure belli Populum aliquem subigit, non censetur à Populo fuisse assumptus; secundò objecti brocardici sensum exponendò, ut, si constitutus tam ab initio quàm decursu temporis semper à constituente dependeat, constituens eò sit Superior; secus, ubi constitutus, dum semel à constituente fuit denominatus, nullam deinceps agnoscit dependentiam à constituente, sicuti cum Regibus accidere consuevit.

Quòd omnium pulcherrimè citatus Grotius *num. 13.* declarat per Valentinianum Imperatorem, qui militibus, à quibus ad Imperatoriam Dignitatem erat electus, aliqua contra jus & æquitatem postulantibus, respondit: *ut me ad imperandum vobis eligeretis, in vestra situm erat potestate & milites; at, postquam me elegeritis, quòd petitis, in meo est arbitrio, non vestro. Vobis, tanquam subditis, competit parere; mihi, quæ faciendæ sunt, cogitare.*

Ad III. idem Grotius *num. 14.* negat legitimam illationem, quòd, quia Rex propter Populum est, hic illò sit major: nam etiam tutela pupilli causâ est ordinata; & tamen jus non habet pupillus in tutorem, sed tutor in pupillum. Nec obest, quòd tutor, 64 rem pupillarem malè administrans, puniri & amoveri possit. Enimverò puniri potest & amoveri, non ab ipso pupillo, sed à Magistratu, tutoris Superiore. Cum verò Rex, si tutorem 65 Regni nominare allubescat, Supremus in Republica Magistratus, neminique sit obnoxius, absonum & absurdum foret, si à Populo, veluti commisso sibi pupillo, poenæ cuidam subjici, vel exauthorari deberet. Quòd autem 66

Rex interdum dicatur Reipublicæ Minister, id intelligitur tantum respectu DEI, cujus est Vicarius in temporalibus,

U

libus,

R. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

libus, tanta cum moderatione & discretione habenas laxare obligatus, ut non commodum proprium, tanquam dominus, sed emolumentum alienum, quasi minister, nunquam non curet procuréque.

67 Ad IV. Resp. uti necessitas haud cogit, fingere quoddam dominium

reale in servo, aut imperium paternum in filiofamilias, quod extincto domino vel patre uterque servus & filiofamilias libertatem consequantur; ita de necessitate non exigi fictionem Majestatis realis in Populo, quod Rege cum familia sua mortuo, Imperium ad Populum revertatur.

§. II.

De Divisione Summæ Potestatis in Absolutam

& Limitatam.

68 II. **D**ividitur Summa Potestas in absolutam & limitatam. *Absolutam* dico, non quæ Legibus omnibus, Divinis & Naturalibus, est soluta (talem namque Potestatem, utpote DEO & Naturæ invisam, admittere non possum ex dicendis infra in cap. 4.) sed, cujus liberum exercitium nullâ conventionem aut conditionem circumscriptum est. *Limitatam*

voco, cujus liberum exercitium aliqua conventionem aut conditionem circumscriptum est. Hæc ipsa tamen aliquando liberior, aliquando adstrictior apparet. *Liberior* manet, cum soli Principi administratio sub certa mensura & modo relinquatur, nec quisquam ex Proceribus aut Populo in consilium necessario debet assumi.

70 *Adstrictior* fit, quando Rex aut Princeps in administratione Regiminis quosdam Proceres aut nonnullos de Populo in consilium advocare tenetur. Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 10. §. 5.*

71 *n. 1. §. 2.* Utrôvis autem modo Potestas circumscribatur, Summa persistit & intacta, utpote Superiori in terris nullatenus subordinata. Neque enim in ipsam Imperii facultatem & radicalem Summæ Potestatis vim penetrat ulla externa violentia; nec potest ullô pacto adimi, quod Majestati essenziale atque perpetuum est. Instantiam dat idem Horn. *d. l. §. 4. num. 5.* in homine, se non locuturum certo tempore, promittente: omittet enim vi pacti sermonem, non in se extinguet potentiam loquendi.

72 *Supponendum* videlicet, nullam adesse Legem alicujus Superioris, ex qua libertas Summæ Potestatis auferatur; sed pa-

tionem solam & conventionem efficere, quò minus ex arbitrio proprio cuncta disponere liceat. Et quamquam, quæ proprium Regnantis arbitrium circumscribunt, impedimenta plerumque dicantur *Leges fundamentales*; attamen hæc significatio non nisi abusiva est; sicuti vocabulò minus propriò pacta legem contractui dare alias in Jure dicuntur: reipsâ autem sunt mera concordata & conventa, mutuò consensu inita aut jurata, ut rectè observat *cit. Horn. §. 6. num. 1. §. 2.* qui etiam in *§. 7. num. 1.* ita scribit: id perpetuò inculcandum est imperitis: Summitatem Imperii non perire, nec Superiorem Principe dari, licet conditiones fundamentales aliquos ponant terminos operationi civili & actui secundo. Non jurat Imperativus, Imperiò Superioris adactus, sed suâ sponte approbans consignatas conditiones. Consentientium & eligendi voluntates: non imperant invicem & parent. Integra Majestas manet in limitato Regno; & Rex verè Imperans ac Summus est. Addit in *num. seq.* Non sibi opponuntur Imperium Summum & limitatum. Nam circumscripta operatio procedit interim à Summa Potestate; &, quamdiu Majestatem habemus in Principe, Summus est, nemini subiectus; utut conventis suis mensuram imperandi fecerit. Concordant Grotius *de J. B. lib. 1. cap. 3. §. 16. num. 1. §. 1.* Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 6. §. 10.* allegatò ad hujus declarationem exemplò tum patrisfamilias, tum mariti; quorum neuter suâ cadit potestate, quantumvis ille quædam, ad familiæ directionem

tionem spectantia; & iste aliqua, quæ regimini maritali cognata sunt, promiserit.

79 In eo non conveniunt Authores nostri, an, si Rex aliqua promittat, quibus non servatis actus contrarius non solum injustus aut illicitus, sed etiam irritus efficiatur, non divellat aut discerpat Summam Potestatem? Nam Grotius *d. l. num. 2.* & Vitriar. ad Grot. *d. cap. 3. §. 44.* non obscure indicant, Summam Potestatem in tali eventu dividi cum Populo, quasi promissio non tantum exercitium actus, sed ipsam agendi facultatem inficiat.

80 Sed Hornius *d. cap. 10. §. 4. num. 4.* & Zieglerus *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 1. §. 14.* arbitrantur, manere Summam Potestatem integram, etiam si, quæ contra fidem datam attentantur, non subsistant; quibus libenter ad stipulor: tum quia, sicut actus injustitia, ita & nullitas non provenit ex vi & potestate Superiori (hoc enim nec Grotius nec Vitriarius tenent) sed ex nudo pacto & promissione: tum quia è re Populi non minus est, ut quidam articuli, veluti conclusio pacis, aut exactio tributorum, absque communi Procerum aut totius Populi consensu prorsus omni careant effectu, quam ut prohibiti tantum censeantur;

81 tum quia est mera petitio principii, dicere, quod radicalis agendi facultas ex periculo nullitatis periculum patiatur, dum solidiori ratione defenditur, actum posse nullum evadere, esto vitale agendi principium non attingatur, nudumve agendi exercitium submo-

82 veatur; uti liquefit ex exemplo in Nobili, subdito infimæ conditionis fundum emphyteuticum conferente, cum pacto, nolle se ipsi operas ullo tempore imperare, & si imperaret, imperata esse nullius momenti: nec enim Nobilis aut de suo jure seu dominio directo quidpiam amittit; aut subditus jus aliud quam emphyteuticum seu dominium utile acquirit, quod imperium operarum omnimodò effectu destituatur.

Quid verò, si lex commissoria pa-⁸⁴ ctionibus inserta, cautumque fuerit, ut, si Rex fidem fefellerit, Regnò cadat? Hornius quidem *cit. l. §. 9. num. 9.* non putat, hanc legem imperaturo Principi apponi posse, in hæc verba scribens: adjiciatur in contractibus lex commissoria; in Regni delatione nunquam adjicitur. In contractibus enim de suo se mutuò obstringunt, consentientes. In delatione Regni Imperium, quod consequitur Princeps, à Populo non habet: quare nec Populus illud repetet. Non habetur amissibiliter, cum subditus citra impietatem non possit involare axioma, quod unctio DEI, solus DEUS tradit, & eripit. Sed demus hunc casum,⁸⁵ tanquam possibilem (nec enim suppositum Hornii, quod Imperium nunquam à Populo transferatur in Regem, in *sect. seq.* admitteremus) Grotius *d. cap. 3. §. 16. in f.* adstruit, Imperium manere salvum; exemplò fundi, qui, fideicommissò quoque oneratus, est fundus perinde, atque si plenò & irrevocabili dominiò possideretur: quod exemplum jam supra in *num. 39.* adductum; & antecederet in *num. 37.* conclusum est, temporis determinationem Summæ Potestati non officere. Dissentit autem Vitriar. *d. l. §. 45.* aliò⁸⁶ tamen argumentò permotus, quod Rex judicio Populi vel Statuum Regni sese submittat, iique, velut Superiores, post violatam fidem, in Regni delatione interpositam, amissionis poenam dicitent. At hoc etiam ar-⁸⁷ gumentum infirmatur ex responsione Pufendorffii *d. lib. 7. cap. 6. §. 10.* dicentis, per clausulam commissoriam comprehendi solere, quæ in ipsos sensus incurrunt, nec ambiguae disceptationi sunt obnoxia; eamque cognitionem non habere indolem judicii, quò super actione præterita cognoscitur, sed nudam mentis contestationem, etiam inferioribus competentem, quâ manifesti juris violationem declarat. Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 6. §. 6.*

§. III.

De Divisione Summæ Potestatis in Electivam
& Successivam.

88 III. **D**ividitur Summa Potestas in electivam & successivam. *Electiva* est, quæ defertur per illorum suffragia, penes quos summæ rerum aut saltem eligendi jus existit. *Successiva* est, quæ successione hæreditariâ acquiritur.

89 Hanc divisionem in dubium trahi non ignoro, potissimum existit ratione, quod in Regno electivo electores retineant Summam Potestatem, quoad proprietatem, & solummodò usum fructum in Regem, quàm diu vixerit, transferant. Eapropter Legati Galliarum Regis, referente sic Böhmerô in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 1. cap. 4. §. 33.* ad Fridericum II. Imperatorem missi, audacter dixere: *nec nos pulsat ambitio: credimus enim, Dominum nostrum Regem Galliarum, quem linea Regii Sanguinis provexit ad Sceptra Francorum regenda, excellentiorem esse aliquò Imperatore, quem sola electio provebit voluntaria.*

90 Sed passim exploditur hæc ratio; & assertio, in ea fundata. Electio namque & successio non sunt essentialia Summæ Potestatis differentia, sed modi vel media, quibus illa comparatur; uti patebit ex *cap. seq.* Sive autem hoc sive aliò modò comparetur, eadem prorsus & invariata est; esto in electivo frequentius electionem præcedant capitulationes, quæ tamen, juxta §. *anteced.* Summam Potestatem

91 non tollunt, sed limitant. Nec verum est, proprietatem ejusdem reservari electoribus: nam, quidquid sit, an reverà Summi Imperantes habeant veram proprietatem in Regnis non-patrimonialibus? Hoc in passu discrimen inter Regnum electivum & successivum non invenio: successio quippe, ut loquitur Grotius *lib. 1. cap. 3. §. 10. num. 5.* non est titulus Imperii; qui Imperio formam assignet, sed veteris continuatio: jus enim, ab electione familiæ captum, succedendò continuatur; & quantum prima electio tribuit, tantum defert successio.

Et sanè, cum Princeps successivus, nullò post se Regni hærede relicto, persæpe moriatur, absque eò, quod Summæ Potestatis jacturam artea sit passus; non minori jure Princeps electivus dispendium suæ Potestatis haud subibit, quod hæredem, qui beneficio sanguinis succedat, non habeat. Et; si Populo nulla conceditur Potestas in Regno hæreditario, quàm diu de familia Regia aliquis extat; nulla pariter Potestas concedetur Populo in Regno electivo, quàm diu, qui in Regem electus erat, in vivis superest. Puffendorf *de Jur. Nat. lib. 7. cap. 6. §. 17. in fin.* Besold. *lib. 1. Politic. cap. 5. §. 6.* Huber. *de Jure Civit. lib. 1. sect. 3. cap. 2. num. 35. & seqq.* Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 1. §. FI.*

Solet hic excitari quæstio, præstetne Summam Potestatem esse successivam, an electivam? Quæ, licet ad Politicos magis pertineat, quam ad Publicistas, siccò calamò haud prætereunda videtur. Pro successiva Potestate I. perorat major Regni securitas ac firmitas: cum, mortuò quoque Rege, Regnum gubernatore non careat, & *Princeps ex Principe nascatur*, ut notat Lipsius *Civil. Doctr. lib. 2. cap. 4.* aliter ac ubi electione opus est: *opportunòs enim magnis conatibus transitus rerum censuit Tacitus 1. Histor. 21. num. 4.* dum, vacante Regnò, Populus scinditur in partes, certant inter se Proceres, opibus, genere, animis pares; neque cedere invicem volentes, neque omnes regnare potentes. *Sinè certo Regis hærede sinè hærede Regni, publicas vires ad se quemque tracturum*, verba sunt Curtii apud Clapmar. *de Arcan. Imp. lib. 2. cap. 21.* II. major ipsius Regis stabilitas, utpote qui viâ jam tutâ incedit, ac, teste Tacitò *1. Annal. 3. 7. pluribus velut munimentis insistit: cum non legiones, non classes, perinde firma Imperii munimenta sint, quàm numerus liberorum.* Idem *Histor. 4. 42. 2.* Nec formidandi sint æmuli, quibus *prava spes cohibentur. ubi successor non in incerto est.* Idem *Annal. 3. 56. 3.* III. ma-

- 96 III. major hæreditarii quàm electi Principis reverentia : quia, ubi fortuna regnandi stirpe in una consenuit, Regum præteritorum reverentia vivit in posteris, ut vel cunæ puerorum, in purpura natorum; tacitâ confessione sortis nostræ nos tangant, nec iis parere indignemur, quos, priusquàm lucem subeant, scimus nasci, ut imperent. Dunalb. apud Barclajum in *Argen. lib. 1. cap. 15.* Cui subscribit Curtius *lib. 10. cap. 7.* referens quorundam post mortem Alexandri M. de Successore sententiam: *adsuetos se, nomen ipsum (Regiæ stirpis) colere, veneratique, nec quemquam id capere, nisi genitum, ut regnaret.* Nec adversus est Plinius in *Panegy. equiore animo*, inquit, *ferent homines, quem Princeps parum feliciter genuit, quam quem malè elegit.* IV. major spes boni Regiminis in Principe nativo, qui Regnum, ad posteros transitorium, curat ut suum; contra Princeps assumptus à publicorum munerum sedulitate propiori cura subducitur, ut filio vel proximo cognatorum eos conciliet, quorum est, Regnum dare; aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde ullus ignoret, fuisse ex ea, qui regnârit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in privatam digeruntur familiam, & quæ splendori, quæ utilitati communi vota majorum destinaverant, tristissimò errore nescio in quos lares profunduntur. Dunalb *d. l.*
- 98 Electivam Potestatem commendat I. vetustas: quandoquidem Reges ab initio ex Nobilitate sumebantur, præsertim apud Germanos; prout exemplò Ariovisti hoc ostendit Illustr. D. Pelzhoffer *Arcant. Stat. lib. 2. part. 1. cap. 4. num. 3.* qui electione populari regebat Marcomannos, Sedusios, & Harudos. Cogitabant siquidem Veteres, qui primos vocârunt ad sceptrâ, suffragiò civium rem confici, & *imperaturum omnibus eligi debere ex omnibus.* Plin. in *Panegy.* II. libertas, quæ nullibi clariùs emicat, ac ubi fasces non occupantur, sed liberè offeruntur; fatente id Serviò Galba apud Tacit. *1. Histor. 16. 2.* ibi: *sub Tiberio, & Cajo, & Claudio unius familiæ quasi hære-*
- 97

ditæ fuimus: locò libertatis erit, quòd eligi cepimus. III. selectus personarum: *generari quippe & nasci à Principibus fortuitum, nec ultra æstimatur: adoptandi iudicium integrum, &, si velis eligere, censu monstratur.* Idem *ib. 3.* IV. recipro- *cus inter Imperantes & subditos affectus: nam & isti impensius diligunt, quòd spontè deligunt; & ille populo gratias habet, memorque, se ab eo subventum, moderatius utitur suâ Potestate; ubi in successione subditi, quasi nata mancipia, si subeunt Imperium, ne respiciuntur quidem; sin detrectant, pro flagitio habetur.* Lycogenes apud Barclajum *d. lib. 1. cap. 15.* V. facilior modus, *con-* *sulendi bono publico: cum, ubi Rex electus à boni Regiminis tramite deviat, quòd peccatum erat ab antecessore, successor, præviâ capitulatione ad hoc monitus & obstrictus, emendare poterit.* VI. minor difficultas *quoad interregnum in Regno electivo quàm successivo, casu quo hæres Regius pueritiam non excessit.* Cùm in *infantem, ait memoratus Lycogenes, in puerum, in imbecillis animi hominem summam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hæc luctuosâ successione acerbius? Non expectat me hercle civium improbitas, donec ille Rex adoleverit; sed, dum simplex & inutilis ætas superbe despicitur, ex clades publicæ eveniunt, quas deinde, vix multorum felicitas annorum sarciverit. Tunc utique omnes regnant, populum despoliant, ut nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem.* Certamen hoc politicum non pauci *ita componere nituntur, ut, pro Nationum diversitate, modò electione, modò successione consultò deferatur Imperium; hæcque nominatim apud Gentes, severiori iugo assuetas; illa apud Populos, libertatis amantiores, consulatur.* At Joannes Braun *in lib. Var. amœnit. pag. m. 54.* censet, in Republica jam constituta ægrè de hoc problemate disceptari; in ea verò, quæ nondum est constituta, successionem cum electione sic temperandam esse, ut Rex semper è sua stirpe habeat successorem, non tamen ex jure proprio

ac nascendi conditione necessario regnaturum, sed libero Magnatum aut Statuum suffragio assumendum: hoc enim temperamentum tam electionis quam successionis & incommoda evitantur, & commoda promoventur: ¹⁰⁶ Nempe, dum eligendi libertas cum

prærogativa generis est conjuncta, illi, qui Regia ex progenie descendunt, impensius honis artibus & disciplinis se dedunt, certi, non ante in sceptrum majorum quam in virtutes penetrare se posse, propter quas ipsimet majores regnaverunt.

S E C T I O III.

De Origine Summæ Potestatis.

S U M M A R I A.

¹⁰⁷. *Summa Potestas descendit à DEO, tanquam Authore Naturæ.* 108. *Probatnr ex Scriptura.* 109. *Tertulliano.* 110. & seq. *Es duplici ratione.* 112. *Indeque Reges sunt DEI Vicarii.* 113. *Hac Potestas immediate confertur Civitati.* 114. & seqq. *Cujus assertionis variorum rationes accumulatur.* 118. & seq. *Nec sequitur exinde, quod Status Democraticus sit à DEO positivè determinatus.* 120. & seq. *Aut quod Majestas realis maneat penes Populum.* 122. & seq. *Ostenditur, quod pars politica rectè dicatur toti politico subesse.* 124. & seq. *Eadem Summa*

Potestas à Populo immediate uni aut pluribus confertur. 126. *Utpote cujus est, formam Regiminis determinare.* 127. *Nec aliud constat ex Divina revelatione.* 128. *Uti confirmatur auctoritate D. Chrysostomi.* 129. & seqq. *Esimo Saul & David suam Potestatem immediate acceperunt à Populo.* 132. & seqq. *DEUS Majestatem non imperitur immediate certa persona.* 135. & seqq. *Refellitur objectio ex Perro de Marca.* 134. & seqq. *Assignatur discrimen inter collectionem Potestatis Ecclesiastica & Politica.*

§. I.

Summa Potestas à DEO, tanquam Authore Naturæ, descendit.

¹⁰⁷ **I**N originem Summæ Potestatis haud opus est, longâ indagine inquirere, si, quæ in *lib. 1. cap. 2. à n. 151.* discussa fuere, respiciantur: cum enim Civitatis originem ibidem ad Naturam & DEUM, ut Authorem Naturæ, retulerim, Summa in Civitatem Potestas, ceu forma & vita Civitatis, alium quam Naturæ Authorem habere nequit. Ita Suarez in *Defensione fidei Catholice adversus Anglicanæ sectæ errores lib. 3. cap. 2. & 3.* Molina de *J. & J. tr. 2. disp. 22. num. 9. & 10.* Waizenegger in *dissert. proem. ad Jus Publ. cap. 3. à num. 1.* Pelzhoffer *Arcan. stat. lib. 2. part. 1. cap. 1. per tot.* Joann. Balthasar Braun, Magnum olim Universitatis nostræ Lumen, & meritissimus Juris Civilis tam Privati quam Publici Professor de *Magistratu cap. 1. §. 1. num. 4.* In cujus confirmationem multifaria S. Scripturæ testimonia reperiuntur *Proverb. 8. v. 15. & 16. per me Reges regnant, & Legum Conditio-*

res justa decernunt. Per me Principes imperant, & Potentes decernunt justitiam. Sapient. 6. v. 4. data est à Domino Potestas vobis & virtus ab Altissimo. Daniel. 5. v. 18. DEUS Altissimus Regnum & magnificentiam, gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri suo. Joan. 19. v. 11. non haberes Potestatem adversus me ullam, nisi datum esset desuper. Rom. 13. v. 1. & 2. non est Potestas, nisi à DEO: quæ autem sunt, à DEO ordinata sunt: itaque, qui resistit Potestati, DEI ordinationi resistit. Accedit præter frequentia D. ¹⁰⁹ Augustini testimonia in *lib. 5. de Civit. DEI cap. 21. & seqq.* insignis locus apud Tertullianum in *Apologet. contra Gent. cap. 1. ibi: videte, ne ille Regna dispenset, cujus est & orbis, qui regnatur, & homo ipse, qui regnat: ne ille vices dominationum ipsis temporibus in seculo ordinavit, qui ante omne tempus fuit: ne ille Civitates tollat aut deprimat, sub quo fuit aliquando sine Civitatibus genus humanum. Et iterum: inde est Imperator, unde & homo,* ante-

antequam Imperator: in da Potestas illi, unde spiritus, testante scilicet Apostolo: nullam esse Potestatem nisi à DEO. Et cap. 30. sciunt Imperatores, quis illis dederit Imperium, sciunt, quis homines, quis & animam. Sentiunt enim, DEUM esse solum, in cuius solius Potestate sunt secundi, post quem.
 110 *primi.* Suffragatur duplex ratio: partim quia homo in hominem Potestatem & Superioritatem non habet, etiamsi ponamus, plures homines in unam societatem coaluisse, dum omnes nascimur æquales; & ut unus alteri subjiatur, ab eo, cui subest omnis natura, ordinari debet: partim.

quia jus vitæ & necis nulli mortalium concessum, nec quempiam, etiam nocentem & consentientem, in corpore aut membris lædere fas est; ideoque, ut liceat fontes & delinquentes pro ratione delicti vel interficere, vel mutilare, à Supremo vitæ & mortis Arbitro Potestatem quis consequatur, omnino necessarium est. Ex quo factum existimo, ut, qui Rempublicam moderatur, DEI Vicarius & Minister appelletur *d. cap. 13. ad Roman. v. 4. & 6.* eoque titulo Reges & Principes ex gratia DEI von Gottes Gnaden se regnare scribant.

§. II.

Summa Potestas à DEO immediatè Civitati confertur.

113 **L**icet, quod in §. priori assertum erat de origine Potestatis Summæ, à nemine, nisi forte recenseatur inter Atheos, in dubium trahatur; in eo tamen adhuc dissidium est, an illa Potestas à DEO immediatè in Civitatem; an verò immediatè in ipsas personas Imperantes transferatur? Mea autem conclusio Potestatem hanc Civitati seu communitati perfectæ defert, ac cum Suarez *d. lib. 3. cap. 2. num. 5.* Clariss. D. Josepho Bernardo Gletle in *Select. Juris Publ. cap. 3. 13.* Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 2. §. 11.* & communi, ut Suarez testatur, Theologorum & Jurisperitorum sententia docet, hominibus, in perfectam & politicam societatem congregatis, ex natura ipsius Corporis Politici, à DEO instituti, per naturalem consequentiam competere facultatem, actiones civium ad communem salutem dirigendi.
 114 Ratio est: tum quia hæc Potestas est quasi proprietas hominum, prout Corpus quoddam Politicum constituunt; sicque non minus à DEO procedit immediatè, quam ab eo procedunt homines, Corpus Politicum
 115 constituentes: tum quia inter DEUM, qui Potestatem tribuit, & communitatem, quæ Potestatem recipit, nihil aliud intermediat; sicque nihil obstat, quò minus à DEO dicatur in communitatem perfectam immédia-

te derivari: tum quia dictamen rectæ rationis non ostendit aliud subjectum immediatum, hujusmodi Potestatis receptivum, quam communitatem perfectam, utpote quæ sola de necessitate requirit Summam Potestatem, absque eo, quòd statum v. g. Monarchicum, Aristocraticum, aut Democraticum, & sic subjectum aliquod determinatum præcisè desideret: tum quia, si v. g. à DEO Potestas Suprema immediatè deferretur uni personæ, Status Monarchicus esset à DEO præceptus; nec posset aut Populus, in coetum perfectum congregatus, formam Regiminis contra lib. 1. cap. 2. num. 183. eligere; aut Status Monarchicus, semel introductus, successu temporis in Aristocraticum aut Democraticum immutari; aut alius alicubi status, quam Monarchicus introduci: quòd sanè absonum & quotidianæ experientiæ dissonum est.

Neque obstat I. quòd hæc ratione Status Democraticus, à DEO immediatè & unice institutus, nec humana voluntate in statum alium mutabilis aut convertibilis esse videatur. Nam Status Democraticus non est institutus à DEO positivè seu præceptivè, quasi nempe Summa Potestas penes universum Populum residere, & ab omnibus exerceri debeat; sed negativè seu permissivè, quatenus in arbitrio communitatis est, velut Sum-

mum à DEO concessum Imperium toti Corpori reservare, vel in unum aut plures dispensare.

120 Neque obstat II. quòd Majestatem realem, Populo competentem, supra in num. 44. *Et seqq.* negaverim; consequenter Summam Potestatem toti Populo seu communitati perfectæ asserere nequeam. Siquidem Majestas non tam realis, quàm, ut ita dicam; personalis tamdiu penes Populum est, quàm diu illam à se non abdicat: ubi autem, relicta popularis Regiminis formâ, eandem in unum aut paucos transfert, nihil ampliùs de Majestate retinet; & sic Majestas realis in Statu Monarchico vel Aristocratico planè impossibilis & chimærica est.

122 Neque obstat III. quòd Hornius, adversæ opinionis, quæ Majestatem personis Imperantibus immediatè defert, studiosissimus Fautor *lib. 2. de Civit. cap. 1. §. 18. n. 3. Et 4.* neget, partem naturaliter subesse toti: „ nam si toti

„ (scribit ille) in partes Imperium sit, „ in omnes partes hoc se extendat, „ oportet; si hoc statuitur, nullum „ habebimus Imperantem: quia Impe- „ rium, toti naturaliter competens, „ secundùm aliquam partem, cui pri- „ mariò inhæreat, competere debe- „ bat: ubi verò omnes subjectæ sunt „ æqualiter, nulla participabit Impe- „ rium, quod ideo toti non inerit. Enimverò partem politicam toti po- 123 litico subesse, tam parum implicat, quàm parum implicat, toti universali subesse species aut individua; debereque hinc fieri distinctionem inter partes, separatim ac sigillatim acceptas, & inter partes, conjunctim & cumulativè sumptas, jam in *lib. 1. cap. 2. à num. 23. Et à num. 65.* notatum, & quæ ratione in statu Aristocratico Optimates, nec non in statu Democratico Populus sub diversâ consideratione Imperium dare & exequi valeat, explicatum est.

§. III.

Summa Potestas à Civitate vel toti Corpori reservatur, vel immediatè in unum aut paucos transfertur.

124 CUM juxta num. 116. *Et seq.* ab Authore societatis Civilis nec Status Monarchicus nec alius fuerit, positivè & præceptivè determinatus; liberum est cuique Civitati, unum ex tribus statibus, qui moribus, indoli, nationi, vel tempori magis placuerit, assumere, itaque Potestatem Summam aut toti Corpori reservare, ac Statum Democraticum hòc modò introducere; aut in unum (ut contingit in efformatione Status Monarchici) aut in paucos (sicut accidit in constitutione Status Aristocratici) transferre.

125 Quàm obrem Summa Potestas, in ordine ad Rempublicam expensa, quatenus ad omnes, unum, aut paucos constringitur, immediatè provenit à Civitate. Ita cum supra citatis Authoribus num. 113. docent Covarruv. *pract. quest. cap. 1. num. 6.* Sotus *de J. Et J. lib. 4. q. 2. art. 1.* & alii, quos refert & sequitur Suarez *in defens. fidei d. lib. 3. cap. 2. num. 10.* contra Petrum de Marca *de Concord. Sacerdot. Et Imp.*

lib. 2. cap. 2. à num. 1. Hornium *de Civit. lib. 2. cap. 1. §. 4. Et seqq.* Zieglerum *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 1. §. 46.*

Huic assertioni jam paravi viam in 126 *lib. 1. cap. 2. num. 183.* ubi ad constituendam Civitatem desideravi conventionem seu mutuam voluntatem eorum, qui coeunt in Civitatem, de statuenda deinceps forma Regiminis: hòc ipsò namque, quòd forma Regiminis à civibus sit discernenda, contestaneum est, Summam Potestatem ab ipsamet Civitate, quæ formam immediatè determinat, in unum aut plures immediatè devolvi; argumentò ex Lege Regia, quæ Populus Romanus olim omnem Potestatem in Principem transtulisse legitur in *l. 1. ff. de Constit. Princ. deductò.* Rationem seu 127 confirmationem superaddit Suarez *d. cap. 2. num. 13.* quia, si DEUS immediatè Summam Potestatem conferret Regibus aut Optimatibus, deberet hoc fieri vel per solam DEI voluntatem, vel ex virtute solius luminis natura.

turalis, aut alicujus institutionis Divinae: neutrum verò accidit in praesenti, dum de Divina voluntate, se solà absque alterius causae humanae interven- tu in Reges aut Optimates Summum Imperium conferente, nihil constat; lumen quoque naturale vel institutio Divina immediatam hujus Potestatis collationem ex hucusque dictis potius Civitati quàm aliquibus personis in- particulari defert: proinde nil aliud restat, quàm ut concedamus, Majestatem in unum vel multos à Civitate

¹²⁸ transferri. Rectè hinc allegatur D. Chrysoft. *homil. 23. in Epistol. ad Roman.* ubi exponendò illa verba, *non est Potestas, nisi à DEO, quid dicis*, inquit, *omnis ergo Princeps à DEO constitutus est? Istud non dico. Non enim de quovis Principe mihi sermo nunc est, sed de ipsa re, id est, de ipsa Potestate. Quod enim Principatus sunt, quòdque hi quidem imperant, illi verò subiecti sunt; quòdque non simpliciter ac temerè cuncta feruntur, Divinae Sapientiae opus esse dico. Propterea non dicit: non enim Princeps est, nisi à DEO, sed de re ipsa differit, dicens: non enim est Potestas, nisi à DEO.*

¹²⁹ Neque dicas I. Saulem & Davidem Regiam Potestatem non à Populo sed immediatè à DEO accepisse *1. Reg. cap. 10. & 16.* idque cum aliis etiam Regibus evenisse, testatur D. Augustinus *lib. 5. de Civitate DEI cap. 21.* ita concludens: *quæ cum ita sint, non tribuamus dandi Regni atque Imperii Potestatem, nisi DEO vero, qui dat felicitatem in Regno Cælorum solis piis, Regnum verò terrenum & piis & impiis. sicut ei placet, cui nihil*

¹³⁰ *injustè placet.* Præterquàm enim, quòd ex historia Veteris Testamenti à statu Politico Gentis Hebrææ non liceat semper argumentum tutò petere ad statum Politicum aliarum Gentium, præsertim novi Testamenti: eò quòd Regimen Populi Israëlitiçi fuerit Timocraticum, ac Divina voluntate, per SS. Paginas luculenter indicatà, peculiariter ordinatum, velut inter alia patet ex *Deuteron. cap. 17. v. 17.* ubi prohibentur Judæi *alterius Gentis hominem Regem facere*; cum tamen ex natura rei & vi ipsius institutionis Summæ Potestatis nihil intersit, an peregrinus aut incola Regni in

P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

Regem præficiatur; insuper notandum est discrimen inter designationem personæ, & collationem Potestatis Regalis, dum persona quidem à Divina Providentia jam ab æterno prævisa & ad Regimen designata, Potestas autem in personam à Populo translata fuit, prout inclarescit ex *cit. cap. 17. Deuteron. v. 14.* ibi: *cum ingressus fueris terram, quam Dominus DEUS tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris, constituam super me Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constitues, quem Dominus DEUS tuus elegerit de numero fratrum tuorum.* Conferatur Suarez *d. lib. 3. cap. 3. num 5. & seqq.*

Neque dicas II. cum Hornio *d. lib. 2. de Civit. cap. 1. §. 10. num. 3.* DEUM, veluti causam Majestatis, abstrahere, & præscindere ab omni alio concurrente modo; & in se considerari, quatenus producit Majestatem, non quatenus est conjuncta cum electione & reliquis modis; & non nisi absurdè dici: *DEUS est causa Majestatis mediata*, dum extra DEUM nulla intelligitur alia causa efficiens secunda & proxima, sed uni & soli Numini Maximo potentissimus effectus adscribitur. Resp. enim, quòd, si Majestatem consideremus absolutè & in se, præscindendò ab omni subiecto, positivè determinatò, illius sola & immediata causa sit DEUS Optimus Maximus; sin verò Majestas consideretur relativè in ordine ad subiectum, positivè determinatum, non ineptè dicatur, illius causam immediatam esse Civitatem, in quam ex §. priori Sapientissimus Author Naturæ Summam Potestatem instar naturalis proprietatis transtulit. Certè, si Dominus DEUS alicui homini daret scientiam infusam, simulque facultatem indulgeret, eandem, cui voluerit, communicandi, DEUS quidem immediata causa foret scientiæ in primo acquirente; hic tamen quoad alios, in quos inditam sibi scientiam transfundit, causa immediata justè diceretur.

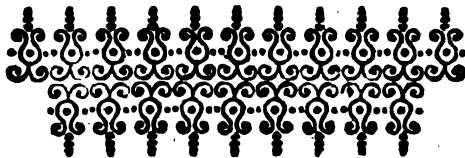
Neque Dicas III. cum Petro de *Marca de Concordia Sacerdot. & Imp. d. lib. 2. cap. 2. num. 3.* Patres Concilii Parisiensis Ludovicum Imperatorem officii sui graviter admonere, & juris sui

Y
cuique

cuique reddendi perpetuam voluntatem ab eo exigere, quòd Imperium suum DEO ipsi, non autem decessoribus, deberet: nemo Regum (ajunt) à Progenitoribus Regnum sibi administrari, sed à DEO veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo; per me Reges regnant, & Legum Conditores justa decernunt: per me Principes imperant, & Potentes justitiam decernunt. Quòd autem non ab hominibus, sed à DEO Regnum terrenum tribuatur, Daniel Propheta testatur. ¹³⁶ Adductis deinde Danielis & Jeremiæ testimoniis, addunt iidem PP. hi verò, qui à Progenitoribus sibi succedere Regnum terrenum, & non potiùs à DEO dari putant, illis aptantur, quos Dominus per Prophetam improbat, dicens: ipsi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & non cognovi. Quapropter quisquis ex cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus sed à DEO sibi commissum Regnum credat. Multi namque munere Divino, multi etiam DEI permisso, su regnant. ¹³⁷ Nam, quidquid sit de Autoritate Concilii Parisiensis, quod certè non Universale & Oecumenicum, sed particulare seu Nationale extitit: illius PP. rectissimè causam & originem Imperii non progenitoribus, sed Divino Numini adscribunt, abstrahendò, sitne DEUS causa immediata vel mediata; sufficere ad suum scopum credentes, si Reges intelligant, Imperium non esse hæreditatem suorum antecessorum, circa quam absolutam disponendi habeant potestatem, sed beneficium DEI, à majoribus in posteros legitimà succes-

sione propagatum; & vel ideò juxta institutionem Divinam, ipsius DEI nomine & autoritate, ad salutem & beatitudinem subditorum administrandum.

Neque dicas IV. ad imitationem ¹³⁸ Ziegleri *d. lib. I. cap. I. §. 47.* quemadmodum Populus in Ecclesia non applicat Potestatem personæ, sed personam Potestati, eò ipsò scilicet, dum eligit; ita & Populum in societate Civili non applicare Imperium personæ, sed personam Imperio, quod conferre scilicet destinavit DEUS personæ ita electæ. Disparitas quippe inter ¹³⁹ Potestatem Ecclesiasticam & Civilem non una sed multiplex est. Nam Potestas Ecclesiastica provenit à DEO, tanquam libero collatore, nec resultat, quasi proprietas, ex corpore Ecclesiæ; & hinc non confertur antecedenter Ecclesiæ, sed illi facultas tantummodò conceditur, eligendi personam, in quam DEUS ex vi & fide suæ promissionis Supremam clavium Potestatem immediatè devolvit. Deinde Potestas Ecclesiastica non tantum quoad se & absolutè fuit à DEO instituta, sed etiam relativè quoad personam, quatenus Regimen Ecclesiæ (ita enim cum DD. Catholicis infallibiliter credo) voluit esse Monarchicum, atque ab uno duntaxat Capite gerendum. Denique Potestas Ecclesiastica neque ante electionem Pontificiam neque post ab Ecclesia vel Collegio Cardinalium limitari aut restringi valet; quod signum haud exiguum est, Potestatem illam ab Ecclesia vel Cardinalibus neutiquàm pendere, sicuti à Civitate pendet Potestas Civilis, à qua etiam restringi & limitari potest, uti jam supra in divisione Majestatis in absolutam & limitatam ostendi. ¹⁴⁰ ¹⁴¹



CAPUT II.

De Modis acquirendi Summam Potestatem.

Quemadmodum in *lib. 1. cap. 2. num. 181. & seqq.* pro modo constituendi Civitatem assignavi factum seu pactum humanum, expressum aut tacitum; ita pro modo constituendi vel acquirendi Summam Potestatem juxta naturalem rei exigentiam & connexionem ejusmodi pactum, expressum aut tacitum, assigno, prout ex dictis *ibid. num. 182. & seq.* ubi pactum subjectionis æquè ac constitutum formæ Regiminis explanavi, manifestum evadit. Neutiquam refragantibus iis, quæ hac in parte Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 1. § 19.* opponit: nec enim, ut ille putat, liberum est Civitati seu Populo, quam semel in unum aut plures contulerunt, Potestatem, revocare, sed valet & viget illud non ex Jure positivo duntaxat, sed ex Naturali præcepto desumptum brorardicum: quæ ab initio erant liberæ voluntatis, postea, dum semel constituta sunt, fiunt necessitatis. Quia verò ipsamet pacta, quibus Imperium defertur, nonnunquam variant; idè majoris claritatis gratiâ in hoc *cap.* de variis modis acquirendi Summam Potestatem agere constitui.

SECTIO I.

De Electione & Successione.

SUMMARIA.

1. Primus modus acquirendi Summam Potestatem est electio in *Statu Monarchico & Aristocratico.*
 2. & seq. Ita ut præsumptio fiet pro electione.
 4. Designantur electores. 5. & seq. Tres electionum species adnotantur. 7. Electio, in una familia diu continuata, non infert necessitatem, manendi in ea. 8. Nisi aliud sit statutum. 9. Forma electionis describitur. 10. & seq. Potest etiam fieri per sortes. 12. Regnum debet ante electionem vacare, nisi vivente Rege aliquis in Successorem assumatur. 13. Qua assumptio quondam dicebatur adoptio. 14. Regnum successivum sit electivum, extinctâ familia Regnatrice. 15. & seq. Aut Rege propter delictum à Regno simpliciter hæreditario, dejecto. 17. Secundus modus acquirendi sceptri est successio; qua duplex, alia hæreditaria. 18. Vigens in Regno patrimoniali, aut ubi Populus specialiter eam introduxit. 19. Coarctatur tamen ad descendentes ex sanguine Regis. 20. Servat ordinem succedendi, in Regno receptum. 21. & seq. Non admittit divisionem. 23. & 24. Admittit etiam collaterales. 25. & seq. Excludit spurios.

27. & seq. Quidquid contradicat Hornius. 29. & seq. Excludit etiam adoptivos. 31. Præferre masculos feminis. 32. Etiam si masculi descendant ex feminis. 33. & seqq. Observat ordinem ætatis, & primogenitos cæteris anteponeit. 36. & seqq. Non obstantæ Hornii oppositione. 39. & seq. Privatam patrimonium cum Regio commisceri non debet. 41. Alia successio est gentilizia. 42. Vel linealis. 43. Vel non linealis. 44. Vel cognatica. 45. Vel agnatica. 46. & seq. In utraque lineali locus est primogenitura. 48. & seq. Nati ante Regnum præcedunt natis post Regnum. 50. Non admittitur exhereditatio. 51. Nisi quis in Regni perniciem aliquid machinetur. 52. Aut plane fuerit inhabilis. 53. & seq. Ad primogenitum spectant omnia bona. 55. & seqq. Liberis secundogenitis debetur apantium. 58. & seqq. Moveatur questio, quisnam sit Judex super controversa successione? 61. & seq. Judicium verè tale Regibus viventibus non competit. 63. & seqq. Neque Populo. 68. Judicium improprie tale Populo simul & Regi competit. 69. Si nequeant convenire, suadetur arbitrium.

§. I.

De Electione.

- I**nter modos acquirendi Summam Potestatem statuo I. *Electiōnem*, non quidem pro Statu Democratico (in hoc enim, cum idem Populus regat & regatur, nulla contingit Imperii immutatio, sed, quāmdiu manet Populus per subjecta, sibi invicem continuò succedentia, manet etiam Imperium penes totam Civitatem, nisi, mutatā voluntate, Regimen aliud introducere placuerit) sed pro Statu Aristocratico & Monarchico. Siquidem non Reges tantum, verum etiam Optimates assumi possunt & solent ad Regimen per eos, qui suffragii jus habent; adeo ut, si per legem aut consuetudinem nihil aliud statutum noscatur, electionis causa semper potior habeatur, veluti contra Hobbesium *de Cive cap. 7. §. 15. & seqq.* optimè tenent Böhmer *in Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 1. cap. 3. §. 32.* Huber *de Jure Civit. lib. 1. sect. 7. cap. 4. à num. 39.* quia nempe præsumi non debet, libertatem eligendi, quæ maximò pretiò æstimatur, unicā atit iteratā electione perdi, sed magis credi, Regnum impostertum non aliò modò in unum esse transferendum, ac quò retractò tempore erat translatum.
- 4** Dixi: *Reges & Optimates assumi per eos, qui jus suffragii habent.* Jus autem suffragii totus habet Populus, cives nempe, seu membra Civitatis, in qua fit electio; præterquam si Populus, evitandæ confusionis gratiā, jus suffragii Legatis quibusdam deferre, aut in perpetuum certo hominum Ordini relinquere velit; uti possessoribus rerum immobilium in Frisia; Nobilibus in Polonia; certis Principibus, quos Electores salutamus, in Germania collatum esse, non ignoramus. Huber *de Jure Civit. d. lib. 1. sect. 7. cap. 5. §. 2. & seqq.*
- 5** Tres electionum species vulgò memorari, notat idem Huber §. 15. quarum prima intra certam familiam; altera ad Nationem unam restringatur; tertia nullò terminò circumscripta sit; atque hanc tertiam in dubio locum

habere, in §. 16. subnectit, si una ex prioribus introducta per manifestam exceptionem non probetur. Imò de prima nullum exemplum extare, affirmat, fortè quòd integrum sit Populo, etiam, ubi ex certa domo eligendus est Rex, descendentes Regios justis ex causis præterire. Böhmer *cit. cap. 3. §. 33.* Quamobrem, tamen longā & continuā quasi serie semper ex una familia fuerit electus Princeps, veluti quondam in Imperio Romano cum Saxonie & Sueviæ Ducibus observatum, & hodie cum Serenissimis Austriæ Archiducibus, non sine evidenti totius Orbis Germanici utilitate observari conspiciamus, liberum tamen arbitrium manet, etiam ex alia stirpe, vacante Imperio, in alium suffragia conferendi. Befold. *1. Polit. §. n. 35.* Quòd si tamen alicubi vigeret talis eligendi ratio, ut Regnum quidem ad defuncti filios devolvatur, Populi verò Procerumve consensus, antequam filius succedat, intervenire debeat, consensum hunc vim suffragii negativi eatenus habere; tradit Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 7. §. 6.* ut declaretur, an quid reperiatur in descendente, quò minùs ascendenti successor esse queat.

Forma electionis Monarchicæ vel Aristocraticæ ex cujuscunque Regni vel Reipublicæ legibus & moribus est petenda; &, ubi speciale quid ordinatum non fuerit, prævisè attenditur ad numerum, ut, cum exitus vix alius occurrat, majoritas suffragiorum præcellat; habitā tantum præsentium, non etiam absentium, consideratione. Huber *de Jure Civit. d. lib. 1. sect. 7. cap. 5. §. 19.*

In eo solùm aliqua difficultas latere videtur, utrùm electio Maiestatica per sortes fieri possit? Rejiciunt enim nonnulli hunc eligendi modum, quòd periculosum sit, tantum negotium committere duci, cæco, erranti, ac desectenti sæpenumerò ad parum idoneos, nec dignum ab indigno discernenti. Verum tamen suppetunt exempla non pauca apud Knichen
Oper.

Oper. Polit. p. 1. lib. 2. cap. 1. th. 11. quòd electiones aliquando per sortem fuerint celebratæ; possuntque hodie in casu rariore ex causa prægnante celebrari, quando v. g. duo aut plures extant eligendi, meritis & prærogativis pares; aut quando electores inter se discordant: ipsamet S. Scripturâ fortis usum non improbane, veluti patet ex *Prov. cap. 16. v. 33.* ibi: *sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.* Horn. *de Civit. lib. 2. cap. 9. §. 5. n. 2. & 3.*

12. Antequàm verò procedatur ad electionem, Regnum vacans sit, oportet; nisi, volente aut procurante Principe Regnante alius in Adjutorem, certumque Regni Successorem assumatur; quod non rarò apud Romanos accidisse, patet ex Tacito *12. Annal. 25.* ubi Pallas Claudium stimulasse refertur, *consuleret Reipublicæ, Britannici pueritiam robore circumdaret.* Sic apud Divum Augustum, quamquàm nepotibus subnixum, viguisse privignos: à Tiberio, super propriam stirpem, Germanicum assumptum. Se quoque accingeret, juvenem partem curarum capeßituro. His evictus, pergit Tacitus, *bienniò majorem natu Domitium filio anteponebat.* Et hanc assumptionem vocabant adoptionem, velut ex hoc loco Taciti & *1. Histor. 16. 2. & 3.* colligitur, ubi Galba, *finit à Juliorum Claudiorumque domo,* inquit, *optimum quemque adoptio inveniet.* Nam generari & nasci à Principe fortuitum, nec ultra æstimatur: *adoptandi judicium inte-*

grum, & si velis intelligere, consensu monstratur.

De cætero, si Regnum aliquod ex 14 antecedentibus pactis sit effectum successivum, rursus electivum fieri potest in casu duplici. Primus est, quando familia, in cujus favorem erat introducta successio, cum ultimo Rege totaliter exspirat: censetur enim Populus tamdiu se liberâ eligendi facultate abdicasse, quamdiu de familia Regnatrice surculus aliquis superfuerit; nullò igitur extante surculò, quasi deficiente conditione, prior respirat eligendi facultas; imò cum Summa Potestate reviviscit naturalis libertas, circa Regimini formam disponendi, quæ libero Populo placita & accepta videntur. Besold. *d. 1. §. 8. num. 43.* Secundus est, quando Rex propter delictum amittit Regnum: tunc namque, si Regnum simpliciter sit hæreditarium, non tantum possessor delinquens, sed etiam hæredes, jure Regiò excidunt: quia Successores hæreditarii nequeunt jus, ab Antecessore amissum, in se transferre. Aliud obtinet, 16 si Regnum sit gentilitium, utpote in quo jus succedendi non ab ultimo Imperante, sed à Lege primæva, posteris Regiis successionem consignante, derivatur. Huber *d. cap. 5. §. 32.* Etsi judicem, amissionem Regni ex delicto vix aliter evenire posse, quam si fuerit sub lege commissoria delatum; conformiter dictis in *cap. 1. à num. 85.*

§. II.

De Successione Hæreditaria.

17 **I**Nter modos acquirendi Summam Potestatem statuo II. Successionem, quæ duplex, alia hæreditaria, alia gentilitia. *Hæreditaria* est, quæ dependet ex arbitrio Regnantis, cui liberum est, circa Regni Successorem disponere, ac vel suos hæredes vel extraneos, mares æquè ac foeminas, nec minus legitimos quàm illegitimos designare, aut etiam, si plures sint hæredes, Regnum inter eos distribuere. Huber. *de Jure Civit. lib. 1. sect. 7. cap. 6. num. 4.* Id quod accidit in Civitate, quam in *lib. 1. cap. 4. num. 8.* patrimonio.

niam nuncupavimus; aut in Regno, quod Populus cum jure constituendi Successorem in Principem absolutè transtulit. Grot. *de J. B. lib. 2. cap. 7. §. 12.* varia allegans exempla; Besold. *Polit. lib. 1. cap. 6. §. 1. num. 3. & seqq.* asserens, hanc succedendi rationem olim frequentem, & pleraque Hispaniæ Regna paternò testamentò jure quæ hæreditario fuisse delata.

Quòd si contingat, Regem ab inte- 19 stato decedere, ac voluntatem suam de Regni successione non declarasse, recurritur ad voluntatem ejus tacitam, quæ

quæ talis esse præsumitur, ut, sicut in privato patrimonio liberi potius quam extranei naturali ratione succedunt, ita & Principatum, sudore forsitan, labore, ac sanguine defuncti partum, non ad alienas manus, sed ad descendentes ex suo sanguine transferatur, atque ita defunctus non tam genitum ex se, quam Regnantem, in quo etiamnum supervivere censetur, relinquat. Grotius *d. l. §. 3.* Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 9. §. 15. num. 11. & seq.*

20. Unde & ordo succedendi ab intestato, Legibus positivis alioquin præscriptus in tali Regno, sortitur locum, præterquam quoad aliqua, in quibus incolumitas Reipublicæ ab ordinariis regulis tantisper jubet deflectere, veluti statim indicabo. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 7. §. 11.* Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 3. §. 27. & 38.*

21. Habet nimirum Successio in Regnis hæreditariis speciale I. quòd, si plures sint fratres aut hæredes, eòdem gradu distantes à defuncto, Regnum non dividatur: nam, ubi Regnum instar privatæ rei in multos dividitur, neque illius splendor aut dignitas propagari; neque contra potentes adversarios defendi; neque concordia inter Regnantes diu foveri; neque amor & reverentia subditorum erga Imperantes in vigore conservari potest. *Firmius enim futurum esse Regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter filios divideretur.*, ait Justinus *lib. 21.* Grotius *d. lib. 2. cap. 7. §. 14.* Pufendorf *d. lib. 7. cap. 7. §. 12.* Böhmer *in Introduct. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 3. cap. 4. §. 22.* Huber. *de Jure Civit. d. lib. 1. sect. 7. cap. 6.*

22. à num. 36. & cap. 7. num. 7. Et quamvis Hornius *d. l. §. 9. num. 2. & seqq.* ostendere conetur, Regna, præcipue majora, aut dividi, aut simul à pluribus administrari posse: negare tamen non audet, plurimum decedere authoritati & potentæ, quando distrahitur Regni Corpus, & in plures distinctis auspiciis confertur: ex quo conjectura non mediocris eruitur, Regem, qui dispositionem de Regno non fecit, haud voluisse, ut post mortem suam per divisionem Regnum destrueretur, & vel plura efficiantur Regna, vel forma Regiminis immutetur.

Habet speciale II. ex opinione. 23
Grotii *d. l. §. 15.* Pufendorffii *d. §. 12.* Boecleri ad Grot. *d. l.* quòd, si Regnum ex voluntate Populi sit factum hæreditarium, successio tantum competat descendentes à primo Rege: ea enim familia ob nobilitatem electa cernitur, eaque finitâ Regnum ad Populum, qui respectum ad illam familiam unicè creditur habuisse, revertitur. Quæ de Curtius *lib. 10. cap. 4.* annotavit, *in eadem domo familiæque Imperii vires remansuras esse: hæreditarium Imperium stirpem Regiam vindicaturam: assuetos esse ipsum nomen colere, venerarique: nec quempiam id capere, nisi genitum, ut regnaret.* Aliter autem opinatur. 24

Huber. *d. cap. 7. num. 15. & seqq.* si Regnum quis pro se & suis hæredibus acceperit: tunc enim proximos cujusque Regnantis hæredes non exclusos esse, judicat: nam, qui Regem ita constituit, ut successionem hæreditariâ jure deferat, si maximè testamentarios hæredes exclusisse videatur, alios tamen consanguineos vocasse præsumitur: quippe restrictio hæredum ut ad solos descendentes à primo Rege fiat, id profectò est, vim verbis inferre manifestam. Sic ille.

Habet speciale III. quòd apud Nationes, saltem honestatis amantiore, liberis, ex illegitimo thoro procreatis, opponatur exceptio, quam Jephthe spurio sui fratres opponebant *Judic. 11. v. 2. hæres in domo patris nostri esse non poteris: quia de altera matre (quæ nempe uxor legitima non erat) natus es.* Est nempe Venus extravagans 26 non solum probrosa libidinosi parentibus, sed etiam soboli, inde progenitæ, utpote paternæ maculam incontinentiæ continuò repræsentanti: proindeque cavendum, *obliquò macule ne sanguine Regnum*, ut canit Lucanus: nihil dicendò, quòd certitudo patris, quem justæ nuptiæ non demonstrant, aut dubia sit, aut nulla, ubi concubitus erat cum pellice. Ea de causa apud Livium *decad. 4. lib. 9. cap. 38.* legitur de Demetrio. *Regnum ei post mortem patris destinabant: nam, etsi minore ætate, quam Perseus esset, hunc tamen justa matre, illum pellice ortum esse: illum, ut ex vulgato corpore genitum, nullam certi patris notam*

notam habere: hunc insignem Philippi similitudinem præferre. Grotius *d. cap. §. 16.* Vitriar. *ibid. quest. 44.* Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 1. cap. 3. th. 6.* Kuchenbecker *in not. ad Hornium lib. 2. cap. 9.*

27 §. 17. num. 1. Contrarium rursus tenet idem Hornius *d. §. num. 2. & seqq.* nec arcendos à Sceptro censet illegitimos, præsertim qui naturales tantum ac vulgò quæsi non sunt: eò quòd apud Principes Supremos nulla oriatur ex illicito congressu infamia, possitque macula natalium spongiâ legitimisationis abstergi. Sed demus, Principibus Supremis nullum inferri civilem notam ex nothis; discrimen tamen inter legitimos & illegitimos liberos ex communi sensu & consensu Jure Naturali introductum; illique tantum pro legitimis apud plerosque Populos æstimantur, qui nascuntur ex individua vitæ consuetudine, adeò ut, qualiter explicaret, stylum omnibus sæculis, toto Orbe receptum, juxta citatum Vitriarium negaret. Nectemerè credendum est, Principem Supremum, nisi clariora adsint testimonia, ac æquò v. g. jure & affectu natos ex uxore & concubina dignetur, differentiam inter sobolem legitimam & illegitimam mediâ legitimisatione tollere velle, quàm diu differentiam inter conjugem & pellicem non tollit. Plura de legitimisatione tradit Knichen *d. l.*

29 Habet speciale IV. quòd excludantur liberi adoptivi, qui, cum sanguinem Regium haud participant, extraneorum locò reputantur; nec magis ad successionem habiles censentur, quàm cæteri, extra familiam procreati. Grotius *d. §. 16.* Vitriar. *quest. 45.*

30 Pufendorf. *d. cap. 7. §. 12.* Alterius tamen placiti defensor est Huber. *d. lib. 1. sect. 7. cap. 6. num. 56.* & adoptivos liberos, quos expressè defunctus pro filiis adscivit, ex illa clara voluntate, non alio jure, quàm reliquos naturales liberos esse habendos, contendit. Cui in Regno quidem patrimoniali, de quo ex instituto loquitur Huberus, deferri potest: at in Regno, quod Populi voluntate hæreditarium est factum, ea ipsius voluntas extitisse à laudatis DD. conjicitur, ut in naturalem

Regis stirpem transferatur Regnum, & eà deficiente, facultas de secutura Regiminis forma disponendi redeat ad Populum.

Habet speciale V. quòd, si foemina³¹ alicubi ad successionem admittantur, masculis, esto ætate minoribus, præferantur: cum & naturalis conditio sexum masculinum, ceu præstantiorem, foemineo, tanquam infirmiori, præferat; & ratio politica, quæ familiæ perpetuitatem exposcit, filias, ex quibus interitus & occasus familiarum oritur, filiis postponat. Grotius *d. l. §. 17.* Boecler. *ibid.* Huber. *d. cap. 6. n. 37. & cap. 10. n. 10.* Quin³² & si foemina cum mare, ex foemina descendente, v. g. neptis ex filio cum nepote ex filia concurrat, masculus & nepos ante foeminam & neptem admittitur: quoniam jus representationis capacitatem quidem succedendi tam nepoti quàm nepti tribuit, qualitatem tamen sexus, in masculo repertam, non supplet: & inde, licet neque nepos ex filia neque neptis ex filio familiam propaget, ratio nihilominus, ex præstantia sexus desumpta, prævalet, ac nepotem nepte potiore facit. Grot. *d. l. §. 18. n. 2.* D. Stapff *d. cap. 3. §. 34.*

VI. quòd, si plures extent liberi,³³ ætatis fiat consideratio, illeque, qui major seu primogenitus est, jus potius obtineat in successione: cum enim ex una parte juxta *num. 21.* Regnum commodè nequeat dividi; ex altera verò parte salus & incolumitas publica plures in uno Regno Reges non admittat: consequens & maximè condecens est, ut unus anteponatur cæteris, & nominatim ille, cui favet Natura, nascendi simul & regnandi sortem indulgens. Estque hæc ætatis prærogativa³⁴ ipsi Imperiorum initiis coæva, & apud omnes præpmodum Gentes, Ægyptios, Moabitas, Albanos, Græcos, Athenienses, Trojanos, Persas, Numidas, Gallos, Hispanos, Scotos, Anglos, Gottos, Wandalos, &c. introducta; sacris etiam Paginis neuti quam incognita, uti relucet ex libro *Genes. cap. 25. vers. 31. & seqq.* de Jacobo & Esau, è quibus hic illi primogenituram vendidit; ex *lib. Exodi cap. 11. v. 5.*

de Ægyptiis, de quibus refertur: *moriatur omne primogenitum in terra Ægyptiorum à primogenito Pharaonis, qui sedet in solio ejus &c. ex lib. 3. Reg. cap. 2. vers. 15.* de Adonia, qui, tanquam primogenitus, dicebat ad Betfabeæ matrem Salomonis: *tu nôsti, quia meum erat Regnum; ex libro 4. Reg. cap. 3. vers. 27.* de Rege Moab, qui accipiens filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum. Ut merito Xenoph. lib. 8. *Cyriped.* scripserit, esse apud universos homines institutum, ut maximus natu liberorum obtineat Principatum; & justè Justinus lib. 40. jus primogenituræ Jus Gentium appellaverit; & lib. 2. de primogenito Darii scripserit: *Artabazanes maximus natu ætatis privilegio Regnum sibi vindicabat: quod & ordo nascendi, & Natura ipsa Gentibus dedit.* D. ab Andlern in *Corp. Constit. Imperial. verb. Primogenitus num. 1. & 2.* Ludolph. de *Introduct. Jur. primogenit. part. general. aphor. 5.* Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 1. cap. 3. th. 6.*

³⁶ Hæc omnia fatetur Hornius sæpe cit. lib. 2. de *Civitat. cap. 9. §. 7. num. 2. & seqq.* tanquàm rem in vulgus notam; prolixam verò inquisitionem movet in rationes, quæ primogenito Regale Sceptrum asserunt; & postquam in §. 8. & seqq. neque Jus Naturale, Divinum, aut Gentium; neque jus sanguinis ad hoc efficax agnoscit; tandem in §. 15. num. 1. & seqq. ad electionem primævam & pactum expressum, inter Principem & Populum de

successione primogeniti conceptum, recurrit; & in num. 12. ad præsumptionem naturalem in casu, quò nihil de successione dispositum est, confugit, quòd nempe primogenitus, si nemo alius filiorum nasceretur, unus erat, cui maximè collatum Regnum optaret pater: & eò ipsò, quò natus solus est, cum statim videtur nominare hæredem, ne, si aliquid humanitus accidat, ad extraneum devolvatur imperandi Potestas. At certè opus non videtur tam longâ indagine, quando in hoc convenimus, ex præsumpta Imperantium voluntate primogenitum in Imperio succedere; eamque voluntatem Jure Naturali, Divino, & Gentium seu firmari, seu adjuvari; sive deinde hoc Jus præceptivum, permissivum, aut declarativum appellare placeat.

Debeatne, qui succedit in Regno hæreditario, privatum patrimonium unàcum patrimonio Regio acceptare; an verò posterius à priori separare valeat? Dubitare liceret, si, quæ Jure Romanò circa privatorum hæreditates disposita sunt, etiam in Jure Publico Universali procederent. Sed quia interest Reipublicæ, Regnum ob debita forsitan, ab Antecessore relicta, non destitui Successore; Populus tacitâ voluntate ordinasse creditur, ut, qui privatum defuncti patrimonium occupare detrectat, eò repudiatò, patrimonium Regium duntaxat recipiat. Grot. d. lib. 2. cap. 7. §. 19. Vitriar. *ibid. quest. 50.* Stapff ubi *supra cap. 3. §. 36.*

§. III.

De Successione Gentilitia.

⁴¹ Successio *Gentilitia* seu *Legitima* est, quæ non dependet ex libera Regnantis voluntate, sed Lege aut consuetudine, certo generi ac familiae successionem in Imperio deferente; adeò ut omnes, qui descendunt ex illo genere vel familia, jus quoddam succedendi obtineant, sinè ipsorum voluntate non auferibile. Grot. d. l. §. 22.

⁴² Est duplex, alia linealis, alia non-linealis. *Linealis* dicitur, quæ secundum ordinem & prærogativam lineæ ordinatur, ita ut non tam jure repræ-

sentationis & subitionis in locum defuncti (hæc enim non attenditur) quam jure transmissionis Regnum quasi jam delatum ex providentia aut pacto majorum transeat de linea primogenita ad lineam secundogenitam; & ubi semel ingressa fuit unam lineam, in ea permaneat, usquedum penitus fuerit extincta; quâ etiam ex causa aliò nomine *primogenitura* nuncupatur. Grotius d. l. §. 22. num. 1. Vitriar. d. l. §. 52. *Non-linealis* vocatur, in qua ordo & prærogativa lineæ non attenditur;

ditur; eaque, si ad successionem vocentur, qui ex tota ultimò Regnantis domo ætate majores aut seniores sunt, *Majoratus* indigitatur. Vitriarius *ibid.* §. 53.

44 Utraque successio rursus abit in cognaticam & agnaticam. *Cognatica*, quam aliàs *Castilianam*, id est, in Regno Castiliæ quondam usitatam, dicunt, est, ubi respectus habetur etiam ad cognatos, & sic tam foeminæ quàm masculi, per lineam foemininam conjuncti, succedunt; hac tamen cum limitatione, ut &, quàm diu masculi extant de familia & nomine defuncti, foeminæ earumque descendentes à successione removeantur; & filia ex filio præferatur filix ex filia, uti & filia ex fratre filio ex sorore anteponitur. *Covar. pract. quest. cap. 38. Grot. n. 8. d. l.*

45 *Agnatica*, quæ & *Francica*, quòd fuerit in Regnum Franciæ investa, nominatur, est, ubi respectus ad solos habetur masculos, idem nomen & insignia cum antecessore participantes, ut Regia Dignitas intra familiam, per solam stirpem masculam legitimè propagandam, conservetur. *Grotius d. l. §. 23* Guilielm. van der Muelen *ibid. in comment.*

46 Ad utramque successionem linealem à fortiori pertinent ea, quæ à *n. 21.* de successione hæreditaria sunt dicta: ultra quæ notandum I. in primogenitura, de qua in *num. 41.* tam quoad successionem agnaticam quàm cognaticam id observari, ut non habeatur respectus ad proximitatem gradus aut privilegium ætatis, sed præcisè attendatur lineæ prærogativa; sicque in agnatica, donec descendens masculus extat, cæteri agnati removeantur, ideoque nepos aut pronepos ex filio primogenito excludat filium secundogenitum; & in successione cognatica neptis aut proneptis ex filia primogenita filiam secundogenitam submoveat. *Grotius d. l. §. 30. n. 1. D. Stapff d. cap. 3. §. 39. Et seqq.* Cujus ratio est: quia in successione lineali mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos transmittant: adeoque nec ætas nec gradus nec sexus faciunt, ut linea dese-

47 ratur. Enimverò quilibet primogenitus lineam sibi constituit, statim-

que, ac natus est, secundogenitum ejusque lineam in jure succedendi præcedit: consequenter, licet moriatur, jus suum in descendentes suæ lineæ transmittit, illosque potiores facit & secundogenitò & totà ejus lineà; velut eleganter ostendit Guilielm. van der Muelen in *comment. ad Grot. d. l.*

Notandum II. filium aut filiam in 48 Regno lineali jure primogenituræ succedere, esto, antequàm Regnum ad defunctum pervenerit, ille vel ista prodierit in lucem: quia statim, ac pater adipiscitur Regnum, soboles, ante nata, incipit esse Regia, ac Regiæ successionis capax; hancque succedendi facultatem non amittit, si liberi post Regnum jam acquisitum superveniant: consequenter primogenituræ favorem ante liberos, postea editos, meretur. *Grotius d. l. §. 28.* ubi asseverat, hanc sententiam obtinuisse in 49 Perside inter Cyrum & Arsicam; in Judæa inter Antipatrum Herodis magni filium & ejus fratres; in Hungaria, cum Geissa Regnum adiit; & in Germania, non sine armis tamen, inter Ottonem primum & Henricum. Subscribunt præter Commentatores Grotii Vitriar. *quest. 61.* van der Muelen *ad cit. §. 28.* Hornius *d. lib. 2. cap. 9. §. 16. num. 2.* Kuchenbecker *ibid. in not. n. 1.* Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 1. cap. 3. tb. 6.*

Notandum III. masculos aut foeminas, jus succedendi gentilitium habentes, à Patre Rege in testamento præteriri, exhæredari, aut aliò modò à Regno excludi non posse: quia illud non tam paternò quàm avitò beneficiò ex jure, per primævam successionis ordinationem ad omnes posteros destinatò, atque in Regio sanguine radicatò, nanciscuntur. *Grotius d. l. §. 25. inf.* quoad Regna hæreditaria distinguens, ac exclusionem in patrimonialibus, non autem in aliis admittens; de quo Guilielm. van der Muelen *ibid. in comment.* Interim etiam in Regnis, gentilitis præteritio & exhæredatio à multis conceditur, quando filius crimen notorium commisit, non quæcunque, sed tale, quod tendit in Regis aut Regni perniciem: nec enim primogenitò ex originaria institutio-

- me aut conventionē Populus successiōnis sortem aliter contulisse præsumitur, quam si publicæ salutis studeat, & patris animum in tyrannidem non transmutet. Vitriar. ad Grot. *d. l. q. 57.*
- 52 Horn. *d. cap. 9. §. 15. num. 4. & seqq.* ubi idem docet de filio ad moderandum Principatum inidoneo, veluti si demens fuerit: tunc enim secundogenitum anteponendum esse, suadet utilitatis publicæ ratio, quam in decreto successiōnis Populus unice consideravit. Consentit Clariss. D. Stapff *d. l. §. 35.*
- 53 Notandum IV. ad primogenitum aut primogenitam spectare omnia bona & jura, etiam quæ post Regnum primævum, jam acquisitum, unus ex Antecessoribus Regiis cumulavit: quia, ut Authores, de primogenitura scribentes, loquuntur, primogeniti legitima est totus Principatus. Stryck. *de Cautel. testam. cap. 5. membr. 2. §. 24.* & ut rectè differit Georgius Everhard. *vol. I. cons. 27. num. 43. & 45.* dominia, postmodum quæsitæ, statim censentur esse de terra ipsius Principis, qui primogenituram condidit, perinde ac si initio fuissent: indeque,
- 54 quidquid sub appellatione Principatus aut Regni, in quo viget successiō primogenialis, continetur, ad primogenitum devolvitur, sicuti tradunt Besold. *de Successiōne Reg. §. 37.* Ludolph. *de Jure primogenit. part. spec. aphor. 10. num. 6.* Chlingensperg in *Processu Jurid. in causa Successiō. Palat. pag. m. 226. & seqq.* ubi adducit laudum Imperatorium; & *pag. 234. & seqq.* ubi refert arbitrium Pontificium in causa successiōnis, inter Sereniss. Electorem Palatinum & Aureliarensē Ducissam interpositum.
- 55 Notandum V. liberis secundò & ulteriori locò genitis non quidem tanquam cohæredibus, ut existimavit Grotius *d. lib. 2. cap. 7. §. 13. in fin.* (nam Regnum primogenito privativè defertur, exclusis aliis, jus aut spem remotiorem habentibus) sed tanquam liberis ultimi possessoris ex æquitate naturali sub titulo apanagii assignandam esse portionem talem ac tantam, quæ ipsis in vim alimentorum pro decenti & honorifica sustentatione suffi-

ciat; siue deinde in certa parte Regni; siue in aliquibus bonis stabilibus; siue in certis annuis redditibus aut pecunia numerata consistat: quippe cum hac in parte nihil certi statui valeat; sed, ubi à Lege, consuetudine, aut ordinatione majorum certa quantitas aut qualitas non fuit determinata, à possessore cum assensu proximorum de familia juxta vires & rationes ac facultates Regni determinari debeat. Conferantur Ludolph. *cit. l. aphor. 12. n. 10. & seqq.* Springensfeld. *de appanag. cap. 7. per tot.* Schilter *Instit. Jur. Publ. tom. 1. lib. 2. tit. 9. §. 13.* Andler *Constit. Imperial. verb. Primogenitura num. 25.* Vitriar. *Instit. Jur. Publ. lib. 3. tit. 20. num. 7.* Huber. *d. l. 1. sect. 7. cap. 6. num. 33.* Guilielm. van der Muelen in *comment. ad d. cap. 7. Grotii §. 73.* qui tamen distinguit inter bona Regis propria, & bona ipsius Regni, atque ex his non antea liberis secundi & ulterioris gradus apanagium concedit, quam si illa defecerint.

Notandum VI. ortâ quæstione de Regni Successore, in Regnis patrimonialibus vix alium Judicem esse, quam Regem viventem. Guilielm. van der Muelen *ad Grot. d. lib. 2. cap. 7. §. 27.* Quemadmodum enim Rex de tali Regno liberam disponendi facultatem habet; ita dubium haud est, quin absolutâ judicandi facultate polleat. Mortuò autem Rege, si liberi aut propinqui inter se certent de jure ad Regnum, non absimiles sunt illis, qui in statu libertatis naturalis inter se contendunt: cum æquales, nec Judici, quem revereantur, subjecti esse reputentur: proindeque, ne statim in armis jus quærant, aut amicabiliter inter se conveniant, aut arbitris decisionem controversiæ submittant, oportet. Idem *ibid.* In Regnis aliis non una omnium, sed diversa diversorum est sententia, prout conijcere licebit inspicienti Grotium *d. cap. 7. §. 27.* Vitriarium *ibid. quest. 60.* Gronovium in *not. num. 33.* Pufendorfium *de J. N. lib. 7. cap. 7. §. 15.* D. Stapff *de Majest. cap. 3. §. 55.* Ego, ut distinctè exponam, quæ mea sit opinio, suppositò, quòd nihil in ordinationibus Regni hac in parte dispositum fuerit, Cen-

- 61 Censeo I. per modum Jurisdictionis aut veri judicii Regi facultatem non competere, controversias de Regni successione dirimendi: quia etiam in Statu Regio, ubi Potestas omnis in Principem transfertur, non competit Principi facultas de iis, quæ ei nec fuerunt communicata, nec communicari debuerunt, judicandi; cujusmodi est materia successione, seu modus perveniendi ad Regnum, utpote cum remanserit in statu naturali, atque in Regentem; qui præest Regno non patrimoniali, nullatenus transierit.
- 62 Licet non desint exempla Regum, nominatim Darii Hytaspis, inter Artabazanem & Xerxem filios de successione cognoscentis; item Darii Nothi, similem cognitionem inter Artaxerxem & Cyrum minorem exercentis, veluti refert supra citatus Gronovius: nam teste Pufendorfiõ autoritate & meritis suis confisi ampliorem sibi Potestatem hic asseruerunt, quàm aliàs indoles Regnorum liberorum fert.
- 63 Censeo II. neque Populo hanc facultatem attribui posse: tum quia Populus, ex quo juxta mox audita Potestatem omnem in Principem contulit, Jurisdictione veràque judicandi potestate caret: tum quia, si modus adipiscendi Regna remanserit in statu naturali, non video, quâ ratione Potestas Civilis, ex qua Jurisdictionis propriique judicii vis pullulat, penes Populum resideat: tum quia & Jurisdictio & judicium ex parte illorum, qui sententiam amplecti, eamque recipere & exequi tenentur, supponit veram subjectionem; qualem respectu Populi ne quidem competitors Regni, minùs Rex ipse, profitentur: tum quia, si quis ex Regiis Candidatis Regni possessionem apprehendisse supponatur, Populo volente & approbante,

Populus non tam Judicem quàm defensorem agere obstringitur; ubi autem id factum Populò dissentiente & reclamante, is in facto proprio judicium non rectè assumit: tum quia, si neuter ex prætendentibus Sceptrum occupaverit, nec sponte judicium Populi agnoverit, huic deficiet Potestas coercitiva, partes litigantes ad partitionem compellendi.

Censeo III. dubium de controverso succedendi jure per modum judicii improprii tum à Rege, tum à Populo, tum à descendantibus Regiis, qui ad successionem aspirant, simul discuti & resolvi debere. Enimverò, cum Regna successoria jus & ordinem succedendi acceperint ex pactione, seu tacita seu expressa, veluti colligitur partim ex hucusque assertis, partim ex *lib. 1. cap. 2. à n. 180.* pactio autem inter illos, qui in statu naturali reperiuntur, quoad articulos dubios haud aliter quàm amicâ eorum & simultaneâ conventionione ac compositione discuti & resolvi possit: confectaneum est, dubium de controverso succedendi jure, tanquam rem, juxta Leges statûs naturalis regulandam, non tantùm à Populo, qui Regnum defert; sed etiam à Rege, qui Regnum acceptat, ejusque posteris, parem cum eo causam habentibus, tanquàm compacificentibus, simultaneâ conventionione & compositione discutiendum & resolvendum esse. Quòd si Rex, Populus, & qui Regnum affectant, nequeant in unam conspirare sententiam; nulla quidem obligatio, consilium autem optimum & saluberrimum est, ut, priusquàm ad gladium, violentum controversiarum disceptatorem, provocent, arbitros, neutri partium addictos, assensu communi eligant, ac, quod ipsi pronuntiaverint, opere compleant.

S E C T I O II.

De Bello, Matrimonio, & Alienatione.

S U M M A R I A.

70. Inter modos acquirendi Summam Potestatem statuitur bellum. 71. & seqq. Id primum ac principium Regnorum causam esse, ex aliquibus

argumentis evinci videtur. 75. & seq. Adstruitur contrarium. 77. Explicatur textus Genes. 6. vers. 4. 78. Exponitur textus Genes.

Genes. 10. vers. 8 & seqq. 79. Adducitur in
testem Fulvius. 80. & seq. Bellum tamen ju-
stum & solenne pro legitimo titulo agnoscitur.
82. & seq. Non item bellum injustum. 84. Hor-
nii, belli injusti Factor, refertur. 85. & seqq.
Ipsius principia solidis fundamentis evertuntur.
89. Subinde bellum injustum est occasio Summae
Potestatis, non quidem, quàm diu motus durat.
90. & seq. Non attendit Hornii doctrina. 92.
& seq. Sed quando notabile intervallum, quò Po-
pulus liber injustum invasorem patitur, inter-
cedit. 94. Medicum tempus non sufficit, nisi
presumptiones fortiores accedant. 95. Neque
sufficit patientia Populi extra Statum Monarchi-
cium, nisi Imperantium derelictio expressa vel
tacita subsequatur. 96. & seq. Explicantur
signa tacita derelictionis. 97. Refertur senten-
tia Conringii, existimantis, eum, qui Regnum
amissum recuperare nequit, illò privari. 98.
& seq. Refertur. 100. Inter modos acquirendi

Summam Potestatem statuitur etiam matrimo-
nium. 101. Per illud enim interdum maritus
consequitur Imperium Supremum etiam in Regno
non-patrimoniali. 102. & seq. Consensiente
Populo. 104. Licet eòdem modo nequeat penes
uxorem & maritum stare. 105. Sed debeat ab
uxore abdicari. 106. Sive Populi consensu ni-
hil agitur. 107. Statuitur etiam inter modos
acquirendi Summam Potestatem alienatio. 108.
Qua in Regno patrimoniali liberè potest fieri. 109.
& seq. Non obstante libertate. 11. In Statu
Democratico potest etiam fieri, esto Summa Po-
estas non videatur patrimonialis. 113. Non au-
tem in Statu Aristocratico vel Monarchico sine
consensu Populi. 114. & seq. Dissipatur, an
valeat alienatio partis, ipsa dissensiente? 119.
& seq. Notatur exceptio in casu utilitatis aut ne-
cessitatis publicae. 121. Opprobatio Summae
Potestatis est prohibita, & quidem ex duplici ra-
tione.

§. I.

De Bello.

70 **I**nter Modos acquirendi Sum-
mam Potestatem statuo III. Bel-
lum, cui primorum & præcipuo-
rum Regnorum ortus & incre-
menta deberi, non pauci firmissimè
sibi persuadent. Sic enim, ajunt illi,
primam Civitatem ædificaverat Cain,
posteaquàm fratrem Abelem paulò
ante trucidaverat Gen. 4. vers. 8. & 17.
71 Sic Gigantes, potentes à seculo, & Viri
famosi, sicuti vocantur Genes. 6. vers. 4.
non fuerunt alii, quàm Tyranni, per
aliorum subjugationem ad domina-
tum eluctantes. Sic Nemrodus, qui
72 post diluvium fecit principium Reg-
ni Babylonici, cœpit esse potens in terra,
& erat robustus venator coram Domino:
ab hoc exiit proverbium: quasi Nemrod
robustus venator coram Domino. Gen. 10.
73 vers. 8. 9. & 10. Sic Persæ à Roma-
nis subacti sunt armis, & in servitutem
redacti: Macedonum Reges Atheniensem
Populum, Urbesque, & Asiam
occuparunt: armis quoque Carthago
Romanis; tota Africa & Europa, &
ipsa Roma, Caput Mundi, pressis tan-
dem cervicibus, Gothorum jugo se ser-
viliter submisere. Ita Hyppolitus à
collibus de Princip. cap. 2. lit. c. Böhmer
in Introduct. ad Jus Publ. Univ. part. spec.
lib. 1. cap. 1. §. 14. & seqq. & cap. 2. §. 14.
74 & seq. & cap. 3. §. 14. Argutè Ta-
citus lib. 3. Annal. 26. Vetustissimi morta-

lium, inquit, nullà adhuc mola libidine,
sine probro, scelere, eoque sine poena aut
coercitionibus agebant: neque præmissis opus
erat, cum honesta suapte ingenio peterentur;
& ubi nihil contra morem caperent, nihil
per metum vetabantur. At postquam excui
qualitas, & pro modestia ac pudore ambitio
& vis incadebat, provenere dominationes,
multosque apud Populos aeternum mansere.
Verùm, tametsi historia doceat, 75
bellò Imperium multis & magnis in
Regnis ac Rebus publicis esse introdu-
ctum; attamen bellum nec prima nec
universalis origo est: siquidem, si re-
volvere lubeat, quæ jam antea fue-
runt adstructa tum de Civitatum ori-
gine in lib. 1. cap. 2. à num. 151. tum
de modo constituendi Civitates ibid.
à num. 180. tum de causa Summæ Po-
testatis hòc librò. 2. cap. 1. à num. 41. lu-
culentum evadet, spontaneà volun-
tate primitus in unum coetum plures
familias convenisse, Imperiove alte-
rius se suaque obtulisse, non ex alio
sine, quàm ut civilem inde beatitudi-
nem caperent. Et, si alicui Histo- 76
riam Sacram intentius perlustrare allu-
bescat, Cainus non statim, atque fra-
trem Abelem interemerat, Civitatem
ædificavit, sed multis post annis, ut
dictum in cit. lib. 1. cap. 2. n. 175. & seqq.
& quidem absque ulla mentione de vi
bellica, vel antecedente vel subse-
quen-

77 **quente.** De Gigantibus, quorum memoria fit in *num.* 71. eorumque nomine & qualitate diversò quidem calamò scribunt Interpretes, uti videre est apud Pererium ad *cap. 6. Genes. v. 4. & num. 111.* Quidquid autem sit, ex eo, quòd juxta communem opinionem robore corporis, virium potentia, ac morum immanitate & truculentia se reddiderint famosos & metuendos, neutiquam infertur, quòd integram aliquam Civitatem seu perfectam societatem bellò subjugaverint, aut Potestatem Summam iniquò Marte sibi asseruerint. Nemrodus prætereà potuit esse potens in terra, absque eo, quòd potentiam suam injustis armis extendere ceperit: quando quidem in SS. Literis *Genes. cap. 10. vers. 1. & seqq.* disertè narratur, quà ratione per filios & descendentes ex Noëmo Terræ, Insulæ, & Gentes fuerint divisæ; subjunctà in *vers. ult.* conclusione: *hæ familia Noë juxta Populos & Nationes suæ, Ab his divisæ sunt Gentes in terra post diluvium.* Divisio autem est modus ex se pacificus, Terras ac Terrarum Imperia acquirendi. Et ideò Justinus apud D. Augustinum *lib. 4. de Civit. DEL. cap. 6.* ait: *principiò rerum Gentium Nationumque Imperium penes Reges erat, quos ad fastigium Majestatis non ambitio popularis sed spectata inter homines moderatio provehebat. Populi nullis Legibus tenebantur. Arbitria Principum pro Legibus erant. Fines Imperii tueri magis quam proferre mos erat. Intra suam cuique patriam Regna sinebantur.*

79 **Quint** tamen bellum, si justum ac solenne fuerit, sit legitimus modus adipiscendi Summam Imperium, vix ullus mortalium dubitaverit: nec enim difficile magis videri debet, Summam Potestatem armis in homines sibi comparare, quàm dominium occupatione bellicà in res, hominibus subjectas, quærere; imò, cum victor in bello justo ex Jure Gentium singulos ex hostibus personali servitute sibi valeat subjicere: quid impedit, quòd minùs universos totamque Civitatem subjectione saltem civili sibi reddat obnoxios? Sicque verum est illud Tertulliani in *Apologes. Imperia armis quæri, victoris propagari.*

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Grotius *de J. B. & P. lib. 3. cap. 8. §. 1.*
 Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 7. §. 3.*
 Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 9. §. 2. n. 3.*

Atverò, si bellum sit injustum, eam virtutem aut efficaciam planè non habet, ut Supremam Potestatem in victorem transferre queat: siquidem liberi homines non sunt res nullius, quæ solà apprehensione primò cedunt occupanti; & ubi semel libertate civili per subjectionem ad unum aut plures se abdicarunt, & alienum Imperium agnoverunt, non potest illud Imperium legitimo possessori ab aliquo tertio violentà occupatione auferri; sicuti nec aliæ res vero domino rapinà aut latrocinio possunt eripi. Clariss. DD. Waizenegger in *dissert. proæm. ad Jus Publ. cap. 3. num. 34. & 37.* Gletle in *Select Jur. Publ. cap. 3. num. 17.* Stapff *de Majestat. cap. 3. §. 7.* Audiamus D. Augustinum *d. lib. 4. de Civit. DEL. cap. 4.* ubi ita effatur: *remotà justitià, quid sunt Regna nisi magna latrocinia? Et cap. 6. in fin. inferre bella finitimis, & inde in cætera procedere, ac Populos sibi non molestos solà Regni cupiditate conterere & subdere, quid aliud, quàm grande latrocinium nominandum est?* Eundem in modum Scytharum Legati Alexandro M. in faciem audacter dixerunt: *tu, qui te gloriaris, ad latrones persequendos venire, omnium Gentium, quas adisti, latro es.* Curtius *lib. 7. cap. 8.*

Video quidem Hornium *l. 1. §. 3. & 4.* alià incedentem semitã: quantumvis enim in *num. 1. & 2.* detestetur tum injusta bella, tum eorum consultores & suasores; nihilosecius in *num. 3.* dicendum planè existimat, injustam quoque occupationem modum esse acquirendi Imperii Majestatici: quippe experientia nemo contradixerit facile, quæ testatur nimis manifestò, injustis possessoribus plura Regna fuisse subdita. Addit in *§. 4. num. 6.* concludimus: quoties subditi ad eò superati sunt, ut vires habeant nullas resistendi victori, invasor etiam injustus accepisse Imperium solà victoria, sine consensu Populi, intelligendus est; eò ipsò, dum constrictam universæ multitudinis potentiam tenet; eidemque vel hoc nomine incolumitas debetur, quòd victis pepercerit. At

B b

per-

perniciosa hæc principia Christianis Principibus suadere nolim. Quàm parum enim violenta occupatio tribuit dominium rerum privatarum; tam parum tribuit dominium aut Imperium rerum publicarum & Supremum Imperium, uti jam prius est insinuatum: quamobrem Alexander M. apud *cit. Curtium lib. 8. cap. 8.* ipsemet fatetur: *non est diuturna possessio, inquam gladio inducimur.* Apud eundem Curt. *lib. 7. cap. 3.* Cobares Besso, post mortem Darii Regnum violenter occupanti, *alienum, inquit, habes Regnum, quò facilius eò careas. Incipies forsan justus esse Rex; cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest Regnum, & eripere.*

⁸⁶ Alioquin, si Imperium æquè injusto ac justo victori cederet, saltem ubi Populus devictus ob defectum virium resistere nequit, janua panderetur infinitæ malitiæ, possentque fortiores semper opprimere infirmiores, nec jam, qui jure, sed, qui robore potior est, Imperiò potiretur; sicque, sublatis omnibus Legibus, DEI, Naturæ, & Gentium, nulla unquam pax, amicitia, aut justitia speranda foret, neque, ut supra meminit D. Aurelius, ulla distinctio inter magna Regna &

⁸⁷ magna latrocinia subesset. Quòd verò nonnulli viam ad Imperia sibi per iniqua straverint arma, in exemplum neutiquam est deducendum: nam, plarimi ex privatis hominibus ex mammona iniquitatis ditescunt & locupletantur; & tamen nemo dixerit, divitias modò illicitò licitè multiplicari

⁸⁸ posse. Refert hic S. Augustinus *d. lib. 4. de Civit. DEI. cap. 4.* appositè dictum cujusdam piratæ, qui comprehensus ab Alexandro M. & interrogatus: *quid ei videretur, ut mare haberet infestum?* Liberè respondens: *quid tibi, inquit, ut orbem terrarum?* Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor: quia tu magna classe, Imperator.

⁸⁹ Subinde tamen injustum bellum, occasionem præbet, ob subsequentem assensum Populi Summam Potestatem acquirendi; non autem ab eò statim tempore, quò Populus devictus ex metu gravioris mali victoris arbitrio se dedit: nam metus injustus non tantum inficit actiones hominum

privatas, sed etiam publicas, eumque, qui metum intulit, ad restitutionem obligat, etiamsi dominus rei, per vim extortæ, factus esse supponatur. D. Gletle *d. l. num. 17.* non attentò, quòd ⁹⁰ Hornius *d. cap. 9. §. 3. num. 7.* iterum obloquatur hisce verbis: Imperium; „ quod in vasor accepit consensu Populi, non eripuit Populo, sed à DEO „ in Populum accepit: quòd si restituendum foret, DEO, cujus indultu habet, redderet: in Populum „ non transferret. Siquidem in malo ⁹¹ suo supposito, quòd nempe DEUS immediata sit causa Majestatis, erroneè pergit Hornius; quin & cum ipsemet Populo tribuat Potestatem, designandi subjectum, in quod DEUS cælitus infundat Majestatem, sufficet, si isthanc Populo oppressor restituerit: si enim Populus recuperaverit facultatem, liberè designandi Regem, quem voluerit, parum ampliùs suà interesse judicabit, sive Majestatem illam suam in vasor retineat, sive DEO resignet. Pufendorf *d. lib. 7. cap. 7. §. 4.*

Itaque aliquod temporis interval- ⁹² lum, quò Populus in vasorem patienter sustineat, intercedat, necesse est; observatò discrimine; an Populus antecedenter in plèna libertate extiterit, uti contingit in Statu Democratico; an verò Principis aut Optimatum Imperio paruerit: in primo enim casu Pufendorf mox *cit. l.* arbitratur, facile esse, ut, cum Populus æquè in alio quàm Democratico Statu fortunatus esse queat, popularis libertatis desiderium digeratur, si Rempublicam novus Rex aut Primores bene gubernaverint: idque etiam ex modici temporis præsentia præsumi posse. Subjungit autem in fine, vitium vio- ⁹³ lentia ne diuturnitate quidem temporis, quæ aliàs ad præsumptionem sufficeret, purgari, si quis non solum per vim aut fraudem Imperium invaserit, sed etiam præter crudelem civium oppressionem in manifesta violentia omnes suas rationes collocaverit: quia diuturna possessio nihil aliud notat, quàm per longissimum temporis spatium, continuatam injuriam. Verum, uti ⁹⁴ quoad ultimam hypothèsin Pufendorfio me non invitus conformo; ita quoad

quoad primam eò magis subsisto, quòd Summò Imperiò nihil in orbe præstantius aut pretiosius occurrat: proindeque modici temporis patientia sufficientem abdicationis conjecturam haud substernat; maximè cum metus non statim purgari soleat, &, ubi deferbescit antiqua violentia, formido novæ subrepat, vel saltem impressa in subditis reverentia necessitatem parendi extorqueat. Nisi ergo præsumptiones fortiores suffragentur, aut tempus longævum, quod præscriptioni (de qua in *sec. seq.*) complendæ idoneum sit, accedat, Populus avitam libertatem difficulter amittet. In idem ferè placitum consentire videtur Lymnæus ad *Capitulat. Caroli V. art. 9. pag. m. 177. & seq.*

- 95 In casu secundo non sufficit consensus Populi, quantumvis expressus & geminatus, sed aut mors Imperantium totiusque familiæ Imperatricis intervenire, aut expressa vel tacita Imperii derelictio adesse debet. Pufendorf *d. cap. 7. §. 4. D. Stapff de Majest. cap. 3. §. 7.* Quando nam autem tacita derelictio adsit? Insigniter explanat Illustr. D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 2. p. 1. cap. 3. sub num. 36.* Videndum nempe, an legitimi Imperantes, extrâ Regnum vel Provinciam existentes, nesciant, Populum ab injusto invasore oppressum esse; vel, an sciant quidem, sed ob virium tenuitatem illum aggredi & expellere nequeant; vel, an sciant & possint, ex ignavia tamen & torpore oppressis succurrere nolint. Si nesciant, aut non possint; tacita derelictio neutiquam præsumitur: nam & ignorantis nullus est consensus, &, quod contra voluntatem invitus quis patitur, approbare non censetur. Si

nolint; excusationem quidem non merentur; tacita tamen derelictio non subest, nisi planè supina sit negligentia, ac neque contradictio sequatur, neque, cum parata ad manum essent remedia, apparatus bellicus ad recuperandum, quod ab altero injustè possidetur, Imperium assumatur.

Scio, Conringium apud *cit. Pelzhoffer num. 37.* aliter sentire, & hanc regulam efformare: quando Imperium Civitatum, quæ salutis publicæ omnium causâ coiverunt, amissum fuerit, id recuperari non posse, si fieri nequeat absque Civitatum illarum summo detrimento; ideò teneri quemvis illarum recuperandarum curam dimittere, imò existimandum, illam dimissam esse. Sed hæc regula coincidit cum opinione Hornii, jam in *num. 84. & seqq.* relatâ & reprobatâ; atque ulterius tum ab Hennigio ad *Grot. lib. 2. cap. 4.* tum ab eodem Pelzhoffer impugnatur, quòd omni Juri & æquitati adversetur, cogi aliquem, nullâ suâ culpâ, quæsito jure carere ob commodum tertii, præsertim illius, qui ipsum sine causa iustifica jure illo & possessione nefariè spoliavit. Quærenti, quod suum est, extrinseca sunt omnia, quæ tertius patitur, nec in culpam ejus imputari possunt: quia, qui quærit, quod suum est, nullam injustitiam committit. Quòd Provincia & subditi extremum inde detrimentum timeant, nihil id officit justæ recuperationi: damnum siquidem eventurum malæ suæ sorti, non Principis noxæ, imputare debent. Nihil iniquum agit, suum qui repetit. Eorum, quæ eveniunt ex accidenti, Princeps causa directa non est. Videatur Lymnæus in *loc. primùm allegatò.*

§. H.

De Matrimonio.

- 100 Inter modos acquirendi Summam Potestatem statuo IV. *Matrimonium*, de quo Africani prudens monitum: *uxorem quere, firmamentum familiæ; & Taciti in Agricola callidum effatum, Matrimonium ad majora nitenti decus ac robur;* propior autem ad pro-

positum est relatio Justini *lib. 13. & lib. 1. de Dario, principio, inquietis, Regni Cyri Regis filiam, regalibus nuptiis Regnum firmaturus; in Matrimonium recepit, ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reversum videretur.* Clapmar. *de Arcan. Rerumpubl. lib. 4. cap. 9.*

- 101 Nempe per matrimonium non tantum Imperia patrimonialia, & inter-
dum hæreditaria, sed etiam gentilitia,
si cognatica sint, à foeminis, Regni
hæredibus, in maritos transferri pos-
sunt; quemadmodum monumenta
Regnorum Hispaniæ, Angliæ, Sueciæ
102 testatum faciunt. Enimverò, si fo-
mina in Regno succedat, Summa Po-
testas, contractò etiam matrimoniò,
penes ipsam quoad radicem & actum
secundum manet; debetque maritus,
æquè ac alius, Reginæ conjugis iussa
explere, suspensa, quam aliàs ex con-
jugio sortitur, maritali Potestate. Hu-
berus *de Jure Civitat. lib. 1. sect. 7. cap. 2.*
§. 30. & 31. ubi monet, maritum in
simili casu non dispari jure, quàm Au-
gustæ apud Principes Romanos, uti.
103 Nihilominus, consentiente Populò,
Regina Summam Potestatem marito
impertiri potest duplici modò; vel ut
assumatur in collegam & consortem
Imperii; vel ut, honore penes Regi-
nam persistente, ipse solus Imperium
administret. Utròvis modò id fiat,
vir juxta Huberum *d. l. §. 25.* Summam
104 Potestatem verè consequitur. At

quia ex dictis in *cap. 1. à num. 12.* Summa
Potestas est independens, indivisa, ac
incommunicabilis, non poterit in una
eademque Civitate penes duas perso-
nas, maritum & uxorem, æqualiter
& verè consistere; sed penes Reginam
v. g. in habitu & radice sit, ac in mari-
tum Regium quoad exercitium tran-
seat, necessum est: quo in eventu ve-
rius dicitur, maritum esse Magistra-
tum, Reginæ tamen præminentis par-
ticipem; uxorem verò Reginam esse,
Majestate ac Summa Potestate deco-
ratam. Nisi supponere velimus, 105
quòd uxor Summam Potestatem à se
penitus abdicet, & in maritum priva-
tivè referat; prout fieri posse, asserit
Hornius *lib. 2. cap. 9. §. 18. num. 4.*

Dixi: *consentiente Populò.* Nam Po- 106
pulò dissentiente forma Imperii, se-
mel constituta, nullatenus immutari,
vel extra familiam Regiam in ma-
ritum, ceu extraneum, transferri,
vel ita circumscribi potest, ut dif-
ficulter discernatur, quisnam in
Regno Majestate fulgeat, maritus,
uxor, an conjux uterque. Huber.
d. l. §. 24.

§. III.

De Alienatione.

- 107 **I**Nter modos acquirendi Summam
Potestatem statuo V. *Alienationem*,
quà Summa Potestas ab uno subje-
cto transit ad aliud, sive per actum ul-
timæ voluntatis, sive per actum inter
vivos, puta venditionem, permuta-
tionem, donationem, infeudationem.
Quod an fieri possit? Scire interest,
sitne Potestas Summa patrimonialis;
108 an non-patrimonialis. Summa Po-
testas patrimonialis liberè à Principe
per explicatos actus in alios transferri
potest, perinde ac res alia, in patrimo-
nio existens, ut supra in *lib. 1. cap. 4. à*
num. 8. & paulò ante in *num. 18.* indica-
tum est. Cujus rei & exempla per-
multa extant tam ex S. Scriptura 3.
Reg. 3. ubi Rex Salomon Regi Phœni-
cum Hiromo dedit urbes viginti;
quàm in historia prophana, uti videre
est apud Grotium *lib. 1. cap. 3. §. 12. n. 4.*

& seqq. & ratio nulla, quæ alienatio-
nem submoveat, refragatur.

Nec obstat, quòd homines liberi 109
non reputentur esse in commercio:
nam, ut bellè respondet Grotius *d. l.*
num. 2. dum Populus alienatur, pro-
priè loquendò non ipsi homines alie-
nantur, sed jus perpetuum eos regendi;
sicuti cum uni liberorum patroni liber-
tus assignatur, non hominis liberi sit
alienatio, sed jus, quod in hominem
competit, transcribitur. Imò nec 110
libertas civilis, nec libertas personalis
extra commercium humanum vide-
tur esse posita: quandoquidem, spe-
ctatò naturali statu, liberi quidem na-
scimur; liberum tamen est nobis, aut
libertatem retinere salvam; aut alteri
in servitutem seu civilem seu natura-
lem nos committere: permittente id
Jure tum Divinò *Exodi 21. & Deuter. 15.*
tum

111 tum humano, tam scripto in §. *servi* autem 4. *Inst. de Jure Person.* quàm non-scripto, moribus Germanorum Veterum recepto, de quibus Tacitus *de Morib. Germaniæ cap. 24.* ita scribit: *aleam (quod mirere) inter serias exercent, tantâ lucrandi perdendive temeritate, ut, cum omnia defecerunt, extremis ac novissimis jactu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntariam servitutem adit. Quamvis junior, quamvis robustior, alligari se ac venire patitur. Ea est in re prava pervicacia: ipsi fidem vocant. Servos conditionis hujus per commercia tradunt, ut se quoque pudore victoriæ exsolvant.*

112 Summa Potestas non-patrimonialis considerari potest vel in Statu Democratico, vel alio. In Statu Democratico liber Populus facultate pollet, Summam Potestatem in alios libere transfundendi: quandoquidem non prohibetur, libertatem suam abjicere, & alieno Imperio se totum addicere, aut quia in periculum vitæ adductus aliâ rationem, quâ se defendat, reperire nequit; aut quia inopiâ pressus aliter habere non potest copiam, unde se sustentet. *Grotius lib. 1. cap. 3. §. 8. n. 3.*

113 In Statu Aristocratico vel Monarchico sine voluntate Populi Summam Potestatem alienare nefas est: cum Populus contra voluntatem suam non teneatur aliis, ac quibus electione vel successione collatum est Imperium, obtemperare. *Grotius d. cap. 3. §. 13.*

114 *num. 1. Muelen in Comment. ibid.* Quin & si pars tantum alienanda sit, eidem *Grotio lib. 2. cap. 6. §. 4.* satis non est, Populum consensisse, nisi etiam pars alienanda consentiat: nam, qui in Civitatem coeunt, societatem quandam contrahunt perpetuam & immortalem ratione partium, quæ integrantes dicuntur: unde sequitur, has partes non ita esse sub corpore, ut sunt partes corporis naturalis, quæ sine corporis vita vivere non possunt, & ideò in usum corporis rectè abscinduntur: hoc enim corpus, de quo agimus, alterius est generis, voluntate scilicet contractum; ac propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum est, quæ minimè credi debet talis fuisse, ut jus esset corpori, partes abscindere

P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

,, à se, & alii in ditionem dare. Sic ip-
fissima Grotii verba habent; cui ta-
men opponit Gronov. in *not. ibid. sub*
num. 18. ex allegata ratione, quòd partes istæ non ita sunt sub corpore, ut sunt partes corporis naturalis, quæ sine vita corporis vivere non possunt; planè contrarium sequi: quoniam enim; hæ partes sine hoc corpore vivere possunt, minore religione abscinduntur, quàm partes corporis naturalis, quæ abscissæ intereunt. Et si ad intuitio-
nem Grotii contra Gronoviū adstrue-
re liceat, etiam partem civilem, à corpore Civitatis separatam, civiliter interire; eò autem difficiliorem hanc esse separationem, quòd quisque, Civitatem subiturus, contrahat cum socio simul & toto corpore, ut sit & maneat pars ac socius ejusdem societatis & corporis: unde mutua inter corpus & partes obligatio resultat, quæ tenetur alter cum altero vi tacitæ vel expressæ conventionis perpetuam societatem colere, & proinde alter alterum invitum deserere & rescindere nequit. *Muelen in comment. ad cit. §. 4.*
ubi & illam objectionem, quare major pars Populi hic non prævaleat, resolvit, quòd nempe in iis tantum major pars habeat rationem integri, quæ ad Imperii administrationem & salutem communem spectant: alienatio verò non conservat, sed destruit Imperium unà cum salute publica. Ea-
tenus nihilominus alienatio partis citra illius assensum valebit, ut liberetur ab obligatione civili, quæ Regi aut Optimatibus erat obnoxia; nec invita cujusquam alterius Potestati substerni, sed, si propriis confidat viribus, in libertate naturali manere, aut novam Civitatem constituere valeat. *Clariff. D. Stapff de Majest. cap. 3. §. 11.*

Excipitur casus necessitatis & utilitatis publicæ, in quo & parti concessum est, se à corpore separare; & corpori indultum, partem à se abscindere: mens namque eorum, qui Civitatem ab initio construxerunt, fuisse creditur, ut, si necessitas aut utilitas communis efflagitet, partem à corpore civili divelli, id omni jure liceat, sine quo salus & incolumitas publica servari non potest. Quorsum pertinet

dictum D. Augustini de Civitat. DEI. lib. 18. cap. 2. id, quod appetitur, aut nemini aut non omnibus sufficit; quia non est idipsum, adversum seipsam plerumque dividitur, & pars partem, quæ prævalet, opprimit. Victrici enim victa succumbit, dominationi scilicet vel etiam libertati qualemunque pacem præferens, ac salutem: ita ut magne fuerint admirationi, qui perire quam servire maluerunt. Nam in omnibus ferè Gentibus quodammodo vox Naturæ ista personuit, ut subjugari victoribus malent, quam bellicam omnifariam vastatione deleri. Et hanc exceptionem contra Grotium d. cap. 6. §. 6. & 8. tenent Pufendorf de Jur. Nat. lib. 8. cap. 5. §. 9. D.

Stepff cit. cap. §. 12. Muelen, Boecler, Ziegler & plerique Interpretes Grotii ad cit. l.

Petes: utrùm in Statu Aristocratico vel Monarchico non-patrimoniali Summam Potestatem oppignorare concessum sit?

Resp. negativè; non ea tantum ex causa, quod ex pignoris datione alienatio sequi consueverit, sed etiam quod Imperantes Summam Potestatem perse teneantur exercere; & obedientes ab aliis, quos à principio initæ societatis non agnoverunt, se regi permittere haud obligentur. Grotius d. lib. 2. cap. 6. §. 9. Pufendorf d. cap. 5. §. 10.

S E C T I O III De Præscriptione.

S U M M A R I A.

122. Modis acquirendi Summam Potestatem accensatur præscriptio. 123. Est enim à Jure Naturæ & Gentium introducta. 124. Uti probatur ex testimonio Ludovici Gonzaga. 125. Et totius Romani Imperii. 136. Ac plurimum Doctorum. 127. Quidam negant, Grotium hujus sententia fuisse. 128. & seqq. Reselluntur ex ipsis Grotii verbis & verborum contextu. 134. & seqq. Inter præsumptam derelictionem & usucapionem multa accumulatur differentia. 139. & seq. Ostenditur autem in contrarium, nullam esse necessitatem, præscriptionem in derelictione fundandi. 141. & seqq. Deinde differentia allegata secundum ordinem examinantur, & evertuntur. 152. & seqq. Nova objectiones contra præscriptionem addensantur, quasi de Jure Naturæ non subsistant condiciones, alioquin ad eam requisita. 157. & seqq. Solvuntur omnes figillatim, declarandò & demonstrandò, condi-

tiones necessarias de Jure Naturæ omnes procedere. 164. & seq. Iterata opposita. 166. & seqq. Ejus diluio, 169. Ultimus aries admoveatur. 170. & seqq. Repellitur, & indicantur varii casus, in quibus præscriptio in ordine ad propositum locum habere potest. 174. Proponitur ardua questio, an subditi Summam Potestatem præscribere valeant? 175. Ratio dubitandi duplex ex Grotio. 176. & seqq. Rationes plures ex Hornio. 184. & seqq. Eligitur & roboratur sententia affirmativa. 187. & seq. Respondetur ad rationem Grotii. 189. & seqq. Respondetur ad rationes Hornii. 301. & seq. Alia questio formatur: an præscriptio obstat nondum natis? Cum ratione dubitandi. 203. & seqq. Grotii resolutio offertur & probatur. 205. & seqq. Insinuaturs specialis difficultas de Regno gentilitio. 207. & seqq. Complatur illa, & admittitur etiam in tali Regno præscriptio.

§. I.

Possitne Præscriptio Summæ Potestatis inter eos, qui Superiorem non agnoscunt, habere locum?

122 **I**nter modos acquirendi Summam Potestatem VI. statuo Præscriptionem, cujus adminiculò Rex contra Regem, Populus liber. contra Populum similem, Optimates contra Optimates, vel e contra, saltem ex lapsu temporis, hominum de facto viventium memoriam excedentis, in ea Regione aut Provincia, in qua nun-

quam interruptâ possessione Regalis Imperii jura exercuerunt, Summam Potestatem sibi legitimè vindicant., esto titulum alium ostendere nequeant. Siquidem Præscriptio non 123 folius Juris Civilis inventum, aut commentum, sed Juris Gentium saluberrimum placitum, imò & Juris Naturalis non ultimum est præceptum, dum,

dum, suppositâ dominiorum & ditio-
 num divisione, pax inter Gentes ser-
 vari, aut secura bonorum stabilitas
 aliô mediô, quàm præscriptione, ob-
 tineri nequit; prout antehac in mea
Jurisprud. Canonico-Civ. to. 1. lib. 1. cap. 2.
 124 *per tot.* ex professo tradidi. Confir-
 mant me in hac opinione permulta,
 I. Ludovicus Gonzaga, qui Henri-
 co III. Galliarum Regi apud Ockelium
de Præscript. immemor. cap. 1. th. 15. op-
 „posuit, Principes, si rogentur, quô
 „titulô tot Provincias possideant,
 „aliud, quod respondeant, non ha-
 „bere, quàm eas antea à parentibus
 „accepisse; & si Lex sit, ut Principes,
 „quæ à Majoribus usurpata possident,
 „restituere teneantur, ad summas an-
 „gustias plerosque, qui nunc latè reg-
 125 „nant, redactum iri. II. totum
 Romanum Imperium, in Comitibus ge-
 neralibus etiamnum Ratisbonæ con-
 gregatum, prætensionibus Gallicis
 apud Londendorpium in *Actis publ. to. 11.*
pag. 81. & seq. ad annum 1680. præ-
 scriptionem hisce verbis opponens;
iniquum fore, Status, immemoriali & plu-
rium seculorum possessioni innoxos, ad edi-
 126 *tionem titulorum suorum contra omnia Jura*
cogere: hęc enim modò totius orbis possessio-
nes & rerum dominia incerta reddi. III.
 communis ferè sensus & consensus
 Scriptorum, è quibus ultra allegatos
 in *cit. Jurisprud. legi Sapientissimum*
 Suarezium in *defens. fidei Cathol. adver-*
sus Anglicanæ sectæ error. lib. 3. cap. 2.
num. 20. in f. Lymnæum ad Capitulat.
 Caroli V. *art. 9. pag. m. 174. & seqq.* Lu-
 dovicum de Navenburg *de Usu Jur.*
Nat. in actionib. Princip. cap. 3. §. 26. &
seq. Huberum de Jure Civit. lib. 1. sect. 3.
cap. 9. §. 6. & seqq. Böhmerum in In-
troduct. ad Jus Publ. Univers. part. special.
lib. 3. cap. 4. §. 32. Kulpisium ad Grot.
de J. B. lib. 2. cap. 4. §. 1. Guilielmum
 van der Muelen in *comment. ibid. statim*
 §. 1. & passim, Boeclerum *ibid. pag. 122.*
 Zieglerum *ibid. pag. 251. & seqq. Vitria-*
 rium *ibid. q. 14. & seq. Cramerum in*
tract. Jur. Gent. concl. 21. Kuchenbecker.
 ad Hornium *de Civit. lib. 2. cap. 9. §. 19.*
 Buddeum in *Philosop. pract. p. 3. cap. 3.*
 §. 7. & 8. Quibus jure accensendus
 est Seldenus *de Mari clauso lib. 1. cap. 26.*
 in *not. Becmanni ad Grot. d. l. §. 1. ubi*

omnia, ait, ferè Juris Gentium inter-
 venientis capita ex præscriptione seu
 inveterata consuetudine, annosô uten-
 tium consensu stabilitâ, pendent. Ut
 taceamus de Principibus, quorum
 territoria olim Romano suberant Im-
 perio, postea non armis solum, sed
 & præscriptione (quæ in Jure Gen-
 tium passim admittitur) sui juris factis.
 „ Inter adversæ sententiæ fautores 127
 post Vasquium *Illustr. controvers. lib. 2.*
cap. 51. num. 28. novissimè reperi Cla-
 riss. P. Josephum Seybold *de Republ.*
Christiana part. 12. sect. 1. §. 10. à num. 6.
 qui etiam in *n. 12. miratur, Grotium*
de J. B. & P. lib. 2. cap. 4. citari, quasi
 eò locò tradat, præscriptionem esse
 Juris Naturæ, cum potius eam ibi re-
 jiciat, & doceat, præscriptionem,
 cum sit Jure Civili inducta, locum ha-
 bere non posse inter Populos liberos
 aut Reges Supremos; habere tamen
 inter eos locum derelictionem, & ejus
 præsumptionem, vi cujus longævæ
 possessiones allegentur inter Populos
 liberos & Reges, non verò jus præ-
 scriptionis. At profectò, qui Gro- 128
 tium probè inspexerunt, & peculia-
 res in eum commentarios evulgârunt,
 constanter in ea fuerunt opinione,
 Grotium, ut ostenderet, usucapiendi
 jus suam originem à Lege Civili non
 traxisse, in tacita seu præsumpta rei,
 à vero domino diu non possessæ, dere-
 lictione suam & nostrum dogma fun-
 dâsse; indeque per elegantem dedu-
 ctionem conclusisse, quòd, si res ab
 alio, quàm vero domino, per longum
 & multò magis immemorabile tempus
 fuerit possessa, censeatur pro dereli-
 cta habita non minùs, quàm si fuisset
 verè derelicta & abdicata: id quod re-
 ipsâ aliud non est, quàm dominium
 possessione temporis immemorialis,
 quam nostræ sententiæ patroni præ-
 scriptionem vocant, acquiri; prout
 ex ratione, quâ in *cit. Jurispr. n. 35. & 43.*
 usus eram, liquescit. Et sanè Gro- 129
 tius in *cit. lib. 2. cap. 4. §. 1. Vasquium,*
 usucapionem ad Jus Civile referentem,
 nullatenùs probat, dum ex illius prin-
 cipio (ut rectè arguit) *sequi videtur ma-*
ximum incommodum, ut controversiæ de-
Regnis Regnorumque finibus nullò unquam
tempore extinguantur: quod non tantum
 C c 2 ad

ad perturbandos multorum animos. Et bella serenda pertinet, sed & comuni Gentium sensui repugnat. Et, postquam in §. 2.

Et seqq. egregie ostendit, derelictionem tacitam non solum ex factis sed etiam non-factis colligi; ac in §. 6. notavit, temporis in utrumque magnam vim esse; denique in §. 7. ita concludit: *quia verò tempus memoriam excedens quasi infinitum est moraliter, ideo ejus temporis silentium ad rei derelictæ conjecturam semper sufficere videbitur.* Addit in

§. 9. *non esse hanc rem in sola præsumptione positam, sed Jure Gentium voluntariò indutam hanc Legem, ut possessio, memoriam excedens, non interrupta, nec provocatione ad arbitrium interpellata, omninò dominium transferret.* Imò præscriptionem

Summæ Potestatis inter Regem & Regem tam strenuè asseruit Grotius, ut, juxta testimonium eruditissimi Viri Nicolai Hertii *vol. 1. to. 1. in dissertat. de modo constituendi Civitates sect. 1. §. 5.* Petrus Puteanus peculiarem dissertationem idioma Gallicò contra Grotium instituerit: *an sit præscriptioni locus inter Supremæ Potestatis Principes?*

Etsi, quæ Puteanus iste opposuit, vel exemplis, perperam adductis, innitantur; vel judicia contineant Populorum, affectibus præpeditorum, aut etiam privatorum, quæ contrariis non minùs Sapientum eorumque complurium, ad præscriptionis jura provocantium Populorum, judiciis revincuntur; vel præscriptionem, quæ Jure Civili descripta est, à præscriptione inter Gentes non separent; veluti observat idem Hertius.

Dices I. præsumptam derelictionem multum differre ab usucapione: tum quia usucapio est modus acquirendi dominium; præsumpta autem derelictio quæ talis non est modus acquirendi sed amittendi dominium, dum res derelicta non cedit occupanti immediate vi derelictionis, sed vi subsequens occupationis: tum quia ex

silentio longi temporis naturalis nascitur conjectura, rem fuisse derelictam, sive possessor in bona vel mala fide ex-

titerit; non item in usucapione: tum quia derelictio supponit varia derelictionis signa naturalia, nempe verba, facta, & non-facta; secus ac usuca-

pio: tum quia usucapio requirit certum tempus, à Lege definitum; in derelictione autem tantum agitur circa voluntatem domini, rem suam derelipientis, præsumendam ex certis indiciis, inter quæ etiam est diuturnitas temporis, quò ille rem neglexit, quando facile potuisset recuperare: tum quia in derelictione, si etiam post longa tempora constaret, præsumptionem fuisse falsam, & pristinum dominum rem suam nunquam deseruisse, cederet præsumptio veritati, nec translatum esset dominium, sed res pristino domino restitui deberet; econtrà in præscriptione, semel legitime peracta, transfertur dominium, nec potest pristinus dominus rem repetere, etiamsi postea constet, possessorem tantum titulò putativò aut præsumptò eam rem possedisse.

Resp. hoc argumentum eos solummodo tangere, qui præsumptionem de Jure Naturali unice fundant in præsumptione rei derelictæ; sententiam verò, quæ præscriptionem ex alio medio, quàm præsumpta derelictione, ad Jus Naturæ revocat, neutiquam impugnari: quandoquidem modernus in hac Universitate Clariss. Juris Publici & Civilis Professor Primarius, D. Josephus Bonaventura Franz in *sua Jurisprud. elementari lib. 2. tit. 6. n. 7.* præscriptionem eò sensu asserit esse Juris Naturalis, quò in *lib. 1. tit. 2. p. 2. n. 8.* in f. distinctionem dominiorum ad Jus Naturæ reduxit, quatenus nempe utraque est necessaria ad bonorum & jurium certitudinem, pacemque in humano genere conservandam; etsi in *num. 6.* negaverit, eam esse hòc sensu Juri Naturali adscribendam, quasi tacita derelictio prioris domini fundamentum usucapioni substerneret. Quem in morem disserit etiam Pufendorf *de J. N. lib. 4. cap. 12. §. 9. propè fin.* nobis omninò videtur, usucapionem, prout abstrahit à punctis temporum, per Leges Civiles designatis, esse velut appendicem, & consecrarium domini rerum: adeoque, cum dominia introducerentur, id quoque pacis causà placuisse, ut, qui aliquid neque vi, neque clam, neque precariò suò nomine possideret, tantisper dominus præ-

præsumeretur, quoad ab altero contrarium probaretur: qui autem per longissimum temporis spatium, per quod nemo mediocriter diligens rem suam negligere creditur, quid bonâ fide possederit, serum petitem planè possit repellere, quia non citius rem suam vindicatum iverit. Ut verò pateat, ex allegato argumento ne quidem in illos, qui præscriptionis basin in derelictione collocant, aliquod præjudicium dimanare; sciendum est, præscriptionem non esse veram derelictionem, quâ res verè derelicta, absque longioris possessionis intercapedine, ex Jure Naturali primò occupanti mox acquiritur; sed esse præsumptam aut tacitam derelictionem, ex continuatione possessionis per longævum tempus deductam; tantùmque ponderis ad acquisitionem rerum & juri habere, quantum habet vera derelictio. Quid autem vetat, exclamat Nicolaus Hertius in *not ad Pufendorf. lib. 4. cap. 12. §. 8.* derelictionem hanc tacitam, cum temporis accessionem desideret, præscriptionem appellare?

142 Unde, quòd primò in argumentum contrarium in *n. 134.* assumatur, præsumptam derelictionem quâ talem non esse modum acquirendi sed amittendi dominium, non video, ex qua ratione solidè eliciatur: nam etiam usucapio est modus amittendi dominium ex parte illius, contra quem perficitur; & simul modus acquirendi dominium ex parte alterius, qui usucapit: ut proinde etiam præsumpta derelictio derelinquenti dominium auferat, & simul afferat occupanti. Et sicut in usucapione, non minùs quàm in venatione v. g. inventione aut simili modò acquirendi de Jure Naturæ domini requiritur occupatio; sic quoque requiritur in præsumpta derelictione: quia, ut docui in *cit. mea Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 3. tr. 2. cap. 1. num. 77. & seqq. & cap. 2. num. 55. & seqq.* jura realia, & speciatim dominium, sinè prævia traditione vel apprehensione non acquiruntur. Quòd secundò in *num. 135.* conjectura derelictionis suffragari dicatur etiam malæ fidei possessori, licèt Grotius *d. cap. 4. §. 8.* admittere videatur; mihi nun-

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

quam placuit: firmiter enim mihi persuadeo, quòd, sicuti conjectura derelictionis nemini patrocinator, qui non existimat probabili fide; fore, ut reverà res sit derelicta; ita non suffragetur usucapio, nisi quis in bona fide constitutus prudenter crediderit, rem à priòri domino jam abdicatam esse. Potest siquidem antiquus dominus spe non inani lactari, quòd, si res sua fuerit ab alio quopiam malâ fide possessa, iste successu temporis, vellicante conscientia stimulatus, id, quòd alienum agnoscit, denuò restituat. Quòd tertio usucapio non destituatur variis signis tam positivis, quàm negativis, ex quibus bona fides & credulitas rei, à veteri domino abdicatæ, resultet, contra objectionem in *num. 136.* jam ostendi in *cit. Jurisprud. lib. 1. tr. 2. cap. 2. à num. 28.* Quibus pro majori dilucidatione adjici possunt aliæ conjecturæ, à Nicolao Hertio in *cit. dissert. de Modo constit. Civitatis sect. 1. §. 5.* designatæ; velut si pristinus Reipublicæ Rector intra tam longum tempus, quò sibi facillè aut armis aut protestatione interpositâ consulere potuisset, acquieverit; si cum altero æquis conditionibus pactionem fecerit, nullâ sui juris mentione factâ; si alterum appellet Dominum Regionis, antehac à se possessæ, absque clausula restrictoria vel contestatione contrariâ; si titulum vel nomen, intuitu rei amissæ cæteroquin competens, omittat, aut insignia usurpare desinat. Ex his, si intra tempus, memoriam hominum superans, nihil fiat, quis non colligat, præscriptionem, tam validis conjecturis munitam, suum accepisse complementum? Cum, Authore Grotio *cit. cap. 4. §. 8. num. 4.* credibile non sit, quemquam ejus, quòd vult, longò tempore nullam planè edere significationem idoneam. Quòd quartò ex *num. 137.* usucapio requirat certum tempus, non abnuo; neque inficior, præsumptam derelictionem etiam ex aliis indiciis, quàm diuturnitate temporis, erui: at, quia hic agitur non de qualicumque derelictione, sed de illa præcipuè, quæ defumitur ex decursu temporis: hinc derelictio ex tempore, quòd memoriam hominum transcendit, præsumpta,

D d

pta, non minùs ac usucapio immemorialis, suam determinationem recipit à tempore.

150 Quòd quintò juxta *num. 138.* usucapio, legitime consummata, dominium irrevocabile tribuat, itidem indulgeo; uti & lubens concedo, præsumptionem rei derelictæ, si ex aliis indiciis, vel etiam ex tempore non-immemoriali proveniat, cedere veritati: quòd autem præsumptio derelictionis, quæ ex tempore immemoriali derivatur, sit præsumptio (ut aliàs vocant Jurisperiti) juris de jure, faciat dominium stabile & perpetuum, nec ullam in contrarium admittat probationem, id planè apud

151 me indubitatum est. Unde, his omnibus probè pensatis, contra rationem Juris nullatenùs pugnat, præscriptionem in præsumptione rei derelictæ ita fundari, ut, si lapsus temporis ultra memoriam hominum accesserit, is, qui rem quamcunque sinè interruptione aut protestatione possedit, non minùs fiat stabilis & irrevocabilis dominus, quàm si res illa à vero domino verè fuisset derelicta.

152 Dices II. usucapionem in *l. 3. ff. de Usucap.* definiri, quòd sit adjectio domini per continuationem possessionis temporis Lege definiti; ubi per Legem non potest intelligi Lex Naturalis: quia per Legem Naturæ nullum certum tempus definitum est, quò elapsò possessori, possessionem continuanti,

153 dominium adjiciatur. Nec sufficit, recurrere ad arbitrium Prudentum, & dicere, præscriptionem esse quidem de Jure Naturæ constitutam; at tempus illud, quò ea perfecta esse censetur, non esse Jure Naturæ definitum, sed arbitrio boni viri determinandum:

154 partim quia definitio præscriptionis, à Jcto in *d. l.* adstructa tempus, à Lege jam definitum, non ab arbitris primùm longiori deliberatione definiendum

155 postulat: partim quia communis sententia negat, Jure Naturæ per præscriptionem aut possessionem, tempore continuatam, transferri dominia; consequenter arbitrium inutile foret, nec minueret lites, nec dominia certa

156 redderet: partim quia neque de bonâ fide, titulo, possessione, subjecto, objecto, interruptione, aut dormi-

tionem præscriptionis quidpiam à Jure Naturæ determinatum est; ut hinc informis ista & indigesta Juris Naturalis præscriptio, si daretur, nil nisi confusionem & ingens chaos secum ferret, dominiaque rerum in summa mutatione ac incertitudine collocaret, dum nequidem ab arbitris certum haberetur medium sciendi, an & quando talis præscriptio esset absoluta.

Hoc argumentum, à nonneminè 157 propositum, vel ideò saltat extra rhomhum, quòd definitio usucapionis in *cit. l.* efferatur juxta Jus Romanum, & quidem antiquius, quò inter usucapionem & præscriptionem ingens discrimen intercessit; & ideò à me & aliis, in sensu etiam Juris Romani, saltem post transformatæ præscriptionis & usucapionis tempora, non recepta, sed alia fuerit substituta, quòd nempe præscriptio sit modus acquirendi, quò jus vel liberationem à jure privilegiò temporis nanciscimur, ut constat ex *cit. Jurisprud. lib. 1. tr. 2. cap. 1. num. 28. & n. 30.* De cætero sunt multa alia, Juris Na- 158 turalis aut Gentium objecta, v. g. testamenta, successiones ab intestato, bella, pacificationes, judicia, pacta, legationes &c. in quibus omnia & singula in individuo neutiquàm determinata, sed boni viri arbitrio determinanda fuere, absque eo, quò Juri Naturali vel Gentium quidpiam decedat: non mirum itaque videri debet, si etiam in præscriptione nonnulla concurrere videantur, quæ necdum in individuo definita, sed arbitriò boni viri primùm definienda sint. Interim 159 quoad tempus immemoriale certum est, illud universale esse, & ejus beneficiò jura omnia, cujuscunque sint æstimationis aut præeminentiæ, acquiri posse; & quidem, si loquamur de præscriptione, quâ una Gens utitur contra alteram, & nominatim respectu Summæ Potestatis, de qua præcipuè in hoc §. mota est quæstio, aliud tempus, quàm immemoriale non sufficit, ut in *cit. lib. 1. tr. 2. cap. 5. num. 563.* Studiosè adverti, eòque in sensu hucusque disserui. At verò, si fiat ser- 160 mo de præscriptione inter privatos, poterit etiam tempus inferius determinari arbitriò boni viri, qualis alio-

alioquin in Jure censetur Judex; nisi, quod consultius est, per Legem generalem certum tempus fuerit assignatum, uti *ibid. cap. 2. num. 67. & seqq.* explicavi. Pufendorf *d. J. N. d. lib. 4. cap. 12. §. 9.* Quoad bonam fidem, titulum, subjectum &c. non opus est aliquâ individuali determinatione: quandoquidem ex aliis Naturæ Gentiumve sancitis & principiis abundè patet, rem nullam v. g. cum mala fide possideri; illumque per præscriptionem acquirere posse, qui capax est domini vel alterius juris, in humano commercio existentis. Aut igitur lites novæ timendæ haud sunt; aut, si litium timore eliminanda judicetur, præscriptio, alia quoque Juris Naturalis aut Gentium objecta, circa quæ dissensiones & controversiæ non vanò metu prævidentur, è medio sunt tollenda. Lites profectò erunt, quàm diu stabunt homines, ad dissentiendum & litigandum adeò proclives: quærendum autem est medium, quò lites faciliùs evitari, & si ex aliquorum malitia aut inscitia suboriantur, citiùs sopiri valeant; nec meò judiciò circa Regnorum aut Ditionum controversias opportunius aut efficacius inveniri poterit præscriptione, tam operosè hucusque defensâ.

164 Dices III. Quamvis humanæ societatis interfit, ut Imperia aliquando sint certa & extra controversiam posita, ad pacem tamen inter eas Gentes, quæ curam habent justitiæ, conservandam, sufficere naturalem derelictionis præsumptionem, ex diuturni temporis silentio natam, quæ, nisi per contrarias probationes fuerit eliminata, pro veritate habeatur: neque ex eo, quòd utilis forsitan esset præscriptio, argumentum ad actualem illius existentiam formari posse; sicut ex eo, quòd utile foret, omnes Gentes, præsertim Christianas, aliquando in uno loco ad multas & graves controversias, inter se pacificè componendas, convenire, non sequitur, hujusmodi conventum communi Gentium placitò fuisse statutum.

166 Resp. solam derelictionis præsumptionem, quæ non sit juris & de jure (ut loquimur in Jure privato) nullam

in contrarium præsumptionem admittens, haud sufficere ad pacem, inter Gentes conservandam: si enim dominus rei, ab altero possessæ, non obstante possessionis longævitate, semper eandem repetere posset, quotiescunque jus suum probaturum se crederet, nec ullus dominus de suo patrimonio securus, nec ullus litium terminus unquam foret; consequenter actum esset de pace, inter Gentes adeò necessariâ. Non frustra igitur sperandum est, Gentium communem, & efficacem fuisse voluntatem, ut possessio temporis inmemorialis tam propter utilitatem quàm necessitatem universalem vim præscriptionis habeat, ac possessorem in perpetuum de re possessa securum faciat; prout in rem præsentem graphicè concludit in *præfat. ad Coronam Gothicam manuscriptam* Magnus ille Hispaniarum Regis Consiliarius & ad Pacem Westphalicam Plenipotentarius, Didacus Saverdra, *pro omnibus, ajens, quotquot sunt, Regnis hodie inmemorialis communi Populi consensu militat possessio.* An verò expediat, Gentes omnes in uno loco congregari? Vel ideò dubitationem movet, quòd, si non impossibile, saltem difficile sit, locum talem & tempus designare, ubi tot Capita, inter se tantoperè divisa & diversa, simul compareant, quoad prædriam & reliquas cærimonias amicè conveniant, & in causa, quam suscipiunt tractandam, communi aliquo voto concludant.

Dices IV. rarissimos esse casus, ut ab usucapione demum arcessendum sit dominium, si quis pacificò titulò rem quampiam sit nactus; in illis autem, quæ bellò acquiruntur, ad usucapionem provocari vix necessum esse: nam, quàm diu status bellicus adhuc perdurat, solâ vi possessionem niti, ac, quæ violenter hostibus abrepta sunt, ab hoste semper repeti posse; pace autem subsecutâ, quid cuique relictum sit, faciliè apparere, ubi ea, quibus hostis cessit, statim plenè acquiruntur, neque opus est, usucapionis moras expectare.

Repono tamen, non raros, sed frequentes esse casus, in quibus domi-

nium non aliunde quàm ab usucapione petendum. Siquidem tempore pacificò accidere potest, ut, qui proximus hæres ex sanguine non est, per errorem ad Regni fasces ascendat; aut, ubi Regnum est successivum & gentilitium, possessor illud venditionis aut aliò titulò in præjudicium agnatorum in extraneum transferat: ubi dubium apud me nullum est, quin, accedente possessionis immemorialis prærogativâ, Summa Potestas possessori acquiratur. Tempore belli quidem exulat aut dormit præscriptio; quæ tamen injustò bellò capta, ac per iniquam pacem injustè retenta sunt, juxta superius in num. 82. & seq. conclusa non illicò acquiruntur, nisi per Successores, bonâ fide instructos, vitium purgatum, ac temporis immemorialis auxiliò præscriptio fuerit. completa. Imò &, si pax fiat, & de locis quibusdam restituendis tractatus in aliud tempus v. g. in viginti annos differatur, tempore hoc absque tractatu præterlapsò, ac possessione.

ultra memoriam hominum bonâ fide continuatâ, dominium & imperandi jus præscriptum censetur. Gene-¹⁷³ratim quoque salvare debet præscriptio, quidquid ab initio ex titulo, non usquequaque legitimo & idoneo, acquisitum, & plurium annorum intervallò possessum est: ne enim titulus deinceps impugnari, & possessor inquietari valeat, succurrere debet præscriptio, quæ, si immemorialis sit, titulum meliorem de mundo supponit, &, quidquid contra titulum moveri potest, elidit, eliminatque: cæteroquin totò orbe (ait Didacus Saverdra loc. supra cit.) penitus exulare deberet pax, si coram tribunali temporis Regna atque dominia legitimum, quò nituntur, titulum non edidissent: vix enim Gens ulla, que à se ipsa Supremam acceperit Potestatem, illamque ab alia potentiore mutuata non sit, poterit reperiri. Conferantur Puffendorf de J. N. lib. 7. cap. 7. §. 4. & Vitriar. ad Grot. lib. 2. cap. 4. quest. 16. Kuchenbecker in not. ad Horn. lib. 2. cap. 9. §. 20. num. 2.

§. II.

An Populus Summam Potestatem contra Regem aut Optimates præscribere valeat?

¹⁷⁴ **P**ostquàm in *preced. §.* satis, ut opinor, ostendi, præscriptionem esse creaturam Juris Naturalis & Gentium, indeque Summam Potestatem à Rege contra Regem, Optimates, aut Populum rectè præscribi: disquirendum venit, an vicissim Populus, Regi vel Optimatibus subiectus, præscriptionis auxiliò primævam libertatem acquirere, sicque Potestatem Summam in se postliminiò transferre, ac Statum Monarchicum aut Aristocraticum in Democraticum ¹⁷⁵ transmutare valeat? Ratio dubitandi petitur ex Grotio de J. B. lib. 2. cap. 4. §. 12. num. 1. ubi totus est in eo, ut demonstret, Legem usucapionis aut præscriptionis, in aliqua Republica conditam ab eo, qui Summum habeat Imperium, non pertinere ad jus Imperii & partes ejus necessarias: alioquin enim Princeps ipsemet esset obligatus

hujusmodi Lege, cum tamen seipsum per modum Legis, seu per modum Superioris, nemo obligare possit; nec Legislator præsumatur, obligare se voluisse ad patiendâ præscriptionem contra Imperium, quod non est paræstimationis cum rebus aliis, sed illas nobilitate suâ multum excedit. Adhæc ¹⁷⁶ plures rationes accumulât Hornius de Civitat. lib. 2. cap. 9. §. 19. à num. 2. de subditis, inquit, planum est negotium, iis nullam præscriptionem competere; nec hâc Imperium tutò quæri. Deest enim I. subiectum præscribens, seu capax rei præscriptæ: cum subditus, quâ subditus est, obsequium præstet, capacitate possessionis Imperii destitutus: nec enim unam inhabitant personam, Majestas & obsequium; &, qui alterò instruitur, alterò caret. Deest II. objectum. ¹⁷⁷ præscribendum: quia Majestas non est

- est in commercio, nec potest ultrò citroque distrahi & acquiri; proceditque illud vulgatum: quæ non sunt concessibilia, non sunt præscriptibilia.
- 178 Deest III. bona fides: non enim ignorant subditi, quod tales sint, Imperiò carentes; & ad obsequium, Superiori præstandum, obligati: malè igitur fide alterius bonis & sacrosanctis juribus injiciunt manum. Deest
- 179 IV. titulus, translaticivus domini. Nam res præscribenda debet in præscribentem transferri. Imperium in subditos eà conditione, ut ipsis acquiratur, transferri non potest. Deest
- 180 V. tempus, à Lege definitum: quæ enim verò Lege Regnis acquirendis tempus sit præstitutum? Non Civili Jure: quia secundum hujus dictamen Majestas in commercio non est. Non Jure Gentium: quia nulla extat constitutio, quæ tempus determinetur, aptum Imperii præscriptioni. Jus etiam Naturale tacet: alias omnium pectoribus impressa foret certa & immutabilis usucapionis observantia. Et quid Legem hanc in Juribus querimus? Jus non est causa Imperiorum efficiens; nec potest eadem auferre, & aliis tradere. Juris Divini dispositio valeret, si quam possent adducere formulam, definientem tempus tantæ efficacitæ, ut non possidenti Majestatem eandem conferat. Deest VI. effectus: id namque operatur usucapio, ut præscribens in rem præscriptam verum & plenum dominium nanciscatur. Num verò in Imperium datur dominium? Imperium in domino esse, negabunt omnes, qui utriusque vocabili vim satis capiunt. Deest
- 183 VII. finis privatæ præscriptionis, ne dominia in incerto sint. Princeps siquidem habet Majestatem, certus ejusdem possessor est, & omnia jura indubitato exercet. Non igitur poterit incertum esse, cui jus regnandi integrum inhæreat.
- 184 Sed, quamvis non nesciam, hanc opinionem ultra duos Authores, mox nominatos, à non paucis teneri; contraria nihilosecius mihi pridem arrisit, ut constat ex sæpe cit. *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 2. cap. 4. à num. 500. eamque, præter Authores ibidem*

citatos, adstruunt Pufendorf, de J. N. & G. lib. 7. cap. 7. §. 5. Ziegler ad Grot. d. lib. 2. cap. 4. pag. m. 264. & seq. Böhmier in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 3. cap. 4. §. 32.* Huber de *Jure Civit. lib. 1. sect. 3. à num. 25.* Rationem dat Vasquius *Illustr. Controv. lib. 2. cap. 82. num. 6.* in hisce propemodum verbis: quia in Regnis seu Principatibus, qui jam diu, fortè abhinc annis mille, vel etiam pluribus, successione vel electione deferuntur, neque apparet, quò jure primum sub tali ditione ac Imperio regio illa, homines, vel populi fuissent subacti, non est, cur non credamus, optimò jure subactos subditosque fuisse: unde non videtur, ab eo Imperio se subtrahere liberum aut fas esse, ne contra illud jus, jam veluti tempore stabilitum, fiat: unde similiter, si tempore quoque, cujus initii memoria non sit, sive homines, sive Magnates, sive Populi à tali ditione vel Imperio sese subtraxerint, inque libertatis possessione fuerint, eam jure affecti, inque posterum jam suæ ditionis sui que Imperii esse videbuntur: nam, si solò tempore justificabatur subditio, ergo solò etiam tempore & longè faciliùs justificabitur liberatio. Confirmatur hæc ratio ex usu & experientia Rerum publicarum, tum Aristocraticarum tum Democraticarum, quarum multæ à Regimine Monarchico, cui erant subjectæ, non unico actu, sed tractu temporis, ac libertate omnimodâ, ultra memoriam hominum exercitâ, sese exemerunt, atque Imperium in paucos aut omnes de Populo transtulerunt, quibus, si quæstionem statûs quis movere vellet, cum maxima publicæ tranquillitatis & quietis perturbatione, nescio quot & quanta bella suscitari deberent.

Nec officit discursus, ex Grotio adductus: tametsi enim præscriptio, quatenus secundum Jus Civile, Romanum aut aliud, præcisè consideratur, ad Summum Imperium non pertingat; prout tamen consideratur, juxta Jus Gentium & Naturale, vires suas etiam in Summam Potestatem exerit: quippe cum talia jura non tantum privatos sed etiam Magnates, ac personas publicas efficiant; sicque

Summum Imperium, saltem quoad modum habendi, præscriptioni faciunt tributarium. ¹⁸⁸ Certè Grotius ipsemet *d. cap. 4. §. 14. num. 2.* minimè dubitandum arbitratur, quin & Regis longa patientia possit Populo sufficere ad pariendam libertatem publicam, ex præsumpta Imperii derelictione: si igitur Lex derelictionis, in Natura optimè fundata, Populo quoad libertatem faveat contra Principes & Regentes: cur Lex præscriptionis, in Natura solidè radicata, Populo favere non debeat, præsertim si præscriptio in præsumptione rei derelictæ fundamentum habere dignoscatur? ¹⁸⁹ Rationes, quas operosè congeffit Hornius, ejus Scholiastes Kuchenbecker *innot. add. §. 19.* jam ante me egregie dissolvit. Ne tamen eas silentiò præteriisse videar, ad I. concedo, subjectum præscribens esse subditum, non autem quàm talem, seu ut maneat subditus, sed ut desinat esse talis: quem admodum & ille, qui Potestatem Monarchicam contra Populum, cui antehac erat subjectus, præscribit, non manet subditus, sed, extinctâ subjectionis conditione, Supremus & Maximus quoad Populum illum evadit. ¹⁹⁰ Ad II. replicari potest I. quidquid est alienabile, est etiam præscriptibile; quippe cum præscriptio dicatur esse species alienationis, & sic, ubi hæc non vetatur, nec illa debeat supponi fuisse vetita: esse autem Majestatem alienabilem, patet ex supra probatis à *n. 107.* Quidni ergo Majestas sit præscriptibilis? ¹⁹¹ Replicari potest II, hanc objectionem obitare tum præscriptioni, tum derelictioni Regis adversus Regem aut Populum liberum: & consequenter, cum ex toto §. priori constet, & præscriptionem & derelictionem inter Summos Imperantes communiter admitti; objectionem illam assertioni nostræ haud quicquam officere. ¹⁹² Replicari potest III. transmissò etiam, quòd Majestas, in se spectata, versetur extra commercium humanum; rectè tamen modum habendi Majestatem, atque jus regendi Civitatem humano commercio obnoxium pronuntari: tum quia modus habendi Summam Potestatem origi-

nariè dependet ex voluntate Populi, cui liberum erat, & formam Regiminis determinare, & quàm ratione Imperium acquiri valeat, decernere: tum ¹⁹³ quia, sicuti Gentibus ferè omnibus placuit, electionem, successionem, & occupationem bellicam, tanquam modos assumere, quibus Regna & Respublicæ, non secus ac res privatæ & humano commercio suppositæ, acquirantur; ita & Gentibus ferè omnibus placuisse credendum est, ut recentis modis etiam præscriptio annumeretur. Ad III. resp. non esse ¹⁹⁴ impossibile, ut subditis bona fides ab exordio præscriptionis statim suffragetur: si enim Rex aut spontè Populum, Governatore non relicto, deserat; aut Populo Rectorem petenti, non respondeat; aut extra Regnum ab alio pulsus Populo succurrere non velit aut non valeat, Populo non est prohibitum, contra quemcunque tertium invasorem se defendere, jura libertatis exercere, ac ea, quæ Regibus cæteroquin competunt, per seipsum ordinare. Quòd si jam in hoc libertatis & Jurium Regionum exercitio per tempus immemorabile, citra ullam turbationem aut interpellationem, à vero Rege ejusque Successoribus interpositam, permaneat, bonam fidem, ad præscriptionem aliàs necessariam, omni tempore habebit. Ad IV. titulus ¹⁹⁵ præsumptus aut existimatus, cum mater sit bonæ fidei, ex tacita derelictione, cujus aliquot conjecturas tam in *num. 147.* suggesti, originem trahens, tantarum est virium, ut Imperium adminiculò præscriptionis à Principe in Populum, in possessione libertatis naturalis ac Jurium Majestatis immemoriali tempore existentem, transferat. Ad V. repetenda sunt, quæ superius ¹⁹⁶ de temporis determinatione in *n. 158.* & seq. dixi. Et, si Jus negetur esse causa efficiens Imperiorum, id quidem quoad rem ipsam non inficior; attamen, quòd Jure Naturæ, Gentium, aut Divino modus Imperium consequendi possit statui, indubitanter assevero. Ad VI. necessum minimè ¹⁹⁷ creditur, ut præscriptio semper operetur dominium, verum aut plenum: cum

cum etiam usumfructum, pignus, aut aliud jus, seu reale seu personale, producere soleat. Quòd si tamen rescire cupias, an, qui præscribit Imperium, illius dominium adipiscatur? Ego vicissim ex te sciscitor: an, qui electione aut successione acquirit Imperium, illius dominium nanciscatur? Quid quid igitur tu ad meam interrogationem responderis, respondebo ad tuam; & si dixeris, in Regnis non patrimonialibus magis usumfructum, quam dominium electione vel successione quaeri; id ipsum de præscriptione disputum volo. Ad VII. subjungo, solam quasi præscriptionem facere, ut Imperia æviternò jure stabiliantur: nam, si in dubium trahatur, an Princeps Majestatem habeat, aut certus illius possessor sit? Recurro ad præscriptionem; & si à Principe & ipsius majoribus à tempore, de cujus initio non constat, possessum fuerit, omne dubium depono. Sin autem Populus in quieta possessione libertatis tantò tempore steterit, non Principem, Majestate præditum, sed Populum li-

berum, Summâ Potestate instructum, absque hæsitacione agnosco.

Possintne subditi, quâ tales, in sua propria Civitate non quidem Summam Potestatem, sed alia jura, ex Summa Potestate cæteroquin manantia, contra suos Imperantes præscribere? Quæstio est, in *cit. mea Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tit. 2. cap. 4. à num. 405.* proposita; ubi asserui, jura Summæ Potestatis intrinseca seu necessaria, quæ nempe inseparabiliter ei in hærent, ac necessariam cum ea connexionem habent, præscribi non posse: quia implicat, aliquem esse subditum, & simul exercere vel habere jura, subditis incommunicabilia, solique Majestati insita & infixata; alia verò jura, quæ à Majestate separationem patiuntur, ac subditis ex benevola Regentium concessione valent competere, præscriptioni obnoxia esse: cum impedimentum aliquod, ratione cujus sufflaminetur præscriptio, non occurrat. Consentit Grotius *de J. B. cit. lib. 2. cap. 4. §. 13.* & ibi Muelen. Boecler. Vitriar. q. 21.

§. III.

Quibus Præscriptio Summæ Potestatis præjudicet?

201 **G**rotius *d. lib. 2. cap. 4. §. 10. num. 1.* hanc quæstionem perdifficilem vocat de nondum natis, an jus ipsis ad Regnum fortè competens tacitâ derelictione decedat? Rationem pro affirmativa ponit, quòd nihil ad tranquillitatem Imperiorum ac dominiorum proficeret doctrina, de præscriptione hucusque tradita, si nempe
 „ ea nondum natis non præjudicet:
 „ cum Imperia plerumque talia sint,
 202 „ ut posteris debeantur. Rationem
 „ pro negativa adducit, quòd mirum
 „ videatur, quomodò silentium possit
 „ his, qui loqui non potuerunt, nocere:
 „ quippe cum nec existerent,
 „ nec aliorum factum aliis damno esse
 203 „ possit. Respondet deinde in *n. 2.* ejus, qui nondum natus est, nullum esse jus, sicut nec ulla sunt accidentia rei non existentis. Quare, si Populus, a cujus voluntate jus regnandi proficiscitur, voluntatem mutet, his,

qui nondum nati sunt, ut quibus jus quæsitum nondum est, nullam facit injuriam. Sicut autem Populus expressè voluntatem mutare potest, ita & tacitè creditur mutasse. Aliam rationem adjungunt Pufendorf *d. J. N. lib. 4. cap. 12. §. 10.* & Guilielmus van der Muelen *in comment. ad Grotium cit. §.* quia filius, unam cum patre constituens personam, nihil sibi juris vindicare potest, nisi quod à patre in ipsum transmittitur; transmitti autem nihil potest, quod prius à patre non habetur, aut tamdiu retinetur, quàm diu in vivis superest: quippe cum bona parentum tum demum ad liberos pertineant, quando eadem usque ad mortem habuerunt: itaque, si in vita patris alienata, derelicta, vel usucapta fuerint, ad liberos, tum natos tum nascituros, devolvi non amplius potuerunt.

Huic Grotii responso libenter unà cum

cum aliis acquiescō per tradita in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 2. cap. 2. num. 56.* sed, quia gravior adhuc latet difficultas in Regno successivo gentilitio, an præscriptio, contra unum ex vocatis completa, noceat aliis omnibus de familia Regia, sive nati sint, sive viventes? Examinandum restat, num sententia Grotiana etiam in ista hypothēsi procedat? Enimverò in negativam apertè transit *citat. Muelen:* partim quia Regna gentilitia nullatenus pendent ex voluntate aut potestate Rectorum, nec possunt etiam cum Populi consensu ullò modò in extraneum transferri, sed debent illis, qui de familia Regnatrice sunt, certò ordine, à primò Institutore, aut Populo jam præscriptò, intacta relinqui: partim quia, qui gradu remotiores sunt, licet habeant capacitatem vel etiam facultatem succedendi, jus tamen actuale seu actu quæsitum in ejusmodi Regnis haud obtinent: unde, si præscriptio contra proximiorē ex illis, qui jus actuale habuit, perficiatur, remotioribus non obest.

207 Sed, quia est mera fictio Juris Civilis, ut, qui nondum nati sunt, à Populo vel Institutore Regni videantur habere jus quæsitum, ut rectè observat Grotius *d. cap. 4. §. 10. num. 3.* admitto quidem, in ea Civitate, in qua successio gentilitia fuit recepta, neque à Principe Regnante, neque à Populo, neque à mutua utriusque voluntate

successionem inverti, aut cuiquam ex Regio sanguine descendentium quidpiam præjudicari posse; & in eo sensu in *cit. Jurisprud. cap. 3. à num. 42.* defendi, præscriptionem, in fideicommissis & feudis, contra unum ex agnatis completam, reliquis in gradu remotioribus non obstare: econtrà quia in præ-²⁰⁸scriptione Regnorum, neglecta Juris Civilis seu inventionē seu fictione, solummodò spectamus Jura Naturæ & Gentium; longè verius censeo, quòd, si Populus aut Rex unius Reipublicæ velit contra Principem aut Populum alterius Reipublicæ præscribere, fictio illa non impediat, quò minus præscriptio immemorialis, semel consummata, omnibus, quaecunque jus ad Regnum habentibus, adversetur: tum quia dominium, ad stipulante Naturæ simul & Gentium Juræ acquisitum, nequit ex alio, quam simili Jure iterum auferri: tum quia, si liceret sub fig-²⁰⁹mento juris, à majoribus acquisiti, Regna, ab aliis tempore immemoriali possessa, impetere, finis introductæ Præscriptionis frustraretur, nec ulla Regnorum securitas, aut quies inter Gentes existeret: tum quia, qui re-²¹⁰motius à successione distant, & in vivis supersunt, aut sciunt, aut scire ex lapsu tam longævi temporis præsumuntur, Regnum ad manus alienas extra familiam devenisse; eaque propter rei derelictæ præsumptio subintrare valet. *Grot. d. l. Boecler. ib. Vitriar. ib. q. 17.*

C A P U T III.

De Subjecto & Objecto Summæ Potestatis.

IN hoc Capite Subjectum & Objectum Summæ Potestatis conjungere placuit, ut unò quasi obtutu pateat, quibusnam Summa Potestas competat; & in quas personas, causas, & loca se extendat.

S E C T I O I.

De Subjecto Summæ Potestatis.

S U M M A R I A.

1. Duplex Subjectum Summæ Potestatis assignatur, commune & proprium. 2. & 3. Impugnatur ab Hornio. 4. & 5. Vindicatur. 6. & seq.

Respondetur ad argumentum Hornii. 8. Non bene exinde deducitur Majestas realis. 9. Subjungitur major hujus rei declaratio. 10. In dicitur.

gitatur subjectum proprium Summa Potestatis. 11. Rationis carentia facit aliquem ejusdem incapacem. 12. Non quidem ubi supervenit. 13. Aliud est de infantibus. 14. Quorum nomine interea alii Regimen exercent. 15. Famulas incapaces sepe juxta quosdam facis natura. 16. & seq. Adstruitur contrarium. 18. Leges tamen sepe remouentur. 19. Arcentur

quoque à Legè spurii. 20. Vilius conditionis homines. 21. Peregrini & exteri. 22. & seqq. Persona Ecclesiastica Potestatis Summa & Politica hand incapaces sunt. 25. In Statu Monarchico residet penes Supremum. 26. & seqq. Quocumque titulo appellatur. 30. In Statu Aristocratico est penes Optimates. 31. In Statu Democratico competit universo Populo.

S. I.

Deturne duplex Subjectum Summæ Potestatis, commune & proprium?

1. Subjectum duplex pro Summa Potestate designat Grotius lib. 1. cap. 3. §. 7. num. 1. commune, & proprium. Commune appellat Civitatem; Proprium verò indigitat personam, unam aut plures, pro cujusque Gentis Legibus ac moribus; quemadmodum in visu subjectum commune est corpus, proprium oculus. 2. Duplicitatem hanc non usque adeò placere Hornio, constat ex illius lib. 2. de Civitate cap. 11. §. 1. num. 2. 3. & 4. tum quia negat, quod exinde deducit Grotius, extinctâ familiâ regnatrice Imperium ad Populum reverti, solumque jus eligendi aliquem & sumendi in Regem concedit: tum quia similitudo in politicis non rectè sumitur à rebus naturalibus, & in præsentì corpus non bene dicitur subjectum alicujus facultatis animalis, nisi mediante animâ, quæ habet potentias naturales, & cum his materiam inhabitat. 4. Verùm, si Grotius in eo sensu, quem pandunt Boeclerus & Guilielmus van der Muelen ad cit. locum Grotianum, & Simon Kuchenbecker in not. ad cit. Hornium, exaudiatur, quòd nempe Civitas, in se præcisivè considerata, exigat Summam Potestatem, non ineptè Civitas dicitur subjectum commune Summæ Potestatis. Nam, si paulisper nos reflectere velimus ad dicta in cap. 1. n. 113. & seqq. Summa Potestas consequitur Civitatem veluti proprietas naturalis; aut, si mavis dicere, instar animæ infunditur in Corpus Republicæ, per coalitionem civium, ceu membrorum Politicorum, ritè formatum: ab ipsa autem Civitate determinatur subjectum proprium, in quo deinceps Summa Potestas resideat; & P. SCHMIEER JURISPR. PUBL. UNIVERAS.

per quod omnes actus Summi Imperii exercentur. Ergo nil impedit, quò minus in hoc sensu duplex Summæ Potestatis subjectum statuatur.

Neque obsistunt animadversiones 6. Hornii: quia, si in Regno successivo familia regnatrice penitus expiret, non tantum jus eligendi Regem ad Populum devolvitur, sed etiam Majestas, adeò ut Populus Statum Democraticum deinceps formare, ac Summum Imperium totius Politici Corporis nomine per unum aut plures exercere; aut Statum Aristocraticum eligere, ac Majestatem in Optimates transferre valeat. Et, licet in Politicis 7. similitudo, ducta à rebus naturalibus, aliquando fallat; sæpe tamen aliquid lucis confert propositæ materiæ, præfertim in præsentì, ubi Corpus Politicum cum physico comparatur, & ex illo Summa Potestas, quasi proprietas resultare, aut in illud quasi anima, juxta num. 5. infundi dicitur.

Neque existimes, ex hoc duplicem 8. Majestatem, realem & personalem, in cap. 1. à num. 47. rejectam, inferri: siquidem nulla in Civitate Majestas est, quando illam non retinere, sed in unum aut paucos voluntate propriâ conferre intendit: quippe cum Civitas ex num. 5. exigat quidem habere Summam Potestatem, modum tamen determinare, ac formam Regiminis Monarchici aut Aristocratici pro suo libitu eligere possit. Labet pro il- 9. lustratione vocabulorum audire Pufendorfium de J. N. lib. 7. cap. 6. §. 4. circa fin. Si quærat confusè, ubinam „ Summum Imperium reperiatur? „ Respondetur, illud existere in quavis „ Civitate. Si quærat distinctiùs, „ quæ-

„quænam persona Imperium in Civitate habeat? Respondetur, vel Rex, vel Senatus, vel Populus. Sed quis inferat, dari duo distincta Imperia, quorum unum reale in Civitate resideat, alterum personale in Rege?

„Sicuti ineptus fuerit, qui duos distinctos visus in homine fingere velit, unum, qui sit in homine, tanquam in subjecto communi; & alterum, qui in oculo, tanquam subjecto proprio.

§. II.

Quinam Summæ Potestatis sint capaces?

10 DE subjecto proprio Summæ Potestatis indagandum venit, an quilibet homo capax sit Summæ Potestatis, in se recipiendæ? Et hic regulam pono, omnes homines Summæ Potestatis capaces esse, quos Natura vel specialis Lex aut consuetudo non repellit.

11 Natura autem vix alios, ac qui rationis usum non habent, arcet: hi enim soli censentur simpliciter inepti ad Regimen Politicum, in homines rationales exercendum. Qua de causâ mente capti & furiosi, ad Imperium aspirantes, merito rejiciuntur; & si Regnum fuerit successivum, proximus agnatus vocatur, eâ tamen lege & conditione, ut juratò promittat, se restitutum successione beneficii, simul ac vitium prolapsæ mentis cessaverit.

12 *Hornius d. lib. 2. cap. 11. §. 3. num. 3.* Et si furor, post Regnum, sana cum ratione susceptum, primùm superveniens, non auferat jus quæsitum, sed locum faciat tutelæ seu curatelæ vel administrationi Regiæ, ut, quod furiosus per se nequit exserere, Imperium per sanos & prudentes exseratur. Idem *ibid.*

13 Infantes quoque eâdem sorte censentur aliqui apud *Hornium d. l. §. 2. num. 1.* sed, ut egregiè differit hic Author, quotidiana non tantùm experientia, sed profana simul ac sacra monumenta sufficienter probant, infantem ad Sceptrum evehi in Regnis, præsertim successivis, aliquando etiam in electivis: quandoquidem, qui ex instituto majorum destinatus est hæres Regii Solii, non in spem Imperii adolescere, sed Imperium actu jam complecti censetur post mortem Antecessoris: nec enim cum annis accrescit Majestas, sed momentò adest, quò prior Rex fatis concedit, & successor ex Regio stem-

mate admittitur. Facultatem igitur & jus imperandi mox habet infans; ejustamen executores sunt tutores & administri, qui jussu & auspiciò Regis parvuli Regimen moderantur, & tanquam Vicarii Reipublicæ curam sustinent.

Prætereâ sexui muliebri, referente *15* eodem *Hornio §. 4. n. 1.* plures sunt, qui Majestatem denegent: quòd nullâ efficaciam, nullâ prudentiam sint armatæ, potius in sævitiam, iram, & quælibet vitia propendentes; quòdve illas hoc ex capite viris à DEO subjectas fuisse, legamus in S. Script. ut ostensum in *lib. 1. cap. 2. n. 29.* Atquia ratio & virtus, ut testatur *Seneca* apud *Lipsium* mox citand. *nec sensum nec sexum discernit*; multæque recensentur Regi-
17 næ, quæ ad mentem *Taciti 6. Annal. 25. 2.* virilibus curis foeminarum vitia exuerunt; nec tantùm apud *Britannos* tam Reg-
18 no quàm bello præfectæ, sed etiam apud *Germanos* Viris antelatæ fuerunt, uti observat *Lipsius Civil. doct. lib. 2. cap. 3. 16.* quin & in sacra historia à DEO electæ sunt foeminae, Imperiò in viros instructæ, è quibus *Judic. 4. vers. 5.* recensetur *Debora*, quæ *judicabat Populum*, & ad quam *ascendebat omnis Israël in omne iudicium*: cum eodem *Hornio* non credo, quòd natura foeminas Summæ Potestatis absolutè reddiderit expertes. Et, si apud *19* potiores Nationes à Throno Regali excludantur, id provenit ex specialibus Legibus & moribus, nullatenus improbandis, dum, quidquid masculinum, naturâ magis factum ad imperandum, ut inquit *Aristoteles 1. Polit. 8.* imbellis autem & imbecillis sexus, magis timidus, quàm timendus, plerumque calidior quàm prudentior, majori ut plurimum utilitate applicatur ad cu-
nas

nas quam curas severiores. Lipsius d. l. Cui jungatur Vir incomparabilis & famigeratissimus Juris Publici & Privati in nostra Universitate Professor D. Joan. Balthasarus Braua de Magistratu cap. 5. §. 2. num. 7. Contzen. lib. 1. Polit. cap. 26. Pelzhoffer Arcan. Stat. lib. 2. p. 1. cap. 5. à num. 8.

19 Ex iisdem Legibus & moribus à Summæ Potestatis acquisitione removentur L. spurii, quos macula natalium nedum ad fasces & secures, sed & ad instrumenta & rudimenta opificum facit inidoneos. Revideantur dicta in cap. 2. à num. 25.

20 II. vilioris conditionis homines, quòd nihil asperius sit humili, cum surgit in altum; longèque clariùs emicet Corona in capite, sanguinis aviti splendore jam antehac inclarescente. III. peregrini & exteri, utpote qui Legum, consuetudinum, aut jurium patriorum persæpe imperiti, novarum rerum avidi, commodique proprii quàm publici amantiorensentur; ac propterea suis quique parent placidiùs; etiam, cum is præest, qui magis timeri potest. Curtius lib. 6. cap. 3. Braua d. l. §. 2. Pelzhoffer d. cap. 5. n. 6. & seq.

22 Num Ecclesiasticæ Personæ Summæ Potestatis Sæcularis prorsus incapaces sint? Modò non disputo, postquam in Jurisprud. Canonico - Civ. lib. 1. tr. 5. cap. 3. à num. 48. ostendi, Romanum Pontificem optimò jure ac titulo Supremam in temporalibus Jurisdictionem in patrimonio D. Petri, seu

terris, eidem temporaliter subjectis, habere & exercere; allegatà inter alia donatione Constantinianà: in cujus²³ robur deservit, quod recenter memoriæ prodidit Clariss. P. Spreng S. J. in Theologia Patrum vindic. pag. m. 90. & seq. nempe D. Lucam d' Achery Monachum Benedictinum edidisse librum, cui titulus: *Spicilegium veterum aliquot Scriptorum, nunc primum in lucem editorum*; & in hoc in tom. 7. produci Æneam Episcopum Parisinum, sæculi noni Scriptorem, qui in tractatu, quem adversus Græcos scripserat, mentionem ingerit celebris illius donationis, à Constantino Imperatore Romano Pontifici factæ, certaque fide asserit, suâ quidem ætate complura actûs ejusdem exemplaria in Gallia visa fuisse. Occurrunt etiam exem-²⁴pla Summæ Potestatis Sæcularis, à Sacerdotibus Testamenti Veteris exercitæ, tum in Melchisedech, Rege Salem & Sacerdote DEI Altissimi; tum in Moysè, Pontifice simul & Duce Populi Israëlitici; tum in Heli & Samuele, Sacerdotium cum Principatu jungentibus; tum in Nehemia & Mathatia, Judæam Rempublicam quoad sacra & profana gubernantibus; de quibus insigniter tractant Bellarmine de Rom. Pontif. lib. 5. cap. 9. Antonius Paulutius Jurisprudentiæ sacræ to. 1. lib. 2. tr. 2. cap. 7. Illustr. D. Pelzhoffer Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 9. à num. 8. Illustr. D. L. B. ab Andlern Jurisprud. Public. lib. 1. tit. 5. p. 1. num. 12. & seqq.

§. III.

Penes quos in quolibet Statu Summa Potestas resideat?

25 **U**T Summæ Potestatis subjectum magis specificè indigemus; illa in Statu Monarchico residet penes eum, qui Superiorem in terris non recognoscit, sive deinde Rex, Dux, aut Princeps appelletur. Licet enim Monarchæ à potiori sint & dicantur Reges; ex solo tamen titulo juxta cap. 1. num. 13. de subjecto Majestatis haud tutò judicatur: nam Julius Cæsar Regnum tenebat, Regiamque Potestatem solus exercebat; & nihilominus ex testimonio Suetonii cap. 79.

Cæsarem se, non Regem esse, respondebat. Vitellius quoque, referente Tacitò apud Clapmarium de Jure Publ. th. 8. præmisit in Urbem edictum, quò vocabulum Augusti differret, Cæsaris non reciperet, cum de Potestate nihil detraberet. Besold. lib. 1. Polit. cap. 5. §. 2. n. 6. & 7. Augusti etiam tempore, ut narrat²⁷ Dion lib. 53. nomen quidem ejus Imperii, quò omnis penes unum aliquem esset Potestas, adeò invisum Romanis fuit, ut ne Dictatorem quidem nominare sustinuerint; quum

„tamen ad Imperatorem Summa Rei-
 „publicæ referatur, fieri non potest,
 28 „quin sub Regno Romani sint. Et
 „infra: ratione eorum nominum,
 „quæ in populari Civitatis statu usur-
 „pantur, omnem totius Reipublicæ
 „Potestatem accipiunt (Imperatores)
 „ac Regiam etiam, nisi quod invidiam
 „nominis vitant. Nam Cæsaris &
 „Augusti vocabula nihil quidem po-
 „tentiae adjiciunt peculiaris, sed alte-
 „rum successionem stirpis, alterum
 „splendorem dignitatis significat.
 29 È contrario Duces inveniuntur &
 Reges, nil minus quàm Summum Im-
 perium habentes, quales erant & illi,
 qui apud Veteres Germanos magis
 suadendi quàm jubendi authoritate
 pollebant; & qui apud Romanos uni-
 verso Populo in provinciis devictis
 existentes parebant. Grotius *lib. I. cap. 3.*
 §. 10. Böhmer in *Introduc. ad Jus Publ.*
part. spec. lib. I. cap. 4. §. 13.

In Statu Aristocratico Summa Po- 30
 testas indivisim competit Senatoribus,
 seu Optimatibus, qui aliquando assu-
 muntur ex solis Nobilibus seu Patritiis;
 aliquando ex Civibus universis ob me-
 ritum virtutis & doctrinæ seliguntur,
 eum scilicet in finem, ut illi soli, ex-
 clusô Populô, negotia Reipublicæ
 more Regiô, citra metum provoca-
 tionis ad Superiorem, disponant. De
 hoc plura videre licebit apud Illustr.
 D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 3. cap. 12.*
 & multa seqq.

In Statu Democratico Summa Po- 31
 testas est penes univèrsam Populum,
 in Civitate seu societate Civili & per-
 fecta congregatum: adeò ut finè om-
 nium civium aut majoris saltem partis
 consensu actus Summæ Potestatis
 exerceri nequeant; nisi fortè unus as-
 sumatur, qui totius Populi nomine re-
 gat. Quæ de re laudatus Pelzhoffer po-
 liticè & prolixè agit *d. lib. 3. cap. 2. & seqq.*

S E C T I O II.

De Objecto Summæ Potestatis.

S U M M A R I A.

32. Pro objecto Summæ Potestatis statuuntur primo
 subditi. 33. Qui dignoscuntur ex homagio.
 34. Nec excipiuntur alii, qui morantur in loco.
 35. Ita tamen, ut Peregrini solùm teneantur ad
 leges & consuetudines locales. 36. Et inter-
 dum ad iudicium subeundum. 37. Incola au-
 tem propius accedant subditis. 38. De Personis
 Ecclesiasticis remissivè. 39. & seqq. Secundo ad
 objectum pertinent Fura Majestatis. 41. Ma-
 jora & minora. 42. & seqq. Et quidem ex mente
 Hornii omnia illa, que penes DEUM sunt. 44.
 & seqq. Quod non admittitur. 47. & seqq. Sed
 pro regula horum Furium spectandas est finis Rei-

publica, seu salus publica. 50. Aliqua ex his
 sunt communicabilia; aliqua non. 51. Tertio
 huc spectat locus. 52. Non quidem totus mun-
 dus. 53. Sed certa disto aut regio. 54. Actus
 ibidem, à Summæ Potestate exerciti, valent ubi-
 que. 55. Nobiles in uno loco procedunt etiam
 in alio. 56. & seqq. Princeps, extra summam
 territorium agens, pro Principe est honorandus,
 61. & seqq. Subjungitur exemplum Maria Stuar-
 da. 63. Contradicit Böhmerus. 64. Refel-
 litur. 65. Fit exceptio de Jurisdictione co-
 activa & coercitiva. 66. Ubi & de Principe, ho-
 stilia moliente.

§. I.

Quenam Personæ Potestati Summæ fiant subditæ?

32 **A**D objectum, circa quod oc-
 cupatur Summa Potestas,
 reduco I. personas subditas,
 quæ nempe aut homagium
 Summo Imperanti præstiterunt; aut
 in eo loco, in quo Summa Potestas
 33 exercetur, morantur. Et quidem
 homagium esse genuinam tesseram,
 cujus adminiculô quis subjectionem.

tanquàm civis manifestâ professione
 commonstret, extra dubium, & olim
 in Orientali Romanorum Imperio,
 nunc autem in tota Europa usitatum
 est, uti testatur Hertius in *dissertat. de*
modo constituendi Civitat. sect. 1. §. 3. vol. 1.
to. 1. Qui verò non præstiterunt 34
 homagium, in loco tamen, in quo
 Summa Potestas exercetur, moran-
 tur,

tur, nihilofeciùs Summum Imperium
 35 verferari tenentur; sed cum discrimi-
 ne inter incolas & peregrinos. Pe-
 regrini namque (ut verba Hornii de
Civitate lib. 2. cap. 12. §. 1. num. 2. & 3.
 huc applicem) qui tanquam hospites in
 aliena Republica, cujus nec pars sunt,
 nec domicilium stabile habent, ver-
 fantur, ad aliam obedientiam non ob-
 ligantur, quàm ut oblervent loci con-
 suetudinem, mores, instituta, leges,
 saltem si quid agere instituant: ini-
 36 quum enim foret, alienæ Reipublicæ
 sanctiones temerariò ausu violare, &
 subditos alterius in patria sede offen-
 dere. Quòd si ære alienò aut cri-
 mine aliquò sese obstrinxerint in loco
 commorationis, Judici & iudicio sub-

jiciuntur; quin & suæ, cujus pars sunt,
 Reipublicæ nomine ob alienum debi-
 tum per arresta vel repressalias usque
 ad congruam satisfactionem detineri
 possunt, ut infra in *lib. 4. cap. 1. doce-*
 bitur. Incolæ propiùs accedunt, 37
 veris subditis: utpote cùm domici-
 lium verum sortiantur; utantur ple-
 risque Reipublicæ commoditatibus;
 subdantur omnibus legibus; subeant
 munia civilia, licet non omnia, plu-
 ra tamen.

Quid Juris sit circa personas Eccle- 38
 siasticas, an & quatenus Jurisdictioni
 Politicæ subsint? Per extensum di-
 scussi in mea *Jurisprud. Canonico-Civ.*
lib. 1. tr. 1. cap. 7. à num. 81. & lib. 2. tr. 1.
cap. 3. & lib. 3. tract. 1. part. 3. cap. ult.

§. II.

Quales causæ constituent objectum Summæ Potestatis?

39 **A**D objectum Summæ Potestatis
 II. reduco causas seu negotia,
 circa quæ & in quibus eadem
 occupatur. Et hæc, ut loquitur,
 Hertius in *Element. Prud. Civil. part. 1.*
sect. 6. §. 17. ab adjuncta qualitate vo-
 cantur *Jura Majestatis* sive Imperii; ab
 Italis autem, quos nostrates sunt imi-
 tati, *Regalia*, quasi Regiam dignita-
 tem & præminentiam concedentia.
 40 Quanquàm & alia horum Jurium no-
 mina recenscat Clapmar. *lib. 1. cap. 10.*
 eaque à Tacito *Sacra Regni*, à Livio
Jura Summi Imperii, à Jctis *Sacra Sacro-*
rum, *Sacra individua*, *Jura sublimia* com-
 pellari, attestetur.
 41 Dispefei solent hæc Majestatis Jura
 seu Regalia in majora seu intrinseca,
 & minora seu extrinseca. Illa dicun-
 tur, quæ Summæ Potestati indispen-
 sabiliter connectuntur, nec ab ea quâ-
 vis ratione possunt avelli. Ista nun-
 cupantur, quæ connexionem tam nec-
 cessariam cum Summa Potestate non
 42 obtinent, ut inde avelli & in alios
 transferri nequeant. Undenam ve-
 rò hæc Jura dignosci, & quomodò di-
 scerni possint? Non unâ ratione tra-
 ditur aut explicatur, prout sapienter
 advertit Hertius *d. p. 1. sect. 6. §. 17.* Si
 Hornio *lib. 2. de Civit. cap. 2. §. 2. n. 1.*
 & seqq. fidem tribuamus, tot & tanta
 P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

Summam Potestatem circumfluunt
 Jura, quot & quanta in DEO ter Opt.
 Max. reperiuntur. Introduxit quippe,
 ait *ib. in num. 3.* Reges, qui Divinas
 subirent vices, & in designatam
 Regionem & commissum Populum
 haberent Jura, exercerentque, tan-
 quàm in sphæram suæ civilis activi-
 tatis. Huic Vicario, & Pro-DEO, 43
 in particularem orbem facultatem
 attribuit similem illi, quam ipse ha-
 bet in universum mundum. Cujus
 beneficiò consequitur Princeps uni-
 versæ Reipublicæ Regimen, Impe-
 rium in hominem, & dominium in
 Regionem subjectam seu territo-
 rium. His enim absolvitur in se au-
 gusta Majestas: quæ, dum omnia
 posse debet in Civitate, tria illa ne-
 cessariò complectitur. Addit in
 44 *num. 4.* eò ipsò, dum Princeps Vica-
 rius DEI est, tantum potest in civi-
 libus dependenter, quantum DEUS
 independenter in universo potest.
 Verùm hanc regulam amplecti no-
 lim: nec enim fundamentum, ex quo
 illam deducit Hornius, quòd scilicet
 DEUS sit immediata Summæ Pote-
 statis causa, respectu subjecti Imperan-
 tis, agnosco, ut patet ex *cap. 1. n. 124.*
 & seqq. & si agnoscerem, non capio,
 quâ sequelâ Princeps quàm Vicarius DEI
 G g necess-

necessario debeat jus omne, quod habet DEUS, & ipse habere: cum aliis quoque Vicariis non omnia, quae Principali competunt, necessario communicentur. Certè cum Republica malè ageretur, si Jus illud absolutum in homines, quod in Supremo Numine veneramus, Regibus, tanquam Pro-DEIS, adstrueremus: possent enim pro suo libitu de vita, corporibus, bonis, & juribus nostris citra cujusquam injuriam disponere, ac omnia susque deque vertere: quod contra finem & intentionem tum Civitatis tum Imperii in Civitatem è diametro pugnat. Aliam longè conclusionem ex officio Vicarii, quod Princeps DEI nomine exercet, deducit Eminentiss. Cardin. Bellarmin. *de Offic. Princ. Christiani lib. 1. cap. 1.* quod nempe Principatum non ut absolute suum, sed ut sibi à Rege Supremo ad tempus gubernandum traditum, obtineat, sub conditione rationis reddendæ in tremendo nimis judicio ejusdem viventis & Omnipotentis DEI. Itaque cum Hertio *cit. §. 17.* ex fine Civitatis & constituti in ea Imperii mensuram jurium Majestaticorum justissime desumi censeo, ac facultatem agendi id omne, sine quo felicitas Reipublicæ salva esse non potest, à Divino Societatis Civilis Auspice cuilibet Civitati, & ab hac Imperantibus concessam arbitror: tum quia DEUS & Natura non deficiunt in necessariis, &

ubi certum præfigunt finem; media quoque, ad finem obtinendum desiderata, subministrant; quò referri potest illud D. Augustini *lib. 5. de Civitat. DEI. cap. 21. ille unus verus DEUS, qui nec iudiciò nec adiutoriò deserit genus humanum, quando voluit, & quantum voluit, Romanis Regnum dedit*; tum quia plus tribuere Potestatis, quam exigat consecutio finis ac beatitudinis civilis, est destructio finis; est res superflua, quam summopere DEUS abhorret & Natura; est plenitudo non Potestatis, sed *Tempestatis*, velut in casu non ab simili argumentatur Vasquius *Illustr. controvers. lib. 1. cap. 5. n. 17.* Una proinde cynosura & stella polaris Imperantium est Salus Populi. Hæc Regina Legum omnium; hæc Lex Regia, & una præ omnibus Principi cordi esse debet. Ad hanc Legem refertur diuturnitas præsentis status, tranquillitas publica, utilitas Reipublicæ, Imperantis securitas. Pelzhoffer *Arcanor. Sat. lib. 2. p. 1. cap. 6. num. 3.*

Jam si quæ Jura ad obtinendam Reipublicæ felicitatem à persona Imperantium avelli, & in alios dispensari posse haud judicentur; ea jura Majestatis intrinseca & majora vocari: alia verò, quæ salvâ Reipublicæ felicitate separationem admittere videntur; Jura Majestatis extrinseca, seu minora nuncupari poterunt. De illis principaliter; de istis autem incidenter in *lib. 3. §. 4.* agetur.

§. III.

Ad quem Locum extendatur Summa Potestas?

AD objectum Summæ Potestatis reduco III. *Locum*, intra quem exercetur Summa Potestas, & extra quem non extenditur: nam, ex quo Civitates institutæ, Territoria divisa, & Imperia fuerunt distincta, Imperantibus certi limites, quasi columnæ Herculis, sunt positi, intra quos Summam Potestatem in personas & res exercent; at *non plus ultra*. Indeque jam pridem explosa est sententia Bartoli & sequacium, asserentium, Imperatorem esse Dominum totius mundi: cum terrarum orbis nullo un-

quam tempore totus & integer Romanis aut aliis Gentibus fuerit subactus, & ne Europa quidem tota, multò minus Africa & Asia; Germani autem, qui trans Rhenum & Danubium erant, perpetua cum illis bella gesserint, nec unquam Provinciæ jura acceperint, ut perhibet Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 3. §. 15.*

Habet autem Summa Potestas intrinsecam suam ditionem & districtum intentionem & præsumptionem ritè fundatam quoad omnia & singula Majestatis Jura, ibidem exercenda; adeo ut, qui

qui exemptionem quoad personam vel res obtendit; vel jus aliquod in alieno territorio usurpat, concludentis probationis necessitate distringatur. Stryck *in disput. de Jure Principis extra territorium*, quæ extat in *Dissertat. Fran-
54 cosurt. 1. vol. 2. cap. 1. num. 14.* Habet etiam cujuslibet loci Summa Potestas quoad actus, ibidem circa personas subditas celebratos, hanc prærogativam, ut valeant in quocunque loco; sicut de jure aggratiandi, quò delinquenti remittitur poena; de jure legitimandi, quò natalium macula purgatur; de jure nobilitandi, quò quis ex numero plebejorum extrahitur; tradit Stryck *cit. dissertat. 1. cap. 2. num. 13.*
55 § 2. & 66. ubi inter omnes Gentes ex composito quasi sic observari testatur, ut Germanus Gallum, Gallus Italum, hic Hispanum, ille Anglum iterum Danumque, & sic porro pro Nobilibus in suis quoque Regnis habeat, dummodò à tali Domino dignitate illà fuerit donatus, cui jus hoc in generalitate sua competeat.

56 An verò Princeps, Summâ Potestate effulgens, extra suum Principatum planè habeatur pro privato, nihilque de Juribus Summæ Potestatis retineat? Quæstio gravioris est momenti; in qua tamen intrepidè assero, Principem, ubicunque locorum comoretur, suam Dignitatem & Majestatem saltem quoad honores, præeminentiam, & independentiam à quocun-
57 que Superiore, salvam habere. Nam, ut bellè differit Hornius *lib. 2. de Civit. cap. 8. §. 4. num. 4.* Princeps, qui alterius territorium volente Dominò ingreditur, quamdiu se hostem peregrinæ Reipublicæ non profitetur, eò honore, eaque reverentiâ colendus est, ac si apud suos ageret: in quocunque enim loco fuerit, Divinitatis quemdam impressum characterem circumfert, & universæ Reipublicæ instar est.

58 Quare, sive à Principe peregrino, sive hujus subditis lædatur, semper DEI Vicarius & integra Communitas offenditur; nec unquam sinè præsentissimo metu securæ vindictæ contemnitur, nisi dissolvatur simul vinculum & omne Jus, quò hætenus Gentes invicem
59 conglutinantur. Addit Hornius in

§. 9. num. 1 negari non potest, Principem, præter DEUM, Superiorem non agnoscere, & ideò nec alium Judicem, etsi alibi reperiat: quia judicium supponit Potestatem in caput, quam Princeps in subditos, nemo natus homo in Principem habet. Concor-
60 dant Authores alii, & pro certo tradunt, Principem, qui territorium alienum ingreditur, Majestatem non perdere, nec effici pro eo tempore, quò versatur in alieno, alterius Principis subditum: cum par in parem Imperium non habeat. Grot. *de J. B. lib. 2. cap. 18. §. 4. num. 5.* Vitriar. *ib. quæst. 11. §. 19.* Stryck *ubi supra cap. 1. num. 16. & seqq.* Ziegler *de Jurib. Majest. d. lib. 1. cap. 32. §. 19.* ubi in §. *anteced.* allegat, 61 à nonnullis Elisabethæ, Angliæ Reginæ, vitio verti, quò Mariam Scoticam mortis supplicio subjecerit: quippe in quam nullum planè jus illi fuerit; adjectò postea hòc epithaphiò: *Maria, 62 Scotorum Regina, Regis filia, Regis Gallorum Vidua, Regina Angliæ agnata & heres prima, virtutibus Regiis & animò Regiò ornata, Jure Regiò frustra sæpius implorata, barbarâ ac tyrannicâ crudelitâ ornamentum nostri sæculi & verè Regium lumen extinguitur: eòdemque nefariò judiciò & Maria, Scotorum Regina, morte naturali & omnes superstites Reges, plebeji facti, civili morte multantur. Novum & inauditum tumuli genus, in quo cum vivis mortui includuntur. Cum sacris enim Divæ Mariæ cineribus omnium Regum atque Principum violatam ac prostratam Majestatem hic jacere scito.*

Ex dissentientibus legi Böhmerum 63 *in Introduct. ad Jus Publ. Univ. part. spec. lib. 1. cap. 4. §. 11. & seq.* ubi statuit, Principi, alterius territorium ingresso, nec venerationem, nec prærogativas alias, aut externæ Dignitatis signa de Jure deberi: quia hæc Dignitas dependet à Summa Potestate; adeoque intra fines Reipublicæ concluditur, nec alios, qui in statu libertatis & æqualitatis cum altero vivunt, obligat. Sed ratio ista jam everfa ma-
64 net ex ratione, prius adductâ, quò Dignitas & Majestas Principis dependeat ab intimiori & funditus impresso characterè, repræsentatione scilicet & Vicariatu Divini Numinis; consequen-

quenter eandem venerationem & reverentiam mereatur, sive extra sive intra limites sui Imperii conversetur. 65 Quamquam Jurisdictionem, (ut aliàs Jurisperiti nominant) contentiosam, seu Potestatem judicariam, coercitivam, & coactivam extra suum territorium non aliter administrare queat, quam si Princeps alius tacite vel expresse consentiat: cum ejusmodi actus Jurisdictionales ut plurimum consequatur aliquis strepitus forensis, quem ab exteris in suo fundo ne quidem privatus libenter sustinet.

Dicta hucusque obtinent, quando 66 Princeps pacatus alterius fines pertransit: at cessat ille cultus, cessat respectus & reverentia, quamprimum hostili animo hospitium infestavit. Licet tunc omnia in Principem, quæ in hostem Jure Gentium licere possunt. Hostilia molientem, hostilia manent. Majestatem perdit, alterius arbitrio subicitur, judicium subit, qui in victoris manum & Potestatem fuerit redactus. In hoste nemo quæsierit, Princeps sit, nec ne. Hornius. *ubi supra*. cap. 8. §. 9. *num.* 2.

C A P U T IV.

De Obligatione & Cessatione Summæ Potestatis.

ANtequam ad Jura Majestatis sigillatim enucleanda progredior, juvat in hoc *cap.* præmittere obligationem, quæ Imperantibus in quocunque Civitatis Statu, sive Regularis sit, sive Irregularis, incumbit; nec non modos, quibus Summa Potestas exprimitur, subjungere, sicque librum præsentem concludere.

S E C T I O I.

De Obligatione Summæ Potestatis.

S U M M A R I A.

1. Nullam esse Summæ Potestatis obligationem, ab qui docent. 2. & seqq. Textus & plausibiles rationes ipsorum. 6. & seqq. Veritas contraria demonstratur ex S. Scriptura. 9. & seqq. Jure Natura. 11. & seqq. Fine Summæ Potestatis. 14. & 15. Sanctis Patribus. 16. & seqq. Authoribus profanis. 18. & seqq. Textus D. Matthæi cap. 23. explicatur. 20. & seqq. Item sextus 1. Reg. 8. exponitur. 22. Potestas omnis Juri Naturali subordinatur. 23. Commendatur exemplum Principis. 24. Gentium minus moratarum exempla hand attendenda. 25. Allegantur in specie exempla Bonorum Regentium in Cajo Octavio. 26. Flavio & Tito Vespasianis. 27. Ulpiano Trajano. 28. Elia Trajano. 29. Antonio Pio. 30. Imperantes obligantur ad virtutem. 31. Nominatim ad justitiam. 32. Clementiam. 33. Fidem. 34. Modestiam. 35. Pusendorfi instructio. 36. Doctrina Ciceronis. 37. Summa Potestas juxta Hobbesium non obligatur ex pacto. 38. & seqq. Illius argumentum enervatur. 41. Valor hujus obligationis asseritur. 42. Est summe gene-

ralis. 43. & seqq. Tam specialis, eaque vel ex pacto tacito; 46. vel expresse. 47. Quò pertinent Leges fundamentales. 48. Quæ sanctissime custodiri debent. 49. At tamen ex neglecta custodia non possunt Imperantes Summæ Potestati privari. 50. Etsi nullitas actus exinde consequi valeat. 51. Facultas interpretandi pacta non est concedenda subditis. 52. Possunt etiam pacta à Regentibus iniuri cum extraneis & civibus in particulari. 53. Quæ regulantur juxta Leges pactorum inter privatos. 54. Non datur tamen obligatio civilis efficax. 55. Neque tam stricta est obligatio servandi formam contractus. 56. & seqq. Datur etiam Principibus restitutio ex capite motus aut doli. 58. Non autem quoad leges fundamentales. 59. Aut ex solo capite etatis minoræ. 60. Nisi magna concurrat læsio. 61. Aliqui rescissionem indulgent ob damnum subsequens, antea non prævisum. 62. & seqq. Rescipiuntur. 64. In Statu Poliarcho semper manet obligatio ex pacto. 65. In Statu Monarchico distinguitur in Regnum patrimoniale, & non-patrimoniale. 66. & seqq. Docet-

Docetur, qualis obligatio in priori ab Antecessore devolvatur ad Successorem. 71. & seqq. Docetur, qualis sit in posteriori. 73. & seqq. Addun-

tur varia cum limitationes, cum declarationes. 69. & seqq. Ostenditur, quomodo extra materiam patrum acta Antecessorum ligent Successores.

§. I.

An & qualis sit Obligatio Summæ Potestatis?

Obligacionem Summæ Potestatis nullam esse, sed quodlibet, quod Imperanti libuerit, facere licere, cum Pseudopoliticorum Coriphæo, Machiavello, defendunt Conringius, Hobbesius, Houtuynus, à Böhmero in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 1. cap. 5. §. 6. & 7.* allegati. Obten-
 2 dunt pro colorando heteroclitico dogmate I. Sacras Paginas tum *Matthæi 23. v. 2.* ibi: *omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate;* tum *1. Reg. cap. 8. v. 11. & seqq.* ubi Samuel, ex Divino mandato locutus, ad Populum Israëliticum ait: *hoc erit jus Regis, qui imperaturus est vobis: filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, & constituet sibi tribunos & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messorum segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias & focarias & panificas. Agros quoque vestros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit servis suis. Sed & segetes vestras & vinearum redditus addecimabit, ut det evnuchis & famulis suis. Servos etiam vestros, & ancillas: & juvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi.* II. asserunt, omnem obligationem, quæ constringatur aut limitetur Summa Potestas, debere à Potestate Superiori procedere; Potestatem Summam verò non habere aliam Potestatem supra se, à qua constringi vel limitari queat.
 4 III. opponunt, periculosum & perniciosum esse, Principi absoluto velle leges & obligationem imponere: sic enim ab obedientia & reverentia ei debita facile abstrahi subditos, existimantes, non esse sequendum Regis Imperium: cum & ipse ea, quæ obligatus est facere, detrectet. IV. prætexunt mores & ritus omnium ferè
 5 P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Gentium, apud quas Reges & Monarchæ absoluti, quæcunque sibi placuere, nullò non sæculò & ævò fecerunt; nec tantùm, quod Principi placuit, Legis habebat vigorem, sed pro regula habebatur illud vulgatum: sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.
 Sed procul hinc tam pestifera & venenata principia! Refragatur enim I. manifestè Sacra Scriptura *Deuteron. 17. v. 16. & seqq.* ibi: *cum constitutus fuerit Rex, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum: non habebit uxores plurimas, quæ alliciunt animum ejus, neque argenti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio Regni sui, describet sibi Deuteronomium Legis hujus in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leviticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Dominum DEUM suum, & custodire verba & ceremonias ejus, quæ in Lege præcepta sunt. Non elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram &c.* Quem textum Card. Bellarminus de
 7 *Offic. Princip. Christiani lib. 1. cap. 1.* eximè dilucidans ita scribit: Moyse non simpliciter dixit, debet Rex Legem DEI custodire; sed addidit multa verba, ut significaret magnitudinem hujus negotii. Primum jussit, ut ipse sibi describeret Legem DEI, ut non posset unquam dicere, non vidi Legem DEI, nec scio, quid contineatur in ea. Deinde addidit, ut exemplar Divinæ Legis acciperet à Sacerdotibus DEI veri: ne fortè pro Lege DEI veri acciperet Leges falsorum Prophetarum; quales hoc tempore sunt, qui dicuntur Politici, & multò magis hæretici omnes, qui Legem & cultum DEI pro suo capite populis obtrudunt, & non ab Ecclesia illa vera accipiunt, quæ est columna & firmamentum Veritatis. *1. Timoth. 3. vers. 15.* Tertiò addidit, ut hæ
 H h beat

beat secum & legat omnibus diebus vitæ suæ, ne fortè obliviscatur mandata DEI. Denique adjungit, ut discat timorem Domini, & ex eo timore sollicitus sit observare mandata DEI, tum ea, quæ pertinent ad Religionem, tum illa, quæ spectant ad justitiam. Decet enim, ut Princeps in omni Lege Divina servanda exemplò sub populum præcedat. Accedunt alii textus *Psalmo 2. v. 2. & 3. erudimini, qui judicatis terram, servite Domino in timore.* Item *Sapient. 6. v. 4. 5. & 6. data est à Domino Potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam, cum effectis Ministri Regni illius, non rectè judicastis, nec custodistis Legem justitiæ, neque secundum voluntatem DEI ambulastis. Horrende & cito apparebit vobis: quoniam judicium durissimum his, qui præsumunt, fiet.* Item *Daniel. 4. v. 34. Nunç igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico & glorifico Regem Cæli: quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicicia, & gradientes in superbia potest humiliare &c.*

9 Refragatur II. Jus illud, à Natura conditum, à hominum singulorum, quæcunque conditione vel dignitate præmineant, cordibus inscriptum, quod nemini dat facultatem agendi, quæ libent, sed præcipit ea, quæ rectæ rationi consona, & quæ eidem sunt dissona, vetat: quò spectat illud *Claudiani 4. Consulatus Honorii.*

Nec tibi, quid liceat, sed quid fecisse debet,

Occurrat, mentemque domet respectus honesti:

10 Et illud *Plutarchi in Apophtegm. quidam, cum dixisset, omnia Regibus & honestis & justa esse: per Jovem, inquit Antigonus, Regibus barbarorum: sed nobis sola honesta sunt honesta, & justa sola justa.*

11 Refragatur III. finis Summæ Potestatis, ad hoc Reipublicæ & ab hac uni vel pluribus concessæ, ut exercentur non ad libitum & beneplacitum Imperantium, sed ad salutem & incolumitatem parentium: ut propterea, qui Summum Imperium tenet, sit obligatus ex officio, cuncta, ad Reipublicæ prosperitatem idonea, procurare; cunctave adversantia propul-

sare. *Samobrem, ut narrat Paulus in Æmilius lib. 5. Ludovicus Crassus Francorum Rex, cum fatalem sibi diem appeteresentiret, hortatus est filium, ut Religionem coleret, paci, communique dignitati ac saluti inserviret: Regnum nihil aliud, quam procuracionem munusque publicum, existimaret, cujus in vita administrati reddendam exactè rationem contintò post fata sciret, suâ cuique facinori paratâ præsentem sempiternaque mercede.* Quare (subinfert antea *cit. 13* Bellarmin.) longè abesse debet à Principe Christiano, quantumvis Summo, illa turpissima adulatio: *si libet, licet: An nescis te Imperatorem esse, & Leges dare, non accipere?* Quod refert *Ælius Spartanus dictum Antonino Caracallæ à Noverca, quam in uxorem ducere cupiebat, sed non audebat.*

Refragatur IV. omnium ferè *14* Gentium, Nationum, & Provinciarum Authores & Scriptores, quæ sacri quæ profani, qui Principes & alios, Summâ imperandi autoritate insignes, non ex leges, sed ad justia & recta faciendâ arctissimè obligatos esse pronuntiant. Ex sacris est *D. Augustinus, lib. 5. de Civitate DEI. cap. 24. sic differens: felices eos (Imperatores) dicimus, si justè imperant: si inter linguas sublimiter honorantium & obsequia nimis humiliter salutantium non extollunt, sed se homines esse meminerunt: si suam Potestatem ad DEI cultum maxime dilatandam, Majestati ejus famulari faciunt: si DEUM timent, diligunt, colunt: si plus amant illud Regnum; ubi non timent habere consortes: si tardius vindicant, facile ignoscunt: si eandem vindictam pro necessitate regende tuendeque Reipublicæ, non pro saturandis inimicitiarum odiis exserunt &c.* Est præterea *15* *D. Gregorius in lib. 1. Reg. cap. 8. ubi ait: fortasse idcirco Saul reprobus Rex eligitur, ut electus Successor ejus Rex David cognosceret, quid cavere debuisset.* Est *Isidor. libr. 3. de Summo Bono. cap. 47. Principes, inquit, Regesque electi sunt, ut terrore sub Populos à malo coëcerent, atque ad rectè vivendum Legibus subderent.* Est *D. Hieronymus in lib. 2. Paralipp. ubi dicit: Rex & Populus obedire DEO debent & Legi ejus: Populus erga Regem fideliter agere, & Rex Populum cum justitia*

tia regere. Est D. Thom. *de Regn. Princip. cap. 2.* scribens: *multum cavendum est Principi, ne à ministerio transire velit ad dominium. De hoc punitus fuit Nabuchodonosor, qui à ministerio Regni transierat in dominium, reputans se Regni sui Dominum.*

¹⁶ *Daniel. 4.* Ex profanis Aristoteles *lib. 5. Politicor. cap. 10.* loquitur: *ad Regis officium pertinet, cautum ac providentem esse, ut nec divites injuriâ, nec populares contumeliâ afficiantur.* Xiphilin in *Epit. Dion. lib. 47.* *Principatus propter salutem subjeutorum constituuntur, ut in nulum damnum sentiant non modò ab alienis, sed neque à suæ Gentis hominibus.* Philo. *lib. de creat. Princip. Sunt quidem Principes publici parentes Civitatum & Gentium, quotquot boni sunt: contra, qui in subditorum detrimentum abutuntur potentiâ, non Principes appellandi, sed hostes, cum agant hostilia.* Euripedes apud Lipsium *Civ. doct. lib. 2. cap. 10.* *non fas, potentes posse, fieri quod nefas.* Theodohad. *ibidem: cum omnia possimus, sola credimus licere nobis laudanda.* Seneca *ibid. minimum de-*

¹⁷ *cet libere, cui nimium licet.* Cicero *lib. 2. Officior. mihi quidem non apud Medos solum (ut ait Herodotus) sed etiam apud Majores nostros servandæ justitiæ causâ olim bene morati Reges constituti sunt.* Idem *lib. 3. de Legib. non tantum mali est peccare Principes (quamvis magnum est per se ipsum malum) quantum illud, quòd permulti etiam Principum imitatores existunt.* Claudianus *cit. l.*

*Hoc te præterea crebrò sermone monebo,
Ut te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoscas: cuncta tua Gentibus
esse*

*Facta palam: nec posse dari Regalibus
usquam*

*Secretum vitiiis. Nam Lux altissima fati
Occultum nihil esse finit, latebrasque per
omnes*

Intrat, & obstruosos explorat fama recessus.

¹⁸ Quæ pro colore erroris oppositi adumbrata sunt, nullò negotiò depalliantur. Quod I. Sacras Paginas concernit, in priori textu apud D. Matthæum neutiquam de Imperio Civili, sed potius de Lege vel doctrina sacra, ex cathedra, ut loquuntur Theologi, promulgari solità, quam Christus Do-

minus vult recipi, non attentâ eorum, qui sedent in cathedra, vitâ & doctrinâ privatâ. Eumque textum Eminenti-¹⁹ tissimus noster Card. Sfondrati in *Regali Sacerdot. lib. 3. §. 1. num. 1.* rectissime assumit, ut demonstret, & declaret, munus Ecclesiam instruendi & in causis ambiguis judicandi ad Summum quidem Sacerdotem seu Pontificem pertinere; non tamen semper & ubique, sed cum Pontificem agit. sicque ex cathedra loquitur. Jubet Christus (verba sunt Purpurati Patris) Scribas & Pharisæos audiri, eorumque doctrinam observari, qui super cathedram Moysis & Prophetarum sederunt: quasi tota radix & origo eorum in docendo auctoritati cathedræ adstricta esset, quam publicè docentes insederant: alioquin privatae opiniones & sententias quod attinet, certum est, multa Pharisæos docuisse impia, Legique Divinæ & Naturali omninò contraria.

In posteriore textu ex *1. 20 Reg. 8.* Jus Regium non approbatur, tanquam legitimum, sed tantum refertur, prout à Regibus sæpe usurpatur in perniciem & depressionem subditorum: id quod colligitur partim ex verbis subsequentiis in *v. 18. clamabitis in die illa à facie Regis vestri, quem elegistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis Regem;* ubi Samuel ostendit, quòd, licet Populus Hebræus, à Regibus gravandus aut opprimendus, justas querelas detulerit ad Dominum DEUM suum, auxilium tamen & levamen sperare nequeat: cum Regimen Regium contra voluntatem DEI, antehac per Judices Populum electum dirigentis, non tam petierit, quam extorsit: partim ex eo, quòd inter jus Regis in *v. 14. numeretur: agros vestros & vineas & oliveta optima tollet, & dabit servis suis;* cum tamen *3. Reg. 21.* factum Achabi Regis, Nabaothi Jezrahelitæ vineam auferenti, &, quòd consentire nollet, eum occidenti, per Eliam Prophetam ex Divina jussione gravissimè fuerit exprobratum & castigatum, ubi claret *ibidem ex v. 18. & seq. Surge & descende in occursum Achab Regi Israël, qui est in Samaria: ecce ad vineam Nabaoth descendit, ut possideat eam: &*

Hb 2

loquē-

loquēris ad eum, dicens: hæc dicit Dominus: occidisti insuper & possedisti. Et post hæc addes: hæc dicit Dominus: in loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum &c. Clariff. P. Paulus Mezger p. m. de Universitate nostra optimè meritis Professor tum S. Scripturæ, tum Theologiæ Scholasticæ in *Hist. Sacra de Gentis Hebr. gest. lib. 4. tr. 1. cap. 1. num. 23.*

22 Ad II. patet responsio ex supra dictis in num. 6. & seqq. Potestatem humanam tam absolutam & illimitatam esse non posse, ut Potestati Superiori, non quidem humanæ, sed Divinæ, quoad Leges Naturales & Divinas, non subiaceat. Unde Plutarchus apud Ludovicum de Navendorff *de Usu Juris Natural. in action. Princip. cap. 3. §. 2.* Principem indoctum ita alloquitur: quis ergo imperabit Principi? Lex, omnium Rex mortalium & immortalium, ut ait Pindarus, non ea foris scripta in libris, aut lignis insculpta, sed viva in corde ipsius ratio semper una habitans atque excubans, & animum nunquam sinens esse Principatus vacuum.

23 Ad III. invertendus est stylus; dicendô & explicandô, quòd, cum exempli maxima sit vis, ac, teste Cicerone *lib. 1. Epist. 9. quales in Republica Principes sunt, tales reliqui soleant esse Cives*, juxta illud: componitur orbis Regis ad exemplum; æquitas & justitia flagitet, ut rectè facere Princeps cives suos faciendô doceat. Vellejus *lib. 11.* Certè Plato *lib. 4. de Legib.* asserere non dubitavit, nullâ ratione citius aut facilius Civitatem moresque immutari, quàm Principum exemplò præeunte: neque aliter nunc esse, nec in posterum unquam futurum. Nempe, ut dixit Plin. in *Panegyri. non tam Imperiò nobis opus, quàm exemplò.* Si Rex, ait Seneca *Thyeste act. 2. v. 38. velit honesta, nemo non eadem volet.*

24 Ad IV. reponitur, mores & ritus multarum, sed non omnium Gentium, ostendere, quòd ex Principibus absolutis non pauci Principatu abusi, non salutem populi, sed seipfos suamque voluptatem & commoditatem pro fine sibi præfixerint: à quibus tamen regula vivendi & dirigendi actiones civium non magis accipitur, quàm à privatis, quorum non pauci

Leges seu Humanas seu Naturales aut Divinas pessumdandô cæteris similiter agendi causam & ruïnã præbent: Fuerunt econtrà Principes pene multi, quibus nil erat licitum, nisi quod justum & æquum; quibus nulla alia vel potior cura, quàm Reipublicæ. Ex solis Imperatoribus Romanis adduco Cajum Octavium, nomen Augusti inter primos meritum, qui vel solam appellationem *Domini*, velut maledictum & opprobrium, semper exhorrescens, *militem*, ut ait Tacitus, *domis, populum ammonã, cunctos dulcedine otii, pellexit;* & ut dicit Suetonius, *pleraque pessimi exempli correxit, quæ vel intemperies bellorum civilium, vel pacis licentia in perniciem publicam invexerant; nec tamen, ut ut cum exteris continuò in armis steterat, ulli Genti sinè justis & gravibus causis bellum indixit.* Adduco Flavium

26 & Titum Vespasianos; de quorum primo Tacitus: *adstricti moris Author Vespasianus fuit: antiquo ipse cultu victuque: inde obsequium in Principem, & emulandi amor validior, quàm pœna ex Legibus & metus;* de altero D. Braun in *Historia Augusta: Imperio maximus, affatu æqualis, non oportere, aiebat, quemquam à sermone Principis tristem discedere: unde & justa petentibus nihil unquam negavit; & alios, ut, quæ vellent, peterent, ultrò hortatus est.* Adduco Ulpium Trajanum, qui do- 27 mi pius, foris fortis, ubique comes ac prudens, fiscum non magis dilexit, quàm subditos, cogitans, non solere bonam causam fisci esse, nisi sub malo Principe; idque reipsâ præstitit, quod solebat dicere: *Imperatorem se talem debere erga privatos gerere, qualem, si ipse privatus esset, sibi cuperet Imperatorem.* Braun *d. l.* Adduco Ælium Trajanum, 28 cujus symbolum, *non mihi, sed Populo;* cujus vox sapientissima: *ita se gesturum Rempublicam, ut sciret, Populi rem esse non suam:* vox certè digna, ut idem Braun subscribit, in quam jurent Reges; quæ habitet in cordibus Principum; quæ omnes Imperantium actiones moderetur & regat. Taceo 29 Antoninum Pium, piissimè dicere auditum: *malo unum civem servare, quàm mille hostes occidere;* Marcum Aurelium Antoninum, qui illud Platonis verum esse

esse docuit: tunc demum beatas fore Respublicas, si aut Philosophi regnent, aut Reges philosophentur; Alexandrum Severum, frequenter auditum dicere: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Taceo alios, quos nervosè & argutè depingit laudatus Braun, Vir immortalis gloriâ dignissimus.

30. Est igitur Summa Potestas non omni prorsus obligatione soluta. Sed quænam sit illa? Certè non parva; maxima tamen ad virtutem. Nam, ut Lipsius *Doctrinæ Civilis lib. 2. cap. 7. & seqq.* sapienter instruit Principem: Virtus prorsus & Regi assumenda, & per eum his, qui regnantur: sic enim & Cyrus existimavit, non convenire cuiquam Imperium, qui non melior esset us, quibus imperaret; & Sallustius in *Orat. 1. ad Cesar.* monuit, ut, cum ipse bonus atque strenuus sit, quam optimis imperiset, dum pessimus quisque asperrimè Rectorem patitur.

31. Ex pluribus virtutibus unam & alteram seligo. I. est *Justitia*, cujus, teste Cicer. 2. *Officior. fruenda causâ olim benemeratos Reges constitutos esse*, compertum habemus; cujus etiam tanta vis est, ut nec ii quidem, qui scelere ac maleficiâ pascuntur, possint sine ulla particula justitiæ vivere. II. *Clementia*, quæ nullum ex omnibus magis quam Regem aut Principem decet, juxta Senecam 1. *de Clement.* quæve, ut docet Tacitus *Agric. 19. 4.* debet omnia scire, non omnia persequi; parvis peccatis veniam, magnis severitatem accommodare; nec poenâ semper, sed sæpius poenitentiam contentus esse, dum concinente Claudiano *de Bel. Get.*

Ignoscere pulchrum

Jam misero: poenæque genus vidisse præcantem.

33. III. *Fides*, Ciceroni 1. *Offic. justitiæ fundamentum dicta.* Nec enim ulla res vehementius Rempublicam continet, quam fides. Idem 3. *Offic.* Ut planè perfidiosum & nefarium sit, fidem frangere, quæ con-

tinet vitam. Idem pro *Q. Roscio.* Sed de hac iterum in §. seq. plura. IV. *Mo. 34. desidia*, id est sensus de se suisque ratione temperatus, nec actione exultans. Quamquam enim in alto positum non alta sapere, difficile sit, notante D. Bernardô *Epistol. 42.* attamen non minùs hominem se, quam hominibus præesse, Princeps cogitare debet; memor interdum sciti Scytarum dicti ad Alexandrum apud Curtium *lib. 7. cap. 8.* quid tu ignoras, arbores magnas diu crescere; unâ horâ extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat; altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehendis, decidas. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab invalido. Et paulò infra: fortunam prestis manibus tene: lubrica est, nec invita teneri potest. Imponè felicitati tuæ frænos, facilius illam reges.

Samuel Pufendorf *de Jur. Nat. lib. 8. 35. cap. 4.* officium & obligationem Principis ad sequentia reducit; ut primò pro sua norma habeat salutem publicam, veluti Legem supremam; secundò ut curet disciplinam publicam, bonisque moribus subditos imbuat; tertio ut Leges condat, Republicæ proficias, & in transgressores poenam statuatur; quarto ut Magistratus, Judices, & Consiliarios in partem curarum assumat; quinto ut facultates & emolumenta civium, promoveat; sexto ut pacem intra & extra Civitatem conciliare studeat.

Cicero *lib. 1. Offic. ca.* quæ Imperantibus incumbunt, brevissimè concepit, omnino, inquit, qui Republicæ præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant, ut, quidquid agunt, ad eam referant, oblitum commoedorum suorum; alterum, ut totum corpus Republicæ curent, ne, dum partem aliquam tumentur, reliquas deserant. Quæ & alia in libris sequentibus latius explicabuntur.

§. II.

Qualiter ex Pacto obligetur Summa Potestas?

37. Sicuti nullam Summæ Potestatis obligationem, ex ipso resultantem officio, agnoscit Hobbesius, à Böhnero in *Introduct. ad Jus Publ.*

Univers. d. part. spec. lib. 1. cap. 5. sub §. 31. relatus; ita nec obligationem, oriundam ex pacto, cum subditis in initio, concedit; ex eo quidem fundamento, quod,

quòd, cum Populus eò momentò, quò se subdit Imperantis Potestati, desinat esse persona moralis, nemo fit, cui Summa Potestas obligari possit.

38 Quantæ verò debilitatis sit hoc fundamentum, inde convincitur: quia eadem ratione Summa Potestas ne quidem Imperium suum exercere possit, dum Populus statim, atque alterius Potestati subicitur, moraliter extinguitur, sicque nemo, cui impere-

39 tur, existere censetur. Et, si reponat Hobbesius, Populum, suppositâ subjectione, in servitutem redigi, adeoque ipsi, non aliter ac servis, imperari; contrahi autem cum eo non posse. Contra est: tum quia in libera Civitate, ubi Imperium herile, tyrannis, oligarchia, & anarchia exulat, homines manent liberi, nec servilem sed civilem duntaxat subjectionem pro-

40 fitentur: tum quia, si contra rationem politicam admitteretur, subjectionem civilem à servili non discrepare, cives, æquè ac servi, Juris Naturalis capaces agnosci deberent; & consequenter, sicut dominus, quando aliquid promittit servo, id ex Jure Naturali servare obligatur; pariformiter, quod Princeps, aut qui alias Summâ Potestate circumfluit, civili spondet, adimplere obstringitur.

41 Itaque non ambigitur, quin Summa Potestas, si cum subditis aliquid pacificatur & promittat, fidem datam exsolvere teneatur. Grotius de J. B. & P. lib. 2. cap. 14. §. 9. Braun de fide §. 1. Ludovic. de Navendorff de Usu Jur. Nat. in action. Princip. cap. 3. §. 37. & seqq. Cum aliis nemini propius conveniat, servare fidem, quam Imperantibus ex num. 33. idque notabili posteris documentò indicaverit olim Nabarzanes in literis, ad Alexandrum M. datis, si venire, scribens, se juberet, sine metu esse venturum: non timere, ne tantus Rex, fidem datam violaret: DEOS à DEO falli non solere. Curtius lib. 6. cap. 4. Eoque collimat aurea Caroli V. sententia: fidem rerum promissarum, etsi totò mundo exularet, tamen apud Imperatorem consistere debere. Nec abludit simile pronuntiatum apud Thucydidem de bello Pelopon. l. 4. frans, cum in omnibus scèda, tum verò in his, qui majori dignita-

te sunt præditi, scèdior est, quam aperta violentia.

Solent autem ejusmodi pacta Summam Potestatem inter & Civitatem 42 frequentius eò tempore, quò Summa Potestas per electionem, aut primâ vice per successionem defertur, concludi, vel tacitè, vel expressè. Tacitè fit pactum aut generaliter, aut specialiter. Generaliter pactum tacitum in omni delatione Summi Imperii intervenire censetur quoad ea, quæ cuilibet Regenti ex officio incumbunt; de quibus in §. priori: Huber. de Jure Civitat. lib. 1. sect. 3. cap. 5. num. 16. & seqq. Specialiter pactum tacitum intervenit, 43 quando Summa Potestas aliqua tenetur facere vel omittere, certum v. g. concilium vel comitia congregare, & ibi negotia Regni communi deliberatione tractare, quæ alioquin ex natura & officio suo non teneretur facere vel omittere, absque eo tamen, quòd super ejusmodi articulis conventionem aliquam cum Populo vel Optimatibus per verba vel scripturam instituerit: veluti contingit in tradi- 44 tione vel observantia temporis immemoralis, ubi nempe à majoribus & progenitoribus usque ad moderna tempora nihil, quòd majoris momenti videbatur esse, sine prævia consultatione cum Statibus Regni aut universo Populo conclusum ac statutum erat. Huber. d. l. n. 54. Id quòd Ger- 45 maniarum nostrarum, priusquam Aurea Bulla, veluti prima Lex scripta, fuit condita, solenne extitit, dum magis usu & observantiâ, quam Lege vel Jure scriptò utebatur; ipsaque Aurea Bulla in antiqua traditione tota quanta fundatur; prout observavi in mea Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 2. cap. 6. à num. 51. Pactum expressum interponi- 46 tur, si verbis vel scripturâ præscribatur norma, quam in administratione Regni servaturum se pollicetur, qui ad Sceptra vocatur; cujusmodi Pactum inter Imperatorem Romanum & Electores totumque Romanum Imperium celebratur, quando post electionem plures articuli, in suo Regimine postmodum observandi, eidem proponuntur, & ab eo promittuntur.

47. Prioris & posterioris generis pacta vulgato nomine dicuntur *Leges fundamentales*, non quod respectu Principis aut Monarchæ naturam veræ Legis participant (alioquin, cum Lex feratur subditis, non posset quis simul Regiâ dignitate ac Potestate splendescere, & æquali cum subditis obligatione in nodari) sed quia, sicut in negotiis privatis loqui amamus, *pacta dare legem contractui*, ita in publicis pacta, inter Imperantem & parentes conventa, dant legem & modum futuro Regimini.

48. Debent propterea à Summis etiam Monarchis exactissime custodiri, sive simplici tantum promissione, sive etiam adjecto juramento firmata fuerint: quandoquidem juxta *num. 40. & seq.* Naturalis imperat ratio, ut, quæ deliberatō quis consilio in alterius gratiam se facturum spondit, in effectum redigantur. Ludovic. de Navendorff *de Usu Jur. Nat. in action. Princip. d. cap. 3. §. 40.* Böhmer *in Introduct. in Jus Pub. d. part. spec. lib. 3. cap. 4. §. 15.* Huber. *d. l. num. 70.* exceptō forsitan necessitatis, vel etiam evidentis & maximæ utilitatis casu, de quo suo tempore, favente DEO, prolixius agetur.

49. Nolim tamen ex simili pacto subditis tribuere potestatem, ut, casu quo Imperantes suis promissis contraverint, ipsos redarguere, punire, vel Imperiō privare possint: siquidem leges fundamentales, quocumque stylo conceptæ, Summam Potestatem in actu secundo duntaxat limitant, intactam tamen in se & radice relinquunt, uti probatum manet *ex cap. 1. d. n. 27.* In tali autem suppositione contradictionem involvit, ut, ubi persistit nexus & respectus subditorum erga Imperantes, illi contra hos insurgere, eosque coercere aut Imperium adimere valeant. Revideantur tamen dicta *ibid. à num. 84.* Böhmer *d. lib. 1. cap. 5. sub §. 32.* Etsi nullitatem actus perfacile concedam, ubi Imperium eâ quasi conditione in Principem est translatum, ut illud non aliter, quam cum observantia datæ fidei usurpet: cum, cessante conditione, cesset etiam firmitas actus, ad conditionem adstricti. Pufendorf *de Jure Nat. & Gent.*

lib. 7. cap. 6. §. 10. Nolim insuper Populo tribuere facultatem, pacta & concordata cum Imperante, si videantur obscura vel dubia, interpretandi: stat enim pro absoluta Principis Potestate Juris præsumptio, ut, quod in pactis expressè restrictum non probatur, etiamnum intelligatur esse permissum. Böhmer *d. lib. 3. cap. 4. §. 16.*

Possunt etiam pacta celebrari à Summa Potestate tam cum extraneis quam cum civibus in particulari, ita ut Princeps v. g. aut Respublica non instar personæ publicæ, sed ad modum personæ privatæ consideretur: nec enim implicat, ut Princeps aliquis, sicut in aliis rebus duplicem personam repræsentare potest, privatam & publicam juxta illud Senecæ in *Epistol. duas personas habet Gubernator: alteram communem cum omnibus, qui eandem conscenderunt navem, quâ ipse quoque vector est; alteram propriam, quâ Gubernator est:* in conventionibus tanquam persona privata respici valeat. Hertius *vol. 1. to. 3. dissert. de Uno homine, plures sustinente personis sect. 2. §. 8.* Et de his pactis aut

contractibus quoad obligationem naturalem eodem modo philosophandum est, sicut de pactis aut contractibus, inter merè privatos homines celebratis. Ant. Guilielmus Ertl *de Superiorit. Territor. pag. m. 56.* quoniam, uti frequenter monui, quoad obligationes naturales non habetur discrimen, quânam quis sorte vel conditione fruatur. Vasquius *Illustrum controvers. lib. 1. cap. 3. n. 1.* Grotius *de J. B. & P. lib. 2. cap. 14. §. 1. & seqq.* Vitriarius *ibid. quest. 1.*

Quoad obligationem civilem tamen, quæ nimirum efficacem in foro externo actionem generat, putat quidem idem Vasquius *n. 2. & seqq.* nullum inter Principem & privatos discrimen intercedere; sed certè vix poterit hanc differentiam negare, quod nempe Reges alique Summō Imperiō instructi ex contractu, cum subditis inito, nequeant efficaciter ad solutionem urgeri: cum Superiorem, à quo judicentur aut compellantur, non habeant. Grotius *d. l. §. 6.* Vitriar. *quest. 11.* Quin etiam quoad formas, à Legibus positivis ad hunc vel illum contractum præscriptas, diver-

fitas cernitur, dum, si Principes volentes ac scientes, ejusmodi formam esse præscriptam, eandem negligent, dispensasse præsumuntur. Pufendorf *d. l. lib. 8. cap. 10. §. 4.*

56 Demus verò, Regem in contractu per metum aut dolum alterius circumventum aut aliàs graviter læsum esse, ane restitutionem in integrum petere vel sperare poterit?

Ita est, potest restitutionem petere & sperare, non quidem eatenus, ut Superiorem, qui nullus hinc esse supponitur, adeat, rescissionem contractus postulaturus; sed eò intellectu, ut ipsemet declaret, se propter evidens damnum, quod passus est in contrahendo, in conscientia nullatenus obstringi: cum non solò Jure Civili, veluti putavit Grotius *d. lib. 2. cap. 14. §. 2. vers. venit enim &c.* & probavit Hertius *cit. supra dissert. de Uno homine plures sustinente person. sect. 2. §. 8. vol. 1. to. 3.* sed etiam Naturali læsis in conventionibus hætenus succurratur, ut, qui alterum damnificavit, aut æqualitatem non observavit, ad restitutionem seu compensationem obligetur. Ziegler ad Grot. *d. l. Boederus & Muelen ibid. Vitriar. ebd. loc. q. 3. Pufendorf ubi supra §. 2.*

58 Excipiuntur I. pacta seu capitulationes, quæ concipiuntur in adeptione Regni: his namque exceptionem doli, metus, aut læsionis opponi non posse, deducitur ex eo: partim quia non est præsumendum, Leges aliquas à Populo fuisse præscriptas, ex quarum observantia Rex aut Regnum detrimentum aliquod capiat: partim quia, si duriusculum quid irreperit, nequit Rex propterea conqueri, quòd in ipsius arbitrio fuerit, Regnum aut acceptare, aut respuere. Pufendorf §. 3. Vitriar. q. 7.

59 Excipiuntur II. pacta, cum extraneis tempore minorennitatis per tutores Regios legitimè inita, quæ Rex, majorennitatem adeptus, sub obtentu minorennis ætatis revocare ne-

quit, ne cæteròquin exteri à pactis, cum tutoribus Regiis deinceps paritendis, absterreantur. Pufendorf *d. l. Quam exceptionem vix in dubium trahendam opinor, quando ex capite solius ætatis minorennis petitur restitutio, utpote quæ magis ad Jus Civile quàm Naturale pertinet. Verùm, si magna accesserit læsio, eaque manifesta fuerit, citatus Vitriarius quest. 6. nullatenus eam recipit: quandoquidem exteri nullò modò super hoc conqueri possunt, sed propriæ debent imputare culpæ, quòd æqualitatem & æquitatem, omni Jure requisitam ad contractum, non observaverint.*

Planè, si quo casu contractus incipiat vergere non ad damnum modò aliquod, sed ad perniciem publicam, ita ut ab initio contractus in extensione ad illum casum censendus fuisset injustus & illicitus, tunc non tam revocari eum contractum posse, quàm declarari, eum non ultra obligare, quasi factum sub conditione, sine qua justè fieri non potuit, in formalibus adstruit Grotius *d. cap. 14. §. 12. n. 4.* At Vitriarius *ibid. q. 17.* sapienter advertit, difficilem & periculosam hanc esse declarationem, ubi cum exteris agitur, qui bonâ fide contraxerunt, & nullò jure casus alienæ Reipublicæ ferre coguntur. Si enim talis conditio subintelligeretur, quis unquam exteriorum de suo contractu, qui ex statu præsentis suam mensuram, normam, & valorem recipit, certus foret: imò quis aliàs cum Rege vel Populo contraheret? Nutaret certè commercium humanum, si prætextu futurorum eventuum, de quibus imbecillitas humana certum judicium formare nequit, liceret factum infectum reddere, fidem datam infringere, ac conventionem, antehac validam, sub futili prætextu novæ circumstantiæ, postea supervenientis, invalidam declarare. Præstat igitur, promissis stare, quàm Sacrosanctum Principis verbum revocare.

§. III.

Quomodo Obligaciones Antecessorum transeant ad Successores in Summa Potestate?

64 **H**Æc disceptatio neque Statum Aristocraticum neque Democraticum attinet: siquidem in utroque propriè dicta personarum, Antecessoris & Successoris, distinctio, non occurrit, sed iidem Optimates, idemque Populus in æstimatione morali hoc annò perdurare censetur, qui fuit pluribus abhinc sæculis. Nempe, ut Tiberius dixit apud Tacitum 3. *Annal.* 6. §. *Principes mortales sunt, Respublica æterna.* Et Plutarchus ait: *Civitas res est quedam unica & continens, animalis instar, neque mutationibus suam excuit naturam, aut ratione temporis aliud sit ex alio, sed semper easdem erga se affectiones, & nature sue consentaneas servat, quamdiu communitas, que mutuis complexibus devincit, unumque corpus efficit, unitatem suam conservaverit.* Grotius de *J. B. lib. 2. cap. 9. §. 3. & seqq.*

65 Concernit ergo Monarchiam, non quidem quoad obligationes, ex legibus fundamentalibus (quæ, si per novas capitulationes mutari non consueverint, singulos afficiunt Successores) descendentes; sed quoad alias, quas Antecessores noviter per sua pacta & conventiones contraxerunt. Ubi communis est distinctio inter,

66 *moniale.* Qui absolute & sine reservatione succedit in Regno patrimoniali, omnia pacta suorum Antecessorum servare obstringitur: quia, sicut ex beneficio defuncti in omnia illius jura succedit; ita obligationes & onera recusare non potest. Besold. *disputation. Nomico-Politicar. lib. 3. dissertat. 2. num. 1.* Grotius *d. lib. 2. cap. 14. §. 10.* Vitriar. 9. 15. Muelen in *Comment. ad d. l. Pufendorf lib. 8. cap. 10. §. 8.*

67 Dixi: *absolute & sine reservatione;* quia in *cap. 2. num. 40.* cum ipsomet Grotio admisi, etiam in Regno hæreditario, cujusmodi est patrimoniale, Regnum ab hæreditate privata separari posse.

68 Henniges ad Grot. *d. l.* Quòd autem Grotius & Vitriarius hoc locò tradi-

derint, ipsi rerum dominio coævum esse, ut pro debitis personalibus bona defuncti sint obligata, in alio sensu, quàm, ut Successor universalis teneatur exonerare conscientiam defuncti, & pro viribus hæreditariis satisfacere, sicuti docui in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 2. tr. 3. cap. 1. num. 77.* haud admitto: nam, ut doctè arguit Ziegler ad Grot. *d. §. 10. vers. bona defuncti & c.* obligatio tantùm afficit personam, non verò rem, nisi objectivè, quatenus super ea contractum fuit; imò, si obligatio sit facti tantùm, nequidem objectivè res afficitur. Nec bonum ducitur 70 argumentum à dominio ad obligationem: cum jus in re, cujus præcipua species est dominium, essentialiter differat à jure ad rem, cujus effectus est obligatio; & longè sit alius modus acquirendi dominium, & obligationem: ideòque passim doceatur, obligationes Antecessorum non transire ad Successores, qui bona defuncti titulò singulari tenent.

In Regno non-patrimoniali, quod 71 scilicet electione vel successione gentilitià defertur, satis est manifestum, ait Grotius *d. l. §. 11.* Successores Regni quæ tales directè non obligari: quia Regnum non consequuntur ab ultimo possessore; neque illud hæredum instar beneficio defuncti referunt in acceptis, sed obligantur magis primo Conditori vel Institutori aut Populo, vel per liberam electionem Regem designanti, vel per successionem descendentes ex certa familia ad Regimen vocanti. Obligantur tamen ex sen- 72 tentia hujus Authoris indirectè, quatenus sunt capita Populi, cujus nomine Antecessores, quibus facultas contrahendi cum ipsa Imperii delatione concessa noscitur, pacti sunt; cum enim ipsemet Populus ejusmodi pacto stare teneatur, sicque totum & integrum corpus Universitatis ex facto Antecessoris obligatum maneat, non poterit immunis esse, qui nunc est

Universitatis caput & membrum præcipuum. Ziegler ad Grot. *d. l. v. puta Imperium transferendò &c.* Muelen *ib. in Comment. circa fin.* Pelzhoffer *Arcanor.*

73 *Stat. lib. 2. part. 1. cap. 3. num. 25.* Et hæc sententia, ne deviet à bono & æquo, sic declaranda est, ut primò non pertineat ad actus & contractus, quos Antecessores propriò & privato nomine celebrârunt: hòc ipsò siquidem, quòd Universitatis nomine non contraxerint, Universitatem ejusque futurum caput obligare non potuerunt.

74 Secundò, ut, si Populi nomine obligationem susceperint, probabilem rationem contrahendi, Populive rem gerendi habuerint: quia Potestas obligandi Populum eatenus spectat ad Principem, quatenus ad salutem communem est necessaria, neque ad destructionem sed conservationem Reipublicæ tendit.

75 Tertio, ut tamen non eventus & exitus rei, seu actualis utilitas, ex contractu in Civitatem dimanans, attendatur, sed prudens motivum, ex quo tempore contractus non vanè credebatur, Reipublicæ tum consultum iri: quandoquidem in rebus humanis prudentissima quoque consilia casus improvisi intercipere consueverunt.

76 Quartò, ut, nisi liquido pateat, actum aut pactum in detrimentum Civitatis vergerè, pro ratione & obligatione Regis, in commoda publica vigilem semper oculum gerentis, stet benigna præsumptio. Grot. *d. l. Vitriar. q. 16.* Puffendorf *d. cap. 10. §. 8.* Ludovic. de Navenburg *de Usu Jur. Natur. in action.*

77 *Princip. cap. 3. §. 43. & seq.* ubi etiam refert epistolam Francisci II. Galliarum Regis, ad Helvetos, qui patris exigebant debita, sic scribentis: *tametsi debita paterna solvere non tenemur, cum hæc Sceptra non hæreditario jure habeamus, sed Regiâ Lege, quæ jam inde usque à primis Francorum Regibus lata ad mares proximos Imperium detulit, & non aliter nos obligari patitur, quam ad ea fœdera & pacta, quæ cum exteris Principibus ac Populis ad hujus Imperii utilitatem & commoda à majoribus nostris contracta fuerunt: nihilominus tamen, ut patris optimi & charissimi fidem religiosè tueamur, legitima ejus debita*

78 *exsolvere decrevimus.* Adstipulatur

etiam Befoldus *cit. dissert. 3. num. 5.* citans Ludovicum Schraderum, qui, cum Christiernus Daniæ Sueciæ & Norwegiæ Rex, è Regnis suis exul, à Joachimo Marchione Brandenburgensi aliquot millia florenorum Rhenensium mutuò accepisset, nihilominus à Successore in Regno Friderico dictam summam unà cum censibus ritè peti potuisse, respondit, multisque probavit argumentis.

Quoad alia Summæ Potestatis acta⁷⁹ & facta, extra materiam pactorum, vix erit aliquis, qui Successorem ad ea servanda vel executioni demandanda obstringat: par enim in parem nullà gaudet Potestate, &, quod uni justè placuit, alteri non injustè displicere potest. Non unò semper tramite gradimur (ait Pelzhoffer *d. lib. 2. cap. 3. num. 24.*) non unò ventò vehimur: periculosum foret, si Navarchus, ingruente turbine, clavum convertere non posset, quò vellet. Idem pateretur discrimen Respublica, si ejusdem Rectori ligarentur manus, ne vela convertere valeret, quò ratio jubet Statùs. Alia tempora, alii cives, alii vicini, alios exigunt mores, alias Leges, alia fœdera. Qui tamen vult, ut sua⁸⁰ decreta & sancita vim habeant apud posteròs, æquum est, ut suorum Antecessorum mandatis & ordinationibus venerationem & custodiam præstet: quia, si Successor non observat gesta per Antecessorem, dat ansam suis quoque Successoribus, sua gesta evertendi; quemadmodum ad rem suavi gravitate loquitur M. Gregorius in *cap. 7. & seqq. caus. 25. quest. 2.* Hinc⁸¹ cauti Principes etiam Tyrannorum acta vim suam retinere voluerunt; sicque *bona sententia mansit, turpis Author mutatus est.* Gell. *lib. 18.* Illustr. D. Franciscus Fridericus L. B. ab Andlern in *sua Jurisprud. quæ Publ. quæ priv. lib. 1. tit. 4. num. 32.* ubi tum demum acta Prædecessorum rescindi permittit, si salus publica vel gravissima exposcat causa; eamque sententiam gloriæ & magnitudini Principum, nec non quotidianis laudatissimor. Imperatorum, Regum, & aliorum exemplis convenientiorem & favorabiliorem appellat.

SECTIO II.

De Cessatione seu Desitione Summæ Potestatis.

SUMMARI A.

82. Summa Potestas in Statu Poliarchico desinit interitum Corporis. 83. Est enim perpetua Civitas solum comparative ad singulos. 84. Non autem quoad se. 85. Idem est, si ratio corporis dissolvatur. 86. Hac manente, manet Summa Potestas. 87. Etiam si forma Regiminis immutetur. 88. Uti factum apud Romanos. 89. Quibus casu debita anteriora non extinguuntur. 90. & seq. Discopatur, quid Juris sit, si non totus Populus aut omnes Optimates intereant? 92. Summa Potestas neque divisione Civitatis perit. 93. Neque unione. 94. In Statu Monarchico desinit morte Imperantis. 95. Spontanea cessio. 96. Qualem fecit Regina Christina Suecia; & 97. Joannes Casimirus Rex Polonia. 98. In Regnis patrimonialibus cessio est liberissima. 99. In non-patrimonialibus, sed successivis, admittitur ex gravi causa. 100. At in electivis à multis negatur, si consensus eorum, quorum interest, non accesserit. 101. Grotius non concedit Regi resignato titulum Regnum. 102. Cui tamen non subscribitur. 103. & seqq. Discutitur, an ei debeatur sustentatio ex redditibus Corona? 106. Indagatur, an facta resignatione poenitere liceat? 107. & seqq. Gravior movetur questio, an resignatio noceat resignantis liberis in Regno successivo? 109. Agitur de abdicatione coacta. 110. & seqq. Accumulantur rationes non vulgares ad ostendendum, non esse subditis concessum, Reges deponere. 117. & seqq. Si Principes sub Populo sint, casus est, ad rem pra-

sentem impertinens. 119. & seqq. Alienatione Regni, perperam facta, nihil agitur. 121. Si Rex evadat Tyrannus, plures ejus depositionem permittunt. 122. & seqq. Contra quos argumenta non exigua afferuntur. 125. Publicista plerique depositionem concedunt, quando Rex in apertum hostem convertitur. 126. Illorum ratio. 127. & seqq. Declaratur difficultas, in applicatione hujus doctrina ad casum occurrens. 130. & seqq. Addeque vix aliquando possibilis erit depositio Regis. 132. Explicatur abdicatio tacita. 133. De praescriptione remissive. 134. In Statu Poliarchico cum subiecto Summa Potestas penitus extinguatur. 135. In Statu Monarchico Rege, circa Successorem, extincto, redit ad Populum. 136. Absque eo, quod Status Democraticus statim consurgat. 137. Nisi modò aliquò imperfectò. 138. Quando desinit caput, Status Regni vocatur interregnum. 139. Administratur per Vicarios. 140. Ubi adest Regni Successor, post mortem Antecessoris in ipsum Summa Potestas illicò transfertur. 141. Sin autem adhuc impubes sit, locus est tutela Regia. 142. Qua ordinatur juxta Leges Regni. 143. Aut voluntatem defuncti. 144. & seqq. Aut deputationem Populi. 148. Grotius, tutelam testamentariam negans, non probatur. 149. & seqq. Terminus hujus tutela statuitur. 151. & seqq. Regibus, ob superveniens impedimentum ad Regimen inhabilibus, adiunguntur Curatores.

§. I.

Quot modis desinat Summa Potestas in Statu Aristocratico & Democratico?

82 **S**UMMA Potestas incipit & desinit. Incipit unò ex modis, quos in cap. 2. enumeravi. Desinit aliter in Statu Aristocratico, & Democratico; aliter in Statu Monarchico. In Statu Aristocratico & Democratico desinit potissimum interitum Corporis, seu Civitatis, tanquam subiecti communis, in quo fundatur. Summa Potestas ex cap. 3. n. 4. & seqq. Quantumvis enim Civitas ex num. 64. dicatur perpetua, & juxta Isocratem sit immortalis; id tamen exaudiendum est solummodò comparative ad singulos homines, certò temporis spatiò deficientes; dum econtrà Civitas, in

qua, mutatis licet singulis, alii continuò succedunt cives, eadem moraliter permanere & perpetuari censetur. Pufendorf de J. N. lib. 8. cap. 12. §. 7. Quò tamen non remorante, Civitas 83 violentò aliquò casu dissipari vel extingui potest, si nimirum cives omnes, seu totus Populus terræ motu, inundatione, incendiò, aliòve mortis genere abripiantur; quò de casu loquitur Seneca in Epist. 91. ibi: quoties Asia, quoties Achaia urbes unò tremore ceciderunt? Quot oppida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc clades? Quoties in se Paphus corruit? Frequenter nobis nuntiati sunt to-

- tarum urbium interitus, & nos, inter quos ista nuntiantur, quota pars omnium sumus?*
 Grotius *de Jur. Bell. lib. 2. cap. 9. §. 4.*
- 84 Idem evenit, quando, remanentibus etiam hominibus, ratio corporis dissolvitur, seu spiritus illius, ut dicitur. *Jctus in l. 30. ff. de Usucap. id est vis, nexus, & vinculum distrahitur, puta, quod seditione, contagione, bellica invasione cives ita dispergantur, ut inter se nullam amplius societatem & communionem habeant. Grotius d. cap. §. 5. Muelen ibid. in comment. in fin.*
- 85 Quod si verò nexus & unio maneat, Summa Potestas in salvo est, etsi Populus totus sive spontaneâ voluntate sive ex necessitate ad locum alium migraverit. *Grot. d. l. §. 7. Locus enim seu territorium materia Imperii secundaria est, primaria personæ. Et inde Athenarum Civitas in classe, non in tectis & ædificiis, tempore Themistoclis versari dicebatur. Boecler ad Grot.*
- 86 Quin imò Summa Potestas non perit, sed tantum à subjecto proprio transfertur in aliud, si mutata fuerit Regiminis forma, ac Populus v. g. se Optimatibus subjecerit, aut hi Populo, aut omnes uni Principi: superest enim eadem Civitas, cui non substantiale sed accidentale est, sive ab uno sive à pluribus, sive ab omnibus regatur: ut potè cum eadem semper vis Imperii, idem Summæ Potestatis effectus reluceat.
- 87 Quod maximè patet in Civitate Romana, quæ semper eadem perstitit sub Regibus, Consulibus, Senatoribus, Imperatoribus, esto diversum planè Regimen hisce temporibus extiterit. *Grotius d. l. §. 8. num. 1. Pufendorf d. lib. 8. cap. 12. §. 1. qui posterior in §. 2. ex sua & nostra conclusione hanc consequentiam rectè deducit, variatò Civitatis Regimine, debita, antehac contracta, nullatenus extingui: manente siquidem eadem Civitate, manet subjectum, ad debita expungenda obligatum. Vitriar. ad Grot. d. l. q. 10.*
- 88 Sanè, quando non totus Populus aut omnes Optimates è medio sublati fuere, vel à communitate recesserunt, non conveniunt Scriptores Politici, an Summa Potestas apud res duos maneat superstes? Grotius enim *d. l. §. 4. in fin. & Muelen cum ipso sentiunt, dominium quidem subsistere posse quoad bona & possessiones delectorum civium, non verò Summum Imperium, quando non manent tot residui, quot requiruntur ad Populum constituendum. Pufendorf d. l. §. 8. Vitriar. ad Grot. d. l. q. 7. contrarium asserere non dubitant, si modò, qui remanserunt, contra vim externam sese defendere valeant, unaque justum Populi numerum complere parati sint. Nec ego ab horum vestigiis recedendum esse puto, tametsi Populus aut Optimates externæ violentiæ resistere nequeant, dummodò justum Populum seu Civitatem, ex pluribus familiis in unum congregatis constantem, aut collegium Optimatum, quod alioquin etiam in tribus subjectis consistere potest, redintegrare allaborent: præterquam enim, quod necdum unanimitè calculò sit definitum, quotnam personæ Civitatem constituent, ut palam est ex dictis in *lib. 1. cap. 2. à n. 139. Universitatis jura non tantum de Jure Civili Romano sed etiam Jure Universalis Publico in uno conservari possunt, saltem eatenus, ut maneat in habitu, quousque, restituta postmodum Universitate, rursus in actum & exercitium redigi poterunt.**
- Præter hæc videri posset, Summam Potestatem interire, quando Civitas aut dividitur in duas, aut alteri cuidam unitur. Sed perperam. Nam in divisione Civitatis Imperium potius multiplicatur, quam extirpatur: ut pote cum ita maneat in Civitate veteri, ut etiam nova novò Imperiò non destituatur. *Grotius d. l. §. 10. Pufendorf d. cap. 12. §. 5. In unione autem non amittuntur Jura sed communicantur, sicut Sabinorum primò, deinde Albanorum Jus in Romanos transfusum est, & una facta Respublica, uti loquitur Grotius d. l. §. 9. ipse testem vocans Livium. Dissentit Pufendorf in §. 6.*

§. II.

Quot modis desinat Summa Potestas in Statu Monarchico?

94 **I**N Statu Monarchico Summa Potestas desinat I. morte Imperantis, quatenus cum morte personæ intereunt omnia jura, personæ competentia. Quamquam in Successore, sive per hæreditariam successionem, sive per electionem sufficiendò, denuò reviviscat & reflorescat.

95 Desinat II. spontaneâ cessione seu renuntiatione: etenim Summam Potestatem etiam in Statu Monarchico unâ cum Regno à Rege renuntiarî posse, in aprico est, nullâ id Lege, vel Naturæ vel Gentium improbante, probante potius sanâ ratione, ut, quod liberò quisque arbitriò acceptavit, illud, mutatò consiliò, repudiare valeat. Vasquius *Illustr. controvers. lib. 1. cap. 11. num. 17. & seqq.* Grotius *lib. 2. cap. 7. §. 26.* Vitriar. *ibid. quest. 58.* Fritschius *de Resignation. Imper. & Reg. cap. 1. num. 5. & seqq.* Clariss. D. Stapff *de Majestate cap. 8. §. 1.*

96 Inter complura Regnorum ferè omnium exempla sunt recentissima, quæ priore sæculò contigerunt in Suecia & Polonia; dum illic Regina Christina, postquam in auge gloriæ constiterat, obnitente Gentis Suecicæ & Ordinum votò, anno 1654. in plenis comitiis Insignia

97 Regalia exiit; isthinc Joannes Casimirus anno 1668. in atrio Senatorio, contra opinionem & expectationem Senatorum, Coronam deposuit, quòd, ut Populo valedicturus ajebat, ætate gravis, vitæ satur, comitiis & castris defatigatus, innumeris malis & calamitatibus per integros viginti annos agitato, vitam privatam elegerit, ut ad æternitatem se quietiùs disponderet.

98 Sunt tamen, qui distinctionem faciunt inter Regna patrimonialia & non-patrimonialia. In patrimonialibus nullam omninò difficultatem experiuntur, quin liberrimò Regis arbitriò dimitti queant. In non-patrimonialibus ulterius distinguunt inter successiva & electiva. Quoad successiva permittunt quidem abdicacionem, non tamen imprudentem, seu

gravi ratione destitutam, aut Regno perniciosam: quandoquidem, sicuti Reges successivi Regnum non temerè sed peculiari Divini Numinis providentiâ acceperunt, ita nec temerè illud relinquere debent; & sicut felicitatem communem in adeptione & administratione Regiminis pro cynosura sibi præfigere tenentur, ita & in dimissione non alium sibi finem præstituire valent. Vitriarius *d. quest. 58.* Quoad electiva sine consensu eorum, 100 qui Regnum Imperanti per electionem contulerunt, renuntiationem haud concedunt: tum quia Imperium electivum non solum ab initio potest invito deferri, sed etiam, ut invitus illud retineat, à Statibus effici potest: tum quia maximè congruum est, ut, quemadmodum subditi ab Imperio se pro sua libertate nequeunt subtrahere, eadem ratione Imperans Imperiò se pro sua voluntate abdicare nequeat. Fritschius *de Resignation. Imperat. & Reg. d. cap. 1. à n. 17.* Verùm, quid ponderis habeat posterior hæc opinio, suò tempore ex Jurisprudencia Publica, Romani Imperii, ubi de resignatione Romanorum Imperatoris expressè tractabo, elucescet.

Utrum post resignationem Rex adhuc huc titulò Regiò gloriari possit? In Polonia disputatum esse, memorat *cit.* Fritschius *in addend. ad cit. cap. 1.* quando Joannes Casimirus Summam Potestatem abdicavit. Si Grotii verba in *lib. 1. de J. B. cap. 4. §. 9.* pensemus, in negativam nos trahere videtur: ait enim, si Rex aut alius quis Imperium abdicaverit, aut manifestè habet proderelicto, in eum post id tempus omnia licent, quæ in privatam. Ratio quoque non levis apparet, quòd titulus Regius, cum proprietas & qualitas sit, Potestati Summæ connexa, hæc per renuntiationem amisâ, subsistere nequeat; nisi eo cum pacto renuntiatum sit, ut quoad externum splendorem salva maneat Regalis dignitas; aut Successor in Regno vel Status in me-

moriam pristinae Dignitatis, aut præmium meritorum, ultrò Regia Insignia Regi resignato relinquere velint.

102 Verùm tamen, ut pulchrè ad Grotium *d. l.* differit Osiander, licèt Potestati sit exutus Rex, retinet nihilominus vestigia splendoris veteris, nec potest illius intuitu privatorum sorti simpliciter accenseri. Præterea ipsò Regimine antecedenti Populum sibi devicit, ut gratitudinis & reverentiæ nexu ipsi maneat illigatus. Insuper, cum filius emancipatus adhuc respectum & observantiam teneatur exhibere patri; etiam subditi, ex Potestate Regia dimissi, Regi, spontaneè Regnum abdicanti, respectum & observantiam contestari obligantur.

103 Ad illam quæstionem, an resignato Principi pro sua honorifica sustentatione certi redditus ex communi ærario Regni assignari debeant? Fritschius *d. cap. 1. num. 29.* non aliter assignandos censet, ac si resignatio cum ejusmodi pacto reservativo facta, aut ultroneè à Successoris & Statuum liberalitate

104 te quidpiam promissum fuerit. Sed, quia ex paulò ante dictis Regnum priori Regi manet obligatum ex titulo gratitudinis ad compensanda vel recognoscenda ipsius merita: æquitas meò judiciò dicitur, ut, si nulla etiam sit facta reservatio, à Statibus aut Successore honorabilis quædam summa ad decentem sustentationem decernatur.

105 An factà resignatione poenitere liceat? Cum distinctione respondeo. Nam aut est perfecta, id est, acceptata & executioni data; aut imperfecta. Si perfecta; non datur amplius poenitentiae locus: quia, ut sonat triviale brocardicon, ad renunciata non datur regressus. Si verò res adhuc integra fuerit, poenitentiae locum tribuit Fritschius *d. l. num. 30.* nisi Reipublicæ salus aliud suadeat.

106 An autem non tam Regnum, quàm jus ad Regnum successivum eò cum effectu ita resignari possit, ut etiam resignantis liberis & descendantibus noceat? Momentosa est disputatio, inter Principes Europæos non undantaxat vice tam calamò quàm gladiò ferventer agitata. Ego distinguo

inter Regnum successivum hæreditarium & gentilitium. In Regno prioris generis abdicatio patris obstat liberis & descendantibus ab eo: quoniam in ipsius arbitrio positum est, cuinam Regnum post suam mortem civilem aut naturalem addicere velit. In Regno posterioris generis discrimen fieri debet inter liberos jam natos, & primùm nascituros. Illis abdicatio patris non nocet: quia jus non ex gratia patris, sed ex Lege, consuetudine, vel institutione majorum habent quæsitum, quod ipsis invitis auferri nequit. Istis abdicatio nocet: quia non-entis non est qualitas aut jus; sed tum demùm, si præter voluntatem patris judicium Populi concurrat: cum solus pater impedire nequeat, ne ad liberos nascituros jus successionis, Populi consensu vel expressò vel tacitò quæsitum, suò tempore perveniat. In idem placitum inclinant Grotius *lib. 2. cap. 7. §. 26.* Vitriar. *ibid. q. 59.* Fritschius *d. cap. 1. num. 23. & seqq.*

III. desinit abdicazione coactà, hoc est, depositione, vel exauthoratione. Verùm hinc statim gravissima emergit controversia, possitne Rex, Summâ Potestate condecoratus, à subditis suâ Potestate & Dignitate privari, non quidem ex causa qualicunque, sed gravissima & urgentissimâ? In genere seu abstracto sine cunctatione respondendum censeo negativè. Nam I. Summa Potestas ex *cap. 1. num. 107. & seqq.* à DEO est, non quidem immediate, sed mediante Populi designatione: consequenter, ubi semel in Principem legitime translata fuit, absque Divina permissione nequit auferri. Quò pertinet illud *Romanor. 13. vers. 1. & seqq.* *Non est Potestas, nisi à DEO: que autem sunt, à DEO ordinata sunt. Itaque qui resistit Potestati, DEI ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*

II. in Statu Monarchico Potestas omnis in Principe residet, nec ulla illius portio communis est Populo: qua de causa in *d. cap. 1. à num. 47.* Majestas realis Populo abjudicata, & sola Majestas personalis in unica Regis persona fuit propugnata: quò igitur jure subditi Regem deponere, Summâque Potestate exuere valebunt?

Nec

112 Nec satis est dicere, Populum collectivè sumptum, pollere facultate, deponendi Principem, licet distributivè spectatus sit subditus, ac Imperium non auferre possit, sed revereri teneatur. Enimverò Populus, etiam collectivè sumptus, cum ex meris subditis componatur, in Statu Monarchico est manetque subjectus, neque, ut dictum, Majestate gaudet: sicque Potestatem Summam demissò semper poplite venerari obstringitur, nullà ipsam involandi violandique licentià eidem relicta. III. exemplò perniciosum est, pedes erigere in caput, ac parentibus assignare jus contra Imperantes, ut, ubi placuerit, isti ab illis quasi obtortò collò à folio dejiciantur: hòc enim modò evertitur vinculum, quò connectitur Respublica; tollitur subordinatio, quà caput cum membris colligatur; aperitur patula insolentia & petulantia janua, sub pretextu nescio quò jugum excutendi, & obedientiam, Superioribus debitam, detrectandi. IV. cum Reges Judicem alium in terris haud agnoscant, judicium eorum, quibus præsunt, neutiquàm agnoscent, aut sufficiens ad depositionem esse judicabunt: nam, ut Marcus Aurelius Imperator dixisse fertur: *Magistratus de privatis, Principes de Magistratibus, DEUM autem de Principibus judicat, & decernit.* Quia imò, si Populus sibi judicium arrogare contendat, sequuntur tumultus & armorum strepitus, Principe pro sua auctoritate, subditis contra eam pugnantibus; & tandem hác vià Urbes, Provinciae, & Regna integra ferro & flammà miserrimè destruuntur.

116 Licet enim malevoli sibi & suis fortè persuadeant, Principem in tali casu meruisse depositionem, illi tamen neque Principi ipsi, neque illis, quorum fortuna cum persona Principis conjuncta est, neque ejus amicis & confederatis, neque omnibus subditis, neque illis, qui præsencia quàm incerta malunt, id persuadere possunt: quò positò, oritur animorum exacerbatio & mutua persecutio, ac tandem proprii cives in viscera patriæ multò majori odiò quàm infensissimi hostes deserviunt; ut ita Plutarchus meritò dixe-

rit: *bellum civile omni tyrannide pejus malum esse.*

Loquendò magis in hypothesi & in particulari putant aliqui I. quòd, si Principes sub Populo sint, sive ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenit, ut Lacedæmone, si peccent in Leges ac Respublicam, non tantum vi repelli possint, sed, si opus sit, puniri morte: quod Pausaniae Regi Lacedæmoniorum contigit. Ita in formalibus Grotius *lib. 1. cap. 4. §. 8.* Verum hæc limitatio videtur extra rhombum saltare: ubi enim Princeps subditus est Populo, non Monarcha, sed Magistratus duntaxat, aut vanum Monarchæ simulacrum dicendum est. Idque probatur ex ipsomet exemplò, à Grotio adducto, dum, ut scribit Ziegler ad Grot. *d. cap. 4. §. 8.* Reges Lacedæmoniorum nomine magis quàm Imperiò tales fuerunt; atque idcirco Aristoteles Regnum Laconicum *lib. 2. Pol. cap. 9.* perpetuam belli præfecturam appellat, negatque, peculiarem Reipublicæ formam efficere. Quia igitur Populum Superiorem habuit; mirum non est, puniri eum & supplicis affici potuisse.

II. putant alii, Regnum amitti à Rege, si Rex illud alienet, aut alii subiciat. Ita Barclajus apud Grotium *cit. l. §. 10.* Ziegler ad eund. *§. 10.* Böhrner in *Introduct. ad Jus Publ. part. special. lib. 3. cap. 4. §. 9.* dum Regem alienantem æquiparat illi, qui Imperio renuntiat, aut istud pro derelicto habet. Quod, si verum est, ejusmodi Rex non tam depositione opus habet, quàm declaratione, quòd Regnum ipsò factò amiserit. Sed Grotius *d. §. 10.* Vitriar. *ib. q. 12.* Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 8. §. 4.* negant, Regnum per alienationem amitti: quia, si deferatur electione vel successione, alienatio est nulla, nullumque producit juris effectum. Nec dici potest, esse nullam tantum ex parte alterius, in cujus gratiam fit alienatio, non item ex parte alienantis: hic enim non vult alienare simpliciter, sed quasi conditionatè, si nempe cum effectu juris Regnum in alterum transferri valeat: deficiente igitur hác conditione, nullò

modò Regnum ex parte sua alienare voluisse præsumitur.

III. putant complures, Principem, qui tyrannus est, atque Rempublicam immodicis exactionibus, officiorum venditione, depressione subditorum, Legum inutilium promulgatione graviter affligit, saltem ubi nullum aliud remedium superest, à Republica vel Regni Statibus deponi posse. Ita ex Theologis post Cajetanum Sotus *de J. & J. lib. 5. quest. 1. art. 3.* Molina *de J. & J. tr. 3. disp. 6. num. 2.* Lessius *lib. 2.*

cap. 9. dub. 4. n. 12. Sed neque hanc limitationem probat D. Pelzhoffer. *Arcanor. Stat. lib. 2. p. 1. cap. 3. num. 29.* Eique non tantum suffragantur rationes ex num. 110. & seqq. sed peculiariter assistit Sacra Scriptura in antiqua & nova Lege. Notum siquidem est, Regem Nabuchodonosorem atrocissimum Hebrææ Gentis persecutorem & hostem fuisse, & tamen hic *servus DEI* vocatur Jeremiæ 25. v. 9. & 27. v. 6. imò in v. 8. & seqq. Divinum Numen severè ordinat: *Gens autem & Regnum, quod non servierit Nabuchodonosor Regni Babylonis, & quicumque non curvaverit collum suum sub jugo Regis Babylonis, in gladio, & in fame, & in peste visitabo super Gentem illam, donec consumam eos in manu ejus. Vos ergo nolite audire Prophetas vestros, & Divinos, & Somniantores, & Augures, & maleficos, qui dicunt vobis: non servietis Regi Babylonis; quia mendacium prophetant vobis, ut longè vos faciant de terra vestra, & ejiciant vos, & pereatis &c.* Baruch quoque *cap. 1.*

v. 11. & seq. scriptum est: *orate pro vita Nabuchodonosor Regis Babylonis, & pro vita Balthasar filii ejus, ut sint dies eorum sicut dies cæli super terram: & ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor Regis Babylonis, & sub umbra Balthasar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.*

Notum insuper est, quàm gravia tormenta, afflictiones, spolia, exilia pertulerint primi Christiani ab Imperatoribus Ethnicis, Nerone, Severo, Diocletiano, Maximiniano &c. & nihilominus Sacræ Paginæ Roman. 13. 1. Pet. 2. v. 14. & seqq. voluerunt, ut illis præstetur obedientia, reverentia, & ob-

servantia, non quidem in spiritualibus, quæ sunt extra sphæram Potestatis Sæcularis, sed in temporalibus & talibus rebus, quæ cæteroquin à Summa Potestate imperari possunt.

IV. unanimem vix non limitationem invenio apud Publicistas, exaurationem Regum adstruentes, quando convertuntur in hostes apertos, totamque Rempublicam evertere & pessumdare nituntur. Grot. *d. lib. 1. cap. 4. §. 11.* Vitriar. *ibid. quest. 14.* Muelen *ad d. l. Pufendorf lib. 7. cap. 8. §. 7.* Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. part. special. lib. 3. cap. 4. §. 32. & seq.* Ratio fat gravis est, quòd Rex, in hostem apertum conversus, si non animò expressò, factò saltem & reipsà Regnum abdicare videatur; quatenus impossibile & nullà ratione compatibile cernitur, imperare simul & perdere, præesse & unà Rempublicam funditus evertere velle. Sicque subditi quæ tales non insurgunt contra Superiorem quæ talem, sed instar Populi liberi contra Regem, tanquàm extraneum aut privatum, sese defendunt, ac vim vi repellunt. Verùm hi ipsi Authores partim reputant hunc casum vix possibilem, ut Rex, qui sanæ mentis est, eousque insanire, atque à Pastore in lupum, à Rectore in impostorem, à Principe in hostem migrare valeat; partim etiam, si casus præter spem & opinionem accideret, executionem oppidò difficilem arbitrantur: quandoquidem judicium sumere de questione prorsus ardua & momentosa, sitne Rex hostis Reipublicæ? Nescio, an subditi tutò valeant: cum ipsi perfacile in causa propria, libertatem auream maximè tangente, falli, & antequàm omnes consentiant aut conveniant, à Rege tanquàm rebelles & seditiosi coerceri possint; partim expendunt damna, exinde in Rempublicam redundantia, dum ipse Cicero, Monarchiæ cæteroquin non adeò benè addictus, in *Philippic.* fatetur, multas in Republica seditiones sæpè factas, cum Reges essent exacti, & Tribunitia Potestas constituta. Nunquam, ait Pelzhoffer *d. l. num. 31.* tantum boni sperari potest ex victoria, quantum mali accipitur ex clade civili. Quam-

obrem

obrem assertio, in *num. 109.* stabilita, tam firma stat & inconcussa, ut vel exceptionem aliquam non admittat; vel circumstantias tales, in quibus exceptio posset in effectum deduci, non ferat.

Quòd si Regum abusiva dominatio penitus intolerabilis esse videatur, observandum, quòd tradit D. Augustinus *de Natura boni adversus Manicheos cap. 32.* ibi: *in libro Job. cap. 34.* scriptum est: *qui regnare facit hypocritam, hominem propter perversitatem populi.* Et *de Populo Israel Osee 13.* dicit DEUS: *dedi eis Regem in ira mea. Injustum enim non est, ut improbis accipientibus nocendi Potestatem & honorum patientia probetur, & malorum iniquitas puniatur.* Quòd agnovit etiam Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 8. circa fin.* in Imperiis, a jens, quia progressus in infinitum non datur, omnino in aliqua aut persona aut coetu consistendum est, quorum peccata, quia Superiorem se Judicem non habent, DEUS sibi curæ peculiari esse testatur: quia ea aut vindicat, si ita opus judicet, aut tolerat in poenam aut explorationem populi. Et, ut Tacitus *lib. 4. 74. 4. Histor.* admonet: *quomodo sterilitatem*

aut nimios imbres, & cetera Naturæ mala, ita luxum & avaritiam Dominantium tolerat. Vicia erunt, donec homines; sed neque hæc continua, & meliorum interventu pensantur.

Demùm Summa Potestas desinit, ¹³² abdicatione tacitâ, quam etiam derelictionem DD. appellant, si nempe Princeps tam clara & perspicua argumenta, quòd Regni sit pertæsus, illiusque molem in tempus longius portare nolit, edat, ut prudenter non possit dubitari de contrario: quâ ratione Poloni, postquàm Rex Henricus III. auditâ fratris Caroli IX. Galliarum Regis morte, clam se Cracoviâ annò 1574. subduxit, post annum Stephanum Batori Principem Transylvaniæ ad Thronum Poloniæ evexerunt, existimantes scilicet, Regnum ab Henrico tacitè abdicatum aut derelictum esse. Grotius *de Jur. Bell. d. lib. 1. cap. 4. §. 9.* Gronov. *in not. num. 10.* Vitriar. *ibid. quest. 10. & seq.* D. Stapff *de Majestat. cap. 8. §. 5. & seqq.* De præscrip- ¹³³ tione, quatenus Imperia sic uni acquirat, ut alteri eripiat, satis egi in *cap. 2. à num. 122.*

§. III.

Ad quem Summa Potestas, ubi desinit, perveniat?

¹³⁴ Vidimus, quomodo Summa Potestas desinat in omni Statu, Democratico, Aristocratico, & Monarchico. Videamus deinceps, ad quem, ubi desinit, perveniat? In Statu Aristocratico & Democratico illam penitus exspirare, neque ad aliud subjectum commigrare, ubi Corpus seu Civitas perit, aut vinculum societatis tollitur, perspicuum apparet: quia subjectum commune, in quo pedem figat, non habet. Böhmer *part. special. lib. 3.*

¹³⁵ *cap. 4. §. 2.* In Statu Monarchico (imò & Aristocratico, si, persistentibus adhuc civibus solummodo Collegium Senatorum pereat) tralatitium videtur, Rege, citra Successorem, sublato Summam Potestatem ad Populum remeare. Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 7.* Pufendorf *lib. 7. cap. 7. §. 7. propè fin.* Cum enim ex *cap. 1. num. 113.* Summa Potestas immediatè à DEO commu-

nicata sit Communitati perfectæ, & ab hac in Principem eousque translata, usquedum Principatum administrat: consecutaneum est, sublato Principe, nec relicto Successore, Potestatem Summam ad Communitatem perfectam seu Populum, unde exivit, reverti. Neque tamen exinde arguen- ¹³⁶ dum est, Statum Democraticum protinus consurgere, dum Rex vivere desiit: quia ex *lib. 1. cap. 2. num. 183.* Status Democraticus tum demùm consurgit, quando Civitas non tantum coadunata, sed etiam de hac ipsa Regiminis forma, seu de Summo Imperio, ab omnibus communiter deinceps exercendò, conformis & concordans est. Siquidem per se loquendò, & nisi alia Lex vigeat, stat in mero beneplacito Populi, velitne tunc formam Regiminis veterem servare, ac novum Regem assumere; vel eam immutare,

- ac imposterum sibi ipsi vel Optimatum Concilio fasces Imperii deferre.
- 137 Priusquam tamen se determinaverit, non est perfecta Democratia, sed tantum imperfecta (aut saltem temporaria juxta *lib. 1. cap. 4. num. 59.*) quatenus Populus seipsum congregare, ac quosvis actus Summæ Potestatis, qui ad conservationem ipsius opportuni videbuntur, exercere potest, donec de alio Regimine aut futuro Successore conveniat. Pufendorf *d. l. Böhmer cit. l. §. 5.* Porro Status Civitatis, suo capite viduatæ, solet ex *cit. cap. 4. num. 58.* Interregnum appellari. Besoldus *disputation. Nomico-Politicar. lib. 3. dissert. 4. num. 1.* Idque, eodem Authore teste, quò brevius, eò melius existit; egitque prudenter Livia, quòd, Augustò exspirante, *acribus custodiis domum & vias sepfit; letosque interdum nuntios vulgabat, donec provisus, quæ tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem, fama eadem tulit.* Tacitus *1. Annal. cap. 5. num. 5.* Expedi etiam pro salute Reipublicæ, Administratores quosdam & Vicarios aut Lege stabili, aut toties, quoties vacatura Regni incidit, constituere, qui, veluti Magistratus temporarii, Summum Imperium, prout necessitas communis exigit, provisorio modo exerceant, donec Successor creetur, aut alia Reipublicæ forma introducatur; rationem postea suæ administrationis universo Populo aut Successori duntaxat reddituri. Besold. *d. l. num. 3.* Pufendorf *cit. l. §. 8.*
- 140 Dixi supra: Potestatem Summam ad Populum proficisci, *Rege, citra Successorem, sublatò.* Nam, ubi Rege vivente & volente Successor designatur, aut in Regno successivo de familia Regia surculus aliquis superest, Imperium non ad Populum, sed rectà vià ad Regni Successorem aut hæredem devolvitur. Böhmer *cit. l. cap. 4.*
- 141 §. 17. Cùm autem persæpe in Regno successivo is, qui hæres est, necdum annos pubertatis attigerit (cui casui similem ex Pufendorffio attuli in *d. lib. 1. cap. 4. num. 61.* quando speratur posthumus) communiter Gentibus placuisse videtur, ut Imperium per tutorem geratur: suadente sic naturali ra-

tionem, ut is, qui propter ætatem nondum perfectam nec seipsum nec alios regere valet, alterius tutelam unam cum Regno regatur. Böhmer *d. l. §. 26.* Nicolaus Hertius *vol. 1. tit. 1. in dissert. de Tutela Regia. sect. 1. §. 1.* Sed quia hic ipse articulus non nihil perplexus est, quisnam videlicet ad munus tutelæ sit admovendus? Ideò primò 142 ad Leges Regni, si quæ extent, respiciendum erit: harum vigore, ut refert Besoldus *d. l. num. 8.* in Asia à Semiramidis tempore receptum fuit, ut uxores Regum, post eorum mortem, velut tutrices impuberis filii regnarent; id quod, si prudens aliquis Senatus accedat, è re fore, arbitratur Lipsius *Monit. Polit. 1. cap. 4. cum Proceres Regni eligi, sit anceps: & unus si fitmatur, ceteri offendantur, ut sprete; & hic forsitan proprias cogitet opes: si plures, vix evadere contingat factiones & turbas.* Deinde observanda est voluntas Antecessoris, cujus judicio, si Leges aliæ non adsint, velut æquissimo, jus nominandi tutorem commissum esse, non vanè præsumatur; extantque exempla tum Regum tum Imperatorum, qui, hæredibus Regis optimò consilio prospicere volentes, tutorem testamentò designarunt. Besold. *d. l. n. 11.* Denique, si deficiat hæc norma, vix 144 alius, quàm Populus ipsemet, facultatem conferendi tutelam habebit. Böhmer *d. l. §. 27.* Imò, si salus Regni 145 postulet, etiam à Regis voluntate recedi, atque ab Ordinibus alium tutorem nominari posse, Franciæ Regum exemplò ostendit Besold. *d. l. num. 16.* Böhmer quoque *d. §. 27.* bene docet, 146 tutelæ legitimæ, quam illi, qui commodum successionis sperant, gerunt, in Regnis propterea locum non esse, quòd longè majus imminet periculum, ne, qui proximam succedendi spe potitur, ante diem impuberis vitæ insidietur. Eaque propter Hamiltonio 147 Scoto, cùm Regiam tutelam ex genere proximus affectaret, ab Antagonistis responsum fuisse, memorat *cit.* Besold. Hamiltonium rem, non modò Legibus & veterum institutis repugnantem, sed & iniquissimam postulare; allatisque in contrarium exemplis, ab eis ostensum, Regni gubernationem

bernacula non ex cognatione propiori, sed magis idoneis, & à Conventu Ordinum publicò delectis, semper fuisse delata.

148 Non me latet, Grotium *d. lib. 1. cap. 3. §. 15.* tutelam testamentariam in Regnis non-patrimonialibus non obscure excludere. At Hertius *d. sect. 1. §. 10. & 13.* rectissimè demonstrat, non esse in hoc passu disparitatem inter Regnum patrimoniale & non-patrimoniale: quandoquidem & utriusque Regni interest, & ipsius Regnatoris permagni refert, tutoriam administrationem illi, qui testatori omnium maximè capax & dignus apparebat, committere.

149 Quousque verò tutoris Potestas duret; non quidem definitum, sed inter Doctores, ut liquet ex Hertio *cit. dissert. sect. 2. §. 1. & seqq.* valde dubium; communiùs tamen assertum est, eam non tantò temporis intervallo, quantò tutela privata, & rariùs ultra pubertatem durare: vel quia Reipublicæ plura causat incommoda Re-

gimen alienum, longiori tempore, continuatum; vel quia indoles Regiæ sobolis ad sui maturitatem certo annorum numero haud alligatur: vel quia, si quid maturiori iudicio post annos puberes deficiat, fidelium Consiliariorum operà compensari potest. Besold. *d. l. num. 20.* Huber *de Jure Civitat. lib. 1. sect. 7. cap. 8. num. 12. & seq.*

Tutoribus non multum absimiles sunt curatores, qui Regibus tum demum adiungendi sunt, quando propter furorem, delirium, aut simile vitium, post Regimen jam acceptum superveniens, ad Regimen fiunt inhabiles: nec enim vitium superveniens Imperium tollit, velut communi Gentium Jure receptum asserit Besoldus *d. l. num. 23.* sed locum facit curatellæ, quam in Regno successivo gentilitio nemo suscipit justius, ac primogenitus, si quis adsit: quippe cum ei Regnum aliunde debeatur, idque non ut alienam sed propriam rem administret. Hertius *d. dissert. sect. 1. §. 15.*



LIBER III.

DE

Juribus Summæ Potestatis re- spectu Civitatis propriæ.

Summa Potestas nunquam clarior, eminentior, aut excellentior resplendet, quam in usu & exercitio Jurium, quibûs circumfluit. Vocantur illa ex *lib. præced. cap. 3. n. 39. Jura Majestatis vel Regalia*; possuntque considerari vel in ordine ad Civitatem & subditos, in qua & in quos ex primæva sua institutione exercentur; vel in ordine ad extraneos & Civitates alias, quibuscum multa sæpenumerò intercedunt negotia. In hoc libro considerationi subjiciemus Jura prioris generis; initium facturi à Juribus circa Sacra.

C A P U T I.

De Jure Sacrorum.

Jus Sacrorum, cujus nomine denotatur facultas disponendi circa res & jura Sacra seu Spiritualia, quæ nempe principaliter & immediatè respiciunt finem supernaturalem, internam animæ perfectionem, & æternam in Cœlo beatitudinem; cujusmodi sunt Virtutes Theologicæ, Religio, Sacramenta, Sacrificia, Doctrina Christiana &c. Jus, inquam, Sacrorum inter cætera, quæ circa rem & finem temporalem occupantur, primatum indubitatè tenet; tantòque altiùs præ illis eminet, quantò anima præstat corpori, sol lunæ, cœlum terræ. Hoc Summæ Potestati Sæculari proprium, insitum, & congenitum esse, concordii quidem sententiâ, diversò tamen modò & mediò defendunt A catholici, sicuti deprehendere licet apud Huberum *de Jure Civitat. lib. 1. sect. 5. cap. 1. §. 4. & seqq.* In hujus rei veritatem inquirere, & cum Catholicis ex genuinis & immo-

immotis principiis, absque contentione vel criminatione, demonstrare volo, Summæ Potestati Politicæ Jus Sacrorum neque ex natura rei seu Statu Naturali; neque ex dispositione Legis Veteris aut Novæ competere.

SECTIO I.

De Jure Sacrorum vi Statûs Naturalis.

SUMMARIA.

1. Proponitur quaestio. an Summa Potestati Jus Sacrorum ex natura rei conveniat? 2. & seqq. Argumenta pro sententia affirmativa non pauca proferuntur. 9. & seqq. Argumenta non minora, & simul fortiora pro negativa sententia adducuntur. 17. & 18. In Statu Naturali nulla erat necessitas alicujus Potestatis Spiritualis. 19. & 20. Sacerdotium tunc temporis non erat Potestas Ordinis, sed ministerium aliquod Naturale. 21. Potestas spiritualis in suo genere Suprema

bene concordat cum Potestate Seculari aequè in suo genere Suprema. 22. Adducitur textus ex cap. 10. dist. 96. 23. In eodem Regno potest esse S. Pontifex & Rex. 24. Non repugnat sana Politia principiis Status Ecclesiasticus in Seculari. 25. Declaratur ex cap. 6. de Major. & obed. nec non S. Bernarda. 26. Item ex cap. 6. dist. 96. 27. & 28. DEUS in terris duplicem habet Vicarium, unum in Spiritualibus, alterum in temporalibus.

§. I.

Recensentur argumenta, ex quibus Sacrorum Jus vi Statûs Naturalis Summæ Potestati asseri posse videtur.

1. **S**I Jus Sacrorum ad Summam Potestatem Civilem pertineret, id provenire deberet vel ex natura rei seu Statu Naturali; vel ex concessione aut institutione Divina in Lege Veteri aut Nova. Num pertineat ex natura rei seu Statu Naturali? In præf. sect. disquiritur; & quidem pro affirmativa, quòd juxta Virgilium sit *Rex idem hominum Phœbique Sacerdos*, hæc & similia argumenta proferri animadverto. I. ab exordio mundi, dum Lex & Status Naturalis vigeat, non fuit alia Potestas, quàm Politica; eaque non tantùm ad negotia profana sed etiam ad sacra & spiritualia ex nativa indole extensa: quia homo non tantùm est conditus ad finem naturalem, sed etiam ad finem supernaturalem; & ideò, qui præest hominum coetui, debet eos ad utrumque finem perducere posse, velut insinuat Apostolus 1. *Timoth. 2.* & ostendit, Reges in id institutos, ut vitam quietam & tranquillam agamus, non solum in omni bonestate, verùm & in omni pietate; proindeque ut Civitas DEI sit amans, & amata DEO, illum sibi Regem, se illius Populi.

hæc agnoscat. S. August. lib. 5. de Civit. DEI. cap. 14. Conformiter Aristoteli, qui lib. 7. Polit. cap. 1. & 2. illam vivendi rationem vocat optimam, que ad DEUM considerandum maxime facit. II. in Lege & Statu Naturali fuerunt Sacerdotes & Sacrificia; ipsique Reges, Sacerdotiò simul & Imperiò functi, sic Populo dictabant jura, ut & thura offerrent DEO; veluti legimus de Melchisedech, qui fuit & Rex Salem & Sacerdos DEI altissimi Genes. 14. vers. 18. & ad Hebræos 7. vers. 1. item de Abrahamo, Jobo, & aliis Patriarchis, qui tempore Legis Naturæ, ut vocant, erant simul capita familiarum & quasi Reges, simulque Sacrificia peragebant. III. Summa Potestas eò ipsò, quòd Summa sit, non compatitur in eodem Regno Potestatem aliam, æquè Summam: nam super Imperatorem non est, nisi solus DEUS, qui fecit Imperatorem, ait Optat. Milevitan. & sic omnibus major est, dum solò verò DEO minor est, inquit Tertullian. Certè non Summus sed Magnus est, qui alium ejusdem magnitudinis agnoscere debet: ea est enim Summi conditio, ut nihil illud adequet, nedum superet, ut

N n

ut

5 ut loquitur idem Tertullian. IV. nos ipsi in *lib. 1. cap. 3. à num. 4.* ejusdem. Regni non plures sed unum duntaxat Regem admisimus; Respublica siquidem una præcipuè dicitur respectu unius Summè Imperantis; & sicut in humano corpore una est voluntas, quæ cunctis membris membrorumque actionibus imperat; ita in Civili isto Corpore unum est, quod imperat. Sic autem, si Potestas Summa Sæcularis non posset ad objecta spiritualia sese extendere, deberemus admittere Potestatem separatam & distinctam, ad curanda unicè spiritualia intentam: quod in effectu idem est, ac plures ejusdem Regni Reges adstruere; reclamante D. Leone in *Epist. 42. ad Martinum*, & optante, ut, quem statum cupitis esse Religionis, eundem habeatis & Regni.

6 V. pugnat contra Politicæ principia, in Statu admittere Statum, Rempublicam in Republica, Principatum in Principatu: quæ enim speranda erit concordia, quæ pax & tranquillitas, dum Status contra Statum, Respublica

contra Rempublicam, Principatus contra Principatum assurgit, quòlibet Jurisdictionem suam in- & extendere ac manutenere volente? *Regnum profectò, in se ipso divisum, desolatur;* Divinæ Veritatis oraculum est: & ubi omnes præcipiunt, nemo exequitur, à Tacito dictum noscitur. VI. Principes terreni regnant ex gratia DEI; funguntur illius vice in terris; habent sibi omnes, qui intra sphæram activitatis suæ morantur, in omnibus subiectos: adeoque non tantùm Sæculares & sæcularia, sed etiam personas sacras & sacra in curam & protectionem suam recipiunt. Et sanè, cum patris Imperium minus sit, quàm Summæ Potestatis, utpote huic ipsi subordinatum & subiectum; de paterno autem Imperio dicat Apostolus *Coloss. 3. v. 20. filii obedite parentibus in omnibus;* in omnibus verò etiam sacra comprehendantur: quis negaverit, Summæ Potestati in omnibus, etiam quæ sacra censentur, obediendum & obtemperandum esse?

§. II.

Rationes veræ & solidæ, contrarium dogma demonstrantes.

9 Quid Summa Potestas Politica ex nativa institutione suam intra sphæram nequaquam includat sacra & spiritualia, ex ipsismet A Catholicis non obscure profitentur Befoldus in suis *Politicis*, quos scripsit, antequàm ad nostram fidem Catholicam transit, *lib. 2. cap. 3. §. 3. num. 14. & 19.* Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 5. §. 2. & seqq.* quin & Grotius in *speciali tract. de Imperio Summarum Potestatum circa Sacra cap. 2. §. 3.* ubi ait, ut idem sit Rex & Sacerdos, non esse ex eo genere naturalium, quæ aliter se habere non possunt.

10 Rationes veræ & solidæ, inconcussum hoc dogma evidenter demonstrantes, sunt I. Potestas Summa Politica, prout in *lib. 2. cap. 1. n. 107.* probatum reliqui, ac in ordine ad institutum nostrum solidè deducit Illustriss. Augustinus Reding, Excelsum Universitatis nostræ decus, ac profundissimus

Theologiæ Professor *de Cathedra Apostol. Authorit. art. 1. disquisit. 3. num. 37.* originaliter descendit ex Jure Naturali, sive à DEO, tanquam Authore Naturæ, ac Civitatem perfectam consequitur tanquàm proprietas, cum illa indispensabiliter connexa; & ut dictum *ib. à n. 124.* à Cõmunitate immediate transfertur in unum aut plures: ideoque ad spiritualia, quæ supponunt Authorem & causam supernaturalem, uti gloriabundus memorat Paulus ad *Galat. 1. v. 1.* quòd Apostolatum suum *non ab hominibus, neque per hominem, sed per JESUM Christum, & DEUM Patrem, qui suscitavit eum à mortuis,* acceperit, sese extendere nequit. II. qualis est finis, talia solent esse media: cum ergo finis immediatus Potestatis Politicæ ex eodem *cap. num. 15.* sit politicus & naturalis, in pace, bonorum temporalium abundantia, ac morali honestate consistens, non

non agnoscit pro mediis sibi proportionatis bona spiritualia, ad statum supernaturalem, ad animarum salutem, ad sanctitatem & beatitudinem æternam ordinata, prout in pluribus locis ostendit idem Apostolus, nominatim in *Epist. ad Ephef. cap. 4. v. 12. & 13.* ibi: *ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in edificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii DEI &c. & vers. 23. & 24. renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum DEUM creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.* Similia habet in *cap. 5.*

12 III. Potestas, quâ fulgent Principes Sæculares, juxta lumen Naturæ, tota quanta est, regulatur: eapropter ad ea objecta, quæ Naturæ cognitionem transcendunt, atque effectus intra spheram Naturalem haud contentos producant, non porrigitur: talia autem sunt objecta spiritualia, puta fidei nostræ principia, lumine rationis Naturalis haud cognoscibilia; nec non gratiæ spirituales, remissio peccatorum, indulgentiæ, censuræ &c. intra sinum Naturæ neutiquam præcontentæ. Hinc D. Ambrosius in *Epist. 14. alias 33. ad Marcellin. allegatur*, inquit, *Imperatori licere omnia, ipsius esse universa: respondes, noli te gravare Imperator, ut putes, te in ea, quæ Divina sunt, Imperiale aliquod Jus habere: noli te extollere, sed, si vis Divinitus imperare, esto DEO subditus, sicut scriptum est: quæ DEI, DEO, quæ Cesaris, Cesari. Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesia: publicorum tibi mœnium Jus commissum est,*

13 *non Sacrorum.* IV. Regnum DEI, ad quod consequendum disponunt & deducunt spiritualia, unum idemque est respectu totius generis humanitatis, ut eleganter differit Tertullian. *lib. advers. Judeos cap. 45. Christi Regnum & Nomen ubique porrigitur, ubique creditur, ab omnibus Gentibus supra enumeratis colitur, ubique regnat, ubique advocatur, omnibus ubique tribuitur equaliter; omnibus Rex, omnibus Judex, omnibus DEUS, & Dominus est.* Unam igitur ubique Potestatem, quæ moderetur spiritualia, eò magis exposcit, quòd, multiplicatâ Potestate, multiplicentur Capitâ, totque diversæ circa viam

ad Regnum cœlestē ferantur sententiæ, quot sunt Legislatores. Et quia Potestas Politica non una est, sed multiplex, tot habens diversa subjecta, quot Imperantes sunt in mundo, ad spiritualia gubernanda nullatenus habilis esse censetur. Rectè igitur Leo Magnus *serm. 1. in Nat. Apost. Beatissimus Petrus*, ait, *Princeps Apostolici Ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii, ut lux veritatis, quæ in omnium Gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso Capite per totum mundi Corpus effunderet; sicque per sacram B. Petri fidem Caput orbis effecta Roma latius præsideret Religione Divinâ quàm dominatione terrenâ.* Rectè D. Prosper *lib. 2. de vocat. Gent. cap. 6. gratia Christiana non contenta est, eosdem limites habere, quos Roma, multosque Populos Sceptro Crucis Christi subdidit, quos armis suis ipsa non domuit.* V. Eadem est Potestas Sæcularis apud Reges Christianos & Ethnicos: siquidem & his & illis æqualiter parendum esse, discimus ex Sacra Scriptura, Veteris & Novi Testamenti. Itaque fateamur, necesse est, aut materias spirituales intra ambitum hujusce Potestatis non comprehendi; aut Regibus Ethnicis facultatem, circa Fidem, Religionem, Sacramenta, & alia negotia autoritate Regiâ disponendi competiisse: quod sanè nedum Catholici sed etiam Acatholici Scriptores dubiò procul absurdum & absonum existimabunt. Quamobrem D. Augustin. *de verb. Dom. secundum Matth. serm. 6.* ita perorat: *si aliquid ipse Pro-Consul jubeat, & aliud jubeat Imperator, nunquid dubitatur, illò contemptò illi esse serviendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud DEUS, quid judicatis? Solve tributum, esto mihi in obsequium. Rectè quidem, sed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Major Potestas. Da veniam, tu carcerem, ille gehennam minatur. Hinc jam tibi assumenda est fides tua, tanquam scutum, in quo possis omnia ignita jacula inimici extinguere.* VI. non satis prospectum foret Reipublicæ, si penes eosdem Principes inveniretur jus Soli & Poli, Sceptrum & Pedum: cum, experientiâ teste, plerumque, qui curâ temporalium nimium est implicatus, spiritualia tam impensè curare aut non velit, aut non valeat; præindeque

longè sit consultius, illis, qui Reipublicæ habenas capessunt, temporalium rerum curam assignare, ac rerum supernarum dispensationem aliis committere. Ideò D. Chrysofom. *hom. 4. & 5. de verb. Isaiaë*, quamquam admirandus, scribit, videtur *Thronus Regius*, tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec præter Potestatem hanc prætereà quidquam habet auctoritatis. Et D. Thomas *de Regim Princip. lib. 1. cap. 14.* proloquitur: *hujus Regni*, videlicet spiritualis & coelestis, ministerium, ut à terrenis essent spiritualia distincta, non terrenis Regibus est commissum, sed Sacerdotibus.

26 VII. non tantum in SS. Pagineis, ubi cæteroquin Regiæ Potestatis frequens est recordatio, vel unum apicem circa dispositionem in spiritualibus quoad Reges & Principes est reperire, sed etiam ex testimoniis SS. Patrum, per quos velut oracula Spiritus Sanctus est locutus, contraria assertio planissima & certissima est; prout ex jam citatis, & impostèrùm citandis manifestum redditur. Labet hìc unicum allegare Athanasium, qui in *Epistola ad solitar. vitam agent.* refert verba Osii Cordubensis Episcopi ad Constantium in

hunc modum: *desine, queso; & memineris, te mortalem esse, reformida diem Judicii, servate in illum diem purum, ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi DEUS Imperium commisit; nobis, quæ sunt Ecclesiæ, concedidit; & quemadmodum, qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divinæ; ita & tu cave, ne, quæ sunt Ecclesiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius sis. Date (scriptum est) quæ sunt Cesaris, Cesari, & quæ sunt DEI, DEO. Neque igitur fas est nobis, in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum Potestatem habes Imperator. Postèa idem Athanasius subjungit verba propria: *si istud est judicium Episcoporum, quid commune cum eo habet Imperator? Sin contra ista minæ Cesaris constantur, quid opus est hominibus, titulò Episcopis (id est à Constantio suâ auctoritate creatis) quando à condito evo auditum est, quando judicium Ecclesiæ auctoritatem ab Imperatore accepit? Quæ & plura conspiciere licebit apud Virum Consummatissimum & Doctorem omnibus numeris absolutissimum P. Franciscum Suarez in *Defens. Fidei Cathol. advers. Anglic. Sectæ error. lib. 3. cap. 7.***

§. III.

Argumenta, in §. I. proposita, confutantur.

27 **A**D I. argumentum, in *num. 1.* propositum respondet Suarez supra citatus *cap. 9. num. 3.* in Statu Legis Naturalis non fuisse ab ipsa Natura præceptum, aut ordinatum, ut is, qui Potestatem circa Politica seu economicam, seu patriam, seu Regiam exercebat, simul etiam circa spiritualia Potestatem aliquam exerceret: nec enim, ut supra dictum in *num. 12.* similis Potestas à lumine Naturæ attingitur, aut intra potentiam Naturalem comprehenditur: Potestas autem gubernativa humana, ut loquitur idem Suarez *num. 4.* non transcendit ordinem humanum, & principaliter instituitur ad ordinandum homines adinvicem, ita ut, licet curam etiam habere possit Divini cultûs, semper in modo ac determinatione illius respiciat commune bonum Reipublicæ hu-

manæ, ut in simili dixit D. Thomas *1. 2. q. 99. art. 3.* Non obstante igitur, quòd homo fuerit conditus in finem supernaturalem, tamen, quia in Lege Naturali non fuerunt alia præcepta quàm Naturalia (si excipiamus remedium originalis peccati) etiam per media Naturalia à Potestate humana fuit directus in finem naturalem & supernaturalem. Sanè, quia *finem fruitionis Divinæ non consequitur homo per virtutem humanam, sed virtute Divina, juxta illud Apostoli Roman. 6. gratia DEI vita aterna: perducere ad illum finem non erit humani, sed Divini Regiminis*, verba sunt Doctoris Angelici in *d. lib. 1. de Regim. Princip. cap. 14.*

Ad II. resp. id, quod de conjunctione Sacerdotii & Imperii de Rege Melchisedech opponitur, non ita intelligendum esse, quòd Reges illi ex officio

officio Regali Sacerdotis munus obierint, sed potius quod ex moribus Populi, qui Regimen temporale habuit; etiam Potestatem Sacerdotalem acceperit: quâ ratione ex recepta tunc consuetudine primogeniti, qui Successores erant in Imperio temporali, pariter successerunt in Sacerdotio, velut ex DD. Hieronymo & Ruperto colligit laudatus Suarez *d. cap. 9. num. 2.*

20 Interim hoc Sacerdotium, ut bene discurrit idem Suarez *num. 4.* non erat propria ac supernaturalis Potestas Ordinis, sed erat solum ministerium sacrificandi & intercedendi pro Populo; ad quod aliquis suâ sponte se applicare, vel consensu Populi deputari poterat: quia DEUS eô tempore nihil in particulari de Sacerdotibus ac Sacerdotio præscripserat; neque sacrificium ex ordinatione Divina, sed duce ac luce sanæ rationis, Divinitatis existentiam agnoscentis, ac propterea tesseram aliquam suæ subjectionis esse necessariam dictantis, offerri consueverat. Simili ferè methodô differit Molina *de J. & J. tr. 2. disp. 21. n. 2.*

21 Ad III. Resp. Summam Potestatem equidem non compati in eodem Regno Potestatem aliam, æquè Summam in eodem genere & ordine; compati tamen in genere & ordine diverso: Potestas autem circa spiritualia est diversi longè generis & ordinis à Potestate circa sæcularia, dum illa cives ad supernaturalem felicitatem per virtutes Theologicas; ista per naturalia media moralesque virtutes ad naturalem beatitudinem dirigit; sicque duo sunt cardines constituti, quibus totus innititur orbis, a humana Respublica fulcitur & regitur, Sacerdotium & Imperium, cui utrique sua respondet vis, suaque Potestas, spiritualis & temporalis, eo cum temperamento, ut una alteram non impediatur, sed potius adjuvet, quatenus universi cives ad bonum indefectibile

22 perducant; quo in sensu Gelasius Papa, ut refertur in Decreto Gratiani *cap. duo sunt 10. Dist. 96.* scribens ad Anastasium Imperatorem, *duo sunt, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, Autoritas sacra Pontificum, & Regalis Potestas.* Divus

R. SCHMIEB JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Nazianzenus quoque & cum eo Isidorus Pelusiota *lib. 3. epist. 239. ex Sacerdotio*, ajunt, *& Regno rerum administratio conflata est: quamvis enim permagna utriusque differentia sit (illud enim veluti anima est, hoc veluti corpus) ad unum tamen & eundem finem tendunt, hoc est, ad hominum salutem.*

Ad IV. eodem ferè modô resp. esse 23 plures ejusdem Regni Reges seu Regentes, Pontifices nimirum & Principes temporales, quorum utrique Potestati sui limites sunt positi, ut neutræ suos egredi, & alienos invadere liceat. *Ad Sacerdotes enim*, ait Joannes Papa in *cit. Dist. cap. si Imperator II. DEUS voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi Potestates, quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectos. Non sibi vindicet alienum jus & ministerium, quod alteri deputatum est, ne contra eum tendat abrumpi, à quo omnia constituta sunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam consecutus est Potestatem.* Certè jam apud ipsos Romanos; ut ex Livio, Dion. Halicarnass. & Valerio Max. referunt Illustr. D.L. B. ab Andlern in sua *Jurisp. Publ. lib. 1. tit. 1. p. 1. num. 23.* & Illustr. D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 7. n. 1.* sub ipsis Monarchiæ initiis præcipua Sacra Flamini Diali commissâ sunt: imò Rex Numa Pompilius creavit Pontifices, quibus omnia Sacra, publica & privata, subjecit, quique omnes sibi subjectos in Religionis negotio judicare, à nemine verò judicari poterant.

Ad V. resp. veræ Politicæ principia 24 non repugnare ordinationi & dispositioni Divinæ, quæ statim in exordio mundi vel in Adamo, vel, quod credibilius est, in Abele fundavit Statum in Statu, Ecclesiam in sæculo, fidem in mundo, ex quo Abel primus Religionem erga DEUM per sacrificium est contestatus, ut notavit Gentium Doctor ad *Hebr. cap. 11. vers. 4.* & explicavit Hyponensium Præsul *lib. 15. de Croit. DEL. cap. 1. & cap. 15.* & Gregorius Magnus *homil. 19. in Evangel. in princ.* Antonius Paulutius in *Jurispud. Sacra lib. 1. tr. 1. cap. 1. num. 3.* Confir-

25 mat hoc Optatus Milevitanus *lib. 3.* à quo *Ecclesia in Republica, id est, in Romano Imperio consistere pronuntiatur.*

Confirmat Innocentius III. in *Epist. ad Imperatorem Constantinopolitanum*, relatâ in *cap. sollicitæ 6. de Major. & obed.* ita differens: *ad firmamentum Cæli, hoc est, universalis Ecclesiæ, fecit DEUS duo magna luminaria, id est, duas instituit Dignitates, quæ sunt Pontificalis Auctoritas & Regalis Potestas: sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, major est; quæ verò carnalibus, minor: ut, quanta est inter solem & lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur.* Confirmat D. Bernardus in *Epist. 243.* quam dedit ad Conradum Romanorum Imperatorem; nec discordat D. Chrysostomus in *Orat. 17.* duo distinguens Imperia, *Magistratum & Episcoporum.*

²⁶ Paulutius *d. l. cap. 4. n. 2.* Et licet hæc Potestatum distinctio non raro dissidiorum & bellorum causa fuerit; per se tamen ad salutem & pacem cum DEO & hominibus instituta est: quandoquidem, ut Nicolaus Papa in literis ad Imperatorem Michaëlem, de quibus fit mentio in *cap. cum ad verum 6. d. Dist. 96.* scribit: *cum ad verum ventum est, ultra sibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit: quoniam idem Mediator DEI & hominum homo Christus JESUS sic actibus propriis & Dignitatibus distinctis officia Potestatis utriusque discrevit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humanâ superbiâ rursus in infernum demergi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus Legibus*

uterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans DEO minimè se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus Divinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

Ad VI. Resp. DEUM, qui est Rex ²⁷ Regum & Dominus Dominantium, non solum in spiritualibus sed etiam in temporalibus, duplicem in terris constituisse Vicarium, unum pro temporalibus, alterum pro spiritualibus; quemadmodum etiam Populum suum & duplici lacte ac cibo, corporali scilicet & spirituali refici, & duplici nutritiô, corporali nimirum & spirituali, pasci voluit, juxta illud *Isaiæ 44. v. 23. & erunt Reges Nutritii tui, & Regine Nutrices tuæ*; ita tamen, ut Pastoribus terrenis nullam in animam dederit. Potestatem, ut patet ex citato textu *Isaiæ in verb. vultu in terram demissò adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lint.* Alioquin, si Principibus officium ²⁸ Vicarii aut Nutritii etiam in spiritualibus addiceremus, necessum foret, æque Principes infideles ac fideles eodem caractere & officiô insignire: quod tamen ex Gente Christiana vix aliquis poterit cum veritate asserere. Inde D. Paulus *1. ad Corinth. 2. v. 6. & seqq.* scribit: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos: Sapientiam verò non hujus sæculi, neque Principum hujus sæculi, qui destruantur: sed loquimur DEI Sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit DEUS ante secula in gloriam nostram, quam nemo Principum hujus sæculi cognovit.*

S E C T I O II.

De Jure Sacrorum in Testamento Veteri.

S U M M A R I A.

29. *Ex Lege antiqua refertur in favorem Sacularis Potestatis conjunctio ejusdem cum Sacerdotio.* 30. *Textus & exemplum de Rege Asa.* 31. *De Rege Josaphat.* 32. *De Rege Ezechia.* 33. *De Rege Davide.* 34. *De Rege Salomone.* 35. *De Rege Josia.* 36. *Ex adverso ostenditur ex eadem Lege antiqua in diversis locis, quod Potestas Sacrorum solis Sacerdotibus competierit.* 37. *& seq. Quòdve Principibus Sacularibus impune non licuerit, se immiscere Sacris.* 39. *Licet extra ordinem quandoque à DEO Principibus Sacularibus aliquid inauditum fuerit circa Sacra.*

40. *& seqq. Ostenditur rursus ex variis textibus, etiam Jurisdictionem circa Sacra fuisse penes Summos Sacerdotes.* 43. *Auctoritas D. Thoma allegatur.* 44. *Sacerdotibus potest competere Potestas Sacularis, non verò Sacerdotium Potestati Saculari.* 45. *Conjunctio Sacerdotii & Imperii tempore Regum non invenitur.* 46. *& seq. Quæ Reges fecerunt in Testamento Veteri, non erant propriè spiritualia.* 48. *Respondetur ad factum Asa.* 49. *& seq. Josaphat.* 51. *Ezechia.* 52. *Davidis.* 53. *& seqq. Salomonis.* 58. *Josia.*

§. I.

Adducuntur aliqua loca ex Lege Antiqua pro Jure Sacrorum, ad Secularem Potestatem spectante.

29 **I**N Lege Antiqua inveniuntur loca nonnulla, ex quibus in speciem erui videtur, Jus Sacrorum tunc temporis spectasse ad Potestatem Sæcularem. Nam I. si variam Judaicæ Reipublicæ formam lustremus, videbimus, Potestatem circa Sacra cum Potestate Politica fuisse conjunctam in Moyse, Populi Israëlitici Duce & Ductore; nec non Judicum tempore in Heli & Samuele; item post Regum extinctam seriem in Nehemia; ac tempore Machabæorum in Mathatia. II. ex Regibus Asa
30 *subvertit altaria peregrini cultûs & excelsa, & confregit statuas, lucosque succidit: & præcepit Judæ, ut quæreret Dominum DEUM patrum suorum, & faceret Legem, & universa mandata.* Textus 2. Paralipom. 14. v. 3. & 4. III. in eodem
31 *2. Paralipom. 17. v. 7. & seqq. de Rege Josaphat legitur: tertio annò Regni sui misit de Principibus suis, ut docerent in Civitatibus Judæ, & cum eis Levitas & Sacerdotes, docebantque Populum in Judæ, habentes librum Legis Domini, & circuibant cunctas urbes Judæ, atque erudiebant Populum; & cap. 19. v. 8. ulterius narratur: in Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israël, ut judicium & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.*

IV. Rex Ezechias dissipavit excelsa, 12 contrivit statuas, succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses 4. Reg. 18. v. 4. V. Rex Da- 33 vid 1. Paralipom. 13. v. 1. ait ad omnem cœtum Israël: *si placet vobis, & à Domino DEO nostro egreditur sermo, quem loquor; mittamus ad fratres nostros reliquos in universas Regiones Israël, & ad Sacerdotes & Levitas, qui habitant in suburbiis urbium, ut congregentur ad nos, & reducamus arcam DEI nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul.* VI. Rex 34 Salomon statim ab initio sui Regiminis ejecit Abiathar, ut non esset Sacerdos 3. Reg. 2. vers. 27. ædificavit etiam famosissimum illud Jerosolymæ templum, idque Regi Regum multis victimis & sacrificiis octiduanâ solennitate dedicavit. 2. Paralip. 5. 6. & 7. VII. Rex 35 Josias, postquam Helcias Pontifex reperit librum in domo Domini 4. Reg. 22. v. 8. misit, & congregati sunt ad eum omnes senes Judæ & Jerusalem; ascenditque Rex templum Domini, & omnes viri Judæ, universique, qui habitabant in Jerusalem cum eo, Sacerdotes, & Prophetæ, & omnis Populus à parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus verba libri fœderis, qui inventus est in domo Domini; stetitque Rex super gradum, & fœdus percussit coram Domino 4. Reg. 23. v. 1. 2. & 3.

§. II.

Ostenditur, Jus Sacrorum in Lege Veteri ad Potestatem Sæcularem non pertinuisse.

36 **G**rotius jam supra citatus in suo tract. quò Imperium circa Sacra Summæ Potestati asserere operosè conatur, cap. 2. §. 5. fatetur, morem conjungendi Imperium cum Sacerdotio, multis in locis seriùs usurpatum, in Populo DEI Lege Divina Positivâ fuisse abrogatum. Idque verissimum esse, facile ostenditur. Nam Potestas circa Sacra, quæ dicuntur talia strictiore modò, quatenùs nempe

denotant cultum Divinum, sacrificia, & cæremonias sacras, à DEO non aliis, quàm Sacerdotibus, & inter hos principaliter Summo Sacerdoti ac Pontifici Maximo erat collata, tribu Leviticâ ad hoc singulariter electâ, lineaque Aaronis pro Summa Sacerdotii Dignitate peculiariter prædilectâ, veluti constat ex Exodo 28. num. 3. & 8. Ezechiel. 44. Regibus itaque Po- 17 puli Israëlitici, cum non ex tribu Levi-

sed ex tribu Benjamin & Juda fuerint assumpti, fas non erat, manum adhuc Sacra extendere; illique, qui ausu temerario Sacerdotum ministeria occupare præsumperunt, impunè nunquam ferebant, uti constat tum ex 1. Reg. 13. v. 13. & seq. ubi Samuel Sauli, holocaustum & pacifica ex necessitate, uti dicebat, offerenti, graviter hoc factum exprobravit, Regni quoque privationem comminatus per hæc verba: *stulte egisti, nec custodisti mandata Domini DEI tui, quæ præcepit tibi: quod si non fecisses, jam tunc præparasset Dominus Regnum tuum super Israël in sempiternum: sed nequaquam Regnum tuum ultra*
 38 *consurget; tum ex 2. Paralipom. 26. v. 16. & seqq. ubi, cum Ozias Rex incensum adolere vellet super altare thymiamatis, statim ingressus post eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini, octoginta viri fortissimi, restiterunt Regi, atque dixerunt: non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domini, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de Sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi hoc in gloriam à Domino DEO. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte*
 39 *ejus &c.* Alii tamen Hebræorum Principes ac Ductores, extraordinario DEI consilio subinde Sacerdotes creati, præter Reipublicæ gubernationem Sacra peragebant, veluti Moyses, de quo scriptum extat *Psal. 98. vers. 6. Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus;* item Gedeon, cui Dominus *Judic. 6. vers. 26. præceperat: tolles taurum secundum, & offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris;* item Samuel, qui præter Regimen Populi exercuit munia Sacerdotalia, crexit altaria, obtulit sacrificia, unxit Reges, oravit pro populo *1. Reg. 3. vers. 7. 8. 10. 16.* item Machabæi, ut passim legere est in libris *Machabæor. Molina de J. & J. tr. 2. disp. 21. num. 10. Clariss. P. Paulus Mezger in Histor. Sacra de Gent. Hebr. gest. lib. 2. tr. 2. p. 1. cap. 2. sect. 2. n. 23. & lib. 3. tr. un. cap. 2. sect. 1. n. 10. & libr. 4. tract. 1. cap. 1. sect. 1. num. 12.*

Circa ea, quæ pertinebant ad Leges, 40
 Judicia, & Jurisdictionalia, Divina ac spiritualia, Jure Veteris Testamenti Potestatem itidem Sacerdotibus fuisse tributam, pro certo tenent Suarez in *Defens. Fidei Catholicæ contra error. Reg. Angl. lib. 3. cap. 27. num. 3. & 5. Reding de Cathedra Apost. Author. art. 1. disq. 6. num. 51. L. B. ab Andlern in Jurisprud. Public. lib. 1. tit. 5. p. 1. num. 10. & seqq.* Cujus rei perspicua sunt testimonia in Sacris Tabulis partim 2. *Paralipom. 19. vers. 11. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in bis, quæ ad DEUM pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est Dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent:* partim *Ezechiel. 44. v. 24. cum contro-*
 41 *versia fuerit, stabunt (Sacerdotes) in judiciis meis, & judicabunt: Leges meas & præcepta mea in omnibus solennitatibus meis custodient, & sabbata mea sanctificabunt:* partim *Deuteronom. 17. v. 12. qui super-*
 42 *bierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eò tempore ministrat Domino DEO tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille; & vers. 17. postquam sederit (Rex) in solio Regni sui, describet sibi Deuteronomium Legis hujus in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leviticæ tribus, & habebit secum &c.* Quem ultimum textum 43
 Angelicò calamo illustrat D. Thomas *de Regimin. Princip. lib. 1. cap. 15.* quia vi-
 ,, tæ, inquit, quâ in præsentibus bene
 ,, vivimus, finis est beatitudo cœlestis:
 ,, ad Regis officium pertinet, eâ ratio-
 ,, ne vitam multitudinis bonam pro-
 ,, curare, secundum quod congruit ad
 ,, cœlestem beatitudinem consequen-
 ,, dam, ut scilicet ea præcipiat, quæ ad
 ,, cœlestem beatitudinem ducunt; &
 ,, eorum contraria, secundum quod
 ,, fuerit possibile, interdicit. Quæ au-
 ,, tem sit ad veram beatitudinem via,
 ,, & quæ sint, impedimenta ejus, ex
 ,, Lege Divina cognoscitur: cujus do-
 ,, ctrina pertinet ad Sacerdotum offi-
 ,, cium, secundum illud *Malachie 2. labia Sacerdotum custodiunt scientiam,*
 ,, & *Legem requirent de ore ejus.* Et
 ,, idè in *Deuteronom. 17. Dominus præ-*
 ,, cipit: *postquam sederit Rex in solio Regni*
 ,, *sui, describet sibi &c.*

S. III.

Respondetur ad loca opposita.

44 **A**D loca, ex Testamento Veteri opposita, non est difficile, respondere. Nam quoad I. ut in *num. 39.* jam indicatum est, in Republica Hebræa, quam *Theodactica* appellant, ex speciali ordinatione DEI contigit, ut, quæ Imperium Politicum gerebant, Sacerdotiō fungerentur: ex quo duo colliguntur; primum est, Jus Sacrorum Potestati Sæculari nullatenus connexum, neminemque, qui Sacerdotum numero adscriptus non erat, ad Sacerdotalia officia admissum fuisse. Alterum est, nihil prohibere, quò minus in Lege Nova Summo Sacerdoti Potestas Sæcularis quoad certum districtum assignetur, cum in Lege Veteri ex inspiratione & dispositione Divina temporalis Potestas interdum cum Sacerdotali fuerit conjuncta: qua de re supra in *lib. 2. cap. 3. à num. 22.* Videatur *Illustr. D. Pelz-hoffer Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 9. num. 8.*

45 Ad II. prænotandum est ex Paulutio *Jurisprud. Sacræ lib. 2. tract. 2. cap. 7. n. 2.* non procul à fine: tempore Regum Legis antiquæ conjunctionem Imperii & Sacerdotii nequitiam inveniri: noverat enim DEUS, futurum, ut Reges abuterentur exemplò, ac reipsa assererent, se ex instituto Naturæ jus habere ad spiritualia: & idcirco Politiam ad nauseantis Populi votum per constitutionem Regis immutavit, ab eodem tamen ex *num. 37.* Sæcra tractari noluit. Acta autem & facta Regum, à *num. 30.* relata, si peritius inspiciantur, nemini non pervium & perspicuum erit, ea non ex Potestate Sacra, sed Regia præeminentia, cura, protectione, ac zelo promanasse: nec enim Regibus vetitum est, illa, quæ mala, ac Legibus Naturalibus & positivis adversa sunt,

47 reprimere; quin imò præceptum noscitur, ut non solum peccata adversus Legem DEI & Naturæ puniant, sed etiam cultum & honorem Divinum, quantum est in se, promoveant, Populum ad virtutem, honestatem, ac

P. SCHMIEB JURISPR. PUBL. UNIVERS.

pietatem verbò & exemplò animent, atque ad salutem & beatitudinem æternam perducant. In hoc enim, ut effatur S. Augustinus *lib. 3. contra Crescon. Grammat. cap. 51.* Reges, sicut eis divinitus præcipitur, DEO serviunt, in quantum Reges sunt, si in suo Regno bona jubeant, mala probibeant, non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam ad Divinam Religionem. In specie vero, quod in *lib. 2. Paralip. cap. 12. vers. 3. & 4.* de Rege Afa refertur, quasi subverterit altaria, confregerit statuas, & succiderit lucos, ad Potestatem Sæcularem non minus quam ad Ecclesiasticam spectat: nam idololatria, quam detestanda Hebræorum impietas in locis excelsis & lucis altarium aut statuarum adminiculò toties perpetrabat, est gravissimum peccatum contra Naturam; quod memoratus Afa exemplò planè laudabili eliminare cupiens, & nefanda tanti facinoris loca & instrumenta contrivit, & unà præcepit Judæ, ut quæreret Dominum DEUM, faceret Legem & universa mandata.

Missio Principum (de qua supra 49 in oppositione III.) Levitarum & Sacerdotum ad Populum, in Lege Domini erudiendum & docendum; suò modò spectat ad Supremam Potestatem Politicam apud fideles: tum quia Reges prospicere tenentur, ut juvenus sanis & sanctis institutionibus educetur: tum quia salaria & subsidia, quibus instructores & Magistri sustententur, subministrare consueverunt: tum quia renitentes & resistentes autoritate suâ compescere & coercere obligantur. Constitutio vero Judicum in recto & genuino sensu sic interpretanda est, ut Levitæ ac Sacerdotes censeantur à Rege esse constituti, non per collationem Potestatis judicariæ in causis sacris, sed per nominationem ac designationem personæ; secus ac Principes familiarum, qui ad judicandas causas Politicas non solum nominati sed etiam Potestate jurisdictionali instructi fuere; hocque patet

P p

patet ex eodem loco 2. Paralipom. 19. vers. 11. jam supra citatō, ubi expressè declaratur, ea, quæ pertinent ad DEUM, non ad Regis sed Pontificis Imperium revocari.

51 Ad IV. eadem ferè ratiōne, quæ Principes juxta num. 48. idola confringere, & quidquid idolorum cultum subolet, destruere valent; sic etiam Ezechias præter alia simulacra serpentem æneum destruere valebat: hic enim, quantumvis ex jussu Divino non sinè mysterio & sancta repræsentatione fabricatus & exaltatus fuerit; quia tamen carnali & sensuali Hebræorum Genti, irreligiosum cultum & adorationem eidem exhibenti, occasio scandali & ruinæ spiritualis erat, Regiâ quoque jussione confringi poterat, jubente sic Lege: *confringite statuas, lucosque succidite.*

52 Quod V. de reductione arcæ dictum est, adhuc minus de Jurisdictione spirituali participare videtur: quandoquidem David ex peculiari zelo honoris Divini Populum Israëliticum congregari fecit; licet de cætero, veluti constat ex 2. Reg. 6. arcam neque portaverit, neque contigerit, sed portationem Levitis, contactum Sacerdotibus reliquerit, juxta præceptum Domini Num. 4. v. 31.

53 Depositio Pontificis Abiathar, quæ in VI. objectione in contrarium ponitur, erat consecranea ad præcedentem exilii pœnam, quam Salomon propterea interminaverat, quod Abiathar cum Adonia contra ipsum improbo facinore conspiraverit; Divino Numine non tam permittente quàm comprobante 3. Reg. 2. v. 27. ubi, postquam historia de ejecto ac dejecto Abiathar relata fuit, ut *non esset Sacerdos Domini*, quantocyus subjungitur: *ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo*; qualis haud dubiè fuit sermo 1. Reg. 2. vers. 35. ibi: *Et suscitabo tibi Sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciet* &c. nempe Summum Pontificem Sadoc, qui in locum Abiathar, descendens ex domo Heli, à DEO non reprobata, tunc solus erat substitutus, cum antea Pontificatum simultaneè cum Abiathar gereret, atque Regem Salomo-

nem inungeret 3. Reg. 1. vers. 39. Redding ubi supra art. 1. disquisit. 6. num. 50. Porro ædificatio templi est actus devotionis ac Religionis, nemini mortalium prohibitus. Illius autem dedicatio eatenus à Salomone & quolibet de Populo fieri poterat, quatenus unusquisque domum, aut rem aliam Divino cultui consecrare potest, juxta illud Exodi 35. vers. 29. *omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jussit Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israël voluntaria Domino dedicaverunt.* Et hinc 3. Reg. 8. vers. 63. dedicatio templi tam Salomoni quàm Populo tribuitur ibi: *Et dedicaverunt templum Domini Rex & filii Israël*; sicuti in vers. immediatè antecedenti immolatio hostiarum, quæ cæteroquin ex Lege solis Sacerdotibus & Levitis competit, Regi simul & plebi Israëliticæ adscribitur ibi: *igitur Rex & omnis Israël cum eo immolabant victimas coram Domino.* Quatenus 56 verò dedicatio est actio consecratoria, faciens rem verè sacram & Religiosam, sic certè Potestati vel homini seculari tam parum convenit, quàm oblatio hostiarum; Ordini Sacerdotali & Levitico unice à DEO consignata. Et quid multis? Consecratio templi 57 non tam humanâ auctoritate, quàm auspiciis Majestatis Divinæ in templo Salomonico fuit peracta: enimverò, *cum complisset Salomon, fundens preces, ignis descendit de caelo, & devoravit holocausta & victimas: & Majestas Domini implevit domum. Nec poterant Sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod implisset Majestas Domini templum Domini. Sed & omnes filii Israël videbant descendentem ignem, & gloriam Domini super domum.* Textus sacer 2. Paralipom. 7. vers. 1. 2. & 3.

Denique, quod juxta VII. egit Rex 58 Josias, ipsius devotionem, pietatem, & fervorem erga Legem Divinam ac Cœlestem Legislatorem, non verò exhibitionem Potestatis spiritualis, arguit: nam congregare Populum, legere aut legi facere Legem Domini, nec non foedus seu promissionem de servanda Lege renovare aut repetere, actiones sunt, Sacerdotibus & Laicis communes, veluti indicat sacer textus

in

in cit. 4. Reg. 23. vers. 3. in fin. ibi: acquievitque Populus pacto. Videatur Suarez in Defens. fidei lib. 3. cap. 25. & 26.

ubi totum hoc argumentum insigniter deducit. Addatur Contzen lib. 6. Politicor. cap. 3. §. 7. & seqq.

SECTIO III.

De Jure circa Sacra in Novo Testamento.

SUMMARIA.

59. Ex S. Scriptura Novi Testamenti pro Seculari Potestate citantur aliquot textus. 60. Adduntur Concilia. 61. Allegatur textus ex cap. 4. Dist. 96. 62. Ex SS. Patribus refertur S. Augustinus. 63. Chrysostomus & Ambrosius. 64. Gregorius. 65. Leo. 66. Attinguntur exempla Regum & Principum Secularium, præsertim Imperatoris Justiniani. 67. Contra Potestatem Sacularem facit argumentum tum negativum; 68. Tempositivum ex SS. Patribus. 69. Ex Evangelio. 70. & seqq. Enumerantur quædam instantia seu subterfugium adversariorum. 71. & seqq. Accumulantur multa testimonia Apostoli Pauli. 80. & seqq. Referuntur Acta Apostolorum. 82. Advertitur continuatio Regiminis Apostolici per 300. annos tempore Imperatorum Ethnicorum: 83. & seqq. Afferuntur diversimodæ variationes, hæc veritatem stabilientes. 90. Afferuntur Concilia Generalia, speciatim Nicænum; 91. Romanum; 92. Synodus septima. 93. Ex SS. Patribus memoratur Irenæus. 44.

Gregorius Nazianzenus. 95. & seqq. Chrysostomus. 97. Cyrillus. 98. Augustinus. 99. & seqq. Ambrosius. 101. Ex Imperatoribus in exemplum proponitur Theodosius. 102. Valentinianus. 103. Basilus. 104. Justinianus. 105. Ludovicus Pius. 106. Datur responsio ad objectum in contrarium textum Joan. 18. cap. 107. Item ad 23. cap. Lucæ. 108. & seqq. Ad 1. Epist. cap. 2. Petri. 110. & seqq. Item ad 13. Romanor. Pauli. 113. & seqq. Satisfit argumento, ex Conciliis desumpto. 117. & seqq. De SS. PP. autoritate generatim agitur. 120. & seqq. Signatur de S. Chrysostomo. 123. De S. Ambrosio. 124. & seqq. De S. Gregorio. 127. De S. Leone. 128. De aliis. 129. & seqq. Agitur de factis Imperatorum infidelium. 131. & seqq. Et fidelium. 134. & seqq. Singulariter respondetur ad constitutiones Justinianas. 137. Principes Seculares pro Advocatis Ecclesia respiciuntur. 138. & seqq. Eorum officium. 141. De specialibus materiis, huc pertinentibus, remissive.

§. I.

Addensantur aliquot motiva, Potestati Seculari in Lege Nova quoad Jus Sacrorum apparenter faventia.

59 **A**D Potestatem Sacularem in Lege Nova non quidem ipsas functiones, Sacerdotibus & Pastoribus proprias, sed tamen Imperium in illas, sicut in alias res & actiones profanas, spectare, potiores ex Catholicis docent. Apparenter ipsis favet I. Sacra Biblia Novi Testamenti tum Joannis 18. v. 36. ubi Salvator noster ipsemet fatetur, Regnum suum non esse de hoc mundo; tum Lucæ 22. vers. 25. ubi monet Apostolus: Reges Gentium dominantur eorum; vos autem non sic; tum 1. Petri 2. v. 9. ubi Princeps Apostolorum omnes Christianos in communi vocat genus electum ac Regale Sacerdotium; tum ad Romanos 13. ubi Gentium Doctor totus est in eo, ut Christianis omnem obedientiam erga Principes & Potestates temporales sine ullo discrimine inter objecta spiritualia &

profana inculcet, ut statim patet ex vers. 1. omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit.

Favet II. Concilia Generalia, quæ 60 in orbe Christiano ad decidendas fidei quæstiones, & introducendam aut emendandam disciplinam Ecclesiasticam celebrata fuere: hæc enim ut plurimum congregarunt Imperatores Christiani, uti per longum ostendere, & initium à Constantino Magno ducere conatur Casparus Ziegler de Jurib. Majestat. lib. 1. cap. 15. §. 5. & seqq. & adeo quidem, ut, nisi autoritate Imperatoriæ congregentur, ab isto Authore pro legitimis haud agnoscantur, dum in §. 21. allegat in testem S. Hieronymum, qui Ruffinum, auctoritatem cujusdã Concilii objicientem, in Apolog. contra ipsum interrogasse dicitur: quisnam Imperatorum id Conci-

61 *hanc celebrari jufferit?* Adducit etiam hic Author in §. 38. ex Gratiano in cap. 4. Dist. 96. textum Nicolai I. Pontificis ad Michaëlem Imperatorem, ubi ita loquitur: *ubinam legistis, Imperatores Antecessores vestros Synodalibus Conventibus interfuisse? Nisi fortè in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos & omnes omninò pertinet Christianos.*

62 Favent III. aliquot Patrum Ecclesiæ dicta, è quibus D. Augustinus Epist. 50. ad Bonifacium Comitem: *quod dicunt, ait, qui contra suas impietates Leges justas constitui nolunt, non petisse à Regibus terræ Apostolos talia, non considerant, aliud tunc fuisse tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crederat Imperator, qui pro pietate contra impietatem Leges ferendò serviret, quando adhuc illud Propheticum implebatur: quare fremuerunt Gentes? Nondum agebatur, quod paulò post in eodem Psalmo dicitur: & nunc Reges intelligite, servite Domino &c.*

63 DD. Chrysostomus & Ambrosius Prælati Ecclesiasticis Jurisdictionem coercitivam adimere, & sic eam Regibus asserere videntur, dum ille, non est, inquit, *nobis data talis Potestas, ut auctoritate sententiæ cobibeamus homines à delictis; iste, dolere poterò, ait, poterò flere, poterò gemere, adversus arma, milites, Gothos; lachrymæ meæ arma sunt. Talia munimenta sunt Sacerdotis. Aliter neque debeo, neque possum resistere.* Textus apud Gratianum cap. 21.

64 *caus. 23. quest. 8.* D. Gregorius lib. 2. Epist. 61. *aliq. 100.* ad Mauritium Impe-

ratores vocat ipsum *Domini sum, seque famulum pietatis suæ; addens in fine: utrobique, quæ debui, exsolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro DEO, quod sensi, minimè facui.* D. Leo apud citatum Gratianum Dist. 10 cap. 9. de capitulis ac præceptis Imperialibus loquens, Imperatores apertè nominat *Pontifices; isteque titulus diversis Imperatoribus ab ipsismet Romanis Præsulibus tributus esse legitur.*

Favent IV. exempla, acta, & mo-⁶⁶res diversorum Imperatorum, Regum, & Principum, in quos Summi Pontifices & Episcopi nullà, in primis saltem tribus sæculis, usi sunt Potestate; à contrario autem Imperatores, Reges, & Principes liberam circa Ecclesiasticos & Ecclesiasticam Potestatem exercendò, constituerunt & destituerunt Pontifices & alios Ecclesiarum Prælatos; se Pontificibus superiores & majores scripserunt; varias ordinationes & Leges quoad materias spirituales & animam tangentes promulgarunt: quemadmodum inter alios clarissimè liquet in Justiniano, qui non tantum de fide & Religione Catholica, de Ministris Ecclesiæ & eorum Jurisdictione, ordinatione, vita, & moribus, multas edidit constitutiones, ut patet ex *Cod. de Summa Trinit. de SS. Eccles. de Episcop. & Cleric. nec non ex Nov. 137.* sed etiam ibidem cap. 6. in pr. signanter præcepit, ut & precatio, quæ fit in sancto Baptismate, & mystica verba Consecrationis Eucharistiæ elatà voce, non autem demissà, ut solenne erat, proferantur.

§. II.

Validiora fundamenta adversus priorem opinionem jaciantur.

67 **Q**UOD Potestas Sæcularis in Lege Nova majorem circa Sacra prærogativam haud acceperit, quàm habuerit in veteri, sive functiones sacras, sive Imperium in illas consideremus, probari potest imprimis argumentò negativò: quia ne unus quidem locus ex libris Novi Testamenti est adducibilis, in quo Principibus quidpiam circa Sacra, Sacramenta,

Fidem, aut gubernationem Ecclesiæ tribuatur: deberet autem ejusmodi locus adduci posse, si Principes, quibus neque ex Naturali ratione aut natura rei, neque ex concessione veteris Testamenti talem facultatem competere, in priorib. sect. probatum est, just quoddam haberent: nam, ut Doct. Ang. p. 1. q. 101. art. 1. eloquitur, *in his, quæ sunt supra Naturam, soli auctoritati creditur,*

tur, & quæ ex sola DEI voluntate proveniunt, supra omne debitum creaturae, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus divinitus revelata sunt.

Deinde sunt multa in Nova Lege testimonia, quibus evidenter probatur, Christum Dominum, sublatam Judæorum synagogam, novam Ecclesiam, id est, Civitatem sanctam, ac Christianam Rempublicam instituisse, ex omnium fidelium, in toto orbe existentium, coetu congregatam; Potestatem autem eam regendi & gubernandi in causis & rebus spiritualibus, quarum gratia principaliter est fundata, nemini quam Petro & Apostolis eorumque Successoribus commississe. Sic enim apud D. Matthæum cap. 16. & 18. nec non apud D. Joannem 21. Petro data est Potestas clavium; Potestas ligandi & solvendi; Potestas pascendi oves Christianas, utique non secundum corpora aut vellera, sed secundum animam & spiritum consideratas; Potestas eiciendi extra Ecclesiam, qui Ecclesiam audire noluerint: ubi sanè nihil clarius aut certius est, quam Potestatem ordinandi & dirigendi negotia spiritualia, uti & Potestatem præcipiendi, prohibendi, vel puniendi in hujusmodi causis, à Christo in Petrum, & in Apostolos fuisse derivatam.

Neque dicas, Religionem & ea, quæ spiritualia sunt, & ad animam spectant, imperari non posse, dum Lactant. lib. 5. cap. 13. dicit: *quis mihi imponat necessitatem vel credendi, quod nolim, vel, quod velim, non credendi?* S. Bernardus quoque serm. 66. in Cant. asserit, *fidem suam, non imperandam.*

Contra, siquidem est, quòd textus, mox allegati, sint prorsus generales, nec de aliis rebus & negotiis, quam spiritualibus, animamve tangentibus, exaudiri possint: alioquin, si de causis temporalibus exaudiri deberent, sequeretur id, contra quod omnes Adversarii clamant, nempe etiam Potestatem summam temporalem D. Petro ejusque Successoribus à Christo collatam esse.

Quòd autem, voluntas nequeat ita constringi, ut in actibus elicitis patiatur violentiam, est prærogativa liberi arbitrii, quam DEUS rationalibus creaturis ita

impertivit, ut, si velint, quod DEUS & illius Vicarii jubent, mereantur præmium; sin nolint, mereantur supplicium. Num verò quis cogendus sit ad fidem imperiò coërcitivò, vel tantum adhortatione & prædicatione persuadendus? Quæstio est alia, & alibi discutienda. Interim Potestatem coërcitivam in causis spiritualibus Petro & Apostolis fuisse datam, ulterius & manifestè probatur. Nam

In actibus Apostol. 20. vers. 28. Pastores animarum monet Apostolus: *attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI, quam acquisivit sanguine suo.* Idem Apostolus 1. ad Corinth. 4. vers. 21. *quid vultis, inquit, in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis?* Per virgam intelligens Potestatem coërcitivam juxta phrasin Scripturæ Psalm. 2. vers. 9. *ibi: reges eos in virga ferrea.* Quod ipsum in pluribus aliis locis idem Apostolus repetit & roborat, nempe in cit. 1. ad Corinth. 5. vers. 3. & 4. *ibi: ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est (talem nempe fornicationem, qualis nec inter Gentes audiebatur, committendò, ut uxorem patris sui habeat, ut dicitur in vers. 1.) tradere hujusmodi sathana in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri JESU Christi.* Item 2. ad Corinth. 10. vers. 4. *ibi: arma militie nostræ non carnalia sunt, sed potentia DEO ad destructionem munitiorum; & v. 6. in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam; & vers. 8. si amplius aliquid gloriatus fuero de Potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in edificationem & non in destructionem vestram, non erubescam; & in ead. 13. vers. 2. si venero iterum, non parcam.* Iterum in Epist. ad Roman. 12. v. 8. *qui præest in sollicitudine; nec non in Epist. 1. ad Timoth. 5. v. 17. qui bene præsumt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina; & vers. 19. adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus; & v. 20. peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* Denuò ad Titum 1. v. 5. *hujus rei gratia relinqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, & constituas per Civitates Pres-*

Presbyteros, sicut & ego disposui tibi; & v. 13. quam ob causam increpa illos durè, ut sani sint in fide, non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum, averfantium se à veritate; & 2. vers. 15. hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni

79 Imperio. Rursus ad Hebræos 13. vers. 7. mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum DEI; & infra vers. 17. obedite Præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

80 Ad hæc in Actibus Apostolorum, signanter cap. 1. vers. 15. & seqq. cap. 6. vers. 2. & seqq. cap. 11. vers. 2. & seqq. cap. 15. vers. 2. 7. 23. & seqq. cap. 21. vers. 17. & seqq. legitur, post ascensionem Christi in Cœlum novellam Ecclesiam non ab aliis quàm Petro & Apostolis gubernatam, dilatatam, sanctisque præceptis & legibus institutam, & ubi quæstio circa fidem aut Legem Divinam inciderat, eam non à Sæculari sed Ecclesiastica Potestate

81 decisam fuisse: eaque propter, cum Rex Herodes, ministerium Apostolicum usurpare præsumens, vestitus veste Regiæ sedit pro tribunali, & concionabatur, ut refertur Act. 12. v. 21. Populus acclamabat: DEI voces, & non hominis. vers. 22. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem DEO; & consumptus à vermi-

82 bus exspiravit. ibid. vers. 23. Atque hoc Regimen Apostolicum per 300. ferè annos, quibus in Ecclesia nullus adhuc Princeps Sæcularis erat (exceptò solum Philippò Imperatore, qui brevissimò tempore supervixit; & fortè aliquò aliò in provinciis extra Romanum Imperium, ut notat Bellarmin. de Romano Pontific. lib. 1. cap. 8.) continuatum, per subsequentiæ sæcula, quibus ad fidem accesserunt Imperatores, Reges, Duces, & Principes, usque ad moderna tempora in Summis Pontificibus, nunquam interruptâ serie à Petro usque ad modernum gloriosissimè regnantem Sanctissimum Patrem Innocentium XIII. propagatum, stabit usque ad finem mundi.

83 Et certè, quia in Ecclesia, à Christo Domino tam magna cum sollicitudine & industria, tam intenso cum dolore & amore plantatâ, rigatâ, vegetatâ,

debet esse unum Corpus, unus Spiritus, una Spes vocationis, unus Dominus, una Fides, unum Baptisma ad Ephes. 4. vers. 4. & 5. statimque ab initio multitudinis credentium erat cor unum & anima una Act. 4. vers. 32. indeque D. Paulus 1. Corinth. 1. vers. 10. præcabatur: obsecro vos Fratres per nomen Domini JESU Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia; non poterit Laicali Potestati jus aliquod circa negotium Fidei, Religionis, aut rerum spiritualium assignari: hæc enim, sicuti multiplex, & juxta diversitatem provinciarum diversa est, ita, regnante & præcellente spiritu privato, multiplicem Ecclesiam, Fidem, Religionem format & firmat; prout pro dolor! hodie dum experimur in Regionibus, ubi libertas, ut vocant, Religionis viget; idque funditus ostendit Vir præstantissimus Joannes Barclajus in Parænesi ad Sectar. hujus temp. lib. 1. cap. 1. 2. 3. 4. & 9. Unum igitur Caput sit, quod Ecclesiam principaliter regat, ac Fidei unitatem in toto Christianorum orbe conservet, opus est; ut verificetur illud Joannis 10. vers. 17. fiet unum ovile & unus Pastor.

Prætereà, quia oportet in Ecclesia DEI, quæ est columna & firmamentum veritatis, esse Judicem, qui in decidendis fidei morumque controversiis unus sit, universalis, & infallibilis, dum non solum in materia Fidei sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant 2. Petri 3. vers. 16. sed etiam in materia morum non rarò est via, quæ videtur homini justa, novissima autem ejus deducunt ad mortem Prov. 14. vers. 12. Princeps Politicus id munus peragere nequit: non enim, ut dictum, unus, universalis, aut infallibilis est, sed multiplex, partialis, fallibilis & pervertibilis, utpote indubitata Sancti Spiritus assistentiâ nusquam & nullibi munitus. Vid. Barclajus cit. l. cap. 9. & 12.

Ultra hæc DEUS in Ecclesia sua posuit primùm Apostolos, deinde Prophetas, tum Pastores & Doctores 1. Corinth. 12. v. 28. & ad Ephes. 4. vers. 11. ad quem textum Bellarmin. ubi supra sic differit: si primi sunt Apostoli, qui Episcopi fuerunt, &

& quibus Episcopi succedunt: certè primi non sunt Reges & Principes Sæculares; imò, ut rectè annotavit Damascenus in 2. *Orat. pro Imaginib.* Apostolus Reges non solum non posuit primò locò, sed nec ullò aliò, ut indicaret, non esse Reges Ecclesiæ Magistratus, sed tantum Sæculi. Ad eundem textum Theodorus Studita apud P. Lyskenium in *Verò Veri Evangel. Minist.* §. 17. se reflectens, Imperatorem ita affatur: *ne moveas Ecclesiasticum Ordinem: tibi enim Civilis status concreditus est, & exercitus: quare eorum curam gerito, & Ecclesiam Pastoribus ac Magistris, ut Divina præcipiunt elogia, relinquito.* Itaque Ecclesiæ Prælati illius cura & directio est commissa, principaliter autem Pontifici Maximo, cui in persona D. Petri dictum & promissum est *Luca 22. vers. 32. ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos; & Matth. 16. vers. 18. tu es Petrus & super banc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam.*

87 Hic primus & princeps est, uti Petrus ab ipso Christo nominatus & constitutus erat primus *Matth. 10. vers. 2. ibi: duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus Simon, qui dicitur Petrus &c.* Primus utique non à vocatione: nam hòc modò primus erat Andreas; sed Dignitate & Potestate. Propterea enim inter duodecim unus eligitur, ut Capite constitutò schismatis tollatur occasio, ait D. Hieronymus *lib. 1. advers. Jovinian.*

88 Fuitque hoc singulare opus Divinæ providentiæ, dare Ecclesiæ Caput in terris, ne semper opus Christo esset ad omnem controversiam de Cœlo loquente; aut pertinacibus locus fieret, divertendi ad proprios sensus: nam non satis, Spiritum Sanctum adesse Ecclesiæ, nisi sit aliquis, qui vivâ voce nos doceat, quæ sit illa Ecclesia, quam Spiritus Sanctus regit inter tot sectas, quæ singulæ sibi unis adesse illum Spiritum gloriantur. Egregiè Joannes Barclajus in *cit. Parænesi ad Sectar. lib. 1. cap. 9.* ubi etiam, longum esset, inquit, enumerare incommoda, Christianam rem pressura, nisi à Pontifice, tanquam spiritu, tantum Corpus regeretur. Con-

tinuò miraculò opus sit, ut charitatis & fidei nexu jungamur, nì in Præsulem omnes respiciant, qui, unus unius gregis Pastor, totum gregem contineat.

Hanc Catholicam Veritatem 90 constanter asserunt Concilia Generalia, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, Romana &c. quæ Summum Pontificem in causis spiritualibus unicè pro Summo in terris Judice & Capite venerantur; & quidem in Nicæno I. *canon. 39.* inter octoginta, hæc verba ex Arabico translata reperiuntur: *ipse (Romanus Pontifex) est primus, sicut Petrus, cui data est Potestas in omnes Principes Christianos, & omnes Populos eorum, ut qui sit Vicarius Domini nostri JESU Christi super cunctos Populos, & universam Ecclesiam Christianam.* Suarez in *Defens. fid. lib. 3. cap. 17. num. 6.* In Romano III. apud *cit. Suarez cap. 7. num. 7.* interdicitur *Laicis, quamvis Religiosis vel potentibus, in quacunque Civitate quòlibet modò aliquid decernere de Ecclesiasticis facultatibus, quarum solis Sacerdotibus disponendi inconcusè à DEO cura commissa docetur.* In actis septimæ 92 synodi Gregorius II. ad Leonem Isauricum ita locutus esse memoratur: *scis, Imperator, sanctæ Ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, quæ tuto debent prædicari: idcirco Ecclesiis præfecti sunt Pontifices, à Reipublica negotiis abstinentes, ut Imperatores similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt, capeant.* Videatur Wesselingius *de Jure Superioritat. Summi Pontif. cap. 5.*

Sanctorum Patrum sententiæ pro 93 ejusdem veritatis declaratione sunt quasi infinitæ. Primus ex omnibus sit Irenæus Lugdunensis Episcopus, qui secundò post Christum sæculò vixit, & *lib. 3. cap. 3.* Romanam Ecclesiam vocavit *maximam, & antiquissimam, & omnibus cognitam, à gloriosissimis Apostolis Petro & Paulo fundatam; & ad hanc, propter potentiorē principalitatem, necesse est, ait, omnem convenire Ecclesiam, hoc est, omnes, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ ab Apostolis est traditio.* Si ergo Ecclesia Romana est potentior & principalior, atque ad eam omnes in mundo fideles recurrere debent; uti-

- utique Reges & Principes exempti
 94 non erunt. Alter sit Gregorius Nazianzenus, in *Orat. 17.* Principes & Præfectos hunc in modum interpellans: *an me liberè loquentem equò animò feretis? Nam vos quoque Lex Christi Imperio meo ac throno subjicit: Imperium enim nos quoque gerimus; addo etiam præstantius ac perfectius: nisi verò equum est, spiritum carni fasces submittere, & cœlestia terrenis*
 95 *cedere.* Tertius sit D. Chrysostomus *hom. 15. in Epist. 2. ad Corinth.* qui Imperia Principum cum Potestate Sacra ita comparat, ut duo Principatum esse genera statuatur, quorum unum commendat Apostolus, cum sublimioribus Potestatibus omnes animas subdi præcipit; alterum verò, cum Præpositis obediendum esse suadet. *Ille autem Principatus (verba sunt Doctoris aurei) Civili tantò melior est, quanto terra cœlum; imò & multò magis: & non multa illi cura est de seculari vita, omnia autem de cœlestibus rebus pronuntiat.*
 96 *Hic ipse in hom. 5. de verbis Isaie: si vis, inquit, Sacerdotis ac Regis discrimen agnoscere, modum concessit utrique Potestatis perpende, & multò sublimius ipsò Rege sedentem Sacerdotem aspicias. Nam Sacerdotis thronus in cœlis collocatus est, & negotiorum cœlestium administratio ipsi concessa. Quis hoc dicit? Ipse Cœlorum Rex: quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis &c.* Quartus sit Cyrillus Hierosolymitanus *lib. 3. de Sacerd.* ubi alludit ad locum *Isaie 95.* *lupus & agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas; dicitque, nonne habet Ecclesia vitulum & leonem, simul pascentes, sicut ad hodiernum usque diem cernimus, mundanos Principes regi & instrui ab Ecclesiasticis?*
 98 Quintus sit S. Augustinus in *Epist. 48. & 162.* Donatistas reprehendens, quòd in causa Ecclesiastica ab Episcoporum judicio ad Constantinum Imperatorem appellare præsumperint; ac postea subjungens: *neque ausus est Christianus Imperator sic eorum tumultuosas & fallaces querelas suscipere, ut de judicio Episcoporum, qui Romæ sederant, ipse judicàrit.* Et infra: *qua in re illos quem admodum detestatur, audistis.* Sextus sit D. Ambrosius in *Epist. 14. ad soror. Marcellin. aliàs 33.* ibi: *videte, quanto peiores Ariani sunt, quam Judæi: illi quere-*

hant, utrum solvendum putaret Cesari jus tributum; isti Imperatori volunt dari jus Ecclesie. Et infra: *Imperator bonus intra Ecclesiam non supra Ecclesiam est: bonus enim Imperator querit auxilium Ecclesie, non refutat: hæc, ut humiliter dicimus, ita constantè exponimus.* Qui idem Eccle-
 103 *siæ Doctor apud Petrum de Marca de Concordia Sacerdot. & Imp. lib. 2. cap. 6. num. 3.* ita Cæsarem allocutus fuisse refertur: *quando audisti, Clementissime, Imperator, in causa fidei Laicos de Episcopis judicasse? Ita ergo quâdam adulatione curvamus, ut Sacerdotalis Juris simus immemores, & quod DEUS donavit mihi, hoc ipse aliis putem esse credendum? Si docendus est Episcopus à Laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus discat à Laico? At certè, si vel Scripturarum seriem Divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est, qui abusat in causa fidei, Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis judicare? Si conferendum de fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino Augustæ memoriæ Principe, qui nullas Leges ante præmisit, sed liberum dedit judicium Sacerdotibus.*

Inconcussum hoc dogma confes-
 101 sione propriâ agnoverunt ipsimet Reges & Principes Christiani. Nam, ut nihil repetam de Constantino M. de quo in textu Ambrosii mox cit. I. Theodosius in *Epistol. ad synodum Ephesinam* scribit: *Candidianum ad Sacram vestram Synodum abire jussimus, sed eâ lege & conditione, ut, cum questionibus & controversiis, que circa fidei dogmata incidunt, nihil quidpiam commune habeat: nefas est enim, qui Sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.* Petrus de Marca *d. lib. 2. cap. 6. num. 1.* II. Valentianus, cum Me-
 102 diolani, mortuò Auxentiò hæreticò, Catholicum Episcopum substitui cuperet, ad Episcopos hunc sermonem fecisse narratur à Sozomèno in *Histor. tripart. lib. 7. cap. 8.* *talem in Pontificali constituite Sede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincerè vestra Capita submittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessariò velut curantis medicamenta suscipiamus.* Cumque Ambrosium Cleri suffragiò & optione
 po-

Populi substitutum fuisse intellexisset, exclamavit: *gratia sit tibi Domine Omnipotens & Salvator noster, quod, cum ipse corpora huic viro commississem, tu etiam animas eidem commendasti.* Theodoret. lib. 4. cap. 6. apud Marcam d. lib. 2. cap. 1. num. 10. III. Basilus, in sua Oratione, quæ, teste Suarez d. lib. 3. cap. 7. sub num. 12. inter acta octavæ Synodi generalis recensetur, ad Laicos ita perorans: *de vobis quid amplius dicam, non habeo, quam quod nullò modò vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem habere. Hæc enim investigare, & querere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui Regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, ligandi, atque solvendi Potestatem habent, qui Ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claves, non nostrum, qui pasci*

debemus. IV. Justinianus in sua *No-* 104 *vella Constitut. 6.* cujus verba initialia sunt ista: *maxima quidem in omnibus sunt dona DEI, à superna collata clementia, Sacerdotium & Imperium: illud quidem Divinis ministrans; hoc autem humanis præfidens, aut diligentiam exhibens, ex uno eodemque principio utraque procedentia, humanam exornant vitam; qui etiam in Nov. 131. cap. 1. Ecclesiasticas regulas, quæ à Sanctis quatuor Conciliis expositæ sunt, aut firmatæ, sicut sanctas Scripturas à se accipi, & sicut Leges observari, testatur.* V. Ludovicus Pius Imperator & Fran- 105 *corum Rex, à quo receptus & in sua capitularia transcriptus est locus Gelasii Pontificis, supra in n. 22. relatus. Marca cit. 1. Plura dabit Wesselingius de Superioritat. Romani Pontif. cap. 7.*

§. III.

Enervantur Motiva, Sæculari Potestati juxta

§. 1. faventia.

106 **S**Acram Bibliam Novi Testamenti nullatenus favere Potestati Sæculari, jam à num. 67. probatum manet. Ut tamen ad primum textum, in num. 59. oppositum Joan. 18. vers. 36. respondeam, assumo sensum & sententiam Magni Gregorii, lib. 1. in 1. Reg. adnotantis, per Regnum Christi non aliud, quam Ecclesiam, in qua spiritualiter regnat, designari; præcunte D. Augustinò tract. 115. in Joannem, ac scribente: *quod est Regnum ejus, nisi credentes in eum? Quibus dicit, de mundo non estis.* Et infra: *unde non ait, Regnum meum non est in hoc mundo, sed non est de hoc mundo; nec dicit, non est hic, sed non est hinc: hic enim est usque ad finem sæculi.* 107 Quòd verò Salvator noster Lucæ 23. vers. 25. monèat Apostolos, *ne dominantur, sicut Reges Gentium, eum habet intellectum, non esse à Viris Apostolicis in Regimine Ecclesiastico assumendum dominatum adinstar Principum terrenorum, sed Regimen animarum, charitate & mansuetudine temperandum juxta illud 1. Petri 5. v. 2. & seqq. pascite, qui in vobis est, gregem DEI, providentes non coactè sed spontaneè secundum DEUM: neque turpis lucri gratià, sed voluntariè: neque dominantes in*

cleris, sed forma gregis ex animo, & cum appaerit Princeps Pastorum, percipietis immarefcibilem gloriæ coronam; idque latius explicant SS. Gregorius & Bernardus, à sæpe prælaudato Suarez lib. 3. cap. 6. num. ultim. allegati. Quoad 108 *textum D. Petri in Epist. 1. cap. 2. vers. 9. ne ex eo probetur nimium, quòd nempe singuli de Populo forent Sacerdotes, Regali Potestate inclyti; hæc expositio interponi debet, Regale Sacerdotium existere in fidelibus seu credentium multitudine, non quidem tanquam in subjecto exercente, sed tanquam in subjecto recipiente seu obediente & serviente Summo Pontifici, in quo Majestas Sacra principaliter resplendet; ad eum ferè modum, quò in lib. 2. cap. 3. à num. 1. Civitatem subjectum Summæ Potestatis Civis commune seu reale pronuntiavi. Audiatur in hunc finem Doctor mel-* 109 *lissius in Epist. 244. ad Conradum Imperatorem, cui, ut conjunctionem animorum cum S. Pontifice persuaderet, in sequentibus terminis scribit: nec dulcius & amabilius, sed nec arctius omninò Regnum Sacerdotiumque conjungi seu complantari invicem poterunt, quam ut in persona Domini ambo hæc pariter convenirent,*

R r

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

nivent, utpote qui factus est nobis ex utraque tribu secundum carnem Summus & Sacerdos & Rex. Non solum autem, sed & commiscuit ea nihilominus ac confœderavit in suo Corpore, quod est Populus Christianus, ipse Caput illius, ita ut hoc genus hominum Apostolicâ voce genus electum, Regale Sacerdotium appelletur. Ergo, quæ DEUS conjunxit, homo non separet. Jungant se animis, qui juncti sunt institutis; invicem se foveant, invicem se defendant, invicem onera sua portent. Quoad textum D. Pauli ad Roman. 13. præter insignem expositionem D. Chrysostomi, jam in num. 59. recitatam, notum est, eum generaliter esse conceptum, adeoque inferioribus ibidem obedientiam injungi respectu quorumlibet Superiorum, tam Ecclesiasticorum, quam temporalium, ut nempe cuilibet juxta mensuram & ordinem suæ Potestatis obedientia præstetur; conformiter verbis subjunctis in vers. 7. reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Quam expositionem tuetur, & roborat D. Bernardus Epist. 103. ad Imperatorem Conradum, legi, inquires, omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui Potestati resistit, DEI ordinationi resistit; quam tamen sententiam cupio vos & omnimodis moneo custodire in exhibenda reverentia Summæ & Apostolicæ Sedi, & Beati Petri Vicario, sicut ipsam vultis ab universo servari Imperio. Bellarm. de Offic. Princ. Christian. lib. 1. cap. 4. Quod si tamen Apostolus de obedientia, soli Potestati Sæculari exhibendâ, locutus fuisse supponeretur, deberet utique non de alia obedientia exaudiri, ac quæ in foro & materia propria, puta in temporalibus, à civibus exhiberi solet & debet. Idem Bellarm. de Rom. Pont. lib. 1. cap. 7. Alioquin, cum eo tempore ad clavum Reipublicæ federint Principes gentiles, fideles obligati fuissent, iisdem obtemperare, tametsi circa fidem, Sacramenta, & alia sacra quidpiam imperassent: quod sanè absolum, atque à D. Petro & cæteris Apostolis nequaquam approbatum est, dum ne quidem Principi Sacerdotum Gentis Hebrææ obsequendum esse,

consuerunt in Act. Apost. 5. v. 28. quando dicebat: præcipiendo præcepimus vobis, ne doceretis in nomine isto (subintellige Christi Nazareni) & ecce replestis Jerusalem doctrinâ vestrâ: & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius: responderunt enim: obedire oportet DEO magis, quam hominibus.

Favorem Potestati Sæculari neutiquam accedere ex Conciliis Generalibus, quibus Imperatores, Reges, alique Duces & Principes sæpius interfuerunt, patet inter alia ex eo, quod juxta num. 105. controversiis fidei aliisque causis spiritualibus nunquam concessum fuerit Potestati Sæculari sese immiscere, sed tantum Summum Pontificem, si opus fuerit, desuper admonere, Episcopos, & qui ex Ordine Ecclesiastico erant vocandi, ad hoc animare, & qui Concilia, quò minus convocentur, aut legitime congregentur, aut legitime congregata finiantur, impedire præsumperunt, suâ autoritate compescere potuerit. Quò sensu Martianus Imperator apud Petrum de Marca lib. 2. cap. 6. num. 4. in Orat. ad Synodum Calcedonens. dixit: nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exemplò Religiosi Principis Constantini Synodo interesse volumus, ne vel ulterius Populi pravissuasionibus separentur. Pariter Valentinianus, ad Synodum judicandam, & restaurandâ consubstantialitatis fidem imploratus ab Episcopis Orientis respondit: sibi, qui unus è Laicorum numero erat, non licere, se ejusmodi negotiis interponere: & ideo, ut Sacerdotes & Episcopi, quibus hæc curæ sunt, seorsim per se, ubicunque ipsis libitum fuerit, in unum conveniant, rescripsit. Et in hoc ipso sensu locutus est Nicolaus I. in n. 68. citatus. Marca d. cap. 6. num. 2. Hinc etiam, ut differit hic Author in num. 1. perfidiam Arrii non Constantinus, sed Synodus Nicæna discussit. Macedonium & Apollinaristas Occidentalium libellus & Synodus, Constantinopoli coacta, non verò Theosius Imperator, hæreseos damnarunt. Nestoriamentiam Synodus Ephesina, & Eutichetis delirium Chalcedonense Concilium, non Theodosius aut Martianus, anathemate perculerunt. Latè Bel-

- Bellarmin. de Concil. lib. 1. cap. 12. §. 13. Waizenegger in dissertat. ad Jus Publ. cap. 5. num. 11. §. seqq. Wesseling. de Superiorit Roman. Pontif. cap. 8.
117. Equè parum Laicali Imperio suffragantur Patrum dicta, utpote quæ, si rectè expendantur, id cum S. Augustino, in num. 62. adductò, unicè volunt, Principibus incumbere, ut & sua ex parte commissos sibi subditos per bonas Leges à malo cohibeant, atque ad virtutem reducant; & si quæ ab Ecclesia circa fidem aut mores statuta sunt, autoritate suâ adimpleri faciant; contumaces & refractarios severiori disciplinâ cohibendò & coërcendò.
118. Quam in rem ex Petro de Marca lib. 1. cap. 8. num. 2. adducere lubet rescriptum Valentiniani Imperatoris, olim Codici Theodosiano insertum, qui, à Leone primò requisitus, ut depositionem Hilarii Episcopi Arelatensis, in Concilio Romano factam, ad tollendam quamcunque executionis remoram, ratibaberet, inter alia declaravit: *ne levis saltem inter Ecclesias turbata nascatur, vel in aliquo minus Religionis disciplina videatur, hac perenni sanctione decernimus, ne quid tam Episcopis Gallicanis quam aliarum Provinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine Viri Venerabilis Papæ Urbis aeternæ autoritate tentare, sed illis omnibusque pro Lege sit, quidquid sanxit vel sancerit Apostolica Sedis autoritas.*
119. Unde Hilarius Papa in Epist. 11. ad Episcopos Galliarum ait: *Christianorum quoque Principum Lege decretum est, ut, quidquid Ecclesiis earumque Rectoribus pro quiete omnium Domini Sacerdotum atque ipsius observantia disciplina in auferendis confusio-nibus Apostolicæ Sedis Antistes suò pronuntiasset examine, veneranter accipi, tenaciterque servari cum suis plebibus, charitas vestra cognosceret, nec unquam possent convelli, quæ & Sacerdotali Ecclesiasticâ præ-*
120. *ceptione fulcrentur & Regiâ.* Quòd verò ex SS. Patribus aliqui Potestatem coërcitivam Ecclesiæ abjudicent, nulli hucusque legi; nec credibile est, hanc eorum fuisse mentem; si & aperta Sacrarum Paginarum testimonia à num. 69. & perspicuæ SS. Patrum sententiæ à num. 93. & passim in decursu ritè ponderentur. Signanter DD. Chrysostomus & Ambrosius nil aliud
- 221

intendunt probare, quàm diversitatem Potestativis coërcitivæ, quæ residet penes Sacerdotium, & quæ residet penes Imperium. Nam Imperium gladiò temporali armatum; Sacerdotium econtrà gladiò duntaxat spirituali instructum est, habetque Potestatem arguendi, increpandi, privandi bonis & juribus spiritualibus, ejiciendi extra Ecclesiam &c. Id quod 122 idem D. Chrysostomus insinuat hom. 4. de verb. Isaia, ubi ait: *Sacerdotis tantum est arguere, liberamque præstare admonitionem, non movere arma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec jacula mittere;* qui etiam in hom. 83. in Matth. Reges non Episcopis solum, sed etiam Diaconis subjicit, ita ad Diaconum suum loquens: *si Dux quispiam, si Consul, si is, qui Diademate ornatur, indignè accedit, cohibe & coërce, majorem tu illò Potestatem habes.* Et 123 D. Ambrosius, præterquàm quòd acri reprehensione & coërcitione usus fuerit in Theodosio, ipsum à coetu fidelium excludendò; insuper loc. cit. notanter subjungit: *quid honorificentius, quàm ut Imperator filius Ecclesiæ esse dicatur? Quod cum dicitur, sine peccato dicitur, cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.* Suárez lib. 3. cap. 28. num. 4.

Quod attinet Epistolam D. Grego- 124 rii, scripsit illam non ut Pontifex, suam autoritatem ostendendò, sed ut privatus, Pontificalem celsitudinem dissimulandò, veluti patet ex verbis initialibus: *ego autem indignus pietatis vestrae famulus in hac suggestionem neque ut Episcopus, neque ut servus jure Reipublicæ, sed jure privato loquor.* In aliis autem scriptis & dictis, quando loquitur ut Pontifex & Supremus Ecclesiæ Princeps, semper quidem inexplicabilem mentis submissionem præfetur, Potestatem tamen Summam Ecclesiasticam nequaquam dissimulavit, sed evidenter asseruit & exseruit: nam lib. 14. Moral. 125 cap. 14. ait: *prima membra in corpore Domini esse Sacerdotes;* & lib. 4. Epist. 31. ad Mauritium scribit, *Sacerdotes esse Deos quosdam inter homines, & propterea ab omnibus, etiam Regibus, honorandos.* Bellarmin. de Roman. Pontif. saepe cit. lib. 1. cap. 7. Præter hæc in Psalm. 5. Pœnit. 126

contra eundem Mauritium scriptum reliquit : in tantum suæ temeritatem extendit vesania , ut Caput Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet , & in Domina Gentium terrenæ jus Potestatis usurpet. Et infra eum persecutoribus Ecclesiæ annumerat , dicens : quid Nero , quid Diocletianus , quid denique iste , qui hõc tempore Ecclesiam persequitur ? Vid. Suarez d. lib. 3. cap. 27. num. 6. & 7.

- 127 Quod denique concernit textum D. Leonis , illius autoritas est valde dubia , cum in notis ad cit. cap. 9. Dist. 10. adverti videamus , illam Leonis Epistolam ad Imperatorem Lotharium haud inveniri ; & , casu quõ in rerum natura existeret , ulterius ibidem observatur , lecturam esse mendosam , ac textum ita concipiendum , ut post *ly Pontificum* ponatur particula *et* , isteque sensus reddatur , *de præceptis Imperialibus vestris , vestrorumque Pontificum* (quorum nempe consiliõ & operã emanarunt) *et prædecessorum irrefragabiliter custodiendis &c.* Et positõ , quod vel ab isto Papa , vel alio titulus Pontificis ulli ex Imperatoribus attributus fuisset , id non alia ex causa factum existimandum est , nisi quod Romanam Ecclesiam ejusque Supremum Antistitem tam fortiter & salubriter defenderint , quasi non Imperatores sed ipsimet Pontifices fuissent : quemadmodum Constantinus Magnus ob strenuam Sedis Apostolicæ & fidei defensionem tam benemeruit , ut *Apostolus fidei* diceretur. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 7. cap. 7. num. 4.*

- 129 Postremõ nullum fundamentum , aut firmamentum Laicali Potestati confertur ex factis Principum Laicorum. Vel enim sermo est de infidelibus , vel de fidelibus. Si de infidelibus , isti nil attinent ad Ecclesiam , exclamantem cum Apostolo & dicentem : *quid mihi de his , qui foris sunt ?* Arcanõ autem consiliõ DEI factum , ut Ecclesia , ne videatur alterius opus esse , quam Dexteræ Excelsi , inter decumanas persecutiones Imperatorum Ethnicorum ad id fastigium , quõ hodie resplendet , assurrexerit. Hinc D. Augustinus ad simile argumentum Donati *Epist. 204.* respondens dicit : *non attendis , quia tunc primùm Ecclesia novellõ*

germine pululabat , nondumque in ea fuerat completa illa Prophetia : Et adorabunt eam omnes Reges terræ , omnes Gentes servient ei. Quod utique quantõ magis impletur , tantõ majore utitur Ecclesia Potestate , ut non solum invitet , sed etiam cogat ad bonum. Si verõ de fidelibus habeatur sermo , & 131 Ecclesia ipsos in sinu suo fovit , eam , quæ Divinitus est data , Potestatem in Christianos Principes exercendõ ; & ipsi Principes , qui meliori inclarescebant vitã , in Ecclesia & ejus Capite visibili Potestatem Supremam in spiritualibus agnoscentes , nunquam præsumperunt ad Sacra manus admovere , falcem in alienam messem immittere , & , quæ DEO DEIque Sacerdotibus reservata sunt , attingere , veluti constat ex dictis à num. 101. *Neque enim* 132 (loquor cum S. Joanne Damasceno in *Orat. 1. de Imagin.*) *piorum est Regum , Ecclesiastica statuta convellere ; de his namque rebus (pergit idem) statuere , atque decernere , non ad Reges pertinet.* Quõd si alii , quos factorum 133 improbitas aliunde reddidit orbi suspectos , Imperium aliquod in rebus , ad fidem , cultum Divinum , & animam spectantibus , sibi arrogasse legantur , tam parum exinde pro Potestate Politica concluditur , quàm parum ex violentia & truculentia , ab Imperatoribus Gentilibus tantõ annorum spatiõ in Christianos exercitã , jus aliquod statuendi circa Religionem Imperatoribus infertur.

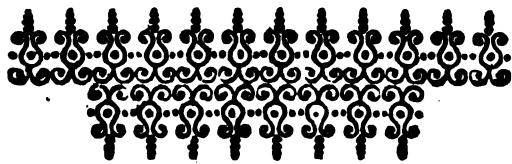
De Justiniano jam facta est mentio 134 in num. 104. nec cogitandum , constitutiones circa Sacra , quas Codici aut Novellis inseri voluit , ab eo adinventas , aut exercendæ Jurisdictionis Ecclesiasticæ causã , sed magis fidei Catholicæ & disciplinæ Ecclesiasticæ , à Pontificibus & Conciliis jam antehac traditæ & deductæ , tuendæ gratiã esse propositas , prout ipsemet non semel profitetur , præsertim in *Nov. 5. in epil. Nov. 6. in præfat. & cap. 1. Nov. 123. cap. 1. & cap. 36.* Sicut & Carolus Magnus Summorum Pontificum decreta , à Dionysio Exiguo collecta , atque à Concilio Turonensi , ut constat ex *can. 20.* recepta , in Capitularia Aquisgranensia transferri curavit , adjectõ in perpetuum hõc edictõ : *Constitutiones*

nes contra Canones & decreta Præfulum Romanorum vel bonos mores nullius sint momenti. Petrus de Marca *lib. 1. cap. 9. num. 4.* Quod verò concernit in specie constitutionem Novellæ 137. *cap. 6.* scribit idem de Marca *lib. 2. cap. 6. num. 6.* vereor, ne Justinianum damnare cogamur, quòd de Sacræ Liturgiæ ritibus constitutionem ediderit: præterquàm enim, quòd de ritu Sacrificiorum decernere tentat, quæ pars disciplinæ solis Sacerdotibus competit; antiquos Ecclesiæ mores sollicitat, qui, ut reverentia mysteriis conciliaretur, preces mysticas demissâ voce proferri induxerunt. De cætero in hac ipsa *Nov.* statim in *præfat.* ingenuè confitetur ipsemet Justinianus, sibi Potestatem solummodò à DEO circa Leges Civiles indultam; circa Sacros autem Canones & Leges Divinas nil nisi custodiam fuisse concessam; & si quæ Leges ab hoc aut alio Cæsare circa Religionem emanaverint, id non factum, nisi ex prævia Sacrorum Conciliorum definitione & approbatione, veluti constat ex ipso Codice Justiniano statim in *tit. 1. de Summa Trin. & fide Cathol. l. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.* quam ultimam *l.* idèò ab Orthodoxæ Religionis innovatoribus supposititiam argui, notat D. ab Andlern *cit. Jurisprud. Publ. lib. 1. tit. 1. p. 1.* ne agnoscant, Pontificem esse controversiarum fidei arbitrum, tanquàm Principem, Pastorem, & Caput Ecclesiæ.

137 Conclusionem totius *cap.* nunc facio cum D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 7. num. 2.* Unum esse Caput Ecclesiæ Visibile in Pontifice Romano, velut legitimo D. Petri Successore & Vicario Christi, cui omne Jus, judicium, ordo, & dispositio unicè competit in omnia Sacra, Ecclesiastica, & Spiritualia per universum Orbem, relictâ solummodò Advocatiâ

Principibus temporalibus. In quo 138 autem consistat Advocatiâ, explanat Author mox commendatus in *num. 3.* & dicit, quòd sit Jus vel in genere Romanam Ecclesiam, ejusque legitimum Pontificem, Ecclesiasticos, eorumque bona & jura; vel in specie Ecclesias & Ecclesiasticos ac eorum jura & bona in suis Principatibus & Regnis contra quosvis invasores, turbatores, aut hostes, vi, armis, & aliò quocunque modò tuendi, manutenendi, atque in statu & vigore optimo conservandi. Præcessit in hoc munere 139 Constantinus Magnus, qui citra omnem usurpationem Jurisdictionis Ecclesiasticæ Ecclesiam & Religionem, ob undique sævientem Arii hæresin vehementer concussam, coactis ex voluntate & voto Ecclesiasticorum Præfulum Conciliis, & prohibita lectione librorum hæreticorum, eorumque proscriptione servavit incolumem. Secutus est generosè Ca- 140 rolus, re & nomine æquè Magnus, qui non tantum in suo titulo se scripsit *Filium & Defensorem Sanctæ DEI Ecclesiæ*, agnovitque, suum officium esse, *secundum auxilia Divinæ Pietatis Sanctam ubique Christi Ecclesiam ab incurfu paganorum & infidelium devastatione armis defendere, foris & intus Catholicæ fidei agnitione munire;* sed ipsò opere hoc præstitit, uti ex historia plusquàm notum est. Pelzhoffer *d. l. num. 3. & 4.*

Oporteret nunc in latissimo Sacro- 141 rum Jurium campo ad ea, quæ magis singularia sunt, gradum promovere, & quid in hoc vel illo articulo Potestati Ecclesiasticæ vel Sæculari conveniat, examinare. Sed quia in *Jurisprud. Canonico - Civili* ejusmodi materias, ubicunque dabatur occasio, manu non parçâ deducere studui; illuc, ne toties antiqua repetam, me refero, ad alia Summæ Potestatis Jura progressurus.



CAPUT II.

De Jure circa Leges, Privilegia, & Pœnas.

Quoad res profanas emicat in Summa Potestate præ Juribus aliis facultas condendi Leges: nam in *Legibus Salus Civitatis est sita*, teste Aristotele *lib. 1. Rhetor. cap. 4. post med.* ideòque Regis officium est, *jubere, quæ oportet fieri. Et vetare, à quibus abstinere decet.* Philo *lib. 2. de vita Moysis.* Nempe, ut differit Præceptor Angelicus *1. 2. quest. 90. art. 3. Lex respicit ordinem ad bonum commune: ordinare autem aliquod ad bonum commune, est vel totius multitudinis, vel alicujus gerentis vicem totius multitudinis; Et ideò condere Legem vel pertinet ad totam multitudinem, vel ad personam publicam, qua totius multitudinis curam habet: quia Et in omnibus aliis ordinare in finem est ejus, cujus est proprius ille finis.* Eidem Potestati confinis est facultas tum conferendi Privilegia, tum decernendi Pœnas: quia, Solone teste, Respublica duâbus rebus continetur, *Pramiô* (cujus species est Privilegium) & *Pœnâ*; eâque propter Democritus duos esse omninò Deos censuit, Pœnam & Beneficium. *Plin. lib. 2. natur. hist. cap. 7. Sinanca de Republ. lib. 9. cap. 20.* Itaque non incongruum erit, in uno hoc Cap. de Legibus, Privilegiis, & Pœnis tractare.

SECTIO I.

De Legibus.

SUMMARI A.

1. Legis etymologia & descriptio. 2. Debet esse rationalis. 3. & 4. Respicere bonum publicum. 5. Non utilitatem solius Imperantis. 6. Aut notabile gravamen subditorum. 7. & seq. Neque debet nimis multiplicari. 9. Esi non debeas singulis de communitate esse proficua. 10. Requirit pro Legislatore Summam Potestatem. 11. Aut alium, qui hanc facultatem à Summa Potestate obtinet. 12. Præterea desiderat promulgationem. 13. In cujus locum interdum subintrat usus. 14. & seqq. Divisio Legis in positivam & permissivam cum suis differentiis. 18. & seqq. Lex obligat in utroque foro. 21. & seqq. Sinè distinctione inter Legislatores fideles & infideles. 25. Leges obstringunt subditos.
26. Quin & extraneus, si bona ibidem habeant. 27. Aut transeant per locum. 28. Non est necessaria acceptatio inferiorum. 29. Excepto Statu Democraticò. 30. Aut, ubi Leges fundamentales aliud statuant. 31. & seqq. Discutitur, an Legislator teneatur suis Legibus? 35. Legis authentica interpretatio spectat ad Summam Potestatem. 36. Doctrinalis etiam ad privatos. 37. & seq. Lex prohibens non est eò ipsò irritans. 39. Mutatio Legis pendet à Summa Potestate. 40. & seq. An consultum sit, Legem mutare? 42. Requiritur jactem causa gravis. 43. Sinè causa mutatio est illicita. 44. Dispensatio facilius est, quàm abrogatio Legis. 45. Epikia differt à dispensatione.

§. I.

Quid sit Lex; quænam illius requisita; quanta diversitas?

Lex, unde dicta sit, sive à legendo, quòd ab omnibus legi vel intelligi debeat; sive à ligando, quòd

vinculum obligationis inducat, non refert. Definitionem illius, quam in mea *Jurisprud. Canonico-Civil. to. 1. lib. 1. cap. 1.*

- cap. 1. num. 60. assumpsi, D. Thomas d. 1. 2. quæst. 90. art. 4. ita adornat: Lex est quædam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo, qui curam civitatis habet, subditis promulgata. A qua non disconvenit illa Basilii Magni in cap. 1. *Isaiæ*: Lex est regula iustorum & iniustorum: ea quidem imperans, quæ agenda sunt, his contradicens, quæ non veniant facienda.
- 2 Ad Legem itaque ante omnia requiritur, ut sit ordinatio rationis, seu directio humanarum actionum secundum veram rationem, homini ab ipso Naturæ Authore inscriptam & impressam. Conditor enim Legum temporalium, si vir bonus est & sapiens, illam ipsam consulit *Æternam*, de qua nulli animæ judicare datum est, ut secundum ejus incommutabiles regulas, quid sit pro tempore jubendum vetandumque, discernat. D. Augustin. lib. de Vera Relig. cap. 31. Et in hoc sensu Cicero *Philipp. 11.* non malè descripsit Legem, quòd nihil aliud sit, quàm recta & à Numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibensque contraria; & Aristoteles in *procem. Rhetor. ad Alexandrum* sapienter notavit, Legem esse rationem quandam, quæ communi Civitatis consensu definita jubet, quò pactò unumquodque agendum sit.
- 3 Deinde ad Legem est necessarium, ut respiciat bonum, utilitatem, ac felicitatem communem, juxta illud sæpius allegari solitum: *salus Populi Suprema Lex esto.* Eadem siquidem (verba sunt Ciceronis lib. 2. *Officior.*) constituendarum Legum fuit causa, quæ Regum. Jus enim semper quæsitum est æquale, nec enim aliter esset Jus: id si ab uno justo & bono viro consequerentur, eò erant contenti: cum id minùs contingeret, Leges sunt inventæ, quæ cum omnibus unâ atque eadem voce loquerentur. Et uti (differit idem Cicero lib. 1. de *Invent.*) ex medicina nihil oportet putare proficisci, nisi quod ad corporis utilitatem spectat, quoniam ejus causâ est instituta; sic à Legibus nihil convenit arbitrari, nisi quod Reipublicæ conducat, proficisci, quoniam ejus causâ sunt comparatæ. Hinc negamus, ait Plato in *Critica*, esse Respublicas, neque censemus, rectas esse eas Leges, quæ non sint communiter totius Civitatis gratiâ positæ. Qui autem aliquarum partium gratiâ Leges con-

dunt, eos non cives, sed seditiosos putamus, & Jura sua frustra sic ab eis vocari censemus. Constat profectò (prosequitur Cicero lib. 2. de Legib.) ad salutem civium, Civitatumque incolumitatem, vitamque omnium quietam & beatam conditas esse Leges, eosque, qui primùm ejusmodi scita sanxerunt, Populis ostendisse, ea se scripturos atque laturos, quibus illi adscriptis susceptisque honestè beatèque viverent: quæque ita composita sanctæque essent, eas Leges videlicet nominârunt. Proindeque Leges I. non debent subditis obtrudi in utilitatem Imperantium: nam, advertente Liviò *decad. 1. lib. 2. cap. 15.* respectus rerum privatarum semper offecit, officietque publicis consiliis; atque ex privatis affectionibus ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur. Certè Rempublicam boni Imperatores & parentibus & filiis prætulere. D. Ambrosius de *Obitu Theodosii.* II. non debent Populo esse multum ingratae vel odiosæ: illud enim, ait Plato lib. 3. de Legib. multi præcipiunt, ut Leges hujusmodi ferant, quales multitudo & Populus libenter suscipiat; sicque Leges ad Rempublicam accommodari debent, non ad Leges Respublicæ: Plutarchus in *Solon.* III. non debent esse nimium multiplicatæ; ne Legibus fundata Civitas Legibus evertatur. Plin. in *Panegy.* Agendum namque Principi cum Legibus, sicuti Medico cum medicina, quæ, si parcius sumatur, salubris est; sæpius autem sumpta debilitat magis, quàm confortat. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 3. cap. 8. n. 3. & 4.* Quòd autem Tacitus dixerit corruptissimam Rempublicam, plurimas Leges, *Annal. 3. 27. 5.* non ita exaudiendum est, quòd ideò sit ægra Civitas, quia multas Leges habet; sed ideò multas Leges habeat, quia ægra Civitas est: siquidem ex malis moribus nascuntur bonæ Leges, sed ut ex vipera vipera: hæc enim nascendò matrem necat; sic Leges malos mores, veluti bellè perorat floridissimus noster D. Braun in impressa *Oratione*, quam pro Cathedra Codicis & Juris Publici anno 1680. 3. Julii habuit. IV. non debent tamen communes Leges singulis omninò de communitate salubres aut gratae videri: nulla enim Lex satis commoda omnibus est; id mo-

abò queritur, si majori parti & in summam prodest.

10 Adhæc necessum est, ut Lex feratur à Summa Potestate: nam ordinationem facere ad utilitatem communem; pertinet ad illum, qui curam habet communitatis; ligare etiam conscientias, quas solus scrutatur DEUS, nemo potest alius, qui Vicariam DEI in terris Potestatem non obtinet. Ab alio si Lex feratur, vim citra consensum Summæ Potestatis non habet. Instantiam dat Huberus *de Jure Civitat. lib. 3. sect. 1. cap. 2. num. 12.* ex Republica Romana, ubi plebs absque patritiis Summum Imperium non habebat, plebiscita tamen valorem Legis obtinuerunt ex prævio totius Populi consensu, per Leges generales, Valeriam, Publiliam, & Hortensiam declaratò. Idem erat cum Prætoribus, quorum edicta Legali virtute pollebant, non quòd Summâ Potestate fulgerent (nam solummodò Magistratus charecterem gesserant) sed quia Populus consenserat.

12 Insuper Lex debet subditis, pro quibus fertur, promulgari: Leges enim conduntur, ut sciantur & serventur: at nec sciri nec servari possunt, nisi manifestentur signò quòdam externò; non quidem solâ scripturâ (nam & Lacedæmonii, & Celti, & præsci Germani suas Leges non solebant commendare scripturæ. Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 2. §. 8. num. 2.* & ibi Kuchenbeck.) sed etiam vivâ voce. Hornius *d. l. §. 7. num. 8. & 9.* Pufendorf *de Jure Nat. & Gent. lib. 1. cap. 4.*

13 §. 13. Subinde tamen aliquid pro Lege servatur, quod expressâ Principis voluntate non imperatum, non vetitum, neque cuiquam voce aut scripturâ promulgatum est: vocaturque Lex non-scripta, mós antiquus, usus longævus, aut consuetudo, vim Legis ex tacito Summæ Potestatis assensu adepta. Böhmer in *Introd. ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 3. §. 17.*

14 Quanta porrò sit Legis diversitas, liberaliter exposui in mea *Jurisprud. Canonico - Civ. to. 1. lib. 1. tr. 1. à num. 69. & à num. 238.* Hic strictim adverto solum, Legem esse vel positivam vel permissivam. *Positiva* aut est præcepti-

va, aut prohibitiva actûs, & quidem cum - aut sinè poena. *Permissiva* est conniventia seu toleratio actûs, alioquin interdicti; quam, etsi Legem propriè dictam negent aliqui, affirmat tamen Huberus *de Jure Civit. lib. 3. sect. 1. cap. 2. num. 29.* & ego in *Jurisprud. Canonico - Civit. lib. 1. tr. 1. cap. 1. num. 73.* Differunt hæ Leges variè. Sic enim Lex præceptiva & prohibitiva respiciunt actus futuros, non præteritos: cum isti, tanquàm positi & præterlapsi, sint incapaces directionis & obligationis; præterquàm si de pura Legis declaratione agatur, aut poena in actus præteritos, Lege tamen aliquâ jam vetitos, retrò extendatur; Lex autem permissiva facilè ad actus jam ante positos referri potest, dum vix aliquid lubentiùs aut faciliùs indulgemus, ac quod factum est, & infectum fieri nequit. Præterea Lex præceptiva supponit actum honestum, aut saltem ex natura sua indifferentem, qui nempe à Jure Naturali non attingitur, sed in sua libertate relinquitur; Lex prohibitiva versatur etiam circa actus ex se bonos, qui tamen in certis circumstantiis, ex quibus sæpe, quod bonum est, in malum vertitur, non videntur esse commodi bono publico; Lex permissiva includit frequenter actus ex se malos, non quòd concedat *facere mala, ut eveniant bona* contra præceptum Apostoli ad Roman. 3. *vers. 8.* sed quòd non rarò dissimulet malum ex se minus, ut majus evitetur. Huberus *d. l. num. 28.* Nimirum, ut Plutarchus in *Politicis* animadvertit, ad civilem hominum consuetudinem Leges accommodandæ sunt, non aliter atque pharmacum attemperari oportet ægri corporis naturæ & viribus. Cùmque Lex humana ex sententia D. Thomæ 1. 2. *quest. 96. art. 2.* sit regula & mensura humanorum actuum, & ponatur multitudini hominum, in qua major est numerus imperfectorum: ideo non prohibet omnia vitia, à quibus probi homines abstinent, sed solum graviora, à quibus possibile est, majorem partem multitudinis abstinere, maximè quæ in aliorum detrimentum sunt, & societatem humanam turbant.

S. II.

De Obligatione Legis.

Legis virtus & energia maximè certitur in obligatione, tanquàm effectu: nec enim placet illorum opinio, qui Legis officium in sola suasionè & persuasionè constituunt, utpote qui nullam inter Legem & consilium discrimen afferre possunt; sed teneo cum certa & recepta sententia, quòd obliget Lex omnis propriè dicta non solum ad illius scientiam, sed magis ad observantiam. Hornius *de Civit.* *d. lib. 2. cap. 2. §. 7. num. 4. & seqq.* Et hæc obligatio stringit in utroque foro, externo & interno, adeò ut secus facientes obstringant se reatu conscientia; ita indicante & judicante Legem tum Divinam *Matthæi cap. 18. Lucæ cap. 10. 1. Petri 2. ad Romanos 13. vers. 5.* ibi: *non solum propter iram, seu metum poenæ temporalis, sed etiam propter conscientiam;* tum Naturali, quæ vult, ut Superioribus, justa & justè præcipientibus, pareamus. Hinc rectè *Vida. lib. 2. de Reipubl. dignit. Legibus qui parent, ait, rationi obtemperant, quæ est Legum ipsarum procreatrix, emendatrix, conservatrix; justa & injusta dijudicans; injuriæ & pravitatis vindex: qui verò eis non obediunt, ad naturam propius beluarum quàm hominum accedunt.*

21 Neque existimandum est, Leges vim obligandi in conscientia idèò perdere, quòd non rarò, imò apud Principes infideles ordinariè, deficiat voluntas sic obligandi: dum isti nil minus, quàm conscientiam, cujus ignorantiam habent, attendunt. Enimverò, quòd etiam infideles curam & notitiam habeant conscientia, sub fabuloso sipario graphicè adumbrat Poëtarum ferè primus Virgilius, qui in *lib. 6. Aeneidos* varia describit supplicia, post mortem à mortalibus ob scelera, vitæ tempore commissa, subeunda; non alia utique ex causâ, nisi quia conscientia, à viventibus coinquinata, per solutionem corporis non purgatur, sed purganda à Divina Nemesei poenis subjicitur. Quâ ratione *Plato lib. 4. de LL. DEUS, ò viri, ait, quemadmodum & vetus sermo habet; principium, &*

P. SCHMIEB JURISPR. PUBL. UNIVERS.

finem, & media omnium rerum in sua potestate habens, rectâ viâ incedit, naturâ suâ omnia circumiens. Hunc autem semper comitatur justitia, eorum, quæ à Legge Divina aberrant, vindex. Nec opus est, ut explicitè velint imodare conscientias, si modò Legem observari seriò cupiant: quippe cum obligatio parendi in conscientia Legem, debitè promulgatam, velut effectus connaturalis & indispensabilis, Jure Divinò & Naturali obstetricante, consistetur. Quemadmodum opus haud est, ut paterfamilias expressè intendat per sua præcepta filium in conscientia ligare, dummodò seriò aliquid præcipere cogitet: quia obligatio, obedientiam parentibus exhibendi, ex natura præcepti paterni, jubente sic Legge Naturali, resultat. Et hinc Apostoli tum locò in *num. 18. cit.* tum alibi sæpiùs fidelibus inculcârunt, ut & Principibus ac Dominis infidelibus; sub quibus tunc vivebant, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam obediant.

Ab hac Legis obligatione nemo est eximius & exemptus, qui Legislatoris Imperio subjectus esse dignoscitur, & in quem ratio Legis quadrat, cuique Legis materia potest applicari, nisi speciale privilegium (de quo in *sect. seq.*) possit demonstrare. Pufendorf *de J. N. lib. 1. cap. 6. §. 17.* Extranei contra & non-subditi Leges alterius Reipublicæ observare non tenentur, nisi vel bona ibidem habeant sita, ac Leges de iis ferri contingat. Böhmer in *Jure Publ. Univers. part. spec. lib. 2. cap. 3. §. 37.* Vel transeant per territorium alienum, cujus Leges, etiam in personas ibidem latas, quamprimùm innotuerint, tanquam subditi temporanei & transeuntes, pro tempore transitus declinare vix poterunt, ex rationibus & argumentis, quæ contra dissentientes congesti in *Jurisprud. Canonico - Civili tom. 1. lib. 1. tr. 1. cap. 5. à num. 170.* simulque SS. Patrum auctoritatem allegavi ex *cap. contra 2. Dist. 8. cap. illud 11. Dist. 12. cap. in nova 22. caus. 16. q. 17.* Huber *cit. l. num. 24.* Et quidem, quòd attinet

T t subdi-

subditos, illi Legibus obstringuntur, etiam si desuper nec requisiti nec rogati fuerint per ea, quæ in *d. Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 1. cap. 5. num. 210. Et cap. 7. num. 113.* disputata fuere: Majestati siquidem proprium & congenitum esse, non ignoramus, ut ea, quæ facit, à censura & arbitrio civium nequaquam pendeant, dum illius est jubere, horum verò jussu capessere & imperata facere. Böhmer *cit. l. §. 14.* Inter dissidentes est Dominicus Antonex Portugal in *tract. de Donation. Reg. lib. 2. cap. 10. num. 87.* Aliud tamen est I. in Statu Democratico, ubi Populi consensus desideratur ad Legem, ab initio statuendam, non ex ratione subjectionis sed intuitu Majestatis, quæ penes Populum universum, in comitia congregatum, reside-
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

*Publica nimirum res tunc sibi constat,
 Et æquum*

*Imperium, cum Rex, quod jubet, ipse
 facit.*

Vita Principis censura est, eaque perpetua:

ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur; nec tam Imperii opus est, quam exemplò: quippe infidelis recti Magister est metus; melius homines exemplis docentur, quæ imprimis hoc in se boni habent, quòd approbant, quæ precipiunt fieri posse. Plinius in *Panegy. Trajani.* Vita Principis Lex animata est, ad quam, teste Lipsiò *Civik. doct. lib. 2. cap. 9. num. 3. versa plerumque mentes Et oculi.* Rex velit honesta, nemo non eadem volet. Principem facere, quod ab aliis fieri velit, genus est efficacissimum exhortationis. Rex igitur ipse
 31
 (inquit Oforius *lib. 5. de Regis institut.*) intelligat, se multò magis esse Legibus, quàm omnes, qui illius Imperiò continentur, alligatum. Regis enim officium est, omnia, quæ Rempublicam conservant, summo studiò, curà, vigilantia, sedulitate tueri: nihil est autem, quod magis Rempublicam conservet, quàm Leges. Rex igitur est Legum custos vindex, publicique Juris administer. Ergo, cum Leges transgreditur, officium suum prodit, Rempublicam labefactat, DEI in se Numen acriter incendit. Ita Oforius. Ethoc
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503

quia suorum verborum quisque optimus est interpres; & nullibi securius inquiritur sensus veritatis, quam ex oraculo Regio. Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 2. §. 9. num. 4.* Doctrinalis autem seu probabilis interpretatio potest etiam à Viris aliis, ingenio & doctrinâ præstantibus, desiderari: hi enim ex ratione Legis; ex fine illius & circumstantiis; ex modo loquendi & similibus casus dubios juxta regulas prudentiæ resolvere norunt: Tales apud Romanos erant Prudentes seu Jureconsulti, quibus Potestas fuit collata, non tantum doctrinaliter sed etiam authenticè Leges dubias interpretandi, velut in vulgus notum est.

37 Sitne porro idem effectus Legis præcipientis tantum, & Legis expressè irritantis actum? De Jure Civili vix dubitare licet: cum ab Imperatoribus Theodosio & Valentiniano in *l. 5. Cod. de LL.* liquidè statutum inveniatur,

actum, contra Legem positum, esse irritum, esto Lex solummodo verbis præceptivè utatur. Nec videtur, ait Huberus *lib. 3. sect. 1. cap. 2. num. 36.* ratio Imperatorum à Jure Naturali vel Publico Universalis abhorreret: quod enim Lex fieri vetat, id factum quò minus pro non facto haberi velle videatur, nihil afferri potest. Verum, cum ex natura rei diversa sint, prohibere, & irritum quid facere; possitque prohibitio vim suam exferre per pœnam, vel expressam vel arbitrariam; sintque & Leges Naturales, & alicubi Civiles, quæ, salvò actus valore, solam ejus honestatem sufflaminant: in illis Provinciis & Regionibus, ubi Leges Romanæ expressà aut tacitâ receptione non vigent, Legis prohibentis, nec simul irritantis, diversum ab irritante effectum esse, censeo. Grøt. *lib. 2. cap. 5. §. 16. num. 1. & 2.*

§. III.

De Mutatione Legis.

39 Mutatio Legis pendet ab eadem Potestate, à qua provenit Legis constitutio: cum ejusdem sit tollere, cujus est, ponere Legem, tametsi clausula fuerit subnexa, ut in perpetuum & irrevocabiler valeat: hæc enim verò Legislator non tam manus sibi suoque Successori ligasse, quam seriam voluntatem de Legis observantia indicasse censendus est: manet siquidem in tali eventu verum, quod dixit Plutarchus in *Flamin.* Principem non solum juxta Leges, sed etiam ipsis Legibus imperare. Böhmer *Jur. Publ. Univers. part. spec. lib. 2. cap. 3. §. 67.* Et licet aliqui existiment, Leges non facile mutandas esse, dum, Hierocle apud Stobæum in *serm. de patria* attestante, oportet Leges patriæ tanquam alteros Deos observare; & perhibente Dione Cass. *lib. 53.* Augustus Cæsar in *præceptis bene administrande Reipubl.* hoc primum tradidit: *Leges firmiter retinere, neque quidquam in his mutare: nam quæ eadem semper manent, etsi sint nonnihil vitiosa, utiliora tamen sunt his, quæ subinde,*

etiamsi in melius, innovantur; imò, tradente Thucidyde, melius agitur cum Republica, quæ malis moribus constanter utitur, quam cum ea, quæ bonis, sed inconstanter. Vasquius *Illustr. Controv. lib. 1. cap. 46. n. 14.* Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 3. cap. 8. n. 3.* At tamen hoc non perpetuum & universale est: quia in futurorum eventibus sic nonnunquam humani fallitur incertitudo judicii, ut, quod conjecturâ probabili modo proficuum creditur, tractu temporis damnosum reperiat; nonnunquam, quod consultè statuitur, ex dictamine sanioris rationis consultius revocetur. Potissimum autem *duabus ex causis, juxta sententiam Angelici Præceptoris 1. 2. quest. 97. art. 1.* Lex justè mutari potest, una, ut Lex fiat perfectior & utilior: altera propter mutationem conditionis subjectorum, quibus varia expediunt secundum diversitates temporum & locorum. Fatetur tamen idem Angelicus *d. l. art. 2.* Legem mutari non debere, nisi maxima necessitas aut

utilitas evidentissima id exposulet. Ad datur citat. Pelzhoffer cap. 16. num. 4.
 43 Quòd si Lex sine justa mutetur causa, nemini quidem infertur injuria: cum ex Legibus nulli jus proprietatis adversus Legislatorem nascatur; mutatio tamen est peccaminosa, utpote principio honestatis & regulam prudentiæ destituta. Grotius *lib. 2. cap. 14. §. 9. & cap. 20. §. 24. num. 1.*

44 Porro, cum Lex possit à Summa Potestate mutari quoad cives & subditos omnes, ut planè desinat obligare; longè majori facilitate potest dispensari & relaxari quoad unum aut alterum in particulari: sæpiùs enim occurrit ratio, quosdam eximendi à Legis vinculo, quàm omnes; nec tan-

ta publicæ utilitati infertur clades, si pauci duntaxat per dispensationem ad privatum respicere commodum permittantur, quàm si tota multitudo à boni publici studio absolvatur. Grotius *cit. §. 24. num. 2.* Quòd autem non nemo existimet, justam disponendi causam duntaxat videri, de qua Legis Author consultus dixisset, extramentem suam esse, ut ea observetur; nullatenus veritati consentaneum apparet. Grot. *d. cap. 20. §. 27.* Aliud enim est epikia; aliud dispensatio Legis: illa modò explicatò Legem benignè interpretatur; hæc, manente Legis mente, ex causa rationabili Legem ex parte aliorum relaxat. Conferatur Muelen ad Grotium *d. l.*

S E C T I O II.

De Privilegiis.

S U M M A R I A.

46. Notatur dissimilitudo inter dispensationem & Privilegium. 47. Subjicitur similitudo. 48. Diviso Privilegii in personale & reale. 49. Remuneratorium & gratuitum. 50. & seq. Ejus rationabilitas. 52. Privilegii remuneratorii duplicitas. 53. & seq. An possit non subditis concedi? 56. Privilegium operatur jus singulare. 57. Ejus interpretatio dependet à concedente. 58. & seq. Respectu non-privilegi-

orum operatur obligationem non impediendi illius usum. 60. In alieno territorio vix usum habes. 61. Privilegium cassas variis modis. 62. Quando est conventionale, sine necessitate vel utilitate publica revocari nequit. 63. Idem fere est de Privilegio remuneratorio. 64. Gratuitum est revocabile. 65. & seq. Non eadem inducit non suram donationis. 69. Cum verbo Principis non concedentis non expirat.

§. I.

Quid & quotuplex sit Privilegium?

46 **C**um dispensatione, de qua in n. 43. magnam affinitatem habet Privilegium; solùmque differt ab illa in eo, quòd, secus ac dispensatio, cum aliqua perpetuitate, stabilitate, & ad plures actus plerumque concedatur, uti notatum est in alleg. *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1.*

47 *tr. 1. cap. 8. num. 187.* De reliquo, sicuti dispensatio, ita & Privilegium est exemptio à Jure ac Lege communi, quàm nempe Summa Potestas unum aut alterum ab aliquo onere vel obligatione, cui cæteroquin obnoxius erat, ex speciali gratia & favore liberat. Licet non semper Lex stricta præcedere debeat: cum etiam, si quis

Dignitatem aut Nobilitatem à Summo Principe consequatur, Privilegium impetrasse communiter censeatur non tam contra quàm præter Jus Commune. Et quia unus aut plures ita 48 possunt eximi à Lege, ut vel ipsorum personæ individuales duntaxat, vel etiam eorum hæredes aut successores sint immunes: hinc est, quòd Privilegium aliud sit *personale*, aliud *reale*, atque ad hæredes & successores transmissibile. Vid. Nicolaus Hertius *vol. 1. to. 3. de Transf. Privil. person. ad alios.* Similiter, quia Privilegium potest indulgeri vel ob præclara merita, vel sine 49 his: idè Privilegium aut dicitur *remuneratorium*, quando nempe in recogni-

cognitionem meritorum conceditur; aut *merè gratuitum*, quando citra meritum singulare confertur.

50 Equidem sine causa rationabili Privilegium non magis, quam dispensationem, esse concedendum, suadet maximè servanda inter cives æqualitas, tanquam *prima pars æquitatis*, ut ait Seneca *Epist. 30.* Sed exinde non sequitur, Privilegium sine meritis esse non posse: aliquando enim ætatis ratio; subinde sexûs imbecillitas aut præstantia; interdum officii qualitas sufficit, ut Legislatores à Lege quempiam rationabiliter & consultò possit liberare. Schweder in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. sect. 2. cap. 14. num. 1.*

52 Ipsum porro Privilegium, quod *re-muneratorium* diximus, aut purum est, aut onerosum seu conventionale, puta cum onere & conditione v. g. solvendæ pecuniæ, faciendi operis, cedendi alterius juris concessum; & hoc,

quamquam ex gratia Principis originaliter profluat, veriùs tamen ad negotia onerosa & lineam justitiæ, quàm ad sphaeram & orbitam gratiæ, referendum erit.

An Privilegium alteri, quàm subdito, possit acquiri? Dubium resultat ex *num. 47.* ubi Privilegium descriptum erat, quòd exemptionem à Lege inducat: sicque alteri, qui Legi subditus non est, acquiri non posse videatur. Verùm, sicut extraneus aliquando obstringitur Lege alterius territorii, quando scilicet illud pertransit, aut bona ibidem habet ex *num. 26. & seq.* sic etiam Privilegia, si quæ in illo territorio vigeant, participare valebit: & sicut interdum propriis subditis ali-quid in favorem extranei prohiberi potest, v. g. ne merces evehant extra provinciam; aut certos libros imprimant; sic extraneus per in directum eò favore & gratiâ poterit honorari.

§. II.

Quis Effectus sit Privilegii?

56 Privilegium respectu privilegiati operatur jus singulare (quidquid aliqui obloquantur apud & cum Zieglero *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 12. §. 3. & 4.* putantes, jus singulare cum Privilegio non convenire) utendi gratiâ eidem concessâ juxta modum, fines, & conditiones, à concedente præscriptas. Et, si quid ambiguum emergat de mente concedentis, Privilegium contra concedentem, tanquam beneficium Principis, latius accipitur; contra tertium verò, quantum fieri potest, constringitur: quia Privilegium non aliò modò, quàm sine præjudicio tertii, conceditur; censeturque hanc sibi clausulam habere connexam: *salvò jure tertii.* Ziegler *d. lib. 1. cap. 12. §. 5.* Respectu reliquorum, qui Privilegiò non gaudent, parit obligationem, ut, si Magistratùs honore potiantur, privilegiatos in usu beneficii Principalis defendant; sin inferioris sint ordinis, ipsos in exercitio

sui juris non impediunt. Qua de causa per sæpe videmus, in Privilegiorum concessione subditis prohiberi, ne moveant obicem aut obstaculum, quò minùs Privilegium in usum deduci queat; Magistratibus econtra mandari, ut, si quid à quoquam opponatur, illud removeant. Böhmer *part. spec. lib. 2. cap. 3. §. 59.*

Quæri tamen potest: num usus Privilegii sit licitus etiam in alio, quàm concedentis, territorio?

Resp. casum assignari vix posse, ubi Privilegii usus in alieno territorio possit esse licitus & practicabilis: quandoquidem in aliena ditione aut non opus est exemptione à Legibus Regni proprii, extra id vim aliunde non porrigentibus; aut, si Leges similes aut aliæ in alio loco habeantur, non sufficit, quempiam à proprio Superiore libertatem accepisse à Legibus, quæ illius Imperio non subsunt, nisi etiam ab eo, cujus ditionem subit, eximatur.

§. III.

Quomodo cesset Privilegium?

61 **P**rivilegium, semel indultum, cessat tum interitu subjecti, si personale fuerit; tum lapsu temporis, cui fortè per expressam clausulam alligatum erat; tum renuntiatione spontaneâ privilegiati, ubi Privilegium in ipsius gratiam unice concessum esse supponitur; tum revocatione concedentis, qui seipsum, aliis benefaciendò, gravasse non præsumitur. *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tract. 1. cap. 8. à num. 248.*

62 Sed circa Privilegii revocationem cautè incedendum est. Etenim conventionale, cum jus proprietatis conferat beneficiario, sine violatione justitiæ commutativæ, non aliter ab eo poterit auferri, quàm si necessitas aut utilitas publica suffragetur, & quod privilegiatus ex revocatione sentit, damnum publicâ compensatione resarciatur, ex dicendis in *cap. seq. n. 144.* Schweder *cit. l. num. 3.*

63 Idem ferè est de Privilegio, ob ingentia & insignia merita concessò, quod, citra læsionem saltem justitiæ distributivæ, vix poterit adimi, quando merita sunt tanta, ut, nisi Privilegium duraret in perpetuum, sufficienter compensata non censeantur. Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 12. §. 12. & 13.* Hermes in *Fascic. Jur. Publ. cap. 11. n. 78.*

64 At Privilegium merè gratuitum certò revocari potest: quia adversus Legis Authorem jus proprietatis aut simile non tribuit. Grot. *lib. 2. cap. 14. §. 13.* & ideò Senatus Romanus Celtiberis, immunitatem à tributis & militia opponentibus, respondit, ejusmodi Privilegio, quod Senatus indulget, hanc inesse exceptionem: *valiturum, quàm diu sibi Populoque Romano liberit.* Pufendorf. *de J. N. lib. 8. cap. 10. §. 9.* Ut

65 verò revocatio sit justa, justam causam exigit Ziegler *d. §. 13.* Rationem autem, quâ ipse utitur, quòd Privilegium, etiam merè gratiosum, induat naturam donationis, quæ irrevocabilis est, approbare nequeo: si enim omnis concessio indebita transiret in

donationem, Princeps v.g. toties, quoties alicui gratiam facit, manus sibi ligaret, & quasi compedes injiceret, ut ne quidem, si ratio sic jubeat, gratiam abolere valeat; quod planè absurdum est. Certè, præterquàm quòd donatio & obligatio, nisi graves id conjecturæ postulent, in dubio non præsumatur; gratiæ in pactum non abeunt, nec, quod precarium, juris possessione defendi potest. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 2. part. 1. cap. 13. n. 11.* Imò Privilegium Principis cum donatione nunquam exæquatur, si, quod liberaliter indulget, non dat ex suo, prout insinuat antea *cit. Grot. §. 13.* Et, si ex fructibus bonorum, quorum administrationem nactus est, in homines nauci aut inutiles immodicam pecuniam profuderit, & ærarium exhausserit, satius est, id, quod causa publicæ egestatis esse potest, revocari. Pufendorf *cit. §. 9.* Nemo in necem suam confert beneficia; nec dici possunt Privilegia, quæ prætexuntur in fraudem Statûs; vel Regiæ Autoritati insultant; vel Legem illam universalem, quæ est Salus Regni & Populi, privant effectu suò. Pelzhoffer *cit. n. 11.* Quin & si Privilegium incipiat vergerè non ad damnum modò aliquod, sed ad perniciem publicam, ita ut ab initio in extensione ad hunc casum, censi debuisset injustum & illicitum, non tam revocari illud posse, quàm declarari, quòd ultra locum non habeat, quasi factum sub conditione, sine qua justè fieri potuit, post alios docet Ziegler *cit. cap. 12. §. 14.* Vid. D. ab Andlern *Jurispr. Publ. lib. 1. tit. 4. n. 23.* qui cæteroquin in *n. 25.* durum esse arbitratur, ut Privilegia, ex liberalitate concessa, temerè revocentur; & casu quò ex supervenienti motivo urgenti revocentur, putat, ea, cessante motivò, iterum esse indulgenda, ne levitatis, inconstantia, vel avaritiæ reus arguatur Princeps.

66 Illud non invitus indulgeo, Privilegium, in vita Principis jam concessum,

sum, sed necdum in usum deductum, cum morte Principis non expirare: usus siquidem Privilegii neque ad illius substantiam, neque ad integritatem pertinet; quin ex ipsa gratiæ natura

non obligatorius sed arbitrarius est: ideoque cum morte concedentis non extinguitur, sed, usquedum à Successore perimatur, vires suas exserere valet.

S E C T I O III.

De Poenis.

S U M M A R I A.

70. *Pœna dicitur in transgressores.* 71. *Est malum passionis propter malum actionis.* 72. *Provenit à Summa Potestate.* 73. & seqq. *Non autem à privatis.* 76. *Delictum Jurisdictionis nec adimit, nec confert.* 77. *A Statu Naturali malum fit argumentum ad Civilem.* 78. & seqq. *Examinatur controversia, ad qualem justitiam pertineat inflictio Pœna?* 82. *Resolvitur cum distinctione inter Pœnam Legalem & judicialem.* 83. *Respectus personarum non tollit aequalitatem arithmeticam.* 84. & seqq. *Divisio Pœna ex Grotio.* 86. *Divisio nostra in Pœnam ordinariam & extraordinariam.* 87. *In capitalem & non-capitalem.* 88. *In eam, qua est lata, & qua est ferenda sententia.* 89. *Puniendi sunt delinquentes.* 90. & seqq. *Pœna afficit personam; nec transit ad heredes.* 93. & seqq. *Exponitur, in quo sensu liberi puniantur ob crimen perduellionis, à patre commissum.* 95. *Quando Civitas delinquit, innocentes civis puniri non debent.* 96. & seqq. *Nisi quoad bona & jura communia.* 98. & seqq. *Quamdiu vivunt nocentes.* 100. *Admittens ex culpa singulorum tenetur Civitas.* 101. *Nisi participem se fecerit.* 102. & seqq. *Civitas tenetur delinquentem in Populum aut Regem alienum aut ei dedere, aut ipsamet illum punire.* 104. *Si delictum sit unum ex atrocioribus.* 105. *Nec fidejussorem onerat Pœna debitoris.*

106. & seqq. *Hinc ne quidem exilii pœnam sufferre obligatur.* 108. & seqq. *Quidquid in contrarium opponatur.* 111. *Delicta debent esse externa.* 112. *Aut saltem cum actu externo conjuncta.* 113. *Non expedit, ut omnia castigentur.* 114. *Ubi plures deliquerunt, non semper omnes ad supplicium trahuntur.* 115. *Crebra & pertinacia vixerunt impunita.* 116. *In Pœna exasperatione consideratur persona delinquens.* 117. *Persona, contra quam delinquitur.* 118. *Locus delicti.* 119. *Tempus.* 120. *Qualitas.* 122. *Eventus.* 123. *In Pœna mitigatione spectatur interdum causa intrinseca.* 124. *Nempe ignorantia.* 125. *Defectus propositi.* 126. *Infirmetas animi.* 127. *Infirmetas corporis.* 128. *Subinde extrinseca.* 129. *Ventilatur quaestio: an Pœna ex toto remitti possit?* 130. & seqq. *Ante Legem pœnalem videtur remissio esse facilis.* 132. *Imò & post Legem pœnalem non ita difficilis.* 133. *Si adsit causa.* 134. *Quâ deficiente saltem ex parte remitti potest.* 135. & seqq. *Movetur dubium, an Pœna mortis, Jure Divinò Veteri statuta, possit relaxari?* 137. *Eligitur affirmativa.* 138. & seqq. *Assignatur ratio.* 141. & seqq. *Ostenditur, quâ ratione sit obviandum bono publico.* 144. *Subjungitur documentum aliquod ex S. Augustino.*

§. I.

Quid & quotuplex sit Pœna?

70 **P**ER Leges & Legislatores uti Præmium sic etiam dicitur solent Pœnæ, ut & tuta sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbandis, dum formidatò supplicio frenatur facultas, invocatò DEO sanetur voluntas. S. Augustin. ad Macedon. Ep. 54.

71 Eam definit Grotius de J. B. & P. lib. 2. cap. 20. §. 1. num. 1. quòd sit malum passionis, quòd infligitur ob malum actionis; simulque definitionem suam explicat, quòd primò per malum passionis non intelligatur præcisè passio sinè actione: càm etiam, si quis ad triremes aut

opera publica damnetur, actio locò Pœnæ sit, non quidem quatenùs est activa, sed quatenùs est molesta & cruciativa; secundò per malum actionis non denotetur actio physicè sed moraliter mala, prout est posita contra Legem; quin & (ut mihi quidem videtur) comprehendatur omissio, prout illa Legi præcipienti est adversa. Kulpis Collegii Grotiani exercitat. 9. §. 1. lib. 6.

Infligitur Pœna seu malum passionis 72 à Suprema Potestate; non tantùm quia est conveniens spectatà Naturâ, ut puniatur inferior à Superiore, ve-

huc existimavit Grotius *cit. cap. 20. §. 3. num. 1.* sed etiam quod necessarium, atque ita pro Statu Civili præceptum fuerit ab ipsa Natura. Guilielm. van der Muelen ad Grot. *cit. l. Vitriar. ibid. quest. 7.* Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 3. §. 7.* Cùm enim ex una parte post culpam protoparentis nostri genus humanum infectum, ac variis defectibus & excessibus sit obnoxium; ex altera verò parte, si plures imperfecti & vitiosi in unum coetum conveniant, Respublica nequeat salva consistere, nisi peccantes coërceantur, &, velut distorta aut putrida membra vel omninò rescentur, vel per castigationem emendentur: necessaria est in Civitate Potestas vindicandi scelera, neminique justius, quàm Superiori, qui Reipublicæ fræna moderatur, assignatur. ⁷⁴ Accedit, quod vindicta privata (non obscure à Grotio *d. cap. variis in locis de Jure Naturæ concessa*) extra Statum Naturalem, de quo in *lib. 1. cap. 1. à num. 34.* neutiquam sit concessa: quippe cùm perpetuum inter cives aut odium aut dissidium patiat, concordiam ac pacem sufflaminet, publicamque tranquillitatem omninò pessumdet: ut ad eò parti læsæ non alterius quàm Summæ Potestati autoritate satisfactio adjudicari ⁷⁵ debeat. Præterea jus in vitam & corpus hominis nullus hominum per se acquisivit, sed illud soli DEO, qui *vite & mortis habet Potestatem Sap. 16. vers. 11.* ac proinde *vivificat & mortificat 1. Reg. 2. vers. 6.* quoad proprietatem reservatum, ac modò administratoriò Civitatis eorumque Rectoribus concessum legitur ad *Rom. 13. v. 4.* ibi: *non enim sine causa gladium portat: DEI enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.* Indeque nullus, præter eum, qui Supremum in Civitate Imperium tenet, in vitam aut corpus hominis, quantumcunque nocentis, animadvertere potest. Addantur supra citatis Authoribus Ziegler ad Grot. *d. l. §. 3.* Kulpis *Coll. Grot. exercit. 9. §. 1.* ⁷⁶ Neque cum eodè Grotio existimandum est I. vel eum, qui alterum offendit, inferiorem fieri personam offensam; vel Superiorem, qui ipsemet delictò se coinquinat, Potestatem suam amit-

tere: cùm delictum Jurisdictionem per se loquendò nec adimat, nec conferat. Aares mox allegati. Neque ⁷⁷ existimandum est II. ex Statu Naturali, in quo vindictam cuiuslibet sumere licet, validum argumentum sumi ad Statum Civilem: nam Status Naturalis est status æqualitatis & libertatis, ubi quis cuique Judex & sententiam concipit, & exequitur; Status autem Civilis est Status harmonicus, ubi alii præsumunt, alii subsunt, nec cuiquam jus sibi dicere aut addicere permissum est.

Quanam autem ex justitia Superior ⁷⁸ Poenam infligere debeat, an ex commutativa seu expletrice, ut loquitur & defendit Grotius *cit. l. §. 2. num. 3.* an ex distributiva seu assignatrice, veluti tuentur alii, quorum tacitè meminit laudatus Grotius? Non facile dixeris. Siquidem justitia distributiva non semper locum obtinet, quando observatur proportio geometrica, ac inter plures unò aliquid proportionaliter est partiendum; sicque ex eo, quòd in Poenis distandis habeatur respectus ad personas, ac plus peccanti plus, minus peccanti minus de supplicio reddatur, non bene eruitur, justitiam distributivam observari. ⁷⁹ Profectò enim in casu, quò plures sunt creditores, nec tamen ob inopiam debitoris omnibus ex æsse satisfieri potest, solutio cum proportione fit, eique, cui plus debetur, major quantitas tribuitur; cui minus, minor; imò & in casu, quò societas inæqualiter est contractu, partes lucri non æqualiter, sed pro rata inter plures socios distribuuntur. Nec tamen in hoc aut illo casu actum justitiæ distributiæ exerceri credendum est, veluti post Grotium *d. l. num. 2.* oculatè notavit Pufendorf *d. lib. 8. cap. 3. §. 5.* & ego jam observavi in *Jurisprud. Canonico Leg. tract. præamb. cap. 2. à num. 65.* Similiter nec ⁸⁰ justitia commutativa semper exercetur, quando proportio arithmetica observatur, tantumque redditur, quantum debetur: cùm, si in Republica unum duntaxat officium vacet, unusque tantum, qui merita habeat, invenitur, hisque meritis officium ex æquo correspondeat, actus justitiæ distributiæ, non commutativæ, ponatur,

81 natur, sicut in *cit. tract. præamb. num. 68.* adverti. Tacendô, quòd delinquens non jus strictè dictum ad Poenam exigendam; sed obligationem tantùm habeat ad eam sustinendam; punienti quoque jus competat puniendi, sed non ex jure proprietatis activo, in ipsius utilitatem ordinatô, sed potius ex jure Jurisdictionis, salutem Reipublicæ principaliter spectante.

82 Spectatis omnibûs, dicendum puto, Poenas, si per Legem publicam in genere præscribantur, pertinere ad justitiam universalem seu legalem; si verò per sententiam hîc & nunc in delinquentem statuatur, eas spectare ad justitiam vindicativam, quæ separata est justitiæ species secundùm *cit. tract. præamb. à num. 76.* in hac tamen proportionem arithmeticam observari, atque in eodem gradu esse malum passionis, in quo fuit malum actionis; dictante sic Lege Divinâ Veteri Deuteron. cap. 25. vers. 2. ibi: *pro mensura peccati erit & plagarum modus.*

83 Et quamvis subinde respiciatur ad personas delinquentes; attamen non respicitur ex alio fine, quàm ut gravitas vel levitas delicti aut Poenæ exinde mensurari valeat: nam alia & major utique malitia est in peccato viri quàm adolescentis; & ut Grotius loquitur *cit. cap. 20. §. 33. eadem Poena pauperem onerabit, divitem non onerabit; & personæ vili ignominia leve erit malum, honorato grave.*

84 Partitionem Poenæ idem Grotius §. 6. num. 1. & 2. desumit à fine, quòd nempe respiciat aut ad utilitatem illius, qui peccavit, aut ejus, cujus intererat, non peccatum esse, aut indistinctè quorumlibet. Primus finis constituit Poenam emendationis, seu animi medicatricem, quâ peccator ad meliorem frugem per contraria, id est, corpori ac genio suo adversa reducit: contraria enim contrariis curantur, atque, ut loquitur Seneca *de Ira lib. 5. ingentia vitia dolore corporis animique corriguntur.* Secundus finis obtinetur, si tollatur è medio, qui deliquit; deinde si vires nocendi ei adimantur; postremò si malò suò dedo-

ceatur delinquere. Tertius finis attingitur eodem modò, & præcipuè quidem, si punitio fiat in publico, dum unius Poena est metus multorum, & aspectu Poenæ cæteri absterrentur. Huic triplici fini meritò potest adungi quartus, & meò judiciò primarius ac publicus, ut nempe satisfiat Reipublicæ, quæ & ipsa per Legis transgressionem violatur, & scandalum, scelere datum, exemplò Poenæ resarciatur, simulque vindictæ privatæ, tantorum malorum scaturigini, fons obstruatur. Kulpis in *Coll. Grot. exercit. 9. §. 3.* Inde Cicero *lib. 1. Officior.* ait: *omnis & animadversio & castigatio contumeliâ vacare debet, neque ad ejus, qui punit aliquem, aut verbis castigat, sed ad Reipublicæ utilitatem referri.*

85 Nos, sepositâ hâc partitione, quam largiùs prosequitur Grotius in §. 7. & seqq. adornamus alias Poenæ divisiones. Enimverò apud Jurisperitos aliàs Poena dividitur I. in ordinariam & extraordinariam. Ordinaria est, quæ uniformiter decreta, ac determinata est delicto. Extraordinaria est, quæ certam determinationem à Lege vel Legislatore non habet, sed Judicis arbitrio relinquitur, ut, consideratis rerum circumstantiis illam augere vel minuere valeat. II. dividitur in capitalem & non-capitalis.

87 Capitalis est, quâ aufertur vita gladiò, laqueo, rotâ, aliòve instrumentò mortiferò. Non-capitalis est, quâ, salvâ cæteròquin vitâ, delinquens in corpore affigitur, aut honor & existimatio ipsi adimitur, aut bona ex toto vel parte auferuntur. III. dividitur in eam, quæ est lata, & illam, quæ est ferendæ sententiæ. Lata sententiæ est sola Poena, per Legem constituta, quando nimirum delinquens Poenam ipsò momentò, quò delictum admisit, incurrit. Ferendæ sententiæ est Poena, tum per Legem tum per sententiam judicalem lata, non tamen in effectu priùs incurrenda, quàm à Judice sententia actu promulgata fuerit. Qua de re latius disserui in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tract. 1. cap. 1. à num. 269.*

§. II.

*Quinam delinquentes, & qualia delicta puniri
soleant & debeant?*

89 **P**uniri solent & debent ipsimet delinquentes, vel qui participes se delicti fecerunt, dummodò rationes sint capaces, & ubi delictò se obstrinxerunt, usum rationis habuerint.

90 Itaque Poena est aliquid merè personale, afficiens solam delinquentis personam, non ad parentes, non ad liberos aut hæredes transiens, sicuti præcipitur in Lege Divina *Deuter. 24. vers. 16.* ibi: *non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur*; cujus Legis observantiâ fulcitus Rex Amasias, cum interfectores patris ultimò damnasset suppliciò, liberis eorum peperit. 4.

91 *Reg. 14. vers. 5. & 6.* Cùm enim Poena sit propter noxam, & noxa non committatur ab alio quàm nocente; iniquum profectò & impium est, in innocentes ob culpam alterius sævire, & illos, qui fortè præmiò se fecere dignissimos, ad supplicium rapere. Hinc emphaticè Cicero *lib. 3. de Nat. Deor. inf.* exclamat: *ferrétne ulla Civitas latorem istiusmodi Legis, ut condemnaretur filius aut nepos, si pater aut avus deliquisset?* Grotius quoque *d. lib. 2. cap. 21. §. 13. & 15.* non solum damnat Persarum & Macedonum Legem, morti devoentem etiam propinquorum capita, ubi à propinquis contra Regem peccatum est; sed & aliarum Gentium morem improbat, tyrannorum aut proditorum infantes liberos morte punientium, iniquam, ajens, rationem esse, quæ obtenditur, quòd parentibus similes futuri putantur, cùm id incertum sit, nec incertus metus ad mortem cujuspian sufficere debeat.

92 Quòd si liberos ob patris perduellionem usque ad secundam generationem non solum à bonis paternis excludi, sed etiam ab honoribus repelli legamus in Legibus Juris Romani, signanter in *l. 5. Cod. ad Leg. Jul. Majestat.* cogitemus, hanc non esse Poenam propriam, pro liberis di-

rectè statutam, sed impropriam, ac in liberos indirectè resultantem: nam ad bona patris liberi in ea tantum hypothesis jus strictum consequuntur, ubi post mortem patris in ipsius patrimonio adhucdum extant; id quod in casu confiscationis, quò bona post delictum ad fiscum mox devolvuntur, non verificatur. Ad honores etiam jus verè dictum non obtinent, si à Republica, quæ honorum est libera dispensatrix, justis de causis excludantur. Pufendorf *lib. 8. cap. 3. §. 32. in fin.* Gletle *de Criminib. Publ. part. 4. cap. 2. §. 6. n. 4. & 5.* ubi simul fatetur, hebetiores esse ingenii sui oculos, quàm ut capiat, quæ fiducia in *cit. l. 5. §. 1.* rescripserint Arcadius & Honorius, *paternò debuisse pervire suppliciò, in quibus exempla metuentur paterni criminis*: cùm enim Legislator humanus dominium in vitam civium non obtineat, non intelligitur, quò obtentu Poenà mortis asserantur digni, qui criminis expertes invidià laborant alienæ improbitatis. Unde immeritò, ait *cit.* Gletle, Principes illi jactitant, vitam liberos suæ debere lenitati & clementiæ: cùm sinè scelere interfici nequeant, qui facinus morte dignum non admiserunt.

93 Ex eadem ratione, si Civitas aut Communitas etiam quoad majorem partem delinquat, illi, qui de civibus sunt innocentes, vità vel bonis propriis exui nequeunt: quia representatio, cæteroquin in Civitatibus & Communitatibus observari solita, ut pars major repræsentet minorem, ad negotia illicita, in quibus non fictio sed veritas spectatur, atque adeò crimen multorum nocentium innocentibus non imputatur, adaptari non potest. Grotius *d. cap. 21. §. 7. & 12.* Bonis verò & juribus communibus, quæ non ad singulos quàm tales sed totam Civitatem ac Communitatem pertinent, hòc ipsò quòd Communitas aut Civitas directè privetur, privantur etiam singuli, quantumvis innoxii,

noxii, indirectè & per consequentiam: quia nempe non aliter de hujusmodi juribus & bonis participare valent, ac si tanquam membra Communitatis

97 considerentur. Grotius *cit.* §. 7. n. 3. ubi adducit factum Theodosii, qui commune delictum punierat interdictione theatri, balneorum, & nominis Metropolitanis, ne scilicet (utè declarat Gronov. *ad cit.* §. num. 60.) posthàc Antiochia Metropolis vocaretur, & Provinciæ Syriæ caput esset.

98 Potestque hæc Civitatem puniendi facultas eousque tantum usurpari, quousque, qui authores facinoris extiterè, supersunt: his autem sublati è vita, tametsi quoad substantiam maneat eadem Communitas, attamen, quia non manet eadem accidentaliter, nec denominatur amplius mala, sicuti extinctis Viris doctis non vocatur amplius docta, malorum vindictam extimescere non debet.

99 Grot. *d. cap. 21. §. 8. num. 1.* ubi inducit Libanium, in oratione de seditione Antiochena ita differentem: *existimo, sufficere tibi ad Pœnam, quòd nemo superfit eorum, qui deliquerunt*; simulque probat in *num. 2.* Arriani sententiam, damnantis vindictam Alexandri in Persas, cum pridem interiissent, qui in Græcos peccaverant. Cui simile est iudicium Curtii *lib. 8. cap. 5.* de excidio Branchidarum quoad urbem & incolas sub prætextu prodicionis, olim perpetratæ, factò per eundem Alexandrum: ait enim, *si ipsos prodicionis auctores hæc excogitata fuissent, justa ultio esse, non crudelitas videretur: nunc culpam majorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum: adeò Xerxi non poterant prodere.*

100 Multò minùs ex culpa singulorum tenetur ipsa Civitas, & neque propria neque communia jura exinde perdit: nec enim à singulis repræsentatur Universitas, &, quod ab uno vel altero in particulari peccatur, non debet in invidiam & odium totius Communitatis detorqueri: suo enim periculo quisque insanit; & satis est, cum luere, qui cecidit. Grotius *d. lib. 2. cap. 21. §. 2.* Gronov. *ibid. num. 9.* Præterquam si & ipsa Communitas culpæ se participem faciat, puta, consulendò, mandandò, non-impediendò, ac dis-

simulandò delictum: hoc namque est universale, ut, quicumque, sive sit ex numero parentum vel liberorum, sive ex conditione Imperantium aut parentum, ad alterius delictum concurrat, consiliò vel auxiliò, mandatò vel jussu, aut, cum impedire possit & teneatur exjure, nec tamen impedit, Pœnæ se reum faciat; quò sensu capiendum illud Hesiodi:

Sæpe huius populus Pœnas unius iniqui;
Et illud vulgatum:

Quidquid delirant Reges, plectuntur Achivi,
Nempe par est delinquere, & delinquentes non prohibere, dixit Agapetus ad Justinianum.

Planè, si delinquens in Civitate sua degat, vel ad aliam securitatis causâ se recipiat, Populo vel Regi, contra quem deliquit, eum reposcenti, Civitas illa alterutrum facere regulariter tenetur, aut ipsum dedere, id est, reposcentis arbitrio permittere, ut de eo statuat, quod voluerit; aut ipsamet in eum animadvertere: ita namque ex Jure Gentium receptum, &, si non servetur, multorum bellorum olim causam extitisse, refert Grotius *cit. l. §. 4.* quia nimirum Civitas, delinquentem nec dedens nec puniens, delictum approbare præsumitur. Et, si Pœnam Civitas refugii seu receptionis ipsamet sumere velit, quoad ejus determinationem erit videndum, sitne delictum perpetratum contra Jus Naturæ & Gentium, aut contra Jus speciale alterius Regis seu Populi. Si primum; Pœna regulatur juxta Leges loci, in quo delinquens invenitur. Si secundum; Pœna mensuratur juxta Leges loci, in quo deliquit. Grotius *d. l. §. 6. num. 2.* Dixi tamen *regulariter*: nam obligatio ad deditionem alternativam intelligenda venit de delictis atrocioribus, ac bono publico perniciosioribus: cætera siquidem apud plerosque Europæ Populos dissimulari, nec delinquentem ad Pœnam extra Civitatem reposci aut dedisse solere, tradit idem Grotius §. 5. *num. 5.* Vitriarius *ibid. quest. 7.*

Porro regula superior, in *num. 90.* posita, quòd nempe delictum sit aliquid personale, eatenus ampliatur, ut, si quis pro delinquente spondejserit,

ac delinquens effugerit, aut se non stiterit, fidejussor in vita & membris puniri nequeat: nam ex una parte censetur à delicto prorsus immunis esse; ex altera parte per solam fidejussionem non potuit dominium in vitam & membra alterius Potestati vel dominio subicere. Grot. *d. cap. 21. §. 11. n. 2.* Vitriar. *ibid. quest. 20.* De Poena quidem exiliis dubium est, utrum in fidejussorem cadat? Grotius enim *d. §. num. 3.* huic Poenam pecuniariam, ad quam fidejussor, ex opinione communissima, tanquam patrimonii sui dominus semet obligare potest, æquiparat, & pari passu de utraque statuat. At Vitriar. *ib. §. 21.* & Pufendorf *lib. 8. cap. 3. §. 32.* existimant, exilium respectu delinquentis Poenam non esse; respectu verò fidejubentis nihil prodesse Civitati, si civis, nullius delicti conscius, ex Civitate ejiciatur. Quòd si putes: fidejussorem hòc solò delinquere, quòd præsumat alienæ culpæ succedaneum se offerre; potest equidem transmitti, non omnis delicti talem fidejussorem expertem, &, ob vitæ juriumque planè nobilium & excellentium vilem prodigalitem non nihil puniendum esse: nihilo tamen minùs, quia fidejussoris delictum non est tantæ gravitatis, quantæ est delictum alterius, qui personaliter deliquit; injustum foret, inæquali noxæ æqualem coërcitionem præstitueret. Imò, si fidejussor non omni sit noxâ vacuus, quòd nocentis & fortè absentis debitum poenale in fidem suam recipiat; nec Civitas, talem fidejussionem admittens, ex integro poterit innocens censi. Quibus ita consideratis, libentiùs posteriorem sententiam recipio; præsertim, cum ipsemet Grotius asseruerit, exilium in fidejussore, si exactè loquimur, Poenam non esse: si enim Poena non est, & consequenter delictum non supponit, cur invitus & insons exiliò castigatur?

Jam, ut progrediamur à delinquentibus ad delicta, hæc in primis externa sint, oportet: quòd enim in foro Civili humano (aliud est de tribunali Divino, & fortè aliud de Judicio Ec-

clesiastico) cogitationis Poenam nemo patitur, vox non tantum Jcti humani, sed effatum veritatis est: cum actus, intra mentis latebram consistens, humano tum consortio tum commercio neque ex se noxius neque obnoxius esse censetur, dummodò in actum externum non egrediatur. Hoc autem si fiat, & actus internus cum externo sive antecederet sive concomitanter jungatur, ille vel maxime in foro humano æstimatur: utpote cum iste gravitatem ac levitatem culpæ ex eo desumat. Grotius *lib. 2. cap. 20. §. 18.* Vitriar. *ibid. quest. 29.* Deinde, quamvis singula crimina, specie ac seorsim accepta, ex natura sua Poenæ sint tributaria; non tamen expedit, ut omnia, collectivè sumpta, actu plectantur, præsertim leviora & quotidie quasi contingentia: nec enim humanæ conditionis infirmitas admittit, ut omnes ab excessibus, etiam levioribus, puri sint; &, si puniendum est, cuicumque pravum maleficumque ingenium est, Poena neminem excipiet, inquit Seneca *de Ira lib. 2.* Quamobrem, sicuti nimialicentia froenum ad quælibet laxat scelera; ita nimius rigor inducit animos, ut de meliori vita desperent. Certè *severitas amittit assiduitate auctoritatem. Constituit bonos mores Civitatis Princeps, & vitia ejus compescit, si patiens eorum est, non tanquam probet, sed tanquam invitus cum magno tormento ad castigandum veniat. Videbis ea sepe committi, que sepe vindicantur.* Seneca *lib. 1. de Clement. cap. 22.* Non minùs Principi turpia sunt multa supplicia, quam Medico multa funera. Remissius Imperanti, meliùs paretur. Idem *ibid. cap. 24.* Adhæc, ubi delictum idem à pluribus admittitur, illud laudabile est (inquit Lipsius *Civil. doctr. lib. 4. cap. 9. num. 20.*) quoties putes, efficere, ut Poena ad paucos, metus ad omnes perveniat. Cicero pro Cluent. *cap. 46.* Præstat enim unius improbi supplicio multorum improbitatem coërcere. Idem *3. in Verr.* Demum si crebra nimis aut pertinacia sint vitia, tum sanè (pergit Lipsius *num. 21.*) illud valeat: crudelem Medicum intemperans æger facit. Publius. Ne corporis quidem morbos veteres & diu auctos, nisi per dura & aspera coërceas. Corruptus simul & corruptor, æger

ager & flagrans animus, haud levioribus remediis restinguendus est, quam li-

bidinibus ardescit. Tacitus *Annal.* 3. §4. 2.

§. III.

Quibus ex causis Poena exasperari, mitigari, vel condonari valeat?

116 **C**Ausas, ex quibus Poena exasperari, & respectu unius aut alterius aggravari potest, enumerat Saturninus in *l. aut facta* 16. §. 3. & seqq. ff. de Poenis. Repetit eas gnavigator in praesenti Grotius *d. lib. 2. cap. 20. §. 37.* suntque sequentes. I. *Persona delinquens*: gravius enim censetur delictum, à persona publica, puta Magistratu, Judice, Sacerdote &c. commissum, ob grave, quod secumfert, scandalum; & ideo graviore Poenâ dignum
117 reputatur. II. *Persona, contra quam delinquitur*: nam, sicuti crimen, in parentes, propinquos, patronos, aut Superiores perpetratum, specialem præ cæteris, quæ in hostes aut non-amicos admittuntur, malitiam fortitur; ita & specialem meretur Poenam.
118 III. *Locus delicti*: delicta siquidem in templo, in theatro, in foro, in conspectu Superioris patrata, severiorem in se vindictam provocant, quàm alia, in loco privato aut separato facta.
119 IV. *Tempus delicti*: cum, qui de nocte peccat, ob majoris metûs & periculi causam, non eadem, quàm qui de die labitur, coërcitionem sibi consciscat.
120 V. *Qualitas delicti*: dum, qui plena cum libertate, à nemine incitatus aut invitatus, ex mera petulantia in scelus ruit, seipsum gravioris supplicii condemnat. VI. *Quantitas delicti*: etenim, qui sæpius in eodem vel diverso genere delicti impingit, aut ostendit, se incorrigibilem esse; aut Poenam, quæ prius fuerat dictata, nimis
121 discretam fuisse. VII. *Eventus delicti*: quod si enim magna confusio, perturbatio, aut tristitia in Civitate vel apud majorem partem ex delicto secuta fuerit; dignum est, ut magna quoque Poena statuatur.
122
123 **C**ausas, quæ Poenam mitigant, non pandit in specie Grotius, sed *d. cap. 20. §. 25. & seqq.* magis agit de causis, ali-

quem à Poena liberandi; easque dicit vel intrinsecas esse, vel extrinsecas. Pari dictione, sed diversâ explicatione, dici potest, subinde causam intrinsecam occurrere, quæ Poenam emolliat; interdum extrinsecam. *Intrin-* 124
seca est, quæ fundatur in circumstantia ipsius delicti, facitque, ut, si Poena, prout à Lege vel Legislatore fuit concepta, hic & nunc executioni mandetur, evadat injusta. Talis est I. *ignorantia*, non quidem inculpabilis (hæc enim ob defectum culpæ nullam admittit Poenam) sed etiam culpabilis, non tamen omninò crassa & affectata: quia minor est in eo malitia, qui, licet in prohibitionem Legis inquirere potuisset, Legem tamen reverâ ignoravit, & commoditate quâdam victus; aut aliâ occasione distractus non inquisivit, ut clarè perhibet D. Augustin. *lib. de Adulterio conjug.* ibi: *non rectè dici potest, si nescit homo, non peccat: sunt enim peccata ignorantium, quantumvis minorâ, quàm scientiam*: unde, ut minor sit Poena, æquitas exposcit. II. est *defectus propositi*: si enim quis, 125
nullius mali conscius aut avidus, in delictum potius incidat, quàm illud querat; si rationis diluculum prævertat & pervertat iracundia; si subitanea exsurgat rixa; si metus gravioris mali minus eligere cogat; si crapula subruat mentem; si justus dolor vindictam stimulet, utique mitius procedet Judex, atque si ex proposito, de industria, ac studiosè quis occasionem delinquendi affectaverit. *Leviora sunt ea, quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea, quæ meditata & preparata inferuntur.* Cicero 2. *de Offic.* Et ideo *majora supplicia illis decet imponere, qui consulto per iram interfecerunt. Illis contra, qui repente & inconsulto, leviora.* Plato 9. *de LL.* III. est *infirmitas animi*, proveniens vel ex 126
sexu, sicut in mulieribus; vel ex ætate,

te, sicut in minorennibus, & multò magis in impuberibus, respectu quorum, ob debilitatem iudicii, malitiæ vel damni quantitatem tam seriò non apprehendentis, non immeritò rigor supplicii attemperatur. Sicque intelligo, quod dixit Andronicus Rhodius apud Grotium *d. cap. 20. §. 31. n. 1. videtur factis turpibus excusationis aliquid adferre natura, & delictum efficere tolerabilius.* IV. est *infirmitas corporis*, circa quam Anton. Matthæus *de Criminib. tit. 18. cap. 4. num. 21.* dat exemplum bifarium: unum, si Poena criminis v. g. sit amputatio membri, sed reus adeò reperiatur imbecillis, ut verosimiliter conjiciatur, eum, amputatò membrò, decessurum esse: tunc enim Judex qualitatem Poenæ necessariò mutare tenetur, ne unà cum membro contra Legislatoris voluntatem vita perimatur: alterum est, si manus ex Lege sit præcidenda, vel eruendus oculus, reus autem unimanus aut monocus existat; tunc siquidem Judex, ne reus duplici pulsetur virgâ, potest & debet aliud Poenæ genus substituere.

128 *Causa mitigationis extrinseca* est, quæ non ex natura vel circumstantia delicti, sed aliunde ex motivo prorsus extraneo supervenit. Sic valet ad clementiam impellere vita antecedens, eximia cum honestate & virtute peracta, jam verò non ex toto abjecta, sed subitâ quâdam peccandi dulcedine obfuscata, velut indicat Grotius *d. lib. 2. cap. 20. §. 30. num. 3.* Perfas in exemplum vocans. Sic præclara merita, aut propriis aut majorum egregiis gestis comparata, effecerunt, ut M. Aquilius apud M. Antonium, ostensis, quas in corpore pro Republica nactus erat, cicatricibus criminis repetundarum gratiam invenerit. Cicero *in Verrem.* Sic liberorum copia Hadrianum movit, ut Poenam reis pro illorum numero minuerit. Xiphilin. *in Epit. Dion.* Sic stemmatis & sanguinis nobilitas supplicium alleviat: nam, ut Plin. *lib. 8. Epist. ult.* ait: *video & à Medicis, quamquam in adversa valetudine nihil servi à liberis differant, molliùs tamen liberos clementiusque tractari.* Vid. Pufendorf *lib. 8. cap. 3. §. 17.* Genera-

tim quoque Seneca *lib. 1. de Clement. cap. 2.* advertit: *nec promiscuam habere ac vulgarem clementiam oportet, nec abscisam. Nam tam omnibus ignoscere crudelitas est, quàm nulli. Modum tenere debemus; sed, quia difficile est temperamentum, quidquid equò plus futurum est, in partem humaniorem præponderet.*

Relaxatio seu totalis remissio committitur Poenæ num fieri possit? Dubitatum apud Veteres, & à Stoicis negatum fuisse, tradit Grotius *d. lib. 2. cap. 20. §. 21.* ex illa ratione, quòd, si Poena sit debita, propterea nequeat remitti: quia *Sapiens, quod facere debet, facit*: quasi verò, si reus debeat sustinere Poenam, Judex, præsertim Supremus, hòc ipsò sit obligatus ad puniendum: id quod dici non posse, si consideremus, Poenam à Lege nunquam specificè determinatam esse; si supponamus, jam præextitisse Legem poenalem, antequàm peccatum sit, hunc ferè in modum *§. 22. num. 1.* demonstrat Grotius. Ante Legem poenalem constitutam si quis crimen admittat contra Jus Naturæ, Divinum, aut etiam Humanum (suppositò quòd actus v. g. fuerit prohibitus absque Poena adjecta) potest quidem à Suprema Potestate corripì; sed non semper debet: quia hoc pendet ex connexionione finium, ob quos alioquin Poena imponitur, cum ipsa Poena. Quare si fines illi per se in morali æstimatione necessarii non sint, aut alii fines ex opposito occurrant non minus utiles aut necessarii, aut fines Poenæ propositi alià viâ obtineri possint, jam apparet, nihil esse, quod ad Poenam exigendam præcisè obliget. Po-
131
namus, delictum esse paucissimis cognitum, cujus proinde publica traductio non necessaria sit, aut damnosa etiam: certè hìc Poena dissimulari poterit juxta illud Ciceronis de Zeuxi quodam apud Grot. *d. l. §. 22. 1. adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit: conquiri verò ad iudicium necesse non fuit.* Post Le-
132
gem poenalem potest delinquens à Poena eò certius absolvi, quòd veriùs Auctor Legis potest Legem etiam totam ex *num. 39.* tollere, dum Legis humanæ natura est, ut à voluntate humana pendeat non in origine tantum,

- tum, sed in duratione: facilius enim est, vinculum Legis circa personam aut factum singulare relaxare, manente de cætero Legis obligatione quoad omnes alios, quàm Legem universaliter abolere. Rectè igitur D. Augustinus: *Imperatori licet, ait, revocare sententiam, & reum mortis absolvere, & ipsi ignoscere: quia non est subjectus Legibus, qui habet in Potestate, Leges ferre.*
- 133 Quamquàm, uti dispensatio Legis, ut licita sit, ex num. 44. efflagitat probabilem causam; sic & dispensatio in Lege poenali nequeat licitè fieri sinè causa rationabili, quæ quidem, Authore Grotiò *d. l. §. 24. num. 3.* major sit post, quàm ante Legem poenalem: quia Legis autoritas, quam servari utile est, ad causas puniendi accessit.
- 134 Quòd si causa tam urgens non appareat, ut Poena ex toto remittatur, sufficiet fortasse, ut minuatur juxta illud Senecæ *lib. 1. de Clement. cap. 20. Poenam, si tutò poterit, donet; sin minus, temperet.* Siquidem, ut Isæus Orator apud eundem Grotium *§. 36. n. 1.* dixit: *oportet Leges quidem constitui rigidas, sed Poenas exigi Legibus mitiores.* Laudaturque Rex Ægyptius apud Diodorum Siculum, quòd imponeret supplicia meritis minora.
- 135 Exceptionem à jure dispensandi seu, ut aliàs barbarò vocabulò effertur, aggratiandi communiter faciunt Jcti, præsertim A catholici, in Poenis, quæ Jure Divino Veteris Testamenti sunt constitutæ; nominatim in Poena capitalis, homicidis præstitutâ. Ratio solet assignari: partim quia hæc Poena non solum in homicidas Judæos, sed universim in omnes homines, hominem occidentes, à DEO statuta videtur *Gen. 9. vers. 6.* ibi: *quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe DEI factus est homo;* partim quia dictamen Naturale præcipere videtur, ut, qui ex enormi malitia vitam alicui adimere non est veritus, Poenam talionis sustineat: cum alioquin cæteris, ne & ipsi talia patiantur, satis prospectum non sit.
- 137 Verùm in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 5. tr. 1. cap. 3. à num. 73.* jam declaravi meam sententiam, nuper etiam per amicò calculò Viri Clarissimi & Con-

sultissimi, D. Joannis Sigismundi Stapff, in Antiquissima Universitate Friburgensi Codicis & Juris Naturalis Professoris Celeberrimi in sæpe jam de prædicato *tract. de Majest. cap. 7. §. 4.* probatam, & antehac à Samuele Pufendorf *de Jure Nat. & Gent. lib. 8. cap. 3. §. 26.* ac Thomasio in *not. ad Huberum de Jure Civit. lib. 3. sect. 2. cap. 5. n. 9.* admodum luculenter defensam, quòd nimirum etiam in hisce Poenis Summa Potestas reo gratiam facere queat; hucque collimasse Senecam existimo, quando *d. lib. 1. de Clement. cap. 5.* ad Neronem scripsit: *quid memorabilius, quàm eum, cujus ira nil obstat, Potestate suâ in melius placidiusque uti, & hoc ipsum cogitantem, occidere contra Legem nemo non potest, servare nemo præter me.* Ratio 138 est: quia Poenarum, Jure Divinò Veteri injunctarum, amplissima series non pertinet ad Leges morales seu Naturales, quæ, licet in genere punitiorem fontium demandent, qualitatem tamen & quantitatem Poenæ non exprimunt; sed pertinet ad Leges positivas & Judiciales: fuitque ab initio quidem pro Noëmo & tota illius posteritate à Divino Numine promulgata, postea verò Reipublicæ Judaicæ specialiter per Moysen proposita *Levit. 24. vers. 17. Exod. 21. vers. 12.* Consequenter in Novo Testamento, ubi Leges ejusmodi Judiciales ex se vim amplius non obtinent, Poena capitalis, pro homicidis statuta, non aliter efficaciam sortitur, ac si in aliqua Republica liberè fuerit recepta: quemadmodum Poena capitalis in eum, qui *coierit cum muliere in fluxu menstruo, Levit. cap. 20. vers. 18.* sancita; uti & in filiam Sacerdotis, si deprehensa fuerit in stupro, *ibid. cap. 21. vers. 9.* decreta, unà cum aliis, in pluribus saltem locis, prædem exolevisse cernitur.

Quòd autem statim post diluvium 139 hæc Poena *Gen. 9. vers. 6.* statuta legatur, variz sunt DD. interpretationes; è quibus illa præplacet, aut Poenam illam non fuisse propositam sub obligatione respectu Potestatis Politicæ, ut eam semper & in omni homicidio teneatur exigere (nam & de bestiis sanguinem, ubi hominem occiderint, requirendum esse, patet ex eodem

loco *vers. 5.* licet bestia propter rationis carentiam nec peccare nec proprie puniri valeant, indeque ob tale facinus vivere sinantur) sed magis, ut, si Judex voluerit, possit eam imponere, & delinquens, noxæ convictus, nequeat illam recusare; aut, si fuerit proposita sub obligatione, eandem diutius non durasse, quam ad tempus Legis Gratia: sicut nec obligatio, occidendi animal mortiferum, de quo in *d. vers. 5.* nec obligatio, à carnis & sanguinis comestione abstinendi, de qua in *vers. 4.* virtutem suam ad idem gratia tempus extendit.

141 Ne verò quis putet, homicidam non sublatò, Reipublicæ sufficienter cautum non esse, meminerit, oportet, quòd, cum Legislatores in sua Lege (saltem licet) dispensare non valeat, si viderit, dispensationem in detrimentum Reipublicæ cessuram, omninò credendum sit, in tali hypothese, ubi homicida superstes in plura ejus generis scelera ruiturus creditur, dispensationem denegatum iri. Imò, cum præter interfectionem, dentur alia supplicia, homicidam ad similia patranda inhabilem reddentia, v.g. relegatio extra fines Reipublicæ; deportatio in insulam; condemnatio ad triremes; inclusio in perpetuum carcerem: nulla est necessitas, ut pro Reipublicæ salute simplex homicida

interficiatur. Quis ipse Creator 143 Divinus primum homicidam simul & fratricidam Cainum non tantum non capitis damnavit, sed etiam, ne ab aliis, uti non vanè metuebat, capite puniretur, speciali signò præmunivit, sicut legere est *Gen. 4. vers. 15.*

Facile tamen concesserim, Principem in concedenda Poenæ capitalis remissione non tam facilem esse debere in casu homicidii, utpote criminis ex natura sua gravissimi, præterquam si gravior & urgentior causa adfuerit: cum gladium frustra non portet, sitque Vindex Divinæ Nemesis in omnes, qui scelera morte digna patraverrunt. *Rom. 13. vers. 4.* Ziegler de *Jurib. Majest. lib. 1. cap. 8. §. 3.*

Pro colophone hujus §. insigne documentum, quod in *lib. quest. Veter. & Novi Testament. cap. 15.* D. Augustinus consignavit, adscribo. *Nimia justitia incurrit peccatum, temperata verò justitia facit perfectos. Non enim sine malitia est, qui multum est justus: quia peccantibus ad singula si respondeas, non deerit, ubi pecces. Denique DEI temperata justitia est. Peccantibus enim aliquando ignoscit, aliquando irascitur, aliquando reddit, non quantum digni sunt: suffert enim eos, ut sint, qui proficiant. Lex enim, quia seipsam mollire non potest, mitiganda est, ut possit prodesse sub se agentibus. Hic ergo justus non est nimium, qui DEI imitator est.*

C A P U T III.

De Jure circa Personas, Bona & Jura Subditorum.

Leges, Privilegia, & Poenæ, quibuscum in anteriore Capite negotium nobis erat, versantur aut circa Personas, aut circa Bona, aut circa Jura Subditorum: hinc dispectione nostrâ dignum censuimus, generatim & speciatim inquirere, quanta cum latitudine Summa Potestas ad hæc tria & amplissima Juris objecta, sese dilatare valeat.

SECTION I.

De Summa Potestate circa Personas Subditorum.

SUMMARI A.

1. Quidam adstruunt Potestatem in subditos absolutam. 2. & seqq. Sed isthac Potestas, nullis limitibus circumscripta, ex variis rationibus impugnatur. 8. Redarguitur Hobbesius, regulam liciti & illiciti ex Legislatoris voluntate desumens. 9. & seqq. Per varia argumenta & auctoritates refellitur. 13. & seq. Non agnoscitur in Republica alia Potestas, quam ordinaria. 15. Ostracismus, quo cives potentiores aut nobiliores excluduntur à Civitate, improbat. 16. Alias cives nullius frangi melioris essent fortuna. 17. & seq. Dua instantia levi impetu dispelluntur. 19. Seditiosi compefendi, aut ejiciendi sunt. 20. De collegiis & sodalitatibus prospicere, ad Summam Potestatem spectat. 21. Homo non est dominus vite. 22. Quando nocens est, potest à Republica occidi. 23. Innocens occidi nequit. 24. Adducitur in contrarium auctoritas S. Thomæ. 25. & seqq. Diversimodè solvitur, & salvatur. 28. Tyranno, innocentis caput petenti, cum ejus occisione non est obsequendum. 29. Quia ad malum intrinsecum cooperari non licet. 30. & seqq. Latè ostenditur, in hoc passu magnam esse dissimilitudinem inter corpus humanum & Corpus Politicum. 34. Ostenditur etiam similitudo. 35. & seqq. Innocens ne quidem Tyranno ad ejus vindictam tradi potest, quando Civitas innocentem simul & seipsam defendere va-

let. 38. At si seipsam nequeat defendere, sententia variatur. 39. Resolvitur, traditionem fieri non posse. 40. & seq. Esto innocens ex charitate teneatur, seipsum dedere. 42. & seqq. Quia supponitur, quod aliunde salvus esse non possit. 46. & seq. Invisus tamen ad se dedendum cogi nequit. 48. & seqq. Satisfit objectioni, qua putat, esse rem indifferentem traditionem innocentis. 51. Aliud est, se habere positivè; aliud, negativè. 52. Subditi non possunt cogi, nisi ad ea, qua dispositioni Reipublice liberè subsunt. 53. Civis nocens justè deditur. 54. & seq. Innocentium quoque vita potest exponi periculo. 56. Quin & juxta aliquos obsides dari possunt cum jure occidendi, fide non servata. 57. Quibus contradicitur. 58. Data disparitate inter milites & obsides. 59. Consuetudo contraria non aliter, quam quoad impunitatem extrinsecam procedit. 60. Discrimen inter mortem & occisionem notatur. 61. Exceptio quadam subjungitur. 62. Dnplex hominum existimatio, naturalis & civilis. 63. & seqq. Prior non subjacet Summa Potestati. 66. & seq. Non obstante, quod homo sit dominus sua fama. 68. Prior subjecta est. 69. & seqq. Proponitur & diluitur dubium, an Summa Potestas infamiam, in se redundantem, possit in civem honestum derivare? Facta distinctione inter delicta privata & publica.

§. I.

Quid & quantum Summa Potestas Subditis præcipere aut injungere possit?

Quidam ex Summa Potestate in subditos faciunt absolutam, & illimitatam, quam etiam plenitudinem Potestatis indigitare consueverunt, ratione cujus Summi Imperantes pro suo libitu circa subditos disponere, illisque pro arbitrio quodvis præcipere aut injungere valeant. Referuntur eorum nomina apud Vasquium *Illustr. Controv. lib. 1. cap. 5.* passim; & apud Samuelem Pufendorf *lib. 8. cap. 1. §. 2. & seqq.* At melioris notæ Authores non agnoscunt Potestatem tam effusam & dissolutam, præsertim in Republica & Statu Regulari, ubi nempe tyrannis & similia regendi monstra non inveniuntur: siquidem ex *lib. 2. cap. 4. à P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.*

num. 6. jam constat, non esse Potestatem usque adeò solutam & absolutam, ut Legibus Divinis & Naturalibus, quin etiam Fundamentalibus, collum & caput subdere, sicque regimen subditorum illis adaptare, & nihil in eorum perniciem aut præjudicium attentare non teneatur. Et prætereà, si Princeps aut libera Civitas quidpiam præcipiat, adstructis Juribus adversum, rectæque conscientiæ dissonum, illud sanè, tanquam ab eo, qui facultatem talia præcipiendi non habet, considerari, nec ad effectum deduci debet, juxta dictamen & dictaturam Divinæ Veritatis *Actor. 5. vers. 29.* ibi: oportet DEO magis obedire, quam hominibus. Nisi enim Leges, quas quisque tulerit, ad illam

Z Z

Prin-

Principem Divinam referantur, ad illamque respiciant, & illi sint omnes consentaneæ, & ad Naturam, quæ nihil nisi justum admittit, accommodatæ existant, nullò pacto Leges sunt habendæ, neque hoc nomine dignæ censentur. Videa lib. 2. de Reipubl. dignit.

5 Certè, qui Civitates primitus introduxerunt, aut postea in Civitatem coierunt, eâ fuerunt mente constituti, ut Jura illa Naturalia, jam ab æterno ex sapientissima DEI voluntate sancita, & nullò unquam tempore alicui mutationi obnoxia, pessumdare, aut Supremæ in Civitate Potestati jus (quod nunquam habuerunt) ea infringendi cedere neutiquam voluerint.

6 Ipseque Civitatum primus Auspex & Præses DEUS, Imperium hominibus in homines concedendò, contra seipsum pugnasse, atque Potestatem, quâ destruat, quæ ab æterno ædificavit, & principaliter in utilitatem humanæ societatis ordinavit, indulgisse censendus non est. *Fidelis DEUS* (vox est Apostoli 2. ad Timoth. 2. vers. 13.) seipsum negare non potest. Unde D. Thomas

7 1. 2. q. 95. art. 2. concludit: *omnis Lex humanitus posita tantum habet de ratione Legis, quantum à Lege Naturæ derivatur. Si verò in aliquo à Lege Naturali discordet, jam non erit Lex, sed Legis corruptio.* Et Lucas Penæus: *non erit Lex, sed scæx;* & Baldus: *non Lex, sed lis;* & Marius: *non Lex, sed labes.* *Simanca de Republ. lib. 4. cap. 19.*

8 Foedum igitur errorem tradidit. Hobbesius *de Cive*, qui apud Pufendorf *cit. cap. 1. §. 5.* protervè docuit: *regulas boni & mali, justi & injusti esse, Leges Civiles, ideòque, quod Legislator præceperit, id pro bono, quod vetuerit, pro malo habendum. Inde iniquum esse dicitur, Regibus non esse imperandum, nisi justa præceperint: actionem omnem suâ naturâ esse adiapharam; quòd autem sit justa vel injusta, à Jure Imperantis provenire.*

9 Confutatur & confunditur Vir iste, qui solò Christiani nomine gloriatur, ab ipsis Gentilibus, quorum constans & concors erat dogma, ab æterno Legem quandam, quam Naturalem appellamus, extitisse, à qua, velut prima humanarum actionum regula, nemo deflectere, nul-

laque actio, ab ea devians, justa esse possit. Non enim, ait Cicero pro Milone, hanc Legem didicimus, legimus, verum ex ipsa Natura hausimus, accepimus, expressimus: *ad hanc non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.* Ex lib. 2.

10 de LL. inquit: *hanc video Sapientissimorum fuisse sententiam, Legem neque hominum ingenitis excogitatam, neque scitum aliquod Populorum, sed æternum quiddam, quod universum mundum regeret imperandi prohibendique Sapientiâ. Ita Principem Legem illam & ultimam mentem esse dicebant, omnia ratione cogentis aut vetantis DEI: ex qua illa Lex, quam Dii humano generi dederunt, rectè est laudata. Est enim ratio mensque Sapientis ad jubendum deterendumque idonea.* Inde Tertullianus

11 in apologet. cap. 4. *si Lex tua, ait, erravit, puta ab homine concepta est: neque enim de Cælo ruit: miramini hominem aut errare potuisse in Lege condendâ, aut respuisse in reprobanda? Leges neque annorum numerus, neque conditoris dignitas commendat, sed æquitas sola: & ideò, cum inique recognoscuntur, meritò damnantur.* Inde D.

12 Augustinus Epist. 50. infert: *quicumque Legibus Imperatorum, quæ contra veritatem DEI feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium.* Et serm. 6. de Verb. Domin. qui resistit, ait, *Potestati, DEI ordinationi resistit. Sed quid, si illud jubeat, quod non debeas facere? Hic sanè contemne Potestatem, timendò Potestatem.*

Sit itaque nobis, & cunctis, qui re- 13
cta sapiunt, certissima conclusio, plenitudinem Potestatis in eo, quem retulimus, sensu esse figmentum rationis Statûs; nec aliam in Republica Potestatem esse, quàm Summam, eamque ordinariam, cujus virtute possit Imperare, quæ sunt licita, aut saltè adiaphara; possitque de personis subditorum eatenus disponere, quatenus exigit salus publica. Covarruv. *libr. 3. Var. resolut. cap. 6. num. 8.* Vasquius *Illustr. Controvers. lib. 1. cap. 5. n. 16.* & seq. Ertl *de Jurib. Princip. exercit. 6.* Dominicus Antunez Portugal *tract. de Dona. Reg. to. 1. lib. 2. cap. 2. à num. 10.* Quòd 14
refertur illa Ciceronis sententia *lib. 2. de Legib. Respublica nomen universæ Civitatis est, pro qua mori, & cui nos totos dare, & omnia nostra ponere & quasi consecrare debemus.* Et Philipp. 13. *omnibus bonis*

bonis expedit, salvam esse Rempublicam...
 Et 3. de Fin. omnia, quæ à nobis geruntur,
 non ad nostram utilitatem & commodum,
 sed ad patriæ salutem conferre debemus.
 Et lib. 1. Officior. chari sunt parentes, cha-
 ri liberi, propinqui, familiares: sed omnes
 omnium charitates patria una complexa est,
 pro qua quis bonus dubitet mortem appe-
 tere, si ei sit profuturus? Vasquius ubi
 supra num. 15.

15 Ex hac saniori doctrina fluit decisio
 illius quæstionis: possitne Summa Po-
 testas introducere ostracismum, ut eum
 appellabant olim Athenienses, seu pe-
 talismum, prout vocabatur à Lacedæ-
 moniis, vi cujus cives opibus, gloriâ,
 amicis, potentiâ, meritâ & dotibus
 super alios conspicui jubebantur, aut
 ad certum tempus aut in perpetuum à
 Republica exulare, ejusque Magi-
 stratus & officia publica gerere prohi-
 bebantur? Respondendum enim ne-
 gative: quia, ut poenâ efficiantur, qui
 virtutis, existimationis, aut divitiarum,
 ex Divina benedictione propria-
 que industriâ partarum, abundantiam
 præcellunt; utve Civitate interdican-
 tur, qui civibus florem, honorem,
 ac decorem conciliant, non solum.
 æquitati & justitiæ Naturali, sed etiam
 16 utilitati publicæ refragatur. Sic

enim homines nullius frugi, helluo-
 nes, decoctores, & nullô non vitiô in-
 fames melioris sunt sortis, quam alii
 quicumque, qui vitæ sobrietate, mo-
 rum nitore, agendi dexteritate, œco-
 nomix intelligentiâ inclarescunt: cum
 illi Reipublicæ gremiô, veluti maxi-
 mè meriti, foverentur; isti, tanquam
 malefici ne quidem mansione & habi-
 tatione urbanâ digni censerentur. D.
 Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 3. cap. 9.*

17 num. 4. & seqq. Et licet aliqui ex Po-
 liticis obtendant, ex unius aut alterius
 nimia potentia vel authoritate seditio-
 nes interdum ortas, pacemque Rei-
 publicæ turbatam esse: quia tamen hic
 timor per sepe vanus & pannicus est,
 nec tam periculum, quam incerta ip-
 sius formido, subest: quia insuper
 proborum authoritate divitumque
 potentiâ non rarò labantes jamjam Ci-
 vitates succollatæ, insolentia scelera-
 torum repressæ, ac gemens interdum
 innocentia suâ restituta: impium est,

bonos ejicere, quòd nonnulli ex iis
 evaserint mali. Böhmer in *Introduct.*
ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 2. §. 9.
 & 10. ubi etiam solidè respondet ad
 18 elumbe quorundam argumentum, di-
 centium, non esse malum, extra pa-
 triam vivere: enimverò malum non
 est, quando quis fortunam suam alibi
 ex mera libertate ac suopte ingenio
 quærit; non etiam quando, cum vel-
 let in solo patrio vivere, exul esse co-
 gitur. Alioquin exilium, relegatio,
 ac deportatio &c. non deberet inter
 poenas numerari, si absolutè loquen-
 dô malum non esset, à laribus & pe-
 natibus esse separatum.

Planè si quis actu seditiosus esse de-
 19 prehendatur, aut scelerata quorundam
 consilia & factiones detegantur, Re-
 ctor Civitatis potest & debet prospice-
 re, ut, si necdum firmitatem ha-
 beant, in herba suffocentur, aut, si
 jam coaluerint, dissipentur; expulsis
 etiam, ubi necessarium videbitur, sedi-
 tiosorum capitibus & coriphæis. Pelz-
 hoffer *d. l. num. 5.* Nihil enim hæc peste
 in Republica deterius est, dum juxta
 Livium *dec. 1. lib. 3. cap. 5. factiones fuere,*
eruntque pluribus Populis magis exitio quam
bella externa, quam fames morbiue, queque
alia in DEUM iras velut ultima publicorum
malorum vertunt. Eternas esse opes Ro-
manas, nisi inter semetipsos seditionibus sa-
viant; id unum venenum, eam labem Civi-
tatibus opulentis repertam, ut magna im-
peria mortalia essent, judicabant alii apud
cit. Livium lib. 2. cap. 25.

Huic consequens est, quòd, licet ex
 20 Jure Naturalis libertatis civibus sit con-
 cessum, collegia, sodalitia, & con-
 ventus inter se invicem habere, vel ut
 arctius stabiliatur amicitia, vel ut opu-
 lentius vigeant commercia, vel ut flo-
 ridius adolescant artes & scientiæ; ni-
 hilominus, quia in ejusmodi conven-
 tibus nonnunquam semina spargun-
 tur generandis dissensionibus, simul-
 tatibus, ac rebellionibus peridonea;
 Summi Imperantis sit, ejus generis
 coetus & conciones, ubi quid sini-
 strum haud vanè suspicatus fuerit, co-
 hibere; aut, ne quid mali possit eve-
 nire, præscriptis Legum salutarium
 regulis præcavere. Böhmer *cit. l.*
cap. 4. §. 3.

§. II.

Quale Imperium Summa Potestas habeat in Vita Civium?

²¹ Nil in homine pretiosius esse vitæ, cujus nequidem ipse dominium habeat, sed Supremo Necis & Vitæ Arbitro id reservatum sit; luculentius est, quam ut demonstratione egeat. Num verò Respublica vi Summæ, quâ fulget, Potestatis, non habeat Imperium in vitam civium? Impræsentiarum disceptatur.

²² Et sanè, ubi quis atrociori se delictò contaminavit, in confesso est, posse Summam Potestatem cum poena mortis in eum animadvertere, sicuti constat ex *cap. antecedente à num. 72.* docentque nostri Clarissimi Theologi, D. P. Alanus Pfeiffer in *tract. de Restit. p. 2. disput. 2. art. 1. §. 1.* D. P. Coelestinus Mayr in *tract. de J. & J. quest. 2.*

²³ *art. 3. à num. 4.* At, si quis integer vitæ scelerisque purus esse supponatur; jus directum in ipsius vitam Summæ Potestati collatam non fuisse, indicant Divina Oracula *Exodi 23. vers. 7. infontem & justum non occides: quia averfor impium.* D. Thomas 2. 2. q. 64. *art. 6.* Et, si alicubi in S. Scriptura innocentes occisi fuisse legantur, veluti *Josue 6. vers. 21. & 4. Reg. 10. vers. 7.* id ex speciali providentia & dispositione Superni Regis factum est. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 9. sub num. 37.*

²⁴ Neque existimes, Rempublicam habere jus in vitam hominis cujuscunque, sive culpâ sit liber sive gravatus, prout colligi videtur ex eodem S. Doctore tum *d. l. art. 5.* dicente, *eum, qui seipsum interficit, injuriam facere Reipublicæ, quia id, quod est, est communitatis, cujus est pars;* tum in *respons. ad 1.* asserente, talem, qui seipsum interimit, peccare contra justitiam comparativè ad

²⁵ suam Communitatem. Siquidem & alius, qui alteri vitam adimit, injuriam ipsi irrogat, tametsi jus veri domini, veluti tenet constans omnium assertio, in vitam & membra sua nul-

²⁶ lus mortalium acceperit. Quin & patri & marito fit injuria, si suus illi filius, & huic sua conjux occidatur,

non quòd alicui competat jus in vitam, sed propter moralem connexionem, quam filius ad patrem, uxor ad maritum habet. Molina *de J. & J. tract. 3. disp. 1. num. 9.* Profectò, cum quælibet Communitatis pars teneatur, actiones suas in commodum illius sacrificare, minùs injuriam facit Communitati, qui eidem per interfectionem sui debita servitia adimit, atque famulus quisque infert injuriam suo hero, cui ante tempus conventum se suaque obsequia subtrahit.

Hæcque conclusio in tantum extenditur, ut ne quidem pro salute totius Reipublicæ Summis Imperantibus innocentem liceat interficere, si v. g. tyrannus, qui Civitatem obsidet, peteret sibi exhiberi caput cujusdam innocentis, cum comminatione, quòd, si secus fiat, omnes cives ad internecionem delere velit. Molina *d. l. disput. 10. num. 2.* Clariss. D. P. Alanus Pfeiffer *cit. tract. p. 2. disput. 2. art. 3. §. 1.* Clariss. D. P. Coelestinus Mayr *d. l. q. 2. art. 3. §. 2.* Quod enim ab intrinseco malum atque à Jure Naturali graviter est interdictum, cujusmodi censetur esse occisio innocentis, id in nulla circumstantia cohonestari vel licitum fieri potest: nec proinde facienda sunt mala, ut eveniant bona juxta monitum Apostoli *ad Rom. 3. vers. 8.*

Quòd si existimes, eòdem modò se habere singulos cives ad Politicum Reipublicæ Corpus, uti se habent membra ad corpus naturale alicujus hominis; & consequenter, sicuti membrum sibi præscindere valet homo, ut salvet corpus integrum; ita etiam Rempublicam pro sui ipsius conservatione unum aut alterum civem interficere posse: hæc similitudo, cum valde claudicet, in adstructò sensu negatur. Nam cives, ceu membra Politici Reipublicæ Corporis, sunt supposita, per se subsistentia, ac personæ, inter se distinctæ; indeque sigillatim ac separatim etiam considerati sunt injuriæ

juris justitiæque capaces, utpote cum
 & extra Rempublicam vivere, & si
 Respublica, cujus fuerant membra,
 destruat, nihilominus superstare,
 suaque jura singularia retinere valeant.
 32 Membra e contra, corpus humanum
 & naturale integritate, neque subsi-
 stunt per se, neque considerantur se-
 cundum se, neque ulla jura, æstimationem,
 aut considerationem aliter quam
 in ordine ad totum compositum ha-
 bent. Inde fit, ut membra corporis
 33 humani, tametsi videantur esse
 sana, citra injuriam possint abscindi,
 eum duntaxat in finem, ut homo, cu-
 jus gratiâ sunt condita, supervivat.
 Cum è diametro civis innocens citra
 gravem injuriam nequeat per mortem
 à Corpore Reipublicæ ad hujus inco-
 lumitatem propagandam separari:
 quia immotum, naturale, & invariabile
 præceptum est; ne innocens, quisquis
 ille sit, interficiatur. Molina *d. l. disput. 5. sub num. 3.* Card. de Lugo
de J. & J. disp. 10. sect. 4. num. 104. Clariss.
 34 P. Alanus Pfeiffer *d. l.* Quamquam
 adducta similitudo eatenus vim
 suam exercere valeat; quatenus insti-
 tuitur inter membra infirma alicujus
 corporis physici & cives fontes, velut
 putida & putrida membra Corporis
 moralis: sicut enim ibi, ita & hic re-
 scicare licet membrum invalidum, ut
 totum Corpus in suo robore ac vigore
 perduret. Molina *d. l. disput. 10. sub n. 3.*
 35 An vero Civitati, vel ei, qui Sum-
 mam in Civitate Potestatem gerit, li-
 ceat innocentem obsessori v. g. eum
 petenti, ac simul interitum minitanti,
 tradere; ab ipsomet obsessore jugu-
 landum? Perplexa est dubitatio; in
 qua quidem plerique contendunt, non
 posse id fieri, quando Civitas potest
 innocentem simul & seipsam defen-
 dere, tametsi defensionis eventus fo-
 ret incertus, certusque multorum
 hinc inde cedendorum interitus. Mo-
 36 lina *d. disput. 10. num. 6.* Cum obligatio
 inter civem & Civitatem tanta sit, ut,
 si ista periclitetur, ille succurrere; &
 si patiat, ille, ista subvenire, sicque
 ex mutuo societatis civilis noxi mutua
 sibi invicem auxilia subministrare to-
 37 neantur; cumque præter hæc, atte-
 stante Cicerone *lib. 3. Offic. Naturæ præ-*

*scribat, ut, homo homini, quicumque sit, ob
 eam ipsam causam tantum, quod is homo sit,
 consultum velit; & eodem differente.*
*lib. 1. Offic. homines hominum causâ sint
 generati, ut ipsi inter se alii aliis prodesse
 possent.* At quando Civitas nequit
 38 seipsam unâ cum innocente conserva-
 re, sed moraliter est certum, totam
 Rempublicam esse dissipandam, nisi
 tyranno tradatur innocens, discrepan-
 tes invenio sententias, dum Vasquius
Illustr. Controvers. lib. 1. cap. 13. à num. 2.
Pufendorf de J. N. & G. lib. 8. cap. 2.
§. 5. Vitriar. ad Grot. lib. 2. cap. 25. q. 4.
 propendent in negativam; Molina *cit.*
disput. num. 4. Lessius *de J. & J. d. lib. 2.*
cap. 9. num. 38. Lugo *cit. lib. num. 113.* Sim-
 pliciter tenent affirmativam; Sotus *de*
J. & J. lib. 5. q. 1. art. 7. Schiara *Theol.*
Bellica tom. 1. lib. 1. difficult. 19. negant
 traditionis licitatem ex parte Civita-
 tis, admittunt autem obligationem se
 tradendi ex parte innocentis, at sine
 coactione Superioris; Grotius *d. lib. 2.*
cap. 15. §. 3. num. 3. & 4. eumque secu-
 tus Kulpisius *exercit. 10. ad cit. cap. 25.*
num. 1. & obligationem seipsam tra-
 dendi quoad innocentem, & simul in
 casu renitentis Potestatem cogendi
 quoad Civitatem adstruunt. In qua
 39 sententiarum discrepantia salvò me-
 liori sentio cum tertia, quam etiam
 tuetur Clariss. D. P. Coelestinus Mayr
de J. & J. cit. q. 2. art. 3. §. 2. traditio-
 nem innocentis in manus hostium,
 ad necem eum petentium, ex ratio-
 nibus, paulò ante delibatis, intentioni
 tum societatis Civilis tum sociorum in
 particulari quàm maxime contrave-
 nire: neque enim alia ex causa in com-
 muniæ coetum plures se aggregarunt,
 quàm ut virtus unita quoad vitam &
 res tutiores reddat, quos privata &
 separata vivendi ratio omnium inva-
 sioni exposuerat. Quin tamen ipse
 40 met innocens ex charitate & pietate sit
 obligatus, pro salute patriæ in tam evi-
 denti discrimine sese hosti sistere, dum
 suo interitu, quem ex priori supposito
 aliunde declinare non valet, tot sibi
 charissimos, amicos, parentes, Super-
 iores &c. ab exitio vindicare potest,
 non dubito: nam, ut pulchrè differit
 Cicero pro P. Sextio: *si mihi, in aliqua*
inque cum meis amicis naviganti, hoc acci-
disset,

diffet, ut multi ex multis locis predones clas-
sibus eam navem se oppressivos minarentur,
nisi me unum sibi dedidissent: si id vectores
negarent, ac mecum simul interire, quam
hostibus tradere mallent: jecissem me potius
ipse in profundum, ut ceteros conservarem,
quam illos mei tam cupidos non modo ad cer-
tam necem, sed in magnum vite discrimen
adducerem. Et, ut idem de Finib. 3. scri-
bit, vir bonus, & sapiens, & Legibus pa-
rens, & civilis officii non ignarus, utilitati
omnium plus quam unius alicujus aut sua
42 consulit. Et quamvis unusquisque
in societatem ivisse videatur ob suam
potissimum utilitatem, ac charitas be-
ne ordinata incipiat à se ipso, ex quo,
juxta Terentium, *Natura comparatum
est, ut omnes sibi melius esse malint, quam
alteri, sitque proin quis sibimet proximus:*
43 attamen in talibus circumstantiis, ubi
quis seipsum à mortis periculo redi-
mere nequit, cum tamen morte sua,
aliunde indubitanter secutura, om-
nium ceterorum, in societate existen-
tium, vitam in salvo tueri possit, or-
dinata charitas efflagitat, ut potius
44 unus pereat quam unitas. Hinc re-
ctè Thucydides lib. 2. in Orat. Perichlo
ego, inquit, existimo, melius agi cum civi-
bus privatim, si tota Civitas fortunata sit,
quam si per singulos cives felix sit, publice
verò labefactetur. Nam, cum evertitur
patria, is, cui privatim bene est, nihil tamen
minus & ipse evertitur: cui autem malè,
is in illa prosperè agente multò magis inco-
45 lumis est. Laudandus capropter vide-
tur Ciceroni de Finib. d. lib. 3. qui mor-
tem appetit pro Republica: qui docet, cha-
riorem esse patriam nobis, quam nosmetipsos.
Ipse quoque in Lelio affirmat, sibi non
minori cura esse, qualis Respublica post mor-
tem suam futura, quam qualis hodie. Et
in Philipp. 2. asseverat, duo haec se optasse,
ut moriens Populum Romanum liberum re-
linquat, & ut ita cuique eveniat, ut de
Republica bene mereatur.

46 Jam verò si renitatur innocens, ne-
que heroicum charitatis aut pieta-
tis actum per sui traditionem in ma-
nus hostiles exercere, sed unà cum
multitudine perire velit, sentio qui-
dem, eum eatenus compelli posse, ut,
si nolit se resolvere, à Civitate possit
deseri, & sic permitti, quò magis eun-
dem tyrannus apprehendat, dum, qui

Reipublicæ incolumitatem pensi non
habet, vicissim Reipublicæ defensionem non meretur; verum, ut positi-
47 vè ad hoc adigatur, & in casum de-
trectationis poenæ subjiçiat, aut
violenter è Civitate ejiciatur, nec sua-
deo, nec doceo: hoc enim verò nihil
aliud esset, quam innocentem imi-
co mactandum sacrificare, & alieno
furori infontem victimam litare con-
tra dicta in num. 39. Sotus de J. & J. cit.
lib. 5. q. 1. art. 7. Grotius d. lib. 2. cap. 25.
§. 3. num. 1. Pufendorf lib. 8. cap. 2. §. 5.

Neque regeas: non esse rem ma-
48 lam, sed indifferentem, innocentem
tradere tyranno ad illius petitionem:
cum, factà traditione, possit illum
non occidere, sed servare secum ad
finem aliquem bonum aut indifferen-
tem. Esto enim ex se hujusmodi tradi-
tio non sit mala, considerata tamen
juxta num. 35. in circumstantiis, ubi
innocentis traditio urgetur ad mor-
tem, ipsi inferendam, & Civitas per de-
ditionem innocentis excidium à Com-
munitate amoliri intendit, sanè non
indifferens sed peccaminosa censeri de-
bet. Quemadmodum, si adversa-
49 rius reposceret bellum juvenem aut
virginem ad libidinem & voluptatem,
cum illis excitandam, Respublica non
potest hanc traditionem concedere,
licet alioquin secundum se videatur in-
differens esse: quia nempe in utroque
casu ad malum, quod spectatà adver-
sarii intentione morali certitudine
continget, Respublica cooperatur.
Et idè in mea Jurisprud. Canonico-Civ. 50
lib. 5. tract. 1. cap. 2. num. 36. & seqq. ex
multifariis Juris Romani textibus as-
serui, cum, qui per antecedentem
concursum scienter in delictum ita in-
fluit, ac furi v. g. scalam aut sicario
gladium porrigit, ut sine tali concursu
delictum non fuisset admissum, ejus-
dem cum principaliter delinquente
criminis & supplicii reum esse: quia
nihil interest, inquit Jctus in l. 15. ff. ad
L. Cornel. de Sicar. occidat quis, an causam
mortis præbeat.

Neque replices: ex hoc sequi, quòd 51
etiam tunc Civitas se criminis reum fa-
ciat, quando civem, ad mortem re-
petitum, deserit. Aliud namque est,
positivè ad delictum concurrere; aliud
verò

verò negativè se habere, & non impedire, quando sinè manifesta Rēpublicæ perniciè nequit impediri. Illud profectò culpabile saniorum iudicio videbitur; hoc non.

52 Neque urgeas: subditum à Superiore cogi posse ad faciendum id, quod ex sola charitate tenetur facere; non minùs quàm cives cogi possunt in magna frumenti caritate, quod habent, in medium conferre. Siquidem amplior est Civitatis Potestas circa res & bona civium, quæ subjacent liberæ illius dispositioni, quoties id salus publica efflagitat, quàm circa vitam innocentis, quæ solius DEI arbitrio reservata, & humanæ Potestatis arbitrio nullibi concessa dignoscitur.

53 Semper autem de cive innocente hætenùs fui locutus: civem enim nocentem, qui suâ culpâ causam obsidioni Civitatis dedit, veluti Paris olim, quòd Helenam Menelai Regis conjugem rapuerit, Græcos ad obsidendam Trojam excitavit, hostili iracundiæ offerri posse, nemo inficias ibit: quandoquidem poenæ suos Authores tenere debent, & in illa tacita conventionē, quæ inter concives habita videtur, non venit tuitio aut defensio malorum, sed tantum bonorum civium. Vasquius *d. lib. 1. Controv. cap. 13. num. 15.* allegans illud Horatii *lib. 1. Epist.*

Quem sua culpa premit, deceptus omittit tueri.

Et illud Claudiani in *Eutrop. lib. 2.*

*Cautior ante tamen violentum navita
Corum*

*Prospicit, Et tumide subducit vela pro-
cellæ.*

*Quid juvat errores mersâ jam puppe
fateri?*

54 Id quoque concertantibus suffragiis est receptum, quòd, licet homines in Civitates eo potissimùm ex fine convenierint, quò magis cum alia bona, tum præcipuè vitam in tuto collocarent; nihilominus Summa Potestas ad defensionem Civitatis aut asserenda illius jurâ civium vitam ancipiti periculo subicere valeat. Molina *de J. & J. d. tr. 3. disp. 1. n. 8.* Ex quo enim bella fuerunt in mundum introducta,

ad se suâque tuta; bellum verò sinè militibus, qui stringant arma, frustra instituitur: Summa Potestas cives ac subditos adigere potest, ut ad communium iurium assertionem aut conservationem apprehendant arma, pro patria dimicent, sicque mortis periculo vitam suam subiciant.

Ex eodem fonte aliqui deduxerunt, posse in bello cives in obsides hostibus dari, eâ lege & effectu, ut, si pactum, cum hostibus initum, violetur, ultimò possint affici supplicio; juxta formulam, ex testimonio Pufendorffii *de J. N. & G. lib. 8. cap. 2. §. 6.* in traditione obsidum adhiberi consuetam: *tradimus vosce in manus vestras, tanquam charissimam nostræ Civitatis partem, ut, nisi servaverimus, que convenire, nulli deprecemur, quò minùs inferatis, quidquid placuerit.* Sed, quàm ineptè fiat hæc deductio, exinde constat, quòd in vitam innocentium ex sæpe dictis Civitas jus nullum habeat, nec proinde cum hostibus de vita ipsorum pacisci valeat. Postquam enim (verba sunt Grotii *lib. 3. cap. 11. §. 18. num. 1.*) verior Sapientia nos docuit, dominium in vitam DEO exceptum, sequitur, ut solò consensu nemo cuiquam jus dare possit in vitam aut suam aut civis sui. Nec paritas est inter milites & obsides. Nam milites, quamvis periculosam subeant aleam, attamen nec conducuntur nec educuntur in stationem aut aciem, ut occidantur, sed magis ut occidant hostes: obsides verò non dantur, ut interficiant, sed interficiantur ab hostibus, ubi Civitas fidem pactam non servaverit.

Quòd autem (rursus adhibeo verba Grotii *d. l. num. 2.*) ex Recentioribus Jctis non ignobiles conventiones tales valere dicunt, si moribus firmentur, accipio, si jus vocant solam impunitatem, quæ in hoc argumento sæpe venit sub tali nomine: sin à peccato immunes putant, qui ex conventionē sola vitam adimunt alicui, vereor, ne & fallantur ipsi, & periculosâ authoritate alios fallant. Ad stipulatur Clariss. D. Herz *de Fide Pactæ cap. 2. §. 4. num. 52.* Et, si credas, obsidem non peccare, quòd vitam suam pro Civitate oppignoraverit, cum

cùm etiam ex *num. 40. & seqq.* opus virtutis faciat, si mortem pro patria sustineat: hæud tamen eòdem colore hostes, in quorum manus obsides devenerunt, à peccato excusabis: quia totò, ut ajunt, coelò diversa sunt, justè occidi, & justè mori: nam & Sancti Martyres sanctissimè mortem oppetierunt, etsi iniquissimè egerint, qui mortem intulerunt. Planè, si

quis (prosequitur Grotius) obses venit, est, aut ante fuit in numero graviter delinquentium, ac postea fidem à se datam in re magna fefellit, fieri potest, ut supplicium injurià vacet: quod tamen ita cum Guilielmo van der Muelen in *Commentar. ad hunc locum exaudiendum* venit, ut supplicium non aliter sit culpà vacuum, ac si delicto sit commensuratum.

§. III.

Quale Imperium Summa Potestas habeat super Existimatione Civium?

EXistimatio cujuscunque hominis, secundum se atque ex Naturali Jure considerata, est illa bona opinio, quam alii de nobis ob facta aut gesta laudabilia concipiunt. Civiliter autem spectatata consistit in honore, juribus, & favoribus, quibus in Civitate gaudent, qui nominis integritate enitescunt. In priori acceptione Summæ Potestati non competit ullum Imperium in civium existimationem: partim quia in hoc sensu fama & vita pari dicuntur ambulare passu; & sicut Imperio Principis non potest adimi vita innocenti, ita nec auferri bona fama homini innocuo: partim quia ejus generis Potestas ad utilitatem Reipublicæ, cujus interest, homines melioris notæ fovere, non tantum nihil conducit, sed magis nocumentum maximum causat, dum discrimen inter probos & reprobos tollit, & hòc ipsò, ut Civitas flagitiosorum agmine corrumpatur, efficit: partim quia sibi met contraria vel contradictoria sunt, per infamiam aliquem foedorum criminum reum arguere, qui nullam ejusmodi crimen admisit, sed potius per actiones honestas & laudabiles optimum sibi nomen conciliavit. Vid. Pufendorf *libr. 8. cap. 4. §. 9.* Nec officit, quòd in nostra sententia, quam suò quoque suffragiò firmavit Clariss. D. P. Coelestinus Mayr *cit. tract. de J. & J. quest. 6. art. 5. num. 16.* homo sit dominus suæ famæ, utpote per actiones proprias comparatæ; consequenter etiam

Summa Potestas ob dominium eminens in bona & jura civium non minorem hac in re facultatem habeat. Enimverò ex dictis *num. 13. & dictendis in sect. seq.* non agnoscitur aliud dominium eminens Summæ Potestati inesse, ac quatenus exigit solus Reipublicæ: atque ex *num. 64.* talis Reipublicæ nullatenus exigit jus supra hominis existimationem: adeoque dominium eminens ad eam minimè porrigitur.

In posteriori acceptione dubium non invenio, quin Summa Potestas justis de causis possit effectus civiles, qui cæteroquin fluunt ex existimatione naturaliter bona, tollere: quippe cum pertineat ad tranquillum & auspiciatum regimen, etiam illis, qui improbi non censentur, honores, officia, ac dignitates occludere, uti contingit in crimine læsæ Majestatis, in hoc intellectu ad liberos serpente ex *cap. 2. n. 94.* nec non in levi macula, quæ resperguntur, qui sordidum vitæ genus quoad politicam considerationem profitentur per *cap. dilectos 11. de Excess. Prælat. l. neque famosis 2. Cod. de Dignitat.* item in illegimitate *cap. si gens 10. Dist. 56. Pufendorf d. lib. 8. cap. 4. §. 23.*

In eo dubium occurrit, num Princeps aut alius, cui Summa incumbit Potestas, infamiam, in se redundantem, possit in civem probum & honestum derivare? *Cit. Pufendorf §. 10.* distinguit inter delicta Principis domestica sive privata, & publica. Quoad delicta primi generis existimat, neque à Prin-

à Principe honestè postulari, neque à cive præstari posse, ut se pro Principe reum fateatur, ac maculam, quam ille reverà contraxit, plausibili sceleris commentitii prætextu in se recipiat.

70. Quoad delicta secundi generis censet, bonum civem non detrectaturum, quin in casu, quò v. g. ex mandato Principis quid fecit, ex quo damnnum in Rempublicam dimanatu-

rum timetur, simulet, se proprio motu talia attentasse: cum hoc modò salutis publicæ consulere, & simul notam, si quam patitur, facili manu eluere valeat. Nicolaus Hertius ad Pufendorf *cit. l. b.* Quam distinctio- nem assensu dignam arbitror, si quis alienam sibi culpam imputari patitur absque mendacio, quod ab intrinseco malum, & ne quidem in extremo periculo concessum est.

SECTION II.

De Jure Summæ Potestatis circa Res & Bona Civium.

SUMMARI A.

72. In Regnis patrimonialibus Summa Potestas de bonis Civium liberè potest disponere. 73. In non-patrimonialibus tantum disponere valet, quantum exigit salus publica. 74. Potestas hac in sano sensu vocatur dominium eminentis. 75. & seqq. *Locus S. Scripturae Judith. cap. 3. v. 3. explicatur.* 77. *Locus alius Daniel. cap. 2. v. 37. exponitur.* 78. *Locus alius ex Ezech. cap. 46. v. 18. adducitur.* 79. Summi Imperantes tempore annona frumenti reclusionem & venditionem justè præcipiunt. 80. & 81. *Uti & prohibent exportationem.* 82. *Nec non alia, publicè utilia mandant.* 83. *Subi Imperantes velle imponunt tributa.* 84. *Eorum descriptio.* 85. & seqq. *Debentur pro sustentatione Principis & Ministrorum.* 87. *Etiamsi Princeps suâ culpâ redditus suos dissipasset.* 88. *Est tunc sibi aliquid subtrahere tenetur.* 89. *Debentur etiam propter sumptus extraordinarios, publica militibus gratiâ à Principe factus.* 90. *Quandiu illa militibus decet.* 91. & seqq. *Debentur etiam si-*

culo belli. 93. *Si justum fuerit.* 94. & seqq. *Debentur etiam à Gentibus devictis.* 96. & seqq. *Et magis à subditis rebellibus.* 98. & seqq. *Ut tamen sint justa, debent esse moderata.* 100. & seqq. *Indici cum proportione.* 102. *Non ademptâ Principi facultate, unum aut alterum exigendi.* 103. & seqq. *Et applicari in usum & finem, ob quem præstita sunt.* 105. *De eorum obligatione remissivè.* 106. *Vestigialium exactio antiquissima.* 107. *Describuntur.* 108. *Dividuntur in terrestria & aquatilia.* 109. *Offenditur æquitas terrestrium.* 110. *Nec non aquatiliam tam in fluminibus; 111. & seqq. tum in mari.* 112. *Major causa ad maritimum quam fluviale requiritur.* 114. *Agitur de quantitate vestigialium, quando merces importantur.* 115. *Excipienda sunt merces, ad vitium necessaria.* 116. & seqq. *Agitur de quantitate, quando merces exportantur.* 118. *In petenda facilitatè præstantur.* 119. *Sententia ex D. Chrystophoro refertur.*

§. I.

Quid Summa Potestas circa Res & Bona Subditorum per Legem disponere valeat?

72. Ante omnia hæc discrimen est statuendum inter Summam Potestatem in Regnis patrimonialibus, & non-patrimonialibus. In Regnis patrimonialibus, in quibus, ut loquitur Pufendorfus *de J. N. lib. 8. cap. 5. §. 1.* Princeps sibi ipsi quasi cives fecit, ac primus earum rerum, quas Civitas complectitur, dominium sortitus est, non id modo Potestatis habet, quod ex Imperio per se fluit, sed & quod quisvis paterfamilias habet in sup. patri-

monio. Et idè, si dominium hoc illibatum servaverit, cives sua non aliò tenebunt jure, quàm quò servi quondam Romæ peculia sua obtinebant; sic ut eorum possessio sit merè precaria, arbitrio Principis, quando- cunque visum fuerit, revocabilis.

In Regnis non-patrimonialibus, cum Principi absoluta & vera proprietas in rebus subditorum non constet, repetenda est regula ex *num. 13.* tantam scilicet ei Potestatem concedi, quantam exigit *Salus Publica*, velut in variis locis

eis indicat, & docet Grotius, puta in lib. 1. cap. 1. §. 6. & lib. 2. cap. 14. §. 7. cum seq. & cap. 21. §. 11. & lib. 3. cap. 20. §. 10. Qui enim se suaque in Civitatem contulerunt, non hōc ipsō dominium in res sibi proprias à se abdicarunt, sed Potestati solū Civili eas subjecerunt, ut juxta boni publici rationem & exigentiam de illis statuere valeat. Pufendorf d. l. §. 3. Quæ Potestas, quōcunque nomine compelletur, si modò in sensu mox dato capiatur, non moror: possum enim cum Hornio, longam hīc disputationem texente in lib. 2. de Civitat. cap. 4. etiam dominium eminens vocare, quòd emineat supra dominium privatorum, illudque sibi substernat & subordinet ad omnem usum & utilitatem, quam expetit felicitas & incolumitas Reipublicæ. Pufendorf d. l. §. 7.

75 Quod autem affertur ex libro Judith. cap. 3. vers. 3. ubi Syriæ, Mesopotamiæ, Libiæ, & Ciliciæ Populi in Rege Nabuchodonosore jus amplissimum agnoverunt hisce verbis: *omnis Civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes & colles & campi & armentariorum, gregesque ovium, & caprarum, equorumque & camelorum, & universæ facultates nostræ & familiæ in conspectu tuo sunt, sint omnia nostra sub Lege tua*: id sanè denotat spontaneam horum Populorum dedicationem in manus & Potestatem Nabuchodonosoris, non Regiō sed tyrannicō jure volentis *omnem terram suo subjugare Imperio*, velut ipse fatetur d. lib. cap. 2. vers. 3. Cujusmodi deditio constituit Civitatem planè irregularem, herilem nempe, quæ patrimoniali adhuc rigidior & durior est: quæ de causa memorati Populi d. cap. 3. vers. 2. ad Holofernem, Principem exercitūs, dixerunt: *melius est, ut viventes serviamus Nabuchodonosori Regi Magno, & subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur*. & vers. 5. *Nos & filii nostri servi tui simus. Veni nobis pacificus Dominus, & utere servitiō nostrā, sicut placuerit tibi*. Quod insuper adducitur ex Daniele cap. 2. vers. 37. ad eundem Nabuchodonosorem dicente: *tu Rex Regum es, & DEUS Cæli Regnum, & fortitudinem, & Imperium,*

& gloriam dedit tibi: & omnia, in quibus habitant filii hominum & bestie agri: volucres quoque Cæli dedit DEUS in manū tua, & sub ditione tua universa constituit; aut juxta mox datam explicationem intelligendum, aut verius de Potestate Civili, quam habent Reges & Principes in omnes res, humano dominio subjectas, exponendum; nullā verò ratione de dominio proprietatis absoluto accipiendum: alioquin vehementer reclamant ipsa Sacra Scriptura, veluti relucet ex lib. 2. cap. 4. num. 20. & seq. & textus sat luculentus extat apud Ezechielem cap. 46. vers. 18. ut non accipiat Princeps de possessione Populi, oppressione deturbandō eos de jure possessionis ipsorum, de jure suo possessionem tradat filiis suis, ut non dispergatur Populus meus de jure possessionis suæ. Resumantur dicta in lib. 1. cap. 4. num. 1. & seqq. & dicenda infra à num. 140.

Vi Potestatis hujus, prout à nobis explanata est in num. 73. possunt Imperantes statuere I. ut ingruentis annonæ tempore privatorum granaria referentur, ac frumentum, ibi reconditum, publicè venum justō exponatur pretiō. Nam, ut loquitur Lampridius apud Simancam de Republ. lib. 8. cap. 22. cum erit annonæ difficultas, „Præfectus Urbi cogere debet frumenti dominos, ut (exceptō eò, „quod ipsis & eorum familiæ necessarium esse videbitur) reliquum cæteris civibus publicè vendant: quod „ut commodius fiat, compellendi „sunt frumenti possessores, ut illud „profiteantur: qui verò aliquid occultaverit, aut pluris, quàm æstimatum sit, vendiderit, utpote violator Legum & hostis universæ Reipublicæ, severissimè puniendus est.

II. ut, si frumenti aliarumve rerum defectus advertatur, aut timeatur in provincia, nullus quidpiam ad extraneos deportare præsumat: unaquæque enim Respublica, & qui Reipublicæ membrum est, eò collimare debet, ut ipsa potiùs, quàm alia & extranea, rerum necessariorum abundantia sublevetur. Et licet apud extraneos, quàm cives, majus lucrum ex distractione hujus aut alterius rei sperari queat; meminisse tamen oportet memo-

memorabilis effati Imperatoris Justiniani l. un. §. 14. Cod. de Caduc. tollend. quod communiter omnibus prodest, id privata cujuscumque utilitati preferendum est. III. ut excolantur prædia, & ad frugem reducantur; modus statuatur luxui ac

prodigalitati; ac denique, quidquid ad res & bona augenda pertinet, prospiciatur, &, quidquid econtra ad ea diminuenda vergit, intermittatur: de quibus & similibus Legibus eruditè scribit Pufendorf d. lib. 8. cap. 5. §. 3.

§. II.

Qualiter Tributa imponenda aut pendenda sint?

83 **U**T Summa Potestas agnoscatur ut talis, pro infallibili tessera omni ferè tempore tributa ex bonis subditorum fuerunt præstita juxta Divinum Oraculum ad Rom. 13. vers. 5. & seqq. ibi: *subditi estote &c. idè enim & tributa præstatis. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum &c.* Accedunt textus alii ex lib. 2. Reg. cap. 8. vers. 2. lib. 3. cap. 4. vers. 6.

84 Sunt autem tributa nihil aliud, quàm pensationes aut contributiones publicæ, seu, ut describit Pufendorf d. cap. 5. §. 4. merces, quam singuli pendunt Civitati pro defensione salutis & bonorum suorum, & ad tolerandos, qui hic requiruntur, sumptus; & hòc ipsò ex natura ipsius Imperii debentur: siquidem, cum societas humana sit Naturalis, omnia necessaria ad ejus conservationem erunt de Jure Naturæ: igitur ad conservationem & bonum commune Reipublicæ poterit Rex justè à subditis pecuniam exigere. S. Thomas lib. 3. de Regimin. Princ. cap. 11. Unde non incitè Cicero pro L. Manil. tributa nuncupavit *ornamenta pacis & subsidia belli*; ac Tacitus *Annal. 13. 50. 2.* dissolutionem Imperii instare docuit, si fructus, quibus Respublica sustinetur, diminuuntur. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 6. cap. 6. num. 15.* Grotius lib. 1. cap. 2. §. 7. n. 12. Sotus de J. & J. lib. 3. q. 6. art. 7.

85 In specie verò tributa justè indicuntur I. pro congruenti ac decenti sustentatione Principis & Ministrorum Reipublicæ, si vel bona propria, hunc in finem deputata, deficient; aut, quæ olim assignata fuère, non sufficiant: nihil enim æquius aut laudabilius est, quàm eos, qui se suaque ex integro Reipublicæ commodo devoent, publicis sumptibus honorare. Idè D. Thomas cit. l. nemo, inquit, militat

sub stipendiis unquam, & quòdam Jure Naturæ unusquisque de suo labore debet reportare mercedem, ut probat Apostolus in Ep. I. ad Corinth. hinc est, quòd licet Principibus à suis subditis tributa & annuos census percipere. Unde, cum Apostolus in ea Epistola, quæ est ad Romanos, probasset, omne dominium à DEO esse provisum, tandem persuadet, eisdem retribuere pro labore: idè, inquit, & tributa præstatis, Ministri enim DEI sunt, in hoc ipsi servientes. Hæcque tributa exigendi causa non cessat, etiamsi Princeps suâ culpâ, nempe luxu, luxuriâ, prodigalitate, injustitiâ belli bona Coronæ seu redditus, ad suam sustentationem ordinatos, contra jus & justitiam graviter delinquendò dissipasset: quàm diu enim Princeps est, atque Principis officiò, curâ, & sollicitudine fungitur, juxta Divinum & Naturale præceptum dignus est stipendiò; manetque semper & indistinctè verum ipsius Increate Veritatis oraculum *Matth. 22. Reddite, quæ sunt Cesaris, Cesari.* Card. de Lugo de J. & J. disp. 35. sect. 2. n. 19. Lessius de J. & J. lib. 2. cap. 33. dub. 6. n. 48. ubi tamen 88 notabile temperamentum subjicit Molina de J. & J. tr. 2. disp. 667. n. 5. ita differens: deberetunc Principem contentum esse mediocribus sumptibus; &, si progressu temporis deveniret ad abundantiam, id est, meliorem fortunam, debere populis refarcire, quod suâ culpâ fecit illos plus infumere &c. Clariss. P. Söll de Tribut. p. 2. cap. 2. n. 87.

89 II. tributum licitè exigitur, quòtiescunque Princeps publicæ securitatis, utilitatis, aut necessitatis gratiâ sumptus quòsdam extraordinarios facit, veluti quando Regnum aut provinciam à latronibus, mare à piratis, urbem ab incursione hostili, patriam à contagione vel similibus malis defen-

dit, aut liberat. Pelzhoffer *d. cap. 6. n. 5.* Quo pertinet, quod monumentis consignavit Doctorum Angelus de *Regim. Princip. cit. lib. 3. cap. 11. ars,* in-
 90 *quiens, imitatur naturam, & ea non deficit in necessariis; ergo neque ars: sed inter omnes artes ars vivendi est melior, ut probat Cicero in Tusculanis questionibus, eo quod ceteræ artes ordinantur ad ipsam: ergo in necessariis Regni Rex non debet deficere, sed potest supplere omnem defectum ad Regnum conservandum: & ideo potest legitimas exactiones facere.* Quod si

tamen hujusmodi causa securitatis, necessitatis, aut publicæ utilitatis postmodum cessaverit, cessat etiam facultas repetendi tributum: cum nihil sit naturalius aut justius, quam ut, causa cessante, cesset effectus. Sotus *de J. & J. lib. 3. quest. 7. art. 7.* Molina *d. l. disp. 667. num. 1.* Pelzhoffer *cit. loc. sub num. 2.* Nisi, ut Molina limitat in *num. 6.* tributum foret in perpetuum impositum ex pacto, cum subditis in initio, ratione cujus Princeps pro certa annuâ recognitione in se v. g. suscipit defensionem patriæ, maris, & civitatis, quocumque incurfu vel irruptione hostili impugnetur. Videatur Clariss. P. Alanus Pfeiffer *de Restitut. part. 2. disp. 5. art. 6. §. 3. q. 2.*

91 III. tributum jure petitur titulo belli, quod, quia sumptuosum est, magnoque apparatu & impensis constat, absque subsidio geri nequit, ex vulgato jam Taciti effato *4. Hist. 74. 2. neque quies Gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt;* cui succinit D. Augustinus *lib. 22. contra Faustum cap. 74. ibi: ad hoc tributa præstamus, ut propter necessaria militi stipendium præbeat.* Unde

92 Justinianus in sua *Nov. const. 8. cap. 10. §. 2.* profitetur: *inevitabilis est tributorum ex-actio: quia militares expensa magnâ indigent diligentia, & non possunt citra pecunias hæc agi.* Et Justinus *constit. 149. cap. 2. in Novell. impossibile est, ait, ut tributis non illatis Respublica conservetur: militares namque copie, assignatò sibi salariò inde perceptò, hostibus resistunt, & civitates agrasque defendunt, & que à collatoribus contribuentur, partim in ipsos, partim propter ipsos infumuntur & impendantur; nobis autem profus nihil inde præter istarum re-*

rum curas habere contingit. Supponitur autem, bellum, quod movetur, justum esse: nam, qui bellum injuste movet, non tantum peccat, & subditos sine titulo gravat, sed etiam ad restitutionem omnium damnorum, ipsis causatorum, in conscientia obligatur: effectus enim injusti belli sunt injusti. Grotius *lib. 3. cap. 10. §. 3.*

94 IV. tributo legitimè subjiciuntur gentes, bello justò devictæ: cum enim victori in bello justo liceat in victos liberius agere, nec tantum nocentes vitâ exuere, sed etiam provinciam devastare, ac prædia & bona sibi suoque patrimonio addicere; licebit quoque de bonis & prædiis, devicto populo ex gratia concessis, onus annuæ contributionis imponere, vel ad vindicandam injuriam, sibi perperam irrogatam; vel ad refarcienda damna, per bellum causata; S. Scripturâ sic permittente, & probante *Deuteronom. 20. vers. 10. ibi: si quando accesseris ad expugnandam Civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctas populus, qui in ea est, salvabitur, ac serviet sub tributo.* Grotius *lib. 3. cap. 15. §. 6.* Schiara *Theolog. Bell. lib. 1. difficultat. 15. num. 6.* & citati ibidem. Quamvis Molina *d. tr. 2. disp. 674. n. 1.* requirat, ut, spectatis omnibus circumstantiis, tributum sit commensuratum damnis, & sumptibus, in bello factis, nec non culpæ devictorum.

95 V. ex eadem vel majori causa tributis ex æquo gravantur subditi rebelles, seditiosi, & contra Principem aut Rempublicam insurgentes: sicut enim per facinus tam enorme ipsismet bonis, quin & aliquando vitâ possunt exui; ita & collectâ quâdam, relictis ex clementia bonis, mulctari vident. Less. *de J. & J. d. lib. 2. cap. 33. dubit. 6. num. 49.* Card. de Lugo *de J. & J. disp. 36. num. 22.* & alii, quos citat & sequitur Clariss. P. Söll *de Tribut. cit. p. 2. cap. 2. num. 89.* tum ut memoriam habeant 97 admitti sceleris, & consideratione mulctæ ab ausibus nefariis absterreantur; tum ut vires, quibus sæpe redduntur audaciores ad delinquendum, accidantur; tum ut damnorum aut expensarum, si quæ fieri debuerint, compensatio recipiatur.

Ne

98 Ne verò tributorum exactio justitiæ limites excedat, debet observari moderamen, & ultra vires aut necessitatem hujusmodi præstatio non imponi; dum, *qui nimis emungit, elicit sanguinem. Proverb. cap. 30. vers. 33.* Oportet enim, monente ita Ferô in *cap. 22. Matth.* Principes, si Christiani sint, ac gravissimam DEI vindictam incurere nolint, attendere, ne supra modum gravent ac opprimant plebem: cum ipsum Numen Opt. Max. prohibuerit in Lege Veteri, ut, cum Populus Regem constituerit, *non multiplicet sibi equos*; quô verbô, ex mente *cit. Feri*, omnes inutiles impensæ prohibentur, propter quas Populus gravatur, ita ut, qui contrarium facit, injustè faciat, atque ad restitutionem teneatur. Oportet Principes rememorare, quod ex Cominæo conqueritur *Illustr. Pelzhoffer cit. l. num. 3.* magna est quorundam iniquitas, qui, nullâ necessitate coacti, pecuniam pro sua libidine imperant, & amplum alunt satellitium, ut miseram multitudinem in metu contineant; eamque deinde pecuniam temerè & voluptuariè profundunt nullô cum Reipublicæ bonô, & de quotidianis sumptibus nihil remittunt, assentatorum semper stipati turbâ.

99 Certè Tiberius Cæsar apud Sueton. *Tranq. cap. 32.* Præsidibus, onerandas tributô provincias suadentibus, rescripsit: *boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere*; & Tacitus *Annal. 4. 72. 2.* suadet, ut moderatio servetur, ne grandia nimis sint tributa, sed modica, pro copia scilicet aut angustia rerum; & Lipsius *Civ. Doctr. lib. 4. cap. 11. num. 67.* odit Principem, qui *penas ita incidit, ut nequeant renasci*: indeque argutè ingeminat: *carpe, carpe, nisi facis, jure insurgent & clamabunt: sibi quoque duos Deos adesse, paupertatem & impotentiam.*

100 Deinde observanda est proportio inter personas, ad tributum solvendum obstrictas, tantaque singulis imponenda portio, quanta facultatibus & viribus sui patrimonii correspondet: qui enim pluribus abundat opibus, plura in Reipublicæ, à qua majori indiget protectione, subsidium conferre potest & debet. Molina *disp. 668. num. 1.* Pelzhoffer *d. lib. 6.*

P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

cap. 6. n. 2. Pufendorf *cit. lib. 8. cap. 5. §. 6.* Itaque nec per bonam ma- 101 lamve gratiam Princeps hunc sublevare, illum premere debet. Lipsius *d. lib. 4. cap. 11. num. 104.* *ut enim sol & dies omnibus in commune nascitur; sic debet Princeps & incommoda aut commoda civium non divellere, sed omnes eadem equitate continere. Vix credas, ubi inæqualitas, quantum angantur, insidâ humano ingenio invidiâ, ut pari dolore aliena commoda ac suas injurias metiantur.* Tacitus *1. Histor. 8. 2.* Lipsius *d. l. num. 105. & seq.* Quin autem Princeps ex justa causa 102 possit unum aut alterum eximere ab obligatione solvendi tributum, haud licet hæsitare, præsertim si damnum, quod exinde sentit communitas, quatenus onus, uni aut alteri ablatum, reliquis accrescit, aliunde compensetur. Nam & in aliis Legibus, à se latis, Princeps ex justa causa dispensandi facultatem obtinet. Petra *de Pot. Princ. cap. 32. dub. 2. num. 9.* Schiara *Theol. Bell. lib. 1. difficult. 12. num. 15.* Clariss. P. Alanus Pfeiffer *de Restitut. p. 2. disp. 5. art. 6. §. 3. q. 4.* Adhæc obligatur Princeps, vel 103 alius, tributa recipiens, ut ea præcisè applicet in usum & finem, in quem indicta & præstita sunt: quippe æqualis est injustitia, tributa sinè justa causa exigere, vel ea, ex justa causa ab initio exacta, ad usum aut finem illicitum impendere. Vasquez & Azor apud & cum P. Söll *de Tribut. p. 2. cap. 2. q. 2. num. 82.* Adeoque non licet priva- 104 tim elargiri, quod *avidius de Republica sumat.* Tacit. *2. Histor. 84. 5.* Neque explere *biantes in magna fortuna amicorum cupiditates.* Idem *ibid. 1. 12. 4.* Neque per delicias aut sumptus *pecunie illudere.* Idem *ibid. 2. 94. 5.* exemplô Alexandri Romani, qui aurum & argentum rarò cuiquam nisi militi divisit: *nefas esse, dicens, ut dispensator publicus in delectationes suas suorumve converteret id, quod Provinciales dedissent.* Lipsius *cit. lib. 4. cap. 11. n. 98.* Qualis & quanta de reli- 105 quo sit obligatio solvendi tributa in foro conscientiæ, tradunt cum Jure peritis Theologi; quos inter consuli possunt Molina *de J. & J. tr. 2. disp. 674.* Clariss. P. Engel p. m. *ad tit. Decretal. de Constitut. num. 46.* Clariss. D. P. Alanus Pfeiffer *de Restitut. p. 2. disp. 5. artic. 6. §. 2. & 3.*

C c c

§. III.

§. III.

Quâ ratione Vectigalia exigi & præstari valeant?

106 **V**ectigalium usus non minùs quàm tributorum jam ab antiquissimis temporibus, veluti testatum facit Grotius *de J. B. & P. lib. 2. cap. 2. §. 14. num. 2.* invaluit, & quoad exactionem ex parte Imperantium ac præstationem ex parte subditorum & aliorum, æquiparatur tributo à Jure tum Naturali tum Divino per textum Apostoli ad Roman. 13. ibi: *reddite ergo omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal;* hòc ferè solò inter tributum & vectigal observatò discriminè, quòd tributum peti soleat & debeat tantùm à subditis, aut qui bona in provincia tributum exigentis habent sita; vectigal autem tam à civibus quàm extraneis, locum vectigalem transeuntibus, peti valeat. Est enim

107 vectigal, describente Molina *tract. 2. disp. 662. num. 1.* tributum, quod solvitur ob asportationem aut exportationem rei alicujus, vel ob transitum, aut propter venditionem, vel contractum aut actum alium: & consequenter, si extranei merces v. g. importent in aliquam provinciam, aut per illam transeant, vectigal pendere tenentur. Videantur laudati Theologi in *num. 105.* & addantur Sotus *de J. & J. lib. 3. q. 6. art. 7.* Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 33. dubit. 1. & 8.*

108 Vectigalia autem duplicia sunt, *terrestria*, quæ à personis aut mercibus, terrestri itinere comitantibus, exiguntur; & *aquatilia*, tum fluviatrica, tum marina, quæ petuntur à personis aut mercibus, ratis aut navis beneficiò per flumina aut maria in- & a vehi consuetis.

109 Vectigalium terrestrium, æquitas demonstratur ex eo, vel quòd agris persæpè detrimentum per oneraria plaustra inferatur, sumptuque sit opus ad vias muniendas; vel quòd pontes, ob rivos aut flumina intercurrentia facere & reparare necessum sit; vel quòd commoditas in itinere viatoribus & mercibus procuretur; vel quòd Princeps aut Respublica securitatem transeuntibus præstet; vel quòd Civi-

tas modicam saltem recognitionem non injustè petat à mercibus peregrinorum, quas patitur per suam ditio- nem immediatè transire, non erectà stapulâ, ratione cujus cives ejus poterant lucrum capere. Grotius *d. lib. 2. cap. 2. §. 14. num. 1. & seqq.* Pufendorf *lib. 3. cap. 3. §. 7.* Vectigalium aqua- 110 tilium justitia non equidem difficultatem patitur in fluminibus, quæ cum non rarò suis exundationibus & arrosionibus agros vicinos subruant, ac subinde aggeribus coerceri debeant, non iniquum est, ut in solatium horum damnorum modici quid solvatur à vectoribus, uti discurret *cit.* Pufendorf. At in fretis seu mari difficultas 111 inde videtur enasci, non quòd mare secundùm principia Grotii sit positivè liberum (contrarium enim alibi probatum dedimus) sed quòd transitus navium, quando sunt inermes, ad res innoxie utilitatis ex *lib. 1. cap. 1. num. 84.* referatur; quæ tamen paritate, à vectigali terrestri emutuata, facile dispellitur, dicendò, quòd, sicut æquitati non repugnat, ab iis, qui lucrum ex transitu per nostrum territorium quærunt, etsi innoxia sit utilitas, aliquam portiuunculam detrudere; ita justitiæ neuti-quam adversetur, etiam ab aliis, qui lucrum ex transitu per nostrum fretum sectantur, parum aliquid accipere. Pufendorf *cit. l. Ziegler de Jur. Majest. lib. 2. cap. 7. §. 13.* Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 9. §. 20.* Nihil addendò, quòd, 112 si à Domino maris sumptus aliqui sint faciendi ob signa constituenda, notanda brevia, vitandos scopulos, aut ignes, qui nocturno navigantium cursui deserviant, alendos, piratas repellendos, portus muniendos & reparandos, jus petendi vectigalis nemini non pateat. Etsi citatus Pufendorf 113 fateatur, vectigal maritimum, cum in còmmuni æstimatione longè sit odiosius quàm terrestre, moderatè & citra avaritiam tractandum; posseque à non paucis absque negotio tales af-ferri

ferri rationes, unde se ab isto vectigali exemptos prætant.

114 Cum eodem Authore *lib. 8. cap. 3. §. 5.* de vectigalium quantitate ulterius ita discurrendum est. Aut merces aliqua noviter in provinciam importantur; aut ab ea exportantur. Si importentur, nec tam necessitati, quam potius luxui & superbix deserviant, gravius quam cæteræ res vectigalibus onerari possunt: partim quia, ut docet Huber *de Jure Civitat. lib. 3. sect. 3. cap. 1. num. 16. & seq.* solæ res exoticæ ac non-necessariæ quondam vectigalibus fuerunt subjectæ: partim quia sic luxus & superbia refrænatur: partim quia homines locupletes, qui plerumque talibus mercibus utuntur, majorem gabellam facilius quam alii non-locupletes pendunt: ut verè dixerit Simanca *de Republ. lib. 9. cap. 24.* incommodum hic sentire tantum eos, quorum fortunæ id ferre possint; nec ob hanc jacturam ad inopiam redigendos, sed fortasse reddendos esse frugaliore, *ut pecunia jactura morum bonè*

115 *sarciatur.* Quòd si verò necessitati ac quotidiano victui deserviant, aut omnino à vectigali liberandæ, aut non nisi in casu necessitatis leviter onerandæ sunt: cum in tali circumstantia gravius patiantur pauperes, quam divites; nec Respublica lucrum ex sudore pauperum elicere cupiat. Lessius *d. lib. 2. cap. 33. dubit. 7. n. 50. & seq.* Ziegler *de Jurib. Majest. d. l. cap. 9. §. 2.*

116 Si exportentur merces extra provinciam, ponderandum est, utrum expediat Reipublicæ, eas exportari, nec ne. Si non expediat; vectigalia haud illicite possunt intendi, quatenus avarie euctiones non ita proclives fiant ad lucra, cum incommodo Comunitatis ca-

ptanda. Sin autem expediat; vectigalia non tam intendi quam minui oportet, ne cum Reipublicæ damno lucrum nimium ad paucos & privatos transfundatur. Debet tamen ob oculos semper observari celebris sententia Alexandri M. qui, cum audisset, longè plus vectigalium à civitatibus auferri posse, dixit: *olitorem odi, qui radicibus herbas excidat.* Lipsius *d. cap. 11. n. 67.*

In quibus verò rebus præstantum sit vectigal, nihil ex ratione vel Authoribus determinatum adverto. Pecunia quidem res omnium commodissima videtur, utpote quâ merces, quarum diminutio gravior est dominis, quasi redimuntur; at absolutè loquendo potest etiam ex mercibus ipsis aliqua portio detrahi, nisi planè talis sit indolis, ut, si aperiat aut minuatur, merces ipsa deterior reddatur; quemadmodum accidit in vino aut cerevisia: caveri enim vix potest, ut, si aqua repleantur vasa, vinum non fiat spurcum aut debile; & si repleantur, non fiat acetum, ait Zieglerus *d. l. cap. 10. §. 3.*

Cæterum de vectigalium solutione notabilis est sententia D. Chrysoctomi in *Epistol. ad Rom. homil. 23.* cum *vecigal Regi damus, nunquid tanquam prospicienti, nunquid tanquam præsidenti, cura tuitionisque mercedem solventes? Atqui nihil illi solviffemus, nisi ab initio utilem nobis talem fuisse Præfecturam cognoviffemus.* Verum propterea ab antiquis temporibus communi omnium sententiâ Principes à nobis sustentari debere, visum est, ob id, quòd sua ipsorum negligentes communes res curant, universumque otium ad ea impendunt, quibus non solum ipsi, sed & que nostra sunt, salvantur. Plura de vectigalibus, eorum modò & mensura legere erit apud supra cit. Huber.

S E C T I O III.

De Jure Summæ Potestatis quoad Jura Civium.

S U M M A R I A.

120. Declaratur, quanam jura hic in disceptationem veniant. 121. Subjacent illa quoad determinationem Summæ Potestatis. 122. Ratio alienationis. 123. Conditionis. 124. Traditionis. 125. Effectus Civilis. 126. Ficti dominii. 127. In quibus casibus nihil agitur con-

tra Jus Naturale. 128. Concordatur nobiscum Hornius. 129. & seqq. Summa Potestas potest inhabilitare civem ad acquirenda jura. 132. Excludere ab occupatione locorum desertorum. 133. Via publica. 134. Mineralium. 135. & seq. Non obstantel. 3. Cod. de Metall. 137. Item

ab occupatione thesauri. 138. Ferarum animalium. 139. Es solum, quæ in fluminibus reperiuntur. 140. Pro thesauris & aquis salutaribus nil accipere licet. 141. & seqq. Jus, subditis semel acquisitum, citra injuriam nequit auferri. 144. Excipitur casus necessitatis &

utilitatis publica. 145. & seq. Ubi tamen dominium, quod particulares persona sustinuerunt, refarciendum erit. 147. & seq. Quidquid contra opponat Hornius. 149. & seq. Litera moratoria non injustè in certis circumstantiis conceduntur. 151. Quia jus creditoribus per eas non admittitur.

§. I.

*Quid possit Summa Potestas circa Jura Civium
quoad determinationem?*

120 **P**ER Jura Civium hic præcipuè denotantur ea, quæ fluunt ex jure proprietatis, seu jure stricto, quò quisque habet alterum sibi obligatum ad faciendum aut omittendum aliquid in suum præcisè commodum; nempe jus ad rem, & jus in re, cujus species sunt dominium, servitus, pignus, possessio: cujusmodi jura aut statim cum humano genere suum acceperunt exordium, aut cum rerum divisione, si postmodum secuta fuisse supponatur, invaluerunt, dum, ubi semel rem quampiam aliquis fecit suam, de ea pro suo libitu suumque in commodum disponere poterat. Pufendorf *de J. N. lib. 4. cap. 4. §. 5. & seqq.*

121 Quò tamen non obstante, cum ipsa societate Civili penes Regentes & Imperantes semper remansit Potestas, juri proprietatis, & præsertim dominio quoad subjectum sibi Populum suos ponendi terminos, ac liberam alioquin dispositionem certis Legibus circumscribendi. Quemadmodum enim Summæ Potestati subordinantur personæ & res; ita & subordinantur jura circa res aut personas, possuntque ex causa modificari, determinari, restringi aut ampliari. Pufendorf *lib. 8. cap. 5. §. 3.* Exempla si arcessere lubeat ex Legibus Romanis, ea pene sunt innumera.

122 Sic enim, qui perfectus rerum suarum est dominus, subinde illas alienare, & in alium transferre penitus prohibetur, uti constat in pupillis & minorenibus. Interdum apponitur dominio certa conditio, sub qua & non aliter acquiri & retineri potest, uti contingit in pacto legis commissio-

riæ, additionis in diem &c. aut modus, quò non servatò dominium resolvitur. Aliquando dominium, 124 absque traditione vel possessione alicui confertur, uti patet in hæreditate, legato, rebûs, Ecclesiæ relictis; cum tamen ex se & natura sua dominium ex præcedenti traditione comparari soleat. Nonnunquam dominium 125 planè nullum sortitur effectum, sed longò vel longissimò tempore dormit, & in suspenso manet, sicuti evenit in rebus dotalibus, circa quas uxor, quàm diu matrimonium durat, planè nihil operari valet, etsi domina sit. Aliquoties dominium in aliquem tran- 126 siisse seu decernitur seu fingitur in ordine ad certos effectus, velut evenit in bonæ fidei possessore, qui, quàm diu bona fides non destruitur, pro domino habetur. Qua sanè in re ni- 127 hil agitur contra Jus Naturæ, sed libertas domini, quoad determinationem & effectus individuales, Summæ Potestati relicta, per Leges Civiles variè circumscribitur. Et in hoc intelle- 128 ctu admitto propositiones Hornii *de Civit. lib. 2. cap. 4. §. 9. n. 5. & 6.* quòd sola Majestas sit in Republica, quæ modos transferendi domini constituit, quibus alligatur subditi dispositio; quòd in istius manu sit, novas acquirendi proprietatem figuras introducere, pristinas immutare, atque ad eò coercere dispositionem privatam, aut novis Legibus circumscribere; quòd dispositio privatorum nihil valeat sine dispositione Principis, hæc autem illi omnem suam substantiam largiatur, eandemque possit planè evertere.

§. II.

§. II.

Quid Summa Potestas decernere valeat circa Jura Civium quoad acquisitionem?

129 **S**ummæ Potestati congenitum esse, ut cives & subditos ad acquirenda aliqua jura possit inhabiles reddere, ostendit vel sola servitus, libertate naturali privans, juriumque civilium servos faciens incapaces, consensu Gentium introducta, atque à Jure Civili diversimodè informata. Ratio est: quia Jus Naturæ nihil in individuo determinat, sed négativè tantum se habet circa res acquirendas, & jus acquirendi: determinatio igitur est penes Summam Potestatem, quæ pro personarum, rerum, locorum, ac temporum varietate tum de rebus acquirendis tum de jure acquirendi varias ordinationes concipere potest, absque eo, quòd in Jus Naturæ impingat, aut juri privatorum inferat injuriam. Grotius *lib. 2. cap. 2. §. 5.* Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 2. cap. 14.*

131 §. 21. Est nempe jus, primùm acquirendum, non jus perfectum, aut alicui ita appropriatum, ut propriè spectet ad ipsius patrimonium; sed magis est spes juris, eaque fallax & lubrica; & consequenter citra metum injustitiæ, præsertim ex causa rationabili, per Summam Potestatem sufflaminanda. Böhmer *Introduct. in Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 10. §. 11. & 12.*

132 Ex hac conclusione & ejus ratione sequitur I. cives Reipublicæ sinè injuria excludi ab occupatione locorum desertorum, ac sterilium, montium, paludium, sylvarum: quia antecedenter non spectant ad singulos, ut jus ad ea quæsitum habeant; sed, quia à nemine adhuc occupata fuisse supponuntur, potiùs ad ipsam Rempublicam vel Principem pertinent. Böhmer *d. l. §. 17.* Et hinc liberum est Summæ Potestati, velitne illa loca in statu solitudinis relinquere, aut uni tantum & alteri sub obligatione certi canonis excolenda concedere. Stryck *de Jure Principis subterraneo cap. 4. n. 27. & seqq. vol. noviss.*

133 Sequitur II. à dominio viæ publicæ privatos omnes ritè arceri: quando P. SCHMIEP JURISPR. PUBL. UNIVERS.

quidem etiam in Jure Civili via publica quoad proprietatem extra commercium privatorum est, ejusque cura ob communem, quam omnibus præbet, utilitatem nemini alteri, quàm Principi justius tribuitur. Portugal *de Donation. Reg. lib. 3. cap. 3. num. 1.* Hornius *de Civitat. lib. 2. cap. 3. §. 6. num. 1.* Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 2. cap. 17. §. 10.*

Sequitur III. cives à juribus subterraneis & mineralibus, puta auro, argento, ære, ferro, sale &c. licitè excludi: siquidem ejusmodi mineralia & subterranea neque in primæva rerum divisione positivè comprehensa, neque cum fundis, in quibus nascuntur, ad eorum possessores universim translata, sed quasi in libertate & communiōne naturali relicta fuisse censentur. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 5. num. 51.* Böhmer *d. l. §. 19.* Clariss. D. P. Coelestinus Mayr *de J. & J. q. 7. art. 2. n. 1.* Nec obest, quòd in l. 3. *Cod. de Metall.* jus fodiendi mineralia sub lege certi redditus seu canonis metallici omnibus indultū fuerit; quin & in l. 9. §. 2. *l. 13. §. 5. ff. de Usufr. & l. 7. §. 13. ff. Solutio matr.* ejus generis fodinæ domino fundi seu fructuario expressè addicantur: enim- 136 verò id de Jure Romano duntaxat procedere, neutiquàm verò ad Gentes & Nationes alias, apud quas Jus Romanum spontaneò usu receptum non fuit, extendi, plerique attestantur: cum etiam Jure Feudali, apud Germanos multum valente & vigente, in *tit. 56. lib. 2.* inter Regalia connumeratæ legantur. Molina *de J. & J. tr. 2. disput. 54. num. 1. & 2.* Hornius *d. l. §. 8. num. 1.* Portugal *d. lib. 3. cap. 12. n. 10.* Ziegler *d. lib. 2. cap. 19. §. 12. & seqq.* Stryck. *de Jure Princip. subterr. cap. 1. à num. 21. cit. volum. noviss.*

Sequitur IV. non agi perperam à Summa Potestate, quando per Legem publicam impedit, ne inventor thesauri, sive inveniat in loco publico, sive in privato, quidpiam juris acquirat. Covarr. *in reg. peccatum. p. 3. §. 2.* D d d num. 4.

num. 4. Molina de J. & J. d. tr. 2. disp. 56. num. ult. Nam, quidquid desuper Jure Civili dispositum fuerit, thesaurus non est pars fundi aut portio illius, sed magis accensetur bonis derelictis, quorum jus utique Princeps sibi reservare non prohibetur. Böhmer §. 21. Ad datur Grotius lib. 2. cap. 8. §. 7.

138 Sequitur V. à Summa Potestate, subditis jus venandi non injustè prohiberi: nam feræ bestię, sive terrestres, sive volatiles, sive aquatiles sint, neutiquam sunt pars fundi aut ditio- nis, ubi morantur, sed dicuntur esse res nullius, ac in naturali libertate exi- stentes: proindeque, antequàm ca- piantur & occupentur, nemo jus in illis quæsitum obtinet: & hinc, si ca- ptura & occupatio per Legem ex justa causa prohibeatur, nemini injuria ir- rogatur; conformiter SS. Paginis Daniel. 2. vers. 37. ubi Propheta ad Na- buchodonosorem dixit: *omnia, in qui- bus habitant filii hominum & bestię agri: volucres quoque Cœli dedit DEUS in manu tua, & sub ditio- ne tua universa constituit.* Sotus de J. & J. lib. 4. quest. 6. artic. 4. Molina d. tr. 2. disp. 46. & seqq. Portugal de Donat. Reg. d. lib. 3. cap. 8. à n. 44. Gro- tius lib. 2. cap. 8. §. 5. Böhmer cit. l. §. 13. Stryck de Jure Principis aëreo cap. 4. à num. 19.

139 Sequitur VI. in fluminibus, quæ aliunde non solent acquiri privatis, Summam Potestatem rectè sibi ap-

propriare jura fluviatilia, nempe jus insularum, jus alvei, jus alluvionis, jus pontis, jus lapillorum & gemmarum &c. Quæ enim Jure Civili quoad hoc fan- cita fuere, non obligant Civitates & Respublicas exteras, quibus liberum est, hæc Naturæ dona & opera aut sibi reservare, aut subditos in aliquod participium assumere. Böhmer d. l. §. 22. Huber. de Jure Civit. lib. 2. sect. 4. cap. 4. per tot.

Planè à fontibus acidulis, thermis 140 salutaribus, aquis & aliis liquoribus mineralibus, ad salutem hominis ex beneficio DEI ordinatis, Summæ Po- testati non licere, quempiam repelle- re, aut pensionem aliquam pro solo usu exigere, contra Klockium de- Arario. lib. 2. cap. 13. num. 1. tradunt Besold. in Thesaur. pract. verb. *Metallische Bäder* / & Stryck d. l. de Jure Prin- cip. subterr. cap. 4. num. 31. & seqq. cum enim Supremus rerum Opifex non ad compendium unius aut alterius sed communem omnium hominum uti- litatem ejusmodi salutare latices & undas producere soleat, meritò ti- mendum est, ne, si lucrum & quæ- stus inde quæzatur, ex justa vindi- cta exarescant: id quod in nonnul- lis Germaniæ thermis accidisse, ut, exactò pretiò evanuerint, &, subla- tà hæc exactio, rursus manare & fluere inceperint, testes sunt citati Authores.

§. III.

Quid Summa Potestas possit circa Jura Civium jam quæsitam quoad ablationem?

141 Jura civibus jam acquisita quoad pro- prietatem nequeunt ipsis à Summa Potestate citra gravissimam inju- stitiam auferri: siquidem Lex non Hu- mana solum sed etiam Naturalis & Di- vina, quam æquè Princeps ac subdi- tus observare obligatur, vetat, alicui suum auferri, sive per astutiam sive per violentiam aut alium modum con- tingat; sicut in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 1. cap. 1. à num. 95.* abundè pro- 142 batur fuit. Exigit præterea offi- cium ipsius Principis, ut, qui cives, in

unum coetum sese associantes, eorum- que res & jura in suam tutelam recipit, non ipse raptorem, aut lupum agat, locò pascuorum oves excoriandò: *ne inde injuriarum nascatur occasio, unde Jura nascuntur*, uti sapienter proloquitur Imperator in *l. meminere 6. Cod. Unde vi.* Utque jam supra in *lib. 2. cap. 4. à n. 6.* 143 & in hoc *cap. à num. 8. & n. 73.* osten- sum est, non datur in Principe vel Re- publica Potestas tam excelsa aut diffu- sa, quæ nullis Legibus constringatur, quæve cum rebus & juribus subdito- rum

pro sua voluptate disponat: quae consentiunt omnes, quotquot tibi justique amantes ex saniori rationum lumine Summas Potestates dimituntur. Latè Portugal *de Regiis Donation. lib. 2. cap. 2. à num. 10.*

Quòd si tamen Reipublicae necessitas aut communis utilitas efflagitet, jura privatis auferri, ut toti Civitati consultum ac prospectum sit, jam in *num. 13. § 73.* concessi, de personis, & rebus privatorum tunc pro exigentia boni publici statui ac praecipui posse: quale judicium quoque de quibuslibet juribus, uni vel alteri de populo competentibus, ut ea saluti communi sacrificent, ferendum est. Grot. *de J. B. § P. lib. 2. cap. 14. §. 7. & 8.* Verum tamen, ne hæc ipsa limitatio Juris & æquitatis limites transfiliat, res aut jura, ab aliquibus in usum, securitatem, aut commodum Universitatis cessa, à reliqua parte proportionali contributione refarcienda vel compensanda sunt. Grot. *cit. l. Boecler ibid. Ziegler de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 4. num. 14. in fin. cum num. seqq.* Dicitur quippe cum æquitas tum æqualitas, imò jubet, ut damnum, quod quisque Reipublicae causam sustinuit, servatam inter omnes proportionem dividatur, iisque, quibus aliquid de bonis ac juribus decessit, reliquorum, quorum res ac bona vel stabilita vel intacta manserunt, contributione refarciatur. Quòd autem Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 4. §. 20.* & Vitriarius ad Grot. *d. l. q. 12.* existiment, stricto jure non esse necessitatem faciendae compensationis: quia Rex jure suo utitur, nec minus ex eminente dominio de rebus privatorum ad utilitatem publicam disponere valet, quam paterfamilias in utilitatem suae familiae; Guilielmo van der Muelen ad Grot. *d. l.* non immerito mirum apparet: partim quia eminenti dominio, qualitercunque sumatur, hæc conditio primitus annexa fuisse videtur, ut, si casu quodam unus aut alter in commodum publicum rebus suis cedere fuerit obligatus, ex publico refarcitionem accipiat: partim quia primæva civium voluntas erat, ut dam-

na & emolumenta communia inter ipsos sint æqualia: partim quia non solum iniquum, sed etiam injustum est, suum cuique non tribuere, eique, qui Reipublicae causam per jacturam rerum suarum non mediocres fecit expensas, nihil restituere aut retribuere velle. Videatur ipsemet Author citatus.

Possitne Summa Potestas literas moratorias concedere, quarum vigore debitores, qui citra culpam propriam ex infortunio aut temporum calamitate obæratii sunt, contra suos creditores, quò minus ab iis intra certum tempus molestari & urgeri possint ad solutionem, defendantur? Vel ideò in præsentem non ineptè quaeritur, quòd creditoribus jus, ex pacto quaesitum, hòc modò videatur auferri. Si tamen Authores hac in parte consensulam, vix non unò ore tales literas asseverant esse licitas. Nam, quia creditores ipsimet ex charitate tenentur expectare, usque dum debitores ad feliciorum sortem eluctentur; indeque misericordia erga pauperes & indigentes magnoperè à SS. Literis inculcatur *Exod. 22. vers. 25. Levit. 25. vers. 35. & seqq. Eccles. 29. vers. 1. & passim*: neququam inconueniens est, ut debitores contra sævitiam creditorum Principis clementiam protegantur. Idque eò majori cum facilitate in præsentem deduci potest, quòd clarius est, jus creditorum hæc viam non auferri, sed tantum differri, & quidem non sine proprio ipsorum commòdo: cum enim debitores pro eo tempore, quò rescripta moratoria petunt, ad solvendum minus potentes esse supponantur, concessa ad annos aliquot v. g. quadriennium aut quinquennium dilatio auget debitoribus & facultatem, & voluntatem, per industriam & frugalem oconomiam interea tantum æris congregandi, quantum expungendis debitis ex toto vel ex parte sufficiat. Videatur Guilielm. Anton. de Freundberg *de Rescriptis moratoriis*, ubi hanc materiam prolixè distinctè, eleganter, & funditus præ aliis Authoribus pertractat, præsertim *titul. 5. conclus. 6. per tot.*

CAPUT IV.

De Jure Summæ Potestatis circa Judicia,
Contractus, & Successiones Hæreditarias.

Juri, quod Summa Potestas habet in vitam, res, & jura civium, Jus aliud, quò scilicèt potitur circa Judicia, substituo: vix enim alibi Summæ Potestatis autoritas majori cum energia dignoscitur, quàm in tribunalibus, ubi Jus dicitur, justitia administratur, & Imperium in tota sua latitudine exercetur. Adde Contractus, & Successiones Hæreditarias, veluti præcipua & frequentissima negotia, propter quæ homines privati aut sponte ad Judicium provocant, aut inviti in Jus vocantur.

SECTIO I.

De Judiciis.

SUMMARI A.

1. *Judicia sunt necessaria.* 2. *Quia nemo sibi jus dicere valet.* 3. *Sed à Potestate Publica expectare debet.* 4. *Præcipuis autem à Summa Potestate.* 5. *Vel alia, eidem subordinatâ.* 6. *Ubi tamen extrema provocatio reservari solet.* 7. *Antiqui Germani utebantur duellò.* 8. & seqq. *Quorum tamen consuetudo improbat.* 11. & seqq. *Vis privata est prohibita, etiamsi à Fudice denegatur justitia.* 13. & seqq. *Anc causa, quam quis fovet, ab ipso probari nequeat.* 16. & seqq. *Aliud est, quando periculum in mora versatur.* 18. *Aliud item est, si causa concernat Summos Imperantes.* 19. *Qui tamen subinde aliorum consilio rem controversam submitunt.* 20. *Alioquin à vi semper abstinendum erit.* 21. *Ad quodlibet Judicium concurrunt actor, reus, & Fudex.* 22. *Fudex debet procedere secundum acta publica.* 23. *Non autem juxta scientiam privatam.* 24. & seqq. *Præterquam si privatim aliquem scias innocentem.* 26. *Tenetur judicare secundum Leges.* 27. *Etiam Summus Princeps.* 28. *Nisi causa publica aliud suadeat.* 29. *Exemplum ex Lehmanno refertur.* 30. & seqq. *Instantia quadam diluitur.* 33. *Ubi nihil in Legibus dispositum reperitur, proceditur ex ratione Naturali.* 34. *Tenetur quoque Fudex procedere secundum opinionem probabiliorum.* 35. *Si utrinque sit æqualis probabilitas, oportet transactionem aut divisionem suadere.* 36. *Vel etiam imperare.* 37. & seqq. *De personis aliis, ad Judicium concurrentibus remissive.* 39. *Explicatur ordo processus naturalis, & adscisitus.* 40. & seqq. *Ille in omni judicio est necessarius.* 43. *Iste remitti potest.* 44. *De ordine procedendi apud Romanos.* 45. & seqq. *Quintus ordo sit expeditior, naturalis an adscisitus?*

§. I.

De Judiciis Necessitate; & judicandi facultate.

Judicium in qualibet Republica, quàm maximè necessarium esse, ut nempe causæ, inter cives controversæ, autoritate publicâ discutiantur, Jurisperitorum omnium una vox & definitio est: ex quo enim hominum multitudo in Civili societate coaluit, partim ex naturali dissentienti proclivitate, partim ex innata habendi cupiditate, evitari non potuit,

quin altercationes & lites sæpiusculè excitentur; nec tamen expediens erat, quemquam sibi jus in causa propria dicere, dum ex una parte in causa hujusmodi cæcutire, nec, quid liceat, sed magis quid nobis conveniat, perspicere solemus; ex altera parte inter duos litigantes quivis victoriam sibi adscribere, & si amicabiliter id, quod suum existimat, consequi nequit, vi & violentiâ

3 lentiā extorquere consuevit: idcirco communis pacis, tranquillitatis, & justitiæ necessitas postulavit, ut exorta inter subditos litigia non ab ipsis litigantibus, sed à Potestate Publica, quæ nolentes & contumaces ad rectum & æquum compellere valeat, dirimantur. Quamobrem non est, ait Ictus Paulus in l. 176. ff. de R. J. *singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi.* Et Rex Theodoricus apud Cassiodor. lib. 4. var. Epistol. 4. ait: *Legum reperta est sacra reverentia, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu: quid enim à bellica confusione pax tranquilla distat, si per vim litigia terminantur?* Et vim vocant Leges, quoties quis id, quod debet sibi patat, non per Judicem reposcit l. 13. ff. *Quod metus causa.* Pulchrè & egregiè Clariss. D. Franciscus Josephus Herz in novissima tractatione de Magistratu Rom. Germ. lib. 1. cap. 1. §. 1. n. 1.

4 Hæc autem juris dicendi judicandive facultas nulli aptius adscribitur, quam Summæ in Republica Potestati, utpote cujus est, Leges non tantum ferre, sed etiam secundum Leges judicare; neque consulere solum aut deliberare de rebus communibus, sed etiam de privatis justitiam administrare. Indeque tam Aristoteles lib. 4. Polit. cap. 4. inter partes administrandæ Republicæ judicia posuit; quam Thucydides inter signa Summi Imperii *Judiciorum Summam Potestatem* numeravit. Grotius lib. 2. cap. 25. §. 8. n. 1. & lib. 1. cap. 3. §. 6. num. 1. & 2. Imò recte Hesiodo

*Hæc unò Reges olim sunt sine creati,
Dicere jus Populis injustaque tollere facta,*

5 Etsi nil referat, an, qui Supremam habet Potestatem, velit per seipsum judicare, an judicandi facultatem aliis concedere. Nam hodie quidem plerique tum sua Dicasteria tum constitutos in iis Judices ordinare consueverunt; olim verò non pauci Principes officio Judicis fungebantur; prout de Augusto refert Suetonius lib. 2. quod ipse *jus dixerit assidue & in noctem nonnunquam; si parum corpore valeret, lecticâ pro tribunali collocatâ, vel etiam domi cubans; & de Constantino*

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Magno, quod omni hebdomadæ unum diem ad causas audiendas federit, narrat Boecler ad Lipsium Civ. Doctr. lib. 2. cap. 11. n. 8. Si tamen munus judiciale aliis committatur, oportet, ut Summa Potestas jus extremæ provocationis sibi reservet: nam, etsi privilegiò aut præscriptione subditi acquirere possint, ne ab eorum sententiis appelletur; id tamen non aliter admittitur, quam ut semper aliqua ab eis sit provocatio; per supplicationem scilicet aut alium modum. Nam, ut ab aliquo nullâ ratione possit provocari, cum persona subditi repugnat, ac proinde ad Summum Imperium aut partem ejus pertinet; uti loquitur Grotius lib. 2. cap. 4. §. 13. Atque hæc extremæ provocationis reservatio apud Romanos & præcipuum Regiæ Majestatis symbolum, & amissæ in Populo libertatis manifestum indicium erat, veluti notat Clapmar. lib. 1. de Arcan. Rerumpubl. cap. 19. Plura de hoc argumento in nostra Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 2. cap. 4. à num. 523.

Legimus quidem, apud nonnullas Gentes, & ipsos quoque Germanos, etiam ad fidem jam conversos, dubias controversias aliò modò & mediò, ac plerumque singulari pugnâ seu duellò fuisse diremptas. Vellejus Paterculus lib. 2. Historiar. Sed hæc consuetudo, tanquam Juri Naturali refractaria, merito improbatur ab Hübero de Jure Civit. lib. 3. sect. 2. cap. 1. n. 4. Nihil enim ad justitiam consequendam minus conducit tali remediò, quod gladium facit Judicem, eumque dat victorem, non qui jus potius sed majorem gladiandi peritiam habet. Licet Thoniasius in suis annotat. ad cit. loc. lit. q. existimet, Veteres non admisisse ejusmodi pugnas, quam ubi factum esset occultum, ita ut vel actor actionem vel reus exceptionem suam probare non potuerit: quæ ipsa tamen excusatio, ceu DEO & Naturæ injuriosa, pridem à SS. Canonibus in tit. de Purgatione vulgari fuit abrogata. Et hinc Theodoricus Rex, Gothos suos corrigens, *removete, inquit, consuetudines, abominanter inoltas: verbis ibi potius, non armis causa tractetur: ne plus intentio civilis rapiat, quam bella consumant. Scuta in hostes erigant, non in parentes, hoc est,*

- congeneres & cives suos. *Cur ad monachiam recurratis, qui venalem Judicem non habetis? Quod opus est homini linguâ, si causam manus agit armata?* Cassiodorus 3. var. 23. & 24. apud Nicolaum Hertium vol. 2. to. 1. part. 1. cap. 4. §. 7.
- 11 Grotius quoque d. libr. 1. cap. 7. §. 2. num. 1. cessare existimat Judicium, si vel Judex planè nullus habeatur, uti contingit in locis desertis; vel si *subditi Judicem non audiant, aut Judex cognitionem aperte rejecerit.* Sed Huberus id minimè probat d. cap. 1. num. 4. asserens, magis esse, ut ad Superiores Potestates eò casu sit recurrendum, à quibus si remedium non adhibeatur, ferendam Summæ Potestatis injuriam potius quàm ad bellum profiliendum. Cui libentè assentior, ubi supponitur, Civitatem adhuc in suo vigore persistere, neque in statum libertatis naturalis relapsam esse. Cæteroquin verissima manet Ciceronis sententia lib. 3. de LL. *nihil exitiosius esse Civitati, nihil tam contrarium Legibus, nihil minus civile & inhumanum, quam composita & constituta Republica quidquam agi per vim.*
- 12 Idem Grotius lib. 2. cap. 7. §. 2. n. 2. veriore dicit sententiam, *cessare Legem de Judiciis, si jus quidem certum sit, sed simul moraliter certum, per Judicem juris implementum obtineri non posse, puta quia deficiat probatio.* At bene reponit Grotio Hertius de Different. Jur. in Statu Nat. & advent. sect. 2. §. 14. vol. 2. to. 3. nunquam moraliter certum videtur, per Judicem jus obtineri non posse, nisi prius res in Judicium ducatur, & de sufficientia probationis cognoscatur. Porro si, actore non probante, reus justè absolvatur, quomodò contra justè absolutum actor sibi jus dicere justè poterit, ita ut non aut de vi aut de facto teneatur? Adhæc sunt aliæ probationes, si non per testes & instrumenta, certè per jusjurandum, quod vel litigans litiganti vel etiam Judex interdum defert; sunt & alia litis componendæ remedia. Quæ omnia si frustra fuerint, fatius est, DEO rem committere, quàm poenam furti aut violentiæ in foro externo mereri.
- 13 Securior est alia limitatio, à Grotio cit. lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 1. adducta, ubi *expectari Judex non potest sine certo periculo aut damno.* Nam Jure Naturali in continenti se suaque defendere licet; & in Jure Romano receptum est, quod creditor debitorem fugientem, & se eum ferentem pecuniam sistere, & quantum debet, eidem auferre possit l. 10. §. 16. l. pen. inf. ff. *Que in fraud. creditor.* quam Legem Böhmerus in *Intr. ad Jus Publ. univers. part. spec. lib. 2. cap. 7. §. 6.* non Romanam & Civilem sed Naturalem appellat, quasi Naturalis libertas in statu Civili eatenus tantum ad Judicia sit restricta, quatenus per hæc idem obtineri potest, quod in statu Naturali per vim obtineri debebat. Consentit Huber. d. l. num. 3.
- 14 Certissima insuper exceptio est in Summo Imperante, qui, cum Judicem Superiorem, cui obtemperet, non agnoscat, sibi met jus dicere non prohibetur; aut quia pro Principe major stat præsumptio, quod in causa propria, quam suo cum subditi controversam habet, statèram justitiæ præoccupatâ mente in suam partem inclinare nullò modò desideret; aut quia credibile est, fore, ut, ad vitandam partialis animi censuram, non ipse judicet, sed fidos Consiliarios pro Judice quasi seligat; aut quia conditio Summæ Potestatis exigit, æque suam ac aliorum esse Judicem. Quod confert dictum Marci Aureliani Imperatoris: *Magistratus quidem ipsos de privatis, Principes de Magistratibus, DEUM autem de Principe decernere & judicare.* Subinde tamen Magni Principes, finistri aliorum judicii umbram quoque evitaturi, ex spontanea voluntate vel Collegio Prudentium, vel arbitris causas proprias committunt ventilandas, prout ostendit in *Jurispr. Canonico-Civ. lib. 1. tr. 1. cap. 1. n. 181.* de Leone III. Pontifice Maximo, Legatos Cæsareos, in accusatione contra se facta in Judices deligente; de Imperatore Romanorum, in *A. B. cap. 5. §. 3.* in suis causis judicium Comitum Palatini Rhena agnoscente, aliisque Regibus Europæis. Extra hos casus invariatur perstat Ciceronis effatum pro Sextio: *inter hanc vitam perpolitam humanitate & illam immanem nihil tam interest, quam Jus* atque

que vis. Horum utrò uti volumus, alterò est utendum. Vim volumus extinguere? Jus valeat, necesse est; id est Judicia, qui-

bus omnia Jus continetur. Judicia displicent aut nulla sunt? Vis dominetur, necesse est.

§ II.

De Personis, ad Judicium concurrentibus.

AD quodlibet Judicium tres personas principales concurrere, Actorem, Reum, & Judicem, in propatulo est. Actor causam, quam putat justam, proponit, & justitiam sibi desiderat administrari. Reus causam, contra se motam, defendit, aut negandò prorsus intentionem actoris, aut commodam exceptionem opponendò. Judex, inter utrumque medius, utriusque merita discutit, & penes quem invenerit Jura fortiora, victorem pronuntiat.

Precipuum igitur in judicando munus est Judicis, qui, ne deviet à tramite recti & æqui, juxta communiora & saniora principia, in *Jurisprud. Canonico-Civil. lib. 2. tit. 1. cap. 2. an. 25.* ubertim explicata, tenetur I. juxta acta & actitata publica procedere, & quem exinde noverit reum, condemnare, quem autem deprehenderit innocentem, absolvere, velut arguitur ex *Deuteron. cap. 17. vers. 6. ibi: in ore duorum vel trium testium peribit, qui interficietur.*

Quæ verò ex privata tantùm scientia cognovit, ea censentur esse occulta, de quibus Judex in foro humano non judicet, juxta illud, *homo videt ea, que parent, DEUS autem intuetur cor. cap. sicut 33. cap. tua nos 34. in f. cap. ult. de Simon.* nec quicquam in contrarium faciente, quòd Principis Supremi testimonium plurium testimonio præ- aut æquivalcat: quippe quòd solum usivenit in materia, non aliunde, quàm ab illius Potestate absoluta unice dependente, qualis v. g. est forma

testamenti faciendi. Si tamen in causis tam criminalibus quàm civilibus Judex privata scientiã aliquem sciat innocentem, qui nihilominus ex depositionibus testium videtur esse nocens, in hoc casu innocentem condemnare, & æquum dicere, quòd iniquum & injustum est, oppidò durum ac difficile apparet; proindeque Judex Supremus, aut alius,

ad nullam fortè judicati rationem reddendam obstrictus, debet stare pro innocente; Judex autem inferior, cujus decisa Superioris arbitrio subsunt, aut causam à se abdicare, aut officium testis obire obligatur, & si hoc efficere nequeat, itidem ad absolutionem innocentis devenire compellitur. Huber *lib. 3. de Jure Civit. sect. 2. cap. 1. n. 22.* Quam nostram opinionem suò accessu novissimè firmavit Clariss. D. P. Benedictus Schmier ad *lib. 2. Decretal. de Gent. Et re jud. num. 9.* & Clariss. D. Franciscus Josephus Herz *de Magistratu Romano. Germ. lib. 2. cap. 1. tit. 2. à num. 29.* Quò spectant infallibilia S. *Scripturæ dicta & decreta Exodi 23. vers. 1. Et seqq. non suscipias vocem mendacii, nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in Judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Mendacium fugies. Insontem Et justum non occides: quia averteris impium.*

II. tenetur judicare secundum Leges circa casum & causam, quæ hic & nunc discutitur, auctoritate Summæ Potestatis promulgatas: quia per Leges id unice intenditur, ut secundum illas actiones humanæ dirigantur, & si aberrasse deprehendantur, ad orbitam reducantur. Unde D. Ambros. *serm. 20. in Psalm. 118. bonus Judex, ait, nihil ex arbitrio suo facit, sed juxta Leges Et Jura pronuntiat, statutis Juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati Et c. Sed, sicut audit, ita judicat; Et, sicut se habet negotii natura, decernit: obsequitur Legibus, non adversatur; examinat merita cause, non mutat.* Discrimen equidem facit Böhmer in *Introduc. ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 7. §. 22.* inter Summum Principem & Judicem subalternum, quòd hic ad Leges præcisè sit astrictus; ille verò ex justa causa aliquando possit sententiam ferre, prout salus publica & aliæ circumstantiæ

28 tiaz postulant. Verum hæc ipsa tum explicatio tum subjuncta ratio, quod ista fiant ex plenitudine Potestatis, quatenus Princeps omnia ad salutem Reipublicæ, neglectis etiam Legibus positivis, aecommodare valet, satis indicat, allegatum discrimen non discordare à nostro placito, in *præc. cap. frequentius insinuatō*, quod nempe Summa Potestas ex causa necessitatis & utilitatis publicæ jus uni adimere.

29 & alteri adjicere queat. Etsi exemplum, quod ex Lehmanno in *Chron-Spirensi lib. 5. cap. 109.* refert Böhmer de Rudolpho I. Imperatore Austriacæ, non videatur ad rem facere, dum sententiam pro actore mercatore, qui marsupium 200. marcharum cauponi in depositum dederat, contra cauponem, velut reum & negantem, tulit, veritate artificiosum in modum elicitâ.

30 Si dicas: Summam Potestatem Legibus solutam, indeque in ferenda sententia Legibus alligatam non esse. Contra est, quod, si ex Legibus publicis jus aliquod proprietatis civibus sit acquisitum, veluti si ob testamentum imperfectum hæreditas penes hæredes ab intestato manserit, Princeps palmarem injustitiam committat, si extra casum necessitatis aut utilitatis publicæ jus ita quæsitum, ac v. g. hæreditatem, hæredibus ab intestato jam appropriatam, auferat, & hæredibus, in testamento imperfecto scriptis,

31 conferat: quod luculenter agnovit Iustus in *l. 23. ff. de Legat. 3.* asserens, *inverecundum esse, ex imperfecto testamento legata vel fideicommissa Imperatorem vindicare*; subjunctâ ratione: *quia decet tantæ Majestati, eas servare Leges, quibus soluta esse videtur*; ipseque Imperator Justinianus in *§. ult. Quib. mod. testam. infirm.* profitetur, *se tabulas, non legitime confectas, in quibus hæres institutus erat, nequam probaturum.* Ut proinde sententiam aliquorum, existimantium, in Supremis Dicasteriis Judices Legibus positivis adstrictos non esse, universim

32 probare nequeam. Interim, si Legibus positivis in obveniente negotio nihil dispositum inveniatur, Judex ex Naturali ratione & prudenti suo arbitrio, cui aliàs multa sunt relinquenda,

rem decidere obligatur. Böhmer *d. l. sub §. 36.*

III. tenetur Judex non ex qualibet opinione, verosimili aut probabili, sed magis in Jure & æquitate fundatâ, seu verosimiliori & probabiliori judicare: quandoquidem ex dictamine justitiæ Jus suum cuique tribuere, & consequenter, ubi Jus fortius & manifestius suffragari conspicit, id suâ sententiâ comprobare obstringitur. Et, si neutri parti Jus magis assistere, sed utrique æqualiter favere appareat, non poterit Judex ipsis Legibus faventior esse, ac in unam, quæ præplacuerit, propendere, sed divisionem, transactionem, compromissum, aut sortem suadere debet; veluti factô suô præverunt Imperatores Tiberius & Justinianus in *§. ult. Inst. de Vulgari substit.* & Julianus in *l. 40. ff. de Hæred. instit.* Imò, si partes transigere contumaciter recuset, possunt illæ à Judice, saltem Supremo, ad transactionem compelli, præsertim ubi periculum armorum alteriusve mali gravioris imminet; aut non vanè metuitur, ne intra longiores judicialis discussionis moras partes sese invicem consumant. Ertl *de Jure Princip. exercit. 8.*

De personis aliis, ad Judicium sæpe adhiberi solitis, puta Advocatis, Procuratoribus, Notariis &c. vel ideò nihil occurrit memorandum, quia de Jure Naturali vel Gentium sunt prorsus accidentariæ & arbitrariæ, neque ab omnibus Gentibus ad disceptationem judicialem assumi consuetæ; uti notum est de Advocatis, quos, licet magnoperè extollant Imperatores in *l. 14. Cod. de Advocat. diversor. Judicior.* attamen multæ Nationes aversatæ sunt: de Danis enim testatur Böhmer *cit. cap. 7. §. 31.* quod etiamnum, remotis causidicis, ipsimet causas suas proponant; de Germanis ex Floro. *lib. 4. cap. 12. n. 37. & seqq.* narrat, tam intolerabiles ipsis causarum patronos fuisse, ut post cladem à Varo acceptâ potissimum in illos sævierint; quoad Romanos autem Tacitus *Annal. lib. 11. cap. 5. 2.* ita scribit: *nec quidquam publicæ mercis tam venale fuit, quàm Advocatorum perfidia, adeò ut Samius insignis Eques Romanus quadringentis nummorum millibus Sui-*
lio

lio (Advocato) datus, & cognita provocacione ferro in domo ejus incubuerit; & cap. 6. 3. refert verba Silii Consulis, quod, quomodo vis morborum pretia me-

dentibus, sic fori tabes pecuniam Advocatis ferat. Quam relationem in præjudicium Insignium Causidicorum cedere nolim.

§. III.

De Ordine & Processu Judiciario.

39 **O**rdō & processus judiciarius vel est Naturalis, vel Adscititius. Naturalis est, quem Natura præscribit, consistens tantum in partibus Judicii substantialibus, sine quibus scilicet causa dubia rectè ritèque discuti aut decidi nequit. Adscititius est, qui à Summa Potestate pro sua Civitate liberè ordinatur, habens admixtas tum formulas, tum solennitates, tum dilationes; Juri Naturali neutiquam cognitas. Ordo Naturalis indiscriminatim in omni Judicio debet observari: adeoque in primis ad instantiam actoris citandus est reus à suo proprio Judice, cui nempe ratione domicilii aut alias subjectus est: nam absque citatione reus nec audiri nec defendi potest: at juxta Senecam in *Med.*

Qui statuit aliquid, parte inaudita altera, Aequum licet statuerit, haud æquus fuerit.

41 Auditò dein reò, ac intentionem actoris inficiante, devenitur ad probationes & exceptiones, cum in finem tendentes, ut Judici de re controversa fides concilietur; sciatque, num reum ab actione & causa liberum pronuntiare, an verò condemnare debeat.

42 Demum Judex, ubi de causa sibi constat, concipit, ac promulgat sententiam, eamque mandat executioni, nisi Judex sit inferior, & ab ipso ad Superiorem pro reformanda sententia provocetur. Atque hæ sunt partes Judicii substantiales, Jure Naturali desideratz.

Ordo Adscititius observatur tantum in illis tribunalibus, pro quibus à Summa Potestate in sua Civitate fuit præstitutus; ita tamen, ut, qui Summum Imperium tenent, neutiquam ejusmodi constitutionibus judiciariis alligentur, possintque vel per se causam de plano, solà veritate facti inspectà, dirimere, vel etiam aliis, ut citra strepitum & figuram solennis Judicii cognoscant, delegare. *Gail. Pract. Observat. lib. 1. observ. 42. n. 1. & 2.*

44 Quis ordo procedendi quondam in veteri Romanorù Republica præscriptus fuerit, recenter explanavit Clariss. D. Herz *cit. bk. de Magistrat. lib. 1. cap. 4.* Quis ordo in Romano Imperio cum Jure Civili tum & Canonico successerit, in *Jurisprud. nostra Canonico-Civil. lib. 2.* triplici tractatu per longum exponere conatus sum. Modò, si quærere lubeat, quidnam præstantius & utilius sit, præcisè ordini & processui Naturali insistere, vel etiam legalem & adscititium in Civitatem invadere? Tam expedite non dixerim. Id verò vix à quopiam negandum opinor, ordinem Naturalem, quò simpliciore, eò faciliorem, ac non tantum indagandæ veritati sufficientem, sed etiam diminuendis sumptibus & rescandis ac terminandis litibus accommodatiorem fore: ex qua ratione etiam apud nostros Germanos, usque dum Jus scriptum erat cognitum & receptum, continuò viguit teste Lehmannò in *Cbron. Spirensi lib. 4. cap. 21.*

S E C T I O II.

De Contractibus & Commerciis.

S U M M A R I A.

47. Distinguitur inter contractus futuros & præteritos. 48. Quoad contractus futuros Summa Potestas subditos potest inhabiles reddere ad con-

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

trahendam. 49. De certis formis & differentiam præscribere. 50. Effectum illorum in foro interno & externo variè immutare. 51. Neg

non & juramenta in his casibus irritare, in quibus irritantur contractus. 52. Quoad contractus de præterito, illos, si ritè facti non sunt, Summa Potestas declarat nullos. 53. Ritè autem factos debet manserere. 54. & seq. Interdum verò restitutionem in integrum concedit. 56. Convivias in hoc casu negat, juramenti adjecti rescissionem ad Summam Potestatem Civilem pertinere. 57. Affirmat Molina & alii, quorum rationes adducuntur. 58. Agitur de juramento, quod præstant Summi Imperantes. 59. Contractus potissime locum habent in commercio & mercatura. 60. Cujus insensum Summa Potestas insensum mercatus & venditas. 61. Eripiet monopolia. 62. & seq. Ad quæ tamen justa causa requiruntur, & his receduntur. 65. Censura innuitur. 66. Eripiet quoque jus stapale. 67. Quod tamen rarè fieri debet. 68. In contractibus & commerciis Summa Potestas determinat

inensuram & pondera. 69. Ex moribus Gentium; & 70. S. Scriptura. 71. Ac diversa ratione. 72. & seq. Determinat etiam rerum pretia. 74. Quo accuratè servanda sunt. 75. Cudit & variat monetam. 76. & seq. Rationes, quæ jus monetandi spectes ad Summam Potestatem, agglomerantur. 78. & seq. In pecunia non tantum consideratur forma, sed etiam materia. 83. Hornius putat, qualemcunque materiam assumi posse. 84. & seq. Grocius & alii requirunt materiam solidam & utilem. 86. Liberos quidem est, cum externis habere commercia. 87. At ubi semel numerus est receptus, retineri debet. 88. In casu necessitatis, si fiat moneta ex materia fluxa & inutili, tantum est similis ordinari talis. 89. Exemplum Friderici II. 90. & seq. Adaptatio moneta non pendet ex nudo arbitrio Summa Potestatis. 92. Ad eam justa desiderantur causa.

§. I.

Quid Summa Potestas statuere valeat de Contractibus Subditorum?

47. **C**ontractus seu pactum (inter quæ vocabula de Jure Naturali nulla prorsus differentiæ intercedit) in ordine ad Summam Potestatem dupliciter considerari potest; vel in futurum, quando necdum est celebratus; vel de præterito, quando jam celebratus fuisse supponitur. Quoad contractum in futurum Summa Potestas I. justa ex causa suos cives & subditos ad paciscendum, contrahendum, & promittendum inhabiles efficere potest: si enim vel ætas ad eò tenera, aut sexus ad eò fragilis, aut mores ad eò decocti videantur, ut communiter homines ejus ætatis, sexus, vel conditionis aut vim promissionis perfecte non capiant, aut periculum, quod varias ob circumstantias non statim primò se prodit obtutu, accuratè non prospiciant, exigentia rectæ & prudentis gubernationis suadet, ut per Legem Publicam ad promittendum vel absolute vel sine assistentia curatoris aut manuductoris reddantur inhabiles. Grotius *libr. 2. cap. II. §. 5. num. 2.*

49. II. potest contractum à pacto, & ipsos contractus inter se distinguere, singulis certam formam, figuram, solennitatem præscribere, & quidem cum periculo nullitatis aut rescissionis, ubi aliter, quam Leges præci-

piunt, actum fuerit: nam eadem salubris directionis ratio postulat, ut non quælibet promissio agnoscatur in foro pro legitima, præterquam si Legibus & voluntati Legislatoris, vigilem semper oculum ad omnia Civitatis negotia gerentis, commensuretur. P. Engel ad *tit. Decretal. de Constitution. n. 52.* Clariss. D. P. Ambrosius Ziegler in *tract. de Pact. & Contract. quest. 1. §. 5.*

III. potest contractui pacto seu valor & effectus, alioquin connaturalis, videlicet obligatio in foro interno & externo, interdum penitus adimi, subinde verò aliquatenus diminui, ac una obligatio tolli, altera in suo statu relinqui. Sic enim (si lubeat in declarationem assumere Juris Romani sancita) in pacto, quod ajunt, nudo datur quidem obligatio naturalis, stringens conscientiam, sed non efficax in foro externo, in quo promissor ob simplicem & nudam promissionem conveniri nequit. Sic in contractu, ex metu aut dolo inito, utraque obligatio, naturalis & civilis, oritur, sed actio, coram Judice instituenda, fit inefficax per exceptionem metus aut doli, à debitore seu promissore oppositam. Id quod pari discursu & ratione, ex regulis bonæ administrationis deducta, confirmatur, quatenus unò tempore multiplicatio obli-

obligationum expediens, aliò tempore & occasione incommoda apparet. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 17. à num. 19. & Aa. citati.*

51 IV. quòd in illis casibus & materiis, in quibus Respublica potest irritare pacta & contractus, possit etiam juramenta, quæ iis firmandis adjecta sunt, in consequentiam irritare juxta Molinam *de J. & J. tr. 2. disp. 144. n. 13.* Quemadmodum enim finis politicus nonnunquam irritationem pactorum & contractuum sive ipsò Jure sive per sententiam exigit; pariter quoque per indirectum & in consequentiam irritationem juramenti potest exigere: cum in ordine ad forum conscientiarum parum esset, absolvi quempiam ab obligatione justitiæ, si remaneret vinculum Religionis. Molinam sequuntur Lessius *de J. & J. d. lib. 2. cap. 42. n. 55. & 56.* Sanchez, Palao, & alii, quos refert & recipit Clariss. P. Franciscus Schmalzgruber *ad lib. 2. Decret. tit. 24. num. 102. & seqq.*

52 Quoad contractus de præterito, seu actu jam celebratos & absolutos, interest, an ritè & juxta Leges sint celebrati; an secus. Si hoc; Summa Potestas illos declarat nullos, & si quid eorum occasione ad alterum pervenerit, restituere jubet. Si illud; Summa Potestas nequit contractum validum annullare; sed, quia contractentibus jus exinde partum & comparatum est, extra necessitatis aut utilitatis publicæ casum, ratificare & conservare tenetur; nisi poena, ob delictum in contractu admissum statuta, aliud exposcat. Pufendorf *lib. 8. cap. 10. §. 7.*

53 Equidem in integrum restitutio subinde conceditur à Principe non tantum in casibus, jam antecedenter per Legem publicam expressis, puta ex capite minoris ætatis, doli, metus, læsionis enormis &c. sed etiam generaliter, quotiescunque justa causa videbitur, prout constituit Jus Romanum in *tit. ff. & Cod. Ex quibus caus. major.* ipsique Prætori Romano, velut Magistratui non Supremo sed subalterno, hanc facultatem indulgit. Verum, quia hæc justa causa semper in Naturali fundatur æquitate, quòd nempe vel

injuria alterius compaciscentis interveniat, vel quis non suâ culpâ sed innocenter & inculpate læsus fuerit; Princeps nihil in hoc passu contra Jus Naturale decernit, sed potius id explicat, ac, quòd æqualitati consonum est, declarat, omniaque ita moderatur, ut quilibet in statum pristinum, in quo constitutus erat ante contractum, reponatur.

Num verò Suprema Potestas Sæcularis in simili hypothesi, in qua rescindit vel irritat contractum, possit etiam juramentum, majoris roboris gratiâ actui superadditum, rescindere vel irritare? Dubium facit Covarruv. *in relect. cap. quamvis pactum part. 1. §. 3. à num. 27.* ubi, relatis pro utraque parte diversis Doctoribus, concludit, eam facultatem non ad Laicos sed ad solas Potestates Ecclesiasticas pertinere. Verum; Molina *cit. disp. 149. num. 12.* cui adstant Sanchez, Pax Jordanus, Haunoldus, Laymannus, & alii apud eum Clariss. P. Franciscus Schmalzgruber *cit. l. num. 101.* scribit, se non dubitare, quin, si Covarruvias attendisset ad sua fundamenta, sine ulla controversia sententiam contrariam amplexatus fuisset. Fundamenta autem Molinæ sunt: tum quia discrimen non modicum est inter juramentum, DEO & homini præstitum, cum juramentum, immediatè DEO præstitum, unice versetur circa materiam spiritualem, & virtutem Religionis, in quam nemini Potestas est data, quàm DEI Ministris & Vicariis in Spiritualibus; juramentum verò, homini præstitum, versetur circa materiam ex se indifferentem, promissionem scilicet, in gratiam hominis factam, circa quam Potestas Politica pro exigentia boni publici disponere valet: tum quia per relaxationem aut irritationem ejusmodi juramenti non tollitur reverentia, DEO Opt. Max. debita, sed tantum solvitur obligatio, debita homini, ac ejus utilitatem & favorem principaliter respiciens: tum quia, si ille, in cujus gratiam aliquid juratò fuit promissum, remittere potest hanc promissionem directè, & indirectè juramentum; ratio non apparet, cur non stiam Potestas Summa temporalis,

quæ directè potest irritare eandem promissionem, etiam indirectè juramentum irritare valeat.

58 Obiter hic adnotandum cenſeo, quod post Grotium *lib. 2. cap. 14. §. 3.* notavit Pufendorfius *lib. 8. cap. 10. §. 4.* haud quidquam licere Regi, juramentum proprium, valide conceptum, nullòve infectum vitio, rescindere,

eò tantùm obtentu, quòd quaedam suorum subditorum juramenta eidem liceat rescindere. Nam, quæ hòc modò rescinduntur, jam antea hanc conditionem in se habebant: *ni Superior noluerit*: atqui nullam posse contrahi obligationem, si quis suo arbitrio reservaverit facultatem non præstandi, in apico est.

§. II.

Quid Summa Potestas disponere possit circa Subditorum Commercia?

59 **C**ontractus maximè locum sortiuntur in commercio & mercatura: ex eo namque, quòd merces & importentur in Civitatem & exportentur, subditi quotidianam habent occasionem, tam inter se quàm cum extraneis diversimodè contrahendi; cum ea, quæ sibi necessaria aut utilia sunt, comparandò; tum alia, quæ inutilia vel omninò superflua judicantur, distrahendò. Ut autem commercia & mercatura, quam Baldus apud Anſaldum de Anſaldis in *tr. de Commercio & Mercatura disc. gen. n. 4.* quantum Reipublicæ elementum appellavit, floreat, nec tamen Respublica detrimentum inde patiatur, Summa Potestas

60 I. instituere potest non solum mercatus, quibùs aut singulis aut certis per hebdomadam diebùs res venales publicè venum exponantur à civibus & incolis; sed etiam nundinas solennes, ad quas extraneis cum suis mercibus advenire, easque vendere liceat, concessò Privilegiò, ne pro eo tempore ob debita civilia, antecedenter contracta, detineantur aut molestentur. Ziegler *de Jurib. Majestat. lib. 1. cap. 24. per tot.* Anſaldus ab Anſaldis *cit. disc. gener. num. 20. & seqq.*

61 II. erigere potest monopolia, atque vel certis personis, cum aliarum exclusione, jus mercaturæ concedere, vel etiam facultatem, certas artes profitendi, merces fabricandi, eas intra aut extra provinciam vehendi, non nisi aliquibus ex Civitate indulgere: quamquam enim monopolia graviter interdiciantur ab Imperatore Zenone in

l. un. Cod. de Monopol. quòd libertas commerciorum per ea magis sistatur, quàm promoveatur; rerumque necessarium comparatio frequenter ex unius aut alterius hòminis avara manupendat. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 13. num. 35.* Nihilò tamen minus occurrere possunt motiva non levia, quæ monopolia ab omni naevo & noxa absolvant. Molina *de J. & J. tract. 2. disp. 345. num. 3.* Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 21. num. 148.* Grotius *lib. 2. cap. 12. §. 16.* D. ab Andlern *Constit. Imp. verb. Monopolium. num. 3.* Nam, cum mercibus peregrinis apportandis, ob ingentes, qui fieri debent, expensas, non omnes & singuli de Civitate, sed tantùm aliqui pares sint, injuriam nemini facit Princeps illius Civitatis, qui solis civibus, merces illas suò impendiò afferentibus, jus vendendi permittit: ne cæteroquin commodum, quod ab ipsis magno cum periculo & sumptu constitutum est, alii gratis percipiant. Pufendorf *de Jur. Nat. lib. 5. cap. 5. §. 7.* Adhæc, si cuilibet liceret, omnia & omnibus vendere, facilè contingeret, ut ex defectu lucri nemo ferè adesset, qui etiam res vulgares, & vitæ sustentandæ necessarias, ex aliis remotisque locis suo cum dispendio accerseret; sicque, dum unus alteri lucrum interceptit, omnes esurire vel egero cogantur. Ziegler *de Jurib. Majestat. d. lib. 1. cap. 47. §. 3.* Præterea, qui novam artem invenit, Reipublicæ pro pacis aut belli tempore salutarem, utique dignus est, ut eam ipse & ejus hæredes privativè quoad alios in perpetuum aut

- aut ad certum tempus exerceat: cùm etiam in pluribus Europæ Civitatibus certa quædam præstitisse oporteat, qui mercaturam aut opificium aliquod colere vult; nec sufficiat, ejus negotii solam obtinere scientiam. Pufendorf *d. §. 7.* Anfald. ab Anfald. *de Commercio & Mercatur. cap. 26. num. 22.*
- 65 Semper tamen Summæ Potestati cavendum & prospiciendum erit, ne monopolæ ex nimia ditescendi aviditate pretium ultra jus & æquum augeant, &, dum ipsi soli facultates suas instruunt, tota communitas sensim emungatur. Lessius *d. l. n. 149.* Grotius *d. §. 16.*
- 66 III. introducere potest jus, ut vocant, stapulæ, cujus virtute merces, alio ex loco advectæ, detinentur, eò

fine, ut vel certius solvantur vectigalia; vel mutantur vehicula aut navigia; vel publicè venum exponantur. Pufendorf *de J. N. & G. lib. 3. cap. 3. §. 6.* Ziegler *d. lib. 1. cap. 42. §. 1.* Textor *cit. l. num. 34.* Quia verò libertas commerciorum hòc jure non parum restringitur, ideòque à Guilielmo van der Muelen in *Comment. ad Grot. lib. 2. cap. 2. §. 13. num. 5.* fortiter impugnatur; ad ejus legitimam subsistentiam requiritur, ut rariùs & non promiscuè concedatur; nec mercatores aut fidem de pretio habere, aut minus pretium, ac quò ipsimet merces compararunt, acceptare, aut aliàs damnosam sibi negotiationem subire cogantur. Ziegler *ib. §. 5.* Schweder in *Intr. ad Jus Pub. part. spec. sect. 1. cap. 20. n. 9.*

§. III.

Quid Summa Potestas ordinare valeat circa rerum mensuram, pondus, pretium, & monetam?

- 68 **I**N contractibus & commerciis, ad servandam æqualitatem, nec non evitandas fraudes, plura occurrunt, circa quæ Summa Potestas officium suum interponere debet. Sic enim I. eidem incumbit, de uniformi pondere & mensura providere, quatenùs hòc modò res illæ, quæ non nisi per ponderationem vel ad mensurationem solent in humanum venire commercium, tutò æstimentur, &, quotquot circa res hujusmodi contrahere volunt, pro majori securitate & sinceritate non aliò pondere vel mensura utantur: hoc enim plerisque Gentibus, Atheniensibus, Hispanis, Gallis, Anglis, & præcipuè Romanis, ut patet ex *l. penult. in pr. Cod. de Defensor. Civit. l. 1. Cod. de Ponderat. lib. 10.* in more positum erat, ut ponderis ac mensuræ certitudo autoritate publicâ statuatur, omnesque subditi huic statuto obtemperare teneantur; approbante & simul imperante sic Legislatore Divinò *Levit. cap. 19. vers. 35.* ibi: *nolite facere iniquum in judicio, in mensura magna, in regula, in pondere, in mensura parva. Statera justa, & equa sint pondera, justus modius, æquisque sextarius.*
- P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Deuteron. 25. vers. 14. & 15. ibi: *non habebis in sacculo diversa pondera, majus & minus: nec erit in domo tua modius major & minor: pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, ut multò tempore vivas super terram, quam Dominus DEUS tuus dederit tibi. Mich. 6. vers. 11.* ibi: *nunquid justificabo stateram impiam? & sacculi pondera dolosa? In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate.* Nicolaus Myler ab Ehrenbach in *Metrologia cap. 1. per tot.* Quòd autem Summæ Potestati hoc jus præcipuè conveniat, ratio non una est: partim quia universim curare obstringitur, ut procul omni fraude & fallaciâ promoveantur commercia: partim quia specialiter in observantia certi ponderis & mensuræ sita est tranquillitas Reipublicæ: partim quia uniformitas in hiscerebus non potest ab aliò, quàm cui tota Civitas parere necessum habet, cum intento effectu introduci. S. Thomas *de Regim. Princ. lib. 2. cap. 14.* Myler in *d. Metrolog. cap. 2. per tot.* Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 1. cap. 12. th. 6. num. 5.*

II. incumbit determinare rerum pretia, non quidem universaliter, sed

G g g quoad

quoad illas, quæ ad victum & alimentum magis sunt necessariæ, puta frumentum, panem, vinum, cerevisiam &c. Covarruv. *lib. 3. var. resol. cap. 14. num. 3.* Molina *de J. & J. tract. 2. disp. 364. num. 1.* Ziegler *d. lib. 1. cap. 46. §. 2.* nam quia talibus rebûs nemo carere potest, sed, velit nolit, de iis sibi suæque familiæ tenetur prospicere: 73 authoritate Imperantium opus est; vel quia insatiabili dardaniorum, propolarum, & ejus furfuris hominum cupiditate plerumque ita excreverent pretia, ut pauperiores ne quidem haberent, quò necessaria sibi comparent: vel quia æqualis mercium æstimation non tantum multifarias lites submovet, sed etiam facilitatem humanæ negotiationis promovet: vel quia propter diversimodam circumstantiarum, in quibus æstimation crescit & decrescit, congeriem nemo securius pretium determinat, ac Summa Potestas, cujus est, mercium copiam, inopiam, utilitatem; nec non labores, expensas, & pericula, in illarum comparatione sustinenda, gnaviter expendere, iisque publicam æstimationem conformare. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 21. num. 7. & 8.* Casu quò autem 74 authoritate legitimâ certum pretium fuerit determinatum, illud consistit in indivisibili, neque citra peccatum injustitiæ aut venditoribus licet, merces suas cariùs vendere, aut emptoribus fas est, minori pretiò venditores invitos defraudare. Molina *d. l. n. 2.* Lessius *n. 9. & 12.* Sotus *de J. & J. lib. 6. q. 2. art. 3.*

75 III. incumbit, monetam seu pecuniam, tanquam instrumentum contractibus & commerciis oppidò necessarium, tum cudere, tum curare: quia enim priscis temporibus mortales, contrahere volentes, ad summam redigebantur angustiam, nec aliam ferè conventionem, quam permutationem, celebrare poterant; & nihilominus in ipsa permutatione sæpiùs accidebat, ut, *cum tu habeas, quod ego desiderem, ego invicem habeam, quod tu accipere velis, electa materia est, cujus publica ac perpetua æstimation difficultatibus permutationum equalitate quantitatis subveniret, eaque materia forma publica percussa*

usum dominiumque non tam ex substantia præbet, quàm ex quantitate, nec ultra mercem utrumque sed alterum pretium vocatur, ut accommodè differit Jctus Paulus in l. 1. in pr. ff. de Contrab. empt. Cur ve- 76 rò nemini alteri, ac Summam Potestatem habenti, aut, qui ab ea speciale privilegium accepit, facultas cudendi curandique monetam adscribi possit, rationes plures suggerit S. Thomas *de Regim. Princ. cit. lib. 2. cap. 13.* tum quia numisma est verum ornamentum Regis & Regni, quatenus eò repræsentatur imago Regis, juxta illud: *cujus est imago hæc? Dicunt ei: Caesaris. Matth. 22. vers. 20.* tum quia, in quantum monetata est regula & mensura rerum venalium, in tantum monstratur excellentia Principis, ut videlicet imago ipsius sit in nummo regula hominum in suis commerciis: tum quia numisma cedit in proprium commodum Principis, quatenus per ipsum mensurantur tributa & exactiones. Quibus ra- 77 tionibus adjungi potest, quòd, tametsi materia, ex qua formatur pecunia, privatorum quoque commercio subsistit; valor tamen publicus, qui potissimum in humano spectatur commercio, nequeat ab alio, quàm qui Majestate præditus, vel ab ea privilegiatus est, imponi: quippe cum debeat esse universalis, obligans & obstringens omnes, quotquot in Civitate contrahere, justumque pretium in conventionibus, præsertim emptione, venditione, aut solvere aut recipere cupiunt. Hornius *de Civitat. lib. 2. cap. 6. §. 2. num. 1. & 2.* Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 49. §. 7 & seqq.* Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 20. num. 10.* Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 6. cap. 1. n. 3.*

Tria solummodò hinc in quæstio- 78 nem veniunt; primum est: an in pecunia consideretur sola forma, seu impressio imaginis, nominis, insignium, aut characteris publici cum valore impositio, absque materia? Secundum: qualis materia ad pecuniam sit adhibenda? Tertium: an valor pecuniæ ex libero Summi Imperantis arbitrio minui vel augeri possit?

Ad primum respondendum puto, 79 materiam quoque in considerationem esse deducendam. Siquidem, ut constat

stat ex textu Pauli in *n. 75.* citatò, ad sublevandam permutationum difficultatem inventa est materia, cui forma publica fuit impressa: consequenter non sola forma, sed etiam materia præstat id, cuius gratiâ primitus erat introducta pecuniâ. Quòd autem in eodem textu dicatur, pecuniæ usum non tam ex substantia, quàm ex quantitate metiendum esse; materiæ considerationem non penitus excludit, uti nec pietatem ab homine removet, qui ipsum non tam ex pietate quàm scientiâ commendandum esse enuntiat. Quin, ut probè ex Vinnio observat Ziegler *cit. l. §. 14.* idèò quantitatis mentionem facit Ictus, quòd pecunia sit ex censu rerum fungibilium, quæ, cum in commercium humanum non aliò mediò trahantur, quàm considerata quantitate, indeque mensurari, ponderari, vel numerari debeant; magis ex quantitate, quàm ex materia spectantur, eaque ratione speciebus & corporibus in Jure Romano opponuntur. Accedit, quòd commercia, quæ Juris Gentium suò modò sunt, haud aliter ac per pecuniam, quæ sit integra, proba, atque adèò ex materia certi ac intrinseci valoris & ponderis conflata, propagari queant: cum forma & valor extrinsecus non nisi in propria cujusque Imperantis Republica æstimetur. Qua de causa apud Romanos olim nummorum ponderatores, qui Triumviri Monetales appellabantur, deputati sunt juxta *l. 2. §. 30. ff. de Orig. Jur. l. 2. Cod. de Ponderat. auri lib. 10.* Veneti quoque & Lusitani nec non & Germani Judices ac Inspectores supra monetam constituerunt. Portugal *cit. cap. 25. num. 43. & seqq.*

83 Ad alterum Hornius *cit. cap. 6. §. 3. num. 2.* ita respondet: cum totum negotium ab arbitrio Superioris dependeat, non à natura, liberum omninò est, designare materiam, quæ pretii nomen sustineat. Opinione hæc omnia constant: & auri, argenteque nobilitas ab eo fonte fluit. Nihil peccasse arbitror in politicas regulas Principes, qui ex corio chartave nummos fabricarunt; quemadmodum de Tartaris memorant, & aliis Populis, qui scortis atque testaceis nummis usi sunt.

At Grotius *lib. 2. cap. 12. §. 17.* asserit, 84 materiam debere talem esse, ut per se minimè flectatur, cujusmodi in genere æstimabilia sunt aurum, argentum, æs, quæ ferme tantundem ubique & semper valent. Eoque respexisse creditur, tum Aristoteles *libr. 1. Polit. cap. 9.* ubi materiam nummi voluit esse ex *numero rerum utilium*: quia, si nummi materia prorsus inutilis esset, nemo prudens pro suis rebus eam acciperet; tum Paulus in *d. l. 1. in pr. de Contrah. empt.* ubi publicam & perpetuam æstimationem in pecunia desideravit: perpetuitas namque æstimationis fundamentum habet in materiæ perpetuitate, quatenus ex se edacitati temporis & consumptionis resistit. Ziegler *d. cap. 49. §. 15.* ubi ad 85 mentem & intentionem Aristotelis *d. cap. 9.* addit, materiam, ut sit utilis, debere esse tractabilem, ac posse circumferri, condi, liquari, cogi, duci, cudi, figurari, verberari, durare tandem in his omnibus minimò sui detrimentò; quæ posterior conditio separat nummum à frugibus, aliisque rebus omnibus, quæ utiles quidem sunt, non tamen hòc modò tractabiles.

Equidem non diffiteor, Principem, 86 cujus subditi nulla cum exteris foveant commercia, pro sua libera voluntate in locum monetæ argenteæ vel aureæ, plumbeæ, stanneæ, aut ferreæ; contra morem antiquum, de quo testatur Huberus *de Jure Civit. lib. 3. sect. 3. cap. 2. §. 3.* introducere posse: at, ubi 87 semel aureus argenteusve nummus in proba & ab intrinseco valente materia est receptus, absque grandi Reipublicæ damno non poterit abrogari: cum & publicè intersit, illibatam integramve conservare monetam, quatenus unusquisque subditus certam rerum suarum æstimationem inire valeat; & singulorum utilitas in eo vertatur, ut, quia in se & communi æstimatione metalla inter se differunt, argentum æri, & aurum omnibus antefertur, metallum inferius auro & argento æquivalere non permittatur. Ziegler *d. cap. 49. §. 17.* Guilielm. van der Muelen ad Grotium *d. lib. 2. cap. 12. §. 17.*

Admitto quoque, in casu necessitatis & indigentia publicæ ex quavis materia,

teria, etiam fluxa & fragili, charta, corio, cortice, quin & in minori pondere aut bonitate monetam confici posse; sed eâ lege, ut, cessante necessitatis angustiâ, in vicem nummi similitudinarii nummus verus & probus substituatur, ac damnum, communitati illatum, pro re nata resarciatur: quemadmodum ab Imperatore Friderico II. laudabiliter factum memorat Ziegler *cit. cap. in §. 22. & seqq.* & ita faciendum esse, non obscurè declarat Innocentius III. in *cap. quanto de Jurjur.* ubi reprehendit Regem Arrogoniæ perinde ac ipsius Consiliarios, quòd juraverit irrequisitò Populò, ad certum tempus conservare monetam patris sui, quæ circa ejus mortem justò pondere erat defraudata; quem textum ad propositum allegat Doctor Angelicus *de Regimin. Princip. d. lib. 2. cap. 13.*

90 Ad tertium contra *cit. Hornium §. 7. resp. mutationem monetæ, sive concernat valorem intrinsecum, sive extrinsecum, ex nudo Summæ Potestatis beneplacito haud pendere. Pelzhoffer cit. lib. 6. cap. 1. n. 4. & 5.* Quandoquidem non tantum speciale quid videtur in quacunque mutatione, ut ea sinè consensu subditorum non fiat, quatenus in commerciis ingens detrimentum subire possunt, velut ex *cit.*

cap. quanto cum S. Thoma arguitur; sed etiam ratio, ex hucusque dictis & 91 repetitis derivata, non finit, ut, qui in pecunia numerata majoris valoris jus quæsitum habet, illò defraudetur, ac, qui hodie v. g. in centum aureis quadringentos numerat florenos, cras trecentos duntaxat habeat. Sive enim tantum demat Princeps de ipsis corporibus nummorum, sive de valore eorundem, utrobique jus, quod in pecunia æstimatum habet subditus, aufert, utrobique facultates ejus invertit, & pauperiorem reddit. Covarruv. *de Veter. Numismat. Collat. cap. 7. num. 6. Portugal cit. l. de Donat. cap. 25. num. 16. Ziegler sæpe cit. cap. 49. §. 13.* Si tamen justa suffragetur causa, puta, 92 quòd aut materiæ raritas ac nobilitas augmentum monetæ suadeat, aut ejusdem vilitas ac ignobilitas diminutionem exposcat; præcipuè verò si necessitas publica ob pecuniæ penuriam valoris incrementum efflagitet, unanimem sententiam esse, dicit Portugal *d. l. num. 19.* quòd Summa Potestas se solâ valorem immutare valeat: quia, ut ille scribit ex Horat. Montan. Reges in materia monetarum sunt Ministri Juris Gentium, secundum quod æqualitas servanda est juxta temporum & rerum vicissitudines. Concordat Covarruv. *ubi supra.*

S E C T I O III.

De Successione Hæreditaria.

S U M M A R I A.

93. Proponitur quæstio de origine testamentorum. 94. & seqq. Recensentur multiplices rationes, ex quibus concludi videtur, testamenta originaliter non provenire ex Jure Naturali. 98. & seqq. Ostenditur in contrarium, qualiter dominio infirmitas facultas disponendi in tempus mortis. 100. & seqq. Declarantur duo loca S. Scriptura, Genes. 24. & 47. 103. In confirmationem assumitur duplex locus alius Genes. 27. & 15. 104. & seqq. Adducitur paritas inter donationem & testamentum. 106. Exponitur moralis visio voluntatum ex parte testatoris & hæredis. 108. & seqq. Summa Potestas in sua Civitate testamenti factionem penitus abolere potest. 111.

Nec tamen per hoc liberis & creditoribus præjudicatur. 112. & seqq. Aut saluti animæ. 114. & seqq. Potest etiam testamentis præscribere certam formam. 116. Et rursus istam formam tollere. 117. & seqq. Potest etiam hæreditatem hæredibus institutis, tanquam indignis, auferre. 119. Successio ab intestato pariter ex Jure Naturali descendit. 120. & seqq. Nixitur conjecturæ voluntatis, & primò vocat liberos. 122. & seqq. Deinde alios propinquos. 124. & seqq. Summa Potestas ordinem ab intestato determinare & declarare valet. 126. Dummodo liberis maneat salva legitima. 127. Quæ etiam natis ex damnato coitu negari non debet.

§. I.

§. I.

An Successio ex testamento suam vim & efficaciam habeat à Summa Potestate Civili?

39 **V**ix quidem in Jure Romano ulla est materia, vel subtilitate magis acuta, vel difficultate magis circumsepta, vel quæstionum intercurrentium multitudine magis intricata, quàm illa de Successione Hæreditaria, tam ex testamento, quàm ab intestato: ad nostrum tamen institutum unam tantum & alteram disceptationem huc transferre statui. Et quidem primâ fronte se offert quæstio satis spinosa de origine testamentorum & ultimarum voluntatum, in eo sita, an valor ultimarum dispositionum, quarum effectus confertur in tempus mortis, vim suam à sola Potestate Civili & Politica sortiantur; an econtrâ dominio suapte natura hæc insit virtus, ut dominus de re sua non tantum disponere possit pro tempore vitæ, sed etiam pro tempore mortis, quò dominium expirat?

94 Pufendorf *de Jur. Nat. lib. 4. cap. 10. §. 4. & seqq.* contra sententiam, quæ dispositiones ultimas ex Naturali efficacia domini convalidat, jam in *Jurisprud. Canonico-Civili lib. 3. tr. 4. part. 1. cap. 1. à n. 22.* propugnata, atque à Clariss. D. P. Benedicto Schmier ad *lib. 3. Decret. tit. 26. num. 9.* & Clariss. D. Josepho Adamo Ayblinger ad *tit. Inst. de Testam. ordinand. p. 1. n. 6.* receptam, varia proponit dubia. I. Neutiquam videtur esse necessarium, ut dominium in se contineat facultatem disponendi circa res suas in casum mortis, sed sufficere, si quis tamdiu, quàm diu in vivis est, rerum, quæ vivis duntaxat hominibus inserviunt, dispositionem habeat.

95 II. Antiquissimi Patres & Protoparentes nostri, ut ultima mandata observarentur, suos jurejurandò obstringebant, ut patet ex *libro Genes. cap. 24. vers. 2. & 3.* item *cap. 47. vers. 29.* quod argumentum est, eorum, qui rebus humanis exempti sunt, voluntates ultimas impunè negligi posse. III. Licet dominio ea concedatur virtus, ut aliquis de bonis suis disponat in gratiam

96 P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

alterius pro tempore vitæ, & effectus conferatur in tempus mortis; atque ex eo non ineptè defendantur testamenta Patriarcharum, imminente jam factò, in præsentia eorum, quos bonorum successores esse volebant, condita; nihilominus, ut talis dispositio fiat in vita, sitque revocabilis ad ultimum usque spiritum, nec hæredi, qui sæpe procul abest, & factam in sui favorem dispositionem ignorat, jus aliquod sed spem duntaxat, eamque fallacem, conferat, cum dominio pugnare videtur. IV. Aliàs in translationibus jurium ab uno ad alterum ex natura rei necessarium videtur, ut consensus ejus, qui transfert, cum alterius, in quem translatio fit, consensu simul & eodem tempore coexistat, ac velut uniatur: in hac autem hypothese usque adeò necessum haud est, voluntatem testatoris ac hæredis uniri, ut etiam inter mortem illius & hujus additionem intervallum temporis intercedere queat.

Sed in promptu sunt responsiones, quibus isthæc dubia resolvantur. Ad I. nihil obest, etiamsi dominio facultas disponendi in eventum mortis non dicatur necessario inesse: sufficit enim, quòd ejus naturæ non repugnet, imò ex ipsa ejus natura dimanet; sicuti non est necessarium, ut, qui dominus est rei, possit illam oppignorare vel donare, etsi facultas oppignorandi & donandi naturaliter ex dominio derivetur. Quamobrem Plutarchus, cum dixisset, à Solone permissam civibus testamenti factionem, addidit: *efficit, ut res cuique sue propria & in pleno dominio essent.* Grotius *lib. 2. cap. 6. §. 14.* Imò necessitatem hanc in dominio non tantum colligo ex divisione rerum, ob pacem generis humani inevitabili ex necessitate introductâ: cum in supposito contrariæ opinionis bona post mortem cujusque domini fierent vacantia, & sic primæva illorum communio cum jure liberæ præventionis

97
98
99

& occupationis rediret; sed etiam ex instinctu & obligatione Naturali, quâ & animæ nostræ, quam sanâ & sanctâ fide credimus immortalem, per dispositiones pias, post illius è corpore discessum, in effectum deducendas, omnimeliori modô consulamus; & liberis, quos relinquimus, saltem alimenta, ne pereant, cum efficacia assignemus; & familiæ nostræ eisque, à quibus beneficia recepimus, suam benignitatem rependamus; & creditoribus nostris, quibus in vita non satisfacimus aut satisfacere potuimus, ex residuis post fata bonis reddamus, quod debemus. Hinc verè Quintilianus in declamat. dixit: *potest grave videri etiam ipsum patrimonium, si non integram legem habet, & cum omne jus nobis in id permittatur viventibus, auferatur morientibus.* Muelenad Grotium cit. l.

200 Ad II. legimus quidem in *Genesi d. cap. 24. vers. 2. & 3.* Abrahamum seniori ex servis suis mandasse sub juramento: *ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum, inter quos habito, sed ad terram & cognationem meam proficiaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac &c.* Legimus quoque, Jacobum *Genes. 47. v. 29.* juratò suum filium Joseph obligasse, dicendò: *facies mihi misericordiam & veritatem, ut non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum Patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in*

201 *sepulchro majorum meorum.* Verùm hæc duo exempla non pertinent ad ultimas voluntates seu testamenta, de quibus impræsentiarum agimus: quippe cum allegati Patriarchæ ibidem de suo patrimonio nullam ordinationem fecerint, sed factum duntaxat, ab aliis præstandum, sibi juratò stipulati fuerint. Et, si in ultimis etiam voluntatibus testator hæredem sub obligatione jurisjurandi ad implementum aut nostris temporibus obstringeret, aut jam inde in primis mundi sæculis obstringere voluisset, tam parum inde conficeretur, ad effectum testamenti opus esse jurejurandò, quam parum convincitur, ad effectum contractûs aut actûs inter vivos juramentum esse necessarium, esto sæpissimè juramenta pro servanda fide exigantur. Ut

taceam, ab Isaaco Patriarcha primogenituram in favorem Jacobi filii sui ordinatam *Genes. 27.* nec absimilem dispositionem ab Abrahamo in gratiam servi Eliezèri *Genes. 15.* intentam fuisse, si sinè liberis decessisset, absque eo, quòd in uno aut altero loco quidpiam de juramento supponatur.

Ad III. cum ex ipso dominio fluere videatur potestas, rem suam alteri donandi, tam irrevocabiliter, quam revocabiliter, reservatò interim plenissimò fruendi possidendique jure; fluit etiam potestas, de rebus suis testandi, reservatò sibi revocandi, fruendi, ac possidendi plenissimò jure; sicuti legitimò discursu concludunt Grotius *lib. 2. cap. 6. §. 14. num. 1.* Vitriar. *ibid. quest. 19.* Kulpisius *ibid. §. 4.* Quòd autem hæres nonnunquam absens aut ignarus sit testamenti, in sui commodum erecti, cedit emolumento testatoris, qui, sicuti non vult egere, quàm diu in vivis est, ita voluntatem extremam hæredi non semper manifestat, ne spem improbam antevertat, ac priùs in vitam quàm bona testatoris grassetur. Muelenad Grot. cit. l.

Ad IV. non obstante, quòd inter voluntatem testatoris ac hæredis declarationem notabile temporis intervallum intercedat, potest tamen utriusque voluntatis unio in morali æstimatione intervenire, quatenus testator in ultima voluntate non-revocatâ perseverare, eamque hæres per aditionem hæreditatis agnoscere, & comprobare præsumitur. Id quod in aliis quoque jurium translationibus evenire, ac si quis v. g. rem suam alteri emendam obtulerit, ille post aliquod tempus demum voluntatem suam declarare, & sic uterque morali nexu colligari potest.

Resolutis hisce dubiis, non ignorans, quod Plinius Junior apud Grotium *cap. 7. §. 3.* edixit: *defunctorum voluntatem intellexisse, pro jure est: in semel statuta assertione firmiter persevero, & assero, testamentorum vim & efficaciam originaliter à Jure Naturali provenire, neque ad sui sustentaculum adjutoriò Civilis Potestatis indigere.*

§. II.

§. II.

Quid Juris Summæ Potestati sit circa Successionem ex testamento ?

¹⁰⁸ **T**Ametsi ex dictis §. 1. virtus & energia testamenti deducatur. ex assistentia Juris Naturalis seu primæva domini proprietate, Potestas Summa nihilofeciùs amplam circa testamenta facultatem obtinet. Comprimis enim testamenti factionem in sua Civitate generatim abolere valet: siquidem Jus Naturæ non præcipit, ut testamentum condatur, sed tantum id, si legitimè fuerit conditum, fovet, eique vim transferendi dominium. ¹⁰⁹ confert; quò nihil remorante, Summa Potestas testamenta penitus abrogare, nec unum tantum vel alterum in particulari ad testandum impotem efficere, sed prorsus testamenti factionem abolere valet: quemadmodum & alias facultates, ex Jure Naturali permissivo cæteroquin oriundas, in commodum Civitatis infringere, & circumscribere valet; ut dictum in *cap. 3. num. 129. Huberus de Jure Civit. lib. 2. sect. 6. cap. 6. §. 18.* ¹¹⁰ Nec desunt historiarum & exempla, dum apud Athenienses ante Solonis tempora vim nullam habebant testamenta; apud Longobardos de bonis feudalibus dispositio testamentaria non concedebatur; apud Germanos Veteres, ut perhibet Tacitus *de Morib. German. cap. 20. 6. heredes successoresque sui cuique liberi, & nullum testamentum erat.* ¹¹¹ Quòd si putes, hæc ratione nec liberis, nec animæ, nec creditoribus sufficienter esse prospectum; resp. liberis aut creditoribus vel ideò ad abundantiam esse prospectum, quòd, ubi facultas testamenti deficit, subintret successio ab intestato, ac propinquiores defuncti, & inter hos primò locò liberi ad hæreditatem vocentur, cum onere tamen & obligatione, ut æ alienum, quò sinè hæreditas in considerationem haud venit, ante omnia ¹¹² expungant. Quoad salutem animæ existimabunt forsitan aliqui, qui à sacris avitis alieni sunt, non esse quidpiam de illa curandum: quando quidem nec

flammas piaculares, per quas reliquæ peccatorum non-mortalium; in hac vita necdum ad condignitatem expurgatæ, penitus expurgentur, & excoquantur, admittunt. Verum, sicuti ¹¹³ cum S. Matre Ecclesia Catholica & Apostolica verissimum sentio, quod scriptum extat *2. Machab. cap. 12. v. ult. sancta & salubris est cogitatio, pro defunctis orare, ut à peccatis solvantur;* pariter, ne quis per Legem Civilem impediri queat, quò minùs in ultimà voluntate animæ suæ per dispositionem piam recordari possit, intrepidè assero juxta alibi defensa, nempe in sæpe cit. *Jurisprud. Canonico-Civil. lib. 3. tract. 4. p. 1. cap. 3. à num. 13.*

Deinde Summa Potestas testamen- ¹¹⁴ to certam formam ac solennitates præscribere potest, ut, iis non adhibitis, testamentum corruat, & ad hæredem, in illo scriptum, nihil perveniat. Portugal *de Donation. Reg. lib. 3. cap. 16. num. 3.* Et quidem, uti nullus dubito, in utroque foro, adeò ut ne quidem in conscientia quid recipere vel retinere valeat, si Legislator ita voluerit, ac hæredes ab intestato testamentum insolenne impugnaverint; sicuti in cit. *Jurisprud. cap. 2. num. 43. docui, mihi que consentiunt Clariss. D. P. Ambrosius Ziegler de Pact. & Contract. q. 13. §. 5. Huber. d. lib. 2. sect. 6. cap. 6. §. 17.* Idem namque in æsti- ¹¹⁵ matione morali est, aut nullum facere testamentum, aut tale, quod à Legge totaliter est improbatum: cum meritò, quidquid contra Legem irritantem fit, pro infecto reputetur. Eleganter Pufendorf *lib. 4. cap. 10. §. 7. & 8.* Has ipsas tamen solennitates ¹¹⁶ Summa Potestas, si libuerit, remittere, tollere, vel augere potest; prout in Jure Romano permulta testamenta sunt privilegiata, v. g. patris inter liberos, confectum in expeditione militari, Principi vel Judici oblatum &c. de quibus in citat. *Jurisprud. cap. 3. per tot.*

117 Super hæc nequiquam repugnat, quin Summa Potestas aliquos capiendæ hæreditatis faciat incapaces, aut hæreditatem hæredi, cæteroquin cum omnibus solennitatibus instituto, auferat, casu quo per delictum se fecerit indignum, ut emolumentum ex liberalitate testatoris capiat; veluti de facto sic disposuit Jus Civile Romanum tam in ff. quàm in Cod. sub tit. de his,

que ut ab indignis &c. Ut tamen major habeatur ratio hæredum ab intestato quàm fisci, si non justitia, saltem æquitas postulat: cum sub bono Principe fiscus causam non bonam foveat. Videatur Portugal d. l. lib. 2. cap. 11. à num. 64. ubi illam quæstionem, an dispositiones ultimarum voluntatum auctoritate Principis convelli queant? Insigniter deduct.

vid: Schwedca: pact: Jæc: §. 12. cap: 14 §. 4.
Cstruv: in Synag: §. 2. cap: 26 §. 64.

§. III.

Quid Summa Potestas peculiare habeat circa Successiones ab intestato?

119 Successio ab intestato testamentum tacitum vocatur à Grotio lib. 2. cap. 7. §. 10. num. 2. tanquàm ex voluntatis conjectura desumptum. Ejus naturalem originem esse, docet *ibid.* §. 3. & probat ex eo: quia domini ea vis erat, ut domini voluntate transferri in alium posset, etiam mortis causâ, ac retenta possessione, ut supra diximus: si quis ergo voluntatis suæ nullam edidisset testationem, cum tamen credibile non esset, ejus cum mentis fuisse, ut post mortem suam bona occupanti cederent, sequebatur, ut ejus esse bona intelligerentur, cujus ea voluisse defunctum, maximè erat probabile. Creditur autem in dubio id quisque voluisse, quod æquissimum atque honestissimum est: in hoc autem genere prima est causa ejus, quod debetur; proxima ejus, quod, etsi non debetur, officio congruit. Congruit verò summoperè, ut etiam (ita discursum suum promovet Grot. d. l. §. 5. num. 2.) citra auxilium Legis Civilis, prima bonorum successio liberis deferatur: quia creduntur parentes illis, ut corporis sui partibus, non tantum de necessariis, sed & de his, quæ ad vitam suavius honestiusque transigendam pertinent, quàm uberrimè voluisse prospectum, ab eo maximè tempore, quò ipsi rebûs suis frui non possent. Ratio Naturalis, inquit Paulus Justinus in l. 7. in pr. ff. de Bonis damnat. quasi Lex quedam tacita liberis parentum hæreditatem addicit, velut ad debitam successionem eos vocandò. Nec enim

(ait Sanctior Paulus 2. ad Corinth. 12. vers. 14.) debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Pufendorf de J. N. lib. 4. cap. 11. §. 1. 2. & 3. Conferantur, quæ impressa sunt sæpe cit. Jurispr. Canon. Civ. lib. 3. tr. 4. p. 2. à num. 17.

Proximum locum ex mente Quintilianii in declamation. à testamentis habent propinqui: & ita, si intestatus quis ac sine liberis decesserit. Non quoniam utique justum sit, ad hos pervenire bona parentum defunctorum: sed quoniam relicta & velut in medio posita nulli propius videntur confingere. Scilicet, ut meminit Cicero lib. 1. Offic. optimè societas hominum conjunctioque servabitur, si, ut quisque erit conjunctissimus, ita in eum benignitatis plurimum conferatur. Et, ut dixit S. Ambrosius, etiam illa probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias. Grotius cit. lib. 2. cap. 7. §. 9. & 10. Pufendorf d. cap. 11. §. 13. & seqq.

Quia verò hæc succedendi ratio à Jure Naturæ haud præcepta, sed tantum permessa est: quia insuper ratione præsumptæ voluntatis plures oriri possunt altercationes, præsertim si illi, qui aliàs defuncto sunt gradu proximi, eidem aversi aut ingrati fuisse arguantur: quia etiam in modo succedendi, ubi plures in successione concurrunt, sitne in capita vel in stirpes? dubitationibus multis janua aperitur: hinc Summæ Potestati circa successionem ab intestato, quoad personas, modum, & quotam multa reservantur, quæ pacis & concordie causâ explicatiori regulâ & ordine dirigantur, digerantur.

rantur, determinanturque. Pufendorf *d. cap. 11. §. 18.* Ex quo provenit, ut inter ipsos liberos sæpe fiat distinctio, nec æquali omnes forte gaudeant, sed masculi foeminis, illegitimis legitimi, primogeniti secundogenitis, corpore valentes debilibus aut mutilatis præferantur, velut accidit in feudo, fideicommisso, & aliis successioneibus. Grot. *d. cap. 7. §. 11. n. 1. & 2.* Quamquam in tali prælatione semper observari oporteat, ut liberis sua legitima portio remaneat salva; non quidem simpliciter & quoad certam quotam (sic enim à Summæ Potestatis constitutione pendet) sed quoad alimentaneccessaria: nam filium vel filiam alere, patri *necesse est propter ipsam Natu-*

ram, prout asserit Justinianus l. ult. Cod. de Bon. que lib. §. pen. eoque sensu juxta Plutarchum liberi hereditatem ut sibi debitam expectant: ideoque dispositio, quæ filius excluditur, *impia* dicitur à Sallustio. Grotius *d. cap. §. 4. n. 1. & 2.* Pufendorf *d. l. §. 4. & 7.* Gletle *2. part. Pand. q. 10. n. 29. & seq.* Factum exinde, ut, cum Leges Romanæ tantò odiò in liberos, ex damnato coitu procreatos, exardescerent, ut ne quidem alimenta illis decerni permitterent, à SS. Canonibus ex Christiana pietate fuerint correctæ in *cap. cum haberet de eo, qui duxit in matrim. quam polluit &c.* Grot. *ibid. num. 3.* Vitriar. *ibid. quest. 10.* Muelen *ibid. in Comment.* Henniges, Boeclerus, & alii.

C A P U T V.

De Jure Summæ Potestatis circa Officiales, & Officia Publica.

CUM *omnis ratio & institutio vite adjumenta hominum desideret* juxta Ciceronem *lib. 2. Officior. in pr.* illa certè, quæ Rempublicam moderatur, aliquot administrationis reddendique Juris socios exigit. Philo *lib. de Creat. Princip.* Nec enim Princeps *sua scientiâ cuncta complecti; nec unius mens tantæ molis capax esse potest.* Tacit. *Annal. lib. 1. cap. 11. num. 2. & lib. 3. cap. 69. num. 2.* Assumas itaque in partem curarum alios, ut monet idem Tacit. *d. l. 1. cap. 11. n. 3.* certus, magna negotia magnis adjutoribus egere; ratioque eminentes Viros non magnis Administris ad gubernandam fortunam suam usos esse. Lipsius *Civil. Doctrin. lib. 3. cap. 2. num. 10. & 12.*

S E C T I O I.

De Officiis & Officialibus Publicis in genere.

S U M M A R I A.

1. Varietas Officiorum publicorum indicatur. 2. Eorum institutio & descriptio spectat ad Summam Potestatem. 3. Cujus ratio exponitur. 4. & seqq. Ad Officia promovendi sunt digni. 7. Et idonei. 8. An extranei sint removendi? 9. An dignior preferendus sit digno? 10. & seqq. An officia possint vendi? 14. & seqq. An gratia expectativa de officiis necdum vacantibus concedi valeant? 16. In Officiali consideratur auctoritas.

17. & seqq. Qua consistit in externo splendore & decore. 22. Ac diversimodè exhibetur. 25. Tam intra quam extra territorium. 26. Etiam officio jam deposito. 27. Consideratur præterea in Officialibus potestas. 28. Qua subordinatur Summæ Potestati. 29. & seqq. Nec habetur privativè, sed cumulativè. 32. Quiescit, presente Principe. 33. & seqq. Exspirat, eò revocato. 35. Moritur cum Officiali.

36. Nisi ex meritis parentum filius conferatur.
 37. Ante possessionem officii non debet exerceri.
 38. & seq. Non facile casus erit, quò licebit Officiali, alium substituere. 40. Officialis obligatur ad diligentiam. 41. & seq. Ad fidelitatem.
 43. Ad reddendas rationes sua administrationis.
 44. & seq. Discutitur questio, an, si unius res plures sint Officialis constituti, unus pro alio teneatur? 48. Attingitur controversia, utrum & quomodo ex facto Officialis teneatur Summa Potestas? 49. Ex facto sine mandato non tenetur.
 50. Nisi ratibabuerit, aut lucrum senserit. 51. Ubi quid gestum ex mandato speciali, obligatur Summa Potestas. 52. Non item, si mandatum fuerit generale, prout quomò ubi quid agitur ex

officii necessitate. 53. & seq. Quando adest mandatum publicum & secretum, illud attenditur. 55. Ex facto illicito extra officium nulla consurgit obligatio. 56. & seq. Ex facto tali intra officium consurgit obligatio, quando Summa Potestati culpa imputari potest. 58. Secus, ubi culpa non est. 59. Eadem serò resolutio datur de non facto, si questio concernat subditos. 60. Si questio vertatur de Principe, quidam ei negligentiam Officialium volunt esse damnosam. 61. & seqq. Melius distinguitur inter jus acquisitum, & acquirendo, ut quoad posterius Officialium securdia Principi damnosa censatur, non verò quoad prius. 64. Tempore immemorabili amittuntur etiam jura alia questia.

§. I.

Quales assumendi sint ad Officia Publica, & à quo?

Officia Publica in quavis Republica sunt varia. Aliqua dignitatem habent annexam & præminentiam, quâ cæteris, in gradu inferiori positis, quoad titulum, habitum, sessionem &c. præferuntur. Nonnulla consistunt in nuda administratione rerum temporalium, bonorum, ad Cameram Principis spectantium, aut operum & negotiorum militarium. Multis annexa est Jurisdictio, interdum ampla, interdum restricta. Huberus *de Jure Civit. lib. 3. sect. 1. cap. 5. à num. 8.* Adamus Keller *de Officiis Juridico-Politic. lib. 2. cap. 1.* Dependet enim verò tota hæc res ab arbitrio Summæ Potestatis, cujus est, instituere munera publica, conferre dignitates, tribuere nobilitatem, impertiri Jurisdictionem, & personas ad isthæc munia deputare. Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 7. §. 1. n. 1. & seqq.* Portugal *de Donation. Reg. lib. 2. cap. 13. num. 1. & seqq.* adeò quidem, ut, qui citra Summæ Potestatis indulgentiam officium aut imperium aliquod publicum sibi arrogat, ex LL. Romanis reus criminis læsæ Majestatis proclametur *l. 3. ff. ad L. Jul. Majest.* Et ratio est: quia Officia Publica assumuntur tanquam Ministri, Vicarii, & Adjutores in partem sollicitudinis, quæ Summæ Potestati ex officio incumbit: ideòque non possunt ab alio, quàm ipsa Summa Potestate ad simile munus destinari. D. Christianus ab Hingp. *m. de Promot. Honor. cap. 2. à n. 1.*

Debet autem Summa Potestas in promotione Officialium Publicorum ante omnia attendere, ut dignos & idoneos præficiat. Per dignos intelligo tales, qui vitæ honestate, morum ingenuitate, operum claritate aliis præferri aut præfici meruerunt; de quibus in Lege Divina *Exodi 18. vers. 21.* scriptum legitur: *provide de omni plebe viros potentes & timentes DEUM, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam; & constituite ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui judicent populum omni tempore.* Nempe ut Plato ait in *Alcibiad. virtute prius ornatus ipse debet esse, quicumque non sibi tantum ac suis sed Reipublicæ etiam & iis, quæ ad eam spectant, imperaturus est.* Et *lib. 1. de Republ. necesse est, inquit, malum animum male imperare atque curare, bonum verò hæc omnia benefacere.* Quia imò Lamprid. in *Alexandr. cap. 65.* confidenter asserit, *melioem esse Rempublicam & propè tutiorem, in qua Princeps malus sit, eâ, in qua mali Principis administri: siquidem unus malus potest à pluribus bonis corrigi, multi autem mali non possunt ab uno, quantumvis bono, ulla ratione superari.* Per idoneos non alios significo, ac qui probè intelligunt ea, quæ munus, ad quod evehuntur, exigit, facere. Verè enim cecinit Claudianus *lib. 1. de Laudib. Stilicon.*

*Partitum singula quemque
 Nobilitant, hunc forma decens, hunc ro-
 bur in armis,*

Hunc

*Hunc rigor, hunc pietas, illum solertia
Juris,*

Hunc soboles castique thori.

Et ideo cuicumque Officio non qualemunque, sed qui illud administrare novit ex scientia & experientia propria, præponi; dumque ille ad civilia, hic ad bellica, naturâ aptior, ut explicat Plutarch. in *Polit. præcept. cap. 41.* quemque pro sua capacitate & habilitate promoveri convenit. Idem *ib. cap. 40.*

De illa quæstione: an exteri & peregrini ab Officiis Publicis universim removendi sint? Scribunt omnes ferè Politici, eamque in thesi & regulariter cum affirmatione defendunt, uti videndum apud Mylerum ab Ernbach in sua *Hyparchologia cap. 6. §. 4. & seqq.* Etsi non credam, Summam Potestatem, ubi leges fundamentales haud obstant, præcisè ad indigenas assumendos obligari; præsertim si qualitatibus & dotibus, ad Officium dignè gerendum desideratis, careant, aut alia ratio suadeat, aliquos exterorum ad Aulas & Curias advocare. Idem *ib. §. 19.* Böhmer *part. spec. lib. 2. cap. 6. §. 16.*

Quòd si dignus ac idoneus cum digniore vel magis idoneo concurrat, communior pars DD. sentit, digniorem ac magis idoneum esse præferendum: justitia namque distributiva respicit in communium honorum ac munerum distributione ad qualitates & merita personarum, eumque, quem excellere ac præeminere conspicit, cæteris antefert. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 32. num. 15. item num. 20. & seqq.* Myler *Hyparchol. d. cap. 6. §. 37.* Ertl *de Jur. Princip. exercitat. 25.* qui duo posteriores aliquot exceptiones ab hac regula subjiunt.

Num verò Summæ Potestati liceat, Officia Publica vendere? Disputari solet ab Eruditis; quorum tamen major numerus, loquendò de Jure Naturali, transit in affirmativam, dummodò sequentes conditiones observentur, ut nempe primò vendantur dignis; secundò pro pretio moderato, ne emptores excessum pretii repellant ab innocentibus; tertio ut accedat justa & gravis causa, publica scilicèt necessitas & tenuitas ærarii. Less. *de J. & J. d. lib. 2. cap. 32. à num. 25.* Ertl

loc. exercit. 19. Braun *de Magistratu cap. 7. §. 5. num. 2.* Clariss. D. Franz in sua *Jurisprud. Element. ad tit. de Empt. & Vendit. num. 46.* Ratio communiter assignatur, quòd Officia Publica sæcularia, cum pretiò sint æstimabilia, & liberæ Summæ Potestatis dispositioni subdita, venditionem non refugiant. Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 14. num. 2. & seqq.* Quia tamen, observante Cicerone *lib. 2. Offic. male ferres habet, cum id, quod virtute effici debet, tentatur pecuniâ;* & rariùs accidit, ut in Officiorum nundinatione conditiones antea positæ accuratè serventur, nec major ad opes & nummos, quàm prærogativas & merita, respectus habetur. D. ab Ising *de Promot. Honor. cap. 3. à num. 82.* Idcirco cit. D. Braun post alios censet, eam practicè discurrendò ut plurimum iniquam esse. Hinc probè Claudianus de III. *Consulatu Honorii:*

Emitur solâ virtute Potestas;

Et de Laudibus Stiliconis lib. 2.

At primùm scelerum matrem, que semper habendò

Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,

Trudis avaritiam: cujus scèdissima nutrix Ambitio, que vestibulis foribusque Potentissim

Excubat, & pretiis commercia poscit bonorum,

Pulsa simul: nec te gurges corruptior ævi Traxit ad exemplum, quod jam firmaverat annis

Crimen, & in Legem rapiendi verterat usum.

Id quoque in disceptationem venit, possitne Summa Potestas gratias, ut vocant, expectativas ad Officia Publica concedere; & casu quò fuerint concessæ, an quidpiam juris accipienti tribuant? Nec enim desunt, qui primum negant, potissimum ob periculum voti captandæ mortis, uti prolixè ostendit Myler ab Ehrenbach *d. Hyparchologie cap. 3. §. 1. & mult. seqq.* alterum affirmant ex ratione, quòd verbum Principis deceat esse mansurum, velut apud cit. Authorem *§. 32. & seqq.* reperire est. Verùm invertenda est hasta, & quòd Summa Potestas à nul-

la Lege prohibeatur, decretum super Officio nondum vacante impertiri, omninò tenendum: quippe cum periculum improbi voti non proximum, sed remotum solummodò censeatur, neque ex bonitate concedentis sed pura impetrantis malitia proveniat: econtrà, quòd hujusmodi decretum absolutè nequeat revocari, nullò modò admittendum: quia promissio fu-

turi Officii per se loquendò non transit in pactum, sed manet in terminis gratiæ, facitque nudam animi propendèntis contestationem, & sic promissario jus strictè dictum non tribuit. *Portug. de Donat. Reg. d. lib. 2. cap. 13. à n. 62. Böhmer part. spec. lib. 2. cap. 6. §. 18. & seq.* Puto igitur, hanc gratiam esse revocabilem instar privilegii, de quo in *cap. 2. à num. 62.*

§. II.

De Authoritate, Potestate, & Obligatione Officialium.

IN Officiali, ritè constitutò, tria præcipuè consideranda sunt, authoritas, potestas, obligatio. Authoritas, sicut *Imperantium & Imperiorum est fulcrum*, ita Officialibus Publicis, quibus dat animam, & spiritum, cumprimis est necessaria. Myler ab Ehrenbach *d. Hyparcholog. cap. 8. §. 1.* Consistit autem authoritas potissimùm in externo splendore & honore, Officialibus ab iis, qui ipsorum directioni aut gubernationi subsunt, exhibendò: quà in re Cicero *de Legib. lib. 3. nec verò, ait, ut obtemperent, sed etiam, ut eos colant, diligantque, præscribimus;* & Richter *Axiomat. Polit. 19.* dicit: *Respublica, in qua nec Legibus nec Magistratibus honor habetur, diu salva esse non potest.* Et ratio est: vel quia, qui Publicis Officiis præficiuntur, repræsentant personam Principis aut Reipublicæ, cujus nomine & jussu præsumunt; consequenter, cum Principi aut Reipublicæ maxima debeat reverentia, Officiales quoque Publici honore peculiari sunt prosequendi, dum, ut idem Cicero advertit *lib. 1. Offic. proprium munus Magistratus est, intelligere, se gerere personam Civitatis, debereque ejus dignitatem & decus sustinere:* vel quia, si præditi sint honore, suum officium confidentiùs, citra metum offensionis privatorum, exequi possunt, ut innuit Tacitus *13. Annal. 29. 2.* ibi: *Claudius questores rursus imposuit, iisque, ne metus offensionum segnè consularent, extra ordinem honores promisit:* vel quia, ut scribit Cassiodorus in *Epistol. Princeps, si Magistratus, quos elegit, revereri non curat, se quoque*

minùs reverendum facit, ex quo, si Populus Principis membra in Magistratibus parvipendere didicit, ipsum quoque Principem, paulatim contemnere affuescit. Myler *d. l. §. 14. 21. & 22.* qui etiam in §. 2. & seqq. eruditè ostendit, Officiales ab ipso quoque Principe, seu ab iis, à quibus constituti sunt, honorandos esse, tum ex ratione mox datà in *num. præced.* tum quia honor Ministrorum refunditur in ipsam personam Principalem: tum quia Ministri non nihil participant de Summa Potestate juxta Epistolam D. Chrysostomi ad Theodorum, ubi, *quando Regem, ait, videmus frequenti satellitiò Palatinùm adæquitantem, si qui illi proximè coherent, consilii & Majestatis ejus participes judicamus.*

Porro juxta *cit. Mylerum §. 15. & seqq.* honor exhibetur Officialibus à subditis tum salutatione; quò sensu Cicero objecit Pisoni in *Orat.* contra ipsum: *quis te aditu, quis ullò honore, quis denique communi salutatione dignum putet?* tum osculò manùs juxta illud Plutarchi: *simul omnes precabantur Cæsarem, manus attingentes, & pectus ac caput osculantes;* tum capitis relevatione seu pilei depositione, de qua Seneca *Epist. 69.* *si Consulem videro, aut Præceptorem, omnibus, quibus honor solet adhiberi, faciam, equò defiliam, caput adaperiam, semitã cedam;* quamquam in hoc consuetudo locorum spectanda sit. Exhibetur etiam non in loco solùm propriò, sed etiam in alieno: cum, licet Jurisdictionem quis extra territorium suum exercere nequeat, honorari tamen ubique possit & debeat, ob characterem, quò Principem

cipem aut Rempublicam repræsentat.
 26 Myler *d. l. §. 17.* Exhibetur præ-
 terea, tam durante Officiò, quàm eò
 depositò; & hoc in memoriam præ-
 habitæ dignitatis aut præminentia;
 ut scribit cum Baldo Myler *d. l. §. 18.*
 vel certè in grati animi significatio-
 nem pro meritis, à Ministro tempore
 suæ administrationis sibi comparatis;
 sicut in Italia passim Officialibus, suò
 munere functis, in signum honoris &
 commendationis officii dari per Com-
 munitates & Dominos terrarum ve-
 xilla cum insignibus & armis ipsorum,
 vel alia monumenta & paramenta, te-
 statur idem *§. 28.*

27 Potestas, quam habent Officia-
 les Publici, dignoscenda est partim
 ex Officio, quod gerunt; partim ex
 voluntate & concessione altioris ac
 Summæ Potestatis, cujus arbitrio re-
 lictum est, & Officia instituere, & po-
 testatem majorem aut minorem con-

28 ferre. Hinc *omnis facultas*, ait Gro-
 tius *lib. 1. cap. 4. §. 6. n. 1. que est in Ma-*
gistratibus, Summæ Potestati ita subiicitur,
ut, quidquid contra voluntatem Summi Im-
perantis faciant, id defectum sit eà facul-
 29 *tate, & pro actu privato habeatur.* Pa-

riter, qualemcunque potestatem Ad-
 ministri acquisiverint, eam non ha-
 bent privativè, seu cum exclusione
 Summæ Potestatis: huic enim libe-
 rum manet, aut negotium, cætero-
 quin cum Officio concessum, per se
 expedire; aut alteri cuidam illud expe-
 diendum committere; aut aliquem
 adiutorem & collegam adjungere; id-
 que invitis etiam Officialibus, ut do-
 cet Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ.*
Univers. part. spec. lib. 2. cap. 6. §. 14.

30 Nam, ex quo Summa Potestas quos-
 dam eligit in participationem mune-
 rum publicorum, nihil de plenitudine
 Potestatis, quâ circumquaque ambi-
 tur, perdit; nihil sibi decedere, non ma-
 31 nus ligari patitur. Et quamvis Im-
 perantium voluntas in constitutione
 Officialium, si fiant ex more, hæc sit,
 ut in casibus ordinariis conceditam
 sibi potestatem exequantur; attamen
 hæc semper inest tacita conditio, nisi
 aliud postmodum Imperantibus pla-
 cuerit, aut aliter pro Reipublicæ salute
 expedire visum fuerit. Ex quo ulterius

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVER.

Evenit I. ut, si Princeps ad locum, 32
 ubi suos constituit Officiales, deven-
 rit, illorum potestas conquiescat, nisi
 ab eo aliter fuerit ordinatum: quem-
 admodum, ubi sol lucet, reliqua sive
 splendorem non emittunt. Ertl *de*
Jure Princip. exercit. 10. Evenit II. 33

ut, si Officialis displicuerit Principi, il-
 lum cæteris paribus ab Officio penitus
 amovere valeat: quidquid enim sit de
 illa Politica quæstione, sitne melius,
 Officiales habere perpetuos, an tem-
 porales? De qua inter alios agit Kel-
 lerus *de Offic. Politico - Jurid. lib. 2. cap. 3.*
 illud indubitatum est, quòd Princeps
 Officium suscipiendò vinculum info-
 lubile non contrahat. Covarruv. *pract.*
quæst. cap. 9. num. 1. Portugal de Donat.
Reg. lib. 2. cap. 13. num. 115. quamvis
 sine causa id fieri non debere, defendat
 idem *num. 117.* Et, si quid querelæ 34
 de Officialibus afferatur, non antea
 sunt amovendi, quàm desuper auditi
 fuerint: nam, si ullibi, certè in hisce
 personis, quæ frequenter ex ipso, quod
 fideliter præstant, obsequio multos sibi
 conciliant æmulos, observandum
 est, ut audiatur & altera pars. Kelle-
 rus *d. cap. 3.* ubi recitat vulgatos ver-
 siculos:

Qui facilis credit, facilis quoque fallitur
idem,

Stulti sunt, qui pro certis incerta se-
quantur,

Et qui pro dubiis, que sunt manifesta,
relinquunt.

Judicium non fer, nisi sint prius ambo
locuti.

Evenit III. ut, si moriatur Officialis, 35
 nulla sit obligatio, filium aut nepotem
 substituendi: quia, si nec patri qui-
 dem in Officio jus quæsitum esse sup-
 ponatur, quomodo jus aliquod ad
 filium transmittet? Silendò, quòd
 idoneitas, patrem concomitans, non
 semper in filium transfundatur: ut
 enim Poëta Italus canit,

Non sicut in ramos ex imo stipite succus
Influit, in libros sic orta parentibus ipsis
Descendit virtus.

Kellerus *lib. 3. cap. 2.* Contraria tra- 36
 dit Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 13.*
num. 15. & seqq. nec tantum injustitiam

K k k

asserit

asserit committi, quando parentibus, bene meritis, alii quàm filii in Officio substituuntur; sed etiam substitutionem, tanquàm subreptitiè impetratam, pronuntiat nullam. Cui tamen ex Publicistis vix alius & aliter subscribet, ac si obligationem justitiæ in obligationem honestatis, ob grandiora merita subinde in conscientia stringentem, commutaverit.

37 Num Officialis statim, ac nominatus est ad Officium gerendum, actus, eidem connexos, exercere valeat, dubitare licet? Respondeo tamen cum Mylero sæpe cit. *Hyparcholog. cap. 6. sub §. 36. num. 106. & cap. 8. §. 30.* aliisque, ibidem relatis, non sufficere solam nominationem aut decretum, nisi etiam possessionem seu administrationem acceperit: quia Officialis, ut talis, non tam à nominatione, quàm effectu ipso, seu actuali administratione iudicatur; soletque possessio tum in aliis rebus, tum signanter in muneribus publicis jus, quòd antehac tantum erat in potentia, ad actum redigere.

38 Affinis quæstio est, utrùm Officiales Publici in suis Officiis alium ad certum aut incertum tempus substituere valeant? In hac verò vix aliquem in thesi de negativa dubitaturum existimo: quandoquidem in Jure privato etiam clarè statutum & receptum est, in iis casibus, ubi eligitur personæ industria, substitutioni locum haud esse: in Officiorum autem collatione principalem respectum ad personæ qualitatem & fidem haberi, in propatulo

39 est. Myler cit. l. cap. 21. §. 1. & 2. In hypothese tamen multæ formantur exceptiones, uti videre licet apud hunc Authorem §. 5. & seqq. è quibus non aliam pro legitima possum agnoscere, præterquam quæ substitutionem admittit in casu, quò facultas substituendi expressè fuit concessa: eò quòd munerum publicorum tam constitutio, quàm conservatio, usus, & exercitium ex sola voluntate constituentis vigorem & efficaciam sortiatur.

40 Obligatio quorumlibet Officialium summatim ad tria reduci potest. I. ad diligentiam, assiduitatem, & sollicitudinem circa ea, quæ cuique muneri

conveniunt: ita enim ipsamet S. Scriptura monet 2. Paralipom. 19. vers. 7. cum diligentia cuncta facite: in diligentia namque (ut advertit Osorius lib. 4. de Regis institut.) omnium artium, & disciplinarum, & Officiorum laus, & ut ita dicam, vita consistit: si enim diligentiam removeris, jacebunt omnia, & quasi veterno consopita in tenebris & caligine delitescunt. II. ad fidelitatem: cum enim, qui al-

41 teri confert Officium, ejus fidem peculiariter elegerit, oportet, ut ille expectationi de se factæ correspondeat, & procul omni fraude vel simulatione, quod sui muneris est, fideliter exequatur, dignumve se faciat laude æternæ Veritatis *Matthæi 24. 45. fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Et hanc ob cau-

42 sam in plerisque Regnis & Regionibus Officiales cujuscunque generis ab initio suscepti muneris juramentum fidelitatis præstare tenentur, veluti de Romanis passim testatur Livius; & de Romano Imperio statuit Imperator in *constit. Nov. 8. cap. 7.* quia, ut proloquitur Cicero lib. 3. *Officior. juramentum quasi pignus quoddam & arrha fidei est, ut quasi nulli vinculum ad adstringendam fidem Majores acrius excogitare potuerint.* Keller. *de Offic. Juridico-Polit. lib. 2. cap. 2.*

43 III. ad reddendas rationes de admini-

44 stratione aut functione peractâ, nec non damna, quæ quis Summæ Potestati dolò vel culpâ intulit, resarcienda: *aliena siquidem negotia exactò officio geruntur, nec quicquam in eorum administratione neglectum ac declinatum culpâ vacuum est,* ait Constantinus in l. 21. *Cod. Mand.* Legantur Lessius de J. & J. lib. 2. cap. 32. num. 16. Mylerus in *Hyparcholog. cap. 17. & seqq.*

45 Quid autem, si eidem Officio plures Officiales fuerint præfecti, tenebiturne unus pro alio, Collega pro Collega, damnum ob socordiam aut culpam causante? Distinguendum arbitrò, an omnes in solidum absque distinctione vel assignatione partium ab initio fuerint deputati; an cuilibet certa pars aut quota administrationis fuerit assignata? Priore casu plures

mittitur, omnes onerat, veluti de Jure Romano rescripserunt Imperatores, cum Antoninus in *l. 1. Cod. Quò quisque ord. lib. 11.* ibi: *etsi duobus simul cura pecunie Civitatis, non tamen separatis portionibus, mandetur, singuli non virili portione, sed in solidum Reipublicæ obligantur*; tum Titus Antoninus in *l. 11. in pr. ff. ad Munic.* ibi: *Magistratum Officium indivisum*
 46 *& periculum est commune.* Posteriore casu, cum Officiales reverà sint plures, ac sua cuique portio sit commissa, non video, quâ ratione unus pro alio satisfacere cogendus sit, prout indicat Im-

perator Gordianus in *l. 2. §. si verò Cod. d. t. Quò quisque ordine.* Myler *cit. l. cap. 23. §. 1. & 13.* qui tamen in §. 14. tum de- 47 mum unum pro alio conveniri posse admittit, quando Respublica neque ab hæredibus, neque à fidejussoribus, neque ab iis, qui fortè jus conferendi Officium ex privilegio aut consuetudine habuerunt, suum consequi potest: quod sanè, præscindendò à Legibus Civilibus, Juri Naturali, quò extra materiam societatis culpa suos tenet Authores, non adeò consentaneum fore existimo.

§. III.

De Obligatione Summæ Potestatis ex factò & non-factò Officialium.

48 **F**requenter in quæstionem & contentionem deducitur, utrùm ex factò aut non-factò Officialium Summa Potestas aliquam obligationem subeat? Hæc ut ritè discutiatur, oportet quoad factum distinguere inter licitum & illicitum. Factum licitum, quod concernit, id ab Officiali subinde præstatur cum mandato Summæ Potestatis; interdum sinè mandato.
 49 Si præstetur sinè mandato (idem est, si limites excedat mandati) nulla consurgit obligatio: obligationes namquè ex Naturali simul & Civili Jure non fuerunt inventæ, ut quis alterum alteri, prorsus invitum aut
 50 signarum, obstringere valeat; nisi aut factum præcedens successu temporis ultroneâ ratihabitione confirmetur, aut lucrum exinde percipiatur: quoniam *contra Naturam est*, ait Tullius *de Offic. lib. 3. ex hominis incommodo suum augere commodum.* Grotius *lib. 2. cap. 10. §. 2. n. 1. & lib. 3. cap. 22. §. 3.* Si præstetur cum mandato, & quidem speciali, prout Administris ut plurimum in Officiorum susceptione quædam specialia committi, aut certæ agendorum regulæ præscribi solent, Summa Potestas non minùs obligatur, ac si factum illud in propria persona gessisset: cum ea, quæ per alium facimus, ipsimet fecisse censeamur Pufendorf *de J. N. lib. 3. cap. 9. §. 1.* & ibi Nicolaus

Hertius in *not.* Et hætenùs verum iudico illud brocardicon: acta & gesta Administrorum haberi pro gestis & actis Dominorum. Myler ab Ehrenbach *Hyparcholog. cap. 10. §. 14.* Ubi 52 verò mandatum est generale, ac cum hac vel simili clausula datum: *Das er solchem ihme anvertrauten Ambt der gestalten vorstehen solte / wie es einem aufrichtigen getreuen Diener gegen seiner hohen Obrigkeit in Beförderung dero Bestens und Abwendung dero Schadens gebühret / Summa Potestas tunc solùm obligatur ex factò Ministri, si quædam egerit ex necessitate Officii, utpote quæ sola & non alia in mandato generali comprehensa fuisse præsumuntur: cum, qui vult finem, media quoque, ad finem necessaria; non item alia, illuc haud conducentia aut pertinentia, voluisse credatur.* Grotius *d. lib. 3. cap. 22. §. 4. num. 3.*

Planè si Minister alicujus Principis 53 mandatum publicum quoad certa negotia exhibere possit, occultam nihilominus & priori contrariam instructionem habeat, tenebit negotium, & Principem obligabit, dummodò juxta formam, in mandato publico præscriptam, celebretur. Grot. *d. §. 4. num. 1.* Nam, ut Pufendorf *d. l. §. 2.* accom- 54 modatè scribit: manifestis mandatis „obstringo me tertio, quocum con- „trahendum, ad ratihabenda ab Ad- „mini-

„ministro suo gesta ; per arcana au-
 „tem mandata obstringo Admini-
 „strum, ne ab iis discedat : quæ, ubi
 „transgressus fuerit, mihi tenebitur
 „ad id, quod intererat, à mandato
 „meo non fuisse discessum ; tertio ta-
 „men obligor ad id, quod ab isto fuit
 „actum : citra hoc enim nihil cum
 „Administro posset agi, cum semper
 „metuendum esset, ne ab apertis
 „mandatis arcana discreparent ; sic-
 „que prætextus facilius foret, omnia
 „per Administrum conclusa subver-
 „tendi. Itaque, qui fidem publicam
 „alterius, in tabulis authenticis præstan-
 „tem, sequitur, æquissimò titulò petit,
 „ea servari, quorum observantia inibi
 „disertè promissa fuit.

55 Factum illicitum admitti potest ex-
 tra vel intra seu circa Officium Mini-
 stri. Admissum extra Officium non
 onerat Summam Potestatem : utpote
 cum mandatò careat, ac Principem ne-
 que repræsentet, neque obliget, præ-
 terquam si, ut dictum in *num. 50.* illius
 rati habitio aut participatio lucris ac-

56 cesserit. Admissum intra vel circa
 Officium interdum redundat in Prin-
 cipem ; aliquando Principem non at-
 tinet. Illud evenit, si Principi possit
 imputari culpa, vel quòd ab initio sci-
 verit, Officiale, à se deputandum,
 non esse hominem frugi, peritum, di-
 ligentem, fidelem, aptumve ad exe-
 57 quenda Officii sui negotia ; vel quòd,
 cum ab initio crederet, se virum bonum
 elegerit, postea intelligat, se fuisse de-
 ceptum, nec tamen Officiale negli-
 gentem, fraudulentum, aut ignarum
 ignavumque amoveat : ejusdem enim
 noxæ reus est, qui damnum dat per se
 vel per suos, quos scivit aut scire de-
 buit, alteri nocituros, per textum in *l. 23.*
in f. ff. de Minor. ibi : imputari debet hoc
Domino, quòd tali commisit sua negotia.
Grotius lib. 2. cap. 17. §. 3. Myler cit. l.

58 §. 20. Hoc accidit, ubi culpa Prin-
 cipi nequit imputari, fortè quòd bonâ
 fide suos Officiales elegerit ; de negli-
 gentia aut socordia, postmodum in
 Officio subsecutâ, nihil audiverit, aut,
 quàm primùm resciverat, corrigere &
 emendare studuerit : nam, ubi nullâ se
 exserit culpa, nulla pariter exstat obli-
 gatio, resarciendi damnum, alienâ

culpâ intentatum. *Less. de J. & J. lib. 2.*
cap. 32. num. 20. Conferatur Stryck
in Dissert. Francofurtens. de Obligat. Prin-
cip. ex facto Min. cap. 3. per tot. Vol. novo.

Agendò jam de non-facto Officia-
 59 lium & Ministrorum, qui, quod debe-
 bant, non fecerunt, sed diligentiam ac
 industriam, ad quam tenebantur, omi-
 serunt, varii variè ; ego autem ita di-
 cendum opinor. Si quæstio movea-
 tur de subditis aut aliis, damnum ex
 negligentia Officialium passis, reassumo
 priorem distinctionem ex *num. 56.* eo-
 demque casu Principem ad refarcitio-
 nem obligo, quando aliqua culpa ipsi
 imputari potest : quia in utraque hy-
 pothesi eadem occurrit ratio. At, 60

si quæstio vertatur de ipso Principe, ex
 tempore aut socordia suorum Ministro-
 rum damnificatò, citatus Mylerus
 cum pluribus aliis videtur indistinctè
 Principem ad damnum patienter fe-
 rendum obstringere : tum quia scien-
 tiam & patientiam Officialium non
 minus nocere putant Principi, quam
 scientia vel patientia procuratoris no-
 cet Principali : tum quia alia est ratio
 culpæ in committendo, quàm in omit-
 tendo, adeò ut culpa prioris generis
 admissa à mandatario præjudicet do-
 mino, non item culpa posterioris ge-
 neris. Mihi autem cum Stryckio 61
cit. dissertat. cap. 4. num. 23. & seqq. ac
num. 39. & seqq. arridet nova distinctio :
 vel enim Princeps per negligentiam
 Officialium amittit jus actu quæsitum,
 v. g. venationem, piscationem, juris-
 dictionem, longò tempore non exer-
 citam ; vel excluditur à jure, primùm
 quærendò v. g. hæreditate aut legato.
 In jure quæsito, cum Princeps certet 62
 de damno, melioris conditionis esse
 apparet, nec damnificari posse ex Of-
 ficialium desidia. In jure quæren-
 do, cum certet de lucro, tantum fa-
 vorem haud meretur. Atque hoc 63
 modò servari Naturalem æquitatem,
 constat ex eo, quòd Principem ex cul-
 pa omissionis, se tenente ex parte Of-
 ficialium, neque damnum incurrere,
 neque locupletiolem fieri permittamus.

Planè si tempus inmemoriale præterla-
 64 batur, intra quod nec Princeps nec Offi-
 ciales illius usi fuerint jure, actu compe-
 ten-

tente, sed illud eodem tempore supponatur fuisse exercitum à tertio, absque ulla trepitatione assero, non - usum seu omissionem & socordiam Officialium præjudicare Principi: quippe, cum tempus immemorabile, suffragante bonâ fide & possessione continuâ,

præscriptionem operetur, sive Dominus, contra quem præscribitur, scientiam juris præscripti habuerit, nec ne, juxta verissima & communissima principia, quæ cit. Stryck n. 35. obiter duntaxat attingit. Recapitulentur dicta in lib. 2. cap. 2. num. 199. & seq.

S E C T I O II.

De Consiliariis.

S U M M A R I A.

65. Inter Officialia Summæ Potestatis primò locò ponuntur Consilarii. 66. & seqq. Eorum necessitas exponitur. 69. Debent esse probi. 70. Et verum hominumque periti. 71. & seq. Maxime verò eorum, quæ spectant ad manus summi, intelligentes esse. 73. Consiliariorum jus consistit in dandò suffragio. 74. & seq. Quod per se loquendò tantum est consultivum. 76. Et si per specialia pacta aut leges possit fieri decisivum. 77. & seqq. Reconferuntur prerogativa Consiliariorum ex Jure Romano. 81. Quæ tamen ex-

tra Romanum Imperium sine effectu sunt. 82. Manus Consiliariorum est satis grave. 83. Obligantur ad veritatem & sinceritatem. 84. Ad libertatem. 85. Ad silentium. 86. Ad iustitiam. 87. An Consiliarius, non rogatus, aliquando suum consilium ulterò subministrare obligetur? 88. An Consiliarius consilio abesse possit, ne teneatur in materia delicata summi verum manifestare? 89. Fit & solvitur instantia. 90. & seq. An Consiliarius puniri possit ob sinistram eventum, ex consilio secutum?

§. I.

De Necessitate, Qualitate, & Varietate Consiliariorum.

65. **I**nter Officialia & Adjuutores Summæ Potestatis Lipsius Civil. Doct. seu Politicor. lib. 3. cap. 3. num. 8. primò locò recenset Consilarios: utpote cum Consiliò, veluti re inter homines, et testimonio Aristotelis Rhetoric. ad Alexandr. cap. 1. circa med. divinissimâ, stent Regna, urbes, domus. Siquidem Natura mortalium hæc quoque nomine prona & sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio bebetior est, quam in alieno. Turbida sunt Consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. Consiliò, non impetu, 67 opus est. Curtius lib. 7. cap. 4. Indeque jam antiquissimis sæculis Consilarios ab Imperatoribus fuisse adhibitos, probat Knichen Oper. Polit. lib. 2. p. 2. sect. 1. th. 6. num. 1. hortante id ipsamet Sapientiâ: ne sis sapiens apud temetipsum Proverb. 3. vers. 7. custodi legem atque consilium: Et erit vita anime tue, Et gratia faucibus tuis. ibid. vers. 22. Nempe omne honestis Consiliis robur: sine quibus, quamvis egregia, invalida sunt. Ta-

P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

cit. 1. Histor. cap. 38. 2. Ego, ait Salustius in Orat. 2. ad Cæsar. de Republ. Ordin. multa legendò, atque audiendò, comperi, omnia Regna, Civitates, Nationes usque eò prosperum Imperium habuisse, dum apud eas vera Consilia valuerunt: ubicunque gratia, timor, voluptas ea corrumpere, post paulò imminutæ opes, deinde ademptum Imperium, postremò servitus imposita fuit.

Præfatus Lipsius d. locò in Consiliarios cupit assumendos I. fidos seu probos juxta Tacitum, in Agricol. 19. 3. dicentem: optimum quemque fidelissimum putat. Quòd autem probi Consilarii desiderentur, rationem pandit Ferus in Acta Apost. nihil utilius, inquit, Reipublicæ est, quam prudentes Et pios habere Consilarios. Non satis est, ut docti sint, nisi Et DEUM timeant. Anima justii aliquando magis videt vera, quam septem spectatores. Pius homo, etsi unus sit, tamen aliquando totum Populum à perditione conservavit. II. 70. verum hominumque peritos, seu morum animorumque provinciæ gnaros. Tacit. d. Agricol. 19. 1. Unde non exteros, non advenas temerè vocandos:

consent: cum Cicero *lib. 2. de Orator. doceat, ad Consilium, de Republica dandum, caput esse, nosse Rempublicam; nec juvenes optat, qui molles & etate fluxi doctis haud difficulter capiantur*, teste Sallust. in *Catil. cap. 14.* sed senes, quibus corpus, annis infirmum, ingenium sapientia validum sit. Idem *ibid. cap. 6.* Ampliores qualitates post *cit.* Lipsium laconicè & nervosè describit Joannes à Kockier de Surlet in *Thesaur. Politicor. apherisn. lib. 3. per tot.*

71 Cùm verò magna sit varietas Consiliariorum, dum aliqui sunt *Intimi*, quibus arcana Principis committi solent; alii sunt *Aulici*, qui plerumque in causis, ad forum contentiosum spectantibus, jus dicunt; alii *Camerales*, penes quos est consultare de redditibus Camerae, seu ærario Principis; alii *Militares*, ad negotia militaria tam dirigenda quàm curanda deputati: præprimis cuique Consiliario necessaria est illarum rerum notitia, quarum

gratià in consultationem adhibetur. Idcirco Alexander Severus, ut narrat 72 Lampridius, hanc consuetudinem omninò laudabilem habuit, ut, si de Jure aut negotiis tractaret, solos doctos & disertos adhiberet: si verò de re militari, milites veteres, & senes benemeritos, & locorum peritos, ac bellorum & castrorum, & omnes literatos, & maximè eos, qui historiam nôrant: requirens, quid in talibus causis, quales in disceptatione versantur, veteres Imperatores, vel Romani, vel exterarum Gentium Principes fecissent. Sumpsit forsitan hunc morem à Platone in *Lachef.* qui dicebat, oportere Consultorem ante omnia examinare, num ad eam rem curandam peritus esset, cujus gratià deliberatur. Quod etiam suadet Plutarch. in *Polit.* ex ea ratione, quia *hòc modò negotia in equilibrio stabunt, neque existet emulatio inter eos, qui diversis submixti virtutibus & facultatibus, laudem querunt.*

§. II.

De Juribus & Prærogativis Consiliariorum.

73 **J**ura Consiliariorum in genere tam accuratè, prout deceret, adstrui non possunt: quandoquidem in nudo stat Principis beneplacito, quid & quantum juris aut integro Consilio aut singulis Consiliariis tribuere velit. Interim ex ipso nomine & Officio Consiliarii dimanat jus suffragii in re, ad deliberandum seu consultandum 74 sibi proposità; quod tamen suffragium ex natura sua non est decisivum, sed merè consultivum, nec tenetur Princeps, etiam unanime votum suorum Consiliariorum ex necessitate amplecti, sed retinet libertatem naturalem, statuendi & discernendi, quidquid libuerit: non enim eà intentione alios ad Consilium vocat, ut Summa, quam in gubernatione Reipublicæ habet, Potestas ad certos cancellos restringatur, sed ut, auditis & ponderatis aliorum votis & opinionibus, majori cum circumspectione & prudentià, quæ disponenda videbuntur, disponat. 75 Certè *Sapientis Principis est, examinare*

Consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi. Seneca in *Epist.* Nec semper expedit, uni tantum vel alteri aures accommodare: cum interdum *Sapientissimi fallantur; & consilium optus homuncio det optimum Consilium.* Isocrates in *Paneth.* Ergo Principis arbitrio relinquitur, an hujus aut alterius, aut nullius Consilium amplecti cupiat; licet de cætero *in numero ipso sit quiddam magnum collatumque Consilium, quibusque singulis judicii parum, omnibus plurimum.* Plin. *lib. 7. Epistol. 17.* Joan. à Chokier in *cit. Thesaur. Politicor. lib. 4. cap. 1.* Quin verò per Capitulationes aut Le- 76 ges fundamentales Summa Potestas eatenus circumscribi possit, ut quosdam in Consiliarios assumere, & juxta majora aut unanimia vota concludere, ac conclusa servare obligetur, nemo dubitat.

Multas prærogativas Consiliariis dat Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 2. sect. 1. cap. 1. th. 8.* sed omnes ex Jure Romano petitz sunt: videlicet, quòd I. crimen

læfæ Majestatis in Consiliarios Summæ Potestatis (saltem Intimos) committatur per l. 5. *Cod. ad L. Jul. Majest.* & rationem ibidem subjunctam, quòd censeantur esse *pars Corporis Imperatorii*,
 78 quòd II. liberentur à potestate patria per textum in l. ult. in fin. *Cod. de Quadrienn. præscript. l. ult. Cod. de Decurionib.*
 79 quòd III. immunes reddantur ab oneribus & muneribus publicis, cujusmodi sunt tutela & cura, hospitatio militum, collectæ, tributa, & similes impositiones publicæ juxta Doctores apud *cit. Knichen sub num. 3. allegatos;*

quòd IV. à quæstione seu tortura eximantur *arg. l. 8. & l. 10. Cod. de Dignit. & l. 11. Cod. de Quæstion.* quia pro iis stat magna virtutis & integritatis præsumptio, sicque cessat fraudis & doli suspicio. Possunt itaque Consiliarii in Imperio Romano hujusmodi prærogativas in usum & praxin deducere; extra Imperium, ubi Leges Romanæ tanto in pretio non habentur, Leges & consuetudines particulares erunt investigandæ: ubique enim singularibus gaudent privilegiis, quos Princeps à Consiliis habet.

S. III.

De Consiliariorum Obligatione.

82 **S**UADERE Principi, quod oporteat, multi laboris esse, Tacitus meminit l. *Histor. 15. 7. irrumpit enim*, ut ait *ibid. 6. adulatio, blanditiæ, pessimum veri affectus venenam sua cuique utilitas: ex quo infero, non parvam Consiliariorum obligationem esse.* Obligantur enim I. dare Consilium cum veritate & sinceritate, prout nempe vident in animo, & sentiunt in conscientia. In omnibus consultationibus, neque gratiam spectandam, neque odia, sed eam unumquemque sententiam dicere debere, quam ipse optimam censeat, Tullii monitum est apud Dion. *lib. 44. Improbi proclamantur à Tacito 11. Annal. 34. 2. qui veri copiam non faciunt, sed suspensa, & quò ducantur, inclinatura respondent.*
 84 Obligantur II. suffragium suum explicare cum libertate, respectu personarum, affectu privatò, spe acquirendi, metu displicendi penitus sepositò: nam *proditor est veritatis, qui non liberè pronuntiat veritatem, aut non liberè defendit.* D. Chrysostomus relatus in *cap. nolite caus. 11. q. 3. Et melius est, pro veritate pati supplicium, quam pro adulatione consequi beneficium.* D. Augustin. in *cap. nemo d. caus. & quæst. 3. Malumque facinus, ex judicio Sallustii de Republ. ord. Orat. 2. admittit, qui incommodò Reipublicæ gratiam sibi conciliat.* Imò, quisquis metu cujuslibet Potestatis veritatem occultat, ex sententia prælaudati S. August. *lib. 1. de Civit. DEI cap. 9. iram DEI*

super se provocat: quia magis timet hominem, quam DEUM.

Obligantur III. de cunctis, quæ in deliberationem deducta vel conclusa fuere, strictum tenere silentium: quod enim Poëta cecinit,

*Eximia est virtus, præstare silentia rebus,
 At contra gravis est culpa tacenda loqui;*

Id maximè convenit Consiliariis: cum, testante Polybiò *lib. 9. primum precipuumque, quod ad felicem Consilii exitum requiritur, sit silere;* nec quidquam profint salubria Consilia, si, antequàm ad opus prodeant, prodantur; nec res magnæ sustineri possint ab eo, cui tacere grave est. Curtius *lib. 4. cap. 6.*

Obligantur IV. ante oculos habere justitiam, ne quid consulant, DEO, Reipublicæ, aut proximo damnosum aut injuriosum: alioquin, si damnum aliquod ex Consilio, quò Princeps movetur ad factum aut non-factum, tertius quispiam sentiat, perinde Consiliarius ac Princeps ad compensationem tenentur. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 13. num. 16. Grotius lib. 2. cap. 17. §. 7. & cap. 21. §. 1. num. 2. in not. quid enim interest inter suasorem facti & probatorem?* Cicero *Philipp. 2.* Hæc fati obvia & plana sunt. At

Dubium videri potest I. num Consiliarius aliquando non-rogatus Domino suo Consilium ultrò subministrare obligetur?

Responſio Kellero *de Offic. Juridico-Polit. lib. 2. cap. 2.* eòque teſte Doctio- rum eſt, in rebus magni momenti, poſtulate neceſſitate, obligatum eſſe, dummodò, examinatis antea circum- ſtantiis, prudenter exiſtimaverit, ſuum Conſilium vix non certò profuturum eſſe: nam *magna pars Conſilii eſt in tempore: Conſilia enim rebus aptantur, res ipſe feruntur, inò volvuntur: ergo Conſi- lium ſub die naſci debet, & hoc quoque tar- dum eſt nimis, ſub manu, quod ajunt, na- ſcatur oportet.* Seneca *Epistol. 71. Quid queque nox aut dies ferat, incertum eſt; punctò ſepe temporis maximarum rerum mo- menta vertuntur.* Liv. *dec. 1. lib. 3. cap. 11. Nullum proinde cunctationi locum eſſe in eo, quod non poteſt laudari, niſi per otium,* ait Tacit. *1. Hiſtor. 38. 4.*

88 Dubitari videtur II. an Conſiliarius, qui ſcit, materiam, in Conſilio tractan- dam, ita comparatam eſſe, ut ei ſalvâ conſcientiâ aſſentiri nequeat, citra aliam cauſam poſſit abeſſe Conſilio?

Reſp. cum cit. Kellero negativè. Ratio eſt: quia, ſi Conſiliarius in tali circumſtantiâ compareret in Conſilio, poſſet ſuò ſuffragiò impedire, ne ma- lum, quod timebat, eveniat: adeòque, ſi emanat, & malum accidat, à culpa vix excuſabitur; juxta Cicero- nem *lib. 3. de Legib. Senatori, qui nec ade- rit, aut cauſa aut culpa eſt; & propterea Cato, ut refert Plutarchus, Senatam, quoties haberetur, acceſſit, veritus, ne quid ſe abſente per gratiam fieret.*

89 Neque exiſtimes, unius vocem aut contradictionem nullius roboris fore, quando prudenter licet prævidere, cæ- teros omnes iniquæ concluſioni aſſen- ſuro eſſe: nam viva vox, & ratione munita contradicção magnæ eſt effi- caciæ, tantæque virtutis, ut, qui etiam perversa conceperunt dogmata, in-

aliam aliquando trahantur ſententiati. Quæ ratio Juris Romani Conditores movit, ut, ubi plures ſunt arbitri, ar- bitrium, unò abſente, à reliquis uni- formiter concluſum, valere non per- miſerint: quia *potuit præſentia ejus (qui abſuit) trahere eos (qui præſentes fuê- re) in ejus ſententiam.* Ulpianus in *l. 17. §. ult. ff. de Recept. qui arbitr.*

Dubitari videtur III. an Princeps⁹⁰ Conſiliarium punire, vel compenſa- tionem ab eo valeat exigere, qui qui- dem bonâ fide Conſilium dedit, quod tamen ex eventu ſiniſtro, antehac non præviſo, Principi nocumentum intu- lit? At negativam opinionem ſemper reputavi certam, non tantum ob re- gulam Juris Civilis in *l. 47. ff. de R. J.* quòd Conſilii non fraudulenti nulla ſit obligatio; ſed etiam ob rationem Na- turalem: quia & Principi liberum fuit, Conſilium acceptare vel reſpuere; & Conſiliarius non potuit eviſionem ſpondere, ſeque obſtringere ad even- tum futurum, qui non in ſua erat po- teſtate, ſed à caſu, forte, aut interdum ab homine non ſubdito dependet; veluti mature ponderavit Salluſtius *de Republ. ord. Orat. 2. ad Cæſ.* ſub initium ibi: *neque de futuro quisquam callidus ſa- tisque prudens eſt; quin etiam ſepe prava magis quàm bona Conſilia proſperè eveniunt, quia pleraſque res fortuna ex libidine ſua agit.* Unde Lipſius *lib. 3. cap. 8. 91 num. 16.* arcanum monitum Principi ſuggerit, ut nec bona Conſilia præmiis afficiat, ne quis ſpe adipiſcendi à vero deſlectat, & præter animi mentem ali- quid ad gratiam loquatur; nec mala ſupplicii: nam, ut Regiè Rex Darius apud Curtium *lib. 3. cap. 8.* ad ſuos pur- puratos loquitur: *nemo ſtolidum conſi- lium capite luere debet: deſuturi ſunt enim, qui ſuadeant, ſi malè ſuaſiſſe periculum ſit.*

S E C T I O III.

De Magistratibus & Judicibus.

S U M M A R I A.

92. & ſeqq. Exponitur neceſſitas, aſſumendi Ma- giſtratus & Judices. 96. De Jure Romano fuit diſcrimen inter Magiſtratus & Judices. 97. Hic promiſcudè ſumuntur. 98. Aſſignatur aliqua deſcriptio. 99. Aſſignatur eorum varie-

tas. 100. Exemplum Romana Civitatis allega- tur. 101. Quod aliis Civitatibus tunc nequit accommodari. 102. Dividuntur in majores & minores. 103. & ſeq. Requiritur in ipſis no- dia Juris. 105. Eorum officium indicatur.

106. Ex-

106. *Explicatur Imperium.* 107. *Habent potestatem judicandi & exequendi.* 108. *Interdum ipsis competit Jurisdictio criminalis.* 109. *Sub qua tamen jus aggratiandi non comprehenditur.* 110. *Debet ipsis obtemperari sub reatu culpa.* 111. *Quandoque praestatur illis homa-*

glum. 112. *Magistratus & Judices obligantur ad multa.* 113. *& seq. Praecipue ad justitiam.* 115. *& seq. Et ad vitandam avaritiam.* 117. *& seqq. An possint exigere munera?* 121. *& seqq. An possint acceptare, qua sponte offeruntur?*

S. I.

De Magistratuum ac Judicum Necessitate,
Discrimine, & Qualitate.

92 **N**on ultima sed prima ferè Summæ Potestatis cura sit, oportet, ut Magistratus & Judices designet. Hoc enim non solum indicat Philosophorum. Princeps *lib. 4. Polit. cap. 14.* ubi omnium Reipublicæ administrandæ formarum tres statuit partes; unam, quæ de Republica consultat; alteram, quæ in Magistratibus versatur; tertia ad Judices spectat; sed ultra jam dicta de necessitate Judiciorum in *cap. 4. à n. 1.* deducitur ex eo:

93 quia Summa Potestas neque omnibus subditis & locis adesse, neque omnes subditorum causas audire, neque omnes controversias per seipsam terminare valet: Magistratus igitur & Judices constituere debet, qui ejusdem Summæ Potestatis nomine imperium & iudicium vel ubique vel

94 exemplò Magni Hebræorum Imperatoris, Moyſis, agnoscentis & confidentis *Deuteron. 1. vers. 10. non possum solus sustinere vos; & vers. 12. non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus, ac jurgia;* eaque propter *vers. 13. petentis: date ex vobis viros sapientes &c.*

95 Unde idem Aristoteles *d. 1. cap. 15.* concludit: *multis Præfectis Civilitas eget: & Tiberius ad Senatum Romanum perorat: se in partem curarum ab illo vocatum, experiendò didicisse, quam arduum, quam subjectum fortunæ regendi cuncta onus: proinde in Civitate, tot Illustribus Viris subnixâ, non ad unum omnia deferrent; plures facilius munia Reipublicæ sociatis laboribus exsecuturos.* Tacitus *1. Annal. 11. 3. & 4. Ziegler de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 29. §. 1.*

neum excipias) plerumque in eodem subjecto conjunctum fuisse, nullus ambigo: quandoquidem, qui Magistratum gerebat, de causis & personis, ad ditionem seu Jurisdictionem suam spectantibus, haud dubiè judicare poterat: id quod inter alia conjicitur ex *l. 3. ff. de Jurisdic. ubi mixtum Imperium, quò resplendebant Magistratus, dicitur esse, cui Jurisdictio, seu potestas cognoscendi & jus dicendi, inest.* Et, si resista in præfato Jure Romano difficultatem haberet, Jure nostro Publico Universalis haberet nullam: cum ex ratione hujus Juris Imperium, Jurisdictio, totumque Jus dicentis Officium conveniant. Huberus *de Jure Civit. lib. 3. sect. 1. cap. 6. n. 3.* Quamobrem Magistratum unà cum Judice

97 hic accipio, talesque personas hisce nominibus designare volo, quæ à Summa Potestate fuerunt assumptæ cum facultate vel in tota Civitate, vel in certa Regione, urbe, pago suas vices obeundi, imperandi, jus dicendi reddendique, & justitiam in causis litigiosis administrandi. Cum qua lo-

98 quendi ratione consonat definitio Magistratûs, à Mylero ab Ehrenbach *Hyparcholog. cap. 1. §. 5.* hòc tenore concinnata: est Præfectus Societatis Civilis, cui à Majestate, aut ab eo, qui publicâ regendi Potestate pollet, sub certo salario, concessa est facultas, de negotiis Reipublicæ cognoscendi, judicandi, imperandi, & ratiocinia curandi, ad utilitatem regendæ Reipublicæ, ut ipsum Imperantem in oneribus Regiminis sublevet.

96 Magistratus & Judices inter se, spectatò Jure Romanò, quoad nomen & rem diversos; in effectu tamen Officium Magistratûs & Judicis (si ped-

P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Magistratuum discrimen in quavis Civitate permagnum esse potest: sicut enim diversæ sunt causæ & materiæ, quæ Magistratuum industriæ concredunduntur; puta majores, minores, civiles,

M m m

viles, criminales, politicæ, militares, pecuniariæ &c. ita & diversi Magistratus & Judices juxta libitum Summorum Imperantium constitui possunt.

100 In testimonium serviet vel sola Urbs Urbium, & Civitas Romana, in qua ingens Magistratum numerus, & non parva erat eorum differentia; veluti constat ex *L. 2. ff. de Orig. Jur. & omnium Magistratum*, quam novô & exactô commentariô dilucidavit Clariss. D. Herz in jam supra laudato *tract. de Magistratu Romano - Germ. lib. 1. per tot.*

101 Sed, ut sæpe notatum, ab iis, quæ Romanorum institutis accidebant, argumentum ad alias Civitates earumque Regimen haud tutô formatur: rectéque animadvertit Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 7. §. 2. n. 5.* si hic in universum aliquid pronuntiaretur, facile suboriri posse confusionem, descendentem ad particularem Reipublicæ formam: Romanæ Reipublicæ splendorem plures decepsisse, ut eam, tanquam perpetuam ideam Civitatum, in Politicis delinearent; nec discernere particularia illa & temporaria instituta ab universalibus.

102 Si tamen de qualibet Republica discurrere allubescat, Huberus *de Jure Civit. d. lib. 3.*

sect. 1. cap. 5. num. 21. & seq. Magistratus dividit in majores & minores. *Majores* vocat, qui Summæ Reipublicæ, vel integris provinciis præsumt. *Minores* nominat, qui in municipiis & modicis Jurisdictionibus, minorisque momenti functionibus versantur. Alias divisiones, apud ipsum videndas, consultò prætereo.

Inter qualitates, in Magistratu de- 103 sideratas, hic solam Juris notitiam pro illa Regione vel Ditione, cui præponitur, attingo; nam *futurus Judex operam dare debet, ut Legum constitutiones ante omnia discat, & mente firmiter teneat.* Plato *lib. ult. de LL.* Siquidem *unusquisque ea rectè judicat, quæ cognoscit, atque eorum bonus Judex est: unusquisque igitur rem bene judicat, qui in ea eruditus est.* Aristoteles *lib. 1. Ethic. cap. 3. aliis 1. ad Nicomach.* Et sanè, si Judex est, qui Jus 104 dicit, quô pacto ab eo Jus dici possit, qui Jus ignorat? *Bonus Judex*, ait D. Ambrosius, *nihil ex arbitrio suo facit, sed juxta Leges & Jura pronuntiat. Qui volunt itaque, ut Judices Jurisperiti non sint, hi procul dubiô velle videntur, ut Jura & Leges pessum eant, & imperitorum hominum libidine malè cuncta gerantur.* Casiodor. *lib. 8. variar.*

§. II.

De Potestate & Officio Magistratum seu Judicium.

105 **P**otestatem & Officium Magistratum Aristoteles *cit. lib. 4. Polit. cap. 15.* in tribus constituit, nempe in *consultando, judicando, & imperando.* De consultatione magis agunt Politici, quam Publicistæ. De judicio jam actum est in *cap. 4. sect. 1.* De Imperio, quod *Magistratibus magis proprium esse, quàm illa superiora*, id est, consultatio & judicium, dixit *l. cit.* Aristoteles, non tam facile sermocinamur, quòd illud varium, nec omnibus Magistratibus ubique locorum sit idem & æquale; agnoscente Philosophô in *cit. cap. cum dixit: non eadem Potestatis esse genera, quemadmodum nec eadem est ejus, qui exercitui præest, potestas, atque ejus, penes quem arbitrium est, de rebus in foro contractis disceptandi.* Ziegler *de Ju-*

rib. Majest. cit. lib. 1. cap. 24. §. 5. & 21. Huber. *d. cap. 5. num. 22.* Loquen- 106 dô tamen in genere congruenter asseri posse, existimo, quòd, sicuti Summa Potestas & Imperium ex *lib. 2. cap. 1. num. 10.* est facultas moralis, ab omni Superiore independens, Civitatem gubernandi, & actiones civium ad felicitatem communem dirigendi; ita & Potestas seu Imperium, quod reperitur in Magistratibus, sit ejusmodi facultas participata, dependens, ac Summæ Potestati subordinata, vi cujus vicariô nomine universam civium multitudinem, aut certum hominum genus, aut coetum aliquem particularem, saltem quoad peculiare quosdam actiones & functiones, gubernare, & ad communem beatitudinem pro-

movere valet; quæ facultas, perhibente Zieglerô *d. l. §. 9. Jurisdictio* appellatur. Ex quo

107 Sequitur I. Magistratibus ex Officio suo competere non solum potestatem judicandi, sed etiam potestatem exequendi, cogendi contumaces, eosque coercendi: cum, cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videatur, sine quibus Jurisdictio explicari non potest, inquit Javolenus in *l. 2. ff. de Jurisdict.* Qui autem facultatem dirigendi, jubendi, aut vetandi sortitus est, etiam vim cogendi & coercendi habeat, necessum est: quia *Jurisdictio sine modica saltem coercitione nulla est*, ait Paulus in *l. ult. de Offic. ejus, cui mand. est Jurisdict.* Myler ab Ehrenbach *Hyparchol. cap. 1. §. 13.*

108 Sequitur II. Magistratibus nonnquam etiam jus in vitam & corpus civium indulgeri; quod alias Jurisdictio criminalis, Imperium merum, & Potestas gladii cum animadversione in homines facinorosos nuncupari consuevit. Tuncque jus inquirendi, ferendi & exequendi sententiam, simul indultum esse, ex primùm dictis non dubito, nisi quid exceptum aut limitatum fuerit per textum bonum in *l. 2. §. 23. ff. de O. J.* Exceptum autem

crediderim esse jus aggratiandi, utpote quod supra Leges est, nec alteri competit, ac qui Legibus solutus Legem statuere & solvere potest. Hornius *d. lib. 2. cap. 7. §. 4. num. 3.*

Sequitur III. Magistratibus non tantum in foro externo sub metu poenæ, sed etiam in foro interno sub reatu conscientiae obtemperandum esse: quippe cum Vicarii quidem sint Potestatis Supremæ in terris per Mylerum ab Ehrenbach *Hyparchol. cap. 2. §. 7.* sub Vicarii tamen Infinitæ Majestatis in Coelis, ut insinuat D. Petrus *1. Epistol. cap. 2. vers. 13. subjecti estote omni humane creature propter DEUM: sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.*

Sequitur IV. homagium, quod alioquin Summæ Potestati in signum subjectionis præstatur, suo modo etiam Magistratibus præstari posse & solere: nam, quia ex *num. anteced.* subditi tenentur obedire Magistratui, nil obstat, quò minus obedientiam juratò promittant; servatò tamen ordine, ut inferioribus Potestatibus non nisi ex voluntate Superioris, tacita vel expressâ, pareatur. Ziegler *d. l. §. 15.*

§. III.

De Obligatione Magistratum & Judicum.

112 **Q**uanto amplior est Potestas Magistratum & Judicum, tanto gravior est ipsorum obligatio. Dicta de illa non pauca sunt in *cap. 4. num. 22. & seqq.* Dicam hîc breviter, quod Josaphat Rex *2. Paralipomen. 19. vers. 6.* Judicibus, per singula loca denominatis, dixerat: *videte*, ait, *quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium sed Domini: & quodcunque judicaveritis, in vos redundabit: sit timor Domini vobiscum; & cum diligentia cuncta facite: non enim est apud Dominum DEUM nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Colligitur exinde I. Judicem & Magistratum ad multas virtutes, præcipuè tamen ad justitiam, obligari. Sic enim & Moyfes

suis Judicibus, tum tribunis, tum centurionibus strictim præceperat *Deuteron. 1. vers. 16. quod justum est, judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia DEI judicium est.* Quò spectat etiam Ciceronis præceptum *lib. 2. Officior. hi, qui Rempublicam tuebuntur, inprimis operam dabunt, ut Juris & Judiciorum æquitate suum quisque teneat, ut neque tenuiores propter imbecillitatem circumveniantur, neque locupletibus ad sua vel tuenda vel recuperanda obsit invidia. Quâ ex causa Ægyptiorum Reges ex sua ipsorum Lege Judices adjurabant, ne quid injustè, etiamsi Rex imperaret, judicarent.* Plutarch. in *apophteg. Græcor.*

115 Colligitur II. nullum quidem vitium à Magistratibus & Judicibus non esse vitandum: quia, monente Plutarcho in *Politico. vulgus mores, vitam, actiones, & consilia omnium eorum, qui Reipublicæ præsumt, curiosè rimari atque introspicere solet, etiamsi hoc altè admodum obtegat, & tanquam velamen obnubat & abdas;* attamen avaritiam, & quæ ex hac matre progerminat filia, acceptio- nem munerum, quia *excœcant oculos Sapientum, & mutant verba justorum. Deuteron. 16. vers. 19. & Exod. 23. v. 8. severiori censurâ notari, ac gravio- ris poenæ comminatione castigari in aliis S. Scripturæ locis, videlicet. Isaie 1. vers. 23. & seqq. Michæ 3. v. 11.*

116 & seq. *Job. 15. vers. 34.* Nec enim, ait Plato in *Politicis, tanquam ad nundinas & lucella eundem est tîs, qui sibi gubernacula Reipublicæ committi volunt, quem- admodum Stratoclem illum & Dromoclidem accipimus, solitos sese mutuo ad messem auream invitare: sic enim jocò tribunal & curiam appellare consueverant.* Quin, ut Cicero loquitur *lib. 2. Officior. habere questui Rempublicam, non modò turpe est, sed sceleratum etiam & nefarium.*

117 Quæres tamen I. an nunquam liceat Magistratui vel Judici, à partibus exigere munera?

Resp. I. Quando Judex aut Magistratus non habet stipendium à Potestate Publica seu Republica, cujus munere fungitur, licitè petit à partibus munera. Ratio est: quia labor, in gratiam partium impensus, remunerationem meretur, etiamsi labor pius & sanctus fuerit per *cap. 45. caus. 12. quest. 2.*

118 Resp. II. Quando Judex aut Magistratus stipendium habet, non tamen operæ & laboribus correspondens, potest similiter à partibus aliquid in supplementum efflagitare. Ratio est: quia, ut servetur æqualitas, operæ stipendium cœquetur, oportet.

119 Dixi: non tamen operæ & laboribus correspondens. Nam accidere potest, ut salarium sit commensuratum labori & industriæ, nec tamen Judicis seu Magistratûs ejusque familiæ sustentationi sufficiens: in hac autem contin-

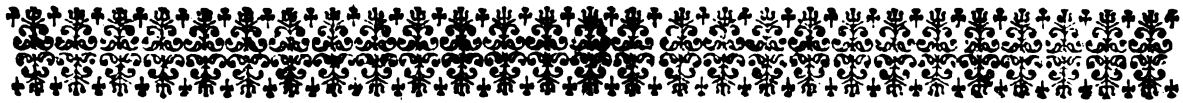
gentia neque Potestas Publica, neque partes quidpiam ex justitia subministrare tenentur.

Resp. III. Quando Judex, congruò 120 salariò provisus, facit aliquid indebitum, ad quod non tenetur ex Officio, non prohibetur aliquid supererogatorium repescere; velut ipsimet SS. Canones in *cap. statutum 11. §. insuper de Rescript. in 6.* approbare videntur. Ratio est: quia, quod indebitum est, non gratis fieri debet, sed compensatio ex jure rigoroso potest sollicitari. Largè & accuratè D. Joannes Balthasarus Braun *de Magistratu cap. 5. §. 3. à num. 7.* cum conferantur Molina *tract. 2. de J. & J. disp. 83. à num. 10.* Lugo *de J. & J. disp. 37. à num. 125.*

Quæres II. an Judex aut Magistratus 121 ab ipso Naturali & Divino Jure prohibeatur acceptare munera, sponte à partibus oblata?

Ventilat hanc quæstionem mox allegatus Braun à n. 19. itaque cum Lugone & Haunoldo resolvit, ut, si munera in ea sint quantitate, quæ, attentis circumstantiis, moraliter loquendò de se ut plurimum inducant perversio- nem judicii, trahantque voluntatem in vota & desideria offerentium, ab ipso Naturali & Divino Jure, juxta textus in *num. 115. & seq.* citatos, censeantur prohibita: sunt enim aut causa peccati, aut proxima peccandi occasio. At, si munera sint leviòra, aut ejus 122 quantitatis, ut, expensis omnibus, nec intellectum corrumpant, nec voluntatem inflectant, quò magis extra limites justitiæ excurrat, altioribus hisce Juribus eorum acceptatio, ubi sponte offeruntur, interdicta non apparet. Prudenter tamen memorati DD. & 123 alii insinuant, talia & tanta Officialibus Publicis, cujuscunque sint gradûs & conditionis, stipendia & salaria esse constituenda, ut, defectu honestæ sustentationis, non exstimulentur, aut ex publicis redditibus occultâ sibi compensatione prospicere; aut justitiam exponere venalem; aut partibus inferre gravamen. Myler ab Ehrenbach *Hyparchol. cap. 13.*

§. 3. & seqq.



LIBER IV.

DE

Juribus Summæ Potestatis quoad Civitates exteras.

PRæcipua Summæ Potestatis Jura, quorum usus & exercitium pertinet ad Civitatem, in *libro antecedente*, quantum equidem susceptæ materiæ limites admittebant, oculis & animis exposita fuere. Succedunt alia, nec inferiora Majestatis Jura, quæ potissimum concernunt exteros, nec intra sed extra Civitatem propriam in actum & executionem deducuntur. Inter hæc principatum tenet Jus *Belli, Pacis, Fœderum, Legationum*; de quibus Politicorum Auspex *lib. 4. cap. 14. Summam autem, inquit, Potestatem habet ea pars, quæ de Bello & Pace, & de Societate, & de Fœderibus &c. consultat.* Hæc Jura tractim & ordinatim dispecturus, inscribo

C A P U T I.

De Jure Belli.

Summæ Potestati Jus Belli cognatum esse, in ipso Jurisprudenciæ Romanæ vestibulo, seu præfatione Institutionum, docet Imperator, quando dicit: *Imperatoriam Majestatem non solum Legibus armatam, sed etiam armis oportet esse decoratam*; jamque olim insinuavit Livia ad August. apud Dion. Cass. *lib. 55. inquit: in hoc Principatus institutos esse, ut saluti subditorum consulatur, ne invicem aut ab exteris injurias accipiant*: ideoque Cicero *1. de Offic. in omni*, infert, *Republica maxime conservanda sunt Jura Belli.* De Jure hoc, & antiquis & nostris temporibus tantoperè frequentatò, juvat laxare calamus, &, quâ ratione Bellum institui, aut finiri debeat, quidve in eo licitum aut illicitum sit, ob argumenti magnitudinem & amplitudinem per multa folia differere.

S E C T I O I

De Natura, Diversitate, & Origine Belli.

S U M M A R I A.

1. Belli descriptio quoad nomen & rem ipsam. 2. Est status seu conditio duorum aut plurium. 3. Per vim certantium. 4. Quæ tales sunt. 5. & seqq. Discutitur, an necessitas, huic descriptioni addere Supremam Potestatem, aut extraneas, contra quos bellatur? 9. Prima Belli divisio in publicum, privatum, & mixtum. 10. Eius brevis descriptio. 11. & seqq. Longa & fortis impugnatio. 16. & seqq. Discutitur, an Bellum antiquorum & primorum certantium sit dicendum privatum, an publicum? 18. & seqq. Quæ rationes hodiequod Bellum inter homines segreges aut familias separatas publicum aut privatum nuncupari queat? 20. Altera Belli divisio in solenne & minus solenne. 21. Ad solenne requiritur Authoritas publica; 22. Et denuntiatio. 23. & seqq. Illius ratio. 25. Quæ, si fiat Summa Potestati, facta censetur toti Populo & sociis. 26. In Bello offensivo absolute est necessaria. 27. Aliàs est sine effectibus Juris Gentium. 28. In defensivo non desideratur.
29. & seqq. Quò modo interponatur, nihil interest. 31. & seqq. Tertia Belli divisio in offensivum & defensivum. 33. Offensivi subdivisio. 34. Quarta Belli divisio in justum & injustum. 35. & seqq. Bellum utrinque potest formaliter esse justum. 37. De via ordinaria non potest esse materialiter ex utraque parte justum. 38. & seqq. An id viâ extra-ordinariâ fieri possit? 40. & seqq. Bellum defensivum ipsi humano generi coarctatum & licitum est. 42. Contra Bellum offensivum ratio dubitandi moveri potest. 43. & seqq. Verum, illâ non obstante, latè demonstratur, id quoque licitum esse. 47. Quò sensu Bellum ad Jus Gentium redigatur? 48. Potest Bellum esse Juris Naturalis, esto non statim in actu fuerit exercitum ab exordio mundi. 49. Ut & de aliis Juris Natura capitibus constat. 50. Adducitur exemplum Abrabæ Genes. 14. cap. 51. Declaratur, quòd Bellum non adversetur Legi Divina nova. 52. & seqq. Ostenditur, licitum esse, contra Turcas & Saracenos pugnare.

§. I.

Quid sit Bellum?

Bellum, licet non unam nominis originationem habeat, ut belle ostendit Franciscus Bonbra in *Arte Belli & Pacis lib. 1. disc. 1. à num. 3.* utpote ab aliquibus derivatum à bello seu bono, quòd pacem pro fine respiciat; ab aliis desumptum à bellua, quòd belluarum sit, in mutuam cædem exardescere; à multis, & nominatim à Grotio de *J. B. & P. lib. 1. cap. 1. §. 2. num. 2.* dictum ex veteri voce duellum, quasi certamen inter duos; attamen ab omnibus ferè quoad rem ipsam æqualem in modum definitur, quòd sit status per vim certantium, quæ tales sunt. Ita laudatus Grotius *d. §. 2. num. 1.*

2. Dixi I. *status*: non enim ipsum certamen seu actuale conflictum, oppugnationem, vastationem &c. desideramus ad essentiam Belli, utpote quod intentari vel continuari potest, etsi in actu & factò ipsò nihil hostile geratur; sed statum duntaxat requirimus, id est, conditionem certam duorum aut plurium, hostilia contra se

machinantium; seu durationem aut tractum temporis, quò dissidentes inter se vel ad pugnam, pro occasione instituendam, vel ad vim, contra se intentam, studiosè retundendam aut eludendam sunt parati. Gronov. in *not. ad Grot. d. l. num. 5.* Hinc Philo II. de *Legib. special.* apud *cit.* Grot. in suis *not. lit. a.* verissimè scripsit: *hostes non soli existimantur, qui jam navali aut terrestri prælio certant, sed pro talibus habendi & qui machinas admovent portubus aut mœnibus, etiamsi nondum pugnam incipiunt.* Servius quoque *ibid.* ait: *Bellum est tempus omne, quò vel preparatur aliquid pugne necessarium, vel quò pugna geritur. Prælium autem dicitur confictus ipse Bellorum.*

Dixi II. *per vim certantium.* Certatur enim non solum in castris, sed etiam in rostris, in pulpitis & licæis, in foro de re controversa; sed absque vi & violentia: at certamen per vim & violentiam, quæ inferuntur, & propulsantur injuriæ, non alibi quàm in palæstra Martiali suscipitur. Quod bene agnoscens Cicero *1. de Offic.* duo statuit genera

genera decertandi, *alterum per disceptationem, alterum per vim.* Gronov. *d. l. n. 4.*

4 Dixi III. *quà tales sunt;* id est, quatenus inter se certant, aut actiones, certamini convenientes, exercent aut meditantur: ut excludantur actiones aliæ, quæ planè ad Bellum non pertinent, & tamen interdum à certantibus exercentur. Gronov. *d. l. num. 6.* Guilielm. van der Muelen ad Grot. *d. §. 2. num. 1.*

5 Quidam existimant, addendum definitioni Grotianæ *authoritatem Supremæ Potestatis;* aut *extraneos,* contra quos Bellum geritur, exprimendos esse. Clariss. D. P. Joannes Bapt. Eberth SS. Canonum in hac Universitate Professor emeritus *de Bello cap. 2. §. 1. num. 5. & 6.* Quibus equidem

contrarius haud sum; & cum Bellum privatum à *num. 11.* eliminare paratus sim, majoris claritatis aut integritatis gratiâ facile possum definitionem ita efferre: *Bellum est status per vim concertantium, quà tales sunt, inter eos, qui Summum Imperium tenent, susceptum.* Sicuti verò 7 Grotius *cit. l. num. 3.* putavit, de justitia Belli nil esse memorandum in ejus descriptione, quòd etiamnum in hac disputatione quærat, sitne aliquod Bellum justum, & quodnam Bellum justum sit? sic aliis forsitan persuasum 8 erit, citra præjudicium & periculum nullitatis omitti posse mentionem Supremæ Potestatis, dum, ut statim patebit, adhuc dubitatur, an omne Bellum authoritate publicâ geri debeat?

S. II.

Quotuplex sit Bellum?

9 PRIMAM Belli maximèque necessariam partitionem Grotius *d. lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 1.* statuit, quòd aliud sit privatum, aliud publicum, aliud mixtum. *Publicum* dicit, quod *Authore eò geritur, qui Jurisdictionem habet,* id est, Summam Potestatem, prout Grotii Commentatores interpretantur. *Privatum* appellat, quod *aliter,* hoc est, à privato in privatum, à latrone in viatorem movetur. *Mixtum* pronuntiat, quod *una ex parte est publicum, ex altera privatum;* nempe quod privatus molitur contra Summam Potestatem, aut, qui Majestate gaudet, 10 contra privatum. Partitionem hanc operosè tuetur Muelen in *comment. ad cit. cap. 3. §. 1. num. 1.* & quantum adverto, ex hoc capite potissimum, quòd, ubicunque status est aliquorum, per vim concertantium, ibi reperitur Bellum: & consequenter, cum inter privatos detur certamen violentum, quòd unus alteri rem suam armatâ manu conatur auferre, & hic rem illam quâvis arte marteque privato (& quidem justè, veluti à nobis concessum est supra in *lib. 3. cap. 4. num. 16.*) defendere nititur, vim vi repellendò; Bellum privatum haud ne-

gari queat: idque mixtum effici possit, si aggressio & resistentia fiat inter personam publicam & privatam. Sed, 11 nî fallor, longè plures sunt, qui Bellum privatum, saltem in Statu Civili, in quo versamur, non nisi improprie & abusive Belli nomine insigniri arbitrantur: tum quia effectus, qui Bellum consequuntur, non alteri, ac quod publicum nuncupamus, conveniunt, ut paulò infra ostendemus: tum quia, 12 si privati inter se dimicant, aut rixa aut duellum est; & ubi contra Principem insurgunt subditi, rebellio & seditio censetur; & ubi Princeps aut Magistratus contumaces ac refractarios acriori disciplinâ sub jugum revocat, actus Imperii & justitiæ vindictivæ exercetur: tum quia Bellum ex 13 Doctorum & vulgi sensu vertitur inter hostes; ille autem, adnotante Cicerone *Philipp. 4. hostis est, qui habet Rempublicam, curiam, ærarium, consensum & concordiam civium, & rationem aliquam, si res ita tulerit, pacis & fœderis;* reliqui, etiamsi exercitus habeant & milites, atque Imperatores se ferant, *non pro hostibus sed pro latronibus & Spartacis sunt habendi:* tum quia jus Belli gerendi exigit, ut 14 proprio ex judicio possit suscipi, quous-

N n 2

que

que & quàm diu visum fuerit; & civibus id solum indultum est in periculo inevitabili, nec ulterius, quàm id fuerit depulsum: tum quia controversiæ bellicæ aliter, quàm pactò & pace, vix terminantur; inter privatos autem nec pactò nec pace opus est, sed auctoritate Superioris omnia complantur, & ubi etiam cives inter se aut cum extraneis in concordiam redierunt, Magistratui integrum est, injuriam vindicare, quæ rixæ causam præbuit. Pufendorf *d. J. N. lib. 8. cap. 6. §. 8.* Becman. ad Grot. *d. l. Ziegler ibid. & de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 33. §. 25. & seqq.* Illustr. D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 4. num. 1. & 4.*

26 Quòd verò Grotius sæpe *cit. cap. 3. §. 1. num. 1. inf.* supponat, Bellum privatum antiquius esse publicò, se non percipere, fatetur citatus Muelen. Rationem dat: quia, si Bellum privatum referatur ad Statum Naturalem, ubi homines segreges in familias congregari coeperunt, simulacrum erat alicujus Civitatis & Statùs Civilis, quò paterfamilias ita domesticum imperium erga suos exercuit, ut contra externos, respectu quorum nec subjectionem nec subordinationem agnoscebat, omnia facere potuerit, quæ Genti respectu Gentis aut alterius Reipublicæ competunt; & sic non minùs Bellum publicum gerere, quàm modò

27 Civitas gerit contra Civitatem. Verum, tametsi nolim à Bello publico id, quod in Statu Naturali Capita familiarum sustinebant, excludere: utpote cum eorum Regimen & Imperium ad Civile quàmproximè accesserit; attamen, quia etiam in statu præfato extiterunt & existere potuerunt homines, nulli familiæ adscripti, nulliusve potestati etiam domesticæ subiecti; illi profectò ad mentem & intentionem Grotii Bellum non publicum, sed privatum suscipere dicebantur, quando ab aliis in corpore vel bonis impetiti se suaque defendere conabantur: cum persona publica cum veritate nequeat appellari, quæ non aliud, quàm suum individuum curat & conservat. Relegantur, si non pigeat, dicta in *lib. 1. cap. 1. à num. 35.*

28 Quòd si hodie dum reperiantur ejus

generis homines, sibi solis viventes, & ab omni Superiore independentes, non abnuo, quin, si quam concertationem per vim instituant, Bellum privatum, aut, si Principi v.g. litem moveant, Bellum mixtum nominari queat: sin autem integræ familiæ, pagi, aut vici fuerint, ita ut ad justam Civitatem quidem non sufficiant, nexum tamen aliquem & subordinationem inter se habeant, qualis est in statu familiæ, concertatio per vim, si quandoque surrexerit, jure Belli publici non ineptè censerit poterit: aut enim, qui primus aut princeps est talis familiæ aut pagi, repræsentat personam quasi-publicam; aut ipsa familia seu pagus instar Reipublicæ, quantum ad sui conservationem, consideratur. Molina *de J. & J. to. 1. tract. 2. disp. 100. n. 6.* ubi ita in Brasiliæ Regione contingere testatur. Quòd autem à Statu hoc Naturali, aut Civili imperfecto ducatur argumentum ad Civile perfectum, jam *cit. l. à n. 24.* salubriter cautum & prospectum volui.

Bellum publicum à Grotio *d. lib. 1. 20 cap. 3. §. 4. num. 1.* ulterius dispescitur in solenne & minùs solenne. Ad Bellum *solenne* ex Jure Gentium Grotius duo requirit; primum, ut geratur utrinque auctore eò, qui Summam Potestatem habeat in Civitate: deinde, ut ritus quidam adsint, inter Gentes recepti. Quoad primum jam *à num. 11.* probatum est, Bellum propriè dictum non esse, nisi geratur ab habentibus Summum Imperium. Portugal *de Donation. Reg. lib. 2. cap. 26. n. 4. & seqq.* Quoad alterum, ritus scilicet, largiorem dissertationem instituit Grotius *lib. 3. cap. 3. & in §. 5.* examinat actum principalem, denuntiationem scilicet & indictionem Belli (quam alii diffidationem appellant apud Portugallum *d. l. n. 33.* alii clarigationem vocant apud Grot. *d. l. §. 7. n. 1.*) quatenus opus sit, ut publicè decernatur, & simul ut decretum adversæ parti significetur, ejus amicitia & societati renuntietur, ipsaque certior reddatur, nil nisi hostile deinceps sibi expectandum esse. Cujus ratio est: partim *23* ut appareat, non coecò impetu, aut more latronum in Bellum nos velle pro-

prorumpere, sed, post maturam deliberationem id hostili animo & stylo querere, quod ab amico amice con-

24 sequi non poteramus: partim ut is ipse, qui Bellum impetitur, justum temporis intervallum habeat, quo consultare possit, quidnam inferenti Bellum respondere, num ei satisfacere, an vero ancipitem Belli aleam experiri velit: haud aliter atque in judiciis reo denuntiatur intentio actoris, unaque spatium ei ad deliberandum indulgetur, num iudicio contendere vel cedere malit. Vitriar. ad Grot. *d. lib. 3. cap. 3. q. 9. §. 11.*

25 Atque hujus denuntiationis non equidem ea est necessitas, ut omnes & singuli, quorum amicitiae nuntius remittitur, nominatim praemoncantur, sed hoc ipso, quod Bellum sit denuntiatum habenti Summum in Populum Imperium, censetur indictum omnibus ejus subditis & sociis. Grot. *d. cap. 3. §. 9.* ubi ex Liviana hist. allegat responsum Collegii Fecialium, Aetolos, cum Antiocho sepalam adjunxissent,

26 *ultrò sibi Bellum indixisse.* In Bello autem offensivo tam strictè requiritur, ut tantum illi censeantur hostes, qui nobis aut quibus nos publice Bellum discernimus; ceteri, verò latrones aut praedones sint, veluti tradit Pomponius in *l. 118. ff. de V. S. & Ulpianus in l. 24. ff. de Captiv. §. postlim.* Et idè, sicut capti à latronibus aut praedonibus non fiunt servi capientium, ut dicitur in *cit. l. 24. & l. 14. §. 2. eod. tit.* ita nec capti à Belligerantibus, qui denuntiationem publicam non praemiserunt. *l. 21. §. 1. d. t. Portugal cit. cap. 26. n. 36.*

28 In Bello e contra defensivo, ubi vis vi repellitur, quamquam laudabilis & honesta sit denuntiatio; Aelianus tamen apud Grotium *d. cap. 3. §. 6. sub num. 1.* ex Platone ait, Bellum non à caduceatore, sed à Natura indici. Vitriar. *d. l. q. 5.* Henniges ad Grot. *ibid.* quia, dum alius injuriam nobis contra fas & jus irrogat, tanquam injustè provocati & laceffiti, justè easdem propulsamus, non expectat à ulteriori dilatione aut admonitione. Et sic intelligo verba Ciceronis *lib. 1. Officior. dicentis, nullum Bellum esse justum, nisi quod aut rebus repetitis geratur, aut demum*

tatum ante sit & indictum. Conferatur Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 5. §. 8.*

Quò autem modò denuntiatio bel-²⁹lica fiat, nihil referre puto. Nam, etsi Romani certum habuerint Collegium, quod *Feciales* constituebant, ad tractatus Belli, Pacis, Foederum &c. ex professo institutum; unumque ex Fecialibus destinaverint, qui hastam ferratam, aut sanguineam praestitam ad fines eorum, quibus facienda erat denuntiatio, ferret, & non minùs tribùs puberibus praesentibus diceret: *quod Populi priscorum Latinorum, hominesque prisci Latini adversus Populum Romanum Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod Populus Romanus Quiritium Bellum cum priscis Latinis jussit esse, Senatusque Populi Romani Quiritium censuit, consensit, conscivit, ut Bellum cum priscis Latinis fieret: ob eam rem ego, Populusque Romanus Populis priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis Bellum indico, facioque;* haestà post hæc dicta in fines eorum emissà. Livius *dec. 1. lib. 1. cap. 13.* Etsi, ³⁰inquam, apud Romanos ita fuerit; attamen, quin solennis indictio fieri possit etiam per alium nuntium, literas, libellos publicos (quos *manifesta* appellant) aut etiam tubicinem, dubitandum haud est: non enim ex Jure Gentium quidpiam hinc definitum, sed cujusvis ferè Populi moribus modus denuntiandi specialis erat receptus; nec plus requiritur, quam ut animus bellandi signò externò sufficienter indicatur. Vitriarius ad Grot. *d. lib. 3. cap. 3. q. 8.* Bonbra in *Arte Belli & Pacis lib. 1. disc. 10. à num 8.* D. Stapff *cit. l. §. 12.*

Ex dictis in *num. 26. & 2. seqq.* eruitur alia Belli divisio, quâ dispescitur in Defensivum, & Offensivum. *Defensivum* est, quò defendimus, & retinere laboramus, quæ nostra sunt contra eos, qui nos lædere, nostra interciperè, aut ea perdere conantur. *Offensivum* (aliàs *aggressivum* seu *vindictivum* dicitur) est, quò extorquemus debita, quæ nobis abnegantur, aut injustè nobis erepta recuperatumus, cautionemque imposterum quaerimus contra illum, qui priores nos læsit. Pufendorf *de J. N. & G. lib. 8. cap. 6. §. 3.* Quocum Authore ³²

notandum, non semper offensionem ex parte illius factam intelligi, qui prior in aciem processit, sed favorem defensionis interdum ab illius stare partibus, qui primus alteri infert arma: si quis enim repentinis & vagis incurribus aliquoties à vicino suo fuerit vexatus, non offendere sed defendere censendus est, si postea justum exercitum congregaverit, & vicini fines invaserit: sicut & ille defensionis jure videtur uti, qui de hostili invasione jam certus, hostem suam celeritate prevenit, & opprimit, dum ille adhuc in apparatu militari est occupatus. Justin. 2.3. 12. Buddeus *Philosophie pract. part. 3. cap. 4. §. 8.*

33 Belli offensivi duplex genus assignat Molina de J. & J. to. 1. tr. 2. disput. 102. num. 4. & 5. Unum est, quod infertur ad ultionem sumendam de injuria, formaliter illata, sive deinde simul recuperentur, quæ nobis ablata vel damnificata sunt, sive non. Alterum est, quando præcisè quærentur, quæ alicui ablata sunt vel debita, & ab alio per ignorantiam invincibilem seu inculpabilem detinentur, sicque injuria tantum est *materialis*. Discrimen patebit infra in sect. 4. num. 271.

34 Superest adhuc alia Belli distinctio in justum & injustum. Bellum *justum* hic dicimus non ex forma vel solennitate, quæ etiam justum testamentum, aut justas nuptias denominamus, veluti observat Grotius lib. 1. cap. 3. §. 4. num. 1. sed justum dicimus ex causa justa, quæ, qui Supremam habet Potestatem, movetur ad arma capessenda; sicut ex adverso *injustum* pronuntiamus ex causa injusta, quæ etiam, qui cæteroquin in Civitate Summus est, ad militandum stimulatur. Quò sensu D. Augustinus, relatus in cap. 2. caus. 23. q. 3. justa Bella definivit, quæ

ulciscuntur injurias, si qua Gens, vel Civitas, quæ Bellò petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, vel reddere, quod per injurias ablatum est.

Possitne verò Bellum ex utraque 35 Bellantium parte justum esse? Trita quæstio, atque à potioribus sequenti cum distinctione resoluta est, ut, si Bellum consideretur *formaliter*, nempe quoad opinionem & animum Bellantis, utrinque justum esse valeat; secus, si spectetur *materialiter* seu quoad rem ipsam, de qua certatur. Ratio 36 est: quia hostium uterque potest esse in bona fide, & opinari, se justam bellandi causam habere; quemadmodum uterque litigantium in judicio potest in bona versari fide, & credere, se justè litigare: quandoquidem actio formaliter seu quoad operantem justa dependet ex ejus fide, conscientia, & dictamine rationis. At quia de via sal- 37 tem ordinariâ non contingit, ut res, super qua certatur, spectet æqualiter ad utrumque Belligerantem; Bellum reipsâ & materialiter loquendò non erit utrinque justum. Ita Grotius lib. 2. cap. 23. §. 13. n. 1. & 2. Dixi de via 38 saltem ordinariâ: nec enim implicat ex mea & multorum sententia, circa unam eandemque rem dominium penes duos in solidum existere, ac provinciam v. g. pagum, aut districtum aliquem eò pactò duobus legatum aut donatum esse, ut uterque dominium in solidum habeat, datò jure præventionis. Quamquam in hac quoque 39 contingentia perfacile quilibet sibi dominium privativè, & cum alterius exclusione asserere, sicque si neuter condominum agnoscere, sed unus alterum exturbare velit, uterque injustus Bellator esse possit. Arduum scilicet est, eodem loci concordiam & potentiam esse. Tacitus 4. Annal. 4. 2.

§. III.

Undenam Bellum trahat suam Originem?

40 **B**ellum defensivum humano generi coævum, ipsique Juri Naturæ quasi insitum esse, vix quispian in dubium vocabit. Nam, ut

Cicero perorat pro Milone, non modò justum, sed etiam necessarium est, cum vis illata defenditur. Jurisconsulti Romanique quoque favorem defensionis à Natura

Natura commendatum fuisse, constanter tenuerunt: nam Florentinus in *l. ut vim 3. ff. de J. & J.* ait: *Jure (utique Naturali) hoc evenit, ut, quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur.* Cajus in *l. itaque 4. in pr. ff. ad L. Aquil. adversus periculum*, inquit, *Naturalis ratio permittit se defendere.* Ulpianus in *l. Prætor 1. §. 27. ff. de Vi & vi armata* dicit, *vim vi repellere licere*, Cæsius scribit, *idque jus Naturæ comparatur: apparet autem ex eo, arma armis repellere licere.* Revolvantur, quæ extant in *lib. 1. cap. 1. à num. 35.* nec oblivioni tradatur, quod Jephthæ Ammonitarum Regi *Judic. 11. v. 27.* exprobravit: *non ego pecco in te (quia nempe defendebat, quod possederat) sed tu contra me male agis, indicens mihi Bella non justa.*

42 Bellum offensivum Juri Gentium originaliter adscribunt non pauci, nixtum autoritate Hermogeniani in *l. ex hoc Jure 5. ff. de J. & J.* tum ratione, quod Bella vix initium sumere poterint ante, quàm Gentes fuerint multiplicatæ, rerum communio desierit, ac *meum & tuum, frigidum illud verbum, innumeraque*, ut loquitur D. Chrysostomus in *Orat. de S. Philogon. gignens*

43 *Bella*, inceperit. Quod tamen ex ipsa Natura etiam Bellum offensivum sit licitum, cum multis aliis adstruunt. Molina *de J. & J. tr. 2. disp. 99. num. 7.* Clariff. D. P. Ludovicus Babenstuber antehac Theologiæ tam Scholasticæ quàm Practicæ apud nos Professor summoperè deprædicandus in *Ethica supernaturali tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 2.* Clariff. D. P. Eberth *de Bello cap. 3. §. 1. tract. 5.* Grotius *lib. 1. cap. 2. §. 1. & 2.* Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 1. n. 3.* quia Juri Naturæ consentaneum est, non tantum se & sua, dum actu fit invasio vel aggressio, manutenere & conservare, sed etiam post injuriam, jam illatam, post ablata aut erepta bona & jura, post amissam jam possessionem, quod suum aut sibi debitum est, repetere & recuperare posse: nam, teste Cic. *de Offic. 3. illud Natura non patitur, ut aliorum spoliis nostras facultates,*

44 *copias, opes augeamus.* Alioquin, si, quod injustè factum aut abstractum est, non liceret vindicare Genti à Gente, Superiorem non recognoscente,

daretur ansa hominibus pravis, impunè grassandi in vitam, corpus, & bona innocentium, nullaque pax, quies, aut tranquillitas inter Gentes sperari posset. Nam, *si unusquisque nostrum, ait Cicero d. l. rapiat ad se commoda aliorum, detrahatque, quod cuique possit, emolumentum sui gratiæ, societas hominum & communitas evertatur, necesse est.* Livius certè *dec. 1. lib. 9. cap. 2. justum enuntiat Bellum, quibus necessarium; piaque vocat arma, quibus nulla nisi in armis relinquatur spes.* D. Augustinus etiam non so- 45 lum in textu, jam in *num. 34.* recitato, sed etiam in multis aliis locis Bellum, justà causâ subnixum, absolute probat: siquidem in *Epist. 207. ad Bonifacium*, prout refertur in *cap. 3. c. 23. q. 1. noli, ait, existimare, neminem DEO placere posse, qui in armis bellicis militat. In his erat Sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium. In his etiam plurimi illius temporis justi. In his erat & ille Centurio, qui Domino dixit: non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Pacem habere debet voluntas, Bellum necessitas, ut liberet DEUS à necessitate, & conservet in pace.* Idem *lib. 22. contra Faustum*, uti perhibetur in *cap. 3. d. caus. 23. q. 1. quid culpatur, inquit, in Bello? an quia moriuntur quandoque morituri, ut dominantur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non Religiosorum. Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, imparatus atque implacabilis animus, feritas bellandi, libido dominandi, & si quæ similia, hæc sunt, quæ in Bellis jure culpantur.* Concordat 46 cum S. Augustino D. Gregorius *lib. 12. Epist. 24. apud Gratianum d. caus. 23. q. 1. cap. ult. ibi: summa militiæ laus, inter alia bona merita, hæc est, obedientiam Reipublicæ utilitatibus exhibere.* Concordat D. Isidorus *lib. 8. Etymol. cap. 1. cit. caus. q. 2. ibi: justum est Bellum, quod ex edicto geritur, de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causâ.*

In quo autem sensu Jus Belli reducatur ad Jus Gentium, optimè declarat Grotius *d. lib. 1. cap. 2. §. 4. num. 2.* hisce verbis: *Jure Gentium introducta esse Bella, dixit Hermogenianus; quod paulò aliter, quam vulgò accipi solet, interpretandum censeo: nempe ut certa Bellorum forma à Jure Gentium sit introducta, quam formam quæ habeant Bella, ea peculiare ex*

0002

Jure

Jure Gentium effectus consequantur. De his paulò ante à num. 20. memini. Ampliora dicendi tempus erit infra in *sect. 4.*

48 Illud verò non mirandum, quòd statim ab initio creati mundi homines conflictum bellicum non instituerint: nam, ut nihil adstruam, hoc ipsum contra Bellum defensivum applicari posse; Bellum non est remedium absolute necessarium, sed tantum ex ea suppositione, quòd quis contra potentiam aut violentiam humanam id, quòd ad se spectat, aliter acquirere vel recuperare nequeat: ideòque Juri Naturali mundoque condito potuit esse còxvum quoad jus bellandi; esto ob defectum occasionis multis post annis

49 venerit. Nec enim ad Jus Naturæ necessum est, ut singula ejus capita semper & statim redigantur in actum, sed satis est, quando certis in circumstantiis operationem suam exercent; uti præ cæteris apparet in materia furti, quæ locum non habet, nisi res divisas esse præsupponamus.

50 Conferunt, quæ & supra à num. 16. observavi; & quòd S. Scriptura refert de Abrahamo *Gen. 14.* nam, esto post diluvium non adeò multiplicata esset Gens humana, Bellum tamen offensivum contra quatuor Reges, qui Sodomam & Gomorrhæm expilaverant, gessit, Melchisedechò, Sacerdote DEI Altissimi, probante & applaudente *d. cap. 14. vers. 19. & seq.* ibi: *Benedictus Abraham DEO excelsò, qui creavit Cælum & terram; & benedictus DEUS excelsus, quò protegente, hostes in manibus tuis sunt.* Quò intellectu etiam David benedixit DEUM *Psal. 143. vers. 1.* *Benedictus Dominus DEUS meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad Bellum.*

51 Non me præterit, ex Jure Divino Novo contra licentiam bellandi varia adduci loca; quæ tamen, si vim haberent, aut Bellum defensivum æquè submovent, aut, cùm ad casum præsentem haud pertineant, de consilio tantum concepta, vel de vi & violentia privata communiter explicata sunt; ut patet ex Authoribus, in *num. 43.* allegatis; apud quos etiam videre licet alia testimonia, ex Novo Testamento

petita. Sufficiet, duobus quasi verbis attingere, quòd annotavit D. Augustinus contra Faustum *lib. 22. in cap. 4. caus. 23. q. 1.* *Neque Joannes (Lucæ 3.) ab armis jubet discedere milites; & Christus (Matth. 22.) tributa Cesari monet reddi: quia propter Bella necessario militi stipendium præbetur.*

De reliquo non potest dissimulari gravis error Lutheri, docentis, fas non esse Christianis, contra Turcas & Saracenos pugnare, & quidem ex triplici eaque ineptissima causa, quòd nempe per ipsos à DEO puniantur fideles, ideòque tam parum ipsis quàm Ministro justitiæ resistere liceat; quòd insuper Christiani, contra infideles hucusque pugnantes, nihil effecerint &c. Schiara *Theol. Bell. lib. 1. dist. 31. num. 3. & seqq.* Enimvero, ut omittam textum Juris Canonici in *cap. dispar. 11. XXIII. q. 8. cap. si de rebus 2. d. caus. q. 7.* contrarium luculenter indicantes; argumentum à majori ad minus hic fortissimè stringit; quòd, si Christianis vetitum non sit, contra Christianos Bella movere, longè magis licitum sit, in Turcas & Saracenos, velut juratos Christiani nominis hostes, ultore ferrò animadvertere. Sintne verò Turcæ & Sa-
raceni instrumenta DEI, per quæ Christianos compesci velit, nobis aut incognitum est, dum nescimus, an DEO jubente vel tantum permittente contra nos insurgant; aut saltem prohibitum non erit, contra ejusmodi instrumenta, non secus ac contra famem, pestem, aut alia à DEO immissa mala, remedia humana amplecti, sicuti fecerunt Israëlitzæ, toties à DEO per Bella infidelium puniti, nec tamen, quò minus impugnantes oppugnarent, interdicti. Similiter, an Christianorum arma adversus Mahometanos fortunata an infortunata extiterint, nihil ad rem confert: cùm Belli justitia non ab exitu, sed à jure debeat æstimari; tacendò progressus inexplicabiles, totique mundo stupendos, quos Augustissimus Imperator noster Carolus VI. paucis abhinc annis sub Archistratego incomparabili, Serenissimo Principe Eugenio, contra Ottomannos fecerat. Covarruv. *in reg. peccatum p. 2. §. 10. versic.*

verfic. prim. Molina de J. & J. tom. 1. tr. 2. disp. 99. num. 8. Clariss. P. Baben-

stuber in *Ethica super. d. tom. 5. disput. 6. art. 4. num. 3.*

S E C T I O II. De Bellatoribus.

S U M M A R I A.

56. Bellum non potest moveri ab alio, ac qui Summâ Potestate fulget. 57. Autoritas S. Augustini & aliorum Doctorem. 58. & seq. Neque potest geri contra alium, ac qui Majestatem habet. 60. Adducitur aliqua limitatio. 61. Ex concessione Summa Potestatis etiam inferior Bellum gerere valet. 62. Uti & ex consuetudine vel præscriptione. 63. An Summa Potestas aliquando teneatur arma capessere? 64. In Bello opus est Duce. 65. Duces alii primarii, alii secundarii. 66. Summi Imperantes non solent personaliter interesse Bello, sed alium substituere. 67. Consultus videtur, unus, quam plures deputare. 68. De qualitatibus Ducis Supremi remissivè. 69. De ejus potestate inspiciendum mandatum, aut conjectura voluntatis desumenda. 70. Concessio sine concessa intelliguntur mo-

dia. 71. Non item ea, qua necessariam connexionem non habent. 72. & seq. Severitas Romanorum & aliorum in hac materia. 74. Expedit potius, hanc potestatem laxare, quam infringere. 75. & seq. Agitur de Jurisdictione militari. 77. Necessarii in Bello sunt milites. 78. & seq. Quidam militare prohibentur ex Legibus aut moribus, uti femina; 81. Item servi; 82. & seq. Nec non Persona Ecclesiastica. 84. Quibus tamen Jus Naturale non obstat. 85. Possunt Clerici militare in necessitate. 86. Contribuere pro Bello. 87. Consilium suggerere de Bello justo. 88. Alios ad hoc animare. 89. Interesse Bello tanquam Curatores animarum. 90. & seq. An teneantur Vasalli Ecclesiastici accedere ad militiam sui Domini directi?

§. I.

De iis, quorum Autoritate Bellum geritur.

56 **S**I reflectere velimus ad num. 19. & seqq. patulum erit, Bellum non nisi inter hostes inveniri, sicque non aliorum autoritate geri posse, ac qui Summâ inclarescunt Potestate, uti sunt Principes Supremi & Reipublicæ liberæ. S. Thomas 2. 2. q. 40. art. 1. Ratio verò de iis, qui Bellum movere volunt, ultra jam dicta cit. l. est multiplex: tum quia, qui Bellum molitur, fit Judex in causa propria; nullus autem inferior Judicem in causa propria valet agere: tum quia vindictam privatam sumere, veluti contingit in Bello offensivo, nulli privato concessum est: tum quia tota Civitas per Bellum in periculum conjicitur; & idè omnium fermè Populorum Legibus cautum esse, testatur Grotius lib. 1. cap. 3. §. 4. n. 2. ne Bellum geri possit, nisi auctore eò, qui Summam in Civitate Potestatem habeat; veluti de Romanis, & Romanorum Imperio subjectis constat ex l. 3. ff. ad L. Jul. Majest. l. ult. Cod. Ut armor. usus &c. Imò, ut concludit D. P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Augustinus, relatus in cap. quid culpatur 4. causa 23. q. 1. ordo Naturalis, mortalium paci accommodatus, hoc postulat, ut suscipiendi Belli auctoritas atque consilium penes Principes sit. Bonbra in *Arte Belli & Pacis* lib. 1. disc. 5. num. 6. & seqq. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 4. num. 1. & passim.* Huldericus ab Eyben *exercitat. de Jure Belli th. 2. lit. d.*

In illis quoque, contra quos Bellum 58 instruitur, ratio gemina necessitatem Summi Imperii persuadet: partim quia Bellum est remedium planè extraordinarium, violentum, & periculosum; consequenter, dum quis remedium ordinarium, paratum, ac pacificum amplecti, & contra suum adversarium apud eum, cui subest, pro justitia & satisfactione instare potest, à Bello abstinere, ac judicio contentiosò jus obtinere debet: partim quia 59 actor sequitur forum rei, nec, qui Judex actoris est, hòc ipsò reum judicare valet; eaque propter Princeps aut Respublica, ob offensam ab uno vel altero cive particulari alterius Regni vel

vel Provinciæ sibi illatam, non suscipit iudicium contra reos, sed imporat iudicem & iudicium eorum, à quibus offensam tulit. Molina *de J. & J. to. 1. tract. 2. disp. 100. num. 5.* Si tamen Respublica seu Princeps ac Dominus personæ offendentis, factâ præviâ monitione, iustitiam administrare, ac satisfactionem præstare noluerit, non tam contra malefactores in individuo, quàm contra Rempublicam ipsam fas erit, inchoare Bellum, juxta D. Augustinum, jam superius nominatum in *cap. Dominus 2. caus. 23. q. 2.* ubi iusta definit Bella, *quæ ulciscuntur injurias, si qua Gens vel Civitas, quæ Bellò petenda est, vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est.* Casus, huc pertinens, recensetur in *Sacra Historia Judic. 19. & 20.* Bonbra in *Arte Belli & Pacis d. lib. 1. disc. 6. num. 29.*

61 Porro quòd alius, quàm Summâ Potestate conspicuus, nequeat incipere Bellum, limitationem patitur I. quando inferior aliquis ex concessione aut mandato Summi Principis Belligerendi facultatem accepit: tunc siquidem (adhibeo verba Grotii *lib. 1. cap. 3. §. 5. num. 2.*) censendum erit, Bellum geri ex vi Summæ Potestatis: nam quòd faciendi quis alii jus dat, ejus ipse auctor censetur. Vitriar. ad Grot. *d. l. q. 14.* Clariss. P. Ebberth *de Bello cap. 3. §. 2. num. 11.* Clariss. D. Stapff *de Majest. d. cap. 5. §. 15. & seq.* II. limi-

tationem patitur, quando consuetudine vel præscriptione jus Belli à Magnatibus Regni, Summo Principe inferioribus, acquisitum est: nam eò ipsò, quòd Bellum ab humano Jure plurimum dependeat, possitque jus Belligerendi Magnatibus aliis à Summo Principe ex *num. priore* conferri, sequitur, id præscriptione non minùs quàm consuetudine acquiri posse. Molina *d. l. disp. 100. num. 9.* Victoria in *relect. de Jure Belli num. 9.* Ebberth *d. l. num. 16.*

An Summa Potestas non tantum 63 possit, sed aliquando debeat bellare? Quæri potest; & resp. cum Molina *d. tr. 2. disp. 99.* & aliis, quos nominat & sequitur Schiara *Theol. Bell. lib. 1. diffic. 7. num. 8.* affirmativè. Potest siquidem evenire, ut subditi ab externa Potentia graviter vexentur, premantur, aut omninò opprimantur; potest etiam contingere, ut bona, ad Rempublicam aut Coronam spectantia, antehac injustè ablata, facili manu recuperari possint; potest iterum accidere, ut inimicus homo Civitatem aut provinciam perversis moribus aut doctrinis pervertere vel evertere satagat: in quibus & aliis id generis circumstantiis flagitat salus & incolumitas publica, ut Summa Potestas, cujus est, saluti & incolumitati publicæ invigilare, arma corripiat, nocuos propellat, innoxios protegat, defendat.

§. II.

De Ducibus Bellicis.

64 **M**ilitarem sinè Duce turbam esse corpus sinè spiritu, dixit Perdicca apud Curtium *lib. 10. cap. 6.* &, ut remiges sinè gubernatore, nihil valere, pronuntiavit Quintilian. *5. 10.* tanti siquidem exercitum esse, quanti Imperatorem, notavit Lipsius *Civil. doct. lib. 5. cap. 14. n. 3.*

65 Duo autem genera Ducum efformat idem Lipsius, primarios & secundarios. Primarios appellat, qui summæ rei imperant, suisque auspiciis & ductu rem gerunt; quales sunt Reges aut alii Principes in suo solo. *Secun-*

darios vocat, qui Imperantis alterius nutu sive jussu imperant. Sed quia 66 Reges & Principes, quorum nutu & jussu Bellum movetur, minùs propriè Belli-Ducum nomine veniunt; nec expedit, ut ipsimet prælio aut expeditioni militari intersint: cum *dubius Bellorum exempti summæ rerum & Imperii seipso reservare debeant juxta Tacitum 2. Histor. 33. 3.* nisi totius Imperii status aut salus provinciarum in discrimine vertatur. Idem *4. 85. 5.* D. ab Andlern *Constit. Imperial. verb. Bellum num. 16.* hinc malim cum Francisco Bonbra *de Arte Belli*

Belli & Pacis lib. 1. disc. 14. num. 5. per Ducem primarium intelligere personam, à Summa Potestate diversam, quam aliàs Legatum, & olim *Imperatorem*, ab *imperando* dictum, hodie Generalissimum aut Supremum Locumtenentem vocant, cui summa rerum militarium concessa est, ut suo ductu & consiliò Bellum promoveat, omnesque ejus Imperium & mandata reveantur. *Grot. lib. 3. cap. 22. §. 1.*

67 Et licet ejusmodi Duces primarii non unus sed plures constitui possint; attamen, ut Lipsius notat *d. cap. 14. 15.* oportet, ut unus omnibus promineat: *semper enim reperies, plurimum nocere & multitudinem Imperantium, & Regimen nullum aut incertum.* *Thucyd. 6. 12. 15.* Nec de nihilo invaluit adagium: *multi Imperantes perdidere Carinam.* *Bonbra d. 1. n. 42. D. ab Eyben de J. Belli. th. 7. lib. 6.*

68 Notas seu prærogativas Ducis Supremi mox nominatus Lipsius *cap. 15. num. 2. & seqq.* plures enumerat, nempe *scientiam* (intellige militarem longò usu combitam) virtutem, seu corporis & animi vigorem ac probitatem, providentiam, autoritatem, & fortunam. Has tamen, uti & reliquas seu dotes seu officia boni Ducis tum citato Lipsio, tum Politicis aliis, nominatim cit. *Francisco Bonbra num. 6. & seqq.* *Onesandro in strateg. cap. 1. & 2.* *Joanni à Chokier ib. in not. Pelzhoffer Arcan. Stat. lib. 9. cap. 17. & seqq.* *Contzen lib. 10. cap. 22. & seq.* libenter cedo; solamque potestatem, quâ instructus est Legatus Bellicus, Juridico-Publicæ disquisitioni reservo. Tametsi verò hoc ipsum in genere definitum haud inveniatur, quousque talis potestas sese extendat: cum à Summo Imperante sit expectandum, velitne laxiorem an strictiorem concedere; tenenda nihilominus regula, quam præscribit *Grotius d. lib. 3. cap. 22. §. 4. num. 2.* nempe, si non constet de mandato ejusve limitibus, sequendum esse, quod conjectura dicat, ut concessum intelligatur id, sinè quo satis commodè, quæ officii sunt, expediri non possunt. Et quia contrariorum eadem est natura, ex priori regula colligitur, ea nullatenus Ducibus esse permittenda; sinè quibus officium Ducale commo-

dè potest expediri. Quod enim jam 70 supra in *lib. 3. cap. 5. num. 107.* adductum fuit, concessâ Jurisdictione, ea quoque censei simul concessa, sinè quibus intento cum effectu nequit exerceri; hiè quoque applicatur, & concessò Belli Ducis officio, totum id, quò sinè vel exercitus dirigi, vel reliqua utiliter peragi non possunt, indultum præsumitur, ne, quod unâ manu permittitur, alterâ rursus auferatur. Econ- 71 trà, cum interdum non expediat, omnem, quæ Principem comitatur, potestatem in Legatum exonerare, sapienti judicio concluditur, illa, quæ minùs necessaria ad munus ritè obeundum esse videntur, ex eo, quòd aperte non exprimantur, reservata censei. Atque hac in parte tam severi, & ultra, 72 quàm credi potest, rigorosi fuerunt Romani, ut, si quid expressè prohiberetur Ducibus militaribus, illud transgredi non licuerit, etsi spes valde probabilis de bono eventu apparuerit; & sic, ubi vetitum erat, inire prælium, reportata quoque victoria in damnum victoris cesserit; poenâ nimirum capitis sancità in transgressores. *l. 3. §. 15. ff. de Remilit.* *Clariss. D. Franz ad tit. Instit. Mand. num. 21.* Quod 73 exemplò *Epaminondæ & Posthumi Tuburtii*, quorum uterque suum filium, in hostes contra prohibitionem paternam ruentem & vincentem, capite puniverat, confirmat *Schiara Theol. Belg. lib. 2. difficult. 23. num. 11.* Interim, ut *Zieglerus ad Grot. cit. lib. 3. 74 cap. 22. §. 4.* advertit, rectius Duces Bellici nullis certis mandatis instruuntur, sed ex re capere consilium jubentur. Quemadmodum Romæ, cum Bellum decretum fuisset, Senatus sibi pacis tantum firmandæ jus reservavit, cætera in Imperatoris potestate erant, dimicare, aut abstinere pugnâ, obsidere urbes, cum obsessis de vitæ & libertatis incolumitate pacisci, solvere obsidia & quæ his similia. *D. ab Eyben de Jure Belli th. 7. lit. f.*

Ex superiori regula in *num. 69.* deducitur, Jurisdictionem Legato Bellico necessariam esse, tam in milites gregarios, quàm Duces secundarios, & omnes alios, quotquot castra sequuntur. Cùmque accurata debeat esse

disciplina militaris, eoque non solum vi directivâ sed etiam coactivâ sit opus; Jurisdictio tam civilis quam criminalis, & tanta, quantam Principes in suis habent territoriis, eidem competit, prout ex Cæpolla, Parisio, Farinaceo, & Baldo tradit Schiara *d. l. difficult. 25. 76 n. 6.* Conferatur, si vacat, *tit. in ff. de Re militari*: ex quo patebit, quam atrociter puniantur, qui contra militiæ Leges quoad apparentiam exter-

nam etiam leves tantummodo transgressiones admittunt: nec enim transfuga solum, sed &, qui insistentibus hostibus in exploratione emanent; qui arma emittunt, vel alienant; qui transcendunt valla, aut per murum ingrediuntur castra; qui rem à Duce prohibitam faciunt &c. capite plectuntur. Textus in *l. 3. §. 4. 13. 15. 17. ff. d. t.* & ibi Juris Civilis Interpretes; signanter D. ab Eyben *cit. l. th. 8. & seq. per tot.*

§. III.

De privatis Militibus.

77 Bellum ministerialiter per milites, ad hoc specialiter conductos aut evocatos, exercetur: Ducum enim primariorum est gubernare; secundariorum mandata dirigere; militum privatorum pugnare. De his scribit Lipsius *lib. 5. cap. 12. num. 1.* nec passim aut temerè oblatos esse assumendos; castra quoque, quos ad laborem & periculum accipiunt, fastidiosè legere. Seneca *Epist. 44.* Nam *vires Regni & magni nominis fundamentum in prima delectorum examinatione consistunt.* Veget. *1. cap. 7. pr.* ut eò magis hæc pars cum cura sit habenda.

78 Possunt equidem, attentâ Naturâ, omnes militare, qui ex defectu virium, corporis vel animi, non prohibentur, quales sunt infantes & amentes. Grot. *lib. 1. cap. 5. §. 4.* nihilominus multarum Gentium Legibus & moribus multi repelluntur, ut ostendit D. ab Eyben *d. l. th. 10. lit. c.* ex quibus sunt foeminae non solum propter imbecillitatem sexûs, magis ad colum & culinam, quam galeam & aleam nati; sed etiam propter indecentiam & continuam luxûs & luxuriæ occasionem.

79 Quam in rem non pigebit, audire Severum Cecinam, foeminas non tantum ab armis sed etiam à castris arcentem apud Tacitum *3. Annal. 33.* ibi: *haud frustra placitum olim, ne foeminae in socios aut Gentes externas traberentur. Inesse mulierum comitatui, quæ pacem luxu, Bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad similitudinem barbari incestis convertant.* Certè Fridericus I. Impe-

rator severam omninò Legem hac in parte tulit, relatam à Gunthero apud Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 4. cap. 5. th. 7. sub num. 1.*

Non erit in nostris nobiscum foemina castris,

Qui reus extiterit, spoliis nudatus abibit, Turpiter & naso mutilabitur illa reciso.

Similiter ex sancitis Romani Juris, ut constat ex *l. qui status 8. & l. ab omni 10. ff. de Re milit.* servi excludebantur à militia, Grot. *d. l.* vel quia servilis & vilis conditio cum militari non videbatur convenire; vel quia vernæ & mancipia, ceu ignava hominum genera, spiritûs martialis expertia credebantur. Pariter juxta SS. Canonum decreta personis Ecclesiasticis arma bellica sumere & tractare, graviter est prohibitum *cap. non pila 3. & seq. caus. 23. q. 8. cap. ex multa 9. §. Clericis de Voto.* tum quia indecens est, ut, qui victimam incruentam, Agnum scilicet Immaculatum, Supremo Numini quotidie dicant & dedicant, humanum effundant sanguinem, juxta illud *Paralip. 1. cap. 22. v. 8. multum sanguinem fudisti, & plurima Bella bellasti, non poteris ædificare domum Nomini meo, tantò effusò sanguine coram me &c.* tum quia servitium Divinum, cui personæ Clericales sunt consecratæ, non patitur illas ad servitium aliud, priorique penitus adversum & contrarium, abstrahi: verèque procedit dictum Apostoli *2. Timoth. 2. vers. 4. nemo militans DEO implicat se negotiis secularibus.* Nequè tamen

tamen existimes, has rationes tantarum esse virium, ut etiam ex ipso Naturæ dictamine Clericis interdicta sit militia: cum, quod indecens aut incongruum est, non statim intrinsecam & indispensabilem involvat turpitudinem: alioquin credibile non esset, Levitas in Testamento Veteri, uti & Machabæos, penes quos erat Sacerdotium & Principatus, aut jussu aut approbatione DEI contra Idololatrias dimicasse; aut Clericos in Testamento Novo cum licentia S. Pontificis militare posse, si personis, DEO sacratis, armorum usus ex Naturali præcepto fuisset prohibitus. Sylvester *v. homicidium* 3. q. 6. part. 6. Eberth *de Bello* cap. 4. §. 1. n. 7.

86 Stante autem hac bellandi prohibitione, nihilominus personis Ecclesiasticis in gravi necessitate, quando periclitatur Religio aut Patria, licitum est, ad defectum Laicorum, pugnare *arg. cap. 2. de Immunit. Ecclesiar.* Molina *tr. 2. disp. 108. num. 9.* Salmanticenses in *Cursu Theol. Moral.* to. 5. *tr. 21. cap. 8. num. 41.*

87 Adhuc concessum est hujusmodi personis, ex suis suarumque Ecclesiarum redditibus pro necessitate bellica aliquid subministrare per *cap. 4. & 7. d. t. de Immunit. Eccles.* Possunt etiam consilium suggerere de Bello, si justum appareat, inchoandò vel proseguendò *cap. 7. 8. 9. & 10. 17. 18. d. caus. 23. q. 8.* Quin & alios, ut Ecclesiam oppressam aut opprimendam contra infideles tueantur, animare, & in auxilium invocare valent *cap. Maximiana 2. d. caus. q. 3.* Multò magis

ad Bellum se conferre queunt Clerici, non pugnaturi, sed officium Clericale cum administratione Sacramentorum, concionibus, adhortationibus &c. obituri *arg. cap. quicumque 6. v. bita respondetur & seqq. d. caus. & quest. 8.* Conferantur post Doctorem Angelicum 2. 2. *quest. 40. art. 2.* Eberth *de Bello* d. cap. 4. §. 1. à num. 10. Schiara *Theol. Bell. lib. 4. difficult. 2.*

Quòd si Clerici, seu Prælati seu alii, qui feuda à Principe, Bellum gerente, possident, jubeantur accedere ad militiam; Antonius Olibanus *tr. de Jurè Fisci cap. 8. num. 3.* apud citatum Schiaram *lib. 1. difficult. 8. num. 8.* putat, Clericis obediendum esse; sed malè; nam quia omnes Clerici, cujuscunque sint gradus, sunt destinati ad militiam superioris ordinis; nec alia, quàm spiritualia arma à SS. Canonibus exercere permittuntur; fas non est Principi, illos à statu & professione sua ad aliam, prorsus indecentem, abstrahere; nequicquam faciente feudi, quod possident, qualitate: siquidem ipsimet feudorum Conditores luculenter agnoverunt, non posse militem sæculi agere, qui miles est DEI juxta *tit. 21. junctò tit. 26. §. qui Clericus. tit. 30. & tit. 36. inf. Feud. 2.* Et ideò Clericos noluerunt esse feudorum possessores, præterquam si feuda sint franca, nullaque exigant servitia; aut ubi servitia quidem militaria debentur, per alium tamen, quàm vassallum præstari queunt. Engel *ad tit. de Feudis num. 24.* Schiara *d. l. num. 9. & seqq.*

S E C T I O III.

De Causis Belli.

S U M M A R I A.

92. Ut Bellum sit justum, justa causa requiritur. 93. & seqq. Ratio redditur. 96. Belli causa ab aliquibus dividitur in justicam & injusticam; qua ultima tamen non sufficit. 97. & seq. Referuntur duo opiniones de justa Belli causa. 99. Statuitur in genere injuria. 100. Quotplex est injuria, totplex est causa Belli. 101. & seq. Explicatur, quodnam remedium competat ob injuriam, necdum factam. 103. & seq. Declaratur, quale remedium superis post injuriam, jam factam. 105. Discrimen inter judicia & Bellum. 106. Injuria debet esse gravis. 107.

P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Si nempe bona notabilis quantitas sint ablata; 108. Aut honor contumeliosè laesus; 109. Aut hostibus nostris auxilium feratur. 110. & seqq. Injuriatus debet habere sufficientes vires ad injuriam propulsandam. 113. & seqq. Debet abesse quodcumque Reipublica, cui, qui Bellum movet, præest, periculum. 116. & seqq. Debet abesse spes emendis, aliò modò ab injuriante recipiendi congruam satisfactionem. 120. Bellum, jam inchoatum, juxta aliquos, oblata etiam satisfactione, licet prosegui. 121. & seqq. Refertur hæc opinio, & contraria stabilitur. 124. Secundum

cundum alios injustè offendenti licet Bellum suscipere, & se opponere. 125. Refutantur & isti. 126. Admittitur defensio solum in casu, quò oblatà ab offendente satisfactio non fuit ab offenso acceptata. 127. & seq. Afferuntur duo exempla, unum ex Historia Sacra; alterum ex profana. 129. Intentio recta equidem ad Belli honestatem merito requiritur; 130. Non autem ad justitiam stricte dictam. 131. Dissentis Zugler. 132. Ejus argumento satisfis. 133. Ubi deficit injuria, injusta est Belli causa. 134. & seq. Sola militas, ex Bello speranda, non est justa causa. 136. & seqq. Nec etiam jus imperfectum, seu obligatio honestatis aut charitatis. 139. & seq. Aut denegatio petiti matrimonii. 141. & seq. Aut titulus seu modus acquirendi, in Jure Natura vel Gentium haud fundatus. 143. & seq. Sicut & metus vicina potentia. 145. & seqq. Enervatur motivum contrarium, cum subjunctio abundantis cautela. 149. & seq. Nonnemo admittit justum Bellum ad servandam inter Gentes & Nationes bilancem. 151. Ostenditur ex adverso, quòd hac opinio coincidat cum priori. 152. & seqq. Adducuntur nova rationes, quibus isthac sententia confringitur. 157. Quando supervenit mala fides, Bellum de praterito pro justo, in futurum pro injusto reputatur. 158. Exponitur effectus hujus distinctionis. 159. Subjicitur ratio differentia. 160. An sola infidelitas sit justa bellandi causa? 161. & seqq. Argumenta pro affirmativa in medium adducuntur. 164. Statuitur & probatur negativa. 165. & seq. Confirmatur & roboratur. 167. & seqq. Argumenta pro affirmativa resolvuntur. 170. Limitatur tamen in hereticis & apostatis. 171. Cum solutione cujusdam objectionis. 172. & seq. Limitatur etiam in infidelibus, Christianorum terras occupantibus, aut verbi Divini predicationem impediuntibus. 174. & seqq. Discipitur, an denegatio transitus militaris justam bellandi causam praebeat? Et proponuntur motiva affirmandi. 177. & seqq. Plura & vix

non potentiora motiva negandi recensentur. 187. & seqq. Historia de Moyse ex Num. 20. & Deuteron. 2. explanatur. 188. & seq. Cautio interponendarum insufficientia monstratur. 190. Subjungitur consilium. 191. Mens nostrapanditur. 192. Proponitur controversia alia, an prohibitio libera transvectionis mercium sit justa bellandi causa? Cum ratione dubitandi. 193. & seqq. Fundamenta non pauca pro parte negativa jaciuntur; cum tacita enervatione rationis opposita. 198. Nostra sententia cum aliqua distinctione refertur. 199. & seq. Nova distinctio insinuat, an quis pro amico non-federate jus bellandi habeat? Cum ratione negandi. 201. & seqq. Eligitur, & multifariè demonstratur conclusio affirmativa. 204. & seqq. Ratio dubitandi mediè tollitur. 207. & seqq. Iterata questio formatur, an pro alienis subditis contra ipsorum Superiorem interdum pugnare liceat? Cum discursu Grotii, stantis à parte subditorum, si injuria sit manifesta. 211. & seqq. Aliorum sententia refertur & probatur. 214. & seqq. Ante Bellum bene perpendendum est negotium, promittendaque deliberatio. 217. Si causa bellandi certa sit, aut valde probabilis, Bellum discerni potest. 218. Si causa sit dubia tantum speculative, practice resolvi & suscipi potest Bellum. 219. Cum dubio practico non licet ad arma proficere. 220. Potest tamen illud deponi, si dubitans fuerit in possessione. 221. Quando possessio est penes alterum, putant aliqui, à non-possidente licite peri rei controversa divisionem, & in casu negationis deveniri ad Bellum. 222. & seq. Sed hac doctrina rejicitur, etsi pro non-possidente sit major probabilitas. 224. Obligatur tamen possessor & ipse rem examinare, & alterius Legatos ad se instruendum admittere. 225. Quando neuter possidet, rem dubiam uterque simul discutere, & manente dubio, dividere aut compensationem inire tenetur. 226. Sublatò dubio, unaquaque pars, rem sibi privative debere existimans, militiam licite resolvit.

§. I.

De justis Belli Causis.

92 **N**on satis est, ut, qui Bellum meditat, Majestate præcellat, nisi etiam justa bellandi causa suffragetur. Nam, ut nihil memorem, quòd justitia causæ dicatur esse sidus prognosticum, qualis Belli futurus sit exitus; utque nihil adstruam, quòd illa in Principe causet fiduciam, in Belli-Ducibus fidem & promptitudinem, in milite alacritatem & spiritum ad quodvis audendum; DEUS ipsemet, uti justam tuetur causam, ita eos, qui injusta corripunt arma, æternò & im-

placabili propemodum odiò prosequitur. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 9. cap. 4. num. 7. & seq.* Nempe, ut 93 Nicolaus Vernuleus apud Franciscum Bonbra in *Arte Belli & Pac. lib. 1. dist. 8. num. 10.* perorat: nullum gravius scelus est, nullum detestabilius in orbe malum, quàm Bellum injustà causà movere, & in aliorum perniciem armatà manu grassari. Etenim, si homicidia, si furta, si incendia, si adulteria, Divinarum humanarumque Legum authoritate damnantur, quanti criminis, obsecro, reus ille judicandus est,

est; qui non unum aliquem, sed tot hominum myriades injusto Bellō trucidat? quantō flagitiō se contaminat, qui non domum unam, sed Regiones integras devastat, incendit, libidini, avaritiæ, crudelitatiq̄e pervias facit? qui in agros solitudinem, in urbes laniam, in templa Divorum furorem & impietatem inducit? qui sanctissimum justitiæ tribunal armis opprimit, qui justos bonorum suorum dominos de possessione deturbat, qui matronarum virginumque pudicitiam insanā militum libidine expugnat, qui Religiosum Divinæ Majestatis cultum impiō & sacrilegō ausu subvertit? Conquerebatur non immeritō quondam Sapiientissimus Seneca *Epist. 96. homicidia compescimus, & singulas cædes? quid Bella & occisarum Gentium gloriosum scelus? Non avaritia, non crudelitas modum novit. Ex Senatusconsultis Plebisque-sci-tis seva exercentur; & publicè jubentur vetita privatim. Hæc insania quædam est ruentium in pejus seculorum, quasi verò, quod Leges damnant, id arma excusent, quod scelus in Republica est, in Bello & castris sit virtus.* Non Bellum sed latrocinium vocat S. August. *lib. 4. de Civit. DEI cap. 6.* solā Regni cupiditate Bella finitimis inferre; non triumphator est, ait *cit. Bonbra num. 7.* qui provincias aliorum terra marique potentissimō exercitu nequaquam laceffitus premit, sed prædo est, sed publicus grassator. Quam ob causam Alexandrum Magnum Poëta Lucanus prædonem; Seneca verò *lib. 1. de Benefic. latronem,* quod quietas sinè causa Gentes suis armis infestaret, appellârunt.

94 Belli causam aliqui distinguunt injustificam & suaforiam. Sed quia, ut rectè observat Grotius *lib. 2. cap. 1. §. 1. num. 1.* causa suaforia interdum movet sub *sola ratione utilis*, abstrahendō, an simul justum sit, quod utile creditur: idcirco, ne, dum Bellum justum quærimus, ex ipsa, quam præteximus, causa injustum faciamus, non aliam, quàm justificam causam impræsentiarum indagare est animus. Hæc autem qualis sit? Varii varias statuunt regulas. Pufendorf *de J. N. & G. lib. 8. cap. 6. §. 3.* ita differit: justorum Bellorum causæ ad hæc capita revocari

possunt; ut nos & nostra servemus, ac tueamur contra alios, qui nos lædere aut hæc interciperere aut perdere conantur; aut ut, si quæ ab aliis nobis ex jure perfecto debentur, asseramus, ubi ultro isti eadem præstare detrectant; aut denique, ut illatorum nobis per injuriam damnorum reparationem obtineamus; cautionemque de non-offendendo imposterum ab eo, qui nos læsit prior, extorqueamus. Buddeus *Philos. pract. part. 3. cap. 5. §. 4.* docet, Bellum tunc demum justè geri, si Gens ab alia lædatur, aut læsa fuerit. Si lædatur, & statim huic læsioni violenter obviam eat, vocatur defensio. Sin læsa fuerit, & restitutionem damni dati non nisi armis obtinere queat, dicitur injuriæ illatæ reparatio. Grotius *lib. 2. cap. 1. §. 1. num. 4.* cùmque secutus Vitriar. ad *d. l. q. 4.* causam Belli in genere definiunt injuriam, præcedente S. Augustinō, ac, prout habetur in *cap. Dominus caus. 23. q. 2.* dicente: *justa Bella definiri solent, quæ ulciscuntur injurias; & alibi, nempe de Civ. DEI d. lib. 4. cap. 15. iniquitas partis adverse justa Bella ingerit; comprobante etiam tum Aristotele Apodict. 11. cap. 11. ibi: Bellum sumi solet in eos, qui priores injuriam fecerunt; tum Cicerone, qui justitiæ primum munus esse censuit, ut ne cui quis noceat, nisi laceffitus injuriâ; tum Curtiō, qui lib. 7. cap. 6. justissimos barbarorum appellat, qui armis abstinebant, nisi laceffiti.* Quotuplex igitur est injuria, quâ jus nostrum violatur, totuplex est Belli causa, atque, ut loquitur Grotius *cit. l. §. 2. num. 1.* quot actionum forensium sunt fontes, totidem sunt Belli: nam, ubi Judices deficiunt, incipit Bellum. Etenim, quia inter Gentes quæ tales eō ipsō, quod Supremæ sint, Judex aliquis aut Superior non reperitur, devenitur ad ensē, quod jura, respectu quorum inter privatos datur actio, coram Judice movenda, autoritate propriâ per violentam concertationem quærentur, reparantur, aut repetuntur. Muelen ad Grotium *d. cap. 1. §. 2. num. 1.*

Est autem injuria vel necdum facta, vel jam facta. Ob injuriam, necdum factam, sed prudenter omninō prævisam,

sam; inter privatos datur aut cautio de damno infecto, si v. g. vicina domus in rimas dehiscat, ac damnum mearum ædium ex ruina subsecutura verosimiliter timeatur; aut interdictum prohibitorium, ne v. g. vis fiat ei, qui mittitur aut jam missus est in possessionem. Inter Gentes autem & personas, Superiorem non recognoscentes, petitur in simili casu cautio de non-offendendo, & si denegata fuerit injustè, justè devolatur ad arma; qua de rein §. seq. Ob injuriam, jam factam, inter ejusdem Reipublicæ cives varia dantur remedia: aut enim necdum habemus, quod nostrum est, sive ex jure in re sive ex jure ad rem; tuncque competunt vindicationes & actiones reales vel personales, nec non interdicta acquirendæ possessionis; aut jam habemus, quod nobis debetur aut nostrum est, & tunc actiones negatoriarum vel interdicta retinendæ possessiones suppetunt; aut, quod habuimus, per injuriam amissimus, & tunc proditæ sunt conditiones aliarumque personales actiones, uti & interdicta recuperandæ possessionis. Inter Gentes econtrà & personas publicas, non præstita satisfactione, in vicem talium remediorum stringuntur arma, ac vel ea, circa quæ nunquam habita jus in re aut ad rem competit, vi extorquentur; vel, quæ modò possidentur, defenduntur; vel, quæ semel possessa fuerunt amissa vel ablata, recuperantur. Quamobrem dixit Seneca de Benefic. lib. 3. *æquissima vox est, & Jus Gentium præferens: redde quod debes;* & in Fecialium Romanorum formula erat: *quas nec dederunt, nec solverunt, nec fecerunt, quas res dari, fieri, solvi oportuit.* Livius dec. 1. lib. 1. cap. 13. & apud Salustium legitur: *Jure Gentium res repeto.* In eo tamen inter judicia privata & Bellum est notabile discrimen, quòd ibi liceat etiam actiones poenales instituere, vel ad vindictam publicam agere; econtrà hic poena propriè dicta locum non habeat, dum necessariò Superiorem, à quo infligatur, reperit, qualis inter æquales, Bellum gerentes, non datur, veluti jam sæpe monstratum est. Vitriar. ad Grotium (qui d. lib. 2. cap. 1. §. 2. n. 2. & cap. 20.

§. 38. Bellum poenale admittit) eod. lib. cap. 1. q. 6. Buddeus Philosoph. pract. part. 3. cap. 5. §. 5.

Ut verò sufficiens ad justum Bellum sit injuria, plura requiruntur. I. ut injuria sit palmaris & gravis: quia, sicut ob leve delictum non licet irrogare gravem poenam; ita ob levem injuriam non licet gravem sumere vindictam, ne inter offensam & satisfactionem tollatur proportio. Molina to. 1. tr. 2. disput. 102. num. 7. Huelricus ab Eyben de Jure Belli tb. 5. lit. g. Talis est, si bona notabilis quantitatis, urbes, regiones, provinciæ sint ereptæ: nam Livio dec. 1. lib. 1. cap. 13. justum dicitur Bellum, quod propter res nobis ereptas, repetitas, & non restitutos suscipitur. Et hæc quidem injuria Bellum justificat, etsi tantum materialis fuerit, puta quòd res nostræ ab aliis bonâ fide sint occupatæ; sicut in privatis quoque judiciis actio licitè movetur, esto bonâ fide ab altero possideatur, quod petitur. Molina d. tr. 2. disp. 102. num. 5. Talis itidem injuria est, si honor contumeliosè violatur, uti factum est Davidi ab Hanone Rege Ammonitarum, qui Legatis ejus barbam ad medium mentum ignominiosè raserat, & vestes, turpissimum cum dedecore, usque ad nates præcidit 2. Reg. 10. v. 4. Talis est, si quis hostibus nostris auxilium, robur, aut suppetias ferat: hunc enim non minus quàm hostes ipsos ferrò aggredi licet, exemplò ejusdem Davidis, qui Syriæ Populum, & qui inhabitabat Damascus, Adarezeri Sobarum Regi subsidium ferre nitentem, cum cæde viginti duorum millium sub jugum & tributum misit. 2. Reg. 8. vers. 5. & 6. Conferatur D. Pelzhoffer Arcanor. Stat. lib. 9. cap. 4. à num. 9. Clariss. P. Babenstuber Ethic. supernat. tr. 5. disp. 6. art. 4. num. 6.

II. debet injuriatus pollere viribus & facultatibus, injuriam propulsandi: cæteroquin non solum ad Bellum inutiliter ac propria cum jactura proruet, sed etiam Rempublicam in grandia pericula & damna conjiciet. Ut proinde Tusculani, videntes suas vires Romanis impares, omnia prius sustinere, pacemque de-

poscere, quàm bellare maluerint. Li-
 111 vius *dec. 1. lib. 6. cap. 15.* Ipsa pro-
 fectò Veritas Incarnata apud D. Lu-
 cam *cap. 14.* necessarium existimat, ut
 Rex, adversùs alium Regem iturus
 ad arma, priùs computet sumptus,
 hunc in finem necessarios, ac expen-
 dat, *an possit cum decem millibus ei occur-
 rere, qui cum viginti millibus venit ad se?*
 Molina sæpe *cit. tr. 2. disp. 102. num. ult.*
 Schiara *Theol. Bell. lib. 1. difficult. 4. n. 10.*
 112 qui etiam in *num. 9.* ait: si inter Sum-
 mum habentes Imperium aliquem
 adesse crederem, adversùs hostes abs-
 que necessariis viribus bellaturum, li-
 benter eirepeterem, quod apud Thu-
 cydidem extat. *Quidquid inopinum acci-
 dere potest in Bello, priusquam sumas, con-
 sidera, ne nostris temporibus renovetur,*
*quod de Thebanis, qui Alexandri Macedo-
 nis tempore vixerunt, scribit Diodorus
 Siculus: animi spiritu forti magis quàm
 prudente internecionem patriæ accersive-
 runt.*
 113 III. debet abesse quodcunque Rei-
 publicæ, cui Belligerans imperat, peric-
 ulum: esto enim Bellum ex Jure Gen-
 tium censeatur esse justum, dummodò
 Gens una fuerit ab altera injustè la-
 cessita; nihilominùs ex Jure Naturali,
 quò Caput Reipublicæ salutem cor-
 poris attendere, & magis hanc, quàm
 propriam commoditatem, honorem,
 aut gloriam præ oculis habere tene-
 tur, nequit Bellum censi justum,
 quod cum notabili Reipublicæ detri-
 mento conjunctum est. D. Thomas
 2. 2. *q. 40. art. 1.* Molina *cit. disp. n. ult.*
 Schiara *d. lib. 1. difficult. 39. n. 8. & seqq.*
 Clariff. P. Babenstuber *Ethicæ supernat.
 tr. 5. disp. 6. art. 4. num. 10.* Pelzhoffer
 114 *d. l. num. 24.* Indeque Imperantes,
 antequàm Bellum moveant, ex Jure
 Naturæ hoc moderamen emutuare
 tenentur, ut, cum Bellum securitatis
 publicæ stabiliendæ gratiâ suscipere ob-
 ligentur, illam non perimant. Böh-
 mer in *Introduct. ad Jus Publ. Univers.
 part. spec. lib. 2. cap. 1. §. 6. 7. & 8.* ubi
 narrat de Ludovico XI. Rege Galliæ,
 quòd noluerit vindicare injurias, sibi,
 dum Aurelianorum Dux fuerat, im-
 pactas, sed suasoribus Belli graviter
 responderit: *non decere Gallorum Regem
 injurias Ducis Aurelianensis vindicare.*
 P. SCHMIEB JURISPR. PUB. UNIVERS.

Et sic intelligo, quæ habet Xenophon 115
 in *Hist. Græca: Sapientium est, ne ob gra-
 ves quidem causas Bellum suscipere; cui
 non absimile est, quod dixit Apollo-
 nius apud Philostratum: ne ob magnas
 quidem causas Bellum capiendum.* Nempe
 Octaviani vox erat: *Imperatori bono
 non quicquam minùs, quàm temeritatem con-
 gruere; satis celeriter fieri, quidquid com-
 modè gereretur; armaque, nisi majoris emo-
 tumenti causâ, nequaquàm esse movenda,
 ne compendio tenui, jacturâ gravi, petita vi-
 ctoria similis sit hamò aureò piscantibus, cu-
 jus abrupti amissique detrimentum nullò ca-
 pturæ lucrò pensari potest.*

IV. debet abesse spes omnis, ab in- 116
 juriante congruam satisfactionem re-
 cipiendi. Nec enim, qui læsus est in-
 justè, justè mox inchoabit Bellum, sed
 paulisper expectare debet, an pars læ-
 dens satisfactura sit, nec ne: si-
 quidem, cum duo sint genera decertandi,
 unum per disceptationem, alterum per vim;
 cumque illud proprium sit hominis, alterum
 belluarum: *confugiendum est ad posterius,
 si uti non licet superiore.* Cicero *1. de Offic.*
 Atque hoc difficultatem non habet, 117
 quando Bellum nondum est cœptum:
*cum in eam, qui jure agere & satisfacere pa-
 ratus est, nefas sit, Bellum sumere, tanquàm
 in injuriam.* Lipsius *Civil. Doctr. lib. 5.
 cap. 4. num. 15.* Idque in Sacris tabu- 118
 lis Hebræo Populo præceptum legi-
 tur *Deuteron. cap. 20. v. 10.* ibi: *si quan-
 do accesseris ad expugnandam Civitatem,
 offeres ei primum pacem. Si receperit, &
 aperuerit tibi portas, cunctus Populus, qui
 in ea est, salvabitur &c. sin autem fœdus
 inire noluerit, & cœperit contra te Bellum,
 oppugnabis eam.* Laudaturque me- 119
 ritò justitia Romanorum, quòd ne-
 mini Bellum denuntiaverint, nisi per
 Feciales seu Legatos priùs postulaf-
 sent, damnum sibi illatum resarciri:
 quò negatò, demum Bellum suscipie-
 batur. Paulus *Busius lib. 3. de Republ.
 cap. 3. num. 5.* At, ubi Bellum, non 120
 oblatà vel datà ab injuriante satisfa-
 ctione, jam cœptum esse supponitur,
 Cajetanus & Bannez apud Schiaram
lib. 1. diffic. 40. n. 5. existimârunt, Bel-
 lumgerenti non esse prohibitum, Bel-
 lum prosequi; sicuti Judici non est
 prohibitum, procedere contra reum,
 etiamsi satisfacere cupiat. Hæc ta- 121
 R r r men

men paritas nullatenus favet aut hisce Doctoribus, aut doctrinæ, ab eis traditæ: siquidem & Judex in civilibus nequit amplius contrarium procedere, quando, post litem jam motam, ad satisfactionem se obligat, cessante tunc fine, cujus gratiâ judicium erat susceptum; consequenter & Princeps Bellum, jamjam inchoatum, contra hostem continuare nequit, quando post intervallum satisfacere serio desiderat; Belli fine, hoc est, injuriæ repa-
 122 ratione, jamjam adimpletô. Itaque cum communiore & ut dicit Vitriarius ad Grotium *lib. 2. cap. 1. quest. ult.* æquiori placito concludendum, pacem & satisfactionem, quôcunque tempore ab hostibus oblatam, esse acceptandam, si modò per illam securitati publicæ non præsentem solum sed etiam futuræ sufficienter prospectum sit: quem in finem, ut scribit Böhmer *cit. l. 2. cap. 1. §. 11.* solent exigere cautiones, quas vulgò *guarantias* vocant, quæ si oblatae, & tales fuerint, ut nulla ex causa respui possint, & nihilominus Victor Bellum continuare desideret, ex postfacto & malè consulit Reipublicæ, & præterea incipit
 123 fieri aggressor. Consentit Schiara *cit. l. num. 6.* multosque pro se allegat, nominatim etiam Molinam *to. 1. tr. 2. disp. 103. num. ult.* qui tamen Author circa finem adjungit, moraliter esse impossibile, ut talis satisfactio pro injuria post Bellum jam commissum præstari valeat, qualis de justitiæ rigore potest exigere; ideoque ex rigore justitiæ Belligerantem non obligari, ab armis abstinere.

124 Quòd si jam has omnes condiciones ad causæ justitiam concurrere, Bellumque justè ab offenso Principe moveri supponamus, aliquos docuisse refert Grotius *d. lib. 2. cap. 1. §. 18. num. 1.* quòd Princeps injustè offendens adversus offensum justam defensionem suscipere, seque opponere valeat, quasi scilicet periculum sit, ne plus sumatur vindictæ, quam injuriæ fuerit
 125 acceptum. Quæ tamen sententia, nescio, an alicujus Viri Sapientis assensum mereatur: cum exinde sequatur, Bellum utrinque semper justum esse, atque ab eo, qui justè invaditur,

justè resisti posse: metu, qui prætextatur, cum rei incertæ sit, neutiquam excusante aut jus dante ad reciprocam vim exercendam; quemadmodum nec metus, ne plus æquò condemnetur aut puniatur, reo vel debitori jus tribuit, Judici aut Ministris, se capere aut condemnare volentibus, per vim resistendi. Verior igitur, & for-
 126 tassis certa est sententiâ ejusdem Grotii in *num. 2.* etiam à Vitriario *ib. q. 32.* Muelen *ibid. in Comment.* recepta, Regem aut Populum, qui læsit alterum, teneri læso ad satisfactionem, nec posse salvâ conscientiam prius ad arma deproperare, quam si satisfactio præstita, aut saltem oblata, non autem à læso fuerit acceptata. Exemplum,
 127 ad propositum valde accommodatum, duplex afferri potest. Unum ex Sacra Historia *4. Reg. cap. 18. & cap. 19.* ubi Ezechias ob ruptum foedus, quod ejus majores cum Rege Assyriorum inivêre, Bellò petitus, agnoscit peccatum, Regisque arbitrio multam permittit; postea tamen Bellò iterum laceratus, vim hostium repellit, & DEO favore victoriam reportat. Alterum exemplum eruitur ex Histo-
 128 ria Romana apud Livium *dec. 1. lib. 9. cap. 1.* ubi Samnitum Imperator Pontius Herennii filius, postquam Legati, ad dedendas res missi, pace infecta redierunt, dixit: *expiatum est, quidquid ex fœdere rupto irarum in nos cælestium fuit. Satis scio, quibuscunque Diis cordi fuit, subigi nos ad necessitatem dedendi res, quæ à nobis ex fœdere repetitæ fuerant, iis non fuisse cordi, tam superbe à Romanis fœderis expiationem speratam: quid enim ultra fieri ad placandos Deos mitigandosque homines potuit, quàm quod nos fecimus? Res hostium in præda captas, quæ Belli jure nostræ videbantur, remisimus; authores Belli, quia vivos non potuimus, persunctos jam fato dedidimus: bona eorum, ne quid ex contagione noxæ remaneret penes nos, Romam portavimus: quid ultra tibi, Romane, quid fœderi, quid Diis arbitris fœderis debeo; quem tibi tuarum irarum, quem meorum suppliciorum Judicem feram? Neminem neque Populum neque privatum fugio. Et infra: Justum est Bellum Samnites, quibus necessarium; & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes.*

An

129 An recta intentio necessaria sit ad justitiam Belli? Sciscitari licet.

Resp. tamen negativè. Quantumvis enim Bellum, quod ex sinistra intentione, odio, aut cupidine gloriæ vel divitiarum suscipitur, culpâ non vacet juxta textum S. Augustini, jam supra citatum: *nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, imparatus atque implacabilis animus., hæc sunt, quæ in Bellis jure culpantur*: hõc tamen non remorante, potest Bellum manere justum in ordine & linea justitiæ, quando causa bellandi justa suffragatur; sicuti justa est actio, à privato contra privatum coram Jure competente instituta, etsi ex odio aut invidia intentetur, dummodò jus agendi ex parte actoris supponatur. Covarruv. in *relect. cap. peccatum part. 2. §. 9. num. 2.* Molina *tr. 2. disp. 107. num. 2.* Clariss. DD. Babenstuber *cit. l. num. 11.* Eberth *de Bello cap. 6. §. 3. num. 13. & seq.* Grotius *lib. 2.*

cap. 22. §. 17. num. 3. Vitriar. *ibid. q. ult. Muelen in Comment.*

Dissentit eatenus Ziegler ad Grot. 131 *d. lib. 2. cap. 1. §. ult. vers. bonam causam &c.* ut credat, ad injustitiam Belli nihil interesse, an quis contra charitatem aut justitiam delinquat; putetque, non minùs injuriam facere, & ad restitutionem obligari, qui delinquit contra charitatem, ac qui contra justitiam impingit. Sed perperam. 132 Nam, ubi jus alterius rigorosum & strictè tale, seu, ut aliàs loqui amat, Grotius, jus perfectum non violatur, neque vera committitur injuria, neque obligatio faciendæ restitutionis consurgit. Atqui dum contra charitatem peccatur, jus alterius rigorosum & strictè tale seu perfectum non violatur: consequenter injuria non admittitur, nec obligatio oritur ad restitutionem. Sed de hoc iterum mox in *num. 136.*

§. II.

De injustis Belli Causis.

133 Quæ Belli causæ sint injustæ, cognosci potest ex causis justis, hætenus explicatis: *rectum enim obliqui est index.* Grotius *d. lib. 2. cap. 22. §. 4.* Et ideo, cum in genere justa dicatur causa, quæ supponit gravem injuriam, quam sine periculo totius Reipublicæ vindicare licet; è converso injusta bellandi causa est, ubi nulla vel levis tantum occurrit injuria, vel quæ sine perniciæ totius Civitatis reparari nequit.

134 In specie pro causa injusta est habenda I. sola utilitas, ex Bello sperata, aliàs ratio Belli seu *raison de Guerre.* appellata, vi cujus omnia, quæ libent, aut Bellum gerenti commodum afferunt, licere putant Pseudo-Politici, statuentes nempe cum multis Regibus, ut ait Plutarchus apud Grotium *d. lib. 2. cap. 22. §. 4. num. 1.* duo nomina Pacis & Belli, tanquam nummos, quibus non utuntur ad id, quod justum est, sed quod expedit. Quasi verò *jus omne* sit in gladio (velut olim Romanis Galli opposuerunt apud Li-

vium *dec. 1. lib. 5. cap. 20.*) ac humano cum sanguine, uti cum nummis, ludere, & solius cupiditatis satiandæ gratiâ aliorum bona diripere permissum foret; cum tamen Seneca *de Clement. asseveret: possum dicere, non esse hanc crudelitatem, sed feritatem, cui voluptati servitia est: possumus insaniam vocare: nam varia sunt genera ejus, & nullum certius, quam quod in cædes hominum & laxationes pervenit.* Vid Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 4. num. 20. & seq.*

II. jus imperfectum, quod nempe 136 non fundat obligationem justitiæ, sed honestatis aut charitatis: nam, ubi jus perfectum ac rigorosum, fundans obligationem justitiæ, non subest, locum non potest habere injuria, ceu principalis & unica bellandi causa. Grotius *d. cap. 22. §. 16.* Pufendorf. *lib. 3. cap. 3. n. 5. & seqq.* Muelen ad Grot. *d. l. Vitriar. ibid. q. 11.* Clariss. D. Stapff *de Majestat. cap. 5. §. 27.* Buddeus *Philosoph. pract. part. 3. cap. 5. §. 14.* Non secus, ac 137 privatus contra privatum nequit, actionem in judicio proponere contra

privatum, qui non ex jure stricto, sed honestatis tantum aut charitatis lege quidpiam facere aut omittere tenebatur in gratiam alterius. Nec enim beneficium, sed contractus est, si quis alteri ex gratia, ab eo accepta, obligetur; & ut loquitur Seneca lib. 3. de Benefic. cum res honesta sit, referre gratiam, desinit honesta esse, si necessaria est; neque gloriosa res est, gratum esse, nisi tutum est, ingratum fuisse. Ziegler ad Grot. d. §. 16. diversus, ut opinor, à se ipso per ea, quæ in n. 131. & seq. dicta sunt. Quo ex capite ab eodem Grotio Bellum enuntiatur injustum, quod Romani in Ptolomæum Regem Cypri, tanquam ingratum, appararunt. Gronov. in not. ad Grot. d. l. num. 51.

139 III. denegatio matrimonii, propter quam Darius Persarum Rex Scytharum Regi, quod filiam suam eidem nuptui tradere nollet, Bellum intulit, Scythiam cum septingentis hominum millibus ingressus, ut narrat Justinus lib. 2. cap. 5. verum à nemine propterea laudem, quin imò pro laude improperium tulit, & merito: quia liberum cuique est, & nuptias petere, & petitas abnuere, absque eo, quod una vel altera pars aut petendò aut abnuendò alteri contumeliam affricet; 140 nihil dicendò, causam matrimonii privatam censi, ut, si nequeat cum hac vel illa persona ad effectum deduci, totus inde Populus per Bellum gravari, onerari, ac molestari non possit. Grotius d. l. §. 7. Böhmer cit. lib. 2. cap. 1. §. 6. sub lit. x. Muelen ad Grot. d. l. ubi negat, mulierum penuriam Romanis fuisse justam causam, illas à finitimis rapiendi, licet antea connubia petiissent.

141 IV. modus seu titulus acquirendi dominium, in Jure Naturæ vel Gentium haud fundatus, puta, si Populus in alieno territorio solum ex eo capite sedem figere intendat, quod solum, in quo habitaverat, immite, insalubre, aut infœcundum sit: non enim fas est, alienum territorium, ab aliis jam occupatum, invadere, aut invitis illis, quorum interest, ibidem sedem ponere. Grotius d. l. §. 8. Eapropter Tacitus 4. Historiar. 73. 6. de Veteribus Germanis agendò, scribit: eadem

semper causa Germanis transcendendi in Gallias libido atque avaritia, & mutuanda sedis amor, ut relictis paludibus & solitudinibus suis, fœcundissimum hoc solum possiderent. Idem est, si quis titulo inventionis sibi cupiat subjugare provinciam, noviter quidem detectam, sed jam antea ab incolis possessam: quia inventio est modus acquirendi res, quæ nullius sunt, non quæ actu à possessoribus tenentur, etiamsi propter perversos mores, idololatriam, aut ingenii hebetudinem vel digni non videantur tali possessione, vel minus habiles, ut dona Naturæ, à DEO concessa, in usum sibi accommodent. Molina tom. 1. tract. 2. disp. 105. num. ult. Grotius d. l. §. 9. Vitriar. ibid. q. 4.

V. metus vicinæ potentia, quæ, si 143 nimium accrescere videatur, nocitura timetur. Nam fateor quidem cum Grotio lib. 2. cap. 1. §. 17. in consultationem de Bello & hoc venire, non sub ratione justæ, sed sub ratione utilis: ut si ex alia causa justum sit Bellum, ex hac causa prudenter quoque susceptum judicetur. Sed, ut vim pati posse ad vim inferendam justribuat, ab omni æquitatis ratione abhorret. Ita vita humana est, ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus à Divina Providentia, & ab innoxia cautione, non à vi prædium petendum est. Ita Grotius; cui tur- 144 matim ad stipulantur omnes, quotquot in hac materia ad manus venerunt, Theologi & Juristæ, Schiara. libr. 1. difficultat. 9. à num. 9. Vitriar. ad Grot. d. lib. 2. cap. 22. q. 3. Ziegler ibid. §. 5. Muelen ibid. in Comment. Böhmer ubi supra in part. spec. lib. 2. cap. 1. §. 9. Buddeus cit. part. 3. cap. 5. §. 24. Pufendorf libr. 2. cap. 5. §. 6. & libr. 8. cap. 6. §. 5. Huberus de Jure Civit. lib. 2. sect. 4. cap. 4. §. 33. & 2. seqq. Clariss. D. Stapff de Majest. cap. 5. §. 25.

Equidem haud necessum est, ut quis 145 primum exspectet ictum, ac tamdiu pacis otia continuet, usque dum vicinus, bellicò apparatu apprimè instructus, grandi cum exercitu imparatum adoriatur; sed meminisse, opus est, 146 non id à nostra prohiberi sententia; quin potius, si morali certitudine constet non tantum de potentia, sed etiam

de

de animo nocendi, admittimus, posse quem eodem modo sese ad Bellum parare, ac prius cautionem de non-offendendo à vicino exigere, quâ recusatâ, non prohibetur Bellum intentare, & adversarium suum, si videatur esse conveniens, prævenire. Grotius *d. lib. 2. cap. 22. §. 5. num. 1. & 2.* Hube-

147 rus *d. l. §. 33.* At verò, ut quicumque metus affinis potentiae jus det arma stringendi, hoc est, quod negamus: nec enim metus noster jus vicini, quod habet adversum nos, ne armis nostris injustè laceatur, tollit; & cum non aliò quàm defensionis jure vicinum, cujus vires & arma formidamus, impetere possimus, aggressio, vel talis ejus certitudo, quæ in morali materia locum habet, præcedat, oportet.

148 *Muelen cit. l.* Et si foederum usus vel maximè huc serviat, ut nempe cum amicis in eum eventum, quò quis vicinæ potentiae se timet subjugandum, de mutuo auxilio ferendo præviam conventionem ineat. Böhmer *d. §. 9. Knichen Oper. Politic. lib. 2. part. 4. sect. 2. th. 9. q. 1.*

149 Disquiri nunc posset, an justis bellandi causis accensendum sit æquilibrium potentiarum? Disquirendi occasionem movet D. Joan. Jacob. Lehmann in sua *Trutina* seu *Bilance Europæ*, ubi unicè laborat, ut æquilibrii necessitatem persuadeat, & in casu, quò potentior Respublica vel Princeps Rebus publicis aut Principibus minùs potentibus de sua amplitudine quidpiam cedere vel abdicare recusat, Bellum esse licitum demonstrat. Ita enim in *cap. 2. §. 4.* discurret: Bilanx seu æquilibrium Europæ est institutum Gentium, quò dominia & Imperia Summorum Principum ac Populorum, magnâ potentia instructorum, ita limitantur, ut proportio virium, quantum conservatio Gentium requirit, observetur, & sic ipsa tranquillitas Gentium externa & conservatio locum inveniat; seu ne vires illorum in damnum aliorum nimis augeantur, & sic tranquillitas publica Gentiumque conservatio impediri aut everti possit &c.

150 Addit in §. 29. eum, qui institutum æquilibrii evertere conatur, omnibus mediis revocandum; si hæc

P. SCHMIDT JURIS PR. PUBL. UNIVERS.

non admittat, Bellò adigendum esse; subnectit in §. 27. ut Bellum faciliùs geratur, requiri, ut quorum interest, omnes vel plerique, saltem vicini, Imperantes atque Gentes necessarios Belli conferant sumptus, habitâ tamen ratione vel virium, vel utilitatis inde expectandæ proportione.

Verùm, si bene memini, hæc bellandi causa non differt à priori, nisi solâ verborum immutatione. Nam memoratum æquilibrium præcipuè fundatur in metu, ne, si quis Monarcha vel Populus ad amplioris potentiae fastigium sublimetur, minores Principes aut Respublicæ pedetentim supprimantur, aut in ordinem redigantur. Itaque non minùs injustum erit Bellum, quod ex solo æquilibrii, inter Nationes servandi aut introducendi, prætextu apparatus, quàm injustum est alterum, ex solo excrecentis potentiae timore susceptum. Ut enim justa reddatur defensio, invasio præcedere, vel moraliter certa esse debet. *Futurum in incerto est*, ait Thucydides; *nec quemquam oportet eò commotum inimicitias sumere, non jam futuras, sed certas.* Malè profectò res ageretur cum Regibus & Principibus, si, quòd Regnum aut Principatum vel ex lege successione, vel justò Marte, vel aliò legitimò modo dilataverint, auxerint, locupletârint, minorum Gentium Diis aut Regulis id, quod accrevit, cedere, aut invasionem hostilem expectare deberent; longèque felicior esset parva Civitas, quàm amplum Imperium, quòd illa accessionibus gaudere, istud solâ diminutione discerpi posset: id quod planè contravenit dicto S. Augustini *lib. 4. de Civit. DEI cap. 15.* ibi: *belligerare, & perdomitis Gentibus dilatare Regnum, malis videtur felicitas; bonis necessitas. Sed quia pejus esset, ut injuriosi justioribus dominarentur, non incongruè dicitur etiam ista felicitas.* Certè, cum DEUS 153 Opt. Max. statim in prima terrarum divisione, post diluvium factâ, nil minùs, quàm adæquationem ad libram & stateram, intenderit, dum Nemrodus illicò cæteris præcellens cœpit esse potens in terra. *Genes. 10. vers. 9. fecitque principium Regni Babylon ibid. vers. 10.* atque in quatuor Monarchiis, sub my-

S s s

stica

ftica ftatuæ figura Divinô confiliô *Daniel. cap. 2.* adumbratis, femper una Gens præ cæteris viribus & potentiâ eminuerit: quis crediderit, Legem Gentium effe, ut Monarchiæ & Regna trutinæ feu bilanci fubjiciantur?

154 Cùmque Regnorum constitutio & distributio ex dictis in *libr. 2. cap. 1. à num. 107.* pertineat ad solum DEUM, qui juxta D. Augustinum *cit. 1. lib. 5. cap. 21. nec judiciô, nec adjutoriô deserit genus humanum, ac quando voluit, & quantum voluit, Romanis Regnum dedit:* quis sibi perfuadebit, dispositionem de Regnis (quæ cæteroquin ab eodem DEO non transferuntur de Gente ad Gentem, nisi propter injustitiam) effe in arbitrio hominum, easque ditiones aut regiones, quæ justô advenerunt titulô, eô tantum ex capite justis possessoribus auferri posse, quod ex Superum beneficio potioribus facultatibus abundant? Nihil jam memoro, partitionem Regnorum, pro statuendo æquilibrio, effe negotium, cujus eventus nullô unquam sæculô sperandus est. Nam, ut Gentes, terris, institutis, moribus, animis, affectionibus inter se diffitæ & dissidentes, in certo loco convenient; cujuscunque facultates & opes examinent; de Bello, contra potentiozem communiter gerendô, consentiant; talem denique excrefcantis potentiz sectionem & separationem faciant, quæ omnium placito & cupidini arrideat; ante Calendas Græcas, ut ajunt, vix accidet.

156 Id solum adverto, æquilibrii inventionem, remedium pejus malô futurum; statumque pacificum, quem in primo mox *lib. cap. 1. à num. 16.* naturalem effe adstruxeram, infelici metamorphosi exinde in Bellum perpetuum fore transmutandum; nullâ

jam habitâ seu deliberatione seu inquisitione de causæ justitia: quod enim D. Augustinus *lib. 4. de Civit. DEI cap. 6. grande latrocinium vocavit, inferre Bella finitimis, & inde in cætera procedere, ac Populos sibi non molestos solâ Regni cupiditate conterere & subdere;* hoc planè non amplius probrosum sed virtuosum censeri deberet.

Restat videndum, quid Juris sit, 157 quando Bellum ab initio justâ fulciri causâ videbatur; postea verò, detectô errore, ejus injustitia fit manifesta? Distinctione inter tempus præteritum & futurum res optimè componitur, si nempe de præterito Bellum habeatur pro justo; & in futurum pro injusto reputetur. Cujus distinctionis effe- 158 ctus est, quod neque damna antecedent, quàmdu bona fides subfuit, illata resarciri, neque fructus & emolumenta, quæ interea obvenerunt, restitui vel compensari debeant, si nihil extet aut formaliter seu in natura, aut æquivalenter seu in locupletatione. Ratio autem sic distinguendi est, quod 159 etiam in aliis rebus & causis, qui bonâ fide possidet aut exercet jus aliquod, eâ postmodum resolutâ, teneatur quidem fructus, post fidem bonam jam deficientem perceptos, restituere; non verò alios, qui antehac percepti sunt, nisi adhuc in natura vel in lucro supersint, uti jam in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 3. tract. 2. cap. 6. à num. 106.* ostendi; observatô tamen discrimine inter Jus Naturale & Civile, cujus posterioris privilegiô *ib. num. 112.* possessorem etiam dominum illorum fructuum, ex quibus durante bonâ fide ditior evasit, pronuntiavi. Conferatur Schiara *Theolog. Belg. libr. 1. difficultat. 34. à num. 5.*

§. III.

De Causis Belli dubiis.

160 Sunt & aliæ Belli causæ, de quibus dubitari potest & solet, sintne justæ, vel injustæ? Et quidem Dubitatur I. an sola infidelitas per se sit sufficiens, ut Principes Christiani

terras infidelium occupare, eosque interficere valeant?

Dubium hoc movent, & affirmativè decidunt non infimi subsellii Doctores, sed Primarii SS. Canonum Exposito-

fitores, nempe Hostiensis, Panormitanus, Antorius de Butrio in *cap. quod super de Voto & Voti redempt.* multique citati à Covarruv. in *relect. cap. peccatum de R. J. in 6. part. 2. §. 10. num. 1.*

161 Ratio est: partim quia in S. Scriptura id apertè permittitur, non solum. *Matth. 21. vers. 43. ibi: auferetur à vobis Regnum DEI, & dabitur Genti, facienti fructus;* sed etiam *Ecclesiast. cap. 10. vers. 8. ibi: Regnum à Gente transferetur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos:* partim quia Populo Hebræo expressè licuit, terras & provincias infidelium invadere, resistentes occidere, suoque jugo submittere, sicut in pluribus locis Testamenti Veteris conspicitur, speciatim in *lib. Deuteron. cap. 2. per tot. lib. Josue cap. 3. vers. 10. & seqq.* partim quia Magnus ille Pontifex Gregorius *lib. 1. Registri Epist. 73. allegatus in cap. si non ex fidei 49. caus. 23. q. 4.* summoperè laudat Gennadium Exarchum Africæ, quòd Bello infideles lacefferet, ut apud eos, in potestatem redactos, posset prædicari & propagari fides Christiana.

162 Verùm negativè resolvunt Innocent. ad *cit. cap. quod super his de Voto & Voti redempt. Covarruv. d. l. num. 2. Sotus de J. & J. lib. 5. q. 3. art. 5. Molinato. 1. tr. 2. disp. 106. concl. 1. Eberth de Bello cap. 6. §. 1. num. 7. Schiara lib. 1. difficult. 27. à num. 6.* Ratio est: quia infideles, quà tales, sunt capaces domini tum Jurisdictionis tum proprietatis, non minùs ac fideles: profluit enim hæc capacitas ex Jure Naturæ & Gentium, cujus omnes homines, ratione præditi, participes æstimantur. D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 10. Quamobrem in Sacris Paginis tum Novi tum Veteris Testamenti, à DEO & Verbo Incarnato; nec non à Prophetis & Apostolis fideles Principibus infidelibus obedire, reverentiam exhibere, tributa pendere, eaque, quæ Principibus fidelibus alioquin conveniunt, facere jubentur. Ergo non possunt infideles quà tales seu ex sola infidelitatis causa Bello impeti, suòque dominiò privari; vel maximè huc quadrante dictò Evangelicò: *reddite, quæ sunt Cesaris* (etiam infidelis, qualis tunc erat) *Cesari, & quæ sunt DEI DEO.*

Confirmatur: quia, si liceret infidelibus ob solam infidelitatem inferre arma, & auferre Regna, id præcipuè fieri deberet ex fine conversionis & dilatationis fidei Christianæ: at neque Principes neque Pontifices aut Patres Christiani unquam agnoverunt, talem conversionem & fidei dilatationem armis evinci posse, prout patet ex statu & consuetudine primitivæ Ecclesiæ, & docet Apostolus 1. *Corinth. cap. 5. vers. 12. exclamans: quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nam eos, qui foris sunt, DEUS judicabit.* Ibid. *vers. 13.* Qua de causa etiam Alexander II. Pontifex in *cap. si dispar. 11. caus. 23. quest. 8.* fatetur, in illos demum infideles justè pugnari, qui Christianos persequuntur, aut ex urbibus & propriis sedibus expellunt. Fatentur quoque Imperatores Honorius & Theodosius in *l. Christianis 6. Cod. de Pagan. quòd Judæis ac paganis, quietè degentibus, nihilque tentantibus turbulentum, Legibusque contrarium, non audeant manus inferre, Religionis autoritate abusi.*

Atque hæc resolutio, cui impensè patrocinator Doctor Angelicus *cit. l. q. 10. art. 8.* mihi neutiquam ingrata est; eique non adversantur textus de translatione Regnorum in *num. 161.* allati: quippe cum ista non cuilibet in terris Principi collata, sed soli DEO, qui est Rex Regum & Dominus Dominantium, reservata sit; veluti notatum in *num. 154.* Neque etiam adversatur, aut obsistit facultas, subjiciendi terras infidelium, Hebræo Populo specialiter à Divino Numine concessa: etenim non omnes infidelium terræ Israëlitis fuerunt assignatæ, ut constat ex *d. Deuteron. 2. vers. 9. &* ubi concessio noscitur facta, illa est instar privilegii specialis; specialiter indulti, nec potest, absque nova Superni Regis indulgentia, ad alios Principes & Populos extendi. Similiter nec elogium D. Gregorii, adscriptum Gennadio, adversatur: hic enim arma non movit in infideles, sed in hæreticos & apostatas à vera fide, non quietè degentes, sed Legis Evangelicæ prædicationem impediens, atque hòc modò sufficientem contra se bellandi causam præbentes. Et hinc ex sensu & sententia

tentia laudati S. Doctoris *d. art. 8.* ad-
structa resolutio

170 Limitatur I. in hæreticis & apostatis: si enim semel Ecclesiæ janua per Baptismum ingressi, ac postea rebelles effecti contra Ecclesiam insurgant, utique per Principes Orthodoxos, tanquam Ecclesiæ Advocatos & Protectores, armatâ quoque manu, si commodum videbitur, compelli possunt ad frugem; quò sensu communiter intelligitur illud *Luce 14. vers. 23. compelle intrare; & concordant textus in cap. quis nos caus. 24. q. 4. cap. de Judeis Dist. 45. l. nemo. Cod. de Pagan. l. quicumque Cod. de Heretic*

171 *que Cod. de Heretic* Quòd autem fides non dicatur esse necessitatis, sed voluntatis, proindeque non cogenda, sed suadenda, olim quidem erat opinio D. Augustini, velut ipse confitetur apud S. Thomam *d. art. 8. in resp. ad 1.* eam tamen imutavit, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superatus exemplis: *Legum enim terror (verba sunt S. Augustini) ita profuit, ut multi dicant: Gratias Domino, qui vincula nostra dirupit. Dereliquo, sicut vivere est voluntatis, reddere autem necessitatis; ita accipere fidem est voluntatis, sed tenere eam acceptam est necessitatis. Et ideo hæretici sunt compellendi, ut fidem teneant. Dicit enim D. Augustinus ad Bonifac. Comit. ubi est, quòd isti clamare consueverunt, liberum esse credere, vel non credere, cui vim Christus intulit? Agnoscant in Paulo prius cogentem, & Christum postea docentem.* Ita S. Thomas *d. l. in resp. ad 3.* Quæ verò cautelæ hic necessariæ sint, exponit D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 7.*

172 *cap. 2.* Limitatur II. in infidelibus, Christianorum terras occupantibus, aut Christianos à vera fide revocantibus, aut Verbi Divini prædicationem protervè impediuntibus: quin enim Reges & Principes Christiani ex eodem Advocatiæ titulo pro S. Matre Ecclesia & illius filiis ac membris gladium stringere valeant, apud me nullus dubitationi locus est: quandoquidem non solum Ecclesia liberam à DEO facultatem accepit, in toto orbe prædicandi Evangelium. *Marci ult. vers. 15.* sed & jus habet, ne sui filii & membra à vera fide abstrahantur, aut terræ Christianorum sub jugum & ty-

rannidem infidelium detrudantur; proindeque Christianorum Procærum & Magnatum auxiliò contra infidelium molimina est defendenda; exemplò Virorum Machabæorum, pro Lege DEI veraque Religione contra Gentiles generosè certantium, prout legitur passim in libris Machabæorum, signanter *lib. 1. cap. 1. v. 44. collegerunt exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua; & cap. 2. vers. 58. accingimini, & estote parati in mane, ut pugnetis adversus Nationes has, que convenerunt adversus nos, disperdere nos & sancta nostra: quoniam melius est nos mori in Bello, quàm videre mala Gentis nostræ & Sanctorum.* Videantur post Covarruviam 173 *in relect. cap. peccatum d. p. 2. §. 10. n. 3. & Molinam d. l. disp. 105. Schiara lib. 1. difficult. 32. à num. 7. Pelzhoffer d. lib. 7. cap. 5. & lib. 9. cap. 4. num. 9. Bonbrain Arte Belli & Pac. lib. 1. disc. 6. num. 27.* ubi refert tum Damhuderum & Bocerum, docentes, Bellum, quod Pontifex vel Imperator suscipit pro defensione Fidei Catholicæ ad arcendos & fugandos Turcas, Saracenos, & similes Fidei nostræ inimicos, justum vocari; tum Gallium *lib. 1. de Pace publ. cap. 4. num. 40.* dicentem: Bellum omnium maximè, quod geritur contra infideles Turcas, perpetuos Christianæ Fidei hostes, justum & licitum esse.

Dubitatur II. si tunc denegatio transitus militaris per alienum territorium justa bellandi causa adversus denegantem?

Grotius *lib. 2. cap. 2. §. 13. Covarruv. in reg. peccatum p. 2. §. 9. sub n. 4. Knichen Oper. Polit. lib. 2. p. 4. sect. 2. tb. 9. num. 2. Schiara lib. 1. difficult. 10. num. 6.* & plures, ab his nominati, videntur in affirmativam totò animò propendere ex sequentibus fundamentis I. quia terræ & flumina, & si qua pars maris in proprietatem alicujus Populi venit, patere debent his, qui transitu opus habent ad causas justas: dominium enim introduci potuit cum receptione talis usûs, qui prodest his, illis non nocet; ideòque censendum est, authores domini ita introducere voluisse; de quo pacto actum in *lib. 1. cap. 1. num. 81.* II. quia in Sacra- 175

Historia Num. 20. vers. 16. & seqq. & Num. 21. v. 21. & seqq. memoria proditum est, Moysen, cum transeundum haberet per alienos fines, & primo Idumæorum, postea Amorrhæorum Regem pro transitu requireret, factâ promissione, quod viâ regiâ incedere, ad vineas & prata privatorum non accedere, ac, si quâ re fuerit opus, pretiô redimere velit, hisce Regibus, postulata abnuentibus, Bellum indixisse: & justè, ut arguit D. Augustinus super Num. q. 44. *innocuius enim transitus denegabatur, qui jure humane societatis æquissimô patere deberet.* III. quia, per cujus territorium postulatur transitus, is contra multitudinem transeuntium militum exceptionis metum non rectè objicit: jus enim transeuntis metu objicientis non tollitur; & si quidpiam prudenter timeatur, cautiones adhibere licet; videlicet ut divisim manibus ac successivô tractu copiæ transmittantur; ut inermes sint; ut impensâ transeuntium milites conscribantur, qui repagulum insolentiæ objiciant; ut obsides in securitatem constituantur.

177 Vitriar. ad Grot. d. lib. 2. cap. 2. q. 32. Gronov. in not. *ibid.* num. 64. Ziegler *ibid.* Muelen *edd.* l. in negativam sunt proniores. Quantumvis enim transitus innocuius per alienas ditiones per se loquendô pullulet ex Jure Naturalis libertatis, uti in *cit.* lib. 1. cap. 1. num. 81. admissum est; attamen, quod ei, qui Bellum contra tertium gerit, jus sit, exercitum per vicinos & alienos fines ducendi, non usque adeò certum est: nam Philippo Macedoni, sub prætextu statuz, Herculi in ostio Istri erigendæ, paratum accessum per Scythiam petenti, Rex Atheas armatum exercitum fines ingredi se negavit passurum.

178 Justin. 9. 2. Cæsar, cum in Galliam tenderent Helvetii, dicerentque, sibi esse in animo, sinè ullo maleficio per provinciam Romanam iter facere, rogarentque, ut ejus voluntate sibi facere liceret, respondit, *se more & exemplo Populi Romani non posse iter ulli per provinciam dare, & si vim facere conarentur, prohibitorum.* Cæsar lib. 1.

179 de Bello Gall. Publius Africanus, cum de exercitu Romano, in Asiam

adversus Antiochum per Macedoniam transferendô, deliberatum esset, ad fratrem ait: *iter, quod insists L. Scipio, ego quoque approbo, sed totum id vertitur in voluntate Philippi,* Regis scilicet Macedonum, qui translationem illam impedire poterat. Livius dec. 4. lib. 7. cap. 7. Hæc & plura similia exempla adducit *cit.* Gronovius, & circa finem subjungit: Turcæ hodie petunt innoxium transitum à Cæsare per terras ejus ad oppugnandos Venetos; an quisquam erit tam stultus & malus Consiliarius, ut audeat dicere Cæsari, petere illos jus, quod nostrô metu non tollatur; petere, quod est Juris Naturæ, quodve nullô, etiam Religionis prætextu, possit negari? Et quid, si exercitui transeunti hoc ipsam, quod terunt, solum videretur amœnium, quàm solum patrium, ac verificaretur, quod legitur *Judic. 18. v. 10. videmus terram opulentam & uberem: nolite negligere, nolite cessare: eamus & possideamus eam: nullus erit labor?* Scimus enim, sæpe in subsidium vocatos, & intra fines admissos externos auxilium in perniciem vertisse, neque ullis pactis, ullis execrationibus deterreri potuisse à facinore, ut fidem datam servarent: proindeque tutum non apparet, tot hospites in suas ædes admittere, ut ab ipsis ipsemet paterfamilias expelli valeat. Et nunquid idem

territorium, quod transit miles amicus, facile commutari potest in scenam & sedem Belli, si nempe hostis, contra quem transitus sollicitatur, aut ipse transitum quoque pro se efflagitet, aut, ne alteri concedatur, insistat, aut in loco transitus vel propè transeuntem hostem expectare vel invadere comminetur? Neque tollitur difficultas, ait Pufendorf *de J. N. & G. lib. 3. cap. 3. sub §. 5.* si quis dicat: transitum esse dandum, ubi justô Bellô alter petatur; negandum, si injustum ei fiat Bellum. Nam neque ista dijudicatio semper est satis expedita; & temerarium habetur, ultrò se duobus armatis velut arbitrum interponere, & tantam litem suam facere. Transitu igitur, alterutri concessô, concedens vel ipse subjugari, vel, quia alterius hostem suum facit, Bello implicari,

T t t

vel

vel ab utroque molestari, vel saltem commercio, antehac cum hoste florenti, privari potest.

185 Quod ex Historia Sacra refertur de Moyse & ejus exercitu, quoad primum factum *Num. 20. v. 16. & seqq.* non transitum duntaxat Moyse Rex Edom negavit, sed, ut narratur *ibid. vers. 21. & seq.* *egressus est obvius cum infinita multitudine, & manu forti, nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos; nec tamen Moyses arma armis opposuit, sed ab eo divertit, longoque flexu inconcessos fines circui-*

186 vit. Alterum factum non causa sed occasio duntaxat Belli nominari debet: cum enim Amorrhæi inter septem Populos damnatos forent, quorum terras Israëlitis Supremus rerum omnium Dominus antea donaverat *Deuteron. 2. vers. 24. & Josue 3. vers. 10.* transitum omnino petendi, ac, illò negatò, Bellum intentandi jus habebant.

187 Tacendò, quòd non tam Hebræi ad arma primi venerint, quàm Schon Rex Amorrhæorum, de quo *Num. 21. vers. 23. & seq.* scriptum est: *qui concedere noluit, ut transiret Israël per fines suos: quin potius, exercitu congregatò, egressus est obviam in desertum, & venit in Jaso, pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii, & possessa terra ejus ab Amon usque Jeboc & filios Amon.*

188 Quod attinet ad cautiones, utantur illis, ait Gronovius, qui aliter non possunt: at, cui ad negandum vires sunt, eum ego memorem esse jubeo, sæpe cautorem quoque captum esse: memorem, nullò jure quemquam cogi, qui liber sit, ut invitus Dominum accipiat, aut, ubi Dominus, parem: qui autem armatum intra fines recipit, eum vel Dominum vel parem accipe-

189 re. In specie de illa cautione, ut positis armis transire jubeantur, advertit Pufendorf *d. lib. 3. cap. 3. sub §. 5.* illam à viris militaribus vix impetrandam fore, à quibus postulare, ut arma deponant, ita accipitur, *quasi manus abscinderentur*; quod de Numantinis Florus dicit *lib. 2. cap. 18.* Quemadmodum & illa cautio, ut impensà transeuntis is, qui transitum concedit, sibi idonea præsidia concedat, sumptuosa nimis videtur, quæque multum tem-

poris requirit. Itaque tutissimum 190 fuerit (infert idem Author *d. l.*) ubi citra magnum nostrum incommodum fieri possit, transitum denegare & prohibere. Sin vires prohibendi defuerint, aut fortè ipsi eam per causam gravi Bello simus implicandi, patientiam nostram alteri obtentu necessitudinis facillè excusabimus.

Ex rationibus, in utramque partem 191 adductis, patet, transitum militare, ab uno petitum, & ab alio negatum, non facillè justè Belli causam fore, nisi tales ponamus circumstantias, ut is, à quo transitus petitur, nullum omnino metum probabilem habeat, neque ab exercitu transeunte, neque ab illo, in cujus territorium transitus iste destinatur; cujusmodi circumstantiæ valde sunt raræ, sæpiusque accidit, quod refert Plin. in *Panegyri. quàm dissimilis nuper alterius Principis transitus, si tamen transitus ille, non populatio fuit, cum abactus hospitem exerceret, omniaque dextrâ levâque perusta & attrita, ut si vis aliqua vel ipsi illi barbari, quos fugiebat, incederent.*

Dubitatur III. sitne prohibitio liberæ transvectionis mercium per provinciam justa bellandi causa adversus prohibentem?

Si Grotium sectari lubeat, pro causa Belli standum est. Siquidem is *cit. lib. 2. cap. 2. §. 13. n. 5.* pro re indubia tradit, non tantum personis, sed & mercibus transitum deberi: eò quòd societatis humanæ servandæ gratiâ nemini jus sit impediendi, quò minus Gens quæque cum quavis Gento commercium colat; nec cuiquam id damno cedat, dum etiam, si cui lucrum speratum, sed non debitum, decedat, id damni vice reputari nequeat. Quò præmissò, & concessò, sequela videtur esse manifesta, injuriam eum facere, qui transportationem mercium impedit, Belloque justam causam offerre. Verùm hæc Grotii doctrina nec omnibus, nec absolutè placet: quandoquidem humanæ societatis quidem interest, commercia ut plurimum esse libera; sed, ut hæc vel illa Gens à commercio certarum Gentium excludatur, iniquum reputari non debet. Sic enim ipse Grotius infra in §. 20. dicit,

cit, ad sua vendenda non æquum jus esse omnibus, & importare merces quasdam licere, quasdam non; & in cap. seq. §. 15. n. 2. refert, in foedere secundo Pœnorum cum Romanis cautum, ne hi ultra pulchrum promontorium, Massiam & Tarsecium, prædas agerent, mercatumve irent. Sic etiam Livius dec. 5. lib. 5. cap. 25. memorat, inter leges, quas Æmilius Paulus Macedonibus devictis imposuit, hanc fuisse, ne conubium neve commercium agrorum edificiorumque cuiquam extra Regionis sue fines 194 esset; & sale in vecto uti vetuit. Quin et si commercii sua concedatur libertas; attamen, ut merces aliæ, ac quæ ad vitæ sublevationem sunt necessariæ, liberè permittantur transvehi, Jus nullum imperat. Nam, ut nihil subjiciam de mercibus, ad luxum instruendum maximè comparatis, quæ, si ad terras vicinas apportentur, eadem illas contagione inficiunt: etiam aliæ merces, ex quibus transeuntes aut transvehentes lucrum quærunt, non injustè in nostrâ traditione sistuntur & detinentur: præterquam enim, quòd, ut 195 discurret Pufendorf cit. lib. 3. cap. 3. §. 6. frequens commensatio peregrinorum nostræ Civitati quandoque noxia aut suspecta esse queat; quid obstat, quò minus nostri cives id lucrum vendicent, quod peregrini transeuntes capiunt? Quippe cum illis utique magis 196 favere possimus, quàm istis. Et quamquam damnò propriè dictò non afficiamur, si mercibus etiam gratis transitum concedamus; neque injuria nobis fiat, dum intercipitur lucrum, quod itidem nobis patebat: nihilominus, cum ne tertius quidem ille jus habeat, nos ab isto lucro excludendi, quare non proximi nobismetipsis simus, & lucrum illud in nos avertamus? Id quod fieri potest, si merces istæ non nisi interventu nostrorum civium inter duos Populos, quibus nos 197 interjecti sumus, commeent. Ac sanè (ulteriùs differit Pufendorf) nisi hæc ratio admittatur, non video, quomodò excusari possint stapulæ (jam supra in lib. 3. cap. 4. num. 66. concessæ) & alia jura, quibus merces sistuntur, & ad certum forum trahuntur, atque exteris non immèdiatè inter se, sed in-

terventu civium, commercia exercere conceditur. Ejusdem animi sunt Gronov. ad Grot. d. lib. 2. cap. 2. §. 13. num. 76. Vitriar. q. 35. Becman ib. in not.

Pensatis omnibus, dicendum arbitror, non solum mercibus, ad alendam vitam destinatis, sed & aliis, ex quibus lucrum (citra luxus periculum) capitur, liberum transitum deberi, nisi ille, per cujus territorium transportantur, ipsemet talibus mercibus abundet, suamque utilitatem præ exteris apud Gentes vicinas aut remotas procurare intendat, veluti fat luculenter tradit Guilielmus van der Muelen ad Grot. d. cap. 2. §. 13. num. ult. adeoque justo Bello causam subministrari posse, si in hisce casibus neque per dominos eorumque substitutos, neque per cives nostros ad suum terminum liberè provehi sinantur.

Dubitatur IV. utrùm quis justam bellandi causam ex eo tantum capite prætere valeat, quòd amicum suum, Bello involutum, conspiciat, esto cæteroquin nec foederatus nec in auxilium sit vocatus?

Ratio dubitandi est: quia ex n. 98. unica bellandi causa est injuria, ab eo, contra quem Bellum est gerendum, illata. Sed in statu præsentis quæstionis supponitur, amico de militari cursu fortè deliberanti, nullam injuriam fuisse illatam ab eo, qui Bellum contra amicum de facto gerit aut instruit. Deficit idcirco justa bellandi causa; eaque sub amicitie pallio neque suppleri neque contegi potest: etenim amicitie vinculum non ligat unum magis quàm alterum, & dum concedit, ut assistam v. g. Sempronio, non admittit, ut offendam Titium, cognatione, quam Natura inter homines constituit, haud ferente, ut cum unius detrimento alteri succurram. Sed non attentà hæc dubitandi ratione

Concludendum est cum communi Theologorum & Jurisperitorum, Bellum pro amico, injustè ad arma provocato, citra præviam implorationem aut confederationem geri posse. Molina tr. 2. disp. 105. n. 3. Schiara lib. 1. difficult. 11. num. 5. Grotius lib. 2. cap. 25. §. 5. & seqq. Vitriar. ibid. q. 7. & 8. Muelen ibid. D. Stapff de Majest. cap. 5.

cap. 5. §. 19. & 20. Ratio est: quia non tantum amicitia, sed inter Christianos maxime charitas exigit, ut proximo, in necessitate constituto, opitularem dexteram porrigamus: siquidem, teste Seneca *de Ira lib. 1. cap. 7. homo in adiutorium mutuum generatus est*, ipsumque juxta Democritum decet, *injuriam oppressos pro viribus defendere*; hæcque fortitudo, *que per Bella tuetur à barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena justitia est*. S. Ambros. *de Offic. lib. 1. cap. 27.* Oportet igitur, ut Aristoteles *Rhetor. ad Alexandr. cap. 3.* loquitur, *injuriam passos pro seipsis arma capere, sive pro cognatis & beneficiis, itemque sociis, injuriam affectis, auxiliari*. Quo in puncto laudatur Abraham, quod Loth fratrem suum ab hostibus captum armatam dexteram liberavit. *Gen. cap. 14.* Laudantur præterea inter multos præstantissimi Francorum Heroës, Pipinus Rex, & Carolus M. Imperator ipsius filius, qui, ubi viderunt Italiam, & ejus Principes, præcipue Romanum Pontificem injustè oppugnari Bellò, turbari, spoliari, ingenti cum exercitu depressam innocentiam erexerunt, ac, cæsis fugatisque hostibus, pacem & tranquillitatem restituerunt. Schiara *d. l. num. 7.*

204 Ad argumentum contrarium, quod injuria prærequiratur ad justitiam Belli, responsio in promptu est. Injuria namque & hic adesse supponitur, quatenus amicus, velut alter ego, aut injuriam, amico impactam, in se dimanare existimat; aut timet, ne injuriam admittat in amicum, si, quem injustè cernit impeti, non juvet: nam, teste Tullio *1. Officior.* Pythagoras in amicitia volebat effici, ut *unus fiat ex pluribus*; & ut ipse docet, *qui non defendit, nec obsistit, si potest, injurie, tam est in vitio, quam si parentes, aut patriam, aut socios deserat; nec est amicus, qui amico non subvenit*, ut vult S. Augustinus *tr. 4.*

205 *de Amic. cap. 26.* Nec obest, quod amicitie vinculum utrinque liget, æqualiter: ligat quippe æqualiter, quamdiu manet utrobique amicitia: at ubi constat, unum ex amicis contra alterum in apertum odium exarsisse, tertius utique magis obligatur, amicum innocentem quam nocentem

defendere: cum etiam, si quando privatus contra privatum insurgit, eique vitam adimere parat, ego, cæteroque utrique bene affectus, utique magis obligor, oppressum, non attentò periculò mortis ex parte invaloris, succollare, quam opprimentem: hic enim luit, quod meruit; ille à malo, quod non meruit, eximitur.

Dubitatur V. sitne justa Belli causa pro alienis subditis, ut ab eis arceatur Imperantis injuria?

Grotius *d. lib. 2. cap. 25. §. 8. num. 2. & seqq.* favet subditis, Bellumque pro iis susceptum, non injustum asserit, si modò manifesta sit injuria, veluti si quis Busiris, Phalaris, Thrax, Diomedes ea in subditos exercent, quæ æquo nulli probentur: nec enim jus humanæ societatis ex eo, quod Princeps suam potestate in subditos abutatur, præclusum erit. Quam ratione in Maxentium & Licinium Constantinus; in Persas alii Romanorum Imperatores arma coeperunt, aut capere minati sunt, nisi vim à Christianis Religionis nomine arcerent. Et licet Bellum inferiorum in Superiores non omnium calculò comprobetur, de quo infra in *lib. 5.* non tamen, sicuti Grotius judicat, inde sequetur, non posse pro ipsis ab aliis arma sumi: nam, quando actioni cuidam impedimentum ponitur duntaxat personale, non reale, potest uni licere, quod alteri ex sua persona est prohibitum; ut patet in pupillo, cujus persona judicium non capit, & tamen pro eo tutor aut alius rectè litigat. Cum ergo impedimentum in subdito oppresso, quò minus adversus Superiorem bellare valeat, non oriatur ex re seu causa, utpote quæ in subdito & non-subdito æqualis est, sed tantum ex personæ qualitate, in alios non-subditos non transeunte, consuetaneum est, alios non prohiberi, arma pro subditis accipere. Grotio consensum accommodat ejus Commentator van der Muelen, in ea tamen hypothese, quæ Princeps aliquis aut Respublica ab afflictis & oppressis civibus pro suppetiis imploratur.

Huic opinioni non aliter subscribunt Pufendorf *lib. 8. cap. 6. §. 14. in f.*

Zic-

Ziegler ad Grot. *d. §. 8.* Vitriarius *ibid.* 9. 9. quàm si versemur in talibus circumstantiis, in quibus ipsismet subditis contra Superiorem ad ensẽ devenire licet. Siquidem ab exordio Societatum Civilium Rectoribus cujuscunque Civitatis speciale quoddam jus in cives ac subditos concessum fuisse prudenter creditur, quod neque ab illis neque ab aliis ullò modò violari
 212 possit. Ut adeò impedimentum, quod Bellum submovet, non tantum ex persona sed re ipsa & causa Summi Imperii descendat, quatenus id planè ab omnibus independens est in suo usu, & neque à subditis neque non-subditis in actu secundo sufflaminari potest.
 213 Nihil dicendò, quòd Bellum tale sit acerbius omni malò, per Bellum aliòquin submovendò, ex quo Busris ille aut Phalaris ex metu potentiae externae ab incepta barbarie non cessabit, sed ad atrociora saevientis animi seu argumenta seu instrumenta magis magisque inflammabitur, ipsosque subditos, ut differit Ziegler, contra assumptum defensorem in aciem educet. Quae sententia nostris principiis magis propinqua & propria est.

214 Dubitatur VI. liceatne Principi, de Belli justitia dubitanti, Bellum instruere?

In hoc articulo nemini non exploratum, & extra dubium est, nulli Principi vel Reipublicae inconsultò in arma prouendum, sed negotium Belli, tanquam inter caetera maximè periculosum & momentosum, sagaci consiliò, provida prudentia, & maturà deliberatione prius ad rationis & justitiae lancem appendendum & ponderandum, quàm in effectum deducendum esse:
 215 quippe cum Princeps vel Respublica, jus Belli caeteroquin habens, ob Supremam in terris Potestatem Judicem in causa propria tunc agat; & quaestio non tantum de causa Belli hic vertatur, sed de integris saepe provinciis, de bonis & juribus, publicis ac privatis, de vita & salute plurimorum hominum, disceptetur, uti superius in
 216 num. 92. & seqq. observavi. Quamobrem Romani Veteres non nisi consultò Collegiò Fezialiũ, ad id institu-

to; Imperatores verò Christiani vix nisi auditis Episcopis Bella suscipiebant, ut, si quòd esset, quòd Religionem posset injicere, ejus monerentur, prout scribit Grotius *lib. 2. cap. 23. §. 7.*

Quòd si praemissà instituendi Belli 217 disquisitione, causa bellandi videatur certa, aut valde probabilis, Bellum licitè decernitur: tametsi enim ex opinione minus probabili in concursu opinionis probabilioris, pro altera & adversa parte militantis, ad arma confugere haud liceat, prout contra Azorium, Suarezium, Sanchezium egregiè probant Theologi Salmanticenses in *Cursu Theol. Moral. to. 5. tr. 21. cap. 8. num. 22.* eò quòd in re tam ardua, ac salutem corporis, animi, bonorum, ac Regnorum concernente, non liceat Judici sequi minus probabilem sententiam; attamen, quin, deficiente certitudine, quae in moralibus disciplinis tam frequenter haberi nequit, sicut in Mathematicis, ut docet Aristoteles 2. *Ethic. 1. ad Nicom.* sufficiat opinio in se valde probabilis & respectu alterius oppositae probabilior (abstrahendò à possessione contraria, de qua in n. 222.) haud ambigo: cum etiam in causis privatis, quantumcunque graves fuerint & momentosae, Judici permissum sit, juxta talem sententiam judicare. Itaque mecum sentire existimo Clariss. P. Babenstuber *Ethicae supernat. tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 8.* Schiaram *Theol. Bell. lib. 1. difficult. 2. n. 2.* Sin, expensis om- 218 nibus, tum rationibus, tum auctoritatibus & consiliis Virorum Sapientum, Belli justitia adhuc dum videatur dubia, refert, an dubium illud sit speculativum, an practicum. Si dubium *speculativum* sit, id est, Belligerans quidem in thesi & in genere fluctuet de Belli honestate ob argumenta seu intrinseca seu extrinseca, parti adversae faventia, in hypothesi tamen & actu ipso existimet, in hisce circumstantiis sibi non esse vetitum, ad gladium decurrere: utpote cum nitatur sententia, Virorum proborum & doctorum assensu dignissima, nempe probabiliori; rectè & justè in campum Martium descendit: quia cum dubio speculativo, quòd actus humanos ut plurimum comitatur, stare potest certitudo

tudo moralis de operationis honestate; veluti communiter tradunt Moralista. Si dubium sit *practicum*, appellans super ipsum exercitium & susceptionem Belli, quàm diu non deponitur, Bellum illicitè suscipitur: quia operari cum dubio practico de honestate actionis est idem, ac periculo peccandi se exponere; & consequenter, qui non depositò dubiò practico Bellum incipit, periculo peccandi contra justitiam se exponit, ac hòc ipsò peccatum injustitiæ committit, juxta illud Apostoli ad *Roman. 14. v. 23. quod non est ex fide*, id est, ex judicio practice certo de bonitate actionis, *peccatum est. Quò confert illud Tullii lib. 1. Off. bene præcipiunt, qui vetant quidquam agere, quòd dubites, æquum sit an iniquum.* Potest autem dubitans practice dubium facile discutere, quando est in possessione juris aut rei, de qua inter Bellantes contenditur: in dubio namque melior est conditio possidentis, non tantum ex Humano sed etiam Divino & Naturali Jure, & tam diu quis in possessione manuteneri debet, quàm diu ab adversario evidens illius injustitia probari nequit. Grotius *d. l. §. 11.* At quando non est in possessione, non tam facile dubium practicum exui poterit; perpendendum tamen erit, utrùm possessio sit penes adversarium, vel apud neutrum. In priore casu Victoria in *relect. de Jure Belli à num. 27. & Suarez de Charit. disp. 13. de Bello sect. 6. n. 2.* absolute tenent, cum, penes quem est major verisimilitudo seu jus probabilius ad Regnum v. g. ab alio possessum, tentare posse, ut Regni possessionem consequatur; Bannez autem, Ledesma, & alii apud Theologos Salmanticenses. *Theol. Moral. cit. to. 5. tr. 21. cap. 8. n. 25.* putant, quòd, si major probabilitas sit, rem controversam aut Regnum pertinere ad eum, qui non possidet, ac qui possidet, non-possessor à possessore divisionem pro quantitate debiti exigere, & si nequeat intentum suum consequi, justum Bellum adornare valeat. Sed Molina *to. 1. tr. 2. disp. 103. num. 8.* Castropalaus *to. 1. tr. 1. disp. 2. puncto 7. num. 5.* pluresque, quos allegant & sectantur laudati Theologi Salmanticenses *d. l. num. 24. §. 26.* lon-

gè verius existimant, nedum Bellum absolute locum habere, sed & divisionem, tanquam injustè petitam, justè negari posse: quoniam, manente dubiò, melior est conditio possidentis, ac proinde nec totum nec partem tenetur extradere, quàm diu possessionis injustitia manifestè non probatur; sicut in judicio privato is, qui rem possidet, in dubio ad cessionem aut divisionem adigi non poterit, etiamsi causa petitoris cæteroquin verosimilior videatur, usquedum manifesta injustitia ostendatur. Quare iniquus esset adversarius, concludit *cit.* Molina, si in eo eventu Bellum moveret; restitueretque teneretur damna omnia, quæ eò Bellò daret: quia nempe major etiam probabilitas ex possessione alterius partis, quæ in dubio fortissimam Juris præsumptionem & assistentiam habet, hìc & nunc practice supprimitur. Debet nihilominus possessor & ipse rem diligenter examinare, utque modò convenienti examinetur, curare & permittere, idque etiam admisis Legatis alterius partis, si opus esset; & si hoc nollet, injuriam faceret parti petenti, & hoc ipsò nomine Bellò invadi posset. Clariss. P. Babenstuber ubi supra *num. 8.* In posteriore casu (cui similis est casus, quò quis possessionem, alterò contradicente, occupavit. Muelen ad Grot. *d. lib. 2. cap. 23. §. 11. §. 12.*) unusquisque alteri suas rationes communicare, ac missis hinc inde Legatis, rerum experientiâ & prudentiâ præditis, inter se procul omni fraude & technis conferre tenentur, ut pateat, an non unus alter in suo jure potior & solidior sit; & casu quò etiam in istis circumstantiis manent dubii, medium aliud non superest, quàm divisio, aut, ubi res divisionem non capit, æquivalens compensatio: cum alius quoque Judex rem verè dubiam non possit uni adjudicare, sed potius eam inter actorem & reum partire, vel saltem, ubi divisio fieri nequit, æquivalentem compensationem urgere obstringatur; & si alterutra pars in divisionem consentire nolit, iniqua secundum Grotium *d. cap. 23. §. 12.* erit censenda; sicque locus est Bello, quò jus, per divisionem

nem negatum, strictò gladiò quæ-
tur. Molina *d. l. nu n. 10. & 11.*

226 Planè si, depositò dubiò, unaquæ-
que pars arbitretur, sibi uni privativè
rem deberi, suadendum quidem esset,
ut transactione amicabili, vel compro-
missione in arbitros, vel sorte lis diri-
matur, eòque sensu intelligo Grotium
d. lib. 2. cap. 23. §. 8. 9. & 10. & testi-

monia tam Philosophorum quàm alio-
rum Virorum Prudentum, ibidem co-
piosè allegata. At necessitatem, ut
ejusmodi pacata media suscipiant, non
agnosco cum eodem Molina *num. 11.*
quia quælibet pars, cùm in suo ordine
sit Suprema, in propria tunc causa ju-
dicare, & quia jus suum liquidum cre-
dit, id sibi adjudicare potest.

SECTIO IV.

De Effectibus Belli inter Hostes.

SUMMARIA.

227. Ex effectibus Belli respectu hostium primus est
jus occidendi. 228. & seq. Cujus justitia ostendi-
tur. 230. & seq. Hostes quinam sint, declaratur.
237. Hostium tamen numerò quoad facultatem
occidendi non veniunt infantes. 233. Fœmina.
234. Nisi & ipsa pugnent. 235. Persona Ec-
clesiastica. 236. Agricola. 237. Mercato-
res. 238. Abhorrentes ab armis. 239. Qui
jam capti sunt. 240. Aut vitam salvam fore
pacti. 241. Dedentes se victori. 242. Qui
putant, Bellum esse justum, si pars jam sit victo-
ria. 243. & seq. Omnes innocentes. 245.
& seq. Declaratur Grotius, quò sensu recen-
sas personas jure Belli occidi posse docuerit. 248.
Rejicitur in hoc passu jus talionis. 249. Uti &
incussio terroris. 250. Ac pertinacia in resis-
tendo. 251. & seq. Hostem interficere non
licet, immisiò persecutore, qui ei sit obligatus.
254. Licet autem per talem, qui nullò modò est
obligatus. 255. & seq. Esto, si deprehendatur,
graviter laes. 257. & seq. Jure Gentium non
est permissum, hostem venenò interficere. 259.
Aut arma venenata usurpare. 260. Aut fontes
venenò inspicere. 261. Alter effectus Belli est jus in
res & bona hostilia. 262. & seq. Quando injuria
hostium tantum est materialis, nihil occupare licet,
nisi quod suum est, sibi que debetur. 263. Aliud est,
si injuria sit formalis. 264. Hoc plerumque subest.
265. Ac inter moras Belli accrescit. 266. Licet
diruere arces & urbes, quantum exigis necessitas
bellica. 267. & seq. Sinè necessitate non licet.
269. Res, qua hostium non sunt, capi non possunt.
270. Possunt autem capires, ad subditos, etiam
innocentes, spectantes. 271. Et si differentia
sit inter res nocentium & innocentium. 272. Jure
Gentium amplior est licentia circa res hostiles.
273. & seq. Indicatur, quando nam res im-
mobiles & mobiles Jure Gentium consueantur oc-
cupatione bellica acquisita. 276. & seq. Jus
Gentium plura in foro externo quàm interno con-
cedit. 278. Jus Naturale locò pignoris admis-
sit plura occupare, quàm debeantur. 279. Res
mobiles indistinctè videntur fieri capientium. 280.
& seq. Plerimi concedunt, etiam qua Bellò in-
justò capiuntur, transire in dominium capien-

tium. 283. Adversum dogma pluribus argu-
mentis & instantiis suadetur. 284. & seq. Re-
sponso quadam Adversariorum intercluditur.
291. Ad paritatem contrariam respondetur.
292. Concluditur pro hac posteriori sententia,
293. & seq. Textus Juris Romani explicatur.
295. & seq. Objectio, ex communiore rerum
desumpta, resolvitur. 298. & seq. Titulus
presumpta donationis evolvatur. 301. Illi,
cujus autoritate Bellum geritur, omnia acqui-
runtur. 302. Debetis tamen etiam aliis, quo-
rum interest, prospicere. 303. & seq. Et in-
terdum in milites aliquid distribuere. 306. Di-
stinctio inter res mobiles & immobiles quoad ac-
quisitionem adscribitur Juri Romano. 307. De
Jure Natura non attenditur. 308. & seq. An
liceat, integram Civitatem in pradam dare mili-
tibus? 310. & seq. An liceat, capere & diripere
res sacras? Cum ratione dubitandi. 312. & seq.
Diversimodè probatur, id per se loquendò non li-
cere. 315. & seq. Res sacra non subjacent Po-
testati Saculari. 317. Afferitur in eam rem no-
votabilis Historia ex Didaco Saveria. 318.
Persona Ecclesiastica, Bello se immiscens, rebus
suis temporalibus spoliari possunt. 319. Res au-
tem Ecclesiarum solummodo ad interim occupari.
320. Ipsa Ecclesia interdum indirectè possunt op-
pugnari. 321. Et adhuc magis, quando inca-
stellantur. 322. Tertius Belli effectus est jus in
captivos, cum dominio ex parte capientis; &
servitute ex parte captivi. 323. Et suò modò
cum jure in vitam. 324. Ratio introducta ser-
vitutis. 325. An immediatè proveniat ex ca-
pente? 226. & seq. In Bello justo captivo fuga
non est concessa. 328. Secus est in Bello injusto.
329. Sic ut & in Bello dubio. 330. & seq. Ex-
planatur textus in cap. si Episcopus de supplenda
neglig. Prælat. in 6. 332. & seq. Servitius
inter Bellatores Christianos sublata est. 334.
Non item, si Christiani militent cum Turcis. 335.
Christianis, in captivitatem Turcicam redactis,
non est prohibitum fugere. 336. & seq. Belli
effectus est etiam Imperium in villos. 338.
& seq. Quod tamen apud Christianos non poterit
esse heredit. 340. & seq. De Jure Natura Im-
U n n 2 perium

poriam Civile viciis plerumque remanet. 342. & seq. An Rex captivus statim amittat Imperium? 344. An possit occidi à capiente? 345. & seqq. An victor circa Religionem possit aliquid immutare? 348. Postliminium est recuperatio prioris status. 349. Aliud dicitur à revertendo, quando captivi revertuntur ad suos. 350. & seqq. Cui post pacem, in qua nihil de captivis convenit, locus non est. 353. Aliud dicitur à recipiendo. 354. Qua circa illud obtinent de singulis, obtinent etiam de universis. 355. Plu-

ra de postliminio remissivè. 356. Moderni captivi in Bello liberantur à captivitate vel permutations, vel solutione lytri. 357. & seq. Eius quantitas non est definita. 359. Non tamen nimis intendi debet. 360. Variare potest pro varietate personarum. 361. Pendendum est ex se Summis Imperantibus. 362. Ab omnibus personis ubicunque captis. 363. Exceptis Ecclesiasticis. 364. Dimissi sub conditione non sumendi arma nequeunt ad ea convolare.

§. I.

De Jure occidendi Hostes.

227 **E**ffectus Belli, si justum fuerit, alii sunt respectu hostium; alii respectu subditorum. Respectu hostium primus est jus occidendi, omnesque ex adverso sive in conflictu, sive in oppugnatione, sive in defensione dimicantes, aut impediētes, quò minùs, qui Bellum gerunt, suum finem ac condignam satisfactionem obtineant, vità spoliandi. Molina de J. & J. d. to. 1. tr. 2. disp. 122. num. 2. Clariss. P. Babenstuber d. tr. 5.

228 *disput. art. 4. n. 13. & 20.* Cùm enim concessò sine censeantur etiam concessa media, sinè quibus finem assequi non licet; plerumque verò finem Belli seu condignam satisfactionem assequi non liceat, absque eo, quòd hostes, satisfactionem negantes, ac justæ violentiæ injustè resistentes, interimere concessum sit, consequens est, jus occidendi hostes in Bello justo injustum

229 non esse. Idque pro sua eruditione variis testimoniis confirmat Grotius lib. 3. cap. 4. §. 5. num. 1. tum ex Græcorum proverbio in tragoedia Euripidis: *purus profectò est, quisquis hostem occiderit*; tum ex Cicerone pro Deiotaro: *tibi verò inimicus cur esset, à quo cum vel interfici Belli lege potuisset, Regem se & filios suos constitutos esse meminisset?* tum ex eodem pro M. Marcello: *nam cum ipsius victoriæ conditione jure omnes occidissimus, clementiæ tuæ judicio conservati sumus*; tum ex Josepho de Bello Judaico: *pulchrum in Bello occumbere, sed Belli jure, id est, vitam adimente victore.*

230 Hostium verò nomine non tantùm comprehenduntur illi, qui actu sunt in armis, aut qui Principis, Bellum

moventis, sunt subditi, verùm omnes, qui intra fines hostiles versantur, aut moralem cum hoste connexionem, habent. Grotius d. l. §. 6. ex ipsa bellandi formula apud Livium passim hoc ostendens, ibi: *hostis sit ille, quique intra praesidia ejus sunt*: quandoquidem & isti hostem juvare, ac Belligeranti damnum inferre possunt. Licet inter 231 eos, qui subditi sunt hosti, & inter alios in eo sit discrimen, quòd illi, ubicunque deprehendantur, sive in solo proprio, sive in solo Belligerantis, sive in solo nullius (non tamen in solo pacato alicujus tertii) interfici valeant, utpote quibus Bellum unà cum Summo Imperante indictum esse censetur; isti econtrà non aliter ferro subjaceant, ac si inter hostes commorentur. Grotius d. §. 6. & §. 8.

Eximuntur tamen ab hostili persecu- 232 cutione, qui quidem subditi, sed imbelles, imbecilles, ac inermes sunt, puta I. infantes, quos ætas, judicii incapax, excusat, tam ex præcepto Legis Veteris Deuteron. 20. vers. 14. ibi: *percuties omne, quod generis masculini est, in ore gladii, absque mulieribus & infantibus*; quàm ex usu & more Gentium mansuetiorum: *arma enim habemus* (verba sunt Camilli apud Livium dec. 1. lib. 5. cap. 15.) *non adversus eam ætatem, cui etiam, captis urbibus, parcutur, sed adversus armatos*; & alibi ait Livius: *à qua ætate etiam hostes irati abstinerent.* Grotius lib. 3. cap. 11. §. 9. num. 1. & 2. Molina cit. tr. 2. disp. 119. num. 2. & 4. ubi rectè advertit, infantes infidelium non posse occidi ex metu, ne crescente ætate sectentur vestigia parentum: quia

quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona. II. foeminae, quas *sextus rudis infciusque ferri ferro subtrahit*; veluti patet ex citato textu Sacro, & insinuat tum Alexander Magnus apud Curtium *lib. 5. cap. 11. cum captivis & foeminis gerere Bellum non soleo: armatus sit oportet, quem oderim*; tum Darius Rex *d. lib. cap. 10. finge*, inquit, *justum intulisse te Bellum; cum foeminis ergo agere debueras?* Et alius apud Tacitum proficitur, *neque adversus foeminas, sed palam adversus armatos Bellum se tractare.*

233 Grotius *d. l. num. 3.* Exceptiones multas videre est apud Becmannum in *not. ad Grotium d. l.* quarum una est, si foeminae tumultui bellico causam dederint; altera, si, contra sexus verecundiam, aut virili loricâ vestiantur, aut inter pugnantes deprehendantur.

234 III. Personae Ecclesiasticae & Religiosae, quibus, cum arma tractare nequeant, armorum violentiâ parcendum, prout ab omnibus ferè Gentibus observatum esse, deducitur ex *1. Reg. cap. 10. vers. 5. & 10. nec non cap. 19. vers. 18. & seqq.* Plutarcho, & Strabone apud *cit. Grot. §. 10. num. 1. & 2. cap. 2. de Treuga & Pace.* ubi Canonista.

235 IV. agricolae, quos, teste Diodoro Siculô apud *cit. Grot. §. 11.* etiam Indi relinquebant *intactos, tanquam in commune utiles*; id ipsum facientibus Corinthiis, Megarensibus, Cyro Rege, ac Belisariô, quorum ultimus *agricolis ita parcebat, ac tantam pro illis curam gerebat, ut eo Duce nulli unquam eorum vis illata fuerit.*

236 V. mercatores *d. cap. 2. de Treuga & Pace*, per quos Grotius *d. l. §. 12.* non tantum intelligit illos, qui temporariam in hostico moram agitant, sed etiam subditos perpetuos, quorum vita pariter ab armis est aliena; sicut & opificum atque artificum ea est conditio, ut pacem

237 ament, non Bellum. VI. universaliter omnes, quorum vitae genus abhorret ab armis, dum juxta Livii effatum *jure Belli in armatos repugnantesque caedes*; & aliàs ex Jure Naturali & Divino edocemur, fontes tantummodò puniendos, in fontibus parcendum esse.

238 VII. capti: utpote cum pudor & æqui respectus vetet, *ne capto vitam adimamus*, ut ait Pirhus apud Senecam. *Sicut enim*

P. SCHMIEB JURISPR. PUB. UNIVERS.

bellanti & resistenti violentia redditur, ita victo vel capto misericordia jam debetur, maxime in quo pacis perturbatio non timeatur. D. Augustin. *Epist. 1. ad Bonifac.* Unde Elisæus Propheta Regem Samariae affatur: *neque enim eos cepisti gladio tuo & arcu tuo, ut percutias.* 2. *Reg. 6. v. 22.* VIII. vitam salvam pacientes, ac offerentes, se arma posituros, si fides detur, vitam & libertatem salvam fore, sive in prælio, sive in obsidione fiat. Molina *d. l. disp. 122. num. 7.* Grotius *§. 14. num. 1.* ubi inter alia dictum Sopatris affert: *moris est, in Bellis servare supplices.* IX. dedites se victori, nullâ quoque conditione de vitæ securitate adjectâ: nam *trucidare deditos, servum* pronuntiavit Tacitus *Annal. 12. 17. 2.* idque *contra jus Belli, contra jus ac fas* pugnare, censuit Livius apud Grotium *§. 15.* Textor in *Synopsi cap. 18. num. 18.* X. qui verosimiliter adducuntur ad Bellum ex opinione probabili, quod rectè & justè geratur, vel quod ignorantia inculpabili laborent; vel quod ex obedientia Principis sui arma corripere sint coacti: hos enim, victoriâ jam acquisitâ, interficere, nefas dicit Molina *d. l. n. 5.* quia nulla præcessit culpa, mortis supplicio proportionata. XI. omnes innocentes, quorum vita Divino Numini reservata, nec unquam, ut directè adimatur, Reipublicæ humanæ potestas fuit concessa; etsi indirectè possit adimi, quando videlicet finis Belli non potest aliter obtineri, v. g. in obsidione urbis, in qua concessum est, globos injicere, aut ignem subjicere, non obstante, quod permulti innocentes ibidem versentur, & occidantur. Molina *d. l. disp. 119. num. 7.* qui tamen in *cit. disp. 22. num. 3.* aliud concludit de nocentibus, qui prudentis arbitrio crimen morte dignum admiserunt: hos namque, partâ jam victoriâ, rebûsque in tuto constitutis, interfici posse, videtur exinde deduci, quod victor habeat partes Judicis, possitque malefactores commertô supplicio afficere.

Non me latet, Grotium in *cit. lib. 3. cap. 4. §. 9. & seqq.* vix non alia docuisse, quod scilicet personæ, hucusque enumeratæ, jure Belli possint occidi; multis eam in rem sententiis & exemplis

X x x

246 plis in medium allatis. Verumtamen Grotius per jus Belli non intelligit præceptivum aut permissivum in eo sensu, quòd ejusmodi occisio licita, sed tantum quòd tolerata vel impunis à Gentibus fuerit agnita: fortè quia noluerunt hostili furori metas ponere, quas in tanta nocendi proclivitate observare difficillimum foret, ne Bellum ex Bello nasceretur. Guilielm. van der Muelen ad Grot. *d. cap. 4. §. 9.*

247 *Et cap. 11. §. 9.* De cætero qui in infantes, foeminas, inermes, captos &c. usque ad internecionem exarserunt, apud Gentes moderatiores pessimè semper audierunt, ac infame sibi crudelitatis, sævitæ, ac immanitatis nomen pepererunt. Ziegler ad Grot. *d. lib. 3. cap. 4. §. 9. Et seq.* Buddeus *Philosoph. pract. p. 3. cap. 8. §. 4.*

248 Sunt alii, qui personas enumeratas tunc saltem acerbius tractari concedunt, si talio exigatur; si terrore sit opus; si pertinacius restitum sit. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 17. num. 23.* Verum hos solidè refutat Grotius *d. lib. 3. cap. 11. §. 16.* Nam talionis jus haud admittit Natura in illos, qui non deliquerunt; &, quamvis videantur esse pars communitatis delinquentis, attamen quoad pœnam mortis, cujus innocentes succedanei non fiunt, in singulos ob aliorum noxam animadverti posse, jam supra in *lib. 3. cap. 3.*

249 *à num. 23. negavimus.* Utilitas quoque, ex hostium terrore in futurum sperata, tanta non est, ut facultatem occidendi concedere valeat: dantur siquidem alii & plures modi, audaciam ac temeritatem hostilem castigandi; & hòc ipsò cædes hominum, cum ad finem Belli tunc necessaria non esse reputetur, prohibita est.

250 Similiter pertinacia in resistendo non tam supplicium quàm præmium ob virtutem, etiam in hoste laudandam, promeretur: ut hinc Alexander Macedo, cum in oppido quodam puberes omnes, quòd acrius sese defenderint, interfici jussisset, visus sit Indis bellare latronum more; eamque famam reveritus Rex victoriã clementiùs uti coepit. Grotius *d. l. §. 16. num. 4.* notans in *n. 5.* multò minùs cædem fieri justam ex dolore propter acceptam cladem,

sicut Achillem, Æneam, Alexandrum amicis suis sanguine captorum aut se dedentium parentasse legimus.

• An hostem prætereà liceat interficere immisò percussore? Trita, & fortè ab omnibus æqualiter definita est quaestio. Refert nimirum, an, qui immittitur, fidem suam obligaverit hosti tacitè vel expressè, cujusmodi est subditus, vasallus, miles juratus, receptus in tutelam &c. an verò nullà obstringatur fide. Priore casu nefas est, immittere percussorem, non minùs quàm agere percussorem: sicut enim

Jus Naturæ & Gentium vetat, ne, qui peculiari nexu fidem alteri debet, eam in perfidiam convertat; ita, qui perfidorum utuntur operã, atque, ut fidem fallant, sollicitant, in Gentium & Naturæ Jus peccant; quemadmodum

Alexander Dario emphaticè exprobravit apud Curtium *lib. 4. cap. 1. impia Bella suscipitis; Et, cum habeatis arma, licitamini hostium capita.* Et mox: *qui ne Belli quidem jura in me servaveris.* Et iterum *cap. 11. ad internecionem mihi persequendus est, non ut justus hostis, sed ut percussor veneficus.* Clariss. D. Stapff *de Majest. cit. cap. 5. §. 33. Et 34.* Post-

254 riore casu nihil occurrit, quod percussorem aut percussorem remoretur: quia, si justa sit Belli causa, non interest, ubinam locorum & cujus ministeriò, militis aut alterius, ad hoc conducti, manu interimatur hostis; satisque percussorem excusat illa Mutii Scævola, purpuratum Regis Porsenæ pro Rege per errorem obruncantis, sententia: *hostis hostem occidere volui:* Livius *dec. 1. lib. 2. cap. 7.* Et tametsi, 256 qui tale quid machinati & deprehensi fuerunt, graviter suos conatus luant; id tamen non propter facinoris enormitatem, sed propter jus Belli, quod hostis, cui percussor immittitur, in alterum hostem exercere potest, evenire solet; non secus atque cum exploratoribus usuvenit, qui quidem explorandò non delinquent, sciunt tamen, aut scire debent: quia *mos est, exploratores interficere.* Grotius *lib. 3. cap. 4. §. 18. num. 3.* Et ideò apud *cit. 256* Livium de Porsena commemoratur, quòd, ubi Mutius Scævola in ignem sibi paratum ultrò manum injecerat, ille

ille à sede sua profiliens, juvenem ab altaribus amoveri jusserit: *tu verò abi, inquiring, in te magis quàm in me hostilia ausus. Juberem macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret. Nunc jure Belli liberum te, intactum inviolatumque hinc dimitto.*

257 Porro quædam de Jure Naturæ circa hostium interfectionem licent, quæ Jure Gentium vetantur. Nam Jus Naturæ nihil statuit, quònam instrumentò sit occidendus hostis, nec inter ferum aut venenum distinguit: Jure Gentium verò prohibitum est, hostem 258 venenò necare. Cujus rationem. Grotius *d. l. §. 15. num. 1.* duplicem assignat: partim quia communem utilitatem tangere videbatur, ne pericula Bellorum, aliunde copiosa, nimium intenderentur: partim quia Regum & aliorum, quorum autoritate Bellum geritur, peculiariter interesse censebatur, ne eorum vita, quæ longè pluris quàm privatorum salus habenda, majus ex veneno, quod

occultum & fortissimo cuique est inevitabile, quàm ex armis, quibus obviare possumus, discrimen subeat. Pariter Jure Naturæ permissum est, 259 arma venenata aut non-venenata sumere; cum tamen Jure Gentium, non quidem omnium, sed Europæarum, & si quæ ad Europæ melioris cultum accedunt, ut ait Grotius *d. l. §. 16. num. 1.* ex eadem ratione, ne pericula in Bellis multiplicentur, arma venenò inficere fuerit interdictum, juxta illud Salisberiensis dictum: *nec veneni, licet videam ab infidelibus aliquando usurpatum, ullo unquam Jure indulgam lego licentiam.* Idem est judicium de fontibus, quos 260 venenò aspergere, autoritas Gentium ex eadem ratione prohibuit; manente tamen licentiâ, fontes sinè veneno ita corrumpendi aut conspurcandi, ut aqua exinde nequeat hauriri: non enim aliter id factum consideratur, quàm si fons exaruisset, aut vena fuisset intercepta. Grotius *§. 17.*

§. II.

De Jure circa Res, & Bona Hostium.

261 **A**lter effectus Belli respectu hostium est jus in res & bona hostilia: eòdem enim & majori jure res, & bona hostibus eripi possunt, quò vita: vita siquidem est longè superioris & nobilioris ordinis, quàm bona fortunæ; consequenter, si illa in Bello potest auferri, & ista possunt. Quò spectat illud Ciceronis *lib. 3. Officior. neque est contra Naturam, spoliare eum, si possis, quem honestum est, 262 necare.* Est tamen iterum secernendum hic Naturale Jus à Jure Gentium. Naturale Jus aliter disponit, quando ab hoste tantum admissa est injuria materialis, resque nostræ, propter quas pugnatur, ab ipso bonâ fide possidentur; aliter, quando injuria est formalis, cum mala fide, culpa, & peccato conjuncta. Nam in prima hypothesi plus Bellò non licet occupare, sibi que tribuere, ac quod suum est, sibi que debetur; adeò ut ne quidem impensæ bellicæ, in quacunque quantitate ero-

gata, exigi vel compensari possint. Molina *tr. 2. disp. 102. n. 6. & disp. 117. num. 2.* Ratio est: quia, si duo con- 263 tendant in judicio circa rem aliquam, is, qui causâ cadit, solum obligatur ad rem restituendam, non item ad expensas refundendas, si fuerit in bona fide: igitur & si duo Bellò confligant circa rem quandam, non possunt à possessore ultra rem etiam expensæ exigi, si bonâ fide possederit. In al- 264 tera hypothesi, præter rem debitam, exigi quoque possunt expensæ bellicæ; satisfactio congrua peti pro injuria; imponi tributa; urgeri resarcitio damnorum, post solennem indictionem ab hoste illatorum; prætendi cautio in futurum &c. Ratio est: quia etiam in judicio privato temerarius litigator ad tales præstationes justè condemnari potest. Molina *cit. l. Grotius lib. 3. cap. 1. §. 3. Textor in Synopsi Jur. Gent. cap. 18. num. 6. & seqq.* Observat tamen ci- 265 tatus Molina *disp. 102. num. 6.* quòd si, ante-

antequam Bellum inferatur, ea serventur, quæ ipse *disp. seq.* adstruit, id est, adversarius noster de jure nobis competente instruat, raro eveniat, quin culpa saltem & mala fides præsumpta ex parte adversarii concurrat; proindeque Belli impensas & cætera exigere liceat.

²⁶⁶ Hæcque satisfactio & præstatio eò plus accrescit, quò diutius Bellum perseverat, hostibus continuò repugnantibus, ac damna cum injuriis cumulare attentantibus; sic ut, qui non potuisset ab initio Belli totam Provinciam aut totum Regnum expetere, invalescente postmodum & perseverante contumaciâ, subinde cum integritate aut auctario valeat postulari. Molina *d. disp. 117. sub num. 3.*

²⁶⁷ Præterea in Bello justo licitum est, diruere arces & urbes hostium, erigere propugnacula in eorum terris, capere ab ipsis arma & naves, quantum satis est ad jus & finem suum cum effectu consequendum, juxta regulam, in *num. 228.* jam delibatam, quò concessio sine censeantur etiam concessa

²⁶⁸ media. Molina *d. disp. 117. n. 1.* Ultra verò, quàm necessitas vel utilitas exposcat, res devastare aut corrumpere haud licet: stultum enim (ait Buddeus *Philosoph. Pract. p. 3. cap. 8. §. 10.*) non minùs ac impium est, nullò suo bonò nocere alteri. Et hinc, velut aptè differit Vitriar. ad Grot. *lib. 3. cap. 5. q. 9.* post plenam victoriam horrificum, nefarium, & omnium odiò dicitur imbutum Bellum, quod parietibus, tectis, columnis, postibus fit. Hinc si magna spes sit celeris victoriæ, cujus præmium & ager & fructus sint futuri, his parcendum: nam res hostiles non jam diripies, utpote quæ ad hostem non pertinent, sed tuas. Hinc, si hostes aliunde, quò se sustentent, habeant, puta mare, aut fines alii pateant, agricultura etiam in ipso conflictu tuta maneat, & tributum potius exigatur.

²⁷⁰ Ut tamen captura vel direptio rerum hostilium jure fiat, eæ ad hostes, vel, qui cum hostibus moralem connexionem habent, pertineant, necessum est: nam quæ res apud hostes quidem sunt, puta in oppidis eorum,

aut intra præsidia, sed quorum domini non sint subditi, nec hostilis animi, eæ Bellò acquiri vel devastari non possunt, Grotius *d. lib. 3. cap. 6. §. 5.* deficit enim titulus Belli, qui ad res hostiles coarctari, nec largius ad res amicorum protendi debet. Num²⁷¹

autem res illæ spectent ad nocentes vel innocentes, nihil interest, dummodò iis hostes adversus nos uti, vel adjuvari possint ad Bellum, contra nos sustinendum. Rationem dat Molina *disp. 121. num. 1.* quia, si fas sit, per accidens interficere innocentes, quando id postulat necessitas ac utilitas bellica; longè majori cum ratione fas erit, innocentibus ea bona adimere vel devastare, quæ necessaria sunt ad victoriam comparandam, aut vires hostibus succidendas. In eo tamen²⁷²

non parva est discrepantia inter res nocentium & innocentium, quòd istæ, secus ac illæ, non aliò quàm fidejussoriò seu veriùs pignoratitiò nomine pro debito ejus, contra quem Bellum movetur, sint obligatæ; nec apprehendi valeant, quàm diu spes superest, à debitore principali satisfactionem esse præstandam; quin &, humanitate sic suadente, suis possessoribus relinquere debeant, quibus hostes faciliùs quàm ipsi carebunt, præsertim ubi apparet, id, quod eò modò amiserunt, à Civitate sua non recuperaturos. Grot. *lib. 3. cap. 13. §. 4. num. 2. & 3.*

Et hæc, quæ diximus, ita se habent²⁷³ de Jure Naturali. Jure Gentium Bellicam licentiam effusiores, atque sinè fine & modò protensam esse, ut, qui Bellum gerit, dominus fiat omnium eorum, quæ hosti eripit, adstruit Grotius *d. lib. 3. cap. 6. §. 2. num. 1.* ac diversa diverforum testimonia affert, inter quæ est illud Aristotelis in *Polit. Lex velut pactum quoddam commune est, quò Bellò capta captientium sunt*; & illud Jcti Caji ex *l. 5. §. ult. ff. de Acquir. rer. dom. quæ ex hostibus capiuntur, Jure Gentium statim captientium fiunt.* Utque Gro-²⁷⁴ tius ostendat, quò pacto rem Jure Gentium cepisse quis intelligatur, distinguit in §. 3. *num. 1.* inter res immobiles & mobiles. Immobiles tunc demùm in nostrum dominium transisse censentur, quando ita detinentur, ut

ut hostis recuperandi spem probabili-
ter amiserit, aut res ejus persecutio-
nem effugerit, ut in simili loquitur
Pomponius in *l. 44. ff. de Acquir. rer.*

275 *dom.* Mobiles tunc dicuntur nostræ,
quando intra fines, id est, præsidia ho-
stium perductæ, aut in mari v. g. na-
ves & aliæ res captæ in navalia aut por-
tus, aut ad eum locum, ubi tota clas-
sis se tenet, translatae fuerint: tunc
enim, cum potestate dominorum
suorum excefferint, eorum recupe-
ratio desperata & conclamata reputa-
tur. Portugal *de Donation. Reg. lib. 2.*

276 *cap. 26. num. 55.* Recentiori autem
Gentium Jure inter Europæos Popu-
los introductum testatur Grotius *d.*
§. 3. num. 2. res ejusmodi captas fieri
cipientium, ubi per horas viginti qua-
tuor in potestate hostium fuerint.
Sed Ziegler ad *cit.* Grot. advertit, ita
quidem apud Batavos obtinuisse, cum
Grotius hos tractatus scriberet; po-
stea verò Ordinum Confoederatarum
Provinciarum publicò edictò anno
1632. ei, qui navem ab hostibus oc-
cupatam recuperat, ejusdem navis &
bonorum, quæ in ea sunt, bessim in-
distingtè addictam esse, nullò habitò
respectu temporis, quò navis in ho-
stium potestate fuerit, dum tamen in-
tra præsidia hostium perducta non fuit.

277 Verùm largior hæc potestas cir-
ca res hostiles, Jure Gentium inve-
cta, tantummodò locum obtinet in
foro, ut ajunt, externo, quò res qua-
lescunque, in Bello captæ, nequeunt
à suis possessoribus repeti; non autem
in foro interno, quò res, ultra debi-
tam compensationem aut satisfactio-
nem captæ, in conscientia restitui de-
bent suis possessoribus: nec enim Gen-
tes ullibi claris conjecturis demonstra-
runt, velle se victoribus in Bello justo
res omnes captas relinquere pro foro
interno, ac v. g. propter pecora aba-
cta, aut domos aliquot incensas, to-
tum Regnum aut Provinciam, securè
deinceps possidendam, concedere.

278 Satis scilicet esse crediderunt, si qui-
dem in foro externo negarent actio-
nem aut jus repetendi, quæ in justo
Bello sunt ablata, cujuslibet tamen,
conscientiæ tribuerent, quid & quan-
tum pro debita compensatione aut

P. SCHEMIA JURISPR. PUBL. UNIVERS.

satisfactione injuriæ, de cujus mensu-
ra nullus alius quàm Belligerans judi-
candi potestatem habet, retinere li-
ceat. Victoria *de Jure Belli num. 50. 54.*
Et seqq. Sylvester in *verbo Bellum l. q. 11.*
concl. 5. Molina *d. disp. 117. n. 3.* Grot.
lib. 3. cap. 13. §. 1. n. 1. Vitriar. *ibid. q. 17.*

Sanè, si quis existimaverit, pro²⁷⁹
sui suorumque securitate occupatio-
nem v. g. plurium castellorum aut
urbium, in terra hostili sitarum, esse
necessariam, quàm ratio juris reique
competentis flagitet, aut debiti quan-
titas, non prohibetur res illas occupa-
re, & interim, donec periculum du-
rat, retinere, cum obligatione tamen,
ut, cessante periculò, vel in natura vel
in pretio restituantur. Authores citati.
Imò quoad res mobiles absolutè tradit²⁸⁰
Molina *cit. disp. num. 4.* eas Jure Gen-
tium fieri capientium, etiam si exce-
dant compensationem damnorum;
credens haud dubiè, etiam in foro
conscientiæ hujusmodi res à capienti-
bus retineri posse. Cujus ratio dari
potest, quòd, si privati capiant res
mobiles, illi nullum alioquin domi-
nium acquirere possent, utpote qui
damnum, occasione vel causâ Belli
datum, ferre non tenentur. Et ideò
D. Ambrosius de præda, quam accepit
Abraham *Gen. 14.* agens, ait, *præ-
dam victoris esse atque capientis.*

Illud fortassis alicui durum videri²⁸¹
potest, quòd idem Grotius *d. l. cap. 6.*
§. 2. num. 1. Vitriar. *ibid. q. 1.* Vasquius
Illustr. controvers. lib. 1. cap. 9. num. 14.
Et seqq. & cap. 10. num. 2. Portugal *d.*
lib. 2. cap. 26. num. 54. Et seqq. tenent,
videlicet in Bello solemnì, licet injustò,
Jure Gentium quem sine fine & modo
fieri dominum eorum, quæ hosti eri-
pit, eò sensu, ut à Gentibus omnibus
& ipse, & qui ab eo titulum habent,
in possessione talium rerum tuendi
sint: tum quia generaliter & indistin-²⁸²
ctè, quæ capiuntur ab hostibus, ca-
pientium fieri dicantur in *l. 5. §. ult. ff.*
de Acquir. rer. dom. credideruntque Ro-
mani, suos milites, ab hostibus captos,
eorum servos fieri, etiam in Bello in-
justo, quòd nempe alii contra Roma-
nos gesserunt: tum quia dominium²⁸³
cepit ex possessione naturali *l. 1. §. 1.*
ff. de Acquir. vel amitt. possess. ejusque

Y y y

con-

consecutionem non impedit modus acquirendi violentus & injustus: nam & similiter vim passus perdit jus possessionis suæ, idque jus transfertur in eum, qui vim intulerat *l. clam possidere 6.*

284 §. qui ad mundinas *l. ff. d. t.* Hoc, inquam, alicui durum videri potest. Enimverò, præterquam quòd ipse. Vasquius *cit. l. sententiam contrariam*, quæ Bello injusto tam favorabilem prærogativam abnuit, vocet communissimam, eamque ipsò teste teneant Fortunius, Paul. Castrensis, Jason, Alphonsus Guerrer. Dominicus Sotus *lib. 4. de J. & J. q. 2. art. 2.* si Belli spectemus originem, illud ex Jure Naturali & Gentium natales trahit, quò nemini bellare licet, nisi adsit justa causa ex supra deductis à *num. 92.* Ergo, ubi nulla suffragatur causa, Bellum neque à Naturali neque à Gentium Jure approbatur; sicque titulum aut jus non præbet, quidpiam ex rebus ho-

285 stium capiendi. Hinc ipsemet Grotius *lib. 2. cap. 22. §. 3.* advertit, de illis, qui causas Belli justificas non curant, dici posse, quod à Romanis Jctis est proditum, *prædonem esse eum, qui rogatus de possidendi causa nullam aliam adfert, nisi quòd possideat.* Prædonem autem non fieri dominum, si quas res alteri violenter auferat, ex ipsis Romanæ Jurisprudentiæ fontibus liquefit.

286 Idem quoque in *lib. 3. cap. 10. §. 3.* fatetur, si Belli causa injusta sit, etiamsi Bellum solenni modò susceptum sit, injustos esse internâ justitiâ (hoc est, in conscientia & coram DEO) omnes actus, qui inde nascuntur, ita ut, qui scienter tales actus operantur, aut ad eos cooperantur, habendi sint in eorum numero, qui ad Regnum Coeleste sinè poenitentia pervenire non possunt; veram autem poenitentiam esse, 287 subdit, ut is, qui damnum dedit, sive interficiendò, sive res corrumpendò, sive prædas agendò, id ipsum resarciat. Et ideò DEUS negat, grata sibi esse jejunia eorum, qui non-jure captos detinebant. *Isaïæ cap. 58. v. 5. 6. & 7.* Quòd si ergo in foro conscientiz restitui debeant res, injustò Bellò ablatæ, quid juris manebit in foro externo?

288 Et, si dicas, sat juris esse, quòd &, qui Bellum injustè gerit, &, qui causam ab

eo habent, ab omnibus Gentibus in possessione sint defendendi: cum &, si quid justò Bellò ultra debitam satisfactionem acquisitum fuerit, Jure Gentium ita retineri possit, & defendi mereatur ex *n. 273.* Repono ego, possessionem prædonibus juxta Grotium nihil juris conferre, ut in defensione manuteneantur. Addo, possessionem, 289 cum qua est connexa obligatio justitiæ restituendi rem possessam, non mereri defensionem, sed subjacere impugnationi, non secus ac, quæ metu injustò sunt extorta, remanent etiam apud privatos repetitioni obnoxia: consequenter à Gentibus possessorem iniquum nullatenus defendi, sed potius impugnari, eosque, quibus res injustæ sunt ablatæ, adjuvari posse, non tantum per foedera, sed etiam per ultroneas suppetias, ab amicis in subsidium amicorum injustè oppressorum submissas, secundum vera Grotii principia, supra in *num. 201. & seqq.* adducta. Subjungo, eum, qui te- 290 merè Bellum excitat, meritò omnium sibi Gentium odia consciscere, ut, cum vanè non metuant, ne, quod tentavit contra unum Principem, contra plures exequi præsumat, nullatenus malè parta & parata in Bello illicito defendant, sed modis omnibus execrentur, detestentur, aversentur. Ad pari- 291 tatem, ex *d. n. 273.* desumptam, red-do disparitatem non levem: quia, quod Bellò justò captum est, nititur legitimò titulò, optimaque Jurium omnium præsumptione, totum, quod in manu victoris est, ad condignam satisfactionem pertinere; licet ipsius conscientiz relinquatur, an plus, quàm deceret, sibi addixerit: quod autem Bellò injustò quæritur, caret titulò, omniumque Jurium odium & Gentium indignationem, ut mox dixi, contra se concitat: unde non iste, sed ille defensionem meretur. Concludo denique, eum, qui rem in- 292 justò Bellò captam ab alio penes se habet, eam retinere non posse, sed reddere teneri: quia, cur alter eam carere debeat, nulla causa subest, naturaliter justa, non consensus ipsius, non malum meritum, non compensatio. Sic Grotius *lib. 3. cap. 10. §. 6. num. 1.* ubi non

non alienam ab hac re historiam narrat ex Valerio Maximo *lib. 6. cap. 5.* cuius hæc verba sunt: *Populus Romanus, cum P. Claudius Camerinos ductu atque auspiciis suis captos sub hasta vendidisset, et si erarium pecuniâ, fines agris auctos animadvertibat, tamen, qui parum liquidâ fide id gestum ab Imperatore videbatur, maximâ curâ conquestos redemit, & prædia restituit.* Molina *tr. 2. disp. 118. num. 9. 10. 15.* Covarruv. in *Reg. peccatum p. 2. §. 11. num. 7. & 8.* Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 5. sub num. 12.* Repetantur disputata in *lib. 2. cap. 2. à num. 75.*

293 Nectanti sunt, quæ contrario placito stabiliendo opponuntur. Nam Jcti Romani, prout loquitur allegatus Grotius *lib. 3. cap. 10. §. 2. num. 2.* quod sæpe jus captivitatis vocant, alibi *injuriam* appellant, nempe in *l. 19. in pr. ff. de Captivis & postlim.* Apud Livium quodque Itali, retinentes ea, quæ Syracusanis Bello ademerant, *pertinaces ad obtinendam injuriam* appellantur *dec. 3. lib. 9. cap. 1.* Dion Prusænsis etiam, cum dixisset, Bello captos, si ad suos redissent, libertatem recipere, addit, *ut qui*

294 *per injuriam in servitute fuissent.* Ut inde non levis formetur conjectura, Romanos veram servitutem non agnovisse in Bello alio, quam justò; sicuti nec res captas ad se reverà pertinere judicabant, si Bellū injustū fuerit, uti Grot. probat *ex cit. Livio dec. 1. lib. 9. cap. 1.* ubi Samnites, quia Bellum injustum fuerat, ajunt: *res hostium in præda captas, quæ Belli jure nostræ videbantur, remisimus.* Notetur modus loquendi *videbantur*, quò significatur, improprie quidem aut ad summum præsumptivè res Bellò injustò captas fieri capientium, reipsâ verò manere in dominio antiquorum dominorum, quos suò jure per injuriam aut veram vim spoliare Jus neque Naturale neque Positivum admittit.

295 Ad illud, quod dicitur, dominium ex naturali possessione cœpisse, respondetur, id verum esse tum pro statu primævo, ubi bona ante divisionem supponuntur fuisse communia; tum pro statu moderno, quò pridem à communione recessum est; sed cum discrimine, quòd illò tempore etiam per vim bona vacantia, & necdum ali-

cui hominum appropriata, occupari potuerint; cum tamen nostrò tempore, quò bona jam ab alio occupata & quietè possessa sunt, possessio ad alium violentò modò sine justo titulo transferri nequeat: non attentò textu 296 in objecta *l. clam possidere 6. §. qui ad mundanas 1.* si quis enim, velut ex LL. Romanis in mea *Jurisprud. Canonico - Civil. lib. 3. tr. 2. cap. 6. num. 272.* declaravi, fundò v. g. dejectus, aut ad fundum, quem possidebat, non amplius sit admissus, animum tamen possidendi retineat, amittit quidem possessionem naturalem, quæ talis appellatur à modo possidendi, id est, à physica & materiali insistentia vel detentione; retinet tamen possessionem civilem, à causa & modo sic dictam, hòc ipsò, quòd rem animò & voluntate complectatur *d. l. clam possidere 6. §. 1. l. possideri 3. §. 7. l. si quis 17. in pr. ff. de Acquir. vel amitt. possess.* Ideòque si rei, Bellò 297 injustò violentè ereptæ, deinceps retinendæ possessor anterior animum non deponat, possessionem civilem non amittit; indeque, ut captor acquirat dominium, hujus cum altero pacificatio & transactio accedat, opus est: citra hanc enim priori domino jus remanere intelligitur ad rem istam, quando cunque vires fuerint, hosti iterum extorquendam. Pufendorf *lib. 8. cap. 6. §. 20. in fin.*

Quòd si opineris, Bellantes sibi in- 298 vicem donare res Bellò captas, sive justum fuerit, sive injustum: nullatenus assentior. Nam longè major & fortior est præsumptio, quòd suum nemò jactare & prodigere censeatur, quàm quòd intelligatur donasse, velut Grotius ipsemet respondet *d. libr. 3. cap. 10. §. 5. num. 1.* tantòque minor est conjectura donationis, quantò minor est causa donandi in eo, qui beneficium à donatario nec accipit nec sperat, quin potiùs ad internecionem & devastationem usque exagitur. Alioquin Romani, si præsumptam sibi 299 donationem justè potuissent imaginari, non toties restituissent, quòd Bello injustò acquisierant, uti restituerunt libertatem & agros ac bona Phocensibus, Liguribus, Abderitis &c. de quibus Livius in variis locis. Schiara

300 *lib. 8. difficult. 25. num. 9.* Quin etiam, si res ejusmodi donationis conjecturâ forent munitæ, non deberent suis dominis restitui, si contingat, eas hostibus capientibus iterum eripi, etiam durante Bellô. Atqui (ut scribit Pufendorf *d. lib. 8. cap. 6. §. 25.*) res, quâmdiu Bellum durat, si hostibus iterum sint ereptæ, sive per nos ipsos sive per nostros cives aut milites, eos ad antiquos dominos redire par est, non immobiles tantum, sed & mobiles, modo liquidò possint à nobis dignosci.

301 Cuiam porro cedant res, hostibus ablatae? Graviorem disputationem, vocat Grotius *d. lib. 3. cap. 6. §. 8.* eamque in hoc & multis §§. *sequentib.* studiosè examinat. Ego cum Pufendorf *d. cap. 6. §. 21.* strictim & ita me expedio. Sicuti penes Majestatem est jus Belli, sub quo comprehenduntur jura alia, puta cives armandi, in expeditionem educendi, iisdem imperandi pecunias aut alia ad Bellum necessaria; ita huic primò acquiritur, quidquid in Bello capitur, per quoscunque fiat apprehensio, sive illi sint mercenarii milites, sive cives, quibus militia pro Imperio etiam citra stipendium fuit

302 *injuncta.* Si tamen Bellum suscipiatur vel ad asserenda privatorum debita, vel ob causam, quæ totam Rempublicam concernit, is, quem Majestas comitatur, ante omnia providebit, ut sibi, quod debetur, obtineant, quorum gratiâ Bellum geritur. Quòd si aliquid supersit, rectè faciet, ubi in singulos cives aliquod emolumentum redundare curaverit: quia nempe Bellum singulis civibus onerosum est, sive tributum, sive militaris opera injungatur; ut æquum sit, compensationem

304 fieri. Poterit autem hoc facili negotiò præstari, si vel stipendium de publico civibus, in expeditionem euntibus, detur; vel præda inter eos dividatur; vel in publicum redigatur, quatenus onera & tributa civium imposterum

305 exinde leventur. Mercenariis autem præter stipendium nihil debetur, nisi ex liberalitate, aut ob præstitam insignem operam, aut incitandæ ipsorum fortitudini.

306 Distinctionem autem inter res mobiles & immobiles; uti & inter actus

militares publicos, & privatos, seu propriò & injusò ausu à militibus exercitos, à Grotio & aliis plerumque dari solitam, non abhorreo, si Jura Civilia Romanorum, à me breviter in *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 3. tr. 2. cap. 2. num. 96. & seqq.* exposita, spectemus: at, spectatâ Belli naturâ, ex arbitrio illius, cui Summum Imperium est concessum, pendet, definire, an & quanta sit licentia militibus, excurrendi in hosticum, deprædandi, capiendi; adeò ut, quidquid privato in re aut præda reportatâ suum facit, id omne ex indultu Summi Imperii promanet. Milites namque sunt instrumenta, & quod agunt, agunt auctoritate Summi Imperantis, omnesque effectus in illum redundant. Buddeus *Philosoph. Pract. part. 3. cap. 9. §. 5.* Dissentit Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 18. num. 67. & seqq.* captaque ab hoste fieri singulorum capientium, etsi in actu publico id eveniat, docet.

Si cuiquam, hæc legenti, scrupulus oboriatur: an ergo liceat integram v.g. civitatem militibus in prædam dare?

Responsum ex *Victoria de Jure Belli. n. 52.* Sylvestro in *verbo Bellum t. q. 10. concl. 3.* dat Molina *d. tract. 2. disp. 122.* per accidens quidem accidere posse, ut hæc licentia sit peccaminosa, maxime quando civitas ad Christianos spectat, dum tædes, cruciatus innocentium, stupra, adulteria, templorum profanationes, & similia delicta ut plurimum à militibus deprædantibus committuntur; per se tamen licentiam hujusmodi injustam non esse: quia ex hucusque dictis notanter in *num. 267.* patet, in Bello justo facultatem competere, res hostiles occupandi & auferendi. Unde si videatur necessarium, vel ad Bellum expediendum, vel ad inflammandos militum animos, vel ad deterrendos hostes, civitatem in prædam tradere, non erit hoc prohibitum; si modò Duces caveant, & quantum possunt, impedire studeant, ne paulò ante memorata flagitia perpetrentur. Quòd si postea, necquicquam faciente prohibitione, aliqui excessus eveniant, non culpa Ducum, sed privatorum est.

Aliud.

310 Aliud, nec minoris considerationis, dubium est, utrùm jus capiendi & diripiendi res hostiles se etiam extendat ad loca pia, templa, altaria, nec non res sacras & bona Ecclesiastica?

Grotius lib. 3. cap. 5. §. 2. & cum eo plures intrepidè affirmant, nixi auctoritate Jcti Ethnici Pomponii in l. cum loca ff. de Religios. dicentis: cum loca capta sunt ab hostibus, omnia desinunt sacra

311 esse. Nempe secundùm eorum principia res sacræ non sunt humanis usibus penitus exemptæ, sed sunt publicæ, ac Summæ Potestati subjectæ, cujus est, ex re sacra profanam facere, aut illam profanis usibus deputare.

312 Verùm verissimam censeo sententiam, res sacras & bona Ecclesiastica bellicæ direptioni ac devastationi per se loquendò nullatenus subesse. Ratio est multifaria. Inprimis enim Bellum non geritur contra DEUM, sed contra homines; &, ut dixit Polybius, cum hominibus irascaris, ob id impiè in Deos agere, summæ stultitiæ signum est. Cùm ergo loca pia v.g. templa ædificentur principaliter ad honorem DEI; res sacræ Divino cultui immediatè deputentur; bona Ecclesiastica Ecclesiis DEIque Ministris ex fine primario deserviant, nefas & grande piaculum est, templa destruere, sacra vasa comminuerè, ac bona Ecclesiastica rapere

313 vel diruere. Profectò enim ipsimet Ethnici Pyrrhi factum, qui Proserpinæ, fictitiæ inferorum Deæ, thesauros spoliaverat, fœdum vocant, & in Deos superbum. Bellum quoque Philippi, quasi Diis illatum, nefarium, furorem & scelera appellant, quia ultra jus victoriæ in templa, aras, sepulchra seviit. Grot. d. l. cap. 12. §. 7.

314 num. 2. Ad hæc Ecclesia, quæ talis, ex assertis & probatis in lib. 3. cap. 1. an. 24. non est pars Reipublicæ, Bellum gerentis, sed constituit separatum quoddam corpus spirituale, à Corpore Politico distinctum: unde, sicuti vetitum est, res aut bona illorum, qui partes Reipublicæ, Bello implicatæ, non sunt, ausu temerariò attingere; sic prohibitum erit, res & bona, ad Ecclesias & Ecclesiasticos quæ tales pertinentia, invadere, spoliare, devastare.

315 Polybius sanè apud cit. Grotium de P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

talibus ita exclamat: que neque nobis ad Bellum futura sunt usui, nec hostibus incommodaturo, ea ire perditum, templa maxime, & que in iis simulacra & similia ornamenta, qui neget male mentis & præ ira furibunde esse opera? Prætereà loca 316 pia, Religioni & Honori Divino semel dedicata, nequeunt amplius in usus profanos converti; repugnante non tantùm Jure Ecclesiasticò cap. semel 51. de R. J. in 6. sed etiam Divinò Levit. cap. ult. vers. 28. quin & Gentilium religione, de qua Euripides apud cit. Grot. num. 1.

Homo quisquis urbes vastat, & Dis Manibus

Sedes secratas, templaque, haud rectè sapit: Nam similis ipsum pestis excidii manet.

Sacra vasa quoque non contaminari 317 tantùm, sed & attingi à personis laicis prohibentur: indignum enim est, ut sacra Domini vasa, quæcunque sint, humanis usibus deserviant, aut ab aliis, quàm à Domino famulantibus, eique dicatis tradentur viris: ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagas imponat populo suo. Sixtus Papa in Epist. 2. apud Gratianum cap. 41. de Consecrat. Dist. 1. Sicut & Bona Ecclesiastica diripi vetantur: cùm vocentur patrimonium Christi cap. cùm secundum 16. de Præbend. cap. cùm ex eo 34. de Præbend. in 6. & res DEI in Concil. Trid. sess. 25. de Reform. cap. 1. Quæ & plura alia argumenta evincunt, occupationem aut violentiam bellicam hujusmodi locis & rebus planè contrariam & abominandam esse. Videatur Textor in Synopsi Jur. Gent. cap. 18. num. 36.

Itaque negatur absolutè, res sacras 318 aut capturâ hostili desinere esse tales, aut Summæ Potestati Sæculari esse subjectas, posseque ab illa in usus profanos converti. Quidquid enim sit de sententia Jcti, in gentilitatis tenebris graviter cœcutientis, ex dictis & factis plurimarum Gentium, hucusque recitatis, constat, majorem illis reverentiam erga loca sacra fuisse, quàm ut hostibus ea committi, aut capturâ quoad suam qualitatem immutari poterint. Et, si inter Gentes tanta 319 erga idolorum templa, donaque eorum & ornamenta, viguit religio, an alia

alia mens & cogitatio debeat esse Christianis, unum verumque DEUM colentibus, ut, quam sedem Divinum sibi Numen in terris parari voluit, sacrilegâ manu profanetur, exuratur, destruat, aut barbaris in prædam concedatur? Verissimè tunc verificaretur dictum Salvatoris *Matth. 21. vers. 13. Domus mea domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.*

320 Lubeat in confirmationem hujus veritatis audire, quod refert Didacus SAVEDRA in *Corona Gothica cap. 1.* Alaricus, Gothorum Rex, primò, quò Roma capta fuit, die Attalum Imperialibus conspicuum insignibus, ut Honorium sperneret, in publicum prodire voluit; solò ob captam Urbem triumphò contentus, eam deprædandam permisit, vitam devictorum salvam esse voluit, templa ab omni violatione libera esse ferio præcepit; & qui ad loca sacra confugissent, ab omni vi immunes esse imperavit. Mandato Regis religiosissimè obtemperatum fuit. Accidit, ut, cum virgo DEO sacra, quæ ex D. Petri Basilica vasa aurea atque argentea collegerat, ædibus suis servanda intulisset, à milite Gotho deprehensa, quidnam thesauri absconditum servaret, interrogaretur; illa forti animò, hæc, ait, *D. Petri sacra suppellex est, ego illam neque tueri, neque ab omni deprædatione etiam securam servare valeo, tu verò, an huic manus injicere audeas, tecum perpende.* Hæsit miles, non minùs attonitus responsò virginis, quam suppellectilis captus pretiò, sacròque pavore territus misit ad Alaricum, qui virginis responsum simul cum præda nuntiaret. Ille, licèt Arii affecla, atque Barbarus, *Bellum non sacris, sicut prophanis inferebat*: imperavit igitur, ut tota Apostolo dicata suppellex eò, unde delata fuerat, reportaretur, ve-tuitque, ne quisquam eorum, qui vasa reportanda comitarentur, offenderetur. *Non enim cum Apostolis, sed cum hominibus Bellò decertare sibi decretum esse,* ajebat. His dictis, virgo turbaque fidelium animati suppellectilem colli-

gunt. Prodière magnò numerò, qui latebris salutem quæsierant. His juncti etiam, qui idola colebant, ut promissæ immunitatis participes fierent, in sacrorum defensionem evaginatis gladiis longò ordine procedentes, hymnos, mixtò multarum tubarum sonitu, decantandò, Divo sacra vasa ad Basilicam deportantes, comitati sunt. Hucusque SAVEDRA.

Casus excepti sunt I. quando per-321 sonæ Ecclesiasticæ contra decentiam statùs se immiscent Bello: tunc enim, quin rebus suis temporalibus exui valeant, non dubito: cùm etiam, si reperiantur in conflictu, interfici possint. *Schiara Theol. Belg. lib. 8. difficult. 3. n. 19. & difficult. 4. num. 18.* Servatò tamen moderamine, ut parcatur bonis, ad Ecclesiam spectantibus, dum non tantùm ex regula Canonica, sed etiam sana ratione *delictum personæ non debet nocere Ecclesiæ cap. delictum 76. de R. J. in 6.* Præterquàm si bona hæc au-322 ferantur eò duntaxat sine, ut Ecclesiasticis, in hostes conversis, bellandi vires attenuentur, ac tamdiu subtrahantur fructus & proventus, quàm diu Bellum geritur, & factà postmodum pace, Ecclesiis restituantur. II. quan-323 do nocuum Ecclesiis ex necessitate bellica prorsus indirectè infertur, e. g. si ad expugnandam Civitatem aut castellum tormenta exonerentur, ac interjacentes aut prominentes Ecclesiæ aliàve loca pia præter intentionem subruantur aut incendantur: eò quòd in simili contingentia etiam innocentes indirectè occidi non prohibeantur. *Molina tract. 2. disp. 121. num. 1. 2. & 3.* III. quando Ecclesia contra disposi-324 tionem Ecclesiasticam in *cap. Sanctorum 14. caus. 10. q. 1.* est *incastrata*, seu instar alicujus castrì munita: sic enim, cùm ex re sacra migret in profanam, non ampliùs privilegiò immunitatis gaudet. Videantur *Turrecremata ad cit. cap. Sanctorum.* Sylvester in *verb. Bellum 3. q. 5. 6. & 7.* Eberth *de Bello cap. 5. §. 2. num. 22. & seq.* *Schiara Theol. Bell. lib. 6. difficult. 18. à num. 6.*

§. III.

De Jure in Captivos & Victos, & Postliminio.

325 **I**nter præcipuos justi Belli effectus numeratur III. jus in captivos, eorumque descendentes, qualescunque fuerint, etiam cæteroquin innocentes, & à cæde immunes juxta dicta in *num. 241. & seqq.* ut habet Molina *to. 2. tr. 2. disp. 120. num. 1.* Quod jus ex parte Belligerantium operatur dominium, & ex parte captorum servitutem seu subjectionem personalem, ratione cujus dominis omnia ferè licent in servos, quoad personas, res, & jura, imò & in vitam, si fides sit Cajo Jcto in *l. 1. ff. de his qui sui vel alieni jur. dicenti, apud omnes Gentes dominis in servis vitæ necisque potestatem fuisse:*
 326 quam tamen potestatem in vitam aut Juris Gentium solummodò permissivi quoad impunitatem externam extitisse, cum dominium in vitam hominis soli DEO reservatum sit, statim in *lib. 1. cap. 2. n. 125.* ostendi cum Molina *de J. & J. to. 2. tr. 2. disp. 38. num. 2.* aut saltem cum Grotio *lib. 3. cap. 14. §. 3.* ità temperandam & interpretandam existimo, ut dominus domesticam quandam Jurisdictionem habuerit, eam nihilominus tanta cum religione & moderatione, quàm in causis publicis quoad cives exercetur, exercere de-
 327 buerit. Rationem introductæ servitutis quoad captivos idem Grotius *cap. 7. §. 5. num. 1.* desumit ex eo, quòd creditum sit, captores ex tot commodis, quæ sentiunt ex operis servorum, facilius abstenturos à summo illo rigore, quò captos & statim & post moram interficere poterant, ad mentem Pomponii in *l. 234. §. 1. ff. de V. S.* Quoad captivorum descendentes autem, post captivitatem natos, ratio est consimilis: cum, nisi parentibus servata fuisset vita, nascituri non essent. Quoad innocentes verò *cit.* Molina se fundat in eo, quòd tota Respublica reputetur hostis ad effectum, ut, quantum attinet ad bona fortunæ, quibus annumeratur libertas, tota puniri possit in suis membris.

328 Existimat tamen Buddeus *Philosoph.*

Pract. p. 3. cap. 9. §. 11. servitutem non esse effectum Belli directum, sed directè ex consensu captivorum provenire, Bellò occasionem tantummodò præbente: & quamquam hunc consensum tacitè præsumi arbitretur; attamen, si captivus expressè dissentiat, non putat, ullum in eum imperium capienti acquiri, sed in ipso actu capiendi fas esse, capiendum occidere, postea verò nil nisi facultatem, captivum detinendi, superstare, quousque redimatur, aut in servitutem consentiat.

Interim servitus, legitimè semel in- 329 ducta, ex natura sua est perpetua, ità ut, quàm diu ex justa causa non datur manumissio, servi domino obedire, achonesta servitia præstare teneantur, juxta illud *1. Petri 3. 18. servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discolis;* proindeque non possint citra injustitiam recedere, vel ad suos confugere, veluti post D. Antoninum & Turrecrematum prolixè tuetur Molina *tr. 2. disp. 37. à num. 9.* quidquid in contrarium differat Covarruv. *lib. 1. Var. resolut. cap. 2. num. 10.* & in *Regulam peccatum p. 2. §. 11. num. 6.* & Vasquius *Illustr. Controvers. lib. 1. cap. 9. num. 21.* Cæteroquin 330 parum victoribus prodesset servitus, si captis liberum foret, datà occasione fugere, & in libertatem suà sponte se asserere; tribueretque ipsis stimulum, hostes non tam capiendi quàm statim occidendi.

At verò, si Bellum sit injustum, si- 331 cuti tunc cessat jus capiendi tum res tum personas ex dictis à *num. 283.* ita cessat obligatio ex parte captorum manendi sub capientium injusto jugo, sive consensum dederint in servitutem, sive non: non enim aliter æstimanda est talis captivitas, atque si quis à latronibus, quibus jus in vitam aut res non competit, fuisset deprehensus; adeoque, cum culpa non sit, latronum effugere manus, nec culpa erit, effugere manus hostium, etsi quis

- propter conservationem vitæ, quæ ab illis justè non potuit adimi, se ut servum obligaverit. Lessius *de J. & J. lib. 2. cap. 5. n. 18.* Buddeus *Philosoph. Pract. p. 3. cap. 9. §. 14.* Idem est, si Bellum non adeò perspicuè sit justum, quin altera pars formaliter saltem justitiam Belli pro se habeat: tunc enim est æqua conditio tam captivi quàm capientis; imò illius quàm istius longè melior: quandoquidem in dubio stat præsumptio pro libertate, eaque nemo, nisi ex causis manifestè justis, privari debet. Molina *d. l. num. 13.*
- 332 Nec obstat hisce dictis, quòd in Jure Canonico *cap. si Episcopus 3. de Supplenda neglig. Prælat. in 6.* fat clarè insinuetur, Episcopum, à Paganis aut Schismaticis captum (quales plerumque Bella injusta fovent) esse servum: cùm Sedes Episcopalis tunc æquè vacare dicatur, ac si Episcopus morte naturali obiisset, *donec eum libertati restitui contigerit.* Enimverò, licèt ita sentiat Barbosa in *collectan. ad cit. cap. num. 2.* & Portugal *de Reg. Donat. lib. 2. cap. 26. num. 65.* attamen, ut optimè notat Passerin. *ibid. in comment. num. 5.* textus iste non loquitur de capto in Bello, seu justo seu injusto, sed de capto à Paganis aut Schismaticis quibuscunque, etiam jus Belli gerendi non habentibus, ita ut sit captus nulliter ac de facto tantùm, non de jure: quo in casu quoad vacaturam Ecclesiæ nihil refert, an Episcopus naturaliter sit mortuus, an vivus, sed ab Ecclesia per vim injustam separatus. Videatur etiam P. Pirhing *ad cit. tit. X. num. 15.*
- 335 Verùm hic Belli effectus adhuc quidem perseverat inter Gentiles; inter Christianos tamen, Bellò invicem concertantes, jam dudum cessavit, ut testes sunt Covarruv. in *Reg. peccatum p. 2. §. 2. num. 6.* Victoria *de Jure Belli n. 42.* Sylvester *in verb. Bellum 1. num. 1.* Molina *d. tr. 2. disp. 117.* Grot. *lib. 3. cap. 7. §. 9. num. 1.* Indecens enim & indecorum videbatur, ut, postquàm Salvator noster, *ascendens in altum, captivam duxit captivitatem ad Ephes. 4. v. 8.* ac plenarià libertate nos donavit ad *Galat. 4. v. ult.* adhucdum Christiana Gens sub jugo servitutis humanæ detineatur; charitate, quæ inter mem-

bra ejusdem Corporis sub uno Capite Christo JESU intercedere debet, non ferente, ut, qui fratres sunt *Matth. 23. vers. 8.* unus alteri serviat. Dixi: *inter Christianos, Bellò invicem concertantes:* quia, si Christiani cum infidelibus v. g. Saracenis ac Turcis præliantur, non solum Christiani, ab infidelibus capti, pro servis habentur, sed & vicissim infideles, à Christianis capti, in servitutem detruduntur. Covarruv. *d. l. §. 11. n. 6.* Eberth *de Bello cap. 7. §. 2. num. 10.* Molina *d. l. disp. 120. n. 1.* ubi advertit, hos posse captivos ducere infantes & mulieres Turcarum & Saracendorum, quorum terras & omnia bona externa, propter injurias, nobis illatas, jure possumus usurpare; idque habere receptissimam consuetudinem. Quia verò periculum ³³⁸ ingens plerumque subest, ne Christiani, dirò duròque servitutis Turcicæ jugò constricti, ad fidem abjurandam directè vel indirectè cogantur, aut notabili detrimento spiritali exponantur, non erit ipsis illicitum, datà opportunitate fugere, tametsi Bellum ex parte Turcarum supponeretur esse justum: cùm obligatio, ex Jure Gentium per captivitatem contracta, non stringat conscientiam cum præjudicio animæ & ruina spiritali. Molina *disp. 37. num. 12.*

Juri in captivos connexum est Jus ³³⁹ seu Imperium in victos: jam enim in *lib. 2. cap. 2. à num. 80.* ostendi, Bellum justum recenseri inter legitimos modos, Imperium in victos adipiscendi, dum victor, qui singulos ex victis subjicere potest servitute personali (de qua mox dictum) potest etiam universos, sive integram Civitatem ac Rempublicam constituent, sive partem illius, qualis est urbs una vel plures, cum omnibus rebus & juribus sibi subjugare; adeò ut deinceps subjectio- ³⁴⁰ nem habeant aut servilem (sicut accidit in Civitate Herili ex *lib. 1. cap. 4. à num. 1.*) aut merè civilem (qualis est in Civitate Regulari, tum Monarchica, tum Poliarchica, in qua subditi nullum quidem Imperium exercent, libertatem tamen naturalem cum participatione jurium, inde fluentium, habent) aut mixtam, per quam, relicta liber-

- libertatis specie, tributa, opera, & onera quædam servilia imponuntur.
- 341 Grotius *lib. 3. cap. 8. §. 1. n. 1.* Cum verò ex dictis in *num. 335.* Christiani, à Christianis capti, eximantur à conditione & subjectione servili; non credo, quòd Christiani, à Christianis victi, ad rigidam servorum conditionem detrudi, & Imperiò merè herili justè gubernari valeant. D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. ult. num. 29.* præsertim dum aliunde constat, Imperia non ad lubitum & libitum Imperantium instituta; proindeque ex solo Victoris arbitrio in desposin, tyrannidem, subjugationem, & oppressionem subditorum converti non posse.
- 342 Muelen ad Grot. *d. l.* Unde Claudius Meherdatem apud Tacitum *12. Annal. 11. 2.* instruit, ut non dominationem & servos, sed Rectorem & cives cogigaret; clementiamque ac justitiam, quanto ignara barbaris, tanto toleratiora capesseret. Idem in Senatu, Conditor noster, Romulus, aiebat, tantum sapientiã valuit, ut plerosque Populos eòdem die hostes, dein cives habuerit. Tacit. *11. Annal. 24. 7.* Xenophon etiam de Agesilao apud *cit. Grotium num. 2.* quascunque, inquit, Civitates in suam redigebat Potestatem, has immunes habens ab his, que servi dominis præstant, ea tantum imperabat, in que liberi homines Rectõribus parent.
- 343 Imò, cum Imperium, Bellò acquirendum, non immediatè consequatur ex Bello (nisi supponamus, Bellum ob Provinciam v. g. aut Regionem, cui Summa Potestas cohæret, geri, veluti debitam ex successione aut pacificatione) sed mediatè potiùs, quatenùs congrua & adæquata satisfactio, quâ habità aliunde cessat Bellum, nequit obtineri absque Imperio (id quod rarum esse existimat Buddeus *Philos. Pract. p. 3. cap. 8. §. 20.*) hinc, standò saltem in Jure Naturali, plerumque videtur Imperium victis aut Regibus aut
- 344 Populis relinquendum; &, si Victori exinde non credatur sufficienter esse cautum, aut præsidium alienæ Civitati imponere, aut tributum sibi reservare, aut priorem Civitatis formam immutare poterit; exemplò Veterum, de quibus Sallustius in *Jugurth.* scribit: *majores nostri, religiosissimum mortales, nihil*
- P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

victis eripiebant, præter injuriæ licentiam. Grotius *lib. 3. cap. 15. §. 1. & seqq.* Vitiar. *ibi. l. q. 5. & 6.*

Si scruteris: an, si Rex ipse capiatur 345 in Bello, Victori statim acquiratur Imperium?

Alii aliter respondent, commentantes ad Grotium *d. lib. 3. cap. 8. §. 1. n. 3.* Ego puto, quòd non, si loquamur de statu moderno, ubi ex *d. n. 335.* Christiani, in Bello capti, retinent libertatem Civilem, & jura, illi connexa. Quòd si tamen Rex captus ultrò se Victoris Potestati subiciat, distinguo cum Muelen ad Grot. *d. l.* inter Civitates patrimoniales & non-patrimoniales. In Civitatibus patrimonialibus hõcipsò, quòd Victoris Potestati se subjecerit Rex, etiam Populus subiectus esse censetur: est enim Populus in patrimonio Regis, &, sicut in alios per contractum aut ultimam voluntatem alienari potest, ita & in vincentem cum Rege, cui adhæret, transferri: quidquid in hoc passu contradicat Zieglerus ad Grot. *d. l. in verb. vel etiam ut in Populo &c.* In Civitatibus non-patrimonialibus opus est, ut Populus quoque per arma sub jugum mittatur: quippe cum neque sit in patrimonio Regio; neque Rex alienandi Populum aut Imperium facultatem habeat; neque modus Imperium habendi cum Regia Potestate in Regem transiisse existimetur. Videatur D. Pelzhoffer *d. lib. 9. cap. ult. n. 31.*

Si quæras ulterius: an Rex captivus 347 possit etiam occidi à Victore, non quidem tempore conflictùs, ubi parcitur nemini, sed quando, cessante præliò, in hostis Potestate consistit?

Respondet *cit. Pelzhoffer d. l. n. 27.* hoc regulariter non licere: quia Rex, ob Majestatem, quam etiam post capturam, saltem quoad inviolabilitatem retinet, alterius gladio non subjacet, sed ejus extrema fortunæ adversantis fata sunt carcer & captivitas; interdum autem id fieri posse, si quis ex Regibus aliorum Sceptro & Coronæ, sine Juris assistentia, inhiet, insidietur, rebelliones concitet, in Caput Regium conspiret &c. tunc enim verius latro & veneficus, quàm Rex censendus est.

A a a a

Quid

348 Quid circa Religionem in locis, quæ victrici dexteræ subduntur, statuere valeat novus possessor? Edocet Grotius *d. lib. 3. cap. 15. §. 11. num. 1.* & dicit, illam non eripiendam victis, nisi meliora docti sponte consentiant, sed tolerandam esse; præterquam si falsa (ita loquitur *ibid. in num. 2.*) apud illos Religio extiterit, ubi, ne vera opprimatur, rectè curabit Victor, quod Constantinus fecit fractis licinii partibus; & post eum Franci alique Re-

349 ges. Ex quo per legitimam consequentiam inferitur, Religionem nostram Catholicam, velut unam, veram, sanctam, & avitam in locis, ubi viget, à Victore, quisunque fuerit, victis relinqui; & ubi non viget, introduci, aut, ne impediatur vel oppri-

350 matur, caveri debere. Nam, ut politicè simul & piè scribit laudatus Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 7. cap. 1. n. 12.* Nihil tanti in mundo esse debet, cujus causâ Religio tolli, alterari, aut dividi possit. Religio siquidem, quia circa Divina versatur, Divinum quid in se est, & Veritati Æternæ innitur: Veritas autem, sicut in se est immutabilis, & indivisibilis; ita Religionem oportet esse immutabilem, unam, indivisam, perpetuam: Hæc ille & plurimè *in num. 13. & seqq.*

351 Proximum est, ut occasione captivitatis paulisper de *Postliminio* videamus. Et, ut incipiamus ab ipsius indole, communiter dicitur esse jus, ex reditu nostro in limen seu fines nostros, aut etiam sociorum & amicorum, saltem qui nostras sequuntur partes, natum, in eo consistens, quòd statum anteriorem, qui fuit ante captivitatem, re-

352 viviscere faciat. Illud duplex esse, statuit Grotius *lib. 3. cap. 9. §. 3. in fine*, unum, quod dicitur à *revertendo*; alterum, quod denominatur à *recipiendo*. Jure postliminii quoad reversionem gaudent, qui in Bello justo capti ante vel post pacem ex consensu hostium ad suos revertuntur; vel capti in Bello injusto etiam invitis hostibus se subducunt, suosque reviviscunt: illi enim jure & factò, hi saltem de factò, si non jure (fortè quia jus rerum suarum nunquam amiserunt) pristinum statum quoad bona, mobilia & immo-

bilia, etiam in alios jam alienata, res corporales & incorporales, dignitates & officia, nondum aliis urgente sic necessitate vel utilitate collata, recuperant. Qui verò capiuntur in

353 Bello justo (saltem accedente ipsorum consensu) ac in justam servitutem rediguntur, nec ab ea per pacificationem aut voluntariam hostium manumissionem liberantur, juribus & rebus suis excidunt, & velut pro mortuis habentur, omni spe postliminii interclusa. Buddeus *Philosoph. Pract. part. 3. cap. 9. §. 26.* Nec enim in illorum

354 sententiam, jam in *n. 329.* refutatam, transeo, qui putant, captivis etiam in Bello evidenter justo fugam semper apertam, & sive dolò, sive vi ex hostium manibus discedant, postliminii privilegium concessum esse: quoniam jura, etiam hostibus justè competentia, violare non licet. Eorum ve-

355 rò sententiam, qui secuti Jctum Paulum in *l. 17. ff. de Captivo.* sentiunt, *postliminio carere, qui armis victi hostibus se dederunt*; eatenus probo, quatenus aut Bellum manifestè justum supponunt, aut hostem rationabiliter invitum esse præsumunt; sicque accipio Grotium *d. cap. 9. §. 8.* Muelen *ibid. in Comment.* & alios: quòd si enim vel Bellum non manifestè justum, vel hostis dissentiens non fuerit, causam non video, cur postliminium cesset: nam, qui potestate hostium justè eximitur, dignus est, ut postliminii jure fruatur. *per l. 4. ff. d. t.* Vid. Buddeus *d. §. 26.*

Jure postliminii quoad *receptionem*

356 potiuntur, qui res suas, in hostium potestatem devolutas, cujuscunque sint generis (etiam servi & ancillæ) recuperant, nullò amplius jure in eas hosti competente, vel quia nullum unquam habuit, ut accidit in Bello injusto; vel quia compensationem suæ injuriæ jam alià vià consecutus est; vel quia juri suo renuntiavit. Budd. *d. l. §. 31.*

Plura de postliminio suggerit Grotius *d. lib. 3. cap. 9. & cap. 16.* Muelen in *Commentar.* & Vitriarius in *suis questionibus* ad hæc Grotii loca. Ex quibus id unicè subnecto, quod de singulis personis dictum, idem & in Populis seu Civitatibus ac Universitatibus locum habere, ut, qui liberi antea fuerint,

rint, recipiant libertatem, si fortè eas vis sociorum, aut fortunatior casus

358 eximat hostili Imperio. Alia non superaddo: partim quia pleraque ab eodem Grotio juxta Leges Romanas, quarum autoritas Gentes alias, nisi ultrò receperint, non stringit, tractantur, ut bene notavit Nicolaus Hertius in *not. ad Pufendorf lib. 8. cap. 6. §. 25. lit. a. & b.* partim quia apud Christianos, sicuti captivorum servitus abolita, sic & postliminium ferè obsoletum est. Idem Hertius in *commentat. de Lytro sect. 2. §. 33. vol. 1. tom. 1. Textor in Synopsi Jur. Gent. cap. 18. n. 84.*

359 De cætero, licèt, ut dictum, Christiani milites, ab hostibus ejusdem Religionis capti, non fiant servi, custodiri tamen possunt & solent (mitiùs tamen quàm servi) nec intereà ipsis concessum est, aut alteri se dedere, aut in fugam dare, aut Victori resistere, aut contra ipsum & ejus exercitum hostile quidpiam moliri, usque dum captivi hinc inde permutentur, aut datò pretiò liberentur; quæ liberatio Latine *Redemptio*, Gallicè *Rancon*, Italicè *Ranzone*, Germanicè *Ranzion* vel *Lößgelt* / Græcè *λύτρον* seu *Lytrum* vocamus. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 9. cap. ult. n. 22.* Nicolaus Hertius

360 *cit. commentat. sect. 1. §. 1.* Quemadmodum verò incertum adhuc & valde ambiguum est, quò Jure sit inventum aut receptum lytrum, ut constat ex iis, quæ idem Hertius *d. l. §. 2. & seqq.* latè disputat; solùmque ex longissima Gentium & Populorum consuetudine id in propatulo est, exactionem lytri non esse injustam, ut notat idem

361 *ibid. §. 13.* ita & quantitas ejus à nemine hæcenus definita dignoscitur. Grotius *lib. 3. cap. 14. §. 9. num. 1.* Et casu quò cum excessu facta sit redemptio, neque poenitentia neque conditio ejus, quod datum est, admittitur: quia captus hòc ipsò, quòd ex magnà calamitate evaserit, locupletior factus censetur. Grot. *d. lib. 3. cap. 21. §. 27.*

362 Hertius *d. l. sect. 2. §. 22.* Humanitatis verò rationem docere, putat Grotius *ibid.* pretium non ultra intendi debere, quàm deductò, ne egeat captus rebùs necessariis: nam & Leges Civiles hoc multis indulgent, qui suò factò

propriò in debitum inciderunt. Quæ tamen ratio fortassis cessat, si lytrum ex communi ærario militari solvatur, uti de consuetudine servari, perhibet D. Franciscus Fridericus ab Andlern. *Constitut. Imperial. verb. Bellum num. 24.* Plerumque etiam fit consideratio personæ captæ, cujus sit conditionis aut dignitatis: cum utique pro Duce aliquo Bellico plus exigere liceat, quàm pro milite gregario; ideòque frequentius inter Belligerantes præcedit conventio, olim *quartier* hodie *Cartel* dicta, quâ determinatur, quanti quisque ex captivis, suò tempore redimendis, æstimari debeat. Muelen ad Grot. *d. cap. 14. §. 9.* Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 18. §. 54.*

Cui porrò lytrum sit pendendum? 364 Ex regula, quam dat Hertius *d. sect. 2. §. 2.* conjici potest. Nempe pendendum est Summis Imperantibus, quorum auspiciis arma tractantur: utpote ad quos & captivi & aliæ res captæ ex *num. 301.* pertinent. Quamquàm & hic consuetudo variet, & sæpe Ducibus ac Officialibus, sub quorum signis captivitas accidit, relinquuntur. Quoad personas verò, redimendas 365 lytrò, videtur tenenda regula, quòd illi, qui quondam ex captivitate in servitutem conjiciebantur, de quibus in *num. 325. & seqq.* nunc & capi possint, ubicunque durante Bellicâ expeditione reperiuntur (Dominò alieni territorii jus quidem reclamandi, & de injuria conquerendi habente, si contra prohibitionem ipsius captura decernatur; effectum juris autem impedire non valente) &, si capti fuerint, lytri solutione à captivitate se liberare teneantur. Grotius *lib. 3. cap. 6. §. 26. n. 2.* Hertius *d. l. §. 20.* Hinc Personas Ecclesiasticas, si pugnae se non immisceant, etsi capiantur, à lytro immunes esse, insinuat Hertius *ibid. §. 17.* Nec immeritò: quia regulariter nec occidi, nec bonis suis spoliari, nec, ob statum eminentiam, ad vilem & probrosam servorem conditionem possunt dejici, prout colligitur ex dictis in *num. 235. & 312.* Schiara *Theol. Belg. lib. 8. diff. 4. num. 18.* D. ab Andlern *Constitut. Imperial. verb. Bellum n. 23.* ubi etiam de infantibus, foeminis, mercatoribus &c. agit.

367 Quæstio superest: an, qui ex captivitate eâ conditione dimittuntur, ut intra certum aut incertum tempus contra capientem aut ejus Principalem arma non fumant, possint nihilominus arma fumere? Negativa tamen præplacet affirmativæ: quippe cum talis conditio, quâ vitam quis redimit, aut libertatem recuperat, neque ex parte promittentis neque ex parte exigentis illicita sit; dum iste, qui semel

in potestate sua captivum habuit, aliunde ipsum tenuit obstrictum, ne hostile quid in se committat; ille verò id utique in libertate servare valeat, ad quod in captivitate obligatus erat. Gro- tius *lib. 3. cap. 23. §. 5. & 7.* Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 2. §. 2.* Stapff sæpe *cit. cap. 5. §. 22. & seq.* qui tamen excipiunt casum extremæ necessitatis, quô Civitas servari vel salvari nequit, nisi, qui tali pactò dimittuntur, arma capiant.

S E C T I O V.

De Effectibus Belli quoad Subditos.

S U M M A R I A.

368. *Qui Bellum gerit, potest conscribere milites.*
 369. *Alius, qui jus Belli gerendi non habet, milites conscribere nequit.* 370. *Apud Romanos milites colligebantur per conscriptionem propriam dictam.* 371. *Aut conjunctionem.* 372. *Aut evocationem.* 373. *De militum qualitatibus remissivè.* 374. *& seq. Milites conscripti lustrari solent.* 376. *& seq. Lustrati in numeros referuntur.* 378. *& seq. Relati in numeros præstant juramentum.* 380. *Varia quæstiones attinguntur.* 381. *& seq. Milites conscribendi sunt intra territorium proprium.* 383. *& seq. Qui subditi non sunt, non possunt cogi ad Bellum.* 386. *Subditi cogi possunt.* 387. *Milites in Bello justo sumptibus Reipublica debent ali.* 388. *& seq. Quidquid hac in parte fuerit apud Romanos.* 390. *& seq. Debent etiam hospitia seu habitaciones ipsi assignari.* 392. *& seq. Neque subditis licet, ab hac obligatione se pecuniâ liberare.* 394. *Esti sæpe in hoc fiat excessus.* 395. *& seq. Observanda hic æqualitas, & quod quis in particulari damnum accipit, aliorum contributione refarciendum est.* 397. *Bellum gerenti competit jus sequela.* 398. *& seq. Variarum Gentium mores referuntur.* 401. *& seq. Competit etiam jus habendi delectum & seligendi quædam.* 403. *& seq. Subditi tenentur Dominum etiam extra territorium sequi.* 405. *& seq. Competit præterea jus armorum.* 407. *& seq.*

Eorum frequens exercitium commendatur. 409. *& seq. Subditi, præcisè ad Bellum evocati, non tenentur illius iustitiam examinare.* 412. *Aliud est de aliis, qui ad consilium vocantur.* 413. *& seq. Aliud est etiam, si rumor spargatur de Belli injustitia.* 415. *& seq. Refertur sententia, qua negat, subdito licitum esse bellare, si dubitet de iustitia cause.* 417. *& seq. Refertur & eligitur sententia, qua id concedit in dubio speculativo.* 419. *Contraria objectio explicatur de dubio practico.* 420. *Limitatur autem, si subditus probabilius existimet, Bellum esse injustum.* 421. *Eadem censura datur de militibus extraneis, ante Bellum exortum conscriptis.* 422. *& seq. Alia de militibus, post Bellum conductis.* 425. *Bellum gerenti competit insuper jus extrinseci fortalitia.* 426. *Nec potest vicinus contra hanc extructionem excipere.* 427. *& seq. Aut præsumptionem amulationis opponere.* 429. *Licet possit aliud fortalitium in suo ponere.* 430. *Ad hujusmodi extructionem & instructionem impensa præstantur à subditis.* 431. *Quò sensu hoc onus arario Principis adscribi queat.* 432. *& seq. Privatorum ades ad hunc finem rectè applicantur.* 434. *Non item Ecclesia, nisi in summa necessitate.* 435. *Damnum, exinde redundans in particulares, à Communitate est compensandum.* 436. *Competit etiam jus præsidii.* 437. *Non obstante divina omissione.* 438. *Uti & jus excubiarum.*

§. I.

De Jure & modo conscribendi Militem.

368 **E**ffectus Belli respectu Reipublicæ seu subditorum, quibus Belligerantes præfunt, itidem varii sunt. I. enim Bellum justum dat Belligeranti jus conscribendi milites, eorumque delectum habendi: nam, quia sinè militibus arma

tractare, in hostem irruere, aut hostem irruentem seu dejicere seu rejicere non valemus, militibus opus est, quorum robore & virrute hæc & similia præstari, Regna & Provinciæ conservari, aut recuperari queant. *Duo nempe sunt, quæ Principatus comparent, ser-*

servent, augeant, milites & pecunia, ait
 369 Dion lib. 42. Qui verò jus Belligerendi non habet, jus quoque conscribendi milites non habet: dependet enim jus unum ab altero, & utrumque radicatur in Summa Potestate Civili, sine cujus licentia vel præcitu si quis milites conscribere aufit, delinquit contra Principem aut Rempublicam, seque ex Juris Romani placitis crimine læsæ Majestatis obstringit *Lex duodecim 3. ff. ad L. Jul. Majest.* Böhmer *Introduc. in Jus Publ. Unvers. part. spec. lib. 2. cap. 1. §. 25.*

370 Apud Romanos, ut scribit Knichen *Oper. Politic. lib. 2. part. 4. cap. 3. th. 8.* olim tres fuere modi, conscribendi & colligendi exercitum. Primus vocabatur propriè *conscripção*, dum conclusò vel ingruente Bellò à Consulibus certa dies indicta fuit Populo, quâ Romæ omnes & singuli, ad militiam apti, convenirent. Tum per triginta dies, signò ex arce Capitolii suspensò, delictus habebatur, quòlibet nomen suum, à Consule ex tabulis censoriis prolatum, profiteri obstrictò; & quidem sub poena proditæ patriæ juxta textum

371 in *l. 4. §. 10. ff. de Re militari.* Alter erat *conjuratio*, quando percrebescente tumultu, civiumque convocationem præsentis periculò non permittente, ille, qui exercitum ducere debebat, ad Capitolium subito se contulit, & ex illo duo vexilla, unum roseum pro pedibus, alterum cæruleum pro equitibus protulit, inclamandò: *qui Rempublicam salvam esse vult, me sequatur*; quò factò, convenientes inter se simul jurarunt, hâcque ratione nomen conjugationi dederunt. Tertius fuit *evocatio* vel potiùs *convocatio*, quâ in defectu juventutis urbanæ, quando Bella moram patiebantur, certi delegati per diversa loca extra urbem ad cogendum militem missi sunt à Consulibus; qui modus aliàs *conquisitio*, & usitatò hodie vocabulò *conductio* militum dicitur, cujus etiam meminit Curtius

372 *lib. 3. cap. 1.* Quid autem in hac conscriptione quoad militum novellorum qualitates considerandum sit, suggerunt Knichen *d. cap. 3. th. 9.* Bonbra in *Arte Belli & Pacis lib. 1. disc. 15.* Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 10.*

P. SCHMIDT JURISPR. PUB. UNIVERS.

Conscriptionem sequitur *lustratio* in 374 *l. 17. Cod. de Re militari & l. 9. Cod. de divers. Offic.* insinuata, quâ militum, conscriptorum qualitates, ætas, corpora, patria, mores & arma per certos Deputatos in amplo & patente campo explorantur, &, qui reperti sunt idonei ad militiam, in peculiarem catalogum inscribuntur. Knichen *d. l. th. 11. ubi in num. 2. ex antiquitate re-* 375 fert, tyrones, in militiam recenter adscitos, certò caractere vel stigmate in brachiis vel manibus notatos, & matriculis insertos fuisse, ne se possent militiæ subducere, aut, ubi se clare subdlexerint, non tam facilè occultare. Conferatur D. ab Eyben *de Jure Belli th. 10. lit. c.*

Lustrationem excipit *relatio* in nu- 376 *meros*, quando nempe exercitus in certas partes, puta legiones, cohortes, turmas, distribuitur, & definito partium numero determinati milites inseruntur & attribuuntur: quæ quidem relatio antiquis temporibus non erat cognita, sed quisque sibi legebat socium aut commilitonem sibi placentem, primus secundum, secundus tertium, & sic deinceps, ut refert Knichen *d. l. th. 12.* Postea verò id mu- 377 tatum, & constitutum est, ut à tribunis, prout illi à Populo vel Imperatore lecti sunt, milites in certos ordines vel numeros redigerentur; & tanta quidem cum necessitate, ut, qui in ordines aut numeros relatus non erat, neque pro milite agnosceretur, neque privilegiorum militarium dignus censeretur, juxta *l. 42. ff. de Testam. milit.*

Denique milites, suis ordinibus as- 378 ferti, tenentur præstare *juramentum*, cujus diversas formulas recenset Knichen *d. l. th. 13.* inter quas est illa, quâ spondent, se Ducis Imperio morem gesturos, nec fugam captaturos, nec mortem detrectaturos; similiter & illa 379 apud Dion Halicarnass. *lib. 11. cap. 47.* quâ milites adstringuntur, sequi, quocunque Imperatores duxerint; simul verò hi potestatem accipiunt, illos indictâ causâ interficiendi, si qui non obtemperent, aut signa deserant. D. ab Eyben *d. l. lit. d.*

Sepositis quæstionibus politicis, 380 quas apud Authores, in n. 373. citatos,

B b b b

dif-

discussas reperire est, ad nostrum forum sequentia spectant dubia. I. liceatne milites etiam extra territorium proprium conscribere? II. possitne quis cogi ad militiam? III. cujus sumptibus quis militare debeat? IV. ubi nam milites, extra castra degentes, hospitari oporteat?

381 Ad I. resp. negativè: nam conscriptio militum est jus consequens ad jus Belli comparativè ad Rempublicam propriam: eapropter ad aliam Rempublicam, & extra territorium tantum parum extendi potest; quàm parum extendi potest jus Belli, quatenus suos effectus in Republica Bellum gerentis operatur. Ut proinde, si quis impunè, & citra violationem alieni territorii, milites ibidem congregare velit, Supremam ibi Potestatem præviè requirat, opus est; nisi jam antecesserit ex privilegio vel speciali pacto jus illud comparatum habeat. Böhmer *Introduc. ad Jus Publ. part. spec. lib. 2. cap. 1. §. 25.*

382 Ad II. resp. itidem negativè, si dubium de personis non - subditis moveatur: quia, qui militiæ dat nomen, cum eo, cujus autoritate milites conscribuntur, inquit aliquam conventionem, seque ad servitia militaria, ac grave periculum mortis obligat, eâ conditione, ut stipendium solitum recipiat. Ad conventionem autem vel contractum ineundum nemo obligatur; præsertim tanto cum periculo, ubi scilicet non solum gravissima quis mala & incommoda sustinere, sed etiam manifesta vitæ discrimina subire obligatur: sicque non compelli, sed magis invitari debet. Et quamvis experientia doceat, plures ad suscipiendam malitiam aut minis aut dolò induci; non tamen regulæ honestatis inde sumenda, sed potius tam perniciose praxis, tanquàm justitiæ contraria, summoperè damnanda est. Sin verò dubium de subditis vertatur, pro affirmativa certam conclusionem colligere licebit ex dicendis in §. seq. quia, si nemo ex subditis regulariter excusetur à servitiis & officiis militaribus; illi, qui ad militiam se conferre detrectant, per se loquendò ad eam compelli queunt. Böhmer *cit. l. §. 25. & §. 26.*

Ad III. resp. quodd, si Bellum sit justum, milites Republicæ sumptibus alendi sint. Siquidem, ut supra jam in *lib. 3. cap. 3. num. 91.* explicatum fuit, inter titulos justè imponendi tributa, est Bellum justum, & sumptus in eo, pro militibus & aliis rebus necessariis faciendi: ideòque Respublica seu cives & subditi pecunias in publicum pro sustentatione militum conferre obligantur. Equidem apud Romanos militia quondam inter munera publica, quæ quisque sumptu proprio suscipere tenebatur, fuit numerata. Sed inprimis hæc constitutio tantum ad subditos & non extraneos pertinebat; & deinde intelligitur de casu, quò nulli reditus ad expensas bellicas à subditis in ærarium Principis aut Civitatis fuerunt illatæ: ubi autem tributa communia in militiam collata supponuntur, congruum & justum est, ut stipendium miles de publico accipiat, prout à Senatu decretum fuisse refert Livius *dec. 1. lib. 4. cap. 34.*

Ad IV. resp. militibus, in Bello justo extra castra degentibus, hospitium seu habitationem concedi debere à subditis in suis ædibus, nisi publicæ domus, ad hoc destinatæ, alicubi reperiantur: cum habitatio sit pars stipendii seu sustentationis militibus, pro communi salute decertantibus, ex communi contributione pendendæ. Knichen *Oper. Polit. cit. lib. 2. p. 4. cap. 3. tb. 14.* ubi hoc jus *hospitationem* appellat; & Böhmer *d. l. §. 27. & seqq.* ubi idem jus *metationem* nominat.

Neque quis sibi persuadere debet, in electione subditorum esse, velintne milites in suas ædes recipere, aut locò receptionis æstimationem solvere, quam Authores *aderationem* vocare solent: siquidem ex regulâ, in Jure Naturali fundatâ, debitori non licet, aliud pro alio solvere, vel objectum principalis obligationis redemptione pecuniariâ immutare. Quamvis militum Ductores sæpe talem electionem ultrò concedant, & in vicem hospitatio- nis pecunias vulgò *Service-Gelder* accipere consueverint. Böhmer *cit. l. §. 29.*

Ne verò hac in parte per inæqualem hospitiorum assignationem subditi injustè graventur, prospiciendum erit, ut

ut nullus à recipiendis militibus excusetur, nisi iusta ex causa speciali privilegiò semunitum probaverit; &, datò casu, quò pauciores sunt milites, quàm hospitiæ, illi, qui militares hospites non recipiunt, plus de pecuniâ contribuere tenentur. Knichen *d. l.*
 396 Quemadmodum etiam, si milites in una duntaxat urbe aut oppido vel hy-

berna fixerint; vel transe indò diverterint, ab aliis urbibus & oppidis, eisdem Principi subjectis, pecuniarium subsidium pro rata uppeditandum esse, ratio communis obligationis, in similibus eventibus sæpiùs hucusque declarata, me dubitare non permittit. Videatur Samuel Stryck *de Jure Militiæ Imperialis. cap. 4. §. 9.*

§. II.

De Jure Sequelæ; & Armorum.

397 **I**N Bello justo II. competit jus Sequelæ, germanicè *Aufbott* / vi cujus Imperans pro defensione Reipublicæ, præsertim quando necessitas est gravis, subditos ad militiam evocare, eosque, ut se armati sequantur, etiam invitos cogere potest; & quidem suò sumptu & victu, vel, quod idem est, pecuniâ, jam antehac juxta *num. 389.* ab ipsis in commune collatâ. Böhmer *d. l. §. 31. & 34.* Hocque jus antiquissimum, & ipsi Bello quoad originem coævum esse, constat ex eo: quia ex una parte cuilibet civi incumbit, patriam suam adversus hostes & vim externam quòvis modò defendere; ex altera verò parte necessitas sæpe tanta est, ut non liceat alios & externos, qui arma capebant, advocare, ac pro stipendio conducere; interdum etiam circumstantiæ sunt tales, ut aliis non placeat, aliis non liceat, vitam & corpus alienæ Reipublicæ consecrare: adeoque jus sequelæ, ratione cujus subditi personaliter in Bello comparere, & Imperantem sequi obligantur, juri Bellico connaturale, & quoad originem connexum est.
 399 Hanc ob rem apud Athenienses ab anno decimo quarto usque ad sexagesimum cives, insurgente Bellò, se armare cogebantur, cujuscunque dignitatis essent. Germani *nihil neque publicæ neque private rei, nisi armati* agebant. Juvenes *scutò frameaque* ornabantur. *Hæc apud illos toga, hic primus juvenis honos.* Ante hæc *domus pars* videbantur, mox Reipublicæ. Tacit. *de Morib. German. cap. 13. In universum æstimanti plus penes peditem roboris: eoque mixti prælian-*

tur, aptâ & congruente ad equestrem pugnam velocitate peditum, quos ex omni juventute delectos ante aciem locant. Definitur & numerus: centeni ex singulis pagis sunt. Idem *ibid. cap. 6.* Apud Polonos, Tartaros, Moschos, Ungaros, Turcas, Persas & similes evocationem subditorum vigere, testis est Knichen *cit. l. th. 8.* Quid apud Romanos moris fuerit, colligitur ex *num. 370.*

Sed quia non expedit, omnes subditos semper in prælium vocare, dum aliqui subinde non volunt, alii non valent sagatæ Palladis amplecti studia; penes Summam Potestatem erit, discernere, quinam ex subditis personaliter ad castra sese accingere, quinam pecunias subministrare, quinam aliamunia, huc idonea, subire teneantur; neutiquam hic subsistente nonnullorum sublestæ fidei brocardicò, quòd debitor præstandò interesse liberetur à sua obligatione: quandoquidem id necessario fallit, quotiescunque respicitur industria personæ, ac obligatio talis est, quæ magis personam quàm patrimonium afficit. Böhmer ubi supra *lib. 2. cap. 1. §. 33.*

Num verò subditi teneantur Imperantem extra fines suæ Reipublicæ sequi? Quæsitum scio. Resolutio tamen mea & communis est, non posse subditum detrectare sequelam: nam, quotiescunque Bellum justum, atque ad salutem Reipublicæ ordinatum est, obstringitur subditus, ad nutum & mandatum Summæ Potestatis prælio sese adaptare: potest autem Bellum justum, atque ad Reipublicæ salutem ordinatum esse, licet provehatur extra

limites patriæ: quia non tantum utile est toti Reipublicæ, milites in hosticum educere, atque ex terris hostilibus com meatum, annonam, & alia, ad victum & usum bellicum opportuna, petere; sed quandoque necessarium est, hostem & à finibus propriis repellere, & eousque persequi, unde tam cito redire, iterumque nocere haud possit. Quod ipsum determinare, ac de publica necessitate vel utilitate, cognoscere, non ad privatos sed Imperantem spectat.

405 Juri Sequelæ conterminum est jus *Armorum* (quod etiam in Jure Feudali lib. 2. tit. 56. *jus armandiæ* vocatur) tum *instruendorum*, cujus virtute armamentaria cum omnimodo rerum militariū apparatu eriguntur; tum *fabricandorum*, ratione cujus non omnibus promiscuè sed certis duntaxat personis arma fabricare permittitur; tum *tractandorum*, quò usus armorum neque omnibus de Republica, neque semper, neque æqualiter, sed pro Imperantis arbitrio & varietate circumstantiarum indulgetur. Ziegler *de Jurib. Majestat.*

406 lib. 1. cap. 37. §. 1. Sic ex relatione Taciti *de Morib. German. d. cap. 13.* apud hanc Gentem *arma sumere non ante cuiquam moris erat, quam Civitas suffecturum probaverit. Tum in ipso Concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus scutò frameæque juvenem ornant. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ bonos. Ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ.*

407 Ut verò subditi continuo in armis exercentur, omnium ferè prudentiorum monitum ac consilium est: occurrunt namque casus improvisi, tantum vix concedentes spatium, ut milites conduci, vel eorum delectus haberi possint: proindeque ne Respublica tunc viribus & viris exercitatis destituatur ad hostem, à cervicibus propulsandum, erit necessaria subditorum in armis exercitatio; sicuti bel-
408 lè consuluit Julius Cæsar apud Dion. lib. 38. ibi: *arma semper in manibus habenda sunt: hæc enim solum ratione pax conservatur; & Corinthiorum Legati inorat. 2. apud Thucyd. libr. 1. ajunt: quiete ut plurimum ii homines fruuntur, qui ita quidem sunt instructi, ut injuriam nemini faciant; sed vicissim ita comparati, ut la-*

cessiti passuri id ne utiquam videantur. Et Veget. lib. 4. cap. 31. inquit: *nemo provocare audeat aut facere injuriam ei Regno aut Populo, quem expeditum & promptum ad resistendum vindicandumque cognoscit.* Nempe, quod Venetæ Curia narratur inscriptum, prudentiæ & providentiæ humanæ comprimis consentaneum est: *felix Civitas, quæ tempore pacis de Bello cogitat.*

Solet hic disquiri: teneanturne subditi, ad Bellum ab Imperante evocati, justitiam Belli examinare?

Mihi hac in parte probatur opinio Molinæ to. 1. tr. 2. disp. 113. num. 3. allegantis S. Thomam, Victoriam, Gabrielem, Sotum; & dicentis, quòd subditi, præcisè ad Bellum evocati, non obligentur inquirere justitiam Belli, sed tutò pugnare possint, judicium suum Principi, & qui Principi sunt à consiliis, committendò. Ratio est: 410 quia subditus potest in qualibet re & quovis mandato judicium suum accommodare judicio Superioris, & credere, ea, quæ mandantur, justæ esse, justèque fieri: nec enim Imperii scrutator, sed executor est; quemadmodum *servus*, authore Senecæ, *herilis Imperii non censor est, sed minister.* Potest igitur ad jussum Imperantis bellare, &, quòd Bellum sit justum, justè sibimet persuadere. Scitè D. Au- 411 gustinus *de Civit. DEI. lib. 1. cap. 26. miles, ait, cum obediens Potestati, sub qua legitime constitutus est, hominem occidit, nullà Civitatis suæ lege reus est homicidii: imò, nisi fecerit, reus est Imperii deserti atque contempti: quòd si suâ sponte atque auctoritate fecisset, in crimen effusi humani sanguinis incidisset. Itaque unde punitur, si fecerit injussus, inde puniretur, si non fecerit jussus.*

Dixi: subditi, præcisè ad Bellum vo- 412 cati. Enimverò qui non tantum ad Bellum sed etiam ad consilium Principis, de Bello consultantis, vocantur aut admittuntur, Belli justitiam accuratè tenentur examinare: quia ex officio sunt obligati, suadere Principi, quæ recta, & dissuadere, quæ improba sunt; consequenter &, quænam recta vel improba sint, inquirere tenentur: nì damnorum, ex malo consilio resultantium, se participes, & restitu-

stitutioni obnoxios facere desiderent.
Molina *cit. l. num. 2.*

413 Quid verò, si rumor passim circumvolaret, Bellum, quod adornat Princeps, carere sufficienti causâ, neque propter injuriam gravem, sed levem duntaxat, aut ex mera dominandi libidine moveri?

Hic quemlibet subditum, pugnare jussum, ad inquirendam veritatem adstringit *cit. Molina sub num. 4.* nec male: quia, ut prudenter agat, debet in similibus circumstantiis, ubi de justitia Belli communis hominum opinio sinistrè sentit & loquitur, indagare veritatem: alioquin versatur in ignorantia culpabili & affectatâ, cum qua honestas operationis consistere nequit. Et hunc in finem Grotius

414 *lib. 2. cap. 26. §. 4. num. 5.* arbitratur, causas Belli justificas debere claras, evidentes, & tales esse, quæ palam ab Imperante exponi possint & debeant; refertque dictum Tertulliani in *Apol. cap. 4. 1. adversus Nat. cap. 6. neque civis fideliter Legi obsequitur, ignorans, quale sit, quod ulciscitur Lex. Nulla Lex sibi conscientiam justitiæ suæ debet, sed eis, à quibus obsequium expectat.*

415 Sin autem subditus, factâ inquisitione diligenti de justitia causæ, nihilominus anceps hæreat, poteritne pugnare?

Quod non possit, definiunt aliqui apud Schiaram *Theolog. Bell. lib. 4. difficult. 6. num. 7.* multumque eò propendere videtur Grotius *d. §. 4.* quia scilicet, qui dubitat contemplativè, debet judiciò activò eligere partem tutiorem. Est autem pars tutior, abstinere à Bello, prout judicârunt Esseni, inter alla juramentò se obstringentes, *non nocituros se cuiquam, ne si juberentur*

416 *quidem.* Neque obstat, pergit Grotius *d. §. num. 5.* quòd ex altera parte periculum est inobedientiæ. Nam, cum utrumque incertum sit, caret peccatò, quod ex duobus minus est. Inobedientia autem in ejusmodi rebus suapte naturâ minus malum est, quàm homicidium, præsertim multorum innocentium.

417 Quòd verò miles, de Belli justitia speculativè dubitans, pugnare possit, à plerisque comprobata est assertio. Molina *cit. disp. 113. num. 5.* Victoria de P. SCHMIEB JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Jure Belli num. 31. Schiara d. l. num. 10. & alii apud hos; quibus explicitè favet D. Augustinus *lib. 22. contra Faustum cap. 75.* relatus in *cap. quid culpatur causa 23. q. 1.* ubi ita edisserit: *vir justus, si fortè sub Rege homine etiam sacrilego militet, rectè potest illò jubente bellare, si, quod sibi jubetur, vel non esse contra DEI præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est: ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Ratio est: 418 quia, dum miles speculativè dubitat, potest practicè secum concludere, Bellum esse justum: siquidem in dubio; an præceptum Superioris sit justum nec ne, præsumptio stat pro justitia; cui subditus se conformare, & de Belli justitia judicare valet.

Ad id, quod objicitur, in dubio 419 partem tutiorem esse judiciò activò eligendam, respondetur, illud intelligi debere de dubio practico, non autem speculativò: quia, qui practicè dubitat, & non attentâ præsumptione justitiæ, quæ militat pro Imperante, hæsitat, possitne sine peccato pugnare, non potest operari licitè, nisi eligat partem tutiorem, & à peccato immunem; qui verò dubius est solummodò speculativè circa jus Belli, non tenetur in praxi eligere opinionem tutiorem, sed potest se ex novo & reflexo principio, quòd Imperantem comiterur Juris assistentia, resolvere, pugnam omninò licitam esse.

In eo tamen ad Grotii & aliorum 420 adversantium assertionem, quòd vetitum sit, in dubio de justitia Belli Bello se immiscere, transire non recusò, quando subditus non tantum dubitat, sed argumentis, pro- & contra militantibus, inductus probabilius existimat, Bellum esse injustum: tunc enim præsumptio, cæteroquin Imperanti proficua, nequit amplius efficaciam suam exserere, utpote à majori rationum pondere, in præsumptionem & opinionem contrariam inclinante, vel suspensa vel suppressa.

Utrum hæc asserta de subdito 421 drent etiam militi conscripto, ac pro mercede conducto?

Bifariam opinionem ponit Schiara *d. lib. 4. difficult. 7.* negativam in *num. 5.*

& affirmativam in n. 6. referens. Ego opinionem mediam assumo, & dico, quòd, si miles ille sit conductus, antequàm Bellum, de cujus justitia dubitatur, sit exortum, eòdem ferè modo se resolvere valeat, quò miles subditus: aut enim subditis est æquiparandus, aut famulis, domino pro mercede servientibus: utrique verò in dubio speculativo de justitia actionis possunt practicè ad agendum se resolvere, & Imperanti obedire. Molina ⁴²² *cit. disp. 113. num. 7.* Si verò miles, postquam Bellum jam parabatur, se primùm ad militiam offerat aut conferat, multùm ambigens, de illius justitia, non juvatur præsumptione, quæ aliàs patrociniatur jussui Summæ Potestatis, eò ipsò, quòd Summæ Potestati subiectus non esse supponatur: difficulter igitur exculari poterit à peccato, si militare sacramentum præsti-

terit, dubiò solùm ex ea ratione depositò, quòd Princeps in dubio non præsumatur esse malus aut injustus Bellator; præterquam in principiis Probabilitarum, quæ ad hunc casum in favorem militum conductitiorum applicat citatus Schiara *num. 7. & seqq.* quæ tamen, utrùm in hac materia, quæ proximè accedit ad judicialem, ubi non est licitum sequi probabilem sententiam, relicta probabiliori, locum habeant, Confessariis militaribus perlibenter relinquo. Illud tamen cum ⁴²⁴ Clariss. P. Ludovico Babenstuber. *Ethica supernat. tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 9.* addendum puto, eos milites, qui, insuper habità justitiã aut injustitiã Belli, parati sunt ad militandum cuivis, dummodò præbeat justum stipendium, esse in statu peccati mortalis, nec posse absolvi, nisi corrigant hoc malum propositum.

§. III.

De Jure extruendi vel muniendi Fortalitia, imponendi Præsidia, & imperandi Excubias.

⁴²⁵ **Q**ui Bellum metuit, incipit, aut suscipit, Fortalitiis seu locis munitis indiget, ut impunè in terras confines hostium excurrat, suamque Provinciam leviori brachiò ab hostium assaultibus protegat. D. ab Andlern *Constit. Imperial. verb. Fortalitium. num. 1.* Hinc jus extruendi aut muniendi *Fortalitia* Juri bellico propinquà cognatione junctum, ac vel ideò Summæ Potestati connexum esse probatur; cæteris autem, qui tantà Potestate sunt destituti, sicuti bellandi, sic etiam fortalitia erigendi, aut loca alia muniendi facultas, absque præscitu & venia Summæ Potestatis, interdicta dignoscitur; ut fusè prosequitur Casparus Ziegler *de Jurib. Majestat. lib. 1. cap. 35. §. 6. & seqq.* Huber *de Jure Civ. lib. 3. sect. 3. cap. 3. num. 12. & seq.* D. ab ⁴²⁶ Andlern *d. l. n. 3. & 4.* Neque existimandum est, seclusò pactò, vicini Regni vel Regionis Dominos contra hujusmodi extructionem excipere, vel, quòd sibi præjudicium aut injuria immineat, obtendere posse: quod

enim quisque facit in sua ditione, jure facere, ac nemini extraneo præjudicium aut injuriam inferre censetur. Et, si fortè opponat, id fieri ad æmulationem, non audietur apud Sapientes, nisi suam oppositionem probaverit: probabit autem tantò difficilius, quantò frequentior est Virorum Doctorum sententia, ad æmulationem id ædificium tantummodò pertinere, ex quo ædificans nullam penitus utilitatem aut quoad se aut quoad suos experitur: quis autem negaverit, eum, qui construit arcem, aut urbem munit, utilitatem, si necesse fuerit, perfacile ostendere hòc solò, quòd tutamen & tutelam suæ Reipublicæ quæsierit? Quòd si vicinus replicet, ⁴²⁸ æmulationem magis ex animo, quàm facto spectari: majorem adhuc, difficultatem sentiet, ut animum malignum, qui mortalium oculis haud subjacet, probet; licèt ex eo, quòd, qui propugnaculi fabricam molitur, aliunde consueverit, vicinos turbare, præsumptione non levi juvetur.
Pote-

429 Poterit utique, si metu perstringatur, munimentum aliud, ac priori contrarium in suo opponere; aut, si sibi prospectum non esse crediderit, per Legatos mentem alterius explorare; arma tamen & media violenta non prius apprehendet, quam ubi moraliter certus est, extructum aut extruendum fortalitium in perniciem & detrimentum suæ Reipublicæ directum esse. Grotius *lib. 2. cap. 22. §. 5. n. 2.* Vitriar. *ibid. q. 3.* Ziegler *d. cap. 35. §. 10. & seqq.* Samuel Stryck in *dissert. de Fortalit. cap. 3. n. 15. & seqq.* & *cap. 4. num. 14. & seqq.* quæ extat in *Dissertat. Francofurt. vol. 1.* Böhmer in *Introduct, ad Jus Publ. Univers. part. special. lib. 2. cap. 1. §. 16.*

430 Sed quia fortalitia & propugnacula, efficaciter munienda, & magnum apparatus quoad rem tormentariam, & ingentes sumptus quoad operas & conservationem exigunt; dubium non censeo, quin subditi, quorum utilitati præcipue consulitur, collectas subministrare obligentur. Böhmer *cit. l. §. 18.* D. ab Andlern *d. l. n. 7.* Stryck

431 *d. l. cap. 5. à num. 1.* Quod verò nonnulli cum Antonio de Petra *de Potest. Princip. cap. 8. num. 19.* Principis ærarium hoc onus adscribant; à Zieglero *d. l. §. ult.* bene limitatur, si Principis ærarium tam gravibus expensis sit impar; imò, ut dicit hic Author, si rectè res & sententia hæc æstimetur, in effectu totum onus expensarum ad subditos devolvitur: dum enim ex censu & tributis expensas fieri, & si quid deest, per novam collectarum impositionem suppleri volunt, non ad alios pertinebit memoratum onus, quam subditos: nec enim ideò dantur tributa, ut Principis patrimonium inde augeatur, nisi expressè id dictum fuerit, sed ut Potestates Publicæ habeant, unde sumptus faciant ad bonos tuendos, & malos coercendos.

432 Planè si privatorum ædes aut prædia ad opustam salutare videantur esse necessaria, huc applicari, eaque, quæ damnum afferunt, destrui possunt: cum utilitas privata ex summa æquitate cedere debeat utilitati publicæ per *l. si quando 9. Cod. de Oper. publ.* Stryck *cit. cap. 5.*

433 *num. 10. & seqq.* Insuper ex eodem

salutis publicæ motivo castrum aliquod, ad unum ex subditis spectans, à Principe repeti, & vel de novo muniti, vel omninò dirui poterit. Böhmer *cit. cap. 1. §. 19. & seq.* Nec excipienda sunt, ait hic Author, templa, si pro securitate publica videantur esse munienda. Repugnat tamen vehementer *cap. 14. caus. 10. q. 1.* ubi prohibetur, ne Ecclesiæ à laicis incastellentur, id est, vallò circumdentur, aut in forma castelli muniantur: quæ prohibitio, cum in summa reverentia, DEO sacrisque locis debitâ, fundetur, extra casum summæ necessitatis, quando nimirum agitur de salute multorum hominum, ad Ecclesiam confugientium, vix poterit infringi. D. ab Andlern ubi supra *n. 11.* Schiara *Theol. Bell. lib. 6. difficultat. 18. num. 7. & 19.* Ne verò, qui dominus est ædium privatarum, vel muniendarum vel destruendarum, solus ad bonum commune concurrere, & damnum in gratiam aliorum sufferre teneatur, justum est, ut, quod omnium causâ perpeffuserat, omnium contributione resarciatur. Stryck *d. cap. 5. num. 19. & seqq.* Recapitulentur dicta in *lib. 3. cap. 3. à num. 145.*

Cum jure Fortalitiorum conjunctum est *jus Præsidii*, quò Imperanti (exclusivè quoad subditos, etiamsi Magistratus sint, aut integræ Communitates) tribuitur facultas, loca munita milite præsidiariò custodiendi: nihil enim juvarent munimenta, ad regulas artis exactissime elaborata, si deficeret miles, qui munimenta tutaretur. Ziegler *de Jurib. Majest. cap. 36. §. 1.* Stryck *d. cap. 5. num. 27. & seqq.* Nullumque civibus contra impositionem præsidii jus patrocinari, vel præscriptio aliqua suffragari potest, si forte per tempus longissimum aut etiam immemorabile nullus unquam miles castro vel urbi fuisset immixtus: quoniam merus non-usus seu pura omisio juris sibi competentis refertur ad actus meræ facultatis, in quibus præscriptio, nisi quid aliud accedat, v. g. prohibitio unius & contradictio alterius, frustra allegatur. Stryck *cit. dissertat. de Fortalit. cap. 3. num. 34.*

Affinis demum hisce juribus est po-

testas compellendi subditos ad excubias: nam in defectum militis præsidarii cives non injustè vigiliis agere, ac portas civitatis aut arcis, ne quis malignorum hominum furtivè ingrediatur, custodire jubentur; etsi non

quemvis, sed delectum ad hoc deputandum existimet Schiara *Theol. Belg. lib. 4. difficult. 17. n. 2.* quòd experimentò doceamur, meliores cives ac lautioris fortunæ ad custodiam urbium, præcipuè tempore suspectò, deputari.

SECTIO VI. De Obligationibus in Bello.

SUMMARI A.

439. *Obligationes in Bello graves & multa sunt.*
440. *Summa Potestas respectu militum obligatur ad solutionem stipendii.* 441. *Et, si non solvatur stipendium, ad resarcitionem damnorum, inde secutorum.* 442. *Milites obligantur ad servitia militaria.* 443. *Debent esse contenti sub stipendiò.* 444. *& seqq. Varia & iniqua praxis circa hoc notantur, & perstringuntur.* 449. *& seq. Una vel altera praxis excusatur.* 451. *Duces & milites alii peccant, non facientes, qua sui sunt officii.* 452. *Nec excusantur ex contraria consuetudine, qua universalis non est.* 453. *Hostes in Bello obligantur ad rectam intentionem.* 454. *& seqq. Ad moderationem & temperamentum.* 457. *Ad sinceritatem & veritatem.* 458. *& seq. Cui quidem non adversatur dolus bonus, insidia, stratagemata &c.* 460. *& seq. Sed dolus malus & mendacium.* 462. *Obligantur etiam ad fidelitatem & fidem.* 463. *& seqq. Cum fides etiam hosti servanda sit.* 466. *& seq. Redditur disparitas inter jus vita & jus fidei.* 468. *& seq. Ostenditur, ex ipso Jure Naturali fidem hostibus servandam esse.* 470. *Obligantur insuper hostes ad honestatem.* 471.

& seq. Quod variè amplificatur. 473. *Obligantur item ad humanitatem per concessionem sepultura.* 474. *Haec enim nec hostibus neganda.* 475. *Nisi in poenam aut reciprocationem.* 476. *Obligantur denique ad observantiam festorum.* 477. *In casu necessitatis aut utilitatis etiam die festò pugnare licet.* 478. *Imò & extra hunc casum.* 479. *Hostes sunt obstricti, ne noceant Mediis seu Neutralibus in Bello.* 480. *& seq. Aut actum hostilem in ipsorum territorio exercent.* 482. *& seq. Interdum necessitas tribuit jus in solo pacato.* 484. *Vicissim Neutrales obstringuntur, ut aequales se ostendant utrique bellicantium.* 485. *Nec adjuvant injustum Bellatorem, aut impediunt justum.* 486. *An liceat Neutralibus, res aliquas ad hostem apportare?* 487. *Res, qua usum in Bello tantum præbent, nequeunt apportari.* 488. *Res, qua nullum usum bellicum præbent, apportari non vetantur.* 489. *& seqq. De rebus aliis, qua usum extra & intra Bellum habent, diversimodè distinguitur.* 493. *& seq. Magis expedit, longoque securius videtur, cum hostibus Neutralitatem specialiter pacisci.*

§. I.

De Obligatione inter Summam Potestatem, quæ Bellum gerit, & Milites.

439 **Q**uamquam inter arma Leges filere vulgò dicantur, pluresque, qui castra sequuntur, se Legibus exemptos vanè jactitent; multæ tamen Bellatorum & graves sunt obligationes, ob quarum transgressionem graviter peccant, ut succinctè post alios ostendit Clariss. P. Babenstuber sæpe cit. *Ethica supernat. tr. 5. disp. 6. art. 4. num. 23.* Et, ut propiùs ad nostrum scopum de hujusmodi obligationibus agere instituat, eas in tres classes separo. In prima se sistunt, quæ intercedunt inter Summam Potestatem, cujus nutu

& ductu militatur, & milites; in altera, quæ mutuò concernunt hostes, inter se dimicantes; in tertia, quæ attinent ad tertios, Bellò non implicitos, sed Medios & Neutros.

Obligatio, quam habet Summa Potestas respectu militum, & omnium, in Bello servientium, potissimum consistit in solutione stipendii: est enim contractus reciprocus, & quidem locationis - conductionis juxta Molinam *to. 2. tr. 2. disp. 116. num. 1.* inter Summam Potestatem, Duces & milites, vi cujus isti (saltem si non fuerint subditi) suas operas eidem locant, etiam cum

cum manifesto vitæ discrimine, et lege, ut mercedis loco stipendium accipiant: adeoque Summa Potestas ex rigore justitiæ commutativæ tenetur militibus dare congruum stipendium, & nisi id faciat, obligatur ad restitutionem. Grotius *lib. 3. cap. 17. §. 2. n. 6.* Potestque miles, dummodo citra scandalum fieri possit, occultâ sibi compensatione consulere. Molina *d. n. 1.*

441 Subscribit cum aliis Schiara *Theol. Bell. lib. 1. difficult. 35. à n. 8.* & insuper probat, Principem, ex cujus culpa stipendium non solvitur, teneri ad omnia damna (quibus Babenstuber *cit. l. & Grotius* annumerat ea, quæ patiuntur innocentes à militibus, alimenta extorquentibus) militibus & aliis reparanda, quæ propter negatam solutionem pertulerunt; eandemque obligationem in *num. 14.* cum eodem P. Babenstuber extendit ad ministros, quorum culpâ ejusmodi stipendia debitò tempore non præstantur.

442 Vicissim obligantur milites, stipendia recipientes, militaria servitia juxta mandatum Principis aut Ducis sedulo præstare, servare stationem, manere intra castra, excurrere in hostem, arcem aut urbem defendere, non obstante, quod certò prævident, mortis periculò Molina *d. l. num. 2.* Quò spectant ex Jure Romano textus in *l. lex duodecim 3. ff. ad L. Jul. Majest. l. non omnes 5. l. omne delictum 6. & passim ff.*

443 de Re militari. Præterea continuo memores sint milites illius responsi, quod Præcursor Christi Domini S. Joannes Baptista militibus, interrogantibus & dicentibus: *quid faciemus & nos?* dedit: *neminem conculcatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris. Lucæ 3. vers. 14.* Et, si de stipendio ex dolo aut fraude plus recipiant, quam debeat, tenentur ad

444 restitutionem. In quo puncto frequenter excedunt Duces militares & annonæ Præfecti, qui vel milites suâ defraudant quadrâ; vel Principem aut Rempublicam graviter lædunt, fingendò plures milites, quam reipsâ sint in exercitu, sicque plures portiones sibi ipsis applicandò. Molina *d. l. n. 4. & 5.*

445 Excedunt etiam Duces & Officiales bellici, quando in itinere cum suis co-

piis constituti dissimulant, per quam oppida transire intendant: tunc enim, si oppidani ex tribus, quatuor, aut quinque locis adveniant, timentes, ne diversorium transeuntibus exhibere debeant, ac propterea vexam summâ pecuniariâ redimant; agunt, inique, quidpiam recipiendò: quia, ut bene discurret Molina *d. l. num. 7* neque Duces habent jus, ut hospitia vel diversoria faciant venalia, & simul populum unum hospitio gravent, ab aliis verò pretium aut pecuniâ recipiant, neque Princeps id in tantum Republicæ detrimentum concedere intendit, neque licitè aut justè potest. Similiter 416 excedunt milites, & oneri restitutionis se reddunt obnoxios, quando à metatore militari, qui nempe præcedit ad paranda & distribuenda in quovis pago hospitia, petunt tres aut quatuor Schedas ad tres vel quatuor domos, in quarum unaquaque recipiantur ad diversorium: nam hac arte à singulis, ut ab onere receptionis liberentur, facile consequuntur aliquot denarios, & sic in una domo hospitantur, alias autem exactione pecuniariâ molestant: quod sanè non potest ab injustitia excusari. Molina *d. l. num. 8.* Pariter milites graviter excedunt cum 447 onere restitutionis, quando rusticos aut alios hospites vexant, exigendò plus, quam exigere liceat in cibo, potu, & aliis: deficit siquidem titulus, id, quod excedit statutam annonam, petendi, facitque causam restitutioni. Non excusante ipsos neque 448 Principum Ducumve conniventia: utpote cum nec illi subditos injustè gravare permittantur; neque retardatâ stipendii solutione, dum bona rusticorum aut civium pro stipendio militari, quod ex ærario Principis aut contributione communi desumendum est, nullatenus militibus sunt obligata vel hypothecata. Molina ex Cajetano *n. 9.* Qui tamen in *num. 10.* 449 ex Driedò bene observat, militibus non esse prohibitum, accipere necessaria ab illis hominibus, quorum Republicæ defendendæ sunt necessarii; neque vetitum id esse in extrema famis necessitate, in qua & aliis ad salvandam vitam quidpiam auferre con-

ceditur: nec enim rationabiliter inviti esse possunt, à quibus in talibus circumstantiis aliquid in favorem & sustentationem militum decedit: cum ipsis maneat obligatus Princeps, de ærario aut redditibus publicis satisfacere, aut certè per liberationem ab aliis ejusmodi tributis ablata compensare.

450 Quin & consuetudinem non esse damnamandam, ex eodem Cajetano docet Molina *num. 11.* cujus vigore militibus ligna, paleæ, fal, acetum, oleum aut aliud simile gratis subministratur: nam quasi per sortem accidit, ut unus locus præ altero simili gravamine obruatur.

451 De reliquo, sicuti miles pro diversitate materiæ graviter aut leviter delinquit, si contra officium seu hominis seu militis agat; ita & Princeps & Duces peccatorum alienorum se faciunt participes, si conniveant, milites intra limites non custodiant, ac delinquentes ad aliorum terrorem non corripiant. Videatur Clariss. P. Babenstuber sæpe cit, *art. 4. num. 23.*

Nec est, quod quis putet, dici hæc pulchrè, sed præstari non posse. Nam, ut huic objectioni occurrat Grotius *d. lib. 3. cap. 17. §. 2. num. 4.* neque D. Joannes apud D. Lucam *d. cap. 3.* hæc moneret, aut Sapientes Legum Authores præciperent, si crederent, impleri non posse. Denique necesse est concedamus, fieri posse, quod factum videmus: quandoquidem de Sulla refert Vellejus *lib. 2. putares venisse in Italiam, non Belli vindicem, sed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamque cum singulari cura frugum, agrorum, urbium, hominum, perduxit in Campaniam;* de Pompejo perorat Cicero pro L. Manil. *cujus legiones sic in Asiam pervenerunt, ut non modo tanti exercitus, sed nec vestigium quidem cuiquam pacato nocuisse dicatur;* de Stilicone narrat Claudianus *lib. 1.*

*Tanta quies, jurisque metus servator
bonest*

*Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis
Aut seges erepta fraudaret messe colomum.*

§. II.

De Obligationibus inter Hostes.

453 **O**bligaciones, quas hostes inter se habent, & multæ & graves sunt. Obligantur enim I. ad rectam intentionem, per unam ex justis causis, de quibus à *num. 97.* regulandam, ut nempe Bellum non ex alio fine moveatur, quàm propter bonum commune, pacem & tranquillitatem, Reipublicæ conciliandam. Ita enim (verba adstruo Ciceronis *lib. 1. Officior.*) Bellum suscipiatur, ut nihil aliud quàm Pax quesita videatur. Sapientes scilicet (infert Sallustius *orat. 1. ad Cesar.*) *Pacis causâ Bellum gerunt, & laborem spe otii sustentant.* Alius si finis sit, etiam in bona causa potest esse malus: quid si enim ultio tibi proposita? Quid si gloria aut Imperium? Peccas, ait Lipsius *Civil. Doctr. lib. 5. cap. 4. num. 20.* Relegantur dicta in *num. 129. & seqq.*

454 II. obligantur hostes, ut non effrenato impetu in personas & res hostiles irruant, sed moderatione & tempera-

mentò utantur: quia, ut Cicero *lib. 1. Officior.* perhibet, *sunt quedam officia, etiam adversus eos servanda, à quibus injuriam acceperis. Est enim ulciscendi & puniendi modus.* Aristides quoque, non hoc tantum, ait, respicite, quas ob causas poenas sitis exacturi, sed & qui sint, de quibus sumenda sit poena, qui nos ipsi, & quis justus poenarum modus. Grotius *lib. 3. cap. 11. §. 1.* Nempe licitum est omne, quod necessarium aut ad consequendum, quod debetur, aut ad se suaque defendenda judicatur; licitum quoque est, recuperare, quæ ad nos spectant, & ex iis, quæ pertinent ad hostes, compensationem damnorum, sumptuum bellicorum, periculorum, injuriæ &c. accipere: quidquid autem aliò fine & modò in vitam aut bona hostium attentatur, propter defectum juris & tituli illicitum & condignè resarciendum est. Molina *disput. 117. n. 3.* Babenstuber *Ethicæ supernat. tr. 5. disp. 6. art. 4.*

456 *art. 4. num. 15.* Unde D. Augustinus *Epist. 1. ad Bonifac. hostem pugnantem, ait, necessitas perimat, non voluntas. Sicut Bel-lanti & resistenti violentia redditur, ita vi-cto vel capto misericordia jam debetur, ma-ximè in quo pacis perturbatio non timetur.* Cicero etiam in *Verr. 2.* Marcellum laudat, quòd *edificiis omnibus Syracusa-rum, publicis & privatis, sacris & profa-nis sic pepercerit, quasi ad ea defendenda cum exercitu non expugnanda venisset.*

457 III. obligantur hostes ad sincerita-tem & veracitatem, eò sensu, nemenda-riis aut fraude seu dolò malò sibi in-vicem imponant: quod enim canit Virgilius:

Dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Illud non de dolo malo, ad alterum ex proposito decipiendum adhibet, intelligendum est: hic enim cum mendacio conjunctus & intrinsecà turpitudine contaminatus apparet; sed de dolo bono, solertià laudabili, ac stratagemate vel insidiis, quibus aliud agitur, & aliud simulatur, accipien-dum videtur: quandoquidem in eo sensu & Christus Dominus *Luce 24. vers. 28.* apud Discipulos, in Emaus euntes, *fixit se longius ire;* & Jeremias occultavit Ministris Regiis, quæ cum Rege Sedecia locutus erat. *Jerem. 38. vers. 24. & seqq.* & Josue *cap. 8. vers. 3.* mandatum à DEO accepit: *pone insi-dias urbi post eam.* Eleganter & copiosè D. Braun in *tract. de Fide servanda §. 3.*

458 Potest itaque Dux militaris fugam simulare, ut hostem provocet; potest exercitum aut condensare, ut minor appareat, aut laxare, ut videatur major, absque eo, quòd falsum committat: ipsa enim fuga, aut exercitùs conglobatio vel extensio nihil ex natura rei significat, aut saltem inter ho-mines res & signa nunquam cum mu-tua obligatione ad aliquid certum de-signandum fuerunt recepta; indeque cuius liberum est, ejus generis actus alià longè mente exercere, quàm alius,

459 qui videt, interpretatur. Et ita D. Augustinus *lib. contra Mendac. cap. 10.* sentire videtur, dum ait, *licet verita-tem occultare prudenter sub aliqua dissimu-latione;* indeque *q. 10. super librum Josue* concludit: *cum justum Bellum suscipitur,*

vi apertà pugnet quis, aut ex insidiis, nihil ad justitiam interest. Itaque debent in-telligi Authores alii, nominatim Poly-bius, Xenophon, Vegetius, quo-rum primus dicit: *quæ vi in Bello fiunt, minoris censenda, quàm quæ ex occasione & dolo;* secundus asseverat, *nihil utilius in Bello doli esse;* tertius; *Boni Duces,* inquit, *non apertò Marte, in quo commu-ne periculum est, sed ex occulto semper at-tendant.* Ex adverso non potest quis

460 salvà conscientia hosti quarenti: an amicus, vel inimicus sit? Illudere, & cum inimicus sit, amicum se mentiri: quia mendacium (quidquid super hoc disputet Grotius *lib. 3. cap. 1. §. 9. n. 2. & seqq.*) est ab intrinsecò malum, ve-lut attestatur Aristoteles, quando men-dacium *per se turpe atque vituperabile esse,* docet; & velut commemorat Cice-ro *lib. 1. Officior. totius injustitie nulla ca-pitalior est, quàm eorum, qui tunc, cum ma-ximè fallunt, id tamen agunt, ut viri boni esse videantur.* D. Stapff *de Majestat. d. cap. 5. §. 31.* Hinc Alexander nega-461 bat, *furari se velle victoriam;* & Romani laudantur ab Eliano, quòd *propria ipsis virtus sit, non per astus & vafrutiam quaesita victoria;* & Euripides asserit:

Generosus animus hostibus furtim necem. Inferre nescit.

Et hòc sensu Præceptor Angelicus 2. 2. *q. 40. art. 3.* præsentì materiae ac-commodat textum S. Ambrosii *lib. 3. Officior. dicentis: esse quedam jura Bel-lorum & fœdera etiam inter hostes servan-da.* Videatur cum laudato S. Thoma D. Augustinus in *cap. 14. & ult. caus. 32. quest. 2.* Jungantur Molina *disput. III. num. 1.* Schiara *lib. 2. difficult. 11. à n. 4.* Clariss. P. Babenstuber *d. l. num. 14.*

IV. obligantur hostes ad fidelita-462 tem & fidem, promissione vel stipula-tione datam, exactè servandam: sic enim apertè demonstrat S. Augustinus ad Bonifacium in *cap. noli caus. 23. q. 1.* inquiens: *fides, quando promittitur, etiam hosti servanda est, contra quem Bellum geri-tur; quantò magis amico, pro quo pugna-tur.* Cui consonat D. Ambrosius *lib. 1. Officior. dicens: quanta justitia sit, ex hoc intelligi potest, quòd nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hosti-bus reservatur; ut si constitutus sit cum hoste*

aut locus, aut dies praelio; adversus justitiam putetur, aut loco praevenire, aut tempore. Et paulò infra: liquet igitur, etiam in Bello fidem & justitiam servari oportere: nec ullum decorum esse posse, si violetur fides.

463 Nec contrarius est Cicero lib. 1. Offic. ubi, si quid singulis temporibus hosti promissum sit, in eo ipso fidem conservandam, asserit; in exemplum adducens Regulam, primò Punicò Bellò captum à Poenis, qui Romam de captivis commutandis missus, cum retineretur à propinquis & amicis, ad supplicium redire maluit, quam fidem hosti juratò

464 de reditu datam fallere. Nimirum, ut solidè arguit Grotius d. lib. 3. cap. 19.

§. 1. num. 2. hostes qui sunt, homines esse non desinunt. At homines omnes, qui ad rationis usum pervenerunt, capaces sunt juris ex promisso, possuntque obligare alterum & alteri obligari. Ergo & hostis hostem obligare, & hostis hosti potest obligari; Camillò

465 apud Livium dec. 1. lib. 5. cap. 15. confirmante in hæc verba: nobis cum Faliscis (qui etiam erant Romanorum hostes) quæ pactò sit humanò, societas non est; quam ingeneravit Natura, utrisque est; eritque: sunt & Belli, sicut pacis, jura. Confirmant pariter ipsimet Faliscorum Legati ad Senatum Romanum cit. l. eventu, inquierentes, hujus Belli duo salutaria exempla prodita humano generi sunt: vos fidem in Bello, quam præsentem victoriam maluistis: nos fide provocati victoriam ultrò detulimus, sub ditione vestra sumus, mittite, qui arma, qui obsides; qui urbem patentibus portis accipiant: nec vos fidei nostræ, nec nos Imperii

466 vestri pœnitebit. Et quamvis his, quibus vitam auferre possumus, etiam res & jura possumus auferre juxta effectum Ciceronis 3. Offic. Hinc tamen non inferitur, jus, quod hosti nascitur ex fide & promissione alterius hostis, violari posse: nam ipsâ promissione & fide, hosti datâ, renuntiamus juri, quod alioquin, seclusâ promissione, competiit adversus hostem; non aliter, atque si pacem aut inducias cum hoste concludamus: tunc enim jus, quod nobis in personas & res hostiles antea debebatur, aut in omne tempus, aut pro aliquo tempore remittimus. Et, nisi fidei inter hostes con-

staret aliqua firmitas, ad pacem, quæ Belli finis est, nunquam liceret devenire: cum ipsum pactum, quò pax roboranda foret, nullam Bello metam figere, nec Bellantibus animos & arma ligare posset. Videatur, & revideatur D. Braun cit. l. §. 3.

Ad alia argumenta, quibus Pufen- 468 dorf lib. 8. cap. 7. §. 2. probate conatur, fidem inter hostes non parere obligationem ex Jure Naturali, sed spontaneâ tantum cultiorum Gentium receptione: tum quia status Belli non agnoscit alterum agendi modum, nisi per vim; tum quia hostibus in infinitum quasi licitum est, sibi invicem nocere; bene respondet Clariss. D. Herz de Fide 469 Pacta cap. 2. §. 3. num. 27. statum bellicum hostilem mediante pactò aliquantenus immutari, & largiorem læviendi nocendique licentiam, alioquin competentem, secundum quid restringi.

V. obligantur hostes ad honesta- 470 tem, nec possunt in victos aut captivos ea facere, quæ inhonesta sunt, v. g. stupra, adulteria, & alia impudicitæ flagitia. Non enim audiendi sunt, qui spectandò solam injuriam, in alienum corpus per talia scelera commissam, referente Grotiò lib. 3. cap. 4. §. 19. num. 1. ei subiacere, quidquid hostile est, juri armorum non incongruens judicabant. Audiendi potiùs 471 & sectandi sunt alii, qui non solum injuriam (quæ tantò major hic est, quanto minùs aut foeminae in prostitutionem corporis sui consentire, aut hostes in sexum imbellem quidpiam hostile moliri possunt) sed ipsum effertæ libidinis actum hic considerant, & quia neque ad securitatem, neque ad poenam is actus pertinet, concludunt, eundem non Bellò magis quàm pace impunitum esse debere. Hocque 472 & in Sacris Pagineis indicatur Deuter. 21. v. 10. & seqq. ubi in captivorum corpora jus non erat, nisi secutò conjugio; & Gentium meliorum Jure statutum esse, probat Grotius d. §. 19. n. 1. tum ex Scipione apud Livium dicente, & suâ & Populi Romani interesse, ne quid, quod uspiam sanctum esset, apud ipsos violaretur; tum ex Æliano, cum narrasset, à Sicyoniis victoribus foeminarum ac Virginum Pellenæarum pudicitiam

etiam prostitutam, sic exclamante: *crudelia hæc per Deos Græciæ, & quantum memoriâ complector, ne ipsis quidem barbaris probata.* Plura testimonia collegit Guilielmus van der Muelen ad Grotium *cit. l.*

473 VI. Obligantur hostes ad humanitatem, cæsis militibus aut mortuis per sepulturam exhibendam: debetur namque sepultura mortuis non tantum ex more Christiano, sed etiam ex moribus & Jure Gentium, de quo testantur Seneca, Philo & Josephus Hebræi, Pelusiotæ, Ælianus, & alii apud Grotium *lib. 2. cap. 19. §. 1. n. 1.* Idque officium Cicero, Lactantius, Quintilianus humanitatem; Valerius Maximus misericordiam & Religionem; Tacitus misericordiam & pietatem; & alii aliter appellant, ut videre est

474 apud *cit. Grotium num. 4.* Et hinc nec inimicis nec hostibus sepultura negari potest, utpote non tam homini seu personæ individuali, quàm humanitati seu naturæ humanæ debitâ; odiô, invidiâ, & si quæ inter viventes gliscebant, jurgiis cum morte cessantibus, velut indicavit Euripides:

*Mors jurgiorum finis est mortalibus,
Num majus aliud quid potest letho dari?
Fecere vobis si quid Argivo malè,
Cecidère; in hostes ista vindicta est satis.*

Et D. Chrysostomus in *orat. de Lege: propter hanc mortuos nemo hostes judicat; neque ira & contumelia in eorum corpora extenditur.* Grotius *d. cap. 19. §. 2. n. 6.* 475 & §. 3. *num. 1. & 2.* Quòd si quandoque ab ea Lege discessum est, ad

poenam, vel jure quòdam reciproca-tionis, & velut ex edicto, quod quisque juris, id factum creditur; quò sensu David comminatur Goliatho, se Philistæorum carnes feris objecturum pro cibo, quia Goliathus hisce minis contra Davidem, ut ipsum à monomachia deterreret, antea usus fuerat. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 15. n. 4. & seqq.*

VII. obligantur hostes ad observan- 476 tiam festorum, & ut ait Nicolaus Papa, respondens ad consulta Bulgarorum in *cap. si nulla caus. 23. q. 8. si nulla urget necessitas, non solum quadragesimali sed omni tempore est præliis abstinendum.*

Quòd si tamen non solum urgeat ne- 477 cessitas, sed etiam suadeat utilitas aut major commoditas, diebus festis arma tractare, prælia commiscere, urbes obsidere &c. prohibitum non est, ut colligitur ex *cap. ult. de Feriis*, ubi conceditur diebus festis capere pisces, si opportuna se offerat occasio capiendi. D. P. Eberth *de Bello cap. 6. num. 17.*

Imò, præscindendò quo- 478 que à necessitate vel utilitate, putat Molina *disp. 111. num. 6.* exercitium bellicum absque veniali culpa exerceri posse: tum quia tale exercitium non reputatur inter servilia & mercenaria: tum quia milites justâ pugnâ non solent à rebus spiritualibus distrahi, sed potius occasione lethaliter peccandi privantur. Eberth *d. l. num. 18.* ubi etiam in *num. 15.* post Panormitanum notat, textum in *cap. 1. de Treuga & Pace.* consuetudine contrariâ abrogatum esse.

§. III.

De Obligationibus Hostium quoad Tertios vel Medios.

479 **O**bligatio Hostium quoad Tertios, seu Medios, qui scilicet neutrales seu neutrarum partium, ac utrique Principi seu Reipublicæ, Bellò involutæ, eòdem amicitia affectu sunt colligati, hæc est, ut nullum actum hostilem vel in terra vel in personis mediis exercent, & neque quempiam trucident, vexent, aut capiant, neque bona & res destruant aut occupent.

P. SCHMIEP JURISPR. PUB. UNIVERS.

Grotius *lib. 3. cap. 17. §. 2. num. 1.* Muelen *ibid. in comment. Vitriar. ibid. q. 7.* Quin neque hostem, in loco ac solo 480 pacato deprehensum, occidere, neque res hostium, ibi sitas aut repertas, eripere vel diripere licebit: quia hostilia non ad terras amicas prorogari, sed ad hostiles coarctari, & quæ ditio-nes pace gaudent, bellicò tumultu & violentiâ disturbari non debent. Grot.

E e e e

d. lib. 3.

d. lib. 3. cap. 4. §. 8. num. 2. Vitriar. d. l.
 481 q. 9. Qua in re inter complura exempla, quæ subjicit Grotius *d. cap. 17. §. 2. num. 2.* speciali mentione dignum est, quò Moyses, Supremus Israëliti exercitûs Ductor, cùm transitum per agros Idumæorum, ceu terram pacatam, sollicitaret, spopondit, transiturum se viâ regiâ, neque declinaturum in arva aut vineta; si velaquâ opus haberet, persoluturum se ejus pretium. *Num. cap. 20. v. 16. & seqq.* Alia & aliter docet Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 26. num. 41. & seq.*

482 Planè in territorio pacato summa necessitas interdum jus aliquod tribuit, non quidem extruendî arces & munitiones de novo: hâc enim ratione hostes in locum illum alienum provocantur, & ibi sedem bellicam figunt, violaturque Naturalis Juris Regula: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, ut contra Boxhornium bene demonstrat Ziegler ad Grot. *d. cap. 17.* sed arces, aut munimenta, jamjam existentia, præoccupandi. Grotius *d. l. §. 1. & lib. 2.*

483 *cap. 2. §. 10.* Nam si v.g. moraliter certum sit, castrum aliquod vicinum, ex quo magnum inferri posset damnum, ab hoste occupatûri, potest alter prævenire, & præviâ occupatione securitatem sibi conciliare. Vitriar. *d. l. q. 8.* ita tamen, ut in hac ipsa occupatione plus non queratur aut exigatur, quàm præcisa necessitas requirit, id est, intactâ Jurisdictione cum redditibus, custodia sufficiat, cessante necessitate restituenda. Huber *de Jure Civitat. lib. 3. sect. 4. cap. 1. num. 5.* Nervosè Grotius *d. §. 1. si custodia sufficiat, non sumendum usum: si usus, non sumendum ab usum: si ab usu sit opus, restituendum rei pretium.*

484 Vicissim autem, qui medii & utriusque partis æqualiter amici esse cupiunt, æquos & æquales utrique se tenentur ostendere, juxta Vitriar. *d. l. quest. 8.* Quam doctrinam Grotius *d. libr. 3. cap. 17. §. 3. num. 1.* admittit in causa dubia, ubi certò non constat, quænam pars justius Bellum foveat, ut nempe tunc æquitas servetur in permittendo transitu, in comæatu præbendò legionibus, in obsessis non sublevandis.

485 De reliquo nihil facere licet, quò validior fiat is, qui improbam fovet cau-

sam, aut quò justum Bellum gerentis motus impediatur. Quin & justitia dicitur, ut discurret Muelen ad Grot. *d. §. 3.* tum etiam societatis humanæ conservatio, à qua propria cujusque salus pendet, exigere videtur, ut ejusmodi societatis perturbatores, tanquam in exitium humani generis nati, junctis viribus debellantur, aut opprimantur, aut, ne detrimentum justum Bellum gerentibus inferatur, isti potius adjuventur.

Liceatne verò neutrarum partium 486 sectatoribus res aliquas ad hostes nostros apportare? Et olim & nuper acriter certatum ait Grotius *lib. 3. cap. 1. §. 5. num. 1.* cùm alii Belli rigorem, alii commerciorum libertatem defenderent. Ipse tamen, sequente Vitriariò *ibid. q. 5.* distinguit in *num. 2.* inter res ipsas. Vel enim in Bello tantum præ- 487 bent usum, ut arma; vel in Bello nulum habent usum, sed voluptati tantum inserviunt, ut vestes pretiosæ, odoramenta &c. vel usum habent intra & extra Bellum, ut pecuniæ, comæatus, naves, & quæ navibus accedunt. Res primi generis dicuntur *contrabande*, nec possunt ad hostem deferri, quin deferens se socium monstret, ac, cùm hostem adjuvet, hostis instar habeatur. Res secundi gene- 488 ris sunt extra querelam: nam, ubi per adventum talium rerum hostiles vires non succrescunt, sed magis enervantur, atque ad delicias & luxum dissolvuntur, alter ex Belligerantibus justè conqueri non potest. Circa res ter- 489 tii generis ulterius videndum est pro diversitate statûs bellici. Nam si tueri me non possim, nisi, quæ mittuntur, intercipiam, necessitas jus intercipiendi dabit; sed cum onere restitutionis. Sin autem apportatio re- 490 rum executionem mei juris impederit, idque certò scire potuerit, qui apportavit, velut accidit in casu, quò oppidum obsessum tenebam, aut portas clausas, & jam deditio vel pax expectabatur, tenebitur ille mihi de damno, si quod actu datum fuerit, & ad damni dati modum res ejus capi, nostroque dominio poterit vindicari; & si voluero, talem pro hoste reputare & tractare valeo. Si damnum 491 non

non actu secutum, sed certò secutum erit, facultatem habeo, rerum detentione eum cogere, ut caveat de damno futuro datis obsidibus, pignoribus, aut aliò modò. Solentque ea propter à Bellum gerentibus significationes fieri ad alios Populos, ut, quid circa res, ad hostes deportandas, agendum sit, innotescat, de quo argumento ampliora pandit Grotius in suis *not.* ad *d. cap. 1. §. 5. num. 4.* Muelen *ibid.*

492 Sanè, si quis res qualescunque non mittat ad hostem sed alium amicum, non poterunt ab alterutra Bellatorum parte occupari vel detineri sub prætextu metùs, ne ab illo amico ad hostem transferantur, nisi de animo utriusque & ejus, qui mittit, & ejus ad quem mittuntur, constet, quòd res missas ad hostem deferre cogitent: alioquin libertas commerciorum, non sinè detrimento utilitatis publicæ,

nimiùm constringeretur. Vitriar. *d. l. quest. 6.*

Porro, ut monet Grotius *d. lib. 3. 493 cap. 17. §. 3. n. 3.* proderit, etiam cum utraque parte Bellum gerente foedus miscere, ita ut cum utriusque bona voluntate à Bello abstinere, & communia humanitatis officia utrique exercere liceat: tunc enim consurgit vera & strictè dicta neutralitas, utpote quæ pactum supponit, expressum aut tacitum, quò jus æqualis amicitiae erga eos, qui Bellò decertant, obfirmatur. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 26. n. 1. & 2.* Vitriar. ad Grot. *d. cap. 17. q. 3.* Sicnamque, quæ cæteroquin respectu 494 personarum, mercium, aut locorum, mediorum controversa & dubia fieri possunt, antecedente pacto determinari, & quæ hìc liceant, aut quæ vetita sint, declarari valent. Textor *d. l. num. 10. & 11.*

SECTIO VII. De Repressaliis.

SUMMARIA.

495. Describuntur Repressalia. 496. Est videantur esse contra Jus Naturale; 497. Poterunt tamen introduci Jure Gentium. 498. & seqq. Adducuntur rationes Grotii. 501. & seqq. Super adducuntur rationes alie. 503. Convenientia & disconvenientia inter Bellum & Repressalias. 504. Ad justitiam Repressaliarum requiritur primo, ut adveat Judex alterius Civitatis. 505. Secundo ut ibi repulsam ferat. 506. Aut sententiam nullam vel manifestè injustam reportet. 507. Tertio ut aliud remedium non superfit. 508. Quarto ut etiam Magistratus proprius apud Judicem alterius Civitatis se interponat. 509. Quinto ut, qui Repressalias decernit, habeat jus Belli. 510. & seqq. Refutatnr Bodinus. 512. Discrimen inter Repressalias & pignorationes subjicitur. 513. Denique requi-

ritur, ut causa Repressaliarum sit gravis & liquida. 514. Repressalia quoad personas locum obtinent in subditis aliena Reipublica. 515. Quorum numero peregrini & viatores haud censentur. 516. Neque Legati. 517. Licet aliud sit de Commissariis. 518. & seqq. Neque eò numero comprehenduntur Persona Ecclesiastica. 520. Famula non extirpantur. 521. Uti nec innocentes. 522. & seqq. Repressalia locum habent, esto offensus non fiat in persona. 525. & seqq. Explicatur, quanam bona Repressaliarum nomine detineantur. 527. Quoad personas in Repressaliis conceditur sola detentio. 528. Absque servitute aut severiori tractatione. 529. & seqq. Aut occisione. 531. Ex sententia Grotii in rebus statim acquiritur dominium. 532. & seqq. At solum jus pignoris admittitur.

§. I.

De Natura & Conditionibus Repressaliarum.

495 **A**ffines Bello sunt Repressalie, utpote specimen Belli privati, in quo vindicatur injuria, privato à privato illata, præferentes. Si enim civis unius Reipublicæ à cive alterius Reipublicæ

læsus aut offensus non possit à Magistratu aut Supremo illius Judice jus & justitiam consequi, potest Magistratum aut Judicem proprium adire, ac petere, ut vel civis alius Reipublicæ, denegantis justitiam, vel res illius tam-

diu detineantur, donec satisfactum sit. Covarruv. in *reg. peccatum part. 2. §. 9. num. 4.* Molina *disp. 121. à num. 4.* Clariss. D. Franz *Quest. select. 14. num. 6.* Quod remedium à Recentioribus Jctis *Jus Repressaliarum*, ab Italico vocabulo *Ripresa* deductum; ab Anglis *Withernamium*; à Gallis literæ *Marhe* aut *Marque* appellatur. Ziegler *de*
 496 *Jurib. Majest. lib. 1. cap. 34. §. 3.* Esto namque, si Naturale Jus intueamur, ex alieno facto nemo teneatur, sed obligationes tam ex pacto quàm ex delicto suos afficiant authores, præterquam si sint patrimoniales, quæ transeunt ad hæredes; idque non tantum de personis singulis, sed etiam de Communitatibus intelligi debeat, quatenus quod Universitas debet, singuli non
 497 debent, & è converso: nihilotamen minus ex Jure Gentium induci potuit, & inductum apparet, ut pro eo, quod debet præstare Civilis aliqua societas, aut ejus Caput, sive per se primò, sive quòd alieno debito jus non reddendò se quoque obstrinxerit, teneantur omnes & singuli cives, eorumque bona sint obligata. Grot. *lib. 3. cap. 2. §. 2. num. 1. §. 4. §. 5. num. 1. & 2.*
 498 Rationes, quæ Gentes moverunt, esse potuerunt: tum quia cæteroquin magna pateret injuriis faciendis licentia, eò quòd nec bona debitoris principalis nec bona Imperantium tam citò veniant in manus creditoris, quàm aliorum concivium, qui plures sunt:
 499 tum quia spes erat, membra ejusdem Reipublicæ à se mutuò per eundem Judicem citius jus consequi, & indemnitati suæ consulere posse, quàm externos, quorum multis in locis exigua habetur ratio: tum quia commodum, exinde resultans, commune erat omnibus Populis, ut, qui nunc eò gravaretur, aliò tempore sublevari posset.
 500 Grot. *d. §. 2. n. 2.* Rationem aliam dat Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 6. §. 13.* quia, quemadmodum ex conjunctione in Corpus Civile factum est, ut, quæ uni infertur injuria per extraneos, ea totam Civitatem videatur tangere; ita non iniquum est visum, singulos velut in subsidium pro debito Civitatis obligatos esse: cum, quod eò nomine illi erogaverint, à Civitate sua

ipsis sit refundendum. Quòd si autem hoc modò unus aut alter civium damnum sentiat, debet id inter illa incommoda referri, quæ Civitates tantum non necessario consequuntur; etsi hæc minimam partem faciant malorū, quæ singulos extra Civitatem manerent. Adhæc aliam rationem eruo ex *n. 60. 502* ibi enim permissum fuit, justam bellandi causam esse, si justitia ab alia Civitate, debite implorata, subditis nostris denegetur: ut proinde non minus justa debeat videri causa Repressaliarum, per quas non infertur Bellum toti Civitati, sed unus tantum aut alter civis, vel res solummodò violentiam patitur. Ziegler ubi supra *cap. 34. §. 32.* Clariss. D. Franz *cit. quest. 14. num. 10.* Et, si existimes, discrimen inter Bellum & Repressalias in hoc versari, quòd hic innocentes aut eorum bona directè offendantur, ibi non: in contrarium pugnat, quòd in Bello innocentes tam in vita quàm in bonis persæpe offendantur; in Repressaliis autem vita nunquam auferatur, & bona duntaxat in modum pignoris detineantur. Ziegler *d. l.*

Netamen Repressaliæ quædam inju- 504 stitiæ maculâ inumbrentur, conditiones, mox referendæ, concurrant, opus est. I. si quidem requiritur, ut, qui justitiam sibi cupit exhiberi, adeat Judicem alterius Civitatis, ibique non instanter tantum, sed & legitime, id est, servatis iis, quæ ibi ad processum Judicarium desiderantur, petat cognosci & decerni, quod justum est: quia in processu judicario, etiamsi extraneus quis actoris munus sustineat, stylus & ordo loci, in quo causa examinatur, attendi debet. Ziegler *d. cap. 34. §. 10.*

II. requiritur, ut, oblatò libellò, factaque consueta Judicis imploratione, aut justitia fuerit denegata, nullà actori concessâ audientiâ; aut saltem malitiosè protracta, fortè quòd, judiciò jam inchoatò, Judex illud finire, & sententiam ferre renuat. Vitriar. ad Grotium *d. lib. 3. cap. 2. q. 6. & 7.* Quod 506 etiam accidit, quando sententia quidem promulgata, manifestè tamen injusta aut nulla est: quia, licet in eo eventu, quò Judex contra subditum inju-

injustam fert sententiam, is nihilominus executionem sustinere obligatur: aliud tamen est in non-subdito, quem authoritas Imperantis alterius Reipublicæ nequit cogere, ut injuriam patiat, aut jus iniquè auferri permitat. Grotius *d. l. §. 5. num. 1.*

507 III. requiritur, ut aliud remedium, quò læsus sibi prospiciat, non supersit: enimverò, si possit suum jus consequi per compensationem, aut interpositam appellationem, fortè quia Judex subalternus tantum justitiam administrare neglexit, Superior autem mediante provocatione in subsidium implorari potest, ad Repressalias, quæ dicuntur remedium planè extraordinarium ac violentum, devenire haud licet. Vitriar. *d. l. q. 8. Ziegler d. cap. 34. §. 11. & 15.*

508 IV. requiritur, ut etiam Magistratus seu Princeps Reipublicæ, cujus membrum est civis offensus, petitionis suæ fundamenta ad partis contrariæ Magistratum seu Principem transmittendò, per legatos aut amicos satisfactionem urserit: ex eo namque tempore Magistratus, justitiam negans aut protrahens, se reddit culpabilem, nec tantum alieni delicti fit particeps, sed etiam Rectores alterius Civitatis offendit; proceditque illud D. Augustini jam in *num. 60. allegatum ex cap. Dominus caus. 23. q. 2.* quòd liceat ulcisci injuriam, si Gens aut Civitas vindicare neglexit, quod à suis improbè factum est. Vitriar. *d. q. 8.*

509 V. requiritur, ut, qui Repressalias indulget, habeat Jus Belli, sitque adeò Summò instructus Imperiò. Molina *cit. supra disp. 121. num. 6. Ziegler cit. l. §. 8.* sicut enim Magistratus inferior nequit indicere Bellum publicum hòc ipso, quòd Superiorem habeat supra

se; ita nec Bellum privatum incipere, aut Repressalias concedere poterit: quandoquidem Respublica nocens non agnoscit hostem alium, quàm patrem, qui in causa propria pro Judice solum DEUM reveretur. Neque attendendum venit, quòd docet Bodinus *lib. 1. de Republ. cap. 10.* Repressaliarum exercendarum jus minùs rectè inter Summi Imperii jura referri, quoniam ubique ferè, & maximè in Gallia ad Carolum VIII. usque, Magistratibus, antiquò etiam Jure privatis, id commune fuerit. Enimverò, ut respondet Nicolaus Hertius in *not. ad Pufendorf lib. 8. cap. 6. §. 13. lit. a.* uti in turbidis temporibus, qualia superioribus sæculis in Gallia & alibi fuere, hæc acciderunt; ita nunc sanè Universæ Europæ consuetudo contrarium servat; nec id temerè: quoniam ex Repressaliarum usu non minùs, quàm ex Bello, universa Respublica in discrimen adduci potest. Et per hoc Repressaliæ differunt à pignorationibus, propriè sic dictis: hæc namque à quòvis Judice decerni, & interdum inter concives, quoties unus alterum turbat in re sua vel possessione sui juris, autoritate proprià usurpari possunt. Ziegler *d. l. §. 5. Vitriar. d. l. q. 14.* Quamquàm & in hoc differentia intercedat, quòd pignorationes ad res aut personas alias, ac, quæ nobis debent, aut debentur, non extendantur.

VI. requiritur, ut lis, quæ intentatur contra subditum alterius Reipublicæ, concernat jus reale vel personale, ortum ex debito liquido & notabili: nam Repressaliæ ex *num. 495.* præferunt speciem Belli, ac Respublicas inter se committunt; quòd fieri non potest, nisi ob causam gravem ac liquidam. Clariss. D. Franz *cit. quest. 14. sub n. 8.*

§. II.

Quænam Personæ, & quarum Bona sub Repressalias cadant?

514 **P**ersonæ, quæ Repressaliarum nomine capi vel detineri possunt, censentur soli subditi Civitatis seu Reipublicæ nocentis. D. Franz *d. P. SCHMIDT JURIS PR. PUBL. UNIVERG.*

num. 8. cum his solis, qui partes & membra sunt Reipublicæ, aliena culpa possit imputari. Censentur autem subditi in hoc passu non qui transeundi aut

aut moræ exiguæ causâ alicubi versantur, sed qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ, sive advenæ. Introductæ sunt enim Repressaliæ ad exemplum onerum, quæ pro solvendis debitis publicis indicuntur, quorum immunes sunt, qui tantum pro tempore Legibus subjacent. Grotius ubi supra *lib. 3. cap. 2. §. 7. num. 2.*

516 Excipiuntur autem ex omnium calculo Legati, ad alios, quàm hostes nostros, dimissi: hi siquidem, cum plenâ debeant securitate gaudere, non tantum quoad personas, sed etiam quoad bona qualiacunque, tam respectu proprii quàm alieni debiti, Repressaliarum nomine detineri nequeunt. Grot. *d. §. 7. num. 2. Vitriar. q. 13. Ziegler d. lib. 1. cap. 34. num. 19.*

517 Qui duo posteriores contra Rutgerum Rolandum *de Commissar. lib. 7. cap. 9.* tenent, privilegium immunitatis, hac in parte Legatis concessum, ad Commissariis extendendum non esse: cum quidem in sua propria Civitate inter suos exemptione quâdam non injustè fruantur; in aliena tamen Republica, cum qua nihil ipsis negotii, prærogativam aliquam non mereantur.

518 Excipiuntur etiam personæ Ecclesiasticæ, de quibus, ne Repressaliis graventur, extat severa constitutio in *cap. un. de Injur. & damno dato in 6.* quam, licet ex sinistro erga Pontificem Maximum affectu non curet Zieglerus *d. l. num. 20.* nec etiam ob exemptionem bonorum Clericis quidpiam tri-

519 buat; fatetur nihilominus, eos à Repressaliis idèò liberos esse, quòd communi Gentium consensu personis, ad cultum Divinum destinatis, semper ea habita fuerit reverentia, ne in corpore aut bonis læderentur. Portugal *de Donation. Reg. lib. 2. cap. 27. à num. 16. Clariss. D. Franz cit. q. 14. num. 8. & 12.*

520 Excipiuntur insuper à nonnullis mulieres ob *Nov. 134. cap. 9.* Studiosi propter *Auth. habita Cod. Ne filius pro patre.* Euntes ad nundinas ex *l. un. Cod. de Nundin.* At Grotius *d. §. n. 3.* oculatè notavit, ejusmodi exemptiones non ex Jure Gentium, sed Jure Civili Populorum, dimanare: quippe cum à majori Gentium numero isthæc privilegia, quæ Legislatores Romani pro

suo Imperio concesserant, necdum reperiantur agnita vel recepta.

Excipiuntur demùm ab aliquibus 521 omnes innocentes, qui culpâ, contra extraneum commissâ, vacui sunt. Sed malè. Etenim, si quis innocentes omnes Repressaliis subduxerit, aut speciale quid Repressaliæ non important, cum tralatitium sit, nocentes quoscunque non tantum arrestari, sed etiam in corpore & patrimonio puniri posse; aut rarissimè locum & effectum invenient, dum, qui se sciunt noxios, tam fatui non erunt, ut alterius Reipublicæ indignationi & vindictæ sese ultroneas dent victimas. Portugal *cit. cap. 27. num. 11. & seqq.*

Non equidem me latet, juxta citatum 522 Zieglerum in §. 17. Repressalias quoad personarum capturam aut arrestum in ea duntaxat circumstantia obtinere, quando ex nostris subditis aliqui apud eos, contra quos utimur Repressaliis, detinentur, quasi hoc retorsionis jus sit, & speciem talionis referat; secus, quando nullus ex subditis sed bona tantum subditorum nostrorum fuerint alibi apprehensa. Sed, quam- 523 quàm limitationem hanc non illibenter indulgeam, ubi possunt haberi bona, Repressaliarum locò occupanda; attamen, si bona nequeant haberi, cum *ch. Vitriario q. 10.* etiam in tali eventû personas apprehendi, & tamdiu detineri posse, existimo, donec justitia administretur: quandoquidem rationes, ob quas in *num. 498. & seqq.* Repressalias à Gentibus introductas fuisse diximus, nullam hic exceptionem admittunt. Itaque videtur 524 sentire ipse Grotius *d. cap. 2. §. 5. num. 2.* ubi generaliter scribit: „tali igitur de „causa, quando scilicet negata fuit justitia, aut corpora aut res mobiles „subditorum ejus, qui jus non reddit, „capi posse, non quidem Naturâ introductum est, sed moribûs passim receptum. Quamquàm enim (ita loquitur in §. 3. n. 1.) Ægyptis, ut ex „Diodoro Siculo discimus, disputabant, corpus sive libertatem pro debito obligari non debere; nihil tamen „in eo est Naturæ repugnans; & mos „non Græcorum tantum, sed aliarum „Gentium in contrarium valuit.

Quod

525 Quod jam attinet bona, jure Repressaliarum detinenda, optandum & suadendum esset, ut ea non sint alterius generis, ac in quo patrimonium civis, justitiam petentis, diminutum aut damnificatum est: quia tamen ejusmodi bona rariùs haberi possunt, injustum haud apparet, ut in vicem illorum alia occupentur. Ziegler *d. l.*

§. 18. Qualiacunque tamen fuerint 526 bona, cavendum, ne plus capiatur, quam debeat: quia, sicuti Bellum finitur, quando Principi aut Republicæ læsæ plenariè satisfactum est; ita & Repressaliæ sistuntur, quando creditor obtinet, quod ipsius jus adæquat. Idem *ibid.* D. Franz sæpe *cit. q. 14. num. 8. inf.*

§. III.

De Vi & Virtute Repressaliarum.

527 **V**is & virtus Repressaliarum alia est quoad personas, alia quoad res. Quoad personas conceditur sola detentio, eum in finem continuanda, ut concives, amici, propinqui, vel ipsi, qui pro alieno debito detinentur, solutionem aut satisfactionem à sua Republica procurent, quatenùs citiùs à sua captivitate vel arresto liberentur. Ziegler *d. lib. 1. cap. 34. §. 26.*

528 Non igitur tales personæ instar captorum in Bello in servitutè redigi, neque servorum in modum in corpore affligi vel cruciari, minùs occidi possunt (cùm & veri debitores ob æs alienum creditoribus servire non permittantur à Jure Romano in *l. 12. Cod. de Obligat. & action.*) tametsi spes haud affulgeat, justitiam ab eorum Judice seu Magistratu consequendi: nec enim hostes sunt, aut verorum hostium, contra nos pugnantium, membra, sed potiùs obsides, quorum vitæ vel corpori noceri non posse, jam supra in *lib. 3. cap. 3. num. 57.* demonstratum est. Grotius *d. lib. 3. cap. 2. §. 6.* Ziegler *d. l. §. 28.*

529 Permittit tamen secundùm ea, quæ docet Covarruv. in *reg. peccatum §. 9. num. 4. circa fin.* conditio rei, quòd ex accidenti occidantur, & percutiantur innocentes, si quidem aliter pignorationes legitimè indictæ non possint per milites exerceri, nec per eos, qui jus publicum pignorandi habent, quia innocentes se suaque defendunt, vel Civitas, quæ causâ pignorationis impetitur, aliter capi non potest. Hæc

530 Covarruvias. Verùm Grotius *d. cap. 2. §. 6.* arbitratur, quòd, si prævideatur, ex accidenti innocentes occidendos fore, ex charitatis lege omit-

tenda sit potiùs juris persecutio: cùm ex ea lege, Christianis præsertim, pluris esse debeat vita hominis, quàm res nostra.

Quoad res non solùm detentionem 531 concedit Grotius, sed in sæpe *cit. cap. 2. §. 7. num. 3.* admittit, Jure Gentium ipsò factò dominium rerum captarum acquiri ad summam debiti & sumptuum, ita ut residuum reddi debeat; consequenter ex mente Grotii non est discrimen inter occupationem bellicam & repressaliam, sed rerum, utròvis modò captarum, dominium illicò in capientem transfertur. Sed 532

quia Repressaliarum finis, ut dictum, alius non est, quàm ut capturâ rerum promoveatur justitia, à Superiore nostri debitoris hucusque protracta, vel negata, creditor præter jus pignoris vix aliud per capturam primitus acquirere poterit. Quòd si, factâ interpellatione, justitiæ consecutionem 533

non liceat ampliùs sperare, res captæ (nisi ex natura sua corrumpi soleant, ac propterea servari nequeant) pro quantitate debiti in solutum creditori cedi, aut justò pretiò distrahi possunt; & si quid remanet, deductis impensis, debitori restitui. Portugal *de Don. Reg. d. lib. 2. cap. 27. n. 24.* Ziegler *d. cap. 34. §. 27.* Vitriar. ad Grot. *d. l. §. 15.*

In solatium porrò eorum, qui jus 534 Repressaliarum per se satis rigidum sentiunt, subnectit Grotius *d. §. 7. n. 4.* illos, qui non-solvendò, quod debebant, aut jus non-reddendò dederunt causam Repressaliis, ipsò Naturali ac Divino Jure teneri ad resarcienda damna aliis, quibus eam ob causam aliquid decedit. +

FFFF 2

CA.

+ alit. Min. de Proc. lib. 1. cap. 70. et Lym. n. Jus. lib. 6. tit. 4. cap. 10. n. 320. Google

CAPUT II.

De Jure Pacis.

Bello contraria est Pax, quâ, qui hostes fuerant, in concordiam & amicitiam redeunt; imò Pax Belli finis est, uti relucet ex *cap. priori num. 452.* Hinc Cicero *Philipp 7. Si Pace, inquit, frui volumus, Bellum gerendum est; si Bellum omitemus, Pace nunquam fruemur;* & Thucyd. apud Lipsium *Civ. Doctr. lib. 5. cap. 19. num. 9. ait: è Bello Pax magis firmatur.* Post Bellum igitur proximum nostræ dispectionis argumentum est Pax, de qua Silius Poëta:

*Pax optima rerum,
Quas homini novisse datum est, Pax una triumphis
Innumeris potior.*

SECTIO I.

De Natura, Varietate, & Origine Pacis.

SUMMARI A.

1. Pacis nomen. 2. Definitionem ejus superfluum censet Gudelinus. 3. Afferuntur aliqua definitiones. 4. & seqq. Diversa acceptio profertur. 7. Nostra definitio pro duplici acceptioe duplex patitur. 8. Requiritur ad Pacem persona publica. 9. Prasupponitur Bellum. 10. Consideratur perpetuitas. 11. & seqq. Et si contrarium subinde accidat, per accidens est. 13. & 14. Expenditur divisio Pacis in eam, qua fit mediante pacto, & qua sine pacto fit. 15. Addu-

citur altera in publicam & privatam. 16. & seqq. Assumitur tertio in perpetuam & temporalem. 18. & seqq. Adducitur quarta in universalem & particularem. 20. & seqq. Subnebitur quinta in Religiosam & profanam. 23. Pax originaliter descendit ex Jure Naturali. 24. Commendatur à Christo. 25. Suadetur ex ipso statu primo hominum. 26. Ex officio Principum. 27. Ex intentione & conditione Belli. 28. & seqq. Quoad certos effectus Pax reducitur ad Jus Gentium.

§. I.

Quid sit Pax?

Pax dicta est à pacto seu pactione juxta Jctum in *l. 1. §. 1. ff. de Pact.* vel potius juxta Isidorum in *cap. 11. de V. S.* pactum dictum est à Pace quasi ex Pace factum: aut quia Pax conficitur & perficitur mediâ pactione; aut quia pactio inchoat & firmat Pacem. D. Huelricus ab Eyben *de Jure Pac. th. 1. lit. a.*

2. Pacis definitionem, ut pluribus verbis fiat, superfluum credit Gudelinus *de Jure Pac. cap. 1.* utpote cujus nomen populare atque omnibus dulce est, nedum ipsa res jucunda, & salubris;

quâ non modò ii, quibus sensum Natura dedit, sed etiam tecta atque agri letari videntur, ut Cicero dixit pro *Lege Agraria.* Definiunt autem Pacem alii Doctores, è quibus à Brunnemano in *tract. de Pace Polit. dissert. 1. §. 1.* dicitur, ordinata Belli compositio; à Grotio *lib. 3. cap. 20. §. 32. num. 1.* describitur actus Civitatis pro toto & pro partibus; à Textore in *Synopsi Jur. Gent. cap. 19. num. 6.* deprædicatur status mutue securitatis publicæ, inter Reges, Principes, vel Populos pacto firmatus.

Priusquam ego Pacem describam, 4
note

notò duplicem ejus significationem. Inprimis enim significat naturalem & generalem inter homines cognationem, cujus intuitu homo homini & Gens Genti obstringitur ad communia humanitatis officia, inter quæ non minimum est, omnibus amicum, nemini inimicum esse, ac de cætero ab omni vi & violentia abstinere; quo in sensu Pacem habere dicimur cum omnibus illis Gentibus, quibus cum bellò nunquam fuimus commixti, etiamsi illas neque vidisse, neque novisse licuerit, cujusmodi respectu Germanorum sunt Persæ, Indi, Americani, Africani &c. Deinde significat specialem amicitiam inter eos, qui inter se hostiliter agebant, postliminiò reductam; & tunc vel accipitur causativè seu in fieri, pro conventione, quâ hostes inter se amicabiliter conveniunt; vel effectivè seu in facto esse pro statu, conventionem illam consequente. In significatione priori definitio Pacem, quòd sit conventio publica, quâ hostes perpetuam cessationem ab armis sibi invicem promittunt. In significatione posteriori describo Pacem, quòd sit publica & perpetua quies ab armis inter eos, qui hostes erant, conventa.

Utraque descriptio reipsâ concordat, dum utrobique ad Pacem requi-

ritur I. ut fiat à personis publicis, & statum publicum concernat; quâ ratione Pax à transactionibus & compositionibus privatis distinguitur. II. ut præsupponat bellum, & actibus hostilibus, antecedenter inter duas Civitates intervenientibus, finem imponat; sicque Pacem specialem à generali discriminet. III. ut in perpetuum in-

eatur amicitia; sicque Pax discernatur à treuga seu induciis & armistitio. Nam, ut Cicero ait *Philipp. 8. inter Bel-*
lum & Pacem nihil est medium; estque bellum statûs nomen, qui potest esse etiam, cum operationes suas non exferit; consequenter potest esse cessatio ab armis, & tamen manere bellum. Grot. *lib. 3. cap. 21. § 1. n. 1. & 2.*

Non rarò quidem accidit, ut Pax nedum perpetua sit, sed unò aut mediò vix annò duret; id tamen esse per accidens, ac præter intentionem & votum illorum, qui Pacem contrahunt, notant Gudelinus *d. cap. 1. & D. ab Eyben d. th. 1. lit. k.* Quem admodum etiam Jcti veteres nuptias definebant, quòd individuum vitæ consuetudinem contineant, & dotes ita dari volebant, ut semper apud maritum manerent; & tamen apud ipsos sæpe contigit, ut admitterentur divortia, & sic dotes redderentur.

§. II.

Quotuplex sit Pax?

Plures divisiones Pacis circumferri video, quæ tamen an legales & authenticæ sint? Disquirendum est.

Prima divisio Pacis est, quòd alia celebretur per conventionem; alia sine conventionem, quando nimirum hostes ex improvviso desistunt ab actibus hostilibus. Sed, nisi fallor, Pax, quæ sine conventionem fit, non est Pax, sed Pacis simulacrum: quandoquidem si nulla sit inter hostes pactio, nulla quoque erit obligatio, ponendi arma. Erunt potiùs induciæ, quas Gellius apud Grotium *d. l. num. 2.* negavit esse Pacem: *bellum enim manet, pugna cessat.*

Altera divisio Pacis est in publicam & privatam. Hæc tamen ex *n. 7. & 8.* confutata manet: cum Pacem aliam, ac quæ autoritate publicâ firmatur, & pro fine non commodum aliquod privatum, sed statum & bonum publicum spectat, non agnoscamus.

Tertia divisio Pacis est in perpetuam & temporalem. Verùm, quia in *num. 10. & seqq.* ad veram Pacem desideravimus perpetuitatem, nec ista divisio subsistere potest; Pace temporali propiùs ad inducias, quæ etiam ad annos plures extendi possunt, accedente. Fieri tamen poterit, ut si appareat, conventionis pacificæ rationem unicam & per se moventem in-

solidum fuisse cessationem actuum bellicorum, ut tunc, quod de Pace tempore vel effectu dicitur, valeat etiam in Pace temporali, si non ex vi vocis, saltem ex certa mentis collectione ac præsumptione. Grotius *d. l. §. 1. n. 4.* Vitriar. *ibid. q. 2.*

18 Quarta divisio Pacis est in universalem & particularem. *Universalis* est, quâ omnibus controversiis, inter Bellantes gliscentibus, ubique locorum finis imponitur. *Particularis* est, quâ super una vel alterâ controversia in hoc vel illo loco particulari venit ad concordiam, bellô in aliis locis remanente. Quæ divisio non videtur improbanda, dum v. g. Populi Europæi, qui in India Orientali vel Occidentali terras possident, Pacem concludere possunt, per Europam valituram, bellum autem in Indiis continuare; cujusmodi exemplum de induciis refert Pufendorf *de Jur. Nat. & Gent. lib. 8. cap. 7. §. 3. propè fin.*

20 Quinta divisio Pacis est in Religiosam, & profanam. Illa circa Religionem; hæc circa negotia & capita profana pangitur. Verùm, ne ipsa vocabula divisionem non tantùm adulterinam sed & sacrilegam arguant, ita venit dilucidanda, ut per Religionem non intelligatur fides salvificans, quæ, cum indivisibilis sit, una, & sola, divisionem, multiplicationem, aut

transactionem aliquam quoad se non admittit: nec enim credere licet, quæ homines credere volunt, aut permittunt, sed quæ DEUS revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit. Contzen *Polit. lib. 9. cap. 23. §. 3.* D. ab Eyben *de Jure Pac. tb. 5. lit. m.* In-²¹ telligitur itaque per Religionem illius usus, cultus, & exercitium quoad actus, & cæremonias, & ritus externos, ut, si tractu temporis ex subditorum pertinacia aut externorum invidia abusus, errores, & falsa dogmata in Rempublicam irreperint, nec tamen aut suavioribus aut severioribus remediis, etiam gladiô in vindictam armatô, aboleri queant; urgente factorum acerbiorum necessitate, pactô publicô tolerari debeant. Cujus-²² modi Pacem ex decantata regula, quod ex duobus malis, quorum utrumque simul evitari non potest, minus eligere permissum sit, contra non paucos post Joannem Molanum & Tannerum defendunt Jcti Dilingani in *Compositione Pacis cap. 5. q. 20. num. 49. & §7.* Gudelin. *de Jure Pac. cap. 9.* D. ab Eyben *d. tb. lit. n.* D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 1. num. 16. & seq.* Hermes in *Fasc. Jur. Publ. cap. 11. num. 151.* Gletle *Jurisprud. Terrib. p. 4. cap. 3. §. 3.* Quo de argumento in *Jurisprud. Publ. Romano - German. ex professo agendi locus erit.*

§. III.

Unde Pax oriatur?

23 **P**Acem, in se & absolutè spectatam, à Jure Naturali primitus ortam fuisse, fixum teneo: nec enim cognatio, quam inter homines Natura constituit, inviolata servari; nec charitas, quâ proximum sicut nos ipsos diligere jubemur, integra custodiri; nec societas, quæ ex dictamine Naturali coaluit, firma persistere potest, nisi Pax, ceu unicum cognationis stabilimentum, præcipuum charitatis vinculum, solidissima societatis basis aut introducatur, aut introducta foveatur. Ipsemet Rex Pacificus, ac Princeps Pacis, nasci voluit

toto orbe in Pace constitutô; moxque per Angelos nuntiari jussit Pacem in terra hominibus bonæ voluntatis; ac, postquàm verbô & exemplô docuit, suasit, præcepit, denique positurus animam & vitam pro nostra Redemptione, per modum fideicommissi Pacem in ultima voluntate reliquit Joannis 14. *vers. 27.* ibi: *Pacem relinquo vobis, Pacem meam do vobis.* Unde & Pacis Nuntius, D. Paulus ad *Hebræos cap. 12. vers. 14.* hortatur: *Pacem sequimini cum omnibus.* Confirmari po-²⁵ test hæc assertio ex *lib. 1. cap. 1. à n. 16.* ubi per extensum ostendi, primævum homi-

hominum statum, quem Naturalem dicimus, esse statum Pacis non belli; cui consequens est, Pacem à Natura suaderi simul & imperari, quatenus, ubi jam viget, conservetur; &, ubi per bellum rupta aut lacerata noscitur, reparetur.

26 Hinc Prudentissimus SAVEDRA in *Corona Gothica cap. 3.* monet, præcipuum Regis esse officium, de Pace cogitare: *electi enim à Populis suere, ut eorum prudentiâ publica tranquillitas & Pax illæsa conservetur, eâque subditi tutò & feliciter gaudere possint.*

27 Nec mihi dubium est, quin, si Principi, justum bellum gerenti, ab hoste satisfactio fuerit oblata, is arma suspendere, & Pacem cum ipso æquis conditionibus componere teneatur, uti jam indicatum & probatum est in *cap. 1. à num. 120.* Quamobrem D. AUGUSTIN. in *Epistol. ad Bonifacium* ait, *non Pacem queri, ut bellum exerceatur, sed bellum geri, ut Pax acquiratur.* Portugal de *Donat. Reg. lib. 2. cap. 28. n. 13. & seqq.*

28 Pax, relativè in ordine ad præcedens

bellum considerata, quatenus nempe est medium finiendi bellum, sistendi conatus hostiles, abolendi tristes bellorum effectus v. g. captivitatem, servitutem &c. est Juris Gentium propriè talis: quia ex omnium Gentium consensu & approbatione in hoc sensu recepta, & ad nostra usque tempora propagata fuit. Ut verè hic verificetur, contrariorum eandem esse rationem; &, sicuti bellum quoad suos effectus à Jure Gentium magna ex parte progreditur; ita & Pacem quoad effectus contrarios ab eodem Jure natales suos derivare. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 20. num. 4. & 5.* Unde 30 barbarum, ait hic Author, & à Jure Gentium alienum haberi debet, quòd Gentibus nonnullis, veluti Turcis & Tartaris, in usu est, ut nimirum, Pace etiam rectè conventâ, alterius partis homines, ubicunque deprehensos, capiant, atque in servitutem adducant: Pacificatione enim ea facultas remissa est; adeoque, quod in contrarium fit, Juri Gentium repugnat.

SECTIO II.

De Personis, Pacem concludentibus.

SUMMARIA.

31. Pacis concludenda facultatem habent Summi Imperantes. 32. Qualiscunque sit Civitas. 33. Rex impeditus ob aetatem aut amentiam nequit concludere Pacem. 34. & seq. Bene verò tutor aut administrator Regni. 36. Allegatur exemplum. 37. & seq. Excluditur restitutio in integrum. 39. Ratificatio Senatus Regni in hoc casu suadet. 40. Rex captivus ex aliquorum opinione nequit Pacem concludere in Regno non-patrimoniali. 41. Potest tamen in patrimoniali. 42. & seq. Qua tamen opinio quoad posterius membrum ab aliis refutatur. 44. & seq. Scitur sententia, pacificandi potestatem Regi captivo indistinctè deferens. 47. & seqq. Idem offeritur de Rege exule, in servitutum non-redactò. 50. Principes inferiores jus pacificandi ex privilegio aut præscriptione possunt acquirere. 52. & seq. Pax aliquando ex necessitate, interdum ex utilitate per alios contrahitur. 54. Nempe per Legatos, sufficienti mandato instructos. 55.

& seqq. Quale mandatum non consistit, quod generaliter etiam cum libera datum est. 58. Supremo Belli-Duci fas non est, pangere Pacem sine mandato specifico. 59. Qualiscunque de cetero potestatem habuerit. 60. Id enim proficuum hand consistit. 61. & seq. Exempla Romanorum allegantur. 63. Ad Pacem plerumque solent adhiberi Mediatores. 64. Ut controversias bellicas componant. 65. Est nulla sit necessitas, tales Mediatores vocandi. 66. Dissentit quidem Pufendorf, & obligationem accipiendi Mediatores propugnat; 67. & seqq. Sed ejus sententia diversis rationibus impugnatur. 72. & seqq. Licet autem servio Pacis conditiones Bellatoribus offerre eò pacto, ut, qui Pacem detrectaverit, deinceps hostili modò tractetur. 76. Officium Mediatorum declaratur. 77. Obligatio hostium in presenti casu delibatur. 78. Conclusio Mediatorum de causam suspiciendi.

§. I.

Quinam Jus habeant suô nomine concludendi Pacem?

31 **P**acem concludunt aliqui suô nomine; alii alienô. De iis, qui pacificationem ineunt nomine suô, regulam præscribit Grotius *lib. 3. cap. 20. §. 2.* ubi ita differit: pactioes inire, quæ bellum finiunt, eorum est, quorum est bellum: rei enim quisque suæ moderator. Unde sequitur, ut in bello utrinque publico hoc eorum sit, qui Summi Imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit in statu. verè Regio; modò is Rex etiam jus habeat non impeditum; in Procerum aut Populi Imperio (ita pergit Grotius §. 4. n. 1.) jus paciscendi erit penes majorem partem, illic consilii publici, hic civium, sententiæ dicendæ jus ex more habentium. Nam juxta Livium, *ubi semel decretum erit, omnibus id, etiam quibus ante displicuerit, pro bono atque utili foedere defendendum.* Grotium sectantur Gudelinius *de Jure Pacis cap. 2.* Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 10. cap. 2. num. 1.* D. ab Eyben *de Jure Pacis tb. 2, lit. a.* D. ab Andlern *Constit. Imperial. verb. Frid n. 6.*

32 Dicitur notanter à Grotio de Rege, modò jus habeat non impeditum. Nam Rex, qui ætatis est ejus, quæ judicii maturitatem non habet, vel qui furiosus, amens, & mente captus est, Pacem concludere nequit. Idem Grot. §. 3. num. 1. Cum enim ne quidem privatâ se obligatione talis Rex innodare valeat, quomodò obligationem publicam, ex qua totius Reipublicæ salus dependet, sibi imponere valebit?

33 Si tamen, ut plerumque fieri amat, Rex tutorem aut administratorem habeat, Pax, ab illo bonâ fide conclusa, Regem obstringet. Textor *cit. cap. 20. num. 14.* Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 28. num. 10.* velut enim in privatis causis pupillus & mente captus obligari potest ex contractu tutoris, fideliter celebratò; sic multò magis in causa publica Pacis Rex infans aut mentis inops obligari poterit: quia magis interest generis humani, ne, negatâ pacificandi facultate vel obliga-

tione, cum publico Gentium damno Pax usque ad maturiorem Regis ætatem aut saniozem intellectum suspendatur. Exemplum extat in Ludovico XIV. Galliarum Rege, qui decimum vix annum excefferat, cum Pax inter Augustissimum Imperatorem Ferdinandum III. & ipsum Monasterii conclusa est. Textor *cit. l. num. 15.*

Neque restitutionem in integrum Regi jam adulto aut melius sapienti indulgendam fore existimo, si quando ex Pace, à tutoribus aut administratoribus conclusâ, læsum se prætenderet: vel quia momentosum Pacis negotium majori cum circumspeditione, mutuô consiliô, & plurium Prudentium judiciô tractari, sicque allegandæ forsitan læsioni via præcludi solet: vel quia non expedit, bellum, semel sopitum, ob similem prætextum instaurare, Pacemque, quâ belli remittuntur injuriæ, rescindere, ne ob leve, quod speratur, lucrum, gravius longè damnum accersatur. Textor *d. l. num. 13.* Muelenad Grot. *cit. cap. 20. §. 3.* Optimum nihilominus censet Brunnem. *de Pace Polit. dissert. 1. §. 11. in fin.* ut, quoties de Pace agitur cum pupillo, Procerum consensus accedat. Sicque Pacis Olivenfis *art. 34.* ratione Regis Sueciæ tunc minnorenensis cautum refert, ut Serenissimus Rex Sueciæ solenni instrumento hæc pacta nomine suo & Regni Sueciæ per subscriptionem Serenissimæ Reginae Matris suæ & Dominorum Regni Sueciæ Administratorum in forma conventa rata habeat.

De Rege captivo idem sentit Grotius *d. cap. 20. §. 3. num. 1.* si modò Regnum ex consensu Populi ortum habeat: non enim ipsi credibile est, à Populo Imperium delatum eâ lege, ut & à non-libero exerceri possit: ideò, que & hóc casu Imperii non quidem jus in totum, sed exercitium & quasi tutelam judicat esse penes Populum, aut eum, cui id Populus commiserit. Consentit cum allegato Muelen Clarriff.

riff. D. Stapff *de Majest. cap. 5. §. 57.*
 & in hypothefi contrariâ, quâ Re-
 gnum fupponitur eſſe patrimoniale,
 pacificandi facultatem Regi concedit,
 ceſſante temporibus noſtris ſervitute.
 42 Sed Textor *d. cap. 20. num. 17.* in qua-
 cunque ſpecie Regni, conſequenter &
 in patrimoniali, hocipſum procedere
 ſentit: nam univerſim captus Rex ab
 hoſte ſaltem jus adminiſtrandi perdit,
 & hinc pro eo ſtatū de rebus Regni
 nihil diſponere vel ſtatuerere poteſt;
 43 prout Rex Galliarum Franciſcus I. de-
 claravit, quando voluit, ut, durante
 captivitate, ſui, tanquam mortui,
 quantum ad Regni adminiſtrationem,
 nulla haberetur ratio in Galliis; Del-
 phinus etiam aliique Principes Gallix
 abnuebant Pacem cum his conditio-
 nibus facere, quas illorum Rex acci-
 piebat in Anglia captivus, teſte Poly-
 dorô *lib. 19.* apud citatum Muelen.
 44 Meô exili judiciô, extra caſum, quô
 Rex captus juxta *cap. 1. num. 359.* amit-
 tit Imperium, Pacis concludendæ fa-
 cultatem indubitatè retinet, ſive Ci-
 vitas ſit patrimonialis, ſive alia: tam-
 eſſi enim, durante captivitate, Rex ne-
 queat in actu & opere ipſô Summam
 exercere Potēſtatem in ſua Civitate
 quoad ea, quæ quotidie occurrunt
 agenda; Jus tamen ſanciendæ Pacem
 ipſô actu & opere tantò magis obti-
 nere debet, quò magis neceſſaria ſunt
 ei media, ſeipſum à captivitate libe-
 randi; quòve minùs Populo compe-
 tit facultas, Regi & Capiti ſuo, per ſti-
 pulatas à ſe Pacis conditiones, leges
 45 quodammodò præſcribendi. Certè
 Textor ipſemet in *cap. 18. num. 56.* con-
 cedere videtur, valere conditiones li-
 berationis, à Rege captivo initas: eò
 quòd metus, qui poteſt opponi, non
 ſit injuſtus, utpote proveniens ex ju-
 ſta cuſtodia, Jureque Gentium per-
 miſſâ: cur ergo non concedamus,
 valere Pacem, à Rege captivo initam
 46 & ſubſcriptam? Quòd autem tracta-
 tui cum Rege captivo adjici ſoleat
 clauſula, ut, quòd promiſſum erat,
 ante liberationem impleatur; vel aliàs
 præſtari ſufficiens cautio, ut, factâ jam
 liberatione, fides, in Pacificatione da-
 ta, ſolvatur; res eſt magis ad politi-
 cam, quàm tractationem noſtram.

P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

pertinens, ut fatetur Textor *d. l. num. 58.*

De Rege exule ſentit Grotius *tit. 47 cap. 20. §. 3. num. 2.* cum captivo ſimi-
 lem eſſe, ſi vivat obnoxius, id eſt, ſer-
 vire cogatur. Id quòd veriſſimum
 credo, & fortè vix ullus in dubium
 revocabit. At, ſi Rex ſeditione Po-
 puli, tyrannide, vel impetu hoſtium
 injuſtè in exilium ſit miſſus, non tamen
 in ſervitutem à quoquam redactus, re-
 tinebit cum Imperio jus ſanciendæ Pa-
 cis: cum enim id liceat Regi captivo;
 48 cur non liceat exuli? dum iſte plenio-
 rem retinet libertatem & adminiſtran-
 di facultatem; ille, tametſi ſervus apud
 Chriſtianos non efficiatur, tam plenâ
 tamen libertate & adminiſtrandi po-
 teſtate non gaudet. Textor *d. l. cap. 20. num. 19. & 20.* ubi ad propoſitum in-
 49 ducit Britannix Regem, tunc tempo-
 ris exulem, dicitque, quòd, ſi in exi-
 lio Pacem cum Batavis feciſſet, ad ejus
 obſervantiam ſuos Britannos obſtrin-
 gere potuiſſet, licèt, oppreſſi jugò
 Cronwellianæ tyrannidis de facto non
 paruiſſent: ſunt enim geſta Regum
 publica, non autem facta tyranno-
 rum in conſiderationem deducenda,
 prout Nabidi Lacedæmoniorum ty-
 ranno in Liviana hiſtoria objicit Quin-
 tius Conſul.

Planè, ſi quis Summò Principe in-
 50 ferior ex legitima conſeſſione, privi-
 legiô, aut præſcriptione jus Belli na-
 ctus fuiſſe ſupponatur, ille dubiô pro-
 cul jus Pacis ſanciendæ habebit: cum,
 qui Bellum gerere poteſt, multò magis
 debeat poſſe facere Pacem, ne impia
 & abſurda inde Bellorum æternitas
 conſiciatur. D. ab Eyben *de Jur. Pac. tb. 2. lit. e. & f.*

Interrogabis: an, ſi quis juraverit, ſi
 ſe Pacem cum hoſtibus nunquam fa-
 cturum, nihilofeciùs Pacem compo-
 nere valeat?

Reſp. affirmativè. Juramentum ſi-
 quidem neque vinculum iniquitatis
 eſt, neque, dum bonis moribus ad-
 verſatur, ullam producit obligatio-
 nem: eſt verò contra bonos mores,
 magnamque involvit iniquitatem, Pa-
 cem, ceu unicum humanæ ſocietatis
 fulcrum, bonum, quòd in Commu-
 nitate deſiderari poteſt, maximum,
 H h h h imò

imò donum DEI Altissimi excludere, sibi que, ne concludi possit, impedimentum imponere velle. Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib. 27. tit. 3.*

num. 8. Bepold. in *dissertat. de Pace Pacisque jure cap. 5. num. 4.* quos laudat & sequitur Clariss. D. P. Eberth *de Pace cap. 3. §. 2. num. 20.*

§. II.

De illis, qui Pacem alienò nomine concludunt.

52 **Q**uamvis jus concludendi Pacem ex Summa Potestate fluat, fieri tamen in statu Polyarchico citra difficultatem non potest, ut Optimates aut cives omnes ad locum Pacificationis se conferant; in statu autem Monarchico nec expediens nec conducens videtur, ut, penes quem existit Majestas, ipsemet ad tractandam cum hoste Pacem se conferat: tum quia pluribus insidiis patet, quàm alius: tum quia, ut disserit Comineus *Hist. lib. 3. Majestati major ex longinquo reverentia; mutuus aspectus occulta odia detegit, sinistras opiniones generat, & lites,*

53 *si nullæ sint, parturit.* Extant apud eundem Authorem aliquot exempla congressûs Principum, cum eventu planè infelici, ut Ludovici XI. Regis Galliarum & Henrici Regis Castiliarum Reginaeque Arragoniarum; Friderici III. Cæsaris & Caroli VIII. Regis Galliarum; Eduardi Angliarum Regis & Caroli Sororii ejusdem; Caroli Burgundi & Comitum Palatinorum ad Rhenum; Sigismundi Austriaci & Caroli Burgundi. Rhetius in *dissert. de Pace* (habetur inter *Dissertat. Francofurtens. vol. 4.*) §. 53.

54 Per alios itaque convenientius est, de Pace pacisci; & cum Romani tam belli nuntiationem quàm Pacis compositionem Feacialibus committerent, alii & hodierni Europæ Principes solent mittere Legatos, eosque instruere speciali sufficienti mandatò, ut vel statim concludere possint, aut, priusquàm finalis & obligatoria sequatur conclusio, rati habitionem suorum Principalium expetere debeant. Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 28. n. 10. & seq.* Hermes in *Fascic. Jur. Pub. cap. 11.*

55 *num. 140.* Mandatum speciale & sufficiens ubi defuerit, Legatus ad pacificandum cum effectu non poterit admitti, tametsi cæteroquin mandatum

generale cum libera exhibere valeat, omnia ea agendi, quæ Principalis, si præsens adesset, agere posset. Franciscus Bonbra in *Arte Belli & Pacis lib. 2. disc. 11. n. 1.* quia mandatum generale cum libera æquivalet quidem mandato speciali in iis, quæ speciale Domino nocumentum creare non valent; in aliis verò, ubi periclitatur salus, honor, vita, bona, & jura Domini, prudenter nequit præsumi, negotium tam arduum in generali mandato cum libera comprehensum esse. Et, positò, quòd mandatum generale cum libera exæquetur cum mandato speciali; fatendum est, ait Gudelinus *de Jure Pac. cap. 2.* non eandem prorsus esse rationem negotiorum privatorum & Pacis faciendæ, utpote quæ res tam ardua est, in qua tutius videtur amplecti alteram regulam, quæ dicat, quantumvis generali concessione non comprehendi ea, quæ quis in specie non erat concessurus.

Hinc facilè solvitur illa quæstio: num Supremo Belli-Duci competat jus faciendæ Pacis? Nempe, si mandatum specificum de faciendâ Pace non habuerit, quale olim habuit Quintius Consul, cui juxta Livianam Historiam liberum arbitrium Pacis ac belli permissum erat, frustra pactum de Pace interponet: nam, cui belli gerendi potestas est data, jus de causis & consequentibus transigendi, datum non censetur, dum, teste Grotiò *lib. 3. cap. 22. §. 7.* belli gerendi pars non est, bellum finire. Hermes *d. cap. 11. num. 138.* Et si maxima quoque cum potestate quis præpositus fuerit, ea de belli ductu erit intelligenda. Portugal *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 28. n. 7.* Böhmer *Introduc. ad Jus Publ. Univ. p. spec. lib. 2. cap. 1. §. 36.* Muelen ad Grotium *d. l.* Hinc Papirius Dictator, maximâ cæte-

cæteroquin potestate instructus, Samnites, post acceptas clades, Pacem petentes, ad Senatum ire iussit. Livius *dec. 1. lib. 8. cap. 29.* Et Sallustius de Jugurth. *quam Pacem*, inquit, *A. Albinus cum Jugurtha Rege Senatûs injussu fecerat, Senatus rescidit.* Nam (verba sunt Livii *mox cit.*) *qui rata ista Pax erit, quam non ex auctoritate Senatûs, non jussu Populi Romani peregerimus?* Neque proficuum foret, cuilibet Supremo Belli Ductori potestatem faciendæ Pacis adstruere: cum non omnes, sed pauci, qui sciunt instruere bellum, & aciem dirigere, sciant etiam causas, ob quas vel ad bellum accedendum, vel ab eo recedendum sit; aptiores plerumque ad studia Palladis sagatæ quàm togatæ. Ziegler *de Jur. Majestat. lib. 1. cap. 40.*

60 §. 3. Quòd si Belli-Duces apud Romanos injussu Senatûs & Plebis ali-

quando Pacem iniisse legantur, præsertim cum procul & extra Italiam bellum gereretur, aut cum ab hostibus obsiderentur, veluti secundò bellò Punicò Scipiones foedera cum Afris & Hispanis confecerunt, non prius, quod egerant Duces, validum erat, quàm Populus Romanus expressè vel tacitè probaverat. Unde Spurius Posthumus Consul ob ignominiosam Pacem, cum Samnitibus factam, quamvis toto exercitu interclusò, & summâ necessitate, culpam suam fatetur in hæc verba: *neque ego inficias eo, Patres Conscripti, tam sponsones quàm foedera sancta esse apud eos homines, apud quos juxta omnes Religiones fides humana colitur, sed injussu Populi nego quidquam sanciri posse, quod Populum teneat.* Gudelin. *d. cap. 2.* Hermes *d. l. num. 139.*

§. III.

De Mediatoribus Pacis.

63 **A**D Pacem plerumque adhiberi solent Mediatores, quasi medii inter bellantes, aliàs etiam Conciliatores, Interponentes, aut Pacificatores appellati, eò fine, ut se interponant, eosque auctoritate, rationibus, aut precibus ad pacificè transigendum, litesque sopiendas promoveant. Pufendorf *de Jure Nat. & Gent. lib. 5. cap. 13. §. 7.* Ne enim in infinitum extenderentur bella, nullusque sæviendi & confligendi finis esset, unoquòque ex hostibus in sua opinione de justitia belli aut satisfactionis quantitate pertinaciter persistente; antiquissimò more vocati, vel admissi sunt. Principes neutrarum partium, ut bellicas controversias æquis rationibus & conditionibus terminarent. D. ab Eyben *de Jure Belli th. 4. lit. a.* Quamquàm, si hostes ab armis ultroneè desistere, & pacificè inter se convenire velint, nullam videam necessitatem, adhibendi Mediatores: cessat siquidem tunc finis interponendæ mediationis, quando spiritus & æstus Mavortius deferbuit, ac animorum, antehac dissidentium, furor subsidit.

Quin &, si partes adhucdum in armis 66 ferveant, atque à vicinis Principibus aut Rebus publicis Mediatores ad pacificandum offerantur, obligationem, ipsas recipiendi, ex Jure Gentium haud agnosco: tametsi enim ita sentire videatur Pufendorf *cit. l. §. 7.* ubi dicit, summam inhumanitatem fore, eos, qui tam sanctum propositum præ se ferunt, præfractè rejicere velle; non obstante prætextu, quòd cum altera parte uni ex Mediatoribus peculiaris quædam conjunctio videatur intercedere: quia nempe, ut ipse discurrit, penes me utique est, quantum ea, quæ ab istis offeruntur, velim admittere: nihilominus, ut rectè concludit Textor in *Synopsi cap. 20. n. 52. & n. 61.* nemo tenetur consentire in personam Mediatoris, sibi suspectam: tum quia in privatis quoque litibus Judices, arbitri, vel arbitratores suspecti meritò recusantur, licèt, judiciò jam cæptò, suspicionis argumentum detegatur: tum quia satius est, 68 Mediatores statim in principio recusare, quàm propositiones, forsitan ad alterius conjunctæ partis favorem conceptas, cum dispendio sumptuum

- 69 ex intervallo detrectare: tum quia, si nulla etiam conjunctionis lateat suspicio, potest adesse spes valde propinqua victoriae, eaque ex interjecta & acceptata mediatione sufflaminari:
- 70 tum quia Mediatores saepe negotium proprium, quam alienum, ferventius quaerunt & curant; uti Philippus Rex Macedonum, à duobus Regibus Thraciae in arbitrum advocatus, instructo cum exercitu advenit, & Regem, utrumque Regnò spoliavit, narrante
- 71 Justinò *lib. 8. cap. 3.* tum quia pars alterutra poterit cogitare, è re vel dignitate sua non esse, ut Mediatoris oblatae sententiae obtemperet; cujus exemplum notabile citatus Textor in *num. 54.* tangit de rejecta vel contempta Rhodiorum mediatione inter Romanos & Persea Regem apud Livium *dec. 5. lib. 5. cap. 2.* Ad stipulatur Rhe-tius *de Pace §. 67.*
- 72 Quòd verò duo pluresve, quorum praecipue interest, litem sopiri, expensam utriusque partis causam, convenire possint, in quas leges Pacem componi aequissimum ipsi judicent, easque bellantibus proponere cum hac denuntiatione, ut contra eum, qui Pacem in istas leges abnuerit, socia arma velint conjungere cum altero, qui easdem acceptaverit, cum citato Pu-
- 73 fendorsio non invitatus admitto: nec enim hoc modo quisquam sese arbitrum alteri invito obtrudit, aut litem pro Imperio decidendam sibi arrogat, aut partes ad placitum suum amplectendum compellere videtur; sed id agere censetur, quod permittit libertas naturalis, arma jungendò cum eo, cui injuria videtur illata, quae forsitan in ipsum Mediatorem suo tempore redundatura metuitur; quò serviunt, quae dicta reperiuntur in *cap. 1. à n. 201.*
- 74 Declaratur igitur hoc modo animus, aequitatis ac Pacis studiosus, quòd ni-

mirum optet, alios honestis conditionibus ad Pacem inclinare; nec prius in bellum descendere cogitet, quam amica Pacis media fuerint ab altero repudiata; secundum eam, quae ad belli justitiam in *cit. cap. à num. 116.* desiderata sunt.

Quin porro liceat, missos à Mediatoribus Legatos ad Pacem conciliandam recusare, & alios in eorum vicem postulare, si de partium studio fuerint suspecti, non ambigo: cum enim ipsimet Principes Supremi, sicut & Respublicae liberae, ex causa suspicionis recusari valeant, uti mox dictum; profectò eorum Legati melioris sortis non erunt. Textor *cit. cap. 20. num. 56.*

Casu quò Mediatores quosdam, ab utroque ex hostibus, mutuò & spontaneo consensu assumptos esse contingat, eorum officium est merè amicabile, citra potestatem cogendi, coercendi, aut sententiam dicendi; consistitque praecipue in facultate monendi, suadendi, ac causas, ob quas ista vel illa conditio recipiatur, ex bono & aequo proponendi. Textor *cit. l. n. 58.* Nisi partes dissidentes Mediatorum placito se ultrò subjecerint; quò sensu intelligendus D. ab Eyben *cit. tb. 4. lit. f.* Ne tamen muneri suo non satisfecisse, cum dispendio existimationis, traducantur, pars utraque saltem obligatur, ut, si proposita sibi capitula displiceant, allatis in eam rem suis rationibus, propter quas consentire nequeat, demonstrat. Textor *d. l.*

Quid, si Mediatores segnius procedant, aut studiosè controversiam in suspensò relinquant? Querit hic Author in *num. 61.* & respondet, mediationem tunc fieri suspectam vel ob propensionem affectuum ad alteram partem, vel etiam ob proprium interesse.

S E C T I O III.

De Objecto vel Articulis Pacis.

S U M M A R I A.

79. Objectum Pacis in genere sunt ejus articuli.
80. In specie inter hos ponitur primò amicitia.
81. Illius formula. 82. Ratio. 83. & seq.

- Origo. 85. Usus communis inter Gentes. 86.
Necessitas. 87. Indispensabilis connexio cum
Pace. 88. Enumerantur summarie effectus
amni-

Amnistia. 89. Ad ea, quæ acciderunt ante Bellum, se non extendit. 90. Non præjudicat actionibus, antecederent habitis. 91. Secundo inter articulos Pacis agitur de restitutione & sessione personarum, rerum, furivum. 92. Quod non expressum est, & habetur pro omisso. 93. Nec enim in Pace jus postliminii locum habet. 94. Inter res restituendas non veniunt, quæ non extant, aut legitime sunt alienata. 95. Nec fructus percepti. 96. Solvitur instantia. 97. Res singulæ redeunt ad suos Dominos. 98. Bona Corona Pacis causâ cedi possunt, si Regnum aut bona sua patrimonialia. 99. Bona reliqua, durante bello occupata, hostibus relinqui valent. 100. Nisi spes recuperandi supersit. 101. Quis & urgente necessitate, relinqui possunt, esto necdum fuerint occupata. 102. Est tamen requirendus Ordinum aut Populi consensus, ubi ceteroquin ad alienationem desideratur. 103. & seq. Quid & si nihil de alienatione statutum

reperiatur. 105. Refertur notabilis doctrina Pufendorfii. 106. & seq. Afferuntur dua limitationes. 108. Possunt etiam hostibus cedi bona subditorum, si necessitas aut utilitas publica exposcat. 109. Panditur ratio. 110. Tercio inter articulos Pacis refertur satisfactio & compensatio pro damnis & impensis bellicis. 111. Ant satisfactio locò assignantur res aliæ. 112. Si nihil sit dictum de satisfactione, nulla praestatur. 113. & seq. Possunt etiam damna, subditis illata, à Summa Potestate remitti. 115. Nisi Pax aliter fieri possit. 116. & seq. Aliqui admittunt, damnata, privatis illata, à tota Communitate refundendum esse. 118. Alii negant. 119. Si damnum perpeffum redundet in commodum Reipublica, eligitur sententia affirmans. 120. Secus assumitur sententia negans. 121. Ubi & si quis ipse damni causa fuerit. 122. Quod non statim resarcitur, suo tempore resarcendum manet.

S. I.

De Amnistia.

79 **O**bjectum Pacis sunt capita seu articuli, à Pacificantibus ultrò citroque in conventionem deducti, de quibus in genere notat Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 4. cap. 12. th. 15.* eos debere confici lingua utrique parti notâ; claris & propriis verbis concipi; æquitati & honestati congruere; utrinque subscribi ac subsignari.

80 Magis autem in specie de capitibus Pacis differendò, ea, teste Swederò in *Introduct. ad Jus Publ. part. special. sect. 1. cap. 27. num. 3.* sunt præcipuè triplicis generis. Primum est *Amnistia*, vi cuius omnia, quæ hæctenus inter hostes ad invidiam, injuriam, aut æmulationem alterius, aut durante bello, aut ejus occasione facta sunt, perpetuæ oblivioni mandari debent. Formulam

81 illius habemus in ultima Pacificatione Rastadio - Badensi inter felicissimè regnantem Augustissimum & Inviçtissimum Imperatorem Romano - Germanicum Carolum VI. & Romanum Imperium ex una; nec non Serenissimum ac Christianissimum Regem Gallia Ludovicum XIV. ex altera parte statim in *art. 2. ibi: sit perpetua utrinque amnistia, & oblivio omnium eorum, quæ ob causam vel occasione præteriti belli quocunque locò modòve ultrò citroque hostiliter facta sunt, ita ut nec eorum, nec ullius alter*

rius rei causâ vel prætextu alteri quidquam inimicitia, directè vel indirectè, specie juris aut viâ facti, neque intra neque extra Sacrum Romanum Imperium, Regna, & ditiones Sacrae Cæsareæ Majestatis, Regnumque Gallia inferat, aut inferri patiat, sed omnes & singule hinc inde verbis, scriptis, aut factis illatae injuriae & violentia, absque omni personarum rerumque respectu ita penitus abolita sint, ut, quidquid eò nomine alter adversus alterum prætereundere possit, perpetuâ sit oblivione sepultum. Et licet primò aspectu Majestati sat grave videatur, omnes injurias, probra, & opprobria unò amnistiae ictu, tanquam Alexandreò gladiò, interimere: quia tamen Pax firma non erit, nisi utrinque ex integro reconciliati fuerint animi; id, quod Majestati gravius est, tranquillitate publicâ compensatur: nam & *privatas offensiones publicis utilitatibus remittere fas est.* Tacitus 1. *Annal. 10. num. 4.* Rhetius de Pace §. 75.

De origine quidem hujus capitii nonnulli dubitant, eamque non pauci adscribunt Thrasibulo, qui, cum Atheniensium Civitatem savitiâ 30. Tyrannorum liberasset, cavet, ne qua rerum præteritarum mentio fieret; sicque concussam & labantem Reipublicæ statum in pristinum florem revocavit. Valer. Maxim. *lib. 4. cap. 1.* Knichen *d. l. lib. 3. cap. 2. th. 20.* Her-

mes in *Fascic. Jur. Publ. cap. 11. num. 142.*

84 **Q**uamobrem Cicero in *Philipp. I.* ut jaceret Pacis fundamenta, se Atheniensium dicit revocasse vetus istud exemplum, græcum etiam verbum, scilicet ἀμνηστίας usurpasse, quò tum in sedandis controversiis erat usa Civitas illa, atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiternâ delendam censuisse.

85 **A**t, quidcunque sit, omnibus sæculis, & apud omnes Gentes expeditissima imò unica Pacis conciliandæ ratio hæc fuit, ut ne residua in animis ira remaneret, præterita abolerentur, & injuriæ, tam publicè quàm privatim illatæ, utrinque remitterentur; injurias latè sumendò, quæ videlicet speciem habent injuriæ, & existimatione adversarum partium tales sunt, quamvis reverà injuriæ non sint: nam hostem lædere, & offendere, Jure Gentium fas est: atqui in eo, quod Jus est, injuria esse nequit. Ita ferè discurrit Gudelinus *de Jure Pacis.*

86 **C**onfirmat hæc D. Franciscus Fridericus L. B. ab Andlern in *Corpore Const. Imperii verb. Amnistia n. 2.* & amnistiam, velut unicum tranquillitatis remedium, consensu Gentium fuisse repertam, attestatur, ut istò quasi involucro obtegatur, quidquid aliter tolli aut restitui nequit; additque, vix unquam aliquid transactum in publicis controversiis, ubi de amnistia nihil aut verba aut mens compositionis

87 **Q**uin, etsi nihil Pacificationi de amnistia fuerit insertum, illam tacitè inesse, rectè statuunt Gudelinus *d. cap. 3.* & Vitriar. *Institut. Jur. Nat. & Gent. lib. 3. cap. 18. q. 7.* quia Pax neque coalescere, neque firma subsistere potest, nisi præteritorum malorum obliteretur memoria, tollatur vindictæ justitia, & antiqua inter bellantes amicitia reflorescat.

88 **H**æc amnistia sanctio suos effectus

latissimè extendit: nam, ut bellè discurrit supra laudatus ab Andlern *n. 6.* ex hostibus amicos, ex bello Pacem, ex turbis quietem efficit, & pro vi reddit justitiæ ordinem. Relucitatur per eam vindictatio bonorum, extræredationes, renuntiationes, exclusiones, & quæcunque dispositiones, ob belli diversitates factæ, irritantur; tempora quoque ad inducenda præscriptionis aut usucapionis præjudicia non numerantur; sententiæ vim rei judicatæ non assequuntur; redit insuper commerciorum libertas, reviviscunt omnia jura, expirant bellorum onera, vectigalia, tributa, & præstationes, quæ ob armorum erogationes coeperunt, cum sua causa intereunt, desinunt repressalia, cæteraque austera cogendi remedia. Hæc ille. Si quid tamen ante bellum jam acciderit, & bellum illius nec causa fuerit, nec occasio, veluti si unus ex bellantibus ab altero feudum possederit, idque propter non petitam investituræ renovationem aut susceptam perperam alienationem amiserit, hoc amnistia legibus neutiquam reputatur inclusum: habet enim se per accidens ad bellum, & non de rebus aut juribus aliis, ac quæ bellum concernunt, actum aut cogitatum fuisse præsumitur. Hermes in *Fascic. cit. cap. 11. num. 142.* Gudelinus *de Jure Pac. d. cap. 3.* Multò minùs, inquit idem Gudelinus, debet censerì per amnistiam rei vindicationi, & cæteris actionibus, quæ non vindictæ, sed rei damnique persecutoria sunt, renuntiatum; veluti remissâ poenâ crudelis proscriptorum necis Syllæ Dictatori, ejusque sociis, nihilominus Cato Uticensis Quæstor (teste Plutarcho in vita ejus) illos in jus vocavit, ac pecuniam publicam ab eis repetiit, proditione & parricidio acquiritam.

§. II.

De Restitutione & Cessione.

91 **P**Ræmissâ amnistia, in Pacificatione secundum caput est de *Restitutione* personarum, rerum, jurium, honorum, dignitatum, ac bonorum,

quæ durante bellò hinc inde capta, occupata, & possessa fuere; agitur etiam de eorum cessione ac retentione locò debitæ satisfactionis, solutionis, aut

- aut permutationis, eodem ferè modò, quò fieri solet in transactione, cui Pacificatio valde propinqua & affinis est. *D. ab Eyben de Jure Pac. th. 5. lit. a. & b.*
- 92 Quænam verò res, jura, aut bona &c. in specie restitui debeant, dependet à voluntate paciscentiù: non enim plus aut minus in restitutione venit, quam à Pacificantibus fuerit expressum; & si nihil expressum inveniatur, nihil restitui debet, uti verior mihi sententia tenet cum Gudelino *de Jure Pac. cap. 4. Besoldo in dissert. de Pace cap. 3. n. 6. cit. ab Eyben th. 7. lit. a.* Siquidem in Pace jus postliminii, vi cujus personæ & res captæ redeunt in statum pristinum, nisi expressè determinetur, plerique non agnoscunt; non obstante *l. 12. in pr. ff. de Captiv. & postlim.* quam Grotius *lib. 3. cap. 9. §. 4. num. 1.* intelligit de his duntaxat, qui non virtute bellica superati, sed fatò suò deprehensi sunt, ut qui, cum bellum subito exarsit, apud hostes reperiuntur. Aliis autem captivis, ait Grotius, in Pace postliminium non est, nisi id pactis erat comprehensum; probatque id ex Legibus aliis, nempe *l. 20. & l. 28. ff. eod. tit.*
- 94 Quòd si simpliciter dictum fuerit, ut res captæ restituantur, res, quæ non amplius extant, aut legitimò titulò ad manus tertias devenerunt, non sunt restituendæ: quia de his Pacificantes aut non cogitasse, aut jus alteri quæsitum auferre non voluisse præsumuntur. Clariff. P. Ebberth *de Pace cap. 5. §. 2. num. 34.* Dissentiunt multi apud Portugalum *de Donat. Reg. lib. 2. cap. 29. à num. 9.* ipseque hic Author in *num. 43.* non audeat, in hac quæstione suum judicium pandere. Pariter restitutioni non censentur obnoxii fructus aut redditus, ex juribus aut rebus captis aut interceptis jam percepti: sunt enim percepti jure dominii, & cum separatam à rebus aut corporibus, è quibus proveniunt, naturam habeant, unà cum ipsis reddi non debent. Hermes in *Fasc. Jur. Publ. cap. 11. num. 149.* Neque quispiam existimare debet, restitutionem in Pace, cujus causa favorabilis est, benignius interpretandam, & latius extendendam esse: satius namque videtur, eam interpre-
- tationem sumere, quæ quàm minimè detrahit alteri, aut, quod bonâ fide factum aut consumptum est, in suo statu relinquit. Gudelinus *d. l. cap. 5.*
- 97 Redeunt porrò res singulæ, de quarum restitutione cavetur, sigillatim ad pristinos dominos; eæque, quæ spectabant ad Principem, redduntur Principi; quæ verò spectabant ad privatos, ad ipsos revertuntur: quandoquidem Pacificantes & sibi & suis pactione publicâ videntur prospexisse. Ebberth *d. l. num. 37.*
- 98 Possintne bona Regia Pacis causâ à Rege relinqui & cedi, quando ab hoste tempore belli sunt occupata; vel etiam in hostem noviter transferri, quando necdum ab eo occupata supponuntur? Quæstio ferè quotidiana est; in qua, si de Regno patrimoniali loquamur, de quo Rex pro suo libitu disponere valet, nulla est difficultas; uti nec difficultas apparet de bonis patrimonialibus, ad Principem jure proprietatis spectantibus, quæ, nisi pactum aut lex obstet, à quovis Rege possunt alienari. Grotius *lib. 3. cap. 20. §. 5. num. 1. & 3.* Præcipue igitur quæritur de Regnis & bonis non-patrimonialibus, Coronæ seu Dignitati Regiæ competentibus. Et hic, considerandò primum quæstionis articulum, quando hujusmodi bona flagrante bellò ab hostibus occupata fuerunt, tantò justius illis relinqui possunt, quantò certius est, res, bellò captas, in hostium transire potestatem & dominium ex *cap. priori à n. 301.* Si ta-
- 100 men necessitas Pacem non extorqueat, & probabilis adhuc spes supersit, fore, ut ablata ab hostibus recuperentur, Rex contra viri boni officium agere censetur, dum, quod ipse Regiminis sui tempore amisit, recuperare negligit. In secundo quoque articulo de ipsa alienatione, quin fieri possit, urgente necessitate, vel utilitate publica, scrupulum non habeo. Hermes *cit. cap. 11. num. 143.* quia ex ipsa generali potestate Regnum administrandi facultas Regi competit, ea faciendi, quæ pro temporum varietate necessaria vel publicè proficua reputantur, & consequenter Pacis gratiâ quidpiam cedi, ut cætera & majora securè possi-

102 possideantur. Difficultas solum est de consensu Regni sive Ordinum Imperii, circa quem distinguit Wolfgangus Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 20. num. 25.* & si expressâ Lege bonorum Regiorum alienatio restringatur ad Populi vel Ordinum assensum, eam non admittit: quippe cum desit aut potestas aut forma, ad valorem alienationis requisita; sin nulla Lex extet, eam concedit, quasi statim ab initio Populus in Principem alienandi potestatem ob necessitatem vel utilitatem
 103 publicam contulerit. Verum quoad posterius membrum absolute contradicit Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 5. num. 1. & 4.* eò quòd defectus plenæ proprietatis, qui reperitur in Regnis non-patrimonialibus, obstet, quò minus alienatio quacunque ex causa valeat; nec præsumi possit, quòd Populus tacite potestatem talem in Principem transulerit, cujus usu Regnum in perniciem, Bona in manus hostiles, Populus ipse in servitatem aut alienum Imperium detrudatur. Muelen ad Grot.
 104 *d. l. Vitriarius ibid. q. 5. 6. & 7.* Quæ in parte non possum à Grotio ejusque Sectatoribus me se jungere, si concorderit iis, quæ de alienatione Summi Imperii quoad totum & partem in *lib. 2. cap. 2. à num. 112.* asserta fuerunt, docere velim: cum & in alienatione bonorum Coronæ plerumque de Imperio simul agatur, & hæc bona magis in patrimonio Populi quàm Regis existant. Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 5. §. 11.* D. ab Andlern *Constit. Imper. verb. Sviden n. 6.*
 105 Existimat tamen idem Pufendorf *d. l. §. 9.* Regem, qui necessitate adactus cum hoste validiore Pacem hæc lege fecerit, ut ipsi certam Regionem concedat, quæ tamen ipsi cessionem contradixit, debere quidem ex eadem sua præsidia deducere, & non impedire, quò minus victor ejus possessionem apprehendat; haud quidquam verò eandem cogere posse, ut omninò sese in alterius ditionem tradat; neque Regionem illam ullâ obligatione constringi, ut, si propriis viribus suis confidat, se occupare volenti
 106 Civitatem constituat. Textor quo-

que *cit. cap. 20. num. 30.* non male attretur, ea, quæ de alienatione partis Regni aut bonorum, certæ v. g. Provincia vel Regionis, cetero quiri dicuntur, quòd citra illius assensum fieri nequeat, intelligi de hypothese, quæ res integra, & pars adhuc dum prioribus Imperantibus subest: nam, ubi bellò jam antea fuit subacta, & separata à Corpore Politico, illius consensus frustra requiritur. Præterea non sine ratio-
 107 ne advertit Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 5. §. 59.* si res moram non ferat, ut Populus consuli possit, illius consensu speciali opus non esse, sed voluntatem generalem sufficere: quia verosimile non apparet, voluisse Populum Summos Imperantes ad petendum assensum adstringere, ubi ne quidem tempus superest, eum petendi.

Possintne bona subditorum Pacis
 gratiâ cedi hostibus?

Responsio non longè petenda, sed
 108 *ex lib. 3. cap. 3. num. 144.* desumenda est. Possunt enim hujusmodi bona cedi hostibus non tantum si cives assentiantur, sed etiam si contradicant, necessitas tamen aut utilitas publica Pacem expetat: siquidem bona privatorum subiant eminenti Summæ Potestati dominio, atque ex causa necessitatis aut utilitatis publicæ etiam invitis auferri valent. Fernand. Vasquius *Illustr. Controv. lib. 4. cap. 4. n. 8.* Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 7. n. 1.* Hermes in *Fascic. d. cap. 11. num. 143.* Textor *d. l. cap. 20. num. 28.* Magnif. D. P. Kötnig *ad tit. 34. Decretal. libr. 1. num. 8.* Quamobrem accommodè scribit Gu-
 109 delinius *de Jure Pac. cap. 6.* ordinem illum DEUS Naturæ parens, à quo Principes omnes curam humanæ societatis, & formam regendæ Reipublicæ acceperunt, constituif, ut privatis publicæ, & pretiosis pretiosiora anteferantur. Justum siquidem omnibus Legibus, quemquam suas res tenere, sed justius, earundem Legum nutu res suas quibusdam adimi, quàm ut eò omisso Pax & quies totius Populi impediatur. Æstimanda est justitia ex omnibus circumstantiis, & ut Tryphoninus ait in *l. bona fides ff. Depos. hæc demum justitia est, quæ suum*
 cui-

cuique ita tribuit, ut non distrabatur ab ulla majori justitie parte. An verò, quod subditis ex hoc detrimento decedit, aliorum resarcitione reparandum sit? Liquefcet ex dicendis in n. 119. Numve

de bonis Ecclesiasticis, sicuti de bonis Laicorum, disponi valeat? Tradunt Viri Clariss. Engel in *Colleg. Juris Can. ad d. tit. 34. num. 12.* Eberth de *Pace cap. 5. §. 1. an. 13. & §. 2. n. 7.*

§. III.

De Satisfactione & Compensatione.

110 **I**Nter primaria Pacis Capita tertium est, quò petitur Satisfactio vel Compensatio pro factis in bellum impensis, datis utrinque damnis, ruinis, devastationibus &c. Cujus justitiarn tot præjudiciis confirmari docet Hermes *d. l. n. 147.* ut eam iniquitatis infimulare temerarium foret. Sic enim apud Livium *dec. 1. lib. 2. cap. 10.* Sabini Pacem à Romanis petitam impetrassent, *si quod impense factum in bellum erat, præstare. (id enim postulatam erat) in animum induxissent.* Sic apud eundem Livium *dec. 3. lib. 10. cap. 28.* in Pace Carthaginensium & Romanorum præter alia convenit, ut his illi decem millia talentorum argenti descripta pensionibus æquis in annos quinquaginta solverent. Sic in Pace, inter Danum & Suecum Anno 1605. inita, conclusum, ut ille à Sueco bis centena millia thalerorum acciperet, temporibus certis exsolvenda.

111 Nec tantum in vicem satisfactionis aut compensationis assignantur pecuniæ, sed etiam res aliæ, instrumenta & tormenta bellica, integræ regiones, urbes, & castra subinde ceduntur hostibus, velut in eadem Pace cum Carthaginensibus isti Romanis suas naves rostratas & elephantos tradere; in Pace Russo - Suedica Magnus Dux Sueco certas diriones permittere tenebatur. Quo in casu idem, quod in casu restitutionis *q. num. 91.* dictum est, dicendum erit. Hermes *cit. l. n. 148.* D. ab Eyben *th. 8. lit. f.*

112 Si tamen specifica satisfactionis aut compensationis mentio non fiat, omni Pace id actum censeri debet, ait Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 15.* ut, quæ bellò data sunt damna, eorum nomine actio non sit; quod de damnis etiam, privatim acceptis, intelligenda. P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

dum est: nam & hæc belli effecta sunt. In dubio enim ita censentur contrahere voluisse Bellantes, ut neuter injustitiæ damnaretur. Nec dubitan- 113 dum est, quin ejusmodi damna, suis subditis illata, Princeps aut Respublica remittere valeat, si Pax aliter, quam facta remissione, sperari nequeat, ex ratione, jam in n. 105. insinuatâ: quia non magis jura & bona privatorum hostibus cedi, quam damna remitti possunt, dum eminens dominium æquè ad damna quam ad bona se extendit; longèque satius est, virtute Pacis ab ulteriore nocumento defendi, quam continuatò bellò pluribus periculis exponi. Hermes *d. l. num. 145.* Molina *de J. & J. to. 1. tr. 2. disp. 123. n. 4.* Sicut fidus 114 Medicus, ait Gudelinus *de Jure Pacis cap. 7.* „ ut totum corpus sanet, crebrò „ unum membrum secat, urit, vel am- „ putat; ita bonus Princeps, ut Reipub- „ licæ tranquillitatem restituat, quan- „ do aliud remedium non est, lædere „ quosdam privatos potest: ac cogi- „ tare debemus, omnem rationem ex- „ pediendæ civium salutis Principi esse „ commissam, & cui commissæ est Res- „ publica, simul rerum hominum pri- „ vatorum, quatenus hæ illi ordine Na- „ turæ, tanquam rei digniori inserviunt, „ administrationem esse commissam. Quando autem Pax commodè fieri 115 potest, absque eo, quò subditis damna remittantur, tenentur Pacificantes ex officio suis subditis prospicere, ut serventur indemnes; nî cæteroquin ipsimet onus compensationis ac satisfactionis sibi imponere velint. Molina *d. l. num. 3.*

Præcipua tamen controversia est, 116 utrùm, quod privati senserunt damnum, à tota Communitate seu Civitate reparandum sit?

K k k k

Major

Major ferè pars DD. affirmat cum citato Hermes *num. 144.* Gudelino *d. cap. 7.* D. ab Andlern *Constit. Imp. verb. Scid num. 7.* ex communi regula, jam alibi speciatim *lib. 3. cap. 3. num. 145.* traditâ, quòd Civitas his, qui suum amiserunt, sarcire jacturam de publico teneatur *arg. Legis Rhodia de jactu*; nec non exemplò incendii, ubi, si domus vicina, ne ignis ad eam perveniat, destruat, vicinorum contributione damnatum est reparandum *per l. si quis 49.*

117 §. 1. ff. ad L. Aquil. Quâ ratione Cicero *lib. 1. Officior.* laudat Aratum Sicorium, „ qui, cum oppressò Nicode Tyrannò patriam, à tyrannis per annos 50. detentam, liberasset, & exules plurimos restituisset, quorum bona alii occuparent, & longò spatiò multa hæreditatibus, emptionibus, & dotibus ad tertiam, quartam, & ultiores manus pervenerunt, quæ possessoribus bonæ fidei commodè adimi non poterant, magnâ quantitate pecuniæ à Rege Ptolomæo adjutus, æstimatis possessionibus, aliis persuasit, ut pecuniam accipere mallent, quàm possessiones retinere; aliis ut commodius putarent, numerari sibi, quòd tanti esset, quàm suum recuperare: itaque perfectum est, ut omnes constitutâ concordia sinè querela discederent. At Fernandus Vasquius *Illustr. Controvers. lib. 1. cap. 4. n. 11.* opinatur, damnatum qualecunque, civibus bellò illatum, ab ipsis citra spem compensationis ferendum esse: quippe cum belli jure censeatur factum; & foedere post mutuas deprædationes ictò, ipsò Jure Gentium remissum sublatumque videatur.

119 Ego discrimen facio inter damna, quæ unus aut alter civis pertulit, an redundant in commodum Civitatis, veluti si ædes suas, ne perfugium aut præsidium hosti præstarent, destrui, aut fundum dirui patiat; an verò

Civitas nullum inde commodum acceperit, aut prudenter speraverit, fortè quòd hostes in villam v. g. eruperint, & aliquot domos expilaverint, aut incenderint. Priore casu subintrat communis sententia & paritas ex Lege Rhodia, quam in toto orbe Romano & ab omnibus Populis propter summam æquitatem receptam esse, testatur Gudelinus *d. cap. 7. æquissimum enim est, ut ait Jctus in l. 1. §. 2. ff. ad L. Rhod. commune detrimentum fieri eorum, qui propter amissas res aliorum consecuti sunt, ut suas salvas haberent.* Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 8. §. 3.* ubi id ipsum de bonis subditorum, Pacis conciliandæ causâ in hostes translatis, docet. Posteriore casu obtinet sententia Vasquii, & quòd jure belli factum est, ad amnistiam pertinet; cumque Civitas utilitatem senserit nullam, æquius est, ut damnatum privati, ceu casum alium fortuitum, sustineant. Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 40. §. 5.* Idem est, si quid civibus damnificatis privatim imputari possit: quòd enim quis ex sua culpa damnatum sentit, non intelligitur sentire; idque potest objici plurimis, quorum ædificia in suburbiis jussu Principis vel Magistratum diruuntur, juxta Arcadii & Honorii constitutiones in *l. ædificia 14. Cod. de Operib. Publ. l. si cui 9. Cod. de ædific. privat.* quibus cautum, ne ædes extruantur, mœnibus sic coherentes, ut ex iis infidias vicinitas reformidet: si secus factum erit, ut temerarii ædificatores futuræ quandoque destructionis detrimentum expectent. Gudelin. *d. cap. 7.* Planè si Populus seu Civitas de præsentis non habet, unde privatis damnatum, ex causa publica susceptum, refundat, necessum erit, ut refusio fiat in tempore alio, quò melior fortuna & amplior copia favebit. Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 7.* Textor *d. cap. 20. §. 28.* Clariss. D. Herz *de Fide Pacta cap. 2. §. 3. num. 32.*

S E C T I O IV.

De Effectu Pacis.

S U M M A R I A.

123. Pax obligat ad sui observantiam. 124. & seqq. Sive bellum justum processerit, sive in-

justum. 129. Hac obligatio stringit illos, quorum auctoritate Pax est conclusa, & eorum subditos.

ditos. 130. Respektus quorum rationem Legis habet. 131. Stringit etiam Successores Pacificantium. 132. Dignitas non moritur. 133. Incipit hac obligatio à tempore Pacificationis, munus acceptata. 134. Aus existentis conditionis vel dicti. 135. & seq. Ad restitutionem rerum, in bello captarum, opus est factò hominis. 137. An ratificatio sit necessaria? Ratio dubitandi. 138. & seqq. Probatur opinio affirmans. 141. Ultimum complementum per subscriptionem & subscriptionem confertur. 142. Esto etiam ex ipso factò ratificatio subintelligatur. 143. Quoad subditos Pacificantium opus est publicatione Pacis. 144. Paci firmanda accedit garantia. 145. Qua non ad plus, sed tantum intentus obligat Pacificantes. 146. Si plures sint Pacis conforses, potest ex garantia nova consurgere obligatio. 147. Multò magis, si tertius aliquis interveniat. 148. Qui strictò jure in pacifragos suè denuntiatione irrucere valet. 149. Sponsoris officium cessat, ubi partes motu consensu

recedunt ab uno aut pluribus articulis. 150. Pax executioni mandanda. 151 & seq. Munus Executorum extraneorum explanatur. 153. & seq. Explicatur itidem munus ipsorum Pacificantium, si Executores alii defuerint. 155. Non licet, ad tertium Executorem, non nominatum, confugere. 156. Licet manu propria interdum executionem facere. 157. Executionis ratio quadrat. 158. Et facta. 159. Item quoad transfugas. 160. Et milites, post Pacem exauthoratos. 161. & seq. Restitutioni semper inest clausula: salvo jure tertii. 163. & seqq. Declaratur ordo exequendi. 166. & seqq. Quisnam cognoscere possit de exceptionibus, contra executionem oppositis. 169. & seq. An mora purgatis admittatur? 171. An, qui factum promissit, solvendo interesse liberatur? 172. & seq. In casu dubio proceditur ad Pacis interpretationem. 175. & seqq. Qualis illa sit? 177. & seqq. Cuiusnam competat? 180. & seq. Duplex monitum.

S. I.

De Obligatione servandi Pacem.

123 **S**icut aliarum pactio-
num ita & Pacificationum effectus præcipuus est obligatio servandi ea, quæ in Pacificatione mutuò conventa, stipulata, acceptata & conclusa fuerunt. Pax servetur, pacta custodiantur, dixerunt universi PP. congregati in Concilio Africano, prout insinuatur in cap. Antigonus 1. de Pact. Gudelin. de Jur. Pac. cap. 10.

124 Nec refert, an Pacem quis iniverit cum eo, qui justum habuit bellum; an cum altero, qui bellum apertè injustum aut dubium fovebat. Posteaquam enim fides data, factaque est promissio de servandis Pacis articulis, subnascitur obligatio justitiæ, nec attenditur justitia vel injustitia præcedentis belli: tum quia observantia fidei datæ promanat ex Jure Naturali & Gentium, præcipiente, ut hostibus quoque servetur fides ex dictis in cap. priori à num. 462. indeque, ut differit Grotius lib. 3. cap. 25. §. 7. Pax facta, qualibuscunque legibus servanda omninò ob ipsam fidei sanctimoniam; sollicitè que cavenda non tantum perfidia, sed & quidquid animos exasperat:

126 tum quia si, Pace jam conclusa, primum de justitia belli ventilanda foret quæstio, Pax magis initium quàm finis belli nuncupari deberet; & ideò quod

de privatis amicitis dixit Cicero, eas omnes summâ religione ac fide tuendas, eas maximè, quæ ex inimicitis revocatae sunt in gratiam, ad has publicas rectè aptari, notat idem Grotius: tum quia super hoc ipso puncto, fueritne bellum justum an injustum, per Pacem videtur esse transactum, & per pactum amitiæ sepulta penitus omnia, quæ possent ex opposito contra retroacta moveri; ut, sicut facta transactione inter privatos, non quæretur, an quid debeatur, sed an desuper in tractatu Pacis transactum fuerit: tum quia Pax, jam iniquò bellò extorta, est melior & exoptatior ipsò bellò; dum, attestante Livio: *ampla ac speciosa dantibus Pax est, ac melior tutiorque quàm sperata victoria*; &, teste Aristotele, *satius est bis, qui plus pollent, aliquid rerum suarum relinquere, quàm bello victos cum rebus perire*. Et, authore Tacitò *Annal. 12. cap. 19. bellorum egregii fines sunt, quoties ignoscendò transigitur*. Grot. d. cap. 25. §. 4. & 5.

Stringit hæc obligatio comprimis illos, quorum autoritate & nomine Pax fuit inita, videlicet Supremam in Republica Potestatem, jus Belli Pacisque habentem; stringit quoque Civitatem totam & omnes Summæ Potestati subjectos, utpote in quos derivatur

vatur obligatio, etiam ex aliis contractibus, nomine Civitatis à Rege vel Principe bonâ fide celebratis, nata. Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 6.* & ibi Muelen. Imò Pacem respectu subditorum vigorem Legis habere, & quomodò cives ad Legum observationem coguntur, vel transgressores eorum puniuntur, idem jus esse de capitulis Pacis, ut & nullum sit, quidquid contra ea fit, sicut id, quod contra Leges, perhibet Gudelin. *d. cap. 10.* applicans huc illud, quod dici solet: *Contractus Principum vim Legis habere.*

130 Stringit etiam Pax Successores in Regno vel Principatu, sive sint tales ex jure hæreditario, sive ex electione: quia Pacis compositio, cum perpetuitatem exigat, neque tam nomine propriò quàm totius Reipublicæ concludatur, non potest dici personalis, ac soli Paciscentis personæ connexa, sed realis, atque ad omnes Coronæ Successores transitoria, sicuti cæteræ quoque conventiones, nomine Dignitatis initæ, afficiunt omnes in Dignitate Successores. Hermes sæpe *cit. cap. 11. num. 153.* Becman ad tractatum Brunnem. *de Pace Polit. dissertat. 9. tb. 1.* D. ab Eyben *de Jure Pac. tb. 13. lit. f.* Gudelin. *de Jure Pac. cap. 12.* Bonbra in *Arte Belli & Pac. lib. 2. disc. 24. num. 6. & seqq.*

131 Nempe in Principe duo considerari, ait Peregrinus apud citatum Bonbra *num. 8.* personam & Dignitatem ejus: persona quidem moritur; Dignitas verò semper & ubique, quàm diu durat Imperium, permanet; cujus intuitu, cum omnia, quæ cum Principe tractantur, peragi soleant, certum erit, Dignitate manente, etiam illa, quæ ab ea promissa sunt, stare debere.

132 Incipit porrò obligatio statim à tempore Pacificationis, mutuò acceptatæ: cum illa gnoma Juridica ex *l. 14. ff. de R. J.* quòd in obligationibus, quæ diem aut conditionem non habent, debitum mox consurgat à tempore conventionis absolutæ; hic quoque verificetur.

133 Sin autem Pax inita fuerit sub conditione, aut alligata in certam diem, ante conditionis existentiam aut adventum diei, illius obligatio vel nulla vel inefficax est, non

minùs ac pactiones aliæ, adjectione conditionis aut diei conceptæ. Brusel *de Condition. lib. 2. tit. 1. n. 1. & seqq.*

Volunt quidem aliqui, quos supersò nomine allegat citatus Becman. *tb. 2. ea,* quæ in bello capta, & virtute Pacis restituenda sunt, ipsò jure censi restituta: quòd Pax habeat vim restitutionis in integrum, & concessa in bello irrita fiant ipsò; sed, quia occupatio bellica tribuit verum & perfectum dominium, non video, quò pactò res, in dominio victoris existens, ipsò factò reputetur ad victum reverti, dum, ut alibi do cui, sinè traditione dominium ab uno in alterum transire non solet, ne quidem in integrum restitutione, utpote quæ sententiâ Judicis & factò hominis eget.

An autem ad obligationem, ut firma sit & perfecta, debeat accedere ratificatio, suppositò, quòd Pacificatio, juxta morem & stylum ordinarium, per Legatos fuerit inita? Ratio querendi est: quia, ut notatum fuit in *num. 55.* Legati non admittuntur ad Pacis negotia, nisi mandatum speciale possint exhibere; at, ubi mandatum speciale præcessit, ratihabitatio supervacaneæ estimatur. Sed, veluti probè notavit Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 21. num. 2. & 3.* etsi Legatis detur speciale mandatum ad Pacem in substantia concludendam, non tamen omnia & singula capitula, à Legatis postmodum conclusa, semper in specie sunt demandata. Nec certum est, an Legatus fines mandati non transferit, antequàm ex Pacis articulis, in ordinem redactis, is, qui Legatum misit, viderit, an plus vel minus concessum, quàm imperatum fuerit. Unde jam passim mos apud Gentes invaluit; ut Pacificationes, priusquàm rati habeantur à personis principalibus, vi ac robore non polleant; prout non tantum perhibent exempla Romanorum in Scipione Africano, qui, licet jussu Populi Romani cum Carthaginensibus suo arbitrio fecerit Pacem, uti narrat Livius *dec. 3. lib. 10. cap. 28.* nihilominus Senatui specialiter approbandam submitit teste eodem Livio *cap. 34.* sed etiam exempla hodierna in Pacificatione Westphalica, Carolowizenfi,

wizensi, Riswizensi, Raftadio - Ba-
 141 denfi, Passarowizensi &c. Et quia
 ratificatio fieri non solet aliter, ac si
 Pacis capitula prius conscripta, sub-
 scripta, ac subsignata fuerint; conse-
 quens est, à scriptura, subscriptione,
 & subsignatione demum Pacis effe-
 ctum & robur elici. D. ab Eyben *de*
 142 *Jure Pac. th. 12. lit. b. c. § d.* Esto cæ-
 teroquin, ut ratificatio scriptis aut
 verbis fiat, opus haud sit: potest siqui-
 dem ex factis rati habitio colligi, puta,
 si Pace jam conclusâ articulos quos-
 dam, ibidem contentos, Rex aut Po-
 pulus observare incipiat, qui non præ-
 cisè tendunt in ipsius commodum, &
 errore hostium usurpari possunt, sed
 proprium onus & gravamen ex parte
 Regis aut Populi secum ferunt. Tex-
 tor *cit. cap. 21. num. 6.*

143 An, ut Pax obliget, aliquâ publi-
 catione seu promulgatione sit opus?
 Rectè decidit D. ab Eyben *de Jur. Pac.*
d. th. 12. lit. f. opus scilicèt esse promul-
 gatione quoad subditos Pacificantium;
 cum enim quoad ipsos Pacificatio vir-
 tute Legis polleat ex *num. 130.* ad ob-
 ligationem inducendam erit necessa-
 rium, ut vel instrumentum Pacis eis-
 dem publicetur, vel edictò publicò,
 quæ Pacis capita ab iis observari de-
 beant, promulgentur.

144 Cæterùm ad Pacem firmiùs robo-
 randam per sæpe interponitur Guarantia,
 id est asscuratio, vel sponsio particu-
 laris, quâ Pacis inviolabilis obser-
 vantia promittitur aut verbò, aut scri-
 ptò, aut factò, datis scilicèt obsidibùs,
 145 castellis, urbibùs &c. Ubi quidem,
 si hæc sponsio tantùm ab ipsis hostibus
 inter se invicem pangatur, non alia
 aut nova confurgit obligatio, ac quæ
 provenit ex natura Pacis; etiam si su-
 perveniat juramentum, utpote quod
 etiam simplici Pacificationi potest ad-
 jici, & obligationi justitiæ, quæ strin-
 git in utroque foro, superaddit obli-
 gationem Religionis, in foro con-

scientiæ præcipuam vim exferentem;
 non autem ad aliud & ad plus obligat,
 quàm ipse actus, cui apponitur. Tex-
 tor *d. l. num. 29. & 30.* Nisi plures ab 146
 una aut altera parte sint Pacis focii &
 consortes: tunc enim ad Pacis custo-
 diam omnes se obstringere, & contra
 quoscunque Pacis violatores armatam
 assistentiam seu potius resistantiam
 promittere, sicque novam obligatio-
 nem, ad quam alioquin non teneren-
 tur, inducere possunt. Textor *d. n. 29.*
 Verumtamen, cum frequenter tertius 147
 aliquis, & plerumque Mediatores Pa-
 cis, ejusmodi sponsionem facere con-
 sueverint, utique peculiaris oritur ob-
 ligatio, eam partem, quæ à Pacis ar-
 ticulis injustè recedere nititur, ad eo-
 rum executionem compellendi; &
 quidem vi armatâ, si prævia monita
 in cassum abiverint. Pufendorf *de J. N.*
lib. 8. cap. 8. §. 7. D. ab Andlern *Constit.*
Imperial. verb. Guarantia num. 2. Textor
d. cap. 21. num. 28. Cum quo ulti- 148
 mo Authore censeo, strictò quidem
 jure non obstringi guarantiæ sponso-
 rem, ut denuntiationem aliquam bello,
 in violatores Pacis instituendo, præ-
 mittat: cum ex ipso officio, accedente
 mutuò partium consensu, id faciat; ex
 æquitate tamen bellum præviè de-
 nuntiandum, &, ubi spes resipiscentiæ
 non subest; eousque continuandum
 esse, donec pars, Paci contraveniens,
 Pacem adimpleat, &, quod inde no-
 citum erat, resarciat, ac de indemni-
 tate in futurum idoneè caveat.

Quod si contingat, Pacem ab uno 149
 ex Pacificantibus in totum aut ex par-
 te non servari, alterum verò, cui præ-
 judicium exinde nascitur, jure suò
 sponte cedere, tertius ille, qui spon-
 sionem de Pace servanda fecit, nequit
 illius observantiam seu benignis seu vio-
 lentis remediis urgere: cum & fide-
 jussor non possit urgere solutionem
 debitoris, ubi debitum à creditore re-
 missum est. D. ab Andlern *cit. l. num. 7.*

§. II.

De Pacis Executione.

150 **U**T obligatio Pacis sit effeax in fo-
 ro politico, oppidò necessaria
 est ejus Executio, circa quam
 P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

cum Textore in *cit. cap. 21. num. 10.*
 tria consideratu digna expendemus,
 nempe personas exequentes; res aut
 facta,

facta, executioni mandanda; & ordi-
 151 nem exequendi. Personæ, exequen-
 tes Pacem, interdum in ipsa Pacifica-
 tione denominantur; subinde non.
 Si denominentur in Pacificatione, pos-
 sunt & debent ea, quæ conclusa fue-
 runt, cuique partium æquâ lance tri-
 buere & consignare; &, si unam ex
 partibus invenerint renitentem aut
 tergiversantem, etiam vi & virtute
 152 armatâ ipsam ad satisfactionem com-
 pellere. Frustra siquidem in arduo
 & publico Pacificationis negotio cer-
 tæ personæ pro Pacis executoribus
 statuerentur, si potestas aut media
 deficerent, quibus in contumaces ani-
 madvertere, & invitos ac nolentes vi
 coactivâ ad limites justitiæ & pacto-
 rum observantiam adstringere debe-
 rent.

153 Si personæ pro executione Pacis
 non fuerint determinatæ, ipsismet
 partibus incumbit, mutuuum placitum
 exequi, ita tamen, ut non ea pars,
 quæ creditoris vicem subit, id, quod
 suum est, aut sibi debetur, extorqueat,
 sed pars debitrice per se vel per alium re-
 stituat, quod suum non est, aut sol-
 vat, quod debet. *Textor cit. cap. 21.*

154 *num. 14.* Nisi speciatim per Leges
 Pacis parti creditrici tribuatur posses-
 sio per clausulam constituti, aut con-
 cedatur facultas, autoritate propriâ
 capiendi possessionem: cum etiam
 privatus creditor in simili pacto au-
 thoritate privatâ rem sibi debitam ap-
 prehendere valeat.

155 Planè sive certus executor Pacis
 constituatur, sive non, in casu moræ
 non licebit ad tertium aliquem pro
 executione confugere, sed opus erit,
 ut præmittantur Legationes, & ami-
 cabiliter postuletur solutio vel restituti-
 o, in Pacificatione stipulata, ne, bel-
 lû vix finitû, procedatur ad novum
 156 bellum. Et, ubi Legationes nihil
 proficiunt, licebit denique manu forti
 quærere, quod amicabili dexterâ non
 poterat acquiri. *Textor cit. l. n. 13.*

157 De rebus executio diversimodè
 peragitur. Aliquando enim res de
 manu ad manum traduntur, uti sunt
 pecuniæ, frumentum, argentum, au-
 rum, cæteræque res mobiles; inter-
 dum fit liberatio debiti seu juris exi-

gendi pecuniâs, frumentum &c. sub-
 inde ceduntur aut remittuntur jura
 Regnorum, Provinciarum, urbium;
 nonnunquam in actualem possessio-
 nem castellorum, fortalitorum, re-
 gionum &c. victores aut victi intro-
 ducuntur. Ad facta pertinent de- 158
 molitiones munimentorum, abdu-
 ctiones exercitûs, deductiones præ-
 sidiorum, exauctorationes militum,
 captivorum extraditiones, si quid in
 Pacis articulis de his comprehensum
 fuerit. Redduntur quoque, sed ra- 159
 riùs, transfugæ: quia, ut dicit Gro-
 tius *lib. 3. cap. 20. §. 12. num. 1.* transfu-
 gas jure belli recipimus; id est, per
 jus belli licet nobis admittere, & no-
 stris adscribere eum, qui partes mutat.
 Si tamen extra servitium Domini, ad
 quem transfugerunt, reperiantur, ab
 altero, quem impiè deseruerunt, Do-
 minò possunt ad supplicium trahi, tan-
 quàm violatores fidei & sacramenti
 militaris; aliter atque milites, post 160
 Pacificationem exauthorati: in hos
 enim, etiamsi ante bellum hostilia ca-
 stra fuerint secuti, Domino anteriori
 fas non est animadvertere: quippe
 cum isti, secus ac illi, generali amistiâ
 gaudeant. *Textor cit. l. n. 17. & 18.*

In utraque tamen restitutione, cum 161
 ea, quæ concernit res, tum alterâ,
 quæ attingit facta, subintelligitur hæc
 clausula: *salvò jure tertii.* Nam æqui-
 tas Naturalis non permittit, alteri per
 alterum iniquam inferri conditionem,
 aut invito & nescienti jus suum au-
 ferri. Unde, si quis integras ditio- 162
 nes, civitates, arces &c. Victori per
 Pacem cesserit, tertio, cui jus pigno-
 ris, feudi, aut alia facultas inibi com-
 petebat, jus antiquum retinet salvum,
 eòque non privatur, præterquàm si
 tantò siluerit tempore, ut, in concu-
 rsu reliquarum conditionum, præscri-
 ptio legitimè censeatur fuisse comple-
 ta. *Textor d. l. num. 19.*

Ordinem, in executione servan- 163
 dum, plerumque solent Pacificantes
 præscribere, juxta quem proinde exe-
 cutio dirigi, &, sicuti conventum est
 inter partes, in opus redigi debet; ita
 ut pars, cui prius est facienda restituti-
 o, ritè excipiat, si pars altera resti-
 tutionem pro se citius urgeat. *Textor*
d. l.

164 *d. l. num. 24.* Casu quô autem nihil de executionis ordine actum est, aut quoad omnes executio eodem tempore & modô est facienda, si par utrobique causa fuerit; aut verò, si dispar conditio neque restitutionem neque executionem simultaneam admittat, dictamen Naturale sequendum, & res, quæ suapte indole præcedit, præferenda, eaque, quæ majoris esse momenti apparet, leviori anteponenda

165 est. *Textor num. 20.* Idcirco Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 21.* agens de rebus, post bellum reddendis, *plus scribit, favoris habent pactiones, quæ de hominibus sunt, quàm de rebus aliis: & inter eas, quæ de rebus aliis, hæ, quæ de agris, plus quàm quæ de rebus mobilibus: & quæ de his, quæ penes publicum sunt, plus quàm quæ penes privatos: & inter eas, quæ penes privatos, plus ille, quæ reddi jubent lucratiô titulo possessa, quàm onerosâ, ut quæ emptionibus, quæ dotibus tenerentur.* *Vitriar. ad Grot. d. l. quest. 22. Muelen ibid. in Comment.*

166 Quidsi verò in Pacis executione quispiam opponat exceptionem, anne de illa cognosci, & executio differri debet?

Distinguendum puto, num illa exceptio jam fuerit cognita tempore Pacificationis; an postea primum in

167 cognitionem venerit. Priore casu vix poterit admitti: cum pars excipiens sibi debeat imputare, quod maturius sibi de sua defensione non prospexerit; nec æquum sit, Pacis causam publicam ex novo prætextu remorari, aut liquidum articulum per illiquidam oppositionem retundere.

168 Posteriore casu admittetur quidem exceptio, & suspendetur executio, si

exceptio fuerit liquida, aut absque longiori indagine demonstrabilis; secus, ubi fuerit illiquida: tunc namque videtur humanius, executionem in re perspicua cum cautione indemnitate permittere, quàm prolixiori dimicatione de re dubia aut abstrusa illam impedire. *Vid. Textor cit. l. num. 22. & 23.*

Sitne locus purgandæ moræ, saltem intra breve tempus, si convento tempore non reddatur, quod reddi debuisset?

Grotius *d. cap. 20. §. 25.* id non admittit, nisi improvisa necessitas impedimento fuerit. Quod quidem non usquequaque placet Zieglero in *not. ib. cum & Juris Civilis Interpretes*, qui in foro externo satis rigorosi sunt, modicum & quidem ex arbitrio Judicis determinandum tempus admittant. Sed rigorem Grotii pulchrè colorat

170 Pufendorf *de Jur. Nat. lib. 8. cap. 8. §. 4.* quia etiam breve tempus ad magnas rerum conversiones valere potest: ideoque si ad implendas Pacis conditiones alteri mora indulgeretur, foret, occasionem nancisci, a pactis resiliendi; quin & alter exercitum, qui utique magnò sumptu sustentatur, non prius tutò posset dimittere, quàm conditiones Pacis fuerint impletæ.

Anne, qui factum, quod spon-

171 dit, præstare non potuit, sufficienter excusetur?

Respondet Grotius *d. l. §. 24.* pro faciente habendum, qui facere voluit, si per alterum, quo cum controversia est, stetit, quò minus fieret. Adde ego, sufficienter quemlibet excusari, qui in potestate non habuit, suam fidem liberare.

§. III.

De Interpretatione Pacis.

172 **A**ccidit in Pacificationibus, quod in aliis conventionibus usu venit, ut, tametsi Pacificantes existiment, omnes Pacis articulos clarè positos, nec aliquâ declaratione ulterius explanandos esse; nihilominus in uno vel altero capitulo aut in unico sub-

inde verbo circa ejus intellectum scrupulus aut dubium oriatur. In tali igi-

173 tur eventu proceditur ad Pacis interpretationem; quæ quidem ex omnium mente favorabilis est, quatenus agitur vel de securitate publicâ, vel valore ipsius Pacificationis; quia utilita-

litatis publicæ ratio vertitur in Pace, & inde potius valere quam non valere debet. Textor in *Synopsi Jur. Gent.* 174 *cap. 20. num. 38. & 40.* Sed, quatenus agitur de obligatione Pacis, inter Pacificantes aut extendendâ aut restringendâ, interpretatio stricta & coarctata subintrare videtur; quemadmodum & transactio in eo sensu dicitur esse stricti juris, ac in venditione quoque, licet negotium sit bonæ fidei, contra eum, qui prætensionem suam in pacto vel scriptura fundat, interpretatio formatur, & quod apertius suam mentem non expresserit, justè opponitur. 175 Habet nempe, ut dicit Grotius *d. cap. 20. §. 26.* quod sibi imputet, qui non apertè locutus est; alter autem, quod plures sensus recipiebat, id suo jure accipere potuit in partem sibi utiliorem. Quò spectat illud Aristotelis: *ubi utilitatis causâ amicitia est, ibi ejus, qui accipit, utilitas ejus, quod debetur, mensura est.* 176 Quamquam de cætero idem Grotius §. 21. existimet, circa res, quæ bellò sunt captæ, restituendas, primùm oportere latius interpretari, quando utrinque aliquid præstatur, quàm ubi tantum ex una parte quid redditur; deinde in §. 11. putet, quò quid plus habet favoris, eò laxius accipiendum; quò longius abit, eò restrictius: & hinc maximum favorem in eo esse, ut suum quisque consequatur; utque, qui justa arma habuit, consequatur id, ob quod arma sumpsit, & damna sumptusque recuperet, non item, ut vindictæ nomine quidpiam lucretur: id enim est odiosum. Vitriar. *ad cit. cap. quest. 11.* 177 Facultatem interpretandi Pacem ipsimet Pacificantes habent: quos enim obligatio, ex pacto nata, constringit, ad eos pertinet, verba, ceu interni an-

mi signa & indicia, secundùm regulas æquitatis explicare. Textor *d. cap. 20. §. 46.* Sic tamen, ut, si in Pace 178 quidpiam statuatur, quod non cuilibet ex Pacificantibus cõmune, sed uni ex illis suæque Reipublicæ proprium & speciale est, veluti ut deinceps secundùm certas Leges gubernationem instituat, sicut in Pace secunda Romanorum cum Pœnis decretum erat, ut Carthaginenses ipsi suis Legibus viverent; ut, inquam, in tali casu potestas interpretandi privativè sit penes illum suamque Rempublicam, cujus gratiâ articulus ille formatus est. Induit siquidem talis articulus, ut supra dictum in *num. 130.* in Republica, quam respicit, naturam Legis, cujus interpretatio non ad alios, quàm ipsum Reipublicæ Caput, aut eos, penes quos residet summa rerum agenda- 179 rum, spectat. Textor *n. 42. & seq.*

Quò sincerior sit Pacis interpretatio, 180 conveniens est, ut Pacificantes inter se per Legatos de controverso capite amicè tractent, adducant fundamenta, verba exponant in sensu genuino, contra mentem paciscentium, ex verbis relucentem, nihil admittant, antecedentia cum consequentibus, consequentia cum antecedentibus concordent, & absque omni cavillatione ex æquo & bono procedant. Quin utilius est, vel in Pace denomi- 181 nare arbitros; vel ipsos postea communi consensu assumere, ut dubietatem, inter paciscentes obortam, remotò partium studiò, juxta prudentiæ regulas componant; id justum pronuntiantes, quod Pacificantes, de hoc rogatos, responsuros fuisse, verosimile est, id est, intentioni eorum quàm maximè convenit. D. ab Eyben *de Jure Pacis tb. 13. lit. c.*

S E C T I O V.

De iis, quæ Paci Contraria sunt.

S U M M A R I A.

182. Pax rumpitur tribus modis. 183. Primum, si ab alterutro paciscentis vis bellica citra novam causam inferatur. 184. Nam frangenti fidem fides frangitur eidem. 185. Nec interest, an toti Civitati; vel subditis aliquibus inferatur

violentiâ. 186. Ut idem est, an id paciscentis aut sociis accidat. 187. Dummodo in Pace comprobentur. 188. Aliud est de cognatis & affinibus. 189. Aliud, si unus tantum ex sociis hostiliter agat. 190. Nisi aliter inor-
Pact-

Pacificantes futuri conventum. 191. *Quid quid opponat Zieglerus.* 192. *Aliud etiam est, quando aliqui ex subditis Pacem violant, praterquam si Summa Potestas convenerit.* 193. & seq. *Ac in specie subditos contra alios militare finat.* 195. *Rumpitur praterea Pax per contraventionem.* 196. & seqq. *Suppositò, quòd fiat in materia non levi, sed gravi, saltem ex aequitate.* 199. *Impossibilitas hac in parte excusat.* 200. *Non autem à debito absolvit.* 201. *Rumpitur insuper Pax, si quid fiat contra legem amicitiae, specialiter in pacto expressam.* 202. & seq. *Debetur enim tunc ex jure riguroso.* 204. *Repugnant legibus amicitiae atroces mina &c.* 205. *Qua dubia sunt, in meliorem partem oportet interpretari.* 206. *Salvâ amicitia licitum est, alienum subditum in suam ditionem recipere.* 207. *Pax, qualitercumque rupta, non nocet innocentibus.* 208. & seq. *Est non velis implere suum promissum.* 210. *Est etiam adsit clausula, ut Pax habeatur pro rupta.* 211. *Aut clausula alia: ratò manente pacto.* 212. *Adjectum juramentum de non contraveniendo porrigitur solum ad causam de praterito.* 213. *Causa de futuro expressè non potest adjecti.* 214. *Quò sensu valere possit juramentum de causa de*

futuro? 215. & seq. *Nova injuria, post Pacem illata, dat causam novo bello;* 217. *Licet Pacem non rumpat.* 218. *Nisi specialis amicitia in Pace fuerit promissa.* 219. & seqq. *Disceptatur, an offensò, Pacem secuta, ex vetere vel nova causa presumatur facta?* 223. & seqq. *Ostenditur utilitas hujus disceptationis.* 227. *Moventur varia quæstiones de adjunctione pœnâ in contravenientes Paci.* 228. *Non debentur, quando offensus ad arma provnit.* 229. *Debetur toties, quoties Pax rumpitur,* 230. *Disceptatur Textor.* 231. & seq. *Præstanda est ab hæredibus & fidejussoribus.* 232. *Circa dolum variè distinguitur.* 234. *Substantialis annullat Pacem.* 235. & seqq. *Accidentalis dat plerumque causam restitutioni.* 238. *Distinguitur etiam diversimodè de metu.* 239. *Ex sententia Grotii Pax etiam metu injusto & gravè iniuria non rescinditur.* 240. & seqq. *Contrarium tenet Pufendorf.* 244. *Quòd metu injusto fuit extortum, nequit retineri bonâ conscientia.* 245. *Secus est de metu justo.* 246. *Aut dubio.* 247. *Aut subsequente ratificatio libera.* 248. & seqq. *Quòd metus injustus non pariat obligationem, servandi Pacem; per multa argumenta demonstratur.*

§. I.

De Ruptura Pacis.

183 **P**aci contraria sunt, quæcumque faciunt, ut vel rumpatur, vel nova bellandi causâ subministratur.

Rumpitur autem Pax juxta Grotium *d. lib. 3. cap. 20. §. 27.* tribus modis, aut faciendò contra id, quod omni Paci inest; aut contra id, quod in Pace dictum est apertè; aut contra id, quod ex Pacis cujusque natura debet intelligi. Primò modò Pax rupta censetur, quando ab alterutro paciscente vis bellica, citra novam causam, infertur Grotius. *d. l. §. 28.* Est enim Pax essentialiter status tranquillitatis, securitatem publicam, & cessationem ab armis inducens; consequenter, ubi reassumuntur arma, & quidem sinè causa noviter superveniente, Pax rupta dicitur, adeò ut pars rumpens sit indigna beneficiis, per Pacificationem acceptis, possitque ab altera & innocenti parte non solum justâ defensione repelli, sed etiam per actus hostiles intra limites belli justè 184 licitè offendi. Siquidem nulla non conventio (si matrimonium excipias) tacitam in se conditionem habet, ut

P. SCHMIEB JURISPR. PUBL. UNIVERS.

promissor solvatur à sua promissione, si alter, in cujus gratiam quid promissum est, reciprocam promissionem violaverit: nam frangenti fidem fides frangetur eidem; frustra que sibi fidem servari postulat, qui fidem servare recusat. Nec interest, totine Civitati an aliquibus civibus aut subditis vis inferatur: est enim Civitas unum Corpus; & sicuti Pax pro toto Corpore & omnibus partibus iniata censetur, ita & rupta videtur, si ve toti Corpore si ve partibus ejus imprimatur violentia. Grot. *cit. l. §. 32. n. 1.* Muelen *ibid.* Nec illud refert, an ipsi met paciscenti, an sociis ejus, in Pace comprehensis, Pacemque ratihabentibus, vis fiat: cum pactum Pacis tunc censetur esse commune, sicque hoc ipsò, quòd violetur respectu unius, violetur etiam respectu alterius. Grotius *d. l. §. 33. num. 1.* subjungens, urgeri hoc à Corinthiis in oratione apud Xenophontem, in verbis: *omnes nos vobis omnibus juravimus.* Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 5. §. 62.* Cæteri verò socii, qui in Pace comprehensi non sunt, neque Pacem ratihabuerunt, 187

M m m m et si

etsi vi armata invadantur, Pax tamen non rumpitur: nam quò colore Pax rupta dicatur, ubi illis, qui Pacem inter se pepigerunt, nulla irrogata est injuria? Grotius *d. §. 33. num. 2.* à quo tamen discordat citatus Muelen. Quod idem juxta Grotium est de cognatis & affinibus: quippe cum vinculum sanguinis multum differat à vinculo pactæ fidei, quæ non afficit alias personas, ac quæ in pacto sunt nominatæ, aut cum paciscentibus moralem habent unionem, uti sunt cives respectu Civitatis, filius intuitu patris, hæres in ordine ad defunctum.

289 Ex converso non puto, Pacem censi ruptam universaliter, si unus ex sociis absque aliorum assensu, quempiam ex compaciscentibus adoriatur: nemini siquidem alterius delictum vel injuria nocere, aut jus, ex Pacificatione quæsitum, ob alienum scelus eripi; aut transactio, omnium sociorum voluntate contracta, unius arbitrio dissolvi debet. Grot. *c. t. cap. §. 29.*

190 Ubi tamen exceptionem admittit, si aliter inter Pacificantes sit conventum: tunc namque arbitratur, Pacem unius delictò rumpi, non ideò, quòd propriè ex alieno facto alius poenæ fiat obnoxius, sed quòd Pax non appareat absolutè inita, sed sub conditione, partim potestativa partim casuali, si à nullo compaciscentium rupta fuerit. Et licet Ziegler ad Grot. *cit. §. 29.* hanc exceptionem non undequaque videatur probare; attamen nulla occurrit implicantia, cur pactum, cujus valor ex mente paciscentium dependet, simili modò contrahi nequeat.

192 Similiter Pax non potest haberi pro rupta, quando violentiam aliqui ex subditis sine jussu publico committunt: malè siquidem prospectum foret Civitati, si privatorum maleficiò jura communia aut publica possent infringi. Becman. ad Brunnem. *de Pace Polit. dissert. 12. tb. 3. lit. c.* præterquam si Civitas non tantùm sciverit violentiam suorum civium, sed etiam, cum vindicare potuerit, vindicare neglexerit; cujusmodi conniventia decreto seu mandato æquiparatur. Grotius

193 §. 30. Quam limitationem hic Author in §. seq. rectè applicat ad casum, quò

subditi non per se arma moverit, sed aliis, bellum gerentibus, militant: nam & hoc delictum adscribitur Civitati, si sciverit, suos subditos hæc agere, &, licet potuisset impedire, non impediverit. Consentit Muelen *ib. 194* & cum Henniges invehitur in Germanos, quòd ferè inter Christianos nullum bellum sit, in quo non ab utraque parte Germanos videas; imò, quòd adhuc pejus est, etiam contra propriam patriam externis hostibus militare soleant, idque ad libertatem Germanicam atque sua privilegia referant.

Secundò modò Pax rumpitur, 195 quando contra Pacem fit, quòd ibi prohibitum erat; aut omittitur, quòd præceptum vel promissum fuit; non habitò discrimine, ut putat Grotius *d. l. §. 35.* sitne capitulum illud, quòd violatur à Pacis consortibus, majoris aut minoris momenti: vel quia capitula Pacis censentur individua; vel quia non minor est obligatio, servandi fidem in causa momentosa, quàm alia. Verùm, ut ut summò jure hoc 196

fortassis defendi queat; æquitati tamen, &, ut dicit ipse Grotius, bonitati, maximè Christianæ, convenit, leviores culpas, accedente præsertim poenitentiâ, condonare. Enimverò, sicut in *cap. antecedenti num. 106.* adnotatum fuit, ex causa leviori non esse licitum, aggredi bellum; ita & impræsentiarum advertere debemus, ex causa minoris considerationis non censi ruptam Pacem, ut bellum exinde videatur licitè à parte infonte moveri. Plerumque contingit, ut Pax non ante 197

concludatur, quàm integra quasi sanguinis humani effluvia campos, urbes, agros inundaverint: quàm conscientiam igitur absque gravi motivo nova sanguinis effusio tam sæva cum prodigalitate admitti poterit? Et quæ 198

proportio est inter pugillum terræ, virtute Pacis restitui debitum, sed alterius noxâ hucusque non restitutum; & inter animas, pretiosò Christi sanguine redemptas, jam verò per novum bellum non solùm ad manes, sed prò dolor! ad orcum sæpenumerò transmittendas?

Planè si Pacis articulos hæc vel illa 199 pars servare nequeat, non culpâ propriâ,

priâ, sed necessitate quâdam, casu, aut
 fatô interveniente, puta si res resti-
 tuenda perierit, aut ablata sit, aut fa-
 ctum evaserit impossibile, Pax rupta
 non dicitur? nihil enim ex *num. 171.*
 imputari potest ei, qui, quod facere
 vel omittere debuit, non potuit...
 200 Superest itaque parti alteri remedium
 aliud, ut nempe, si qua spes residua
 fuerit, promissum cum tempore im-
 plendum fore, exspectet; vel, si no-
 lit exspectare, æstimationem accipiat;
 vel novâ conventionem suam indemni-
 tatem quærat. Grotius *d.l. §. 37.* D.
 Stapff *de Majest. cap. 5. §. 63.*
 201 Tertiô modô rumpitur Pax, si quid
 fiat contra legem amicitix, speciali-
 ter in pacto expressam. Grotius *d.l.*
§. 39. & §. 40. num. 1. Cujus & declara-
 tionem & rationem bonam suggerit
 Muelen in *Comment. ad Grot. d.l.* quòd
 equidem ea sit Pacis natura, & virtus
 obligativa, ut paciscentes deponant
 omne odium & inimicitiam, simulque
 amicitix & humanitatis officia sibi in-
 vicem exhibeant, quatenus ex huma-
 na tum societate tum cognatione, jure
 quasi postliminii inter Pacificantes re-
 viviscere incipiente, ejus vitæ ratio
 202 dimanat; nihilominus ejusmodi offi-
 cia nequeant exigì, quasi perfectô &
 rigorosô jure debita; neque si unus
 ex compaciscentibus amicitix legem
 violaverit, justam armâ capiendi cau-
 sam alter habeat, quasi jus aliquod pro-
 prietatis, sibi quæsitum, fuisset abla-
 tum aut læsum: quod enim in alterius
 humanitate situm est, & pudori reli-
 ctum, nullam producit actionem in
 foro humano, proindeque nec justam
 belli causam suppeditat, ut dictum in
 203 *cap. 1. à num. 136.* At, si specialiter
 Pax contracta sit sub amicitix lege,
 paciscentibus ex tali contractu datur
 facultas, strictô & perfectô jure exi-
 gendi specialem amicitiam & peculia-
 ria amicitix munia; indeque, si quid
 legibus amicitix contrarium even-
 rit, contravenitur pacto, rumpitur
 Pax, partique innocuæ justa receden-
 204 di præbetur causa. Quò referun-
 tur atroces minæ; arces aut alia for-
 talitia, in confinibus non tuendi sed
 terrendi causâ extructæ; insolita co-
 piarum conscriptio, non aliô ex fine,

uti ex indiciis morali certitudine colli-
 gere licet, quàm ad novum bellum in-
 stituta. Grotius *d. §. 40. num. 3.* Vi-
 triar. *ibid. q. 45.* Becman. ad Brunnem.
de Pace Polit. dissertat. 12. th. 2. lit. a. D.
 Stapff *cit. l. §. 64.* Sed quia inter ami- 205
 cos multa dissimulari, & quæ in spe-
 ciem apparent inimica, in partem mi-
 tiorem explicari debent aut solent;
 non erit præsumendum, in leges ami-
 citix peccatum esse, nisi de animo ma-
 ligno, & in injuriam exardescente,
 apertè constet; usque adeò, ut, licet
 cum persona, alteri comparti conjun-
 ctâ, stuprum aut adulterium commit-
 tatur, scelus hoc non in contumeliam
 compartis, sed potius ex libidine per-
 petratum fuisse, conjiciendum sit juxta
 Grotium *d. §. 40. num. 2.* Muelen *ibid.*
 Clariss. D. Herz *de Fide Pacta cap. 2.*
§. 3. num. 36. Ex quo ipso capite 206
 neque tunc in amicitix officia quis de-
 liquisse censetur, si nonnullos ex alte-
 rius subditis, ad suam ditionem ve-
 nientes, receperit: nisi enim causa la-
 teat alia, fortè quòd peculiari sacra-
 mentô, nexu feudali, aut aliquâ ser-
 vitutis specie suo Domino teneatur,
 præsumere licet, Dominum illum aut
 expressè aut tacitè in discessionem sub-
 ditorum consensisse. Grotius *d.l. §. 41.*
num. 1. & 2. D. Stapff *d.l. §. 64.* Videat-
 ur de hoc articulo ordinatim & plenè
 tractans D. ab Eyben *de Jure Pac. th. 14.*
lit. d.

Planè qualicumque modô ex recen- 207
 sitis Pax rumpatur, illud solummodò
 respectu contravenientis & nocentis
 intelligi debet: nam pars innocens,
 Pacemque servare parata, potest in-
 stare, & urgere Pacis observantiam:
 utpote cuius, ex pacto pacifico com-
 paratum, alterius iniquitate non tol-
 litur; neque obligatio, ex parte no-
 centis contracta, illius contumaciâ vel
 proterviâ dissolvitur; sicque Pacem à
 Scipione post multa Carthaginensium
 perfida facta servatam fuisse, testis est
 Grotius *§. 38.* Muelen *ibid.* Hocque 208
 verum est, non obstante, quòd pars
 innocens nolit implere suum promif-
 sum, posteaquàm pars nocens jam an-
 tecedenter suam fidem fefellit: nec
 enim obligata censetur id facere aut
 ommittere, quod spondit, nisi sub

conditione, si pars altera prior impleverit, ad quod se obligavit: cum, ut loquitur Grotius *libr. 3. cap. 19. §. 14.* unius ejusdemque contractus capita singula alia aliis inesse videantur per modum conditionis, quasi expressum esset, hæc ita faciam, si & alter
 209 faciat, quod promisit; & ideo S. Pontifex in *cap. pervenit 3. de Jurejur.* luculenter asserit: *nec tu ei, etiamsi promissum tuum juramento vel fidei obligatione interpositâ conditione firmâsses, aliquatenus teneris, si constat, eum conditioni minimè paruisse.* Ulpianus quoque in *l. 14. ff. pro Socio, non tenebitur,* ait, *pro socio, qui ideo remuntiavit, quia conditio quadam, quâ societas erat imita, ei non præstatur.*
 210 Amplius, tametsi sit additum in Pacificatione, ut factò, eidem contrariò, Pax agnoscat pro rupta, id benignâ ratione in commodum innocentis, si velit à Pace recedere, interpretamur. Grotius *d. cap. 20. §. 38. Vitriar. ib. q. 43.*
 211 Possit dubitari, quid importet adjecta Paci clausula: *ratò manente pactò;* an obstet, quò minus Pax rumpatur, esto quid adversum Paci contingat? Puto tamen, quòd, licèt hæc clausula operetur durationem Pacis, datò etiam casu contraventionis; nihilominus id tantummodò intelligatur de ipso contraveniente, ut ille maneat obligatus servare Pacem, non autem de altero compaciscente, in cuius stat voluntate, velitne continuare vel abolere Pacem; sicut in privata transactione de Jure Romano eadem clausula facit, ut, postquam unus ex transigentibus recessit à capitulis conventis, liberum sit alteri, an & ipse rece-

dere, an obligationem urgere malit. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 21. n. 32. §. 3.* item *cap. seq. num. 6.*

De alia quoque clausula, videlicet 212 quando Pacificantes sive simpliciter sive cum juramento pactum expressum ineunt de non-contraveniendo Paci, hæsitare licet, utrùm rupturam Pacis impediatur? Et verius est, quòd non: quia de contraventione, quæ oritur ex causa de præterito, exaudiri, & non ad causam de futuro, quæ nec prævideri semper nec præcaveri potest, extendi debet. Textor *d. cap. 22. num. 7.* Et, si ponamus, explicitè 213 conventum esse, ut ne quidem ex causa de futuro Pax rumpatur, vix poterit subsistere talis conventio: quandoquidem ea non tantum in bonos mores civiles sed etiam naturales impingit, quatenus dolum futurum remittit, ansamque delinquendi præbet; sicque obligationem efficacem producere nequit. Textor *eòd. cap. 22. num. 8.* Eatenus tamen valere po- 214 test, ut, si certa remedia, hujusmodi offensiones vindicandi, pacto fuerint adjecta, aut arbitri, quorum pronuntiatione futuræ controversiæ dirimantur, determinati, vindicta bellica videatur exclusa. Nam iniquum non est, sed magis commendatione dignum, violentis mediis lenta substituere, bellumque tamdiu, quamdiu possibile est, evitare: quamobrem Archidamus Spartæ Rex in deliberatione de bello contra Athenienses, injustum esse, inquietabat, armis eos aggredi, cum ad judicalem disceptationem sese offerant. Textor *d. l. num. 9.*

§. II.

De nova bellandi Causa, Pacem subsequente.

215 **P**Acis, ut dictum in *num. 182.* contraria quoque est nova bellandi causa; hæcque aut subsequens Pacem, aut antecedens & concomitans. Causa subsequens est, si, cum specialis amicitia Pacis tractatibus inserta non fuerit, ab alterutra compaciscentium parte alteri nova inferatur injuria, ac v. g. castrum aliquod, de

quo nihil in Pace comprehensum erat, occupetur: tunc enim pars injuriata, 216 cujus est castrum, equidem de novo bellum instaurare potest, dum cessationem ab armis in illa tantum hypothese spondidisse præsumitur, quæ omnia manent in statu antiquo, nec novus titulus, in aciem progrediendi, supervenit; Pax tamen à parte inju- 217 riante

riante & offendente in vero & genuino sensu rupta non censetur: non secus, atque contingit in iudicio, in quo licet rei, inter actorem & reum controversæ, sententiâ & re iudicatâ vel transactione finis imponatur; at tamen, si quis ex litigantibus ab adversario novam postea sustinere debeat injuriam, non prohibetur, novum instituere processum, esto prior sententia per hoc non rescindatur. Besold in *Dissert. Polit. Jurid. de Pace cap. 6. n. 8.* Becman ad Brunne-*man. de Pace Polit. dissert. 12. th. 1. lit. b.* Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 22. num. 14. & seqq.* Clariss. P. Ebberth *de Pace cap. 7. §. un. n. 2.*

218 Dixi tamen: cum specialis amicitia Pacis tractatibus inserta non fuerit: hoc enim ubi factum est, Pax indubitatè rumpitur: utpote cum specialis amicitia legibus, in stipulationem deductis, manifestè contraveniatur. Textor *d. l. num. 16.*

219 Quod verò nonnulli cum Gailio *de Pace Publ. cap. 4. num. 45.* opinentur, offensionem, quæ Pacem sequitur, non ex vetere, sed nova causa præsumi factam, in sano sensu intelligendum vult Textor *cit. cap. 22. num. 4. & 5.* ex earatione, quòd, si offendentis hæc præsumptio generaliter suffragetur, interdum in offensum grave præjudicium redundaret: posset siquidem proclamari, tanquam ipse novam bellandi causam dedisset, deberetque onus probandi contrarium in se suscipere. Ne igitur offensæ parti minus 220 faveatur, quam offendenti, citatus Author contendit, supponendum esse casum, quò duplex adest causa, vetus & nova; posseque tum præsumi, potius ex nova quam veteri causa compositioni Pacis contraveniri; quemadmodum in aliis quoque materiis illa præsumptio, quæ dolum & delictum 221 excludit, præferri solet. Itaque intelligendus est Grotius *d. lib. 3. cap. 20. §. 28.* dum ait: contra id, quod omni „Paci inest, fiet, si vis bellica inferatur, nimirum ubi nulla nova subest „causa, quæ si probabiliter adferri potest, satius est, injustitiam sine perfidia quam cum perfidia admissam 222 „credi. Aliam non nihil resolutionem pandunt Clariss. P. Ebberth *de*

Pace cap. 7. §. un. num. 6. D. ab Eyben *de Jure Pac. th. 14. lit. g. &*, si causa illa antiquis inimicitis similior appareat, eam censent veterem; sin verò nullam cum prioribus altercationibus affinitatem habeat, noviter ipsam emeruisse arbitrantur.

Atque hæc non gratis disceptari, 223 suggerit Grotius *d. l. §. 27.* non enim, „ajens, idem est, novam bello cau- „sam præbere, & Pacem rumpere; sed „multum inter hæc interest, tum ad „committendam poenam à peccante, „tum ad liberandam in cæteris fidem „ejus, in quem peccatum est. Nimirum, ut egregiè explanat Textor *d. cap. 22. num. 17. & seqq.* geminum hæc inter discrimen est. Nam in primis, si bellum ex nova causa intertetur, novâ denuntiatione, novâque applicatione illorum mediõrum, quæ bello præmittenda esse, in priori *cap. à num. 116.* docuimus, opus est: quia tunc Pax manet in suo vigore, usque dum iteratò bellò, quod ritè susceptum & indictum sit, tollatur. Econtrà, si 224 Pax rumpatur, pars læsa lædentem hostiliter insequi valet absque denuntiatione: quandoquidem lædens, si Pax suâ ex parte rupta supponatur, in eum statum reponitur, in quo fuit ante Pacem, id est, in statum bellicum antiquum, ante quem denuntiatio jam præcessisse supponitur. Deinde, si 225 poena fuerit apposita in eos, qui Paci contraveniunt, illam non incurrunt, qui bellum ex nova causa moliuntur: poena namque non ferit illos, quibus, extra culpam versantibus, & sæpe reluctantibus, non voluptas, sed necessitas est, classicum intonandi Ex ad- 226 verso poenam sufferre debent, qui fidem publicam, sanctè interpositam, temerè violant, Paceque ruptâ à mutuo conventis & acceptatis Pacis articulis dolò malò (aliud est de casu fortuito, aut causa, à culpa excusantè) discedunt. Becman ad Brunne-*man. de Pace Polit. dissert. 12. th. 1. lit. c.*

Haud extra rhombum de hac poena 227 conventionali fas erit, tria quærere. Primò: an debeatur, quando, Pace ab uno ruptâ, alter ad arma profilit, & offendentem offendit? Secundò: an poena sæpius committatur, an semel tantum?

Tertio: an poenam ab hæredibus & fidejussoribus offendenti exigere permissum sit?

228 Ad primum resp. contra Besoldum in *cit. dissert. de Pace Pacisque jure cap. 6. n. 9.* negativè. Ratio est: quia poena conventionalis non debetur absolute, sed in eventum, quò offensus Pacem ruptam urgere, & in satisfactionem poenæ solutionem habere cupit. At, si vicissim offendentem offendat, satis ostendit, se nolle amplius insistere Paci, sed, in poenæ vicem, satisfactionem aliam, instauratò bellò, prætere. Textor *d. l. n. 22. & seqq.*

229 Ad secundum resp. poenæ regulariter non tantum semel, sed toties locum dari, quoties Paci contravenitur. Ratio est: quia, licet in poenalibus cæteroquin in mitiorem partem inclinare debeamus; attamen, ne poena contra paciscentium mentem adjecta fuisse reputetur, ita venit declaranda, ut à Pacis violatione efficacius cohibeantur; si autem sufficeret, unâ tantummodò vice poenam solvere, posset ille, qui Pacem rumpit, semel præstare poenam, & postmodum pro

suo libitu Pacem impunè frañgere, Dissentit aliquatenus Textor *cit. l. n. 28.* 230 & poenæ multiplicatam commissio- nem tunc solum admittit, quando id speciatim in Pacificatione expressum est, aut aliud suadent circumstantiæ, veluti quando poena est levis & contraventiones insignes.

Ad tertium resp. affirmativè. Idem 231 Textor *num. 30. & seq.* Ratio quoad hæredes est: quia defunctum repræsentant non solum in civilibus sed etiam in poenalibus, positò, quò poenæ non debeantur ex sola culpa sed etiam ex conventionione: cum obligatio, ex conventionione nata, non solum personas principales, sed & successores universales obstringat. Ratio quoad fide- 232 jussores est: quia adhibentur pro majori Pacis robore, & majori Pacificantium securitate: consequenter si Pacem rumpi, nec tamen poenam solvi contingat, fidejussor conveniri potest; non attentò juxta *cit. Textor.* ordinis aut divisionis beneficiò: quippe quod à solo Jure Civili inventum inter Summos Imperantes non valere putat. Sed obstant dicenda in *n. 272. & seq.*

§. III.

De Causa, concomitante vel antecedente Pacem.

233 **A**D causam, Paci contrariam, quæ tamen Pacem aut comitetur, aut antecedit, refero præcipuè dolum & metum. Dolus est duplex, substantialis & accidentalis; & hic iterum vel antecedens, qui Pacificationi causam dedit; vel incidens seu concomitans, ut alibi tradidi, nempe in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. to. 2. lib. 3. tr. 3.*

234 *cap. 1. à num. 399.* Dolò substantiali, quò nempe quis circa rei substantiam decipitur, sicut omnis contractus & conventio invalidatur, ut constat ex ibidem dictis in *num. 405.* ita, si contingeret, Pacem simili modò celebrari, illa propter defectum consensùs, veluti substantialem, subsistere non posset. 235 Dolò accidentali, sive antecedente sive concomitante, quemadmodum reliquos actus & pacta de Jure Naturali non infirmari, conclusum est

d. l. n. 406. pariformiter nec pactum, quò firmatur Pax, ejusmodi dolò poterit annullari: cum, eò non obstante, habeatur consensus quoad substantiam. Sed quia eòdem *num. 406.* adverti, dolò 236 deceptum habere decipientem sibi obligatum, ut præstet indemnitate; & si pactum aut contractum servare nolit, in illius dissolutionem consentiat: id ipsum de illo, qui dolosè fuit ad Pacem inductus, adstruo. Idque 237 confirmatur ex Grotio *lib. 2. cap. 17. §. 17.* ubi ita loquitur: *qui contractui aut promissioni causam dedit dolò, tenetur eum, quo cum actum est, in integrum restituere: quia ille jus habuit, tum ne deciperetur, tum ne cogeretur: illud ex natura contractus, hoc ex naturali etiam libertate.* Parilia ferè inveniuntur apud Pufendorf *lib. 3. cap. 6. §. 8.*

De metu non minùs in *d. Jurisprud. lib. 3.* 237

lib. 3. cap. 1. egi, & in num. 375. asserui, eum, si gravis sit, & ab extrinseco injuste inferatur, non quidem facere, ut pactum aut contractus de Jure Naturæ invalidetur, justissimam tamen rescindendi causam tribuere; atque de hoc grandis vertitur difficultas, an etiam Pax, ex metu gravi & injusto inita, sit quidem stricto jure valida, sed tamen rescissioni aut saltem exceptioni obnoxia?

239 Grotius totus est in eo, ut rescissionem exterminet, sicuti patet ex illius discursu, quem in *lib. 3. cap. 19. §. 11. n. 1.* hisce verbis proponit: „ bellum solennne, id est, publicum utrinque & „ indictum, sicut alia habet peculiaria, „ in jure externo posita, ita & hoc, ut, „ quæ in eo bello aut ejus finiendi causa promittuntur, sint valida, ut ex „ causa metus injuste illati, invito eò, „ cui promissa sunt, in irritum deduci „ non possint: quia, sicut alia multa, „ quantumvis vigio non carentia, ex „ Jure Gentium pro justis habentur; „ ita & metus, qui tali bello utrinque „ infertur. Quod nisi placuisset, bellis „ talibus, quæ valde sunt frequentia, „ nec modus nec finis potuisset imponi: quod tamen fieri interest humani generis. Ejusdem mentis sunt Vitriar. ad Grot. *d. l. q. 8. Muelen ibid. in Commentar. Jcti Catholici in Compositione Pacis cap. 5. quest. 29. à num. 53.*

240 Contra Grotium Pufendorf *de Jure Nat. & Gent. lib. 8. cap. 8. §. 1.* ita fere differit: „ nondum adeò liquidè constat de Jure aliquo Gentium, per „ quod non liceat, contra victorem „ injustam exceptionem metus opponere. Et si vel maximè tale Jus extaret, non tamen generis humani „ tranquillitati multum videtur decessurum, si istud negligatur. Nam, „ tradente Grotiò, belli solennis, qualemcunque habeat causam justificam, hic est effectus, ut dominium, „ quod ipse vocat externum, rerum „ hostilium acquiratur. Si quis ergo post Pacem metu conclusam victori bellum non ex alia causa, nisi „ quòd metu fuerit coactus inire Pacem, solenniter intulerit, poterit & „ ipse, arridente fortunà, non solum „ res, antea amissas, repetere, sed etiam

„ reliqua hostium bona simili dominio „ externo acquirere. Ergo verius videtur, concludit hic Author, „ eum, qui bello injusto petitus, postquam ad pacificam disceptationem „ sese obtulit, & bellum deprecatus „ est, ad iniquam Pacem adigitur, nullo „ jure prohiberi, quò minus Pacem „ nondum adimpletæ exceptionem, „ metus opponat, aut postmodum „ occasione datâ reparationem injuriz quærat. Sicut & Polybius *lib. 3. cap. 10.* pronuntiat, justam fuisse „ Pœnis causam belli secundi in Romanos suscipiendi, eò nomine, quòd „ quondam ipsis inter res domi ancipites versantibus Sardiniam & magnam vim pecuniæ Romani extorsissent: *occasione enim invitati ultimum „ ierunt eos, qui per occasionem temporum ipsis nocuerunt.*

In hac intricata quæstione salvâ cunctis juscunque rectius sentientis opinione, „ judico I. ab omnibus facilè concedi, eum, qui aliquid bello injusto extorsit, „ salvâ pietate, salvis viri boni officiis, non posse retinere, quod accepit, aut etiam cogere alterum, ut stet pactis, „ sive juratis sive injuriatis: intus enim „ & ipsa rei natura id injurium manet: neque interna hæc injustitia actus tolli potest, nisi ex novo & verè libero „ consensu. Sic ipsemet Grotius *d. cap. 19. §. 11. num. 2.* his ipsis verbis suam sententiam aut limitat, aut declarat. „ Judico II. in foro interno & externo „ seu justitiâ externâ & internâ Pacem esse licitam, bello justò, ex causa scilicet „ justa solenniter gestò, extortam: nam metus tunc justus est, qui contractum, etiam inter privatos initum, „ in omni foro relinquit intactum & irrescindibilem. „ Judico III. idem dicendum, quando de belli justitia prudens versatur dubium: si enim ex causa dubia non licet ab initio suscipere „ bellum ex dictis in *cap. priori à num. 214.* quò pacto licitum erit, ad bellum ex causa non liquida postliminiò recurrere, quod Pace, tametsi per metum „ subscriptâ, finitum est? Cæteroquin vix aliqua Pax de sua firmitate secura foret: cum adeò difficile non sit, rationes quasdam adinvenire, ex quibus „ justitia belli reddatur dubia. Textor

in *Synopsi Jur. Gent. cap. 22. num. 34.*
 247 **Judico IV.** Pacem, ex metu qualicun-
 que conventam, tunc quoque irrescin-
 dibiliter valere, si, cessante metu &
 periculò, à parte læsa liberè fuerit con-
 firmata: quia & injuria per condona-
 tionem aboletur; & jus, ab alio pos-
 sessum, spontaneà renuntiatione amit-
 titur; & actus, ab initio invalidus, sub-
 sequente liberà confirmatione, saltem
 in præjudicium confirmantis, recon-
 248 valescit. *Textor d. n. 34.* **Judico de-**
 mùm V. quando causa partis adversæ
 est manifestè injusta, simulque peric-
 ulum majoris mali, quod evidenter
 aut valde probabiliter timeri poterat,
 tempore Pacificationis impellit ad Pa-
 cem, ceu malum inferius & minus,
 Pacem eatenus rescissioni subjacere,
 quatenus pars metum passa, si nihil ad-
 huc dederit aut cesserit, potest oppo-
 nere metus exceptionem; aut, si quid
 dederit vel cesserit, potest ab altera,
 quæ metum intulit, & commodò Pa-
 cis gaudet, ex bono & æquo satisfa-
 ctionem petere, eaque denegatâ con-
 silium & refugium in armis querere.
 Ita reapse Pufendorf in *num. 340.* alle-
 gatus, & *cit. Textor num. 33. & seq.*
 249 **Ratio non una est:** tum quia & illud,
 quod piratis aut latronibus pro salute,
 vita, aut bonis promittitur, non ob-
 ligat cum effectu intento; ut inde nec
 promissio, à Principe vel Rege ex cau-
 sa evidenter injusta per metum ex-
 pressa, obligare debeat cum tali effe-
 ctu, dum bellum justum ex jactis huc-
 usque principiis non tantum jus belli
 sed etiam justitiam causæ desiderat:
 250 tum quia, si ex *num. 244.* metum infe-
 rens nec licitè possit exigere, nec re-
 tinere, quod promissum erat, is quo-
 que, cui vis injusta fuit illata, nec te-
 netur à se abdicare, quod ex metu spo-
 pondit, nec carere, quod actu perdi-

dit, sed, cum Supremam in sua diti-
 ne Potestatem habere supponatur,
 declarare valet, non minus suam pro-
 missionem, quam pacta suorum sub-
 ditorum, interveniente metu injustò
 inefficacem esse: tum quia Regibus, 251
 potentibus & arrogantibus, hòc mo-
 dò via complanatur, quòvis prætextu
 vel colore opprimendi, emungendi,
 ac sub jugum mittendi Respublicas aut
 Principes infirmiores, si videant, Ci-
 vitates, Provincias, arces, bellò inju-
 stò occupatas, & Pace violentà par-
 tas, ex Jure Gentium quoad forum
 externum suas esse; non attendentes,
 quid intus loquatur conscientia: quan-
 do quidem qui remorsum non sentit,
 dum incipit injustè bellare, religioni
 sibi non ducet, comparata per bellum
 injustum injustâ Pace stabilire: tum 252
 denique quia dominium externum,
 duntaxat, quod ex Jure Gentium oc-
 casione Pacis violentæ acquiri dicitur,
 non videtur habere aliquem effectum
 considerabilem: quando quidem eò-
 dem Jure Gentium ex fundamentis
 Grotii & sequacium in bello solenni,
 quod scilicet debitis cum solennitati-
 bus ab eo, qui Summâ Potestate ef-
 fulget, geritur, aliquis fit dominus
 eorum, quæ occupatione bellicâ nan-
 ciscitur, etsi bellum fuerit injustum:
 proindeque & ille, qui ex Summo,
 quod habet, Imperio, bellò solenni
 recuperare cogitat, quæ iniquâ Pace
 amisit, tantò magis eorum dominus
 in foro externo fieri poterit, quantò
 certius ex iisdem fundamentis domi-
 nium, aut saltem jus ad rem, in foro
 exteriori nunquam amisit. Manet hinc
 verum, quod Didacus Sacedra *Corona
 Gothica cap. 5.* indicavit: *fieri plerum-
 que amat, ubi aut coacta Pax initur, aut
 que fama adversa est, illam paucò tem-
 pore durare.*

S E C T I O VI.

De Accessoriis ad Pacem.

S U M M A R I A.

253. *Agitur de accessoriis ad Pacem.* 254. *De-*
scribuntur Obsides. 255. *Ostenditur discrim-*
men inter subditos, & alios, qui dantur obsides.
 256. & *seqq.* *Obsidibus non est licitum, fugere,*

et amesse fides de fuga non capessenda expressè data
non fuerit. 260. *In casu fractæ fidei non est*
permisum, obsides occidere; 261. *Nec in ser-*
vitutum redigere. 262. *Sed tantum libertatem*
 corpo-

corporationis per anstodiam affligere. 263. Obsiditur, quid Civitas propria in favorem suorum obsidum facere teneatur. 264. Adimpletâ conditione, obsidas reddendi sunt. 265. Nisi ex alia causa quid debeatur. 266. Nec specialiter desuper exceptum aut aliam fuerit. 267. Persona, inveniuntur cuius obsis datus est, mortua, cessat obligatio. 268. Aliud est, si moriatur, qui dedit obsidem. 169. & seq. Describuntur fidejussores, & explicatur ipsorum obligatio. 271. Negatur ipsis à quibusdam beneficium ordinis. 372. & seq. Conceditur à nobis. 274. Usi & beneficium divisionis. 275. Attinguntur pignora. 276. Furi luendi pignoris juxta Grocium in certis circumstantiis praescribere licet. 277. Secundum alios neutiquam. 278. & seqq. Affertur distinctio inter jus luendi pignoris ex contractu, & dominio, & sic combinatur utraque sententia. 282. & seq. Declaratur commoatus sine falvo conditio. 284. Est necesse

serius Legatis ad Pacem. 285. Ceteraquin sua ipsis immunitas non suffragatur. 286. Commoatus est vel universalis, vel particularis. 287. Ulterò datus, quam petitus, largiorem interpretationem habet. 288. Datus militibus extenditur etiam ad Duces. 289. & seqq. An datus marito porrigatur ad uxorem? 292. Comprehendit unum aut alterum famulum. 293. Usi & comites, statim ab initio assumptos. 294. Non alios. 295. Facultas veniendi includit facultatem abeundi. 296. Facultas abeundi non continet facultatem redeundi. 297. Commoatus, Legatis ad Pacem concessus, proficit etiam subditis. 298. Cui venit permissum, semel venire licet. 299. Commoatus pro personis prodest etiam rebus necessarijs ad iter aut qualitatem persona &c. 300. Effectum habet intra & extra territorium concedentis. 301. & seqq. Non expirat morte concedentis. 3304. Aut illius, in cujus gratiam indolletur.

S. I.

De Obsidibus.

253 **A**ccessoria ad Pacem sunt Obsides, Fidejussores, Pignora, Commoatus &c. quemadmodum enim hæc admicula in cæteris quoque contractibus majoris firmitatis aut securitatis gratiæ adhiberi consueverunt; ita & in Pacis tractibus persæpe interveniunt.

254 Sunt ergo *Obsides* nihil aliud, quam personæ, quæ à numero civium alteri compaciscenti parti in securitatem fidei publicæ eò sine traduntur, ut, quamdiu fides liberata non fuerit, ibidem persistent, vel in casum fractæ fidei arbitrio partis læsæ, quantum Jus Naturæ & Gentium permittit, relictæ habeantur. Clariss. D. Herz de *Fide Pacta* cap. 2. §. 4. num. 50.

255 Dixi, obsides è numero civium tradi: quamquam enim & alii, qui cives aut subditi non sunt, in obsides dari valeant. D. ab Eyben de *Jure Belli* th. 12. lit. g. attamen inter illos & cives ac subditos permagnum est discrimen: cum, qui cives aut subditos se non profitentur, non aliter conditionem obsidum suscipiant, ac si sponte & voluntariè sese offerant; cives autem dantur etiam inviti, non tantum si potentior hostis certos sibi cives postulaverit, sed & si, qui sponte se offerat, defuerit; & quidem, ut querelis ansa amputetur, consultò dantur per for-

P. SCHEMIE JURISPR. PUBL. UNIVERAS.

tem. Pufendorf de *Jure Nat. & Gent.* lib. 8. cap. 2. §. 6. Ubi tamen cum Grotio lib. 3. cap. 20. §. 52. rectè excipit vassallum, eumque, nisi simul sit subditus, pro obside nolentem à Domino cogi posse, inficiatur: quia reverentia & obsequium, quod debet, hucusque non pertingit.

Dixi etiam, obsides dari eò sine, ut 256
bandiu maneant in alterius compaciscentis potestate, quamdiu fides liberata non fuerit: non enim placet illorum assertio, qui crediderunt, obsidem, datâ opportunitate, fugere posse: utpote cum, etiamsi aperta conventio non fiat, ut maneat sub Imperio alterius usque ad congruam satisfactiõnem (quò casu Grotius d. lib. 3. cap. 20. §. 54. non admittit licentiam fugiendi) nihilominus tacitè & ex necessaria consequentia de non capeffenda fuga se obligaverit. Nec valet ratio ejusdem Grotii, quòd, 257
nisi expressa sit data fides, non is animus videatur Civitatis fuisse obligandi eivem, ne aufugeret, sed hosti dandi facultatem, qualis vellet custodiæ: siquidem ad eum finem Civitas obsidem dedit, ut alter certus sit de suo credito; certus autem non foret, si nudam haberet custodiam, & obsidi relinqueretur facultas, etiam è custodia, si fortuna tulerit, semet liberandi. Certè Grotius d. l. negat, obsidem post 258
fugam

O o o o

fugam à Civitate recipi vel retineri posse: sequitur ergo, ut legitimè deducit Muelen ad eundem Grotium, Rempublicam civem non in custodiam duntaxat dedisse, sed & obligasse, ne aufugeret; quod & ratum obsidem tacitè habuisse dicendum, vel habere ²⁵⁹ debere. Subscribit post Henniges ad *cit.* Grot. Clariss. D. Herz *de Fide Pacta cap. 2. §. 4. n. 53.* nolens tamen laqueum conscientiae obsidi injicere, si in casu vacillantis paulatim fidei eorum, à quibus datus est, fugam maturè circumspiciat, seque impendenti severioris fati periculo, quà data porta, subducat.

²⁶⁰ Dixi ultimò: obsides *in casu fractae fidei arbitrio partis lese, quantum Jus Naturæ & Gentium permittit, relinqui.* Quid verò Jus Naturæ & Gentium permittat, non ita perspicuum est: cum aliqui voluerint, saltem ex Jure Gentium obsides, fide à Civitate non servatà, occidi posse; quam tamen opinionem jam in *lib. 3. cap. 3. à num. 56.* rejecimus; alii verò existimârunt, ipsos fieri servos per *l. 11. ff. qui testam. fac. poss.* ubi obsidibus negatur testandi facultas; quod assertum negat ipsemet Grotius *d. l. §. 53.* dum ait, *servi non sunt; imò & Jure Gentium bona habere, & hereditibus relinquere possunt, quamquam Jure Romano l. divus ff. de Jure fisci cautum est,* ²⁶¹ *ut bona eorum in fiscum redigantur.* Putem cum D. ab Eyben *de Jure Pac. th. 12. lit. g. & Pufendorfiò cit. lib. 8. cap. 2. §. 6.* obsidum libertatem corporalem tantum arbitrio alieno eatenus committi, quatenus à loco, ad quem se obligârunt, non recedere, &, usque dum satisfactio præstetur, instar captivorum in custodia (liberaliori tamen) ²⁶² servari possunt. Ne verò, si longiori tempore obsides detinendi sint, nimium aggravetur ipsorum calamitas, æquissimum erit, ait idem Pufendorfius, substitutione novorum, priores liberare; uti & ad hoc operam dare Civitas tenetur, ut, quod oneris extraordinarii obsides præ cæteris sustinent, id ipsis, quantum fieri potest, aliunde pensetur.

Conditione impletâ, fideque, quam ²⁶⁴ Civitas interposuit, servatâ, obsides reddendi sunt: odiosa namque est obsidum obligatio, & ultra causam specificam, ob quam alienâ potestati fuere submissi, extrahi non debet. Grotius *d. l. §. 55.* Si tamen Civitas, cu- ²⁶⁵ jus civis in obsidem est datus, ex alia causa aliquid deberet alteri Civitati, in cujus potestatem obses venit, is retineri poterit, usque dum ex hac etiam causa satisfiat, non quidem ut obses, sed tanquam membrum Civitatis debitoris, quod juxta dicta in *cap. anteced. à num. 495.* jure repressaliarum servari potest. Grot. *d. l. §. 55.* Quod ipsum ²⁶⁶ verò ne fiat, caveri potest adjuncto pacto de reddendis obsidibus, ubi id, cujus nomine dati erant, impletum fuerit. Idem *ib.* Vitriar. ad Grot. *d. cap. 20. quest. 62.* Dubites tamen, an hòc modò satis cautum fuerit? Siquidem etiam ante tale pactum jam aderat obligatio de reddendis obsidibus post impletum promissionis; ideòque pactum, explicitè appositum, non producet arctiorem obligationem, quàm pactum tacitum. Nisi ergo expressè conventum sit de non retinendis obsidibus in causam aliam, ac cujus gratiâ dati sunt, cautio sufficiens non erit, ut indicat Muelen in *Commentar. ad Grot. cit. §. 55.*

Planè, si obses datus fuerit non cau- ²⁶⁷ sæ, sed personæ, personâ mortuâ, illius obligatio cessabit: sicut enim in captivo redempto ex decisione Ulpiani in *l. si patre ff. de Captivo.* pretium non debetur, quod in personæ locum successit; ita nec hinc persona manebit obligata, quæ personæ vicaria est facta. Grot. *d. l. §. 56.* ubi allegat exemplum Demetrii, post mortem fratris, pro quo datus erat obses, postulantis à Senatu Romano, ut dimittatur. Vitriar. *q. 63.* Aliud est, si moriatur, qui de- ²⁶⁸ dit obsidem: nec enim pacifcentium morte solvitur pactum, nisi (quod rariùs accidit) merè personale, & in personam promittentis restrictivè per particulam taxativam conceptum fuerit. D. ab Eyben *cit. th. 12. lit. g. in fin.*

§. II.

De Fidejussoribus & Pignoribus.

269 **S**ecundò Pacificationi nonnunquam accedunt *Fidejussores*, qui alienam obligationem in suam fidem recipiunt, ac in Pace promittunt, quòd ipsimet velint satisfacere ex suo, ad quod tenentur personæ principales. Quòd officium persæpe, qui mediatores sunt Pacis, exequentur, spondentes, conventa utrinque servatum
270 iri. Cui fidejussioni implicitum est foedus circa auxilium ferendum illi, qui contra pacta invaditur, adversus injuriæ authorem; ita tamen, ut sponsores ad hoc non teneantur, si ex nova causa bellum sit motum, sed tantùm si Pax conventa rupta fuerit. Pufendorf *lib. 8. cap. 8. §. ult.* Revideantur dicta à num. 144.

271 Istis Fidejussoribus nec beneficium ordinis nec beneficium divisionis, si plures sint, competere, Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 22. num. 31.* deducit ex eo: quia suam originem habent ex Jure positivo Romano, cujus auctoritas inter Gentes infirmò stat pede.

272 Crederem tamen, beneficium ordinis magis ex natura fidejussionis quàm ad miniculò Juris Civilis scaturire: siquidem obligatio fidejussoria, cum accessoria sit, & alienæ obligationi fortitùs assicurandæ superveniat, in eum demùm eventum fidejussorem efficaciter urgere videtur, quando principalis debitor non vult aut non valet
273 ex suo satisfacere. Atque hoc unicè modò discriminatur fidejussio ab expromissione, quà quis alienam obligationem omninò in se transfert, suò nomine implendam suscipit, & ita se principalem constituit debitorem. Pufendorf *lib. 5. cap. 10. §. 11.* apud quem Quintilianus in *declamat. periculum*, inquit, *sponsoris miserabile est: bonitate labitur, humanitate conturbat. Non aliter salvò pudore ad sponsorem venit creditor,*

274 quàm si recipere à debitore non possit. Quinetiam, si plures conjunctim pro uno fidejusserint, neque singuli in solidum se obstrinxerint, apparet, non solum civiliter, sed naturaliter ex ipsa fidejussori

bendi formula ad divisionem eos provocare, & pro rata duntaxat conveniri, nisi fortè quis eorum solvendo non sit. Pufendorf *d. l.*

Tertiò Pacificationi accedunt *Pignora*, quæ juxta Grotium sæpe cit. *lib. 3. cap. 20. §. 59.* quædam communia habent cum obsidibus, quædam propria. Commune dicit Grotius, quòd & ex alio jam debito retinentur, nisi obstet data fides, hoc est, expressè cautum sit, ne in aliam causam, quàm v. g. Pacis firmandæ, habeantur, juxta n. 266. proprium, quòd, quæ de iis est pactio, non tam strictè sumitur, quàm illa de obsidibus: neque enim æquale est odium: res enim natæ sunt, ut teneantur, non & homines. Sic iste. Addit
275 in *§. seq.* nullum tempus id efficere posse, ne luitio sit pignoris, si id præstetur, pro quo pignus suppositum est. Nam, qui actus causam veterem & novam habet, non creditur ex nova causa procedere. Ideò patientia debitoris veteri contractui non derelictioni imputatur, nisi certæ conjecturæ aliam interpretationem expriment: ut, si quis, luere cum vellet, impeditus id silentiò transmisisset tantò tempore, quoad consensùs conjecturam sufficere possit. Verùm nullas tam
277 firmas conjecturas fingi posse, statuunt Ziegler & Muelen in suis annotationibus ad Grotium *cit. §.* ut creditorem in conscientia securum reddere queant. Creditor enim pignus alienò nomine possidet, non sibi, sed debitori; nec possessionis sibi causam mutare potest. Diuturnum verò silentium debitoris, postquam intentio luendi impedita fuit, num sufficiens derelictionis argumentum præbeat? dubitant allegati Commentatores, præsertim cum præsumi possit, ideò cum per totum illud tempus siluisse, quòd salvum sibi manere jus suum non ignoraret; quam fortiorem esse, præsumptionem existimant, quàm illam Grotii de consensu tacito.

Ego in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. 278 lib. 1.*

lib. 1. tr. 2. cap. 4. à num. 285. admisi quidem præscriptionem juris luendi pignoris, quatenus ex contractu pignoratitio tanquam jus personale resultat; rem ipsam tamen & jus dominii, quod debitor habet in pignore, à creditore præscribi posse, negavi, & etiamnum nego, non obstante contradictione creditoris & acquiescentia debitoris: 279 quippe quæ in rebus duntaxat incorporalibus vim obtinet, interrumpendi possessionem ex parte unius, & conferendi ex parte alterius; in rebus autem corporalibus tamdiu manet apud antiquum dominum possessio, quamdiu res ab ipso vel alio ejus nomine 280 detinetur; nec silentium veri dominii, rem suam non repetentis, quidpiam operatur: quia aut non potest ulterius rem, etiam silente dominò,

retinere, quando supponitur, debitum jam esse solutum, dum, nullâ facta interpellatione, exitulo rei acceptæ statim eam reddere tenetur; aut, si debitum non solutum esse supponatur, non aliò titulò, quam pignoratitio, atque adeò ad pariendam præscriptionem idoneò, detentionem continuare valet. Si tamen per 281 tempus, de cujus memoria non constat, creditor in possessione rei pignoratæ bonâ fide perstiterit, optima nascitur præsumptio, alium interea titulum, quam pignoratitium, meliorem nempe, qui de mundo excogitari potest, supervenisse, prout Authores, de præscriptione immemoriali scribentes, loqui amant, secundum ea, quæ *cit. loc. cap. 6. à num. 43.* notata sunt.

§. III.

De Commeatu, seu salvo Conductu.

282 **Q**uartò vel in Pacificatione vel ante Pacificationem opus est *Commeatu seu salvo Conductu* in utilitatem & securitatem tum eorum, qui conveniunt ad tractandum Pacis negotium, tum rerum, ad ipsos pertinentium; sicut & in aliis negotiis aut rebus, ubi periculum in via aut in termino subtimetur, de commeatu seu salvo conductu *sicher Geleit/ Pass- 283 Porten* prospici solet. Est enim commeatus in genere nihil aliud, quam justum & perfectum immunitatis ab offensione, damno, vel inquietatione præsidium, uti describit Vitriarius ad Grotium *lib. 3. cap. 21. q. 17.* In specie verò commeatus pro compositione Pacis sunt literæ seu fidei publicæ codicilli, quæ de Pace tractantes cum securitate ire, & redire possunt, veluti notat Nicolaus Hertius in *Dissertat. de Literis Commeatus pro Pace* (extat in *tb. 3. suorum Opuscul. vol. 1.*) §. 2.

284 Hasce commeatus literas Legatis & aliis, ad tractatus Pacis se conferentibus, esse valde necessarias, tradit idem Hertius §. 3. tametsi enim, ubi Pax in urbe quadam aut loco neutrarum, ut vocant, partium concludatur, satis

videantur esse securi; quia tamen in ipso accessu in manus hostium incidere, aut sinistrum quid experiri possunt, consultius est, de hujusmodi scripta cautione sibi antea prævidere. Neque opineris, Legatos aliunde in 285 toto terrarum orbe securos esse, esto simili tesserâ non sint muniti: nam, ut in *cap. 4.* explicabitur, Legatorum immunitas ab hoste, ad quem mittuntur, multum dependet; &, nisi ab eo ultroneè admittantur, eumque in finem literæ commeatus concedantur, ditionem hostilem tutò non ingrediuntur. Hertius *d. l. §. 4.*

Distinguit Vitriarius *d. l. q. 18.* commeatum in universalem & particularem. *Universalis* est, qui toti v. g. exercitui conceditur; *particularis*, qui certis duntaxat personis aut rebus indulgetur. Qualiscunque verò sit, is instar privilegii, quod neque tertio noxium, neque danti admodum est grave, censetur; indeque laxâ magis, quam strictâ interpretatione, sed intra verborum proprietatem, dignus habetur à Grotio *cit. cap. 21. §. 14.* Et hæc la- 287 xior interpretatio, eodem teste, facilius adhibetur, quando non petenti datum

- datum sed ultrò oblatum est hoc beneficii genus; multòque magis, si ultra privatam publica quædam utilitas in negotio vertatur; quale profectò est nostrum, de quo conversamur, Pacis negotium. Hertius *d. l. §. 19.* Ut autem per exempla, ab eodem Grotio proposita, res ista magis explanetur,
- 288 Statuitur I. commeatum, militibus datum, non ad gregarios tantum, sed etiam ad Duces, medios & summos, porrigi; sicut & commeatus, datus Clericis, ad Episcopum extenditur: quia verbi proprietas largiorem hanc significationem non respuit. Grot. *d. cap. 21. §. 15.*
- 289 Statuitur II. commeatu, patri concessò, gaudere filium, non item uxorem, aliter quàm in jure commorandi: nam morari solemus cum familia, peregrinari sine ea. Grotius §. 17. Vi-
- 290 triar. *ibid. q. 22.* Sed quia maritus & uxor sunt personæ individua, cor & corpus unum; & privilegia, marito data, communicantur uxori: ideò Guilielmus van der Muelen in *Comment. ad cit. locum* Grotii commeatum etiam
- 291 ad uxorem extendit. Idque in casu nostro majori cum exigentia & decencia procedere, rectè judicat laudatus Hertius §. 11. quia missi pro Pace componenda non peregrinari sed & longius morari debent; & ideò benignior interpretatio prævalet, *ne eis matrimonio carendum sit*, ut discurret in facto non ab simili Ulpianus in *l. 4. §. 1. ff. de Usu & Habitât.* Clariss. D. Herz *de Fide Pacta cap. 2. §. 4. num. 47.*
- 292 Statuitur III. commeatu quoque comprehendendi famulum unum aut alterum in eo, quem sine tali comitatu ire indecorum foret, etiam si nullus legatur in literis expressus: nam, qui aliquid concedit, concedit, quæ necessitate morali sequuntur. Grotius
- 293 *d. §. 17.* Comitibus etiam, qui in professionem statim in principio electi, vel postea adsciti, vel etiam in itinere facti sunt obvii, commeatum proficere, ex Gentili & Boerio refert citatus Muelen; eique quoad illos, quos numero comitum habere, verò simile est, subscribit Hertius *d. §. 11.*
- 294 Hinc, ut scribit Idem *ibid.* Ambassadori, sub alterius Ambassadors comitatu iter facienti, commeatum non proficere, rectè respondet, & exemplis illustrat Vicquefortius; & ut docet Grotius in §. 19. expressò comitum nomine, non sunt intelligendi hi, quorum causâ magis est odiosa, quàm ipsius, cui prospicitur. Tales sunt piratae, latrones, transfugæ, desertores.
- Statuitur IV. in concessione eundi seu veniendi ad locum, unâ redeundi securitatem intelligi, non quidem ex vi verbi, sed, ut absurdum vitetur: neque enim inutile debet beneficium esse; nec, qui securè admittitur ad hostem, ab eo retineri, sed eousque defendi debet, usque dum ad terminum tutò redierit: unde Alexandri fides accusata, qui, quibus aditum indulserat, eos in ipso itinere iussit interfici. Grotius §. 16. num. 1. At cui abire datum, non & redire datum intelligitur: uti nec, cui venire concessum est, alium poterit mittere, vel contra: sunt enim hæc diversa, nec extra verba exspatiari ratio cogit. Grotius *d. §. num. 2.* Cui quidem Hertius §. 15. pro conditione rei non contradicit; at quoad Pacis negotium, si Rex aut alius, Summam Potestatem habens, eundi & veniendi facultatem ad locum destinatum acceperit, existimat, nihil eum contra mentem concedentis acturum, si locò sui Legatum mittere, ipsique literas commeatus assignare velit. Sed &, pergit Grotius *d. §. num. 2.* cui venire permissum est, semel veniet, non iterum, nisi temporis adjectio aliam suppeditet conjecturam. Quapropter, infert Hertius *d. §. 15.* cursores ultrò citròque ablegare, fas non erit, nisi specialiter dictum sit. Nam Princeps Civitatis ipse venire, aut libera mandata Legato dare potuit; neque præsumitur quis concessisse, quod multas occasiones fallendi suppeditare solet.
- Statuitur V. salvum conductum, personis concessum, includere etiam res & bona, quæ vel necessaria sunt ad iter assumendum, vel dignitati & conditioni personæ convenient; vulgò baggage: quia finis contemplatione mediorum pro mensura est in moralibus. Hertius §. 12. Ad res & bona alia, v.g. merces non porrigitur. Grot. §. 18.

003 Statuitur VI. commeandi securitatem ei, cui data est, deberi tum intra tum extra territorium concedentis: quia datur contra jus belli, quod per se territorio non includitur. Grot. §. 22.

301 De reliquo jus commeandi, cum beneficium sit Principis, vel Reipublicæ, vel alterius, à Summa Potestate speciale mandatum habentis (de quo videatur Hertius *d. dissert. de Liter. commeat. §. 20.*) morte concedentis non expirat, etiamsi hæc clausula reperitur inserta, *donec revocavero vel donec mutavero*: quantumvis enim voluntas cum morte extinguatur, & dubium non sit, quin, si dicatur, *quàm diu voluero, vel ad arbitrium & voluntatem no-*

stram, salvus conductus extinguatur: utpote cum desinat posse velle, qui mortuus est; aliud tamen obtinet in 303 priore clausula: cum voluntas morte non censeatur revocari, uti Jus Romanum indicat in *l. 4. ff. de Manumiss. vind.* neque necessum sit, ut novus volendi actus intercedat. Grotius *d. l. §. 20. & seq.* Muelen in *Comment. ibid.* Præterea nec morte Legati, vel alte- 304 rius, qui in vivis literas commeatus accepit, earum vim expirare, adstruit Hertius §. 12. quia & mortuorum cadavera, & multò magis ipsorum res & bona subinde molestantur: ut proinde & mortuis securitas, viventibus antehac promissa, prodesse valeat.

S E C T I O VII.

De Materiis, affinitatem habentibus cum Pace.

S U M M A R I A.

305. Descriptio induciarum. 306. Alia descriptio. 307. Defenditur prior. 308. Excusatur posterior. 309. & seq. Dividuntur inducia in breves & longas. 311. Breves etiam à Ducibus conceduntur. 312. Longa à Summa Potestate, vel ex ejus mandato. 313. Respectu contrahentium statim obligant. 314. Respectu subditorum à tempore promulgationis. 315. Effectus hujus rei ostenditur. 316. & seq. Refertur quorundam doctrina huic contraria. 318. & seq. Refusatur. 320. Juxta Grovium dies conventionis non est terminus à quo induciarum. 321. Bonè verò juxta Pufendorfium. 322. Cujus opinio defenditur. 323. Adjungitur declaratio. 324. & seq. Terminus ad quem in induciis computari debet. 326. & seq. Explicatur, quidnam liceat tempore induciarum longiorum. 328. & seqq. Declaratur, quidnam liceat tempore induciarum breviorum. 331. Animadversio circa sententiam Grovii. 332. & seqq. Quidnam concessum sit circa res, pro derelicto habitas? 335. & seqq. Quousque durent inducia? 338. & seq. An in induciis valeat illud: *frangenti fides frangatur eidem?* 340. & seq. Post inducias breves non opus est

novà denuntiatione bellicà, bene verò post longas. 342. Describuntur arbitri. 343. & seq. Duplex eorum genus. 345. & seq. Uti & duplex officium. 347. & seq. Quid in dubio judicandum? 349. Quas regulas servare debeant arbitri? 350. & seqq. Quid circa causam possessionis & proprietatis arbitri facere debeant? 353. Laudo arbitri standum est. 354. Nisi constet de aperta fraude. 355. Ab ea provocari non licet. 356. & seq. Datur exceptio. 358. & seqq. Exemplum valde illustre subjungitur. 361. Explicatur deditio. 362. & seq. Dividitur in absolutam & limitatam. 364. & seqq. An & quomodo deditio absoluta conferat jus universale in personas, res & bona deditorum? 369. Effectus deditiois conditionata attingitur. 370. & seq. Sors declaratur, & in dubium vocatur. 372. Nostri tenent circa sortem pavidum. 373. Explicatur certamen singulare. 374. & seqq. Ejus licetias, aliatis variis rationibus; summarum mittitur. 378. & seqq. Solide propugnatur. 382. & seq. Limitatur. 384. & seqq. Quisnam in talibus præliis pro victore sit habendus? 387. & seq. Cujusnam consensus enim in finem requiritur?

§. I.

De Induciis.

905 **M**ateriæ, Paci confines, sunt Induciæ, Deditio, Arbitrium &c. *Induciæ* vocantur aliò nomine *armistitium* aut

treuga, & describuntur à Grovio *lib. 3. cap. 21. §. 1. num. 1.* quòd sint conventio, per quam bellò manente, ad tempus bellicis actibus abstinetur. Reti- 306 netur

netur hæc descriptio præ altera, quam dedit tum Varro, inducias Pacem castrorum paucorum dierum appellans; tum Paulus Jctus in *l. 19. §. 1. ff. de Captivis. Et postl'm.* inducias fieri existimans, cum in breve & in præsens tempus ³⁰⁷ convenit, ne invicem se laceffant. Possunt enimverò induciæ etiam in longum ac longissimum tempus protolari, veluti constat exemplis Veterum Romanorum, qui Æquorum Legatis inducias annorum octo concesserunt, ut refert Livius *dec. 1. lib. 4. cap. 16.* Vejentibus dederunt inducias viginti annorum. Idem *ibid. cap. 19.* cum antea, ut constat ex *lib. 1. cap. 6.* in centum annos promissæ fuerint; Hertrurix capitibus ab initio inducias triginta, postea 40. annorum indulserunt. Idem *lib. 9. cap. 25. & lib. 10. cap. 26.*

³⁰⁸ Constat etiam exemplis nostrorum temporum, dum ex Imperatoribus Christianis Augustissimus Leopoldus felicissimæ recordationis in Pacificatione Carlowizensi inducias cum Turcis ad viginti quinque annos; & nuper Augustissimus noster Carolus VI. in Pace Passarowizensi ad viginti quatuor annos condixerunt, ut constat utrobique ex *art. 20.* Attamen pro excusando Varrone & Paulo dici posse, arbitratur Pufendorf *lib. 8. cap. 7. §. 3.* eos ob oculos habuisse illas duntaxat inducias, quæ, manentibus utrinque in expeditione exercitibus, solent iniri, quæ regulariter non nisi paucorum dierum sunt; non autem illos, quibus totus belli apparatus dissolvitur. Ex quo

³⁰⁹ Colligitur, inducias non malè dissectari in breves & longas. Breves sunt, quæ paucorum dierum aut mensium intervallò certi negotii, v.g. colloquii instituendi, permutandorum captivorum, aut mortuorum sepeliendorum gratiâ concluduntur. Longæ sunt, quæ ³¹⁰ ad tempus longius 6. 10. 20. aut plures annos, sublatò ex utraque parte apparatu & strepitu bellicò, panguntur. Et hæc posteriores induciæ propius accedunt ad Pacem; imò non incongruè Max temporalis nuncupantur; ut patet ex superius dictis in *num. 17.* & amplius ex infra dicendis patebit.

³¹¹ Inducias breves concedere, Ducum

est, nec Summorum tantum, sed & minorum; iis nempe, quos oppugnant, aut obsessos tenent, & se suasque copias quod attinet, ut differit Grotius *d. lib. 3. cap. 22. §. 8.* Nam administrationi militari hæc quietis imago inesse creditur. Vitriar. *ibid. q. 9.* Longiores ³¹² inducias dare nequeunt Belli Duces, etiam Summi, præterquam si mandatum aut consensus Regum vel Populorum, quorum auspiciis bellum geritur, accesserit; quemadmodum nec Pacem, cum qua prolixiores induciæ multum conveniunt, inire possunt. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 19. num. 4. & 5.*

Tempus, ex quo induciæ suum operantur effectum, aliud assignat Grotius *d. lib. 3. cap. 21. §. 5.* respectu contrahentium; aliud respectu subditorum. Respectu contrahentium statim obligant induciæ; postquam contractus fuit absolutus. Respectu ³¹⁴ subditorum incipit obligatio à die promulgationis, sicut obligatio, per Legem inducta; imò, si publicatio tantum in uno loco sit facta, non per omnem ditionem eodem momentò se exerit, sed per tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam. Cui consequens est juxta hunc ³¹⁵ Auctorem, quòd, si quid interea contra inducias à subditis factum sit, ipsi à pœna sint immunes; etsi contrahentes nihilominus damnum resarcire, & quæ res hinc inde sunt captæ, si adhuc extent, restitui debeant, aut, si consumptæ fuerint, in quantum evaserunt ditiores. Vitriar. ad Grot. *d. l. quest. 6.*

Hunc Grotii discursum acriter per- ³¹⁶ stringunt *cit.* Textor *à num. 17.* & Muelen *ibid.* in suo *Commentar.* partim quòd latum sit discrimen inter Legem & inducias: quia Lex est regula externa; secundum quam debite cognitam & applicatam humanæ actiones sunt instituendæ, adeoque publicatione indiget; induciæ autem sunt contractus, à Superiore totius Civitatis nomine celebratus, obligans non tantum Superiorem, sed omnes subditos, quorum nomine celebratus est, statim à momento perfectæ conventionis, ut vel non faciant deinceps hostilia, vel, si fecerint, pro rei qualitate, atque ex

317 bono & æquo, fiat restitutio: partim quia, si induciæ non obligent subditos ante publicationem, evincitur contra Grotium, quòd actus hostiles intermediò tempore sint permessi, nullaque consurgat obligatio, res intereà captas restituendi, aut damnum, quod datum est, resarciendi.

318 Nolim hanc litem aut protelare aut profligare, sed, cùm in antecedentibus non unâ sed repetitâ vice adnotaverim, Pacem, licet sit species conventionis quoad Pacificantes, habere tamen vim Legis quoad subditos; eâdem ratione admittere possum, inducias respectu subditorum obtinere Legis figuram, tametsi respectu paciscentium rectè dicantur conventio. Imò, si inducias præcisè ad speciem pacti publici etiam in ordine ad subditos revocare placeat, sequetur quidem, statim atque mutuò consensu perfectionem acceperunt, obligari omnes eos, quorum vice sunt initæ, sive sciant, sive ignorent; hòc tamen inter ignorantes & scientes servatò discrimine, quòd isti in casu contraventionis tam ad poenam quàm totalem damni resarcitionem teneantur; illi nec poenam solvere, nec aliquid restituere obstringantur, nisi quatenus ex captis & lucris bellicis locupletiores facti juxta num. 315.

320 Num autem terminus, à quo incipit induciarum obligatio, sit ipsa dies conventionis initæ, vel dies altera immediatè sequens? Non inaniter disceptatur. Grotius *cit. cap. 21. §. 4. n. 3.* non vult diem conventionis pro principio obligationis statuere: quia, à qua die mensura aliqua temporis incipere dicitur, illa dies intra mensuram non erit: nam ejus præpositionis natura est, discernere, non conjungere. At Pufendorf *lib. 8. cap. 7. §. 8.* longè aliter ratiocinatur: nam, inquit, maximè est pars rei. Unde, si ita conventum sit: induciæ erunt in decem dies à calendis Juliù; nemo sanè hoc aliter interpretabitur, quàm illas calendas induciis quoque comprehendere. Neque semper voculæ à vis est, discernere eam rem, cui apponitur, à sequente, sed sæpe initium notat in aliqua re comprehen-

sum. Quid notius illis locutionibus à capite ad calcem, ab ovo ad mala?

Mihi Pufendorffii ratiocinatio longè 322 stringentior apparet illâ Grotii. Eique confirmationis gratiâ subjicio, quòd terminus, à quo incipit obligatio, non possit accuratiùs dignosci, quàm ex initio obligationis: hæc autem, tanquam effectus, mox oritur, atque dum causa illius, id est, conventio in actu ponitur: ergo, nisi per pactum speciale suspendatur obligatio, statim est efficax, & sic à die conventionis sumit exordium. Subne- 323 cto quoque declarationis causâ, terminum à quo intelligi diem conventionis, quando paciscentium facultas non dependet ab alterius ratihabitione: nam, ubi ratihabitione Superioris est necessaria, terminus à quo est dies ratihabitionis, utpote quæ ex Jure Gentium non retrotrahitur ad tempus rei gestæ, sed ad tempus rei, per subsequentem assensum probatæ; nisi ex circumstantiis aut consuetudine aliud colligi possit. *Textor cit. cap. 19. num. 25. & seq.*

De termino ad quem sinè contra- 324 dictione video receptam esse sententiam Grotii *d. §. 4. num. 2.* illum nempe computari in termino induciarum, & consequenter inducias, ad decem dies aut unum mensem conventos, durare etiamnum in die decima vel ultima mensis. Magis enim verò naturale est, ut terminus sumatur, qui pars sit rei: terminus namque ab Aristotele dicitur, *quod ultimum cujusque est*; nec usus repugnat: quia, si quis dix- 325 rit, ut intra diem mortis ejus aliquid fiat, ipse quoque dies, quò quis mortuus est, numeratur *l. si quis ff. 133. de Verb. significat.* Hæcque interpretatio multò magis est sumenda, ubi temporis productio favorem in se habet, ut in induciis, quæ humano sanguini parcunt. Subinde verò terminus ad quem determinatè non exprimitur, puta, si negotium, cujus respectu fiunt induciæ, sit tale, ut, quantò temporis spatìo perfici valeat, determinatè sciri nequeat, cujusmodi est ipsa Pacis tractatio: tunc ergo existimem, terminum ad quem esse tempus finiti vel abrupti negotii, quod per tractatus Pacis

Pacis aut in Pacem vertitur, aut in bellum resolvitur. Textor *d. l. num. 27.*

326 Quantum per inducias liceat, quantum non liceat, ex ipsa definitione datur intelligi, verba sunt Grotii *d. cap. 21. §. 6. num. 1.* Illiciti nempe sunt omnes actus bellici, sive in personas sive in res; id est, quidquid vi fit adversus hostem: id enim omne per induciarum tempus fit contra Jus Gentium, ut in concione ad milites loquitur L. Æmilius apud Livium. Nec tantum hoc intelligendum venit de actibus belli violentis, sed etiam dolosis: nam & si tempore belli liceret uti dolis (repetantur asserta in *cap. anteced. à num. 456.*) non liceret id induciarum tempore, quò, quidquid licentia bellica permittit, interdictum censetur: Textor *cit. cap. 19. num. 7.*

328 Verum hæc regula cum Vitriario *d. l. quest. 7.* ad inducias longiores videtur coarctanda. Nam induciæ breviores ordinariè non continent illimitatam ab omni hostilitate cessationem, sed restrictam ad terminos conventionis. Sic induciæ, obsessis urbibus datæ, solummodo militibus præsidariis patrocinantur, non autem impediunt, quò minus & auxilia, si quæ mittantur, intercipientur, & copiæ hostiles, alibi repertæ, inter inducias jure belli capiuntur, occiduntur, dispergantur.

329 Sic eadem induciæ, nisi aliud inter partes actum sit, ex utraque parte relinquunt facultatem continuandi munitionem, fossas producendi, aggeres extruendi, cuniculos agendi, reparandi muros, eaque faciendi, quæ cæteroquin spectant ad belli præparatoria, uti v. g. est conscriptio & advocatio militum. E contra muros quatere globis tormentariis, vel scalis admotis transcendere, turres pulvere nitrato subvertere, ac vicissim in obsidentes erumpere, eorum molimina & opera subruere, plumbeum imbrem in eos effundere, vel aliquid agere, quod in actuali congressu aut certamine ad laceffendos & lædendos hostes fieri consuevit, non licet: utpote cum similes actus (nisi aliter pacificentibus placuerit) suapte naturam induciis adversentur. Textor *cit. cap. 19. num. 11. §. 12.*

Scio, Grotium *d. cap. 21. §. 10.* & 331 Muelen ad ipsum in *Commentar.* strictius procedere, & nihil pendente induciarum tempore admittere, quod statum antecedentem quoquò modò immutet; scio etiam, Pufendorffium *d. lib. 8. cap. 7. §. 10.* longius excurre, & omnes actus merè defensivos ceu licitos indulgere, licet fortè sub alio prætextu induciæ sint petitæ & obtentæ. Sed non poenitet, adductamox dilucidatione, mediâ quasi viâ, incedere.

Quòd si rescire petas, an loca, ab 332 hostibus induciarum tempore derelicta, occupare liceat?

Grotius *d. l. §. 8.* respondet, licere ea occupare, si verè derelicta sint: cum etiam Pacis tempore rem, ab alio verè pro derelicto habitam, occupare vetitum non sit. Quando nam au- 333 tem res verè pro derelicta sit reputanda, explicat Textor *d. l. n. 9.* si nempe hostis ex toto districtu vicino discesserit, & loca aliqua planè vacua reliquerit, maximè si, quod Galli quondam fecerunt in Civitate Leodiensi, fortasitum ipsum dejecerit. Sin au- 334 tem hostis ob pecuniam necessariorum locum deseruerit, aut ob militum defectum reliquerit incustoditum, illum pro verè derelicto censi non posse, judicant Vitriar. ad Grot. *d. l. quest. 10.* & Muelen in *Comment. id. §. 8.* eaque de causa reprehenditur Belisarius, qui prætextu derelictionis urbes, à Gothis ex simili causa desertas, per inducias invasit.

Cessant induciæ vel lapsu termini, 335 de quo in *num. 324.* vel contrariâ partium voluntate, quibus utique permissum est, à suis placitis mutuò consensu recedere; vel partis alterius rupturâ; quò posteriore casu liberum est parti læsæ, ad arma redire, aut induciarum continuationem petere, quin & poenam, si aliqua in contravenientes conventa fuerit, exposcere; adeò tamen, ut, si poena exposcatur 336 & solvatur, regressui ad bellum censetur esse renuntiatum: ideò enim poena repetitur & præstatur, ut cætera salva maneant: uti à contrario, si bellum instauretur, à poena recessum esse videtur. Grotius *d. cap. 21. §. 12.*

337 *Muelen ibid.* Apud quos etiam §. 13. videre licet, factis privatorum inducias non rumpi, nisi publicus actus accesserit, nempe vel imperii vel ratihabitionis ex parte ejus, cujus auctoritate bellum geritur; quæ ratihabitionis tunc quoque censetur accedere, si, qui deliquerint, nec puniantur, nec dedantur.

338 Lego quidem apud Clariss. P. Eberth *de Pace cap. 7. §. un. n. 14.* à quibusdam, inter quos est Mynsinger *singular. Observat. centur. 4. observat. 7.* non approbari in induciis illud vulgatum *ex cap. 75. de R. J. in 6.* frangenti fidem fides frangatur eidem; & consequenter recessum parti læsæ non concedi, tametsi induciæ ab altera parte sint

339 ruptæ. Sed quia rationes, pro hac opinione adduci solitæ, solidæ non sunt, permanendum est in communissima traditione, quod æquitatis & æqualitatis ratio concedat, ut, si compaciscentium unus violet fidem, alter

fidem, à se præstitam, impunè non ferret. Conferantur cum *cit. Authore à num. 16.* dicta superius in n. 208. *Et seq.*

Cessantibus porrò induciis, ad re-³⁴⁰petendum bellum novâ indictione opus non esse, statuit Grotius *cap. 21. §. 3.* nam, sublatò impedimentò temporali, ipsò jure se exserit status belli, non mortuus, sed sopitus, ut dominium & patria potestas in eo, qui à furore convaluit. At, sicut in in-³⁴¹duciis brevioribus hoc libens largior; ita in longioribus, quibus apparatus bellicus planè dissolvitur, quibusve hæc clausula regulariter inest, aut inesse debet, ut *interea de controversia penitus tollendâ tractetur*, cum Pufendorfio *lib. 8. cap. 7. §. 6.* & Clariss. D. Herz *de Fide Pacta cap. 2. §. 4. num. 45.* si non necessarium, saltem decorum reor, iteratam belli indictionem præmittere, ut testemur, nos bellò non delectari, neque per nos stetisse, quò minùs Pax plena coiret.

§. II.

De Arbitrio.

342 **P**acificacioni non multùm absimile est arbitrium seu compromissum, quò partes, inter se bellò confligentes, unum aut plures communi votò eligunt, ut controversias, quarum intuitu bellum est motum,

343 dirimant. Idque dupliciter fieri potest. Primò, & minùs propriè, ut, qui in arbitros assumuntur, conciliatoris duntaxat aut mediatoris vices agant, sicque compromittentes non teneantur præcisè ipsorum arbitrio stare, de quibus à *num. 63.* Pufendorf *de J. N. lib. 5. cap. 13. §. 7.* Secundò & magis propriè, ut, quod arbitri pronuntiaverint, vim habeat sententiæ, ac compromittentes ad observantiam ex pacto antecedenti obliget. Pufendorf *d. cap. 13. §. 3.*

345 Arbitrorum, secundò modò designatorum, officium secundùm asserta Grotii *lib. 3. cap. 20. §. 47. num. 1.* variat. Vel enim eliguntur in vicem Judicis, an cum laxiori quadam potestate. Si primum; arbitri judicant se-

cundùm Leges. Id quod consulere videtur Seneca *lib. 2. de Benefic.* ubi appositè scribit: *melior videtur conditio causæ bonæ, si ad Judicem, quam si ad arbitrum mittitur: quia illum formula includit, Et certos, quos non excedat, terminos ponit; hujus libera Et nullis adstricta vinculis religio Et detrabere aliquid potest, Et adjicere, prout humanitas Et misericordia impulit.* Si secundum; judicant ex hu-³⁴⁶manitate & benignitate. Nam, ut indicat citatus Seneca, & roborat Aristoteles *Rhetor. 1. cap. 19.* arbiter id, quod æquum est, respicit; Judex Legem: imò arbiter ejus rei causâ reperiendus est, ut valeret æquitas. In du-³⁴⁷bio autem ex sententia ejusdem Grotii *num. 2.* non laxa sed stricta potestas arbitro concessa videtur, sicut aliàs in dubio, quod minimum est, sequimur: faciliusque est, ut quis lædatur, si arbitro laxa, quàm strictior facultas, concedatur. Hocque præcipuè ob-³⁴⁸tinet inter Summos Principes, qui, cum Judicem communem non habeant,

beant, arbitrum præsumuntur adstringisse iis regulis, quibus Judicis officium adstringi solet. Siquidem juris stricti relaxationem suadere illorum potissimum est, qui citra compromissum litigantibus tanquam communes amici sese interponunt, Pufendorf *d. libr. 5. cap. 13. §. 5.*

349 Quas regulas aut Leges sequi teneatur arbiter, paucis delineat *cit.* Pufendorf: uti, inquit, qui inter cives jus dicit, regulariter sequitur Leges Civiles, quibus litigantes sunt subjecti: ita, qui pronuntiaturus est inter eos, qui communes Leges Civiles non agnoscunt, Jus Naturale (addo ego Jus Gentium) pro norma habebit; nisi ipsæ partes actum suum ad certæ Civitatis Leges positivas attemperarint. Plura circa ordinem procedendi, & quod judicatum est, exequendi subjicit hic Author in §. 8. *Et seqq.*

350 Illud, quod docet Grotius *d. cap. 20. §. 48.* & repetit Vitriar. *ibid. quest. 53.* arbitros, lectos à Populis aut Summis Potestatibus, de principali negotio pronuntiare debere, non de possessione; eâ subjunctâ ratione, quod possessoria Judicia Juris Civilis sint, Jure Gentium autem possidendi jus dominium sequatur: illud, inquam, non apud omnes assensum invenit. Nam possessoria judicia eatenus quidem Juris Civilis esse non malè dicuntur, quatenus certos quosdam effectus secum trahunt, Juri Naturali prorsus incognitos; cujusmodi sunt, quod spoliatus ante omnia sit restituendus; quod causa possessionis & proprietatis non dividi, sed ab eodem Judice tractari, & illa ante istam tum cognosci tum judicari, & decidi debeat.

352 Quin autem Jure Naturali & Gentium sit proditum, ut, si de possessione non liqueat, prius de illa summarie discèptetur, in ordine ad onus probandi à possessore in petitem transferendum, & quietem interea inter dissidentes conciliandam; ut, cognitione durante, nihil innovetur; ut, petitem non probante, secundum possessorem pronuntietur; nullatenus dubitaverim. Pufendorf *cit. cap. 13. §. 6.* Ziegler ad Grot. *d. §. 48.* Muelen *ibid. in Comment.*

Ubi arbiter laudum seu sententiam pronuntiavit, illi standum est à compromittentibus, sive fuerit æqua sive iniqua: nam, si liceret super æquitate vel iniquitate sententiæ ulterius litigare, ad alium arbitrum foret recurrendum, qui super ista cognosceret: de cujus æquitate si iterum ambigeretur, alius esset constituendus arbiter, & sic in infinitum, ut oculatè notat Pufendorf *cit. l. §. 4.* in fine limitationem; subjungens, si manifestè appareat, arbitrum cum altera parte colludere, aut ab eadem donis corruptum, aut pactum in fraudem nostram inivisse: nam, qui apertè ad alterutram sese partem applicat, arbitri personam amplius gerere nequit.

Quamquàm verò (ita sermocinetur Grotius *d. l. §. 46. nam. 2.*) de talibus arbitris, in quos compromissum est, Lex Civilis statuere possit, & alicubi statuerit, ut ab iis provocare, & de injuria queri liceat; id tamen inter Reges ac Populos liberos locum habere non potest. Nulla enim hic est Potestas Superior, quæ promissi vinculum aut impediatur, aut solvat. Vitriarius ad Grot. *d. l. quest. 52.* Continere nihilominus potest, ut arbitrio non stari, sed quasi ad aliam & novam cognitionem provocari necesse sit. Nam, si duo assumantur arbitri, & isti inter se dissentiant, unò pro possessore, alterò pro petitemo judicante, neutrius sententia valet aut stringit. Eundem igitur est ad arbitrum tertium, cujus ultimata decisio causam perimit, & omnem ulteriorem recursum admittit; ut verè de illo, quod dixit Plinius in *præfat. Natural. historia*, pronuntiarum valeat: *Summum quisque cause sue Judicem facit, quemcunque eligit.* Illustre hujus rei exemplum nostrò ævò vidimus in causa Aurelianensi, quæ exitiali bello in Imperio Romano seu causam seu prætextum dedit, dum annò 1685. idibus Maii Serenissimus Princeps & Elector Palatinus Carolus Heidelbergæ sinè ulla prole decessit, ejusque Successor Serenissimus Philippus Wilhelmus Dux Imperii Neoburgicus, tanquam proximus legitimus agnatus, non modò Electoratum & bona immobilia feudalia, sed etiam cæteros

Comitatus, ditiones & urbes, oppida, vicos, & bona allodialia, tam mobilia quam immobilia præterdit & apprehendit; contradicente quoad allodialia, & quæ allodialium jure censentur, Serenissimâ Ducisâ Aurelianiensi Elisabetha Charlotta, tanquam unica defuncti Domini Caroli Electoris Sorore Germanâ. Nam in Pace Riswicensi annô 1697. initâ tum octavô tum separatô articulô conventum est, ut juxta formam ibi latius expressam causa hæc Sacræ Cæsareæ nec non Regiæ Majestatis Galliarum arbitriô definiretur, & quatenus non foret

uniforme, tandem Summi in terra Christi Vicarii, Romani Pontificis arbitrari sententiâ decideretur. Quod & factum est, cum, discordante inter se Cæsareorum ac Regionum Delegatorum laudô, Sanctissimus D. N. Clemens XI. sanctæ memoriæ conformiter laudo Imperatorio finalem sententiam pro Serenissimo Electore Palatino 1702. die 17. Februarii promulgavit: quia in feudo Regali & patrimonio fiscali seu publico tanquam Dux, non quidem hæreditariô, sanguinis tamen & Regni ac Ducatus jure successit.

§. III.

De Deditioe, Sorte, & Singulari Certamine.

361 **P**Aciquoque, imò & arbitrio, contermina est *Deditio*, quâ unus aut plures ex Belligerantibus aut propter virium debilitatem, aut propter adversam fortunam se vel sua hostis arbitrio permittunt.

362 Est vel absoluta & illimitata; vel conditionata & restricta. *Absoluta* est, quando quis se suave libero & merito hostis arbitrio auf *Gnad und Ungnad* permittit; aut quando se tradit in fidem & clementiam hostis; aut, quando se dedit hostis sapientiæ, moderationi, vel misericordiæ: hæ enim formulæ in idem recidunt, & mera blandimenta sunt, reipsâ Victorum arbitrio deditos committentia. Grotius *lib. 3. cap. 20. §. 50. num. 3. & seqq.*

363 *Conditionata* est, quando aliquis alterius quidem potestati se vel sua subjicit, sed sub conditionibus, quibus aut singuli sibi consulunt, aut toti universitati, auf *Accord oder Capitulation sich ergeben*. Brunneinan. *de Pace Politica dissert. 8. th. 3.* & ibi Becman.

364 Deditio absoluta confert Victori jus universale quoad personas, res & bona deditorum, ita ut ille pro suo libitu disponere valeat; isti patienter ferre debeant. Grotius *d. l. §. 49. n. 1. & 2.* Qui etiam, si belli jus externum seu Jus Gentium quoad forum externum respiciamus, potestatem in vitam ac libertatem personalem Victori adstruit;

consentiente Becmannô *cit. l.* ac inter alia confirmante ex Curtio *lib. 3. cap. 12.* ubi Mater ac Conjugæ Darii, postquam in Alexandri manus pervenerant, adesse supremam horam ratæ, tacite operiebantur victoris arbitrium. Indeque Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 28. num. 18.* scribit, nunquam ex eo, quod captivi sint interfecti, querelam auditam, quasi Jus Gentium esset violatum. Verum in *cap. anteced. n. 150.* negavimus, Victori jus in vitam ditionum competere; & in *num. 344.* servitutem in bellis Christianorum, sublatam esse, advertimus; ipseque Grotius *d. cap. 20. §. 50. num. 1.* monet, Victorem, ne quid injustè faciat, spectare primùm debere, ne quem occidat, nisi suô facinore meritum; uti & ne cui quidquam auferat, nisi injustam poenam. *Intra hunc modum, ait ille, quantum securitas patitur, ad clementiam & liberalitatem propendere semper honestum est, interdum pro circumstantiis etiam ex morum regula necessarium.* Profectô non oportet Victorem insolenter uti victoriâ, sed tali cum moderatione, ut, quæ citra detrimentum publicæ securitatis permitti possunt, victis permittat. Nam, qui etiam absolute in fidem se dat Victoris, eique summum in se vel fortunas suas arbitrium defert, sibi persuadet, eum rectè arbitraturum, nec ultra humanitatis & æquitatis

tatis leges excursurum. Muelen ad Grot. cit. §. Unde Seneca de Clementia, Clementia, inquit, liberum arbitrium habet, non sub formula, sed ex æquo & bono 367 *judicat*. Et Becmanus citatus allegat & laudat Alexandri clementiam, præfatis Darii tum Matri tum Conjugi, quibus ex pristina fortune magnificentia, præter fiduciam, defuit nihil, exhibitam; in cujus consideratione Darius in hanc vocem erupit: *Dii patrii primum mihi stabilite Regnum; deinde si de me jam transactum est, precor, ne quis Asia Rex sit, quam iste tum justus hostis, tum bene 368 nescius victor*. Curt. lib. 4. cap. 10. Textor quoque cit. cap. 28. num. 16. & 17. *judicat*, nec Lacedæmoniorum probandam sævitiam, qui deditos Plataenses omnes interfecerunt; nec imitandam Corcyreorum in Corinthios captivos crudelitatem; è quibus vicanos per dispositos armatos trucidarunt. Nempè, ut observat Didacus Saveria Corona Goth. cap. 5. non minus urbanitate, quam viribus sepe hostes vincti compertum est. Rememorentur asserta in cap. 1. à num. 348.

369 Deditio conditionata fortius aut amplius jus victori non tribuit, quam in capitulatione seu concordia fuerit expressum: hæc enim, ut disserit Grotius §. 51. aut singulis paciscentes consulunt, ut quibus vita salva, aut corporum libertas, aut quedam bona excipiuntur; aut etiam 370 Universitati: quarum nonnullæ etiam mixtum quoddam Imperium possunt induere. Textor cit. cap. num. 14.

Sortem etiam non nihil affinem esse Paci, constat ex eo, quod hoc fortuitò mediò controversiæ inter Summos Imperantes terminentur. An verò licitum sit, fortis alex. controversiam bellicam submittere? Dubitat vehementer Grotius d. lib. 3. cap. 20. §. 42. imò non aliter eam admittit, quam si dere, quæ deducitur in litem, plenum habeamus dominium: cum ad subditorum vitam, pudicitiam, & similia Civitas, & ad bonum Civitatis tuendum Rex arctius obligetur, quam ut omittere possit eas rationes, quæ ad sui & aliorum tutelam maximè sunt 371 naturales. Limitat tamen, si verà æstimatione qui injustò bellò impeti- P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

tur, tantò sit inferior, ut resistendi nulla spes sit: tunc namque sortem afferri posse, concedit, ut certum periculum incertò evadat, quod est de malis minimum.

Ego, quamvis probare nolim pro- 372 miscuum sortis usum, præcipuè si moralis sit certitudo, fore, ut armorum felicitate res ad desideratum finem perducatur; attamen, ubi causa belli est dubia, & spectatis omnibus, eventus belli incertus, præstat utique, rem, cuius Imperans non quidem Dominus sed legalis administrator est, sortis incertitudini committere, quam animas & corpora unà cum rebus in tot & tanta belli discrimina præcipitare. Ziegler ad Grot. citat. §. 42. Muelen *ibid*.

Demum ad Pacem reducitur Singu- 373 lare certamen, quatenus eò bellum, aut jam indictum sopitur, aut indicendum impeditur: id enim agitur, ac duo pluresve ex utroque Bellumgerentium, parte congregiuntur eà lege, ut victoria sit penes illum, cuius selecti pugiles extiterunt victores. Sed hunc quo- 374 que modum de solo Gentium externo Jure, non etiam interno & in foro conscientiæ procedere, existimat Grotius d. cap. 20. §. 43. num. 2. & 3. tum quia in se & in DEUM peccat, qui sibi vitam, à DEO pro magno beneficio concessam, tam vili æstimat, & sorti per duellum committit: tum quia, si 375 bellum sit justum, uti si agatur de multorum innocentium salute conservanda, pro ea totis viribus nitendum ac laborandum est: tum quia conditò 376 certamine uti, tanquam testimoniò bonæ causæ aut Judicii Divini instrumentò, vanum est, & à vera pietate alienum. Exceptionem subdit *ibid*. 377 num. 4. una res est, inquit, que tale certamen justum ac pium potest reddere ex una duntaxat parte; si alioquin omnino expectandum sit, ut, qui injustam causam fovet, victor sit futurus, cum magna innocentium strage: nihil enim ei imputandum est, qui mavult eâ ratione certare, que spem ipsi maximè probabilem ostentat.

Vereor tamen, ne Grotius hac in 378 parte non adeò multos reperiat sectatores. Nam, ut nihil dicam de Veterum

terum exemplis, ab eo *d. §. 43. num. 1.* recensitis, videlicet de prælio singulari inter duos, Æneam & Turnum, Menelaum & Paridem; inter binos utrinque, Ætolos & Eleos; inter ternos utrinque, Horatios Romanos & Curiatios Albanos; inter ternos utrinque, Lacedæmonios & Argivos: 379 etiam in Historia sacra *1. Reg. 17.* monomachia occurrit inter Davidem pro parte Hebræorum, & Goliathum pro parte Philistæorum certantes; occurrunt alia inter Christianos Principes exempla, quorum aliquot refert Magnif. D. P. König ad *tit. Decret. de Clericis pugnans. in Duello num. 6.* cum quo & reliqui Canonistæ, repetentes ad *cit. tit.* hujusmodi duella pronuntiant licita, veluti Clariff. DD. Engel *ibid. num. 10.* Schmalzgrueber *num. 8.* 380 Benedictus Schmier *n. 2.* Et, si quid evincerent fundamenta Grotiana, deberent quoad forum animæ improbari, dum in eo vita, à DEO concessa, prodigitur; salus innocentium periclitatur; & justitia causæ ex futuro & incerto belli exitu quæritur, ut gnæviter observat Clariff. D. Herz *de Fide* 381 *Pacta cap. 2. §. 3. n. 38. inf.* Longè igitur majori cum efficacia licebit contra Grotium arguere: bellum plurimum millium, ex justa causa auctoritate publicâ susceptum, est licitum: ergo etiam bellum duorum, auctoritate publicâ susceptum, est licitum; imò magis, quàm illud: hic enim solummodò unius vel alterius vita, nec multorum, sed nullius innocentis salus in discrimen conjicitur.

382 In eo sanè casu, quò bellum movetur contra barbaros, Christiani Nominis inimicos, nec Regio tantum sed & Religio, conductò singulari tentamine, ancipiti alex committitur, sententia Grotii cum *cit. D. Herzio* per modum exceptionis recipi potest: quandoquidem causa Religionis est causa DEI, pro cujus tuitione cuncta humanæ potentix media apprehendi, vires omnes exferi, sanguis & vita con- 383 secrari debent; &, quia DEUS *superbis irascitur, qui plus viribus quàm Dromo tribuunt Providentiæ,* ut ait Didacus SAVEDRA *Coronæ Goth. cap. 5.* econtrà in

se confidentibus nunquam deest; uti cum antiqua tum recentia perhibent monumenta, de victoria quàm optimè sperandum est: nunquam enim, ait Illustr. D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 7. cap. 1. num. 21.* deerunt illis victoriæ, qui assistentem habent DEUM exercituum. Cum Maximiano, Maxentio, Licinio iteratis præliis decertabat Constantinus, semper victoriosus. Crux pro labaro, & causa DEI pro armis fuit, eademque duce semper vicit, quoties contra hostes fidei pugnavit. Sic ille.

Quisnam in talibus præliis pro vi- 384 ctore sit habendus? Disputat idem Grotius *d. cap. 20. §. 45.* clariùs tamen decidit Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 8. §. 5.* hòc verè dicendi genere. Si inter duos pugnetur, ille victor erit, qui adversarium occiderit, aut ita debilitaverit, & oppresserit, ut vitum se ipse fateatur. Ubi plures pugnant, illa pars victrix erit, quæ adversarios occiderit, aut fugatos ita debilitaverit, ut resistere amplius nequeant. Et paulò post. Qui loco cessit post confictum, in dubio magis est, ut fugisse credatur. Hinc Guilielmus van der Muelen ad 385 *cit. §. 45.* Grot. dicit, sat firmum victoriæ argumentum esse, si victi locò cedere, & salutem pedibus quærere necessitate coacti fuerint; qualem victoriam reportavit Torquatus, de quo Livius *dec. 1. lib. 7. cap. 7.* ait: *tanti ea dimicatio ad universi belli eventum momenti fuit, ut Gallorum exercitus, relictis Frepidecastris, in Tiburtem agrum, mox in Campaniam transferit.* Quòdsi apud neu- 386 tram partem certa sint victoriæ indicia, res manet eò locò, quò fuit ante prælium; & ad bellum, aut novas pactiones erit redeundum. Grotius & Pufendorfius *loc. cit.* Vitriarius *ibid. quest. 49.*

Disquirat præterea Grotius in eo- 387 dem *cap. 20. §. 44.* quorum consensus ad ejusmodi prælium singulare requiratur?

Mea in hoc responsio brevis, &, nì fallor, jactis hucusque principiis est conformis. Scilicet, quorum auctoritate bellum geritur, aut Pax concluditur,

ditur, eorum consensu & prælium particulare suscipi, & fors eligi, & deditio fieri, & arbitrium assumi potest. Ratio meæ responsionis est: quia, qui bel-

lum aut Pacem inire valet; dubiò procul & illa media, quæ Paci affinia; æquivalentia; nec multùm in effectu sunt dissimilia, eligere potest.

C. A P U T III.

De Jure Fœderum.

Belli Pacisque gratiâ ut plurimum inveniuntur Fœdera, & ingenti quidem cum utilitate: quippe cum, ut dici solet in proverbio, vis ac virtus unita sit fortior, & quod uni deest in potentia & magnificentia, ab altero, qui Fœdus contrahit, suppleri possit. Quin & si quis *maximè opibus, Principatu, & Potestate excellat, amicis maximè indiget.* Aristoteles *lib. 8. Ethicar.* *Non exercitus, aiebat Crispus, neque thesauri præsidia Regni sunt, verùm amici: quos neque armis cogere, neque aurò parare queas; officiò & fide parantur.* Fœdera ergo, quorum præstabilem esse scientiam, dixit Cicero *pro Balbo*, veluti inter Jura Summæ Potestatis, ad exterarum Nationes spectantia, non minimum hoc Cap. tractanda suscipio.

S E C T I O I.

De Natura, Varietate, & Origine Fœderum.

S U M M A R I A.

1. & 2. Fœderis etymon. 3. & seqq. Diversa illius acceptio. 7. & seqq. Synonymia. 10. Definitio. 11. Est conventio publica. 12. Inter duas aut plures Civitates. 13. Pro mutuis auxiliis & aliis commodis inita. 14. Cujusmodi res plerumque determinari solent. 19. & seqq. Divisio Fœderis Græcæ, quod vel aliquid adjicias *Juri Naturali*, vel non. 17. & seqq. Explicatur & propugnatur. 21. & seqq. Altera divisio Fœderis in temporale & perpetuum. 24. Fœdera perpetua sunt licita pro Pace. 25. An etiam pro bello? Ratio dubitandi. 26. Solvisur & solvitur. 27. & seqq. Num talia Fœdera sint suadenda, præsertim infirmioribus? 31. Tertia divisio Fœderis in æquale; 32. Et

inaquale. 33. & seqq. An per Fœdus inæquale destruasur Summum Imperium? 36. Explicatio l. 7. §. 1. ff. de Captiv. & postlim. 37. Quarta divisio Fœderis in offensivum & defensivum. 38. Item mixtum. 39. & seqq. An Fœdus mixtum sit permissum? 42. Quinta divisio Fœderis in reale & personale. 43. In Statu Poliarchico Fœdus censetur reale. 44. In Statu Monarchico reputatur personale, si Princeps speciatim pro sua persona illud contraxerit. 45. Alioquin erit reale. 46. In dubio favorabilia præsumuntur realia, & odiosa personalia. 47. Cautela subjungitur. 48. Fœderum origo humano generi coeva. 49. & seqq. Exempla è Sacra Scriptura. 52. & seqq. Variarationes & motiva.

S. I.

Quid sit Fœdus?

Fœdus à fide derivatum, quòd Fœdera potissimum fide sociorum nitantur; indeque Fœciales, publicæ fidei præfectos, ut Fœdere fides per eos consti-

tueretur, dictos & deductos esse, notat Varro apud Waremundum de Erenberg in *Medidament. pro Fœder. cap. 3. num. 8.* Licet alii putent, Fœ-

2
dus traxisse nomen à fœdè cædendis vi-

stimis, quæ in paciscendo crudeliter necabantur, ejusque mors optabatur ei, qui à pacto resiliisset, ex formula, recitatâ à Livio *dec. 1. lib. 1. cap. 9.* ibi: *si prior deflexit publico consilio, dolo malo, tu illo die Jupiter Populum Romanum sic ferito: tantoque magis ferito, quanto magis potes pollesque.*

3 Accipitur Fœdus diversimodè I. pro conjugio, secundùm illud Poëtæ:

*Dat Fœdera prisca;
Illibata thori.*

4 Quæ tamen acceptio non est hujus loci: utpote cum Fœdera, quæ intercedunt inter personas publicas, non, quæ inter privatas (quibus æquè ac aliis commune est connubium) examinemus. H. accipitur pro pactio-

ne publica, quam triplicem esse, Menippus, Regiæ Legationis Princeps, apud *cit. Livium dec. 4. lib. 4. cap. 31.* edisseruit; unam, cum bello victis dicerentur leges: ubi enim omnia ei, qui armis plus posset, dedita essent, quæ ex iis habere victos, quibus mulctari eos velit, ipsius jus atque arbitrium esse: alteram, cum partes bello æquè Fœdere in pacem atque amicitiam venirent: tunc enim repeti reddique per conventionem res; & si quarum turbata bello possessio sit, eas aut ex formula juris antiqui, aut ex partis utriusque commodò componi: tertiam, cum, qui hostes nunquam fuerint, ad amicitiam sociali Fœdere inter se jungendam cœant. Gudelin. *de*

5 *Jure Pac. cap. 1.* Sed quia priores duæ Fœderis acceptiones sunt extra limites præsentis dispectionis, & ut dicit Grotius *lib. 2. cap. 15. §. 4.* magis ex usu Legati Menippi, quàm ex præscripto artis; prima quoque non differt à deditioe, de qua in *cap. 2. à num. 361.* secunda autem coincidit cum pace, de qua in *eod. cap. per tot.* hinc tertiam

6 solummodò consideramus; ad mentem & consilium Cn. Cornelii, Philippo Macedonum Regi suadentis: quoniam pacem impetrasset, ad societatem amicitiamque petendam mitteret Romanos Legatos. Liv. *dec. 4. lib. 3. cap. 12.* Cui pariformiter Senatus Romanus ad Verminæ Africæ Regali Legatos, petentes, ut Rex sociusque & amicus à Senatu appelletur, respondendò dixit: pacem illi prius petendam à Populo Romano esse,

quàm ut Rex sociusque & amicus appelletur; nominis ejus honorem pro magnis erga se Regum meritis dare Populum Romanum consuevit. Livius *loc. cit. lib. 1. cap. 12.*

7 Quo in sensu, ut patet ex testimoniis, primùm citatis, Fœdus aliò vocabulò nominatur amicitia, vel societas; Germanicè ein Bund oder Verbündnuß; Italicè Liga seu Lega; Gallicè Ligne vel alliance. Vocatur amicitia, quia confederati fiunt amici non vulgares, sed singulares, de quibus, ut de fratribus dicere soleamus, ipsis omnia esse communia, utriusque scilicet sortis fata.

8 Et licet Bodinus *lib. 5. de Republ. cap. ult.* per amicitiam contractam, nulla amicis deberi auxilia voluerit; attamen, ut discuffit Albericus Gentilis *de Jure Belli lib. 3. cap. 18.* refutatuf perpetuò Romanorum judicio, cogitantium, sibi necessaria pro amicis bella. Aut quid tribuit ista conventio, & istud nomen amicitia? Privatus utique, si privato amico non ferret auxillium, læsse graviter jura amicitia videretur. Quidni idem in personis publicis fuerit? Vocatur præterea societas, nomenque sociorum Fœderatis continuo adaptatur: quin enim communionem bonorum saltem locorum aut jurium, nec non lucri damni que participationem habeant, qui Fœdere junguntur, dubitandum non est. Si societas inducta sit, ait Gentilis *d. l.* & auxilia non debentur, quid venit in communionem? Et igitur hic quoque debentur auxilia.

9 Ex multis Fœderum definitionibus, quas videre licebit apud Doctores, per decursum allegandos, hanc efformo: Fœdus est conventio publica, inter duas aut plures Civitates de mutis auxiliis & aliis commodis inita.

10 Dixi I. conventio publica &c. tum à fine, quem intendunt Fœderati in quaerenda aliorum societate; tum à ritu & modò concludendi, qui saltem antiquioribus sæculis erat solennis; tum à personis, per Fœdus noviter conjunctis, quæ publicæ sint, oportet, uti mox dicemus.

11 Dixi II. inter duas aut plures Civitates; per quas intelligo tales, quæ Summâ Potestate sunt instructæ, quæcunque Regiminis formâ, seu Polyarchicâ seu

seu Monarchicâ gubernentur. Wareni de Ehrnberg de Foeder. lib. 2. cap. 1. n. 34. Clariss. D. Franciscus Ignatius de Wol- leren p. m. *Quest. Salisburgens. 5. n. 29.*
 13 Dixi III. *pro mutuis auxiliis & aliis commodis inita.* Huc siquidem omnia collimant Foedera, ut exinde auxilium aut aliud commodum in socios dimanet; auxilium quidem, si aut pax firmanda, aut bellum sit parandum, juxta illud Phocionis ad Athenienses: *ut apto- te defendas, necesse est, ut vel tu potentior-*

sis, quam hostis, vel potentio rem habeas ami- cum; commodum verò, si v.g. con- trahantur matrimonia, aut stabiliantur commercia. Clariss. D. Josephus Bonaventura Franz in *Jurisprud. quin- tupl. q. 7. n. 17.* Plerumque tamen in tabulis Foederum expresse determi- natur, qualem sociio socius opem, operam, aut commoditatem præsta- re debeat; licet non omnes semper articuli fiant manifesti, sed aliqui ma- neant secreti.

§. II.

Quotuplex sit Foedus?

15 **G**rotius lib. 2. cap. 15. §. 5. num. 1. primam Foederum partitionem adornaturus, ait: *Foedera alia idem constituere, quod Juris est Naturalis; alia aliquid ei adjicere.* Sed, quantum adverto, non adeo placet hic partien- di modus Samueli Pufendorfio de *J. N. lib. 8. cap. 9. §. 2.* ubi pudere propemo- dum, inquit, debebat homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud contineant, quam ne simpliciter ac di- rectè Jus Naturæ violetur; quasi ci- tra illud pactum non satis quis officii sit memor futurus. Adducit dein- de ex Livio responsum Arci in Con- cilio Achaeorum, obtendentis: salvò Foedere cum Romanis decretum, quò Achajâ prohibebantur Macedones; tolli posse: *non enim agi de novo Foedere aut novâ societate, sed tantum peti commer- cium juris præbendi repetendique.* &c. ut ostendat, socios & foederatos proprie non esse, qui nil nisi communia huma- nitatis officia sunt pacti. Ne tamen hæc partitio, perperam intellecta, quempiam offendat, observandum est, Naturam, tam solitariè, quam in ordine ad Societatem Civilem; specta- tam, talia & dictamina & principia subministrare, quibus si Rectores & Capita Civitatum sese conformarent, speciali pacto, ut fidei operâ præsten- tur, quæ Juris sunt Naturalis, opus haud foret: sed quia multi vel arro- gantiâ, vel cupiditate, vel invidiâ aliis- ve vitiis ita se corrumpunt, aut cor- rumpi patiuntur ab adulatoribus, ut nil

minus, quam humanitatis & benigni- tatis officia curent, in omnem ferè oc- casionem intenti, quâ, quæ ab amicis quoque possidentur, sua facere pos- sint; eorum, quæ ad solamen aut ju- vamen vicini conferunt, parum me- mores: idcirco, si, quod aliunde jam debetur ex Naturali Lege, in Foedus deducatur; aut, quod facilius est, illa, quæ in Jure Naturæ aut non ita omni- bus perspicua, aut saltem non clarè de- terminata videntur, magis magisque in Foedere declarentur, Foedus non inuti- le, sed eatenus etiam proficuum est, quòd obligationi honestatis superad- dat obligationem fidelitatis aut justitiæ; quemadmodum nec pacificatio est su- perflua, licet pax à natura comendetur & imperetur singulis, multa que pacis tractatibus inserantur, & hinc inde pro- mittantur, quæ aliunde ex præcepto Naturali sub obligatione cadunt; nec juramentum aut poena conventiona- lis redundat, quantumvis ex ipsomet pacto obligatio sat efficax & rigorosa nascatur. Et quid, si Gentes sint, quarum meminit Grotius *d. cap. 15. §. 5. num. 1. & 2.* hæc opinione & persua- sione imbutæ, ut officia humanitatis non nisi civibus ex debito competere putet, in exteros verò licitum esse, prædas agere, latrocinari, & nihil non hostile moliri: an non amicitiam & ejus officia rectè cum hujusmodi Gentibus in pactum deducimus? Cla- riss. D. Stapff de *Majestat. cap. 5. §. 67.* Vitriar. ad Grot. *d. l. quest. 5.*

- 21 Foederum altera divisio est in temporalia & perpetua. *Temporalia* dicuntur, quæ ad certum tempus, vel ad expeditionem certi & determinati negotii v. g. instantis belli Turcici contrahuntur. *Perpetua* vocantur, quæ expressâ conventionem in perpetuum extenduntur, aut saltem absque certi temporis definitione simpliciter panguntur. Clariss. D. Franz in *Jurisprud. quintupl. d. quest. 7. num. 4.* Cujusmodi Foedus non est incognitum sacris Paginis: cum *Num. 18. vers. 19.* & *Paralipom. 13. v. 5.* sub nomine pacti sempiterni seu *pacti salis*, quod ob virtutem præservandi à corruptione perpetuitatis est symbolum, exprimitur. Clariss. D. de Wolleren *d. quest. 5. n. 5.*
- 24 Num Foedera perpetua sint licita? Dubitandum non est, quando respiciunt pacem, velut ex natura sua perpetuam ex *cap. priori num. 10.* Et utinam pacis Foedera non tantum ex intentione paciscentium, sed etiam in ipso opere forent perpetua! Ita enim verificaretur illud triviale: *amicitiæ immortales inimiciæ mortales sint.* At si ordinentur ad bellum eò pacto, ut nunquam alter sine altero desistat ab armis, primâ fronte videntur esse injusta, utpote pacem, ab Authore Naturæ præceptam hominibus, excludentia.
- 26 Nihilominus, quia in sano sensu ita explicari possunt, ut pax non sit exclusa, quâ utrique foederatorum honestis conditionibus satisfiat, ex regulis bonæ interpretationis ita in dubio explicari & salvari debent. Huber *de Jure Civit. lib. 3. sect. 4. cap. 3. §. 5.* Thomaf. *ibid. in not. lit. r.*
- 27 Majus fortè dubium, politicum tamen est, an Foedera perpetua sint suadenda? Nam casus propemodum infiniti in futurum emergere possunt, Foederis tempore nec præcogniti nec prævisi: durum itaque fuerit, in omnes ejusmodi casus se obligare, nec prætextu ignorantia, etiamsi proprium imminet periculum ac pernicietas, à ligamine se extricare posse.
- 28 Idque potissimum tangit infirmiores, cum potentioribus foederatos: hi namque illos ab initio benignè quidem habere, paulatim verò amica officia in obsequia, obsequia in servitium aut ser-

vitutem trahere consueverunt. In testimonium suffecerit, rememorare Romanos, debiliores in Foedus perpetuum gratanter & lubenter admittentes: cum, exortò postmodum bellò, tot sociorum junctis viribus non minus gloriosi quàm fortunati, illis quidem laborem dimicandò reliquerunt, sibi tamen fructum in vincendò reservârunt, victoriâ plerumque alienò sanguine comparatâ, veluti subindicat ipse Tacitus in Soceri *Agricolæ vita cap. 35.* ibi: *ingens victoriæ decus, citra Romanum sanguinem bellanti.* Unde suadendum potius, ut, qui potentiâ sunt inferiores, nonnisi ad certum tempus cum superioribus Confoederationem incant; annexâ tamen conditione, ut post lapsum termini Foedus renovetur, quatenus, si quid intereâ detrimenti fuerit acceptum, mutatis in melius conditionibus resarciatur. D. Franciscus Fridericus ab Andlern *Constit. Imperial. verb. Bündnuss. num. 17. §. 21.* D. de Wolleren *d. quest. 5. de Foederibus num. 7.*

Tertia divisio Foederum est in æqualia & inæqualia. *Æquale* Foedus est, quod ex utraque parte Foederatorum eodem modò se habet, quando scilicet non solum utrinque æqualia promittuntur, aut simpliciter, aut observatâ virium proportione, puta ut milites, naves, & reliquis apparatus bellicus eodem numerò præstentur, vel ut nullus ex Confoederatis alios assumat socios, fortalitia extruat, alterius subditos in fidem recipiat &c. sed etiam æquali modò, ut neutra pars sit deterioris conditionis, aut alteri mediante Foedere reddatur obnoxia. *Inæquale* Foedus est, quod ex utraque Foederatorum parte non eodem sed diversò modò se habet, quando nempe aut inæqualia promittuntur, fortè quòd potentior solus auxilia spondeat, impotentior verò nihil in vicem polliceatur, vel ille ad majora hic ad minora subsidia obstringatur; aut quando unus ex Confoederatis est inferioris dignitatis, teneturque alterius potentioris dignitatem agnoscere, in omnibus actionibus ei reverentiam quandam exhibere, & sic ejus *Majestatem comiter conservare*, sicuti textus loquitur in *l. 7. §. 1.*

§. 1. ff. de Captiv. Et postlim. Pufendorf
 33 lib. 8. cap. 9. §. 3. & 4. Et quamquam
 ex talis Foederis natura haud sequatur
 destructio Summi Imperii ex parte il-
 lius, qui ex Confoederatis est inferior
 juxta effatum Jcti Proculi in d. l. 7. §. 1.
 & dicta in lib. 2. cap. 1. num. 32. nihilo-
 minus tales in hujusmodi Foedere con-
 ditiones adjici possunt, ut Summa Po-
 testas eique connata libertas si non in
 principio conventi Foederis certè suc-
 34 cessu temporis imminuatur; qualem
 conditionem Grotius lib. 2. cap. 15. §. 7.
 num. 2. censet illam, in secundo Ro-
 manorum Foedere cum Carthaginen-
 sibus appositam, ne cui Carthaginen-
 ses bellum facerent injussu Populi Ro-
 mani: quicumque enim, ait Vitriar.
 ad Grot. d. cap. 9. 7. mihi praecipere,
 & me jubere potest, me est Superior,
 omnisque mea agendi & voluntas &
 facultas ex ipsius arbitrio pendet.
 35 Et hinc in eadem l. 7. §. 2. idem Pro-
 culus notat: at sunt apud nos rei ex Ci-
 vitatibus Foederatis Et in eos damnatos ani-
 madvertimus; quod profectò subjectio-
 nem arguit, dum alios, quam subdi-
 tos, ad tribunal evocare, & ad poenam
 condemnare, aut plectere non licet.
 36 Nempe, si priora & antiquiora tem-
 pora Romanorum intueamur, major
 erat Foederum cura & observantia,
 aliàve ratione qui ultrò in amicitiam
 concesserant, ac qui bellò victi fuerant,
 tractabantur, sicque ex Foedere juxta
 §. 1. cit. leg. libertas non amittebatur;
 si verò reflectamus ad tempora poste-
 riora, quibus paulatim reverentia Foe-
 derum antiquiorum decrefcere cœ-
 pit, nullòque discrimine socii æquè ac
 bellò victi eòdem suppressi sunt jugò;
 libertas juxta §. 2. recit. leg. dispen-
 dium tulit. Quæ sanè conciliatio,
 quam suggerit Pufendorf cit. cap. 9. §. 4.
 mihi præ aliis aliorum conciliationibus
 arridet. Quid porro in hisce Foederi-
 bus, ne noceant, cavendum sit? cir-
 cumspectè disquirat Illustr. D. Pelz-
 hoffer Arcanor. Stat. lib. 5. cap. 2. per tot.
 37 Quarta Foederum divisio est, quâ
 illa, quæ bellum concernunt, aut sunt
 offensiva, aut defensiva. Foedus of-
 fensivum est, quod socios obligat ad
 instruendum & adjuvandum bellum
 offensivum; defensivum, quod socios

obligat ad instruendum aut adjuvan-
 dum bellum defensivum. Quòd si
 tam offensivi quàm defensivi belli cau-
 sâ admutua auxilia Confoederati ob-
 stringantur, Foedus mixtum appellari
 potest, vulgò eire off- und defensive
 Allianz.

Et si non extra omne dubium sit,
 an valeat Foedus hoc mixtum? quan-
 doquidem Ulricus Huberus de Jure Ci-
 vitat. d. lib. 3. sect. 4. cap. 3. §. 6. Foedus,
 ad cuncta promiscuè bella adjuvanda
 tam nocendi quàm tuendi causâ susce-
 ptum, vix humano generi consenta-
 neum videtur: quia præfert ani-
 mum, ad quoslibet homines, à quibus
 nullò modò quis læus aut defensus est,
 seu jure sive injuriâ affligendos, para-
 tum. Verùm levius est hoc dubium,
 quàm ut inclinet ad assensum. Nam,
 sicut omne Foedus bellicum, ut vali-
 dum sit, justitiam belli desiderat; ita
 & Foedus illud generale, intuitu cujus-
 cunque belli futuri initum, pro valore
 justitiam belli exposcit: consequenter
 in casu, quò bellum injustè à socio de-
 cernitur, socius alter suppetias ferre
 nec potest nec debet.

Si dicas: lubricam sic fidem esse in
 tali Foedere: cum suppetiæ sub præ-
 textu injusti belli nunquam non dene-
 gari possent.

Contra est: quia nec in alio Foe-
 dere, nec in alio pacto lubrica reputa-
 tur fides, quòd prætextu iniquitatis,
 postea subortæ, ejusdem observantia
 detrectetur: siquidem satis non est,
 ejusmodi prætextum allegare, sed ab
 allegante probari debet; præsumptio-
 ne in partem meliorem, & pro justitia
 causæ in dubio propendente. Clariss.
 D. Herz de Fide Pacta cap. 2. §. 2. n. 21.

Quinta & ultima est sectio Foede-
 rum in realia & personalia. Personale
 Foedus est, quod intuitu paciscentis
 duntaxat initum, solam illius perso-
 nam obligat; reale, quod intuitu Re-
 gni aut Reipublicæ initum omnes Suc-
 cessores obstringit. Ubi sanè nemi-
 nem latet, Foedus, ab Optimatibus in
 Statu Aristocratico, vel ab Universo
 Populo in Statu Democratico con-
 clusum, ex parte Optimatum aut Po-
 puli esse reale: quia in simili statu mu-
 tatio personarum non immutat sub-
 42 43
 jectum

jectum Summæ Potestatis, sed hoc idem manet, esto vel Optimates vel Cives omnes successivè decesserint. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 23. n. 25.* Huber *d. lib. 3. sect. 4. cap. 3. num. 16.*

44 Verùm, si versemur in Statu Monarchico, & Fœderatorum uterque aut alteruter sit Princeps, in quæstionem venit, an utriusque vel alterutrius Fœdus sit personale vel reale? Et tunc respondeo, quòd, si Princeps præcisè dixerit, se pro sua persona in Fœdus

45 consentire, Fœdus sit personale; si autem addiderit, se vel Imperii nomine, vel pro Republica, vel pro salute publica, vel in perpetuum Fœdus transire, Fœdus sit reale: quia in anteriore casu ultra suam personam neminem obligare præsumitur, sicut in poste-

46 riore. In dubio, & ubi in utram-

que partem superiunt conjecturæ, Grotius *lib. 2. cap. 16. §. 16. num. 3.* accedente *cit. Pufendorfiò d. lib. 8. cap. 9. §. 7.* & Huberò *d. cap. 3. num. 16.* favorabilia, quæ v. g. commerciorum aut pacis causâ sunt inita, credit realia; odiosa verò, v. g. quæ bellum offensivum concernunt, personalia judicat. Videantur autem dicenda infra in *num. 140. & seqq.* Ut tamen omnes evitentur tricæ, quibusdam utile visum, mentionem hæredum inferere, aut formulis uti, perpetuum Fœdus significantibus; qualis illa in Fœdere pacis inter Romanos & Latinos apud Halicarnass. *Orig. Rom. lib. 6. quàm diu Cœlum & terra eandem stationem retinebunt.* Nicolaus Hertius ad Pufendorf *d. l. §. 6. in not. lit. b.* Addatur Textor *cit. cap. 23. num. 26. & seqq.*

§. III.

Quænam sit Fœderum Origo?

48 Fœderum origo Societati Civili contemporanea est. Nam, ut nihil dicam de profana Historia, juxta quam omnes Gentes, cùm de Imperio certarunt, ante omnia socios suæ fortunæ quærebant, uti pro certo allegat Illustr. D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 5. cap. 1. num. 2.* In Sacra Historia pepigerant Fœdus cum Abram Esol & Aner. *Genes. 14. vers. 13.* De eodem Abram & Abimelech dicitur *Genes. 21. v. 27. percusseruntque ambo Fœdus.* Laban etiam dixit ad Jacob *Genes. 31. vers. 44. veni ergo, & ineamus Fœdus, ut sit testimonium inter te & me.* De Josue quoque in libro *Josue cap. 9. v. 15.* legitur: *fecitque cum eis (Gabaonitis) pacem, & in initio Fœdere pollicitus est, quòd non*

50 *occiderentur.* Præterea David Rex habuit diversa Fœdera, puta cum Jonatha *1. Reg. 18. vers. 3.* cum Abnero *2. Reg. 3. v. 12. 13. & 21.* cum Senioribus Israël *2. Reg. 5. v. 3.* Similiter Fœdus contraxit Salomon cum Hiram *3. Reg. 5. v. 12.* & quidem, ut Scriptura loquitur, *juxta Sapientiam, quam DEUS ei dederat.* Contraxit & Joiada cum Præfectis militum *4. Reg. 11. vers. 4.*

51 Ex quibus exemplis conficitur, nihil

Fœderum more antiquius, nec ullo unquam tempore aut fortius securitatis publicæ vinculum, aut tutius humanæ societatis præsidium fuisse, quàm amicorum Confœderationem, & mutuò juratam sociorum fidem; adeoque Fœdus omni Jure, Naturali, Divino, & Gentium probari: cùm Patriarchæ quoque & Reges, à DEO illuminati & laudati, Fœdera contrahere non erubuerint. Et ratio est: quia Societatem Civilem, quam Naturæ simul & Gentium Jure indutam fuisse, liquet ex tractatis in *lib. 1. cap. 2. n. 151.* nil magis firmat aut format, quàm Fœdus: tum quia non tantum expedit, in eadem Republica numerare cives pacificos & benevolos, sed etiam habere vicinos ut socios & amicos: tum quia, si vicini, aut qui longiùs à nostris ditionibus & regionibus distant, ex amicis in hostes transformati bellum nobis inferant; iis verò, cùm potentiâ & armis sint nobis superiores, resistere non possumus, aliorum vicinorum & amicorum auxiliari dexterâ opus habemus: tum quia Civitates pleræque ita sunt comparatæ, ut non omnia, quibus ad sui

lur conservationem aut incrementum indigent, possideant, sicque aliarum Gentium opem & operam habeant necessariam, vi & virtute Fœderum

conciliandam. Recolantur scripta in *cap. 1. an. 201.* Jungantur *cit. Pelzhoffer num. 1. 2. & 3.* & D. de Wolleren in *cit. quest. 5. de Fœderibus n. 27. & seq.*

SECTIO II.

De Personis, inter quas Fœdera sanciantur.

SUMMARIA.

55. Fœderis ineundi potestatem habent Summi Imperantes. 56. & seq. Probatum ex historia. 58. Fœdus, à civibus contractum, speciem privata conventionis habet. 59. & seq. Nisi ex privilegio aut præscriptione aliqui facultatem pangendi Fœdera acceperint. 61. In quibus ramentum persona Superioris semper excipi debet. 62. Uti & persona Summi Pontificis. 63. Rex captivus & exul non caret potestate Fœderis. 64. Etsi fas administrandi Regnum non habeat. 65. Socii, quibuscum Fœdus initur, probe notandi. 66. Cavendi nempe, qui genio & moribus à nobis dissident. 67. Uti & potentiores. 68. Nec non valde remoti. 69. Item infidi. 70. Ad nimis multos. 71. & seqq. Disquiritur, an & quomodo liceat necesse Fœdus cum tyranno? 74. Disquiritur etiam, an & quomodo liceat cum infidelibus? 75. & seqq. Licet id necesse in ordine ad commercia, vel contra infideles. 80. & seqq. Non licet contra fideles. 83. & seqq. Explicantur loca Sacra Scriptura Veteris Testamenti in speciem contraria. 88. & seqq. Roboratur assertio ex Sacra Scriptura Novi Testamenti. 91. & seqq. Occurritur cuidam instantia. 94.

Additur ratio valde convincens. 95. & seqq. Auctoritas S. Thoma declaratur. 99. & seqq. Respondetur ad objectionem de cautela, contra infideles interponenda. 103. & seqq. Præcluditur via alteri oppositioni de malis effectibus per accidens. 106. & seqq. Casus necessitatis, à contrario objectus, infringitur. 109. Laudantur auctores nostra sententia cum relatione ad ipsos. 110. Testimonium Gratii refertur. 111. & seqq. Disquiritur, & distinctè resolvitur, quid agendum sit, quando Fœdus cum pluribus est contractum? 116. & seqq. Fœdus belli & pacis contra hostes tam presentes quam futuros iniri potest. 118. An certa persona per Fœdus à comparandis certis mercibus excludi possint? Ratio dubitandi. 119. & seqq. Eligitur, & defenditur sententia negativa. 122. & seqq. Ratio dubitandi perimitur. 124. An liceat Fœdus circa mercos eâ conditione pacti, ut nisi soli vendantur? 125. Proferitur opinio affirmans. 126. & seqq. Exponitur sententia negans cum suis argumentis & instantiis. 131. Ad prioris opinionis argumentum responsio subnectitur.

§. I.

Quinam Fœderis ineundi Potestatem habeant?

55 **F**œderis ineundi potestatem ex num. 12. habent, quos Majestas exornat: nam quia finis principalis Fœderum est utilitas publica, inter Gentes diversas mediò specialis amicitiae nexu obtinenda, iis solis, qui ex Jure Majestatis utilitatem publicam curare tenentur, fas est, contrahere Fœdera. D. Franciscus Fridericus ab Andlern *Constit. Imperial.* 56 *verb. Bündnuß num. 4.* Qua de causa Consules apud Livium *dec. 1. lib. 9. cap. 5. ad Pontium in colloquium profecti, negarunt, injussu Populi Romani Fœdus fieri posse.* Et, quod *injussu Populi aut Senatûs Romani* pactum erat Fœdus, non censebatur obligatorium, veluti Princeps quidam Carthaginensis apud P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

eundem Livium *dec. 3. lib. 1. cap. 5.* in sinuat, ad Legatos Romanos, de Fœderis ratione secum agentes, hunc in modum differens: *Vos, quod C. Luctatius Consul primò nobiscum Fœdus fecit, quia neque auctoritate Patrum, nec Populi jussu ictum erat, negastis vos eò teneri.* Muelen in *Commentar. ad Grot. lib. 2. cap. 15. §. 3.* Omnem expende historiam (ait Ilustr. D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 5. cap. 4. num. 1.*) veterem & novam, Divinam & humanam, Sacram & profanam, ex omni planè constabit, Fœderum jus vel ad Majestatem, vel ad libertatem, vel ad utramque petinere: adeò, ut auctoritas paciscendi Fœdera vel solis Principibus absolutis, nullum Superiorem recognoscentibus, T t t t vel

vel ita liberis hominibus, qui nullius Superioris lege tenentur, competat.

58 Qui igitur Majestate destituuntur, Fœdus autoritate propriâ sancire nequeunt; & si nonnunquam cives unius Reipublicæ cum civibus exteris peculiarem amicitiam aut societatem v. g. propter commercia instituunt, non Fœderis sed privatæ pactionis nomine compellari debet. Besoldus *de*

59 *Fœderum Jure §. 1. num. 10.* Dixi *authoritate propriâ*: nam alienô nomine & imperiô Fœdera plerumque sanciantur à Legatis & Ministris, à Suprema Potestate dimissis, & sufficienti mandatô instructis. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 23. num. 6.* De horum eloquentia & prudentia, in persuasione Fœderis adhibendâ, nonnulla suggerit *cit. D. de Wolleren in quest. de Fœ-*

60 *derib. num. 47. & seqq.* Quòd etiam ex speciali concessione, privilegiô, aut præscriptione jus contrahendi Fœderis acquiri possit, nemo trahet in dubium, qui in *cap. 1. num. 61. & in cap. 2. num. 50.* legerit, etiam jus belli & pacis hâc viâ acquiri posse: cùm præcipua Fœdera pacis aut belli causâ ex dictis in principio coalescant. Pelzhoffer *d.*

61 *cap. 4. num. 4.* Quamquàm in tali Fœdere semper debeat esse excepta Superioris persona, veluti sacrosancta, & cui inferiores nunquam non ad obedientiam & reverentiam tenentur, prout in Jure Feudali de Vasallo respe-

ctu Domini Directi apertè sancitum est in *tit. 6. & 7. Feudor. 2.* Pelzhoffer *d. num. 4. & seqq.* D. de Wolleren *cit. quest. de Fœderib. n. 30.* Clariss. D. Franz in *Jurisprud. quintupl. q. 7. n. 8.* Sum-
62 mum quoque Pontificem, tanquam communem omnium Christianorum Patrem, in Fœderibus, à Catholicis initis, semper exceptum fuisse, exemplis Domûs Saxonicæ, Brandenburgicæ, Hassiacæ, Würtembergicæ, nec non Civitatis Erfordiensis & Helvetorum, dum adhuc Sacris avitis erant addictæ, notat Knichen *Oper. Polit. vol. 1. lib. 2. part. 2. sect. 2. cap. 10. tb. 3. lit. B.*

De Rege captivo vel exule dubitari
63 potest, an Fœdus aliquod inire possit?

Mihi videtur respondendum, Fœdus tum à Rege captivo tum ab exule contrahi posse, dummodò jus Regni non penitus amiserit: quàm diu enim Majestatem retinet, jus Fœderis obtinet; retinet autem Majestatem, donec jus Regni salvum manet.

Nec officit, quòd Rex captus aut
64 exul non amplius habeat jus administrandi Regnum: quia in pangendo Fœdere memoratum jus vel idè non requiritur, quòd de rebus aut juribus Regni immediatè saltem nulla fiat dispositio, sed tantùm media assumantur, ad Regnum, injustè ablatum, denudò recuperandum. Respiciantur, quæ in simili dicta sunt *cap. 2. à n. 40.*

§. II.

Quibus cum Fœdera possint iniri?

65 Q Uòd Fœdera possint iniri cum illis, qui Supremam Potestatem habent, ex dictis in *anted. §.* liquidum evadit. Quia verò non omnium societas laudanda aut probanda, hinc, qui Fœdus celebrare cupit, oculatus sit, oportet, gnæviter circumspiciendô, quot & quos
66 in societatem assumere debeat. Enimverò, si Politicos audiamus, dissuadebunt illi I. Fœdus cum illis, qui nimium à moribus, genio, & interesse, ut vocant, nostro alieni sunt: nam animorum & principiorum disparitas

veram inter socios confidentiam & concordiam rarò parturit. Unde Aristoteles in *Rhetor. ad Alexandrum cap. 39.* eos, inquit, *amicos comparare debemus, qui sint nobis moribus non dissimiles, & quibus eadem, quæ etiam nobis, conducant, & quibus magnis in rebus communis nobiscum fortuna est.* II. cum longè potentioribus: præterquàm enim, quòd infirmiores persæpè sibi subjiciant *ex num. 28.* insuper in compensationem expensarum bellicarum aut annuum tributum aut integrarum quoque provinciarum cessionem frequenter
expe-

expetunt. Ut adeò verissimum sit illud Taciti 2. *Hist.* 92. 3. *nec unquam satis*

68 *fidapotentia, ubi nimia est.* III. cum valde remotis ad mentem & monitum Aristotelis *d. l. cap. ult.* tales amicos legi volentis, *qui in proximo habitent*: aut quia desideratum auxilium omninò non, vel in tempore saltem opportuno præstare haud poterunt; aut quia, cum non ita propinqui sint periculo, ad suppetias ferendas non multum exardescunt.

69 IV. cum infidis, & pacta non servantibus, à quibus nihil tuti, boni, & amici expectandum est. Thucyd. *lib. 1.* Neque enim fidelitas ab eo sperari potest, qui fidem antea violavit, dum *perfidus nunquam causa deficiet, cur pacto non stent; semperque aliquam fraudi speciem juris imponent.* Livius *decad. 1. libr. 9. cap. 11.*

70 V. cum pluribus: raro siquidem multifaria ingenia conspirant; &, dum quisque specialem fovet opinionem, summa rerum longè maximè periclitatur. Videantur D. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. libr. 5. cap. 5. per tot.* D. ab Andlern *Constitut. Imper. verb. Bündnusß. num. 14.* Besoldus *de Jure Foederum §. 1. num. 16. & 17.* de Wolleren *sæpe cit. quest. de Foederib. à num. 39.* Knichen *Oper. Polit. lib. 2. part. 2. sect. 2. cap. 10. tb. 3.*

71 Si Juris Publici Scriptores evolveris, illi disquirunt I. utrum Foedus liceat pangere cum tyranno?

Distinguendum censeo, num Imperium tyranni, Rempublicam injustè occupantis, tacitò vel expressò consensu Populi, aut veri Regis, violenter expulsi, sit stabilitum, nec ne. Si prius; tunc, quia ex decisis in *lib. 2. cap. 2. à num. 92.* tyrannus acquirit Summam Potestatem, Foedus cum ipso, velut legitimo Regni possessore, non potest

72 illicitum esse. Si posterius; Foedus cum tyranno impium est: nam Jure Gentium & Naturæ prohibitum est, injustitiæ cooperari, ac vel injustum Regni possessorem adjuvare, ut possessionem retineat; vel justum Regem impedire, quò minùs possessionem, contra jus & fas ablatam, recuperet. Textor sæpe *d. cap. 23. num. 12.*

73 Et hinc etiam Foedus, cum Rege legitimo sancitum, ad similem tyran-

num non porrigitur; prout indicat Livius *dec. 4. lib. 4. cap. 15.* ubi T. Quintius Flaminius Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum, Foedera cum antiquis Lacedæmoniorum Regibus pacta allegantem, ita confutat: *amicitia & societas nobis nulla tecum, sed cum Pelope Rege Lacedæmoniorum justo ac legitimo facta est. Num quid minùs conveniret, quàm nos, qui pro libertate Græciæ adversus Philippum gereremus bellum, cum tyranno instituire amicitiam? & tyranno, quàm, qui unquam, sevis- simo & violentissimo in suos?* Nic. Hertius in *not. ad Pufend. lib. 8. cap. 9. §. 9. lit. a.*

Disquirunt II. an liceat cum in-74 fidelibus contrahere Foedus?

In hac famosa disquisitione, quam tangunt etiam Theologi & Canonistæ *ad tit. de Saracen.* tres casus veniunt distinguendi. I. quando Foedus cum infideli simpliciter contrahitur, v. g. in ordine ad commercia; II. quando contrahitur contra alium infidelem, bellò coërcendum; III. quando contrahitur ad oppugnandum fidelem. In primo & secundo casu Molina *de J. 75 & J. to. 1. tr. 2. disp. 112. num. 4.* tradit, nullum dubitare, quin tale Foedus sit justum. Nam etiam in Sacris Paginis præter Foedus Abrahami cum Aner & Escol Gentilibus, de quo *Gen. 14. vers. 13.* fit mentio, singulariter refertur Foedus Salomonis cum Hiram Rege ethnico his verbis: *dedit quoque Dominus Sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percusserunt ambo Foedus. 3. Reg. 5. vers. 12.*

In libris quoque Machabæorum legitur, quòd Foedus pepigerint cum Romanis, de cujus renovatione notatu digna sunt verba Epistolæ 1. *Machabæor. cap. 15. vers. 16. & seqq.* in hunc modum relatæ: *Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Simone Principe Sacerdotum, & Populo Judæorum. Attulerunt autem & clypeum aureum marcarum mille. Placuit itaque nobis scribere Regibus & Regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos &c.* Præter hæc S. 77 Augustinus, relatus in *cap. Imperatores 98. §. Julianus. caus. 11. quest. 3.* nar-

rat, quòd Julianus Imperator, quamvis esset Apostata, & Idololatra, habuerit tamen sub se Christianos milites; quibus cum dicebat: *producite aciem, ite contra illam Gentem, obediebant ei; & in cap. quòd culpatur 4. caus. 23. q. 1. concludit: Vir justus, si fortè sub Rege homine etiam sacrilego militet, rectè potest illò*
 78 *jubente bellare.* Ratio est: quia Foedus ex natura sua est conventio non improbata; ex circumstantiis autem, in quibus cum infidelibus, utpote eorum jurium, quæ fluunt ex Lege Naturali & Gentium, non incapacibus, inquit vel contra infideles, vel in ordine ad commercia & similia, propterea non redditur vitiosa, quòd nihil mali exinde aut veræ Religioni aut
 79 *Ecclesiæ universali inferatur.* Firmat hoc assertum insignis locus Tertulliani, *quàm diu, scribentis, intra Israël erat sacramentum, meritò in solos fratres misericordiam mandabat. At ubi Christo gentes dedit hereditatem & possessionem terminos terræ, & cœpit expungi, quòd dictum est Osee: non populus meus populus meus, & non misericordiam consecuta misericordiam consecuta, Natio scilicet: exinde Christus in omnes legem fraternæ benignitatis extendit, neminem excludens in miseratione sicut in vocatione.* In tertio casu non desunt Authores, qui aut generaliter putant, tale Foedus esse licitum, inter quos citantur Panormitanus in *cap. 8. de Voto & voti redempt. num. 15. Grotius lib. 2. cap. 15. §. 9. & seq. Lynneus in additam. ad Capitulat. Caroli V. art. 11. aut id tanquam ex natura sua licitum defendunt, & per accidens tantùm illicitum fieri existimant cum cit. Molina num. ult. Layman Theolog. Moral. lib. 2. tr. 3. cap. 12. num. 6. in fin. aut saltem in casu extremæ necessitatis ex causa defensionis id permittunt cum Knichen *Oper. Polit. d. lib. 2. sect. 2. cap. 10. th. 3. lit. B. Textore in Synopsi*
 81 *Jur. Gent. cap. 23. n. 15.* Ego tamen absolutè nego, simile Foedus licere. Textus ex Jure Divino antiquo sunt multiplices, puta *Exodi cap. 23. v. 32. & cap. 34. v. 12. Deuteronom. 7. vers. 2. Judic. 2. vers. 2.* ubi graviter prohibetur Hebræis, ne unquam cum habitatoribus terræ promissionis, qui erant infideles, Foedus jungerent;*

secutâ contra Josaphatum, cætero, 82
 quin piissimum Regem, quòd Foedus etiam cum Regibus Israël, Moabo, & Ochozia, quia erant impii & à DEO reprobati, severâ increpatione 2. *Paralip. cap. 19. vers. 2.* ibi: *impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris &c.* & *cap. 20. v. 37.* ibi: *quia habuistis Foedus cum Ochozia, percussit Dominus operatua.* Cujusmodi reprehensiones etiam reperiuntur. *Isaia cap. 20. vers. 5. & 6. & cap. 30. vers. 2. Osee cap. 12. in pr.* contra Judæos & Israëlitas, ad Egyptios pro suppetiis confugientes.

Equidem in præfatis S. Paginis ex- 83
 tant exempla alia Foederum, cum infidelibus contra fideles initorum, absque eo, quòd aliqua improbationis nota reperiatur, uti est Foedus Achaz Regis Jerusalem, in auxilium vocantis Regem Assyriorum Teglatphalasar contra Regem Syriæ & Israël 4. *Reg. 16. vers. 7. & seqq.* nec non Davidis, à Saule ad Achin Regem Philistæorum transeuntis 1. *Reg. 27. & 28.* Verùm suf- 84
 ficiant nobis exempla, prius memorata, ex quibus indignatio Divini Numinis adversus Foederatos Gentilium manifestè probatur; sufficit quoque, in exemplis aliis factum non laudari, etsi non reprobetur. Quin & Foedus 85
 Regis Achaz cum Assyriorum Rege non obscure rejectum dignoscitur ex ipso cit. 4. *Reg. 16.* ubi statim in v. 2. 3. & 4. de illo legitur: *non fecit, quòd erat placitum in conspectu Domini DEI sui, sicut David pater ejus, sed ambulavit in via Regum Israël: insuper & filium suum consecravit, transferens per ignem secundùm idola Gentium &c. immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.* Transitus insuper Davidis ad Achim 86
 non tam jungendi Foederis contra Saulem, quàm quærendi & accipiendi asyli gratiâ factus esse dignoscitur ex cit. lib. 1. *Reg. cap. 27. vers. 1.* ubi David, *nomine, ait, melius est, ut fugiam, & salver in terra Philistinorum, ut desperet Saul, cessetque me quærere in cunctis finibus Israël? Fugiam ergo manus ejus.* Neque legi- 87
 tur David, cum Achibe aut Philistæis actû pugnâsse contra Saulum & Judam;

dam; esto simulaverit, se in Hebræos excurrisse, & irruisse, dum Amalecitas & alios infideles persecutus & aggressus erat, ut constat ex *d. cap. vers. 7. & seqq.* Ut inde se fecerit suspectum Principibus Philistæorum, ad prælium contra Saulem non admissus, sicuti patulum fit ex *cap. 29. vers. 9. & seqq.*

88 In Jure Divino Novo celebris est duplex locus apud Divum Paulum tum *2. ad Corinth. 6. v. 14. & 15.* ubi commercium cum infidelibus ita interdicat: *nolite jugum ducere cum infidelibus: quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?*

89 *Aut quæ pars fideli cum infideli?* Tum *1. ad Corinth. 6. vers. 1.* ibi: *audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos & non apud Sanctos? & vers. 5. sic non est inter vos Sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre judicio contendit; & hoc apud infideles?* Ex quibus locis ita arguitur.

90 In Foedere Christianorum cum Ethnicis, Saracenis, & Paganis contra Christianos non solum est idem jugum quoad obligationem Foederis, sed intima conjunctio, societas, participatio fidelis cum infideli quoad consilia & auxilia in perniciem Christianorum, contra quos adornatur Confoederatio: infidelis quoque Confoederatus est quasi Judex fidelium, adversus quos cum fidelibus militat; sicuti quilibet ex belligerantibus est Supremus Judex in causa belli quoad satisfactionem & compensationem, ab hoste petitam. Cum ergo Apostolus & hujusmodi conjunctiones, & judicia abhorreat, illatio valde stringens est, in Testamento Novo Foedera Christianorum cum Gentilibus contra Christianos nunquam fuisse

91 permessa. Et quamvis etiam eò casu, quò fideles militant sub Principe & Potestate infideli, magna sit communicatio inter Ducem & milites; nec tamen ex *n. 74.* prohibita videatur S. Augustino: nihilominus, cum in isto quoque casu non liceat fidelibus ad Imperium Principis infidelis contra fideles & in præjudicium Religionis ac

fidei arma stringere, veluti idem S. Augustinus apertè indicat tam in *cit. 92 cap. Imperatores S. Julianus* ibi: *ubi veniebant ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum, qui in Cælo erat: distinguebant Dominum æternum à Domino temporali;* quàm in *cit. cap. quid culpatur*, ubi licentia bellandi sub Rege sacrilego restrictivè permittitur, si, quod militi jubetur, non esse contra *DEI præceptum*, certum est: hinc ex mente & doctrina D. Augustini fidelibus cum infidelibus contra fideles nullam bello poterit esse communicatio. Quod ipsum roborat 93 & confirmat S. Ambrosius in *cap. Julianus 94. caus. 11. quest. 3.* hisce verbis: *Julianus Imperator, quamvis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum dicebat, producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediebant ei: cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, cognoscebant Imperatorem Cæli.*

Ratio, ex Jure Naturali deducta, 94 hæc assignari potest. Ex Foedere, cum infidelibus contra fideles sancitò, sequitur veræ Religionis, à Christo Domino suò pretiosò sanguine implantatæ, eversio; templorum & vasorum sacrorum profanatio; cultus Divini suppressio; idololatriæ dilatatio; Christianorum in servitutem barbaram abductio, & ad veram fidem abjurandam coactio, seu directa seu indirecta: eò namque sine infidelis contra fidelem fideli sua sociat arma, ut, obtritò aut expugnatò hoste Christianò, ipse aut ejus provinciæ victorum potestati subdantur; quò factò triumphandi Turcæ, Saraceni, aut alii infideles non intermittent, ad lugubres hosce & nefandose effectus, in terris Christianorum producendos, omnem movere lapidem, & nihil intentatum relinquere. Ergo Foedus tale est Jure Naturali vetitum, impium, detestandum.

95 Neque reponas: distinctionem inter fideles & infideles esse peregrinam & absconditam Juri Naturali, suamque originem trahere ex Jure Divino, velut ipsemet Doctorum Angelus docet in *2. 2. quest. 10. art. 10.* consequenter Foederum istorum improbitatem

U u u u

tatem

ratem ex Jure Naturali haud demonstrari.

96 Enimverò, licèt memorata distinctio inter fideles & infideles quoad mysteria fidei, à DEO revelata, sit Juris Divini; attamen quoad principia, ex lumine Naturali cognita, ipsò Jure Naturali reperitur diversitas inter veros DEI cultores & atheos vel idololatrias; uni DEO cultum, venerationem, & Religionem unice concedente Naturâ.

97 Quidquid igitur vero DEI unius cultui & Religioni adversatur, adversatur Naturæ: adeoque effectus recensiti, ex Foedere cum infidelibus morali certitudine fluentes, adeò turpiter inficiunt & afficiunt Foedus, ut ab ipsomet Jure Naturæ rejiciatur & reprobetur. Ziegler *de Jurib. Majest. libr. 1. cap. 38. §. 6.*

98 Idcirco Rhemensis quondam Archiepiscopus Fulco Carolum Simplicem liberè & justè admonuit dicendò: *quis non expavescat, vos inimicorum DEI amicitiam velle, ac in cladem & ruinam nominis Christiani pagana arma & Foedera suscipere detestanda? Nihil enim distat, utrum quis se pagani societ, an abnegatò DEO idola colat.* Frod. *lib. 4. Histor. Rhenens. cap. 6. apud Grotium libr. 2. cap. 15. §. 11. num. 3.*

99 Si existimes: in Foedere, de quo vertitur quæstio, hos & alios effectus funestiores præcaveri, & mediantibus conditionibus salutaribus, quas infideles observare teneantur, impediri posse.

100 Replico: in Foedere bellico jus mutuum Confoederatis conferri, commodis & fructibus bellicis gaudendi; conditiones, quibus jura belli ex parte Confoederati infidelis penitus submoveantur, nunquam aut rariùs admittendas; & si admittantur, nunquam tam firmas fore, ut ab infidelibus non iterum violentur, vel pro non-adjectis habeantur.

101 Turcæ profectò juxta spurcissimas Alcaranileges putant, obsequium se præstare DEO, quando Christianos circumvenire, ac fidem quoque juratam in suum commodum violare possunt. Nec ea ipsorum est indoles & mansuetudo, ut Christianæ Religioni incrementa accedere patian-

tur. Ziegler *d. l. §. 79.* Ut eapropter de Foedere, qualiumcunque cautelarum aromatibus conditò, illud dici possit, quod de fungo, etiam opiparè conditò, non comedendò, circumfert parœmia, scilicet cibum tamen noxium, etiam, quâcunque cautelâ, paratum, non sumi, sed vitari & abjici debere. Clariss. D. de Wolleren *in quest. de Foeder. num. 183.*

Dices: positâ salutarî cautelâ, ne Foedus Christianis Sacris aut personis noceat, esse contra intentionem & voluntatem Foederatorum fidelium, & prorsus per accidens, si deinde quâdam, pactis & conventis contraria, eveniant.

Regero: moraliter loquendò non esse per accidens, sed per se, ac certò futurum, ut in Foedere infidelium contra fideles aut personæ aut res, aut loca fidelium grave dispendium subeant: cum, uti mox explicatum, moraliter certum sit, pacta talia ab infidelibus haud servari. Itaque, qui belli societatem cum infidelibus contra Christianos incunt, aut advertunt, aut advertere debent periculum, in quod Religio Christiana conjicitur; sicque, cum ignem excitent, ex quo moraliter certò sequetur incendium, incendii causa sunt. Conferatur Clariss. D. Franz *cit. quest. 7. num. 14.*

Instabis: saltem in extrema necessitate Turcarum aut Saracenorum armis socia jungere arma licere: nec enim in circumstantia tam fatali adeò curanda aliorum salus, ut propria non præferatur; sicuti cum vitâ quis suâ periclitatur, aggressori vitam adimere potest, etsi cum corpore simul animam perdat.

Responsum dat laudatus de Wolleren *in num. 184.* historias omnis ævi testari, DEUM tam bonum esse, ut nunquam planè destituerit fidelem innocentem, rejectò infidelium auxiliò in se confidentem, ut potiùs miraculum quasi censerî deberet, si destitueret; qui tot mille vias & modos habet, ex lapidibus quoque excitandi adjuvatores injustè oppresso, ne dicam, confidentes ad auxilium movendi. Ad instantiam seu paritatem redditur ingens dispa-

disparitas: quia Religio, quæ ex Confoederatione Turcarum & Saraceno- rum manifesto subicitur everfionis periculo, non est iniquus aggressor Principis Christiani, ab alio ejusdem professionis Principe vexati: unde talia moliri, quæ inevitabilem innocentis Religionis perniciem accersunt, nulla defensionis necessitas permittit.

109 Possent hæc sententia pluribus authoritatibus, præsertim ex Jure Canonico in *cap. 2. 6. 11. 12. & 17. de Judæis & Saracen.* stabiliri: sed quia id præter D. de Wolleren jam sæpe citatum, jam egerunt alii ex nostris, unaque plures tum rationes tum objectiones conglobarunt, ad eos me remitto, Viros nempe Clarissimos, ac Facultatis hujatis Juridicæ Professores, Martinum Resch *de Jure Patronat. cap. 3. num. 7.* Robertum König *ad cit. tit. de Judæis & Saracen. num. 13.* Joan. Bapt. Eberth *de Bello cap. 3. §. 4. num. 78.* Benedictum Schmier in *tr. de Summo Pontif. p. 3. dissertat. ult. q. 1.* Hermanum Hermes in *Fascic. Jur. Publ. cap. 11. num. 157.* Franciscum Josephum Herz *de Fide Pacta cap. 2. §. 5. num. 66.* Illud attexere, quod Grotius, alioquin opinionioni nostræ minùs addictus, sæpe *d. lib. 2. cap. 15. §. 12.* commemorat, consultum duco: nempe, cum omnes Christi unius Corporis membra sint, quæ jubentur, alia aliorum dolores ac mala perferre, sicut id ad singulos pertinet, ita & ad Populos, quæ Populi sunt, & ad Reges quæ Reges pertinere. Neque enim pro se quisque tantum, sed & pro mandata sibi Potestate servire Christo debet. Hoc autem præstare Reges & Populi non possunt, grassante armis hoste impiò, nisi alii aliis auxilio sint: quod fieri nequit, nisi Foedus eò nomine ineatur. Debent ergo Christiani omnes ad causam hanc communem pro virum modo viros aut pecunias conferre: quod quò minùs faciant, non video, quomodo excusari possint, nisi qui bello inevitabili, aut non dissimili malo domi detinentur. Ita Grotius.

Disquirunt Authores nostri III. 112 quid faciendum, quando quis Foedus cum pluribus contraxit, & aliqui ex illis bellum inter se gerunt, an & cui ferendum sit auxilium?

Grotius *d. lib. 2. cap. 15. §. 13. num. 1. & seqq.* ubi præmiserat, ad injusta bella nullam esse obligationem, sicut ad facta turpia & inhonesta nemo potest obligari; resolvit, non socio, bellum injustum gerenti, sed alteri, justè arma sumentis, assistendum, & si neuter foveat bonam causam, neutrius partes esse sequendas. Sin autem 112 utrinque bellum sit justum, concludit, auxilia utrique mitti debere, milite scilicet & pecuniâ; & si persona focii desideretur, quæ, velut individua, in duplici loco se sistere nequit, Foedus antiquius esse potius juxta responsum Consulis Romani Campanis datum: *amicitias ita institui par est, ne qua vetustior amicitia ac societas violetur.* Livius *dec. 1. lib. 7. cap. 21.* Rationem 113 dat idem Grotius in *appendice Epist. 16.* quia posterior promissio per priorem restringitur, quatenus simul nequeunt consistere per regulam, quòd nemo plus juris in alterum transferre potuit, quàm tum, cum transferret, habuit. Addit tamen *d. cap. 15. §. 13. num. 1. ex-* 114 ceptionem, si Foedus posterius ultra promissionem habeat aliquid, quod quasi domini translationem in se contineat, puta subjectionem ac deditionem in potestatem Foederati: nam & in venditione dicimus, priorem emptorem præferri, nisi posterior dominium acceperit. Quamobrem (ait 115 Muelen in *Comment. ad Grot. d. l.*) nulla querelarum causa Samnitibus erat, quòd Romani Campanis potius, quàm ipsis auxilium & opem dabant, quàmvis cum hisce antiquius quàm cum illis Romanis Foedus intercederet: cum enim se suaque in deditionem Populi Romani tradidissent, non tam Campanorum quàm propriam defensionem suscipere videbantur, prout Romanorum Legati Samnitibus exponunt apud Livium *d. l. cap. 22.* Succinit Grotio Clariss. D. Stapff *de Majestate cap. 5. §. 78.*

§. III.

Contra quos Fœdus sanciri valeat?

¹¹⁶ **F**œdus tum belli tum pacis sanciri potest non tantum contra hostes, qui bellum de præfenti intentant, aut pacem turbant, sed etiam, qui bellum in futurum meditari, aut pacem turbare intendunt: quia prudentis est, tam prospicere de mediis contra malum jam impendens; quam præcavere, ne mala deinceps ¹¹⁷ eveniant. Nec interest: an hostes illi jam cogniti sint tempore Fœderis, nec ne: quoniam & contra illos, quos neque novimus neque vidimus, auxiliò Fœderatorum nobis consulere, & in omnem eventum suppetias parare possumus. Recolantur dicta in n. 35. *Et seqq.*

¹¹⁸ Fœdus circa commercia difficultatem patitur, an contra certas personas possit iniri, ut illæ à comparandis certis rebus aut frequentandis certis Regionibus penitus excludantur?

Ratio dubitandi est: quoniam ex discursu in *cap. 1. à num. 193.* deducitur, liberum commercium eatenus impediri posse, ne merces, quæ ad vitæ necessariam conservationem haud pertinent, liberè per alicujus territorium transferantur, quando Dominus ejusdem territorii ipsemet talibus mercibus abundat, suamque utilitatem

¹¹⁹ præ exteris procurare statuit. Sed, hæc ratione non attentâ, valde stringens hac in parte videtur doctrina Grotii, quam habet *lib. 2. cap. 2. §. 13. num. 5. in eod. cap. 1. num. 192.* transumpta, quòd nemini jus sit impediendi, quò minus Gens quæque cum quavis Gente commercium colat: id enim permitti interest societatis humanæ, utpote cum *DEUS non omnia omnibus terræ partibus concessit, sed per Regiones dona sua distribuerit, quò homines alii aliorum indigentes ope societatem colerent;* idèoque mercaturam excitaverit, ut, quæ usquam nata sunt, iis communiter frui omnes possent, ut ait Libanius apud *cit.*

¹²⁰ Grot. Nihil itaque tribuendum invidiæ, neque, cum ex *lib. 1. cap. 1. num. 81. Et seqq.* omnes à Naturæ &

Gentium placitis admittantur ad marium, fluminum, terrarum accessum, & rerum usum, Fœdere statuendum est, ut Gens aliqua ab hoc accessu vel usu removeatur. Pertinet huc, quòd ¹²¹ scriptum reliquit Nic. Greg. *lib. 8. si quis adeo tenax fuerit, ut bona distribui nolit, ei cavendum erit, ne legem per orbem terrarum ferat, omnis improbitatis auctorem, Et omnes congressus, omnia commercia funditus tollat, beneficentiæ Divinæ ingratus. Neque obscurum cuiquam esse potest, ullum à Divina Providentiâ bonum cuiquam contingere, ut solus eò fruatur. Quòd si ex æquo omnia omnibus Natura dedisset, mutui amoris causæ facillimè præciderentur. Itaque factum, ut petamus, Et demus per vires perpetuas, quòd est amicitie lex Et vinculum fortissimum.*

Nec obstat discursus, in *num. 114.* repetitus. Aliud enim est, transitum mercium per suum territorium negare; aliud, impedire, ne quis in via publica, in mari, aut Regione, ad se non pertinente, emat aut transeat: plura siquidem alicui licent in solo proprio, quæ vetita sunt in alieno. Quòd si ¹²³ ergo discursum hunc paululum invertere, & supponere allubescat, habere quem justum prohibendi titulum, ne quis alius merces in sua provincia comparet, aut per illam transferat, poterit hunc in finem aliorum operam sibi sociare, ut, si fortè non nemo violentâ manu suam provinciam mercium emendarum aut transportandarum gratiâ perrumpere tentaret, manu fortiori repellatur.

De iisdem Fœderibus circa ¹²⁴ commercia quæstionem aliam proponit Grotius *d. lib. 2. cap. 2. §. ult.* an Populo alicui liceat cum alio Populo pacisci, ut is Populus certi generis fructus, qui alibi non nascuntur, sibi soli vendat? Adeoque status quæstionis in eo consistit, an Fœdus inter duos Populos contra omnes alios ita coalescere valeat, ut unus alteri tantum v. g. saccharum, vinum, pannum vendat?

Gro-

- 125 Grotius id licere censet, si is, qui emit Populus, paratus sit, aliis vendere æquò pretiò. Ratio ipsius est: quia aliarum Gentium non interest, à quo emanant, quod ad desideria naturæ attingit. Lucrum autem alter alteri prævertere licet potest, maxime si causa subsit, ut si Populus, qui ita stipulatus est, alterum Populum in suam tutelam receperit, sumptusque eò nomine faciendos habeat.
- 126 Zieglerus *de Jurib. Majestat. libr. 1. cap. 38. §. 3.* docet, Grotium, ut Hollandum, ita sentire in gratiam contraneorum, pacta ejusmodi quàm sæpissimè cum exteris ineuntium, & quandoque exprimentium. Dubitat insuper, an, si principia Grotii pensulatiùs attendamus, talia pacta & Foedera cum ipsis convenient. Ne ego sum liber à dubio. Nam paulò ante ex Grotio eòdem *cap. 2. §. 13. num. 5.* ostendi, nemini jus esse impediendi, quò minus una Gens cum altera contrahat. Atqui, si Populus Populum obliget, ut sibi soli certum genus fructuum vendat, impedit, quò minus Gentes aliæ circa id genus fructuum contrahant. Idem in *cit. cap. §. 18.* adstruit in omnibus hominibus jus commune ad actus tales, quibus ea comparantur, sine quibus vita commode duci nequit; adeò ut illud nec Lege latà nec conspiratione impedire liceat: eò quòd tale impedimentum naturæ societatis contrarium sit. Ergo, cum pactum, de quo quæritur, impediatur jus commune ad comparandos certos fructus, qui possunt ad vi-

tam commodè transigendam multum conferre, societatis naturæ repugnat. Ab eodem in *d. cap. §. 22.* traditur, esse jus commune ad actus, quos Populus aliquis externis promiscuè promittit, v. g. venari, piscari, aucupari: ideòque, si unus Populus excludatur, ei injuriam fieri. Major igitur fit injuria, si emptio certorum fructuum, quæ aliàs exteris promiscuè solebat concedi, uni duntaxat Populo indulgeatur, & reliquum genus humanum extoto excludatur.

Addit Ziegler *cit. l. §. 4.* hoc Foedere monopolium quoddam introduci: quod enim in Civitate est civis, certarum mercium vendendarum potestatem sibi vindicans, id inter Gentes, univèrsim consideratas, est Populus, simile quid affectans. Sicut igitur, monopolia regulariter sunt illicita, & libertati Gentium, quæ licet cuilibet exercere mercimonia, adversa: sic etiam illicita sunt pacta, & libertati Gentium obstantia, quibus certorum fructuum comparatio uni duntaxat Genti conceditur.

Nec potest Grotius incommodum, quod reperitur in monopolio, in præfenti Foedere aut pacto ex eo tollere, quòd Populus, qui emit, teneatur aliis justò pretiò rem emptam vendere: quandoquidem cupiditas lucri apud mercatores nimis quàm manifesta est, præsertim si nemo sit, qui modum aut metam avaritiæ suæ authoritate ponat, uti contingit in Populo Libero, Superiorem non habente. Videatur Becman ad Grot. *d. lib. 2. cap. 2. §. 24.*

SECTIONO III.

De Effectu Foederum.

SUMMARIA.

128. *Fœdera servanda sunt.* 129. *Sub gravi reatu conscientia.* 130. *Non attensis Pseudopoliticorum principiis.* 131. *Generalia Fœderum capita attinguntur.* 132. & seqq. *In casu impotentia cessat obligatio mittendi auxilia.* 135. *Obligatio Fœderum incipit à momento dati consensûs.* 136. *Esse scriptura non intervenit.* 137. *Requiritur tamen hodie ratificatio Principium, quando Fœdera per Legatos concluduntur.* 138. *Subinde opus est interpretatione.*
P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVER.

129. & seqq. *Quæ pro diversitate materia interdum larga, interdum restricta est.* 143. & seqq. *In dubio ad verosimilem mentem Fœderatorum est recurrendum, uti per exempla probatur.* 147. & seqq. *An Jus Romanum in hac interpretatione sit applicandum, valens?* 149. & seqq. *Habentne locum interpretatio extensiva, ita ut nomine sociorum etiam futuri intelligantur?* 156. & seqq. *Objectio quædam diluitur.* 159. & seqq. *An Fœdus, cum Rege legitimo contractum, ad*

X x x

tyran-

tyrannum dilatar? 162. & seq. Aut porrigatur de causa ad causam? 164. Fœdus debet executioni mandari juxta terminos conventionis. 165. & seqq. Quònam tempore fieri debeat ex-

cutio, si nullum fuerit expressum? 169. De Fœdere cognoscunt vel alii consocii imparciales; 170. Vel arbitri, aut Principes Fœderis. 171. & seq. De quibus ultimis causela subjungitur.

§. I.

De Obligatione Fœderum.

128 **E**ffectus Fœderum consistit in obligatione, quæ profluit ex mutua Fœderatorum conventionem ad præstanda ea, quæ in articulis Fœderis sunt comprehensa: nam & hic, sicut in aliis conventionibus, nihil est tam naturale, quàm promissa servare; sive juramentum fuerit adjectum, sive non.

129 Adeò ut ex parte Fœderatorum non tantùm sit gravis conscientiæ reatus, fidem, in Fœdere datam, violare, sed etiam timenda sit gravissima à DEO poena, etiam in hoc mundo sustinenda, cujus recensione scatent historiæ, referentes funestissimo exitus fœdifragorum, uti testatur D. de Wolleren in sæpe cit. *quest. de Fœderib. num. 67.*

130 Neque curanda est Pseudo-Politicorum erronea opinio, Fœdera ex utilitate tantùm metiri, & tamdiu observari debere, quàm diu sunt proficua: siquidem ex Sapiente Ciceronis iudicio verè utile nihil est, quod non sit honestum, nec mensura honestatis ex utilitate, sed magis utilitatis regula ex honestate est desumenda. D. ab Andlern verb. *Bündnuß. num. 1. 2. & 16. Textor in Synopsi Jur. Gent. cap. 28. num. 1. & 2.*

131 Licet verò non possimus singulos articulos, qui in singulis Fœderibus in stipulationem veniunt, speciatim excutere; quia tamen amicitie gratiâ Principes & Magnates inter se confœderantur, observare tenentur, quæ in genere cuilibet amico sunt communia, puta cum amico libenter communicare bona, de ipsius salute curam agere, monendò, consulendò, succurrere, mala ipsi imminetia pro viribus propulsare, eaque omnia intensiore cum affectu, quàm quæ aliis ex nuda humanitate præstantur. Pufendorf de *J. N. lib. 8. cap. 9. §. 2.*

In casu tamen impotentie moralis, 132 quando v. g. Fœderato quis promisit auxilium, quàm diu promittens ipsemet domi periclitatur, suisque copiis opus habet, excusatur à sua obligatione: quilibet enim sibi proximus non sub alia conditione socio suppetias promississe creditur, ac si ipsemet non magis indigeat, ne, dum alienum incendium restinguere cupit, ipsemet in propriis ædibus conflagret. Grotius *lib. 2. cap. 16. §. 27. num. 1. Muelen ibid. in Commentar. D. Stapff de Majest. cap. 5. §. 78.*

Et hinc, cum in bello Punico II. tot Fœderati à Romanis discessissent, Petellinos solos ex Butriis in amicitia remanentes, atque ex Fœdere subsidia petentes, Romani, *circumspectis omnibus Imperii viribus, fateri coacti; nihil jam longinquis sociis in se præsidii esse, redire domum, fideque ad ultimum expletâ consulere sibi met ipsos in præsentis fortuna jusserunt.* Livius *decad. 3. lib. 3. cap. 15.* Sed hoc, ait Grotius in *appendice Epistol. 16.* eò trahi non debet, ut excusetur, aut qui faciliè duplices copias possit sustentare, aut qui, ut socium fraudet auxiliò, bello se suâ sponte involverit.

A quo tempore Fœderum obligatio sumat initium? Faciliè est respondere ex principiis generalibus. Nempe ab illo momento, quò mutuus consensus Fœderatorum intercessit: tunc enim obligatio censetur perfecta, quando duorum aut plurium consensus in idem placitum intervenit. Nec scriptura aut instrumentum ad obligationis complementum requiritur, nisi aliud expressè convenerit: credendum namque, scripturam adhiberi, ut monumentum contractus, non ut substantie ejus partem. Grotius *lib. 2. cap. 16. §. 30. Fiunt enim scripturæ, ut, quod actum est, per eas facilius probari posset, & sine his valet, quod actum est, si habeat*

habeat probationem, ait Gajus in *l. 4. ff. de Pignor.* Respicendò autem ad nostra tempora, ubi Foedera non per ipsosmet Principales, sed ipsorum Legatos frequentius ineuntur, eorum obligatio vix incipere poterit, ante-

quàm articuli non solum scripto consignati, sed etiam Principalibus exhibiti, & ab iis ratihabiti fuerint, arg. eorum, quæ dicta sunt de pacis obligatione in *anteced. cap. num. 137. & seqq.* Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 24. n. 31.*

§. II.

De Foederis Interpretatione.

138 Quid in pacificatione nonnunquam ad interpretationem recurrere sit necesse, constat ex eodem *cap. priori num. 172.* Eadem necessitas apparet in Foederibus, in quibus personæ Confoederatæ non omnia semper, quæ ad mutuam convenientiam spectant, tempore Foederis prospicere, aut determinare valent.

139 Etsi in hoc discrimen sit inter pacem & Foedera, quòd pacis conditio, quatenus agitur de securitate publica & pacis subsistentia, ex *cit. cap. num. 173.* semper videatur esse favorabilis, latamque mereatur interpretationem; Foederum e contra non una sed diversa sit qualitas, modòque latam, modò strictam exposcat explicationem.

140 Sic enim Foedera belli tum offensiva tum defensiva subinde favorabilia, subinde sunt odiosa. Nam, esto offensio, in se spectata, sit exosa & detestabilis; cum *hominem homini insidari nefas* appellet Florentinus in *l. ut vim 3. ff. de J. & J.* potest nihilominus in una vel altera circumstantia reddi favorabilis, uti si Foedus offensivum contrahatur contra Barbaros, Turcas, Tartaros, aut invasores alieni Imperii, non tantum ad recuperanda jam admissa, sed etiam ad enervandam illorum potentiam, usque dum præstent & satisfactionem pro damnis de præterito illatis, & securitatem de non offendendo

142 in futurum. E conversò videtur quidem defensio ex natura sua maxime favorabilis; attamen ubi Foedus defensivum initur inæqualibus conditionibus, aut sancitur cum Barbaris, Turcis, Tartaris contra bonum & emolumentum Christianæ Reipublicæ, exitiosum evadit. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 23. num. 30. & 36.*

Cæterum, si verba sint dubia, ad verosimilem Foederatorum mentem confugiendum est. Unde si in Foedere convenisset, ne quis locus muris imposterum cingatur, conventionis autem tempore aliud munimenti genus non extaret, is locus ne aggere quidem cingi posset; dummodò constet, unicam causam prohibendi muros fuisse, ne locus muniretur. Grot. *lib. 2. cap. 16. §. 20. n. 3.* Sic etiam, si in Foedere comprehensum sit, ut hæc vel illa Civitas specialiter sit maneatque salva, Civitatis nomine non tantum locus, in quo cives habitant, sed etiam cives universos intelligi debere, sentit idem Grot. *d. cap. 16. §. 15.* dummodò ex mente paciscentium aliud colligi nequeat. Quam in rem ad-

145 ducitur pactum Romanorum, quòd promiserant Poenis, liberam fore Carthaginem, si facerent imperata, datis trecentis obsidibus, & armis omnibus, instrumentisque belli, si quæ Carthaginis erant: sub hac enim loquendi formula Carthaginenses intelligebant, libertate se fruituros in Urbe Carthagine, quæ tunc erat; licet Romani captiosâ intentione Carthaginenses circumvenerint, dum, postquam imperata fecerant, illi in alium locum, procul à mari decem millia passuum remotum, migrare jussi sunt; quæ tamen circumventio Viris, ex sensu communi ac populari juxta mentem Carthaginensium loquentibus, minime placet. Grot. *d. l. §. 15.* Muelen *ibid. in Commentar. Textor. cap. 24. n. 16.*

147 Num verò Jus Romanum ad Foederum interpretationem adhiberi possit? Juxta Grot. *d. cap. 16. §. 31.* negativè dicendum erit, utpote qui universim negat, contractus Regum & Popu-

Populorum ex Jure Romano interpretandos esse; nisi appareat, inter quosdam Populos Jus istud Civile in his, quæ Juris sunt Gentium; etiã pro Jurẽ Gentium receptum esse, quod temerè præsumendum non est.

148 Id quod laudatus Textor in *num. 29.* intelligit de interpretatione authenticã, vim legis obtinente: quin autem probabilis inde interpretatio sumi queat, non dubitat in *num. 30.* quia magnam auctoritatem pro se habet Rex aut Populus, qui Juris Romani, cæteroquin expressè non recepti, assistentiam potest allegare, dum orbis cultior quondam maxima ex parte Romanus; & ipsa interpretationis normã, Romanis usitã, ex Naturalis æquitãtis lumine plerumque temperatã erat.

149 Difficultas remanet: an interpretatio, quam vocant extensivam, in Fœdere locum habeat, possitque Fœdus de persona ad personam, aut de causa ad causam, in pacto non expressam, extendi? Textor *cit. l. cap. 24. num. 27.* non aliter in hanc extensionem consentit, quàm si fuerit expressa ratio generalis, unica, & adæquata, ex qua non ambigüè constet, voluisse Fœderatos etiã in simili casu conventionem suam procedere. Pro dilucidatione hujus assertionis aliquot casus

150 examinare lubet. Primus est. Romani & Pœni contraxerunt inter se Fœdus, aliis, qui in Fœdus adsciti fuerint, aut adsciscendi sint, non nominãtis. Postea Romani Fœdus aliud pangunt cum Saguntinis. Quæstio est: an Saguntini censeantur esse focii Pœnorum, ac inter ipsos eadem subesse censeatur obligatio, quæ erat inter Romanos & Pœnos? Grotius & 151 *lib. 2. cap. 16. §. 13. n. 2.* admittit quidem, quod Romani Saguntinos in societatem admittere, & adscitos defendere potuerint; non tamen ex vi Fœderis antecedentis cum Pœnis, sed ex Jure Naturali, quod Fœdus non erat abdicatum: ita ut Saguntini apud utrosque eò essent locò, quasi nihil de fociiis convenisset: proindeque Grotius in ea est sententia, quod Fœdus & Fœderis obligatio ad socios futuros se non extendat, sicque Saguntini Pœ-

norum focii non sint. Quam sententiam tuetur quoque Vitriar. *quest. 14. & 15.* & Ulricus Huberus *de Jure Civitat. lib. 3. cap. 3. sect. 4. n. 22.* Et rectè: Ratio est: tum quia de sociis futuris non est cogitatum eò tempore, quò Fœdus coaluit; consequenter etiã de iis actum non est, velut arguit Thomafian. in *not. ad cit. Huberum*: tum 153 quia in sociis attenditur personæ qualitas, fidelitas, potentia, prudentia, industria &c. adeoque opus est speciali eorum electione & assumptione: tum quia ex vulgato Juris Civilis bro- 154 cardico focii mei socius, socius meus non est; & in socios fortuito non incidimus, sed eos quærimus. Hinc 155 apud Livium *dec. 3. lib. 1. cap. 3. in fin.* Legatis Romanis Pœnorum nomine responsum est: *Populum Romanum injustè facere, si Saguntinos vetustissimæ Carthaginensium societati præponant; & cap. 5. nobis vobiscum Fœdus est à Lutatio Consule ictum, in quo cavetur utrorumque sociis: nihil de Saguntinis (necdum enim erant focii nostri) cautum est.*

Dices cum Muelen in *Commentar. ad 156 citat. loc. Grotii, & Textore in Synopsi Jur. Gent. cap. 24. num. 8.* Grotium impugnantibus: materiam, quæ respicit defensionem ex Fœdere, favorabilem esse; adeoque ad socios futuros, tanquam ex Fœdere ad defensionem vocatos, Fœdus quodlibet extendi.

Resp. ex *num. 139. & seqq. mate- 157 riam, quæ respicit defensionem ex Fœdere, ob speciales circumstantias non semper favorabilem esse; præsertim verò quoad extensionem ad socios futuros: ad hos enim Fœdus porrigere, & novam obligationem cum iis, quibuscum nedum aliquod commercium, sed nec cognitio forsitan intercesserat, inducere, planè odiosum est. Nihil dicendò, quod ruptio 158 Fœderis, quæ in opinione contraria evenire dicitur, si socius post primum Fœdus, alterò sociò ignorante, receptus ab eo offendatur, pariter odiosa & perniciofa sit.*

Casus alius est. Ponamus, Gallos 159 cum Anglorum Rege Fœdus pepigisse; postea Regi Anglorum, e Regni finibus expulso, tyrannum vi substitutum

tutum fuisse; Erítne Foedus Anglo-
rum ad tyrannum extensum?

Responso negativa jam ex *num. 69.*
colligitur; eamque suffulciunt Gro-
tius *d. cap. 16. §. 17.* Pufendorf *de J. N.*
lib. 8. cap. 9. §. 9. in fin. D. Stapff *de Ma-*
160 jess. cap. 15. §. 79. Ratio est: partim
quia qualitates in Foederibus, puta
quòd Foedus sit initum cum Rege &
ejus Successoribus notant jus proprie-
dictum; non nudam usurpationem;
seu tales, qui justò titulò Regnum ac-
quisiverunt, non qui injustà vi nitun-
tur: partim quia Foederis extensio non
datur ad casum, quò Foederis executio
redditur impia: adeoque sociorum
Foedus ad tyrannum non extenditur.
161 Manet potius Foedus, cum vero & le-
gitimo Rege contractum; nec solvi-
tur ex eo, quòd possessionem violent-
ter amiserit: cum jus Regni persistat
intactum. Grotius *d. cap. §. 18.* Muel-
len *ibid. in Comment.*

Casus tertius est. Foedus initur à *162*
Cæsare cum Hispanis contra Turcas.
Exoritur bellum Cæsari cum Gallis;
erítne Hispanus obligatus ad feren-
da auxilia Cæsari, contra Gallos mi-
litanti?

Resp. negativè. Ratio est: quia
obligatio, in unam causam determi-
natam contracta, vi conventionis ad
aliam, de qua nil expressum est, am-
pliari nequit: nec enim obligationes
quoad extensionem ad novam causam
multiplicari, sed, cum odiosæ sint,
coarctari debent. Ut nihil dicam, *163*
interpretationem extensivam in Foe-
deribus non procedere, nisi expressa
sit causa generalis, unica, & adæqua-
ta, ex qua non ambigüè constet, vo-
luisse contrahentes se etiam in casu
simili obligare; cum propositum in
mente nihil operetur, si in actum ex-
ternum non exeat. Textor in *Synopsi*
cap. 24. num. 27.

§. III.

De Executione & Cognitione Foederis.

164 Foederis interpretationem comi-
tatur aut consequitur executio,
seu actualis præstatio eorum,
quæ hinc inde conventa sunt, quoad
substantiam, modum, locum, & tem-
165 pus. Si verò de tempore nihil in Foe-
dere expressum fuerit, nonnunquam
dubitari potest, quandònam præstari
debeat auxilium, quòd promissum
erat? Enimverò si quis socio spon-
derit, se in casu, quò petetur bellò,
armis & pecuniis ei adstiturum, du-
bium est, non inane, utrùm arma vel
pecuniæ statim sint præstanda, post-
quam promissori innotuit, socio bel-
lum actu denuntiatum, aut ipsum ab
hostibus jamjam circumfusum esse;
an verò expectanda sit admonitio?
166 Et quidem, spectandò privati Juris
principia, pro utraque contradic-
tionis parte se offert ratio. Pro prima:
quòd in omnibus obligationibus, qui-
bus nulla dies aut conditio adjicitur,
debitum mox sit efficax; consequen-
ter auxilium, in casum belli promif-
sum, illicò ac bellum socio denuntia-
P. SCHMIER JURISPR. PUB. UNIVERS.

tum aut illatum esse dignoscitur; præ-
stari debeat. Pro altera: quia ex *167*
iisdem principiis etiam in obligatio-
nibus puris ac determinatis ad hoc, ut
actu præstetur res debita, opus est in-
terpellatione creditoris; isque, qui
neque à die neque ab homine inter-
pellatur, in mora esse non censetur.
Et hæc ratio posterior apud me præ- *168*
valet anteriori: nam, etsi socius so-
cio, bellum habenti, sit obligatus, ar-
mis aut pecuniis subvenire; quia ta-
men, ubi de tempore subveniendi ni-
hil conventum est, incertus manet,
quònam tempore vel locò fidem suam
liberare debeat, non injustè expectat,
usque dum ab altero socio de tem-
pore & loco, quorsum & quando de-
siderata auxilia sint mittenda, mo-
veatur.

Quòd si de Foederum obligatione, *169*
interpretatione, vel executione his
oriatur, tunc eundem est vel ad con-
ventum reliquorum sociorum, si qui
sint, quos articulus litigiosus non tan-
git, veluti Græcos, Latinos veteres,

Y y y

&

& Germanos olim fecisse, narrat. Grotius *lib. 1. cap. 3. §. 21. num. 6.* aut provocandum ad arbitros, de quibus in *cap. anteced. à num. 342.* aut ab ipsis met litigantibus per Legatos res ad æqualitatem reducenda; aut denique à Principe Foederis, tanquam arbitro communi, cognitio requirenda est.

170 Quod ultimum medium valde usitatum apparet in Foedere inæquali: cum in eo plerumque conveniri soleat, ut controversiæ disceptentur apud eum, qui Superior est in Foedere. Grotius

171 *d. num. 6.* Licet, ut idem in *num. 8. & 9.* pulchrè ostendit, ex hac cognitione Summum Imperium ex parte illius, de

cujus persona fit cognitio, non destruat: cum etiam Reges apud Judices, à se constitutos, judiciò contendere soleant. Respiciantur dicta in *lib. 3. cap. 4. num. 19.* Fætetur tamen 172 Grotius in *num. 10.* ad normam cautelæ, à nobis in *num. 33. & seqq.* positæ, accidere plerumque, ut, qui Superior est in Foedere, si is potentiâ multum antecellat, paulatim Imperium propriè dictum usurpet; præsertim si Foedus perpetuum sit, & cum jure præsidia inducendi in oppida. Quamobrem ejusmodi Foedus precaria seu libertas seu servitus à Prudentibus appellatum est.

S E C T I O IV. De Contrariis Foederum.

S U M M A R I A.

173. *Contraria Foederibus est renuntiatio. 174. Potest fieri non obstante juramentò. 175. An unus Federi possit renuntiare, invito alterò? 176. Admittitur in Foedere personali. 177. & seqq. Dummodo causa gravis suffragetur. 180. Fœdus reale est fortius personali. 181. Exemplum Romanorum. 182. In Foedere bellica unus socius non potest alterò invito vel ignorante pacem inire. 183. Esi persape contrarium fiat. 184. Uti nec adversario auxilia submittere permittitur. 185. & seq. Si plures fuerint socii, majoris partis consensus non officit minori parti in Foederis dissolutione. 187. & seq. Si conditio, Foederi adjecta, non servatur, licet à societate recedere. 189. Idem est, si quis impediatur frui aliquò commodò, vi Foederis concessò. 190. Suppositò, quòd agatur de re gravi. 191. & seq. Non est licitum, Fœdus ex parte duntaxat servare velle. 193. Nisi specialiter ita conveniatur. 194. & seqq. Fœdus quibus renuntiatione solvitur in favorem alterius Confederati, non renuntiantis. 196. Fœdus rum-*

picur, esto unus ex sociis illud observare non possit. 197. Sed tantum in gratiam alterius. 198. Qui tamen penam exigere non valet. 199. Lapsu temporis expirat Fœdus, tempore alligatum. 200. & seqq. Nec requiritur aliqua renuntiatio. 203. & seq. Actus subsequentes, qui nullam aliam, quàm renovati Foederis interpretationem præbent, juxta aliquos Fœdus non renovant. 204. Alii contrarium sustinent. 205. Fœdus tacite renovatum est diversum à priori. 206. Censetur tamen iisdem regulis constare. 207. Fœdus, ante lapsum termini renovatum, manet idem. 208. Finitò negotiò, cujus gratiâ Fœdus coaluit, Fœdus cessat. 209. Cessat etiam Fœdus personale per mortem naturalem. 210. & seq. Necessè verò est, ut omnes socii moriantur. 212. Præterquam si, qui mortuus est, sit præcipuus. 213. In Foedere reali mors nihil immutat. 214. Cessat etiam per mortem civilem. 215. Quò non pertinet mutatio forma Reipublica. 216. & seq. Nisi circumstantia aliud suadeant. 218. Cessat denique per non-usus.

§. I.

De Foederum Renuntiatione.

173 **C**ontraria Foederum sunt varia. Primò locò ponitur renuntiatio, quæ, si mutua sit, ac omnium Foederatorum consensu approbata, dissolvit Foedus, ex illo non solum Civili sed & Naturali dogmate, quòd ex iisdem causis aliquid dissolvatur, ex quibus colliga-

tum erat; non obstante, si quod ac- 174 cesserit, juramentò: hoc namque sequitur naturam actus, cui apponitur; imò tacitam habet insertam sibi conditionem, quòd eousque tantum obstringat animam, quousque compascens, aut alius, in cujus gratiam juratum est, juri suo non renuntiaverit.

Fran-

Franciscus Ignatius de Wolleren *sæpe cit. quæst. Salisburg. de Fœderib. num. 80.*
 175 Verum, si renuntiatio tantum sit unilateralis, nec communi consensu singulorum Foederatorum approbata; res longioris indagationis est, an & quando societas censeatur esse dissoluta?
 Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 25. à num. 5.* hanc quæstionem præ aliis pertractat, cujus vestigiis insistendò sic lubet discurrere. Aut Fœdus est
 176 personale, aut reale. Fœdus personale dissolvitur renuntiatione, scorsim ab uno ex sociis facta, si nihil aliud inter socios conventum fuerit: quia socio liberum est, à Fœdere recessum facere, ubi non constat, quòd ad tempus determinatum aut in perpetuum
 177 velit in Fœdere persistere. Ne tamen hæc renuntiatio dicatur intempestiva vel fraudulenta, sicque insufficientis ad Fœdus dissolvendum; oportet adesse renuntiandi causam, non qualemcunque vel levem (cæteroquin enim contra *num. 130.* Fœdus prohibitu unius dissolvi posset) sed rationabilem ac gravem, puta quòd res in eum devenerit statum, ut socii longior in Fœdere persistentia sociis cæteris parum aut nihil conducatur; renuntianti verò non modicum afferat
 178 damnum: finis siquidem contractæ societatis est communis utilitas, mutuò concursu & auxiliò stabilienda; qui finis cessat in illis circumstantiis, in quibus uni socio nocivum est, stare in societate, alteri verò neutiquam præjudiciosum, alterum à communione
 179 dimittere. Et certè, si liceat socio ex dictis in *n. 132.* condicta subsidia negare, quando ipsemet gravi premitur necessitate: cur illicitum sit, à societate abire, quando propria stringit necessitas, & nemini fit injuria? Quod uni prodest, & alteri non nocet, hoc, æquitate Naturali suggerente, faciendum est, ut innuit Jctus in *l. 1. §. 11. l. 2. §. 5. ff. de Aqua & aque priv. arc.*
 180 Fœdus reale fortius est personali, neque unius duntaxat voluntate solubile: cum enim perpetuum censeatur, non tantum obligat ad tempus, aut tamdiu, quamdiu uni nocet, & alteri non prodest, sed durat in omni tempore, circumstantia, & casu: cætero-

quin perpetuitas vix aliquando haberetur, si prætextu novæ causæ vel mutata circumstantiæ liceret à Fœdere recedere. Et in hoc sensu laudatos existimo à Vocula apud Tacit. in *Orat. ad milit. seditios.* veteres Romanorum socios, quòd agros vastari, urbes excindi, & omnia extrema maluerint perpeti, quam à Fœdere desciscere.

Deduco exinde duo corollaria. 181
 Primum est, in Fœdere bellico nefas esse, particularem cum hoste pacem, invito alterò socio aut ignorante, concludere: nam fidei, in Fœdere datae, repugnat, quidquid tendit ad Fœderis destructionem: Fœdus autem bellicum non magis destruitur, ac si communis hostis in amicum recipiatur, & locò belli, hucusque contra ipsum intentati, pax ineatur. Et quamvis 182 non unò constet exemplò, persæpe à Confoederatis pacem particularem fieri; quia tamen, ut ait citatus Textor *num. 10.* non omnia exempla ad Jus referenda sunt, sed ad factum; nihil exinde concluditur. Tutius nihilominus erit, ut in Fœdere bellico specialiter exprimatur, non licere uni ex sociis absque cæterorum assensu pacem cum hoste pangere. Alterum 184 est, stante bellicò Fœdere, sociis prohibitum esse, vires aut viros hosti submittere: quandoquidem inter se, combinari nequeunt, amicum esse amico, eique defensionem contra inimicum promittere, & tamen inimico vires aut viros submittere, quibus amicus aut impugnetur, aut, si ipse pugnaverit, retundatur. *Non solum, istis sociis, ajunt Corinthii ad Athenienses apud Thucydid. sed nobis etiam pro Fœderibus hostes eritis: necesse erit enim, si arma feratis inter Corcyreos, vos opprimere cum eis.* Sed

Disceptatur adhuc I. an, si plures 185 sint socii, & major pars in dissolutionem Fœderis consentiat, Fœderi renuntiatum esse censeatur?

Resp. negative. Textor *d. cap. 25. n. 2.* Ratio est: quia, dum agitur de jure 186 singulorum, cujus generis est dissolutio Fœderis, major pars non præjudicat minori, sed valet potius regula, quòd in re communi melior si conditio prohibentis.

Y y y 2

Disce-

187 Disceptatur II. an, si qua conditio societati fuerit adscripta, sed non impleta, licitum sit, renuntiare societati?

Resp. affirmativè. Gentilis *de Jure Belli lib. 3. cap. 24.* Ratio est: quia in reliquis etiam conventionibus, ubi conditio adjecta non impletur, licitum est, à conventis recedere: cum obligatio conditionata, cessante conditione, evanescat.

189 Quod ipsum eodem Authore procedit, si quis impediatur frui aliquò commodò, cujus intuitu Foedus conciliatum erat: cum cessante causâ finali societatis, cesset ejusdem effectus & obligatio.

190 Ita tamen hoc & illud, ab eodem Authore pronuntiatum, locum obtinet, si agatur de materia gravi & momentosa: nam ob rem levem à magno contractu discedere, ignominiosum & propudiosum est. Motiva levia nunquam non occurrunt; vix ergo contractus haberent firmitudinem, si propter rem levidensem eversionis periculo subjacerent.

191 Disceptatur III. an concessum sit, Foederi pro parte renuntiare, & demptò unò vel alterò capitulò, cætera servare?

Resp. negativè. Grot. *lib. 2. cap. 15. §. 15.* Gentil. *d. cap. 24.* Textor *d. cap. 25. num. 24.* Ratio est: tum quia omnia capitula inter se nexum & vinculum habent, nec unum rumpi vel separari potest, alterò remanente intactò: tum quia contractus quilibet censetur individuus, ut pro parte impleri, & pro parte non impleri non possit.

192 Dissentit Cramer. *de Jure Gent. concl. 52.* Valebit tamen conventio, ut, licet in uno capitulo Foederi non fuerit satisfactum, reliqua nihilominus inviolata observentur; sed ita, ut parti non satisfaciendi non possit imputari aliqua

noxa, & pars innocens non obligetur præstare, quod capitulo neglecto correspondebat. Pufendorf *lib. 8. cap. 9. §. 11.*

194 Disceptatur IV. an Foedus unius renuntiatione & contraventione, illicitè factâ, solvatur ex parte illius saltem, qui in renuntiationem aut contraventionem non consentit?

Resp. contra citatum Cramerum, solvi eatenus, ut non consentiens possit vel recedere, vel urgere Foedus, & poenam conventionalem, si quæ fortè adjecta fuerit, exigere: quippe 195 cum Foedus non minus tunc rumpi dicatur, quàm pax, de qua latius actum est in *cap. priori à n. 182.* ideoque liberum sit parti innocenti, fidem frangere parti, fidem antea frangenti; vel contractui societatis ulterius insistere. Textor *d. cap. 25. num. 13.*

196 Disceptatur V. an, si unus ex sociis necessitate quâdam impediatur, quò minus articulos Foederis observare valeat, Foedus explicatâ mox ratione rumpatur, seu solvatur ex parte alterius?

Resp. Foedus rumpi & solvi strictò jure, ita ut Foederatus alter, cui promissa non præstantur, à Foedere liberetur: quia in Confœderatione magis ad opus & auxilium actuale, quàm ad voluntatem respici solet. Potest 197 tamen, cui fides non servatur, si velit, insistere Foederi, & petere, ut, sublata necessitate, fides impleatur: cum impotentia, quæ solummodo temporalis est, obligationem non perimat, sed in tempus habile duntaxat suspendat. Etsi jus exigendi poenam, 198 in Foederis transgressores adjectam, vel ideo non stringat, quòd poena sine culpa, quam excusat necessitas, non debeat. Conferatur Gentil. *d. lib. 3. cap. 24.*

§. II.

De Lapsu Temporis, in Foedere præfixi.

199 **I**nter contraria Foederis secundò locò recensetur lapsus temporis, pro ejus duratione præfixi. Grot. *lib. 2. cap. 15. §. 14.* Ideò namque certum

tempus adjectum creditur, ut daretur intelligi, post illius consummationem consummari Foederis obligationem. Nec opus est expressâ aliquâ renuntia-
tio-

tione, quasi, eâ non factâ, Foedus tacite renovatum videatur: tum quia dies interpellat pro homine, & obligationem, ipsô factô jam extinctam, tacite pronuntiat: tum quia præsumptionem tacitæ renovationis excludit præsumptio contrariâ pro libertate, quam nemo in dubio noviter onerare voluisse censetur. Muelen ad Grot. *d. l.*
 201 Pufendorf *d. lib. 8. cap. 9. §. 11.* juxta quem Authorem actus, qui finitô tempore exercentur, judicium benevolentiae magis quam renovati Foederis subministrant: cum simplex amicitia etiam post Foedus solutum persistat.
 203 Excipiuntur à Grotio *d. l.* & Kulpisio ad Grot. *exercitat. 7. §. 4.* actus illi, qui nullam aliam interpretationem, quam renovati Foederis, recipiunt. Sed *cit.* Muelen, & Nicolaus Hærtius in *not.* ad Pufendorf *d. loc. lit. a.* vehementer dubitant, an præter expressam renovationem ejusmodi actus fingi possint, ex quibus Foedus tacite
 203 renovatum conjiciatur: oportet enim, hujusmodi indicia esse manifesta, propterea, quod temporis mutatio aliquando Foederis continuationem admodum alterutri Foederatorum damnosam efficere posset, præsertim si ad tantundem temporis renovatum cense-
 204 elapsum. Textor verò in *Synopsi sæpe cit. cap. 25. n. 17.* ac Vitr. ad Grot. *d. l. q. 11.* probant, animum renovandi Foederis etiam ex actibus seu factis declarari posse: nam si quis, elapsô jam Foederis terminô, auxilium à socio vi Foederis postulet, isque, non ignarus

finiti temporis, idem præstet, vix aliam inde conjecturam licebit capere, nisi quod partes ipsâ auxilii petitione & concessione voluntatem in Foedere permanendi indicare voluerint. Erit tamen Foedus, ita renovatum, à priori, utpote jam extinctô, & in nihilum redactô, diversum & distinctum; & si v.g. illud ad quinquennium fuerit conventum, & quinquenniô præteritô, per triennium promissa antehac auxilia non amplius sint præstita, nihil ulterius præstandum aut supplendum est, licet post triennium Foedus illud renovetur. Textor *d. l. num. 18.* Nihilominus Foedus renovatum censebitur nsdem regulis & capitulis constare, quibus constabat primum, si aliud inter partes noviter conventum non appareat: nam plerumque actus subsequentes præsumuntur exerceri in conformitatem antecedentium, atque ab iis mensuram & normam accipere. Textor *ibid. num. 19.*

Quòd si Foedus, antequàm elabatur terminus, expresse renovetur à Foederatis, non tam renovatum quam extensum, idemque cum priori reputari debet: quippe cum illud nunquam actu cessaverit; & cum cessare debuisset, novô pactô stabilitum, & extensum fuerit. Idem *ibid. num. 20.*

Interdum Foederis tempus non expresse sed tacite adjicitur, nempe si Foedus ob certum negotium v.g. bellum Turcicum, hic & nunc instans, ineatur: censetur siquidem Foedus eoque durare, usquedum, confectô bellô, tempora pacifica redierint. De Wolleren *de Foederib. num. 18.*

§. III.

De Morte Foederatorum, & Foederis non-usu.

209 Tertiô locô Foederis contrariam referimus mortem Foederatorum tum naturalem, tum civilem. De morte naturali in Foedere personali res admodum plana est: quia, sicuti societas privata nititur speciali affectu & confidentiâ erga socios in individuo, & cum iis extinguitur; ita &
 210 societas publica: præterquam quòd
 P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

etiam unius focii morte dismembratur societas inter privatos juxta *l. actionem §. 9. ff. pro Socio.* inter Gentes autem & personas publicas omnium mors desiderari videatur, dum etiam unus ex fociiis superstes auxilium conferre, & ad finem, cujus gratiâ Foedus coaluit, cooperari valet. Qua de
 causa Hadriani Sexti Pontificis morte

Z z z z

Vene

Venetos & alios Confoederatos à Fœdere non liberatos fuisse, ex quo Carolus V. Imperator poenam conventionalem, ob non servata ejus Fœderis capita, exigere non dubitavit, ad-

212 *struit Textor in cit. cap. 25. num. 23. limitans assertum in casu, quò mortuus fuerit, cujus præcipua in Fœdere opera & cura fuit arg. l. adeo in pr. ff. pro Soc.*

213 *E diverso in Fœdere reali mors naturalis omniarelinquit in statu pristino: cum ea de causa ad Successores aut hæredes porrigatur, ut solutio per mortem, quâ cæteroquin pleraque ex rebus mortalibus solvuntur, exclusa intelligatur.*

214 *Mors civilis intervenit, & solvit Fœdus, si status publicus ex parte Fœderatorum immutetur, puta si jure belli Respublica aut Regnum ab hoste subjugetur: nam mutatur tunc subiectum commune Fœderis, mutatur ratio & conditio prioris status & conditionis, nec Fœdus in hostem hõc ipsò, quod amicus non sit, transfunditur.*

215 *Aliud obtinet, si consensu Regis Regnum in formam Reipublicæ, vel à contrario Respublica sciens & volens in Monarchiam convertatur: status enim publicus, utut alteratus, manentibus iisdem personis eodemque Corpore veteres quoque obligationes retinet: eò quòd contractus principaliter cum Corpore Politico, qualecunque sit, & qualemcunque formam habeat, conclusus esse præsumatur. Pufendorf lib. 8. cap. 9, §. 6. Textor d. l. n. 25. & 26. de Wolenen cit. l. num. 11. Sed hoc regula-*

216

riter procedit: quia, ut bene differunt duo posteriores Authores, possunt interdum tales esse Fœderis circumstantiæ, & Fœderatorum intentiones, ut nollent se unire & sociare alicui Corpori, incommodâ sibi Regiminis formâ utenti; sicque, qui contrahunt cum Monarcha, non vellent contractum continuare cum Populo aut Optimatibus: tunc enim pactio non deberet operari ultra mentem & intentionem paciscentium. In exem-

217 *plum adduci potest, quod observat Nicolaus Hertius in not. ad Pufendorf d. §. 6. lit. a. de Sabinis, qui, Tarquinio superbò à Romanis expulsò, & Principatu ac Regiò Imperiò in Rempublicam Popularem commutatò, negabant, Fœdera, cum Tarquinio inita, durare, aut Romanis prodesse apud Dyonis. Halicarnass. lib. 5. Roman. Orig. Quod & Hernici causabantur apud eundem lib. 8. negantes, Fœdus usquam sibi ullum intercessisse cum Populo Romano: quod autem cum Tarquinio sit, finitum esse, Imperiò ei ademptò, eoque mortuò in exilio.*

Pro contrariis Fœderum ultimò

218 *locò non-utum colloco, quando scilicet Fœderatus diuturnò tempore non præstitit auxilia promissa, licet tempus & occasio præstationem exegerit: tunc enim, si alter Fœderatus, cui auxilia fuissent exhibenda, tacuerit, ex lapsu temporis longioris (etiam non immemorialis) consurgit præsumptio, Fœdus ex tacito Fœderatorum assensu fuisse resolutum. Textor cit. l. num. 21.*

S E C T I O V.

De Sponsionibus.

S U M M A R I A.

219. *Sponsionis definitio, à Grotio adornata. 220. Aliter proposita à Patriarcho. 221. Est conventio publica. 222. Quâ à Ministris Summa Potestatis inicitur sine mandato. 223. Circa negotium, ad eandem spectans. 224. Sponsionum multiplex species. 225. & seq. Summa Potestas ex tali sponsione non obligatur. 227. & seq. Ex aequitate tamen interdum obligatur, si ex necessitate sit facta. 229. Explicatur Sponsio Caudiana. 230. Sponsio, sub expressa conditione securitatis habitationis facta, non convalescit ex*

silentio Summa Potestatis. 231. Convalescit autem, si simpliciter sit facta, & actus aliqui accesserint. 232. Quâ aliam interpretationem quam tacita ratificationis haud ferunt. 233. Sponsiones obligantur ex sua Sponsione. 234. Nisi necessitate extorta, vel sub conditione fuerit inita. 235. Usam obligare Sponsoribus non licet. 236. Et si pro qualitate delicti etiam capite puniri valeant. 237. Adducitur exemplum de Clodio. 238. Agitur de obligatione eorum, qui Sponsoribus aliquid promittunt.

§. I.

Quid & quotuplex sit Sponsio?

219 **A**ffinis Foederibus est Sponsio, à Grotio sub una rubrica in *lib. 2. cap. 15.* quod inscribitur de Foederibus ac Sponsionibus tractata, & in §. 3. num. 1. ita descripta: Sponsio autem est, ubi hi, qui à Potestate Summa mandatum ejus rei non habent, aliquid promittunt, quod
220 illam proprie tangit. Quam descriptionem aliis verbis effert Vitriarius ad Grot. *d. l. quest. 13.* dicendò: Sponsio est conventio publica, quæ à Ministro Summæ Potestatis circa negotium, ad eandem spectans, sine ipsius mandato initur.

221 Dicitur I. quòd sit conventio publica: tendit siquidem ad finem & commodum publicum; habet pro materia negotium publicum; interponitur à persona, saltem secundum quid publicà, prout statim audiemus: adeoque Sponsio rectè publica appellatur.

222 Dicitur II. quæ à Ministro Summæ Potestatis initur sine ipsius mandato. Ubi cernitur discrimen inter Foedera similesque conventiones publicas, & sponsiones: nam illæ fiunt à Summa Po-

testate, vel ab alio ex ejus mandato: hæ fiunt à Ministris Summæ Potestatis v. g. Belli - Ducibus absque illius jussu & imperio. Brunnemann de Pace *Polit. dissert. 4. tb. 5.* Becman *ibid. lit. a.*

Dicitur III. circa negotium, ad eandem spectans. Nam promissio, quæ versatur circa negotium privatum, huc non pertinet, ubi de conventionibus, quæ Summam Potestatem respectu exterorum afficiunt, agimus; quin neque promissio, quæ factum proprium, cæteroquin publicum, puta inducias breves vel de - aut abductionem copiarum Dux pollicetur, est hujus loci. Becman ad Brunnem. *cit. l. tb. 3. lit. c.*

Sponsionum tot species constitui posse, quot sunt species Foederum, dum à Foederibus distant solâ personarum facientium potestate, sentit Grot. *d. l. §. 16. n. 1.* Adde ego, Sponsionum species multiplicari juxta species conventionum publicarum, ad Summas Potestates spectantium: cum etiam pax aut induciæ v. g. Sponsionum sint materia. Brunn. de Pace *Polit. d. dissert. 4. tb. 2.*

§. II.

An Summa Potestas ex Sponsione obligetur?

225 **S**ummam Potestatem ex Sponsione, quam neque ratihabuit, neque ex ea locupletior evasit, non obligari, communis & certa nostrisque fundamentis, in *lib. 3. cap. 5. n. 49.* positus, concors est sententia: cum enim privatus privatum obligare nequeat absque mandato; absurdum & insipidum foret, dicere, Summam Potestatem ex facto subditorum absque mandato obstringi. Hinc rectè
226 Postumius occasione Sponsionis Caudianæ, quæ Romani pacem à Samnitibus sub duris conditionibus acceperant, apud Livium *dec. 1. lib. 9. cap. 7.* negat, *injussu Populi Romani quidquam sanciri posse, quod Populum teneat: quid*

enim, inquit, vobiscum Patres Conscripti, quid cum Populo Romano actum est; quis vos appellare potest? Hosti enim nihil spondidistis: civem neminem spondere pro vobis jussistis: nihil ergo vobis nec nobiscum est, quibus nihil mandastis, nec cum Samnitibus, cum quibus nihil egistis. Grotius *d. cap. 15. §. 16. num. 1. & libr. 3. cap. 22. §. 3.*

An verò Summa Potestas non obligetur, saltem ex æquitate Sponsionem, injussu suò factam, ratihabere? Alia est quæstio, in qua, si Sponsio sit facta in talibus circumstantiis, ut planè Minister Summæ Potestatis ob urgentem necessitatem ita pacisci, ac minus malum præ majori eligere sit coactus,

Z z z z 2

opi.

opinor, Summam Potestatem ad ratihabitionem teneri. ²²⁸ Cum enim in simili contingentia ipsemet Supremus Princeps, si corporaliter adfuisset, pro Reipublicæ salute debuisset malum gravius declinare, adeoque per Sponsionem levius damnum concedere, æquum est, ut absens approbet, quod ab aliis bonâ fide pro Reipublicæ utilitate ²²⁹ gestum est. Atque hoc ex capite Pufendorf *libr. 8. cap. 9. §. 12.* & Muelen ad Grot. *d. cap. 16.* sentiunt, Sponsionem Caudianam, quâ totus exercitus, flos & robur militum, totque civium millia fuere servata, à Populo Romano, si rem ex æquo & bono æstimare velimus, approbari debuisset.

²³⁰ Quæstionem huic vicinam proponit Grotius *d. cap. 15. §. 17. num. 1.* an Sponsio Summam Potestatem obliget ex notitia & silentio, si nempe Sponsionem factam resciat, nec tamen con-

tradicat? Distinguit ille, an purè sit facta Sponsio, an sub conditione, si rata haberetur à Summa Potestate. Posteriore casu conditio impleri, & ²³¹ ratihabitione sequi debet: alioquin, deficiente conditione, Sponsio corrui. Priore casu ulterius videndum, an præter silentium res aliqua aut factum accesserit, nec ne. Nam, ubi res aut factum non intercedit, nudum silentium conjecturam haud probabilem de ratihabendi voluntate suppeditat: nec enim, qui tacet, semper aut statim consentit. Becman ad Brunnem. *ct. dissert. 4. th. 7. lit. a.* Sed, si actus ²³² aliqui accesserint, qui ad aliam causam, quam approbationem Sponsionis probabiliter referri nequeant, nempe si Sponsione factâ de Foederibus Summa Potestas actu jam misisset auxilia, tum Sponsio esse ratihabita rectè intelligitur; qualè Sponsionem, cum Gaditanis conventam, probat Cicero pro Balbo.

§. III.

Ad quid teneantur Sponsores?

²³³ Sponsio Sponsores obligat ad id faciendum, quod potest, nimirum ut Regi vel Reipublicæ persuadeat ratihabitionem & præstationem eorum, quæ gessit: cum, qui factum alienum spondet, omnem operam impendere teneatur, ut illud in effectum deveniat. Brunnem. *d. dissert. th. 8.* Becman *ibid. lit. a.* Quòd si Sponsio à Rege vel Republica repudietur, Sponsores obligantur sua bona, si quæ habeant, cedere ad compensandum damnum, quod patitur alter, qui fidem eorum secutus est; &, si bona non habeant, aut ista non sufficiant, hosti in servitutem traduntur. Grot. *d. cap. 15. §. 16. n. 4.* ad imitationem Postumii, qui suo & cæterorum Sponsionis Authorum nomine in Senatu Romano, *Samnitibus*, inquebat, *Sponsores sumus, rei satis locupletes, in id, quod nostrum est, in id, quod præstare possumus, corpora nostra & animos, in hæc se viant, in hæc ferunt, in hæc iras acuunt.* Livius *d. dec. 1. lib. 9. cap. 7.* Id quod intelligendum esse, existimo de casu, quò Sponsio

vel sinè necessitate, vel sinè conditione ratihabitionis interposita fuit: nam ubi vel necessitas ad spondendum impellit, vel conditio de ratihabendo adjicitur, Sponsio est innocua, & ab omni onere libera. Grotius *lib. 3. cap. 22. §. 12.*

Erat quidem, referente Grotiò *d. l. n. 3.* communis aliquando sententia, à Sponsore etiam vitam validè obstringi posse: sed jam supra in *lib. 2. cap. 3. a. n. 56.* ostendimus, homini tantam in vitam suam non esse licentiam, ut eam quavis ratione possit obligare. Hinc ultra servitutem, & quidem temperatorem, qualis usitatur inter Christianos, Sponsores non tenentur. Quam ²³⁶ quàm, si temerè quis ea, quæ spectant ad Summam Potestatem, cum dispendio Reipublicæ spondidisset, Summæ Potestati vetitum non sit, pro qualitate delicti poenam capitis in Sponsores, sicut in alios maleficos, decernere: quò forsàn, ut ex Valerio Max. ²³⁷ *lib. 6. cap. 3.* refert Becman ad Brunnem. *d. dissert. 4. th. 8. sub lit. h.* referretur poena Clodii, quem Senatus Romanus, quia

quia turpem cum Coris pacem fecerat, dedit, & postea, dum ab hostibus deditio acceptata non fuit, in custodia necari iussit.

238 Quæres: an, qui Sponsori fidem obligat, sua ex parte fidem exsolvere teneatur?

Becman cit. l. th. f. lit. e. affirmat. Cujus ratio assignari potest, quod, cum Sponsorem sibi obligatum habeat ex num. 233. & ipse obligatus esse debeat ad fidem, sine conditione vel limitatione datam, opere compleendam.

C A P U T IV.

De Jure Legatorum.

Belli, Pacis, Fœderum, & alia negotia, cum Civitatibus extraneis tractari solita, à Civitatibus, quæ Polyarchicò Regimine gubernantur, per se ipsas vix expediri possunt; quoad alias verò, quæ Monarchicè per Reges aut Principes reguntur, non quidem necessarium, conveniens tamen & expediens judicatur, ut magis per substitutos, quam ipsosmet Principales expedienda suscipiantur, veluti notatum dedimus cap. 2. n. 52. Unde Poëta, de Legato loquens, ita canit:

Vox Regum, lingua salutis,

Fœderis orator, Pacis via, terminus Ira,

Sermon Amicitie, Belli fuga, Litibus hostis.

Rectâ igitur viâ, post Bellum, Pacem, ac Fœdera, ad Jura Summæ Potestatis circa Legatos progredior.

S E C T I O I.

De Natura, Diversitate, & Origine Legatorum.

S U M M A R I A.

1. Legati etymologia. 2. Synonymia. 3. Desinitio. 4. Est Minister publicus. 5. A Summa Potestate. 6. Ad aliam similem destinatus. 7. Non autem ad personam inferiorem. 8. Ut negotium sibi demandatum expediat. 9. Legati destinantur vel ad negotia, in specie sic dicta. 10. Vel propter officium. 11. Vel propter honorem. 12. & seq. Agunt in nomine sui principalis. 13. Legati alii sunt majores seu primi ordinis; alii minores & secundi ordinis. 14. Eorum diversa nomina. 15. Major difficultas circa priores quam posteriores. 16. Alii sunt ordinarii, alii extraordinarii. 17. Alii Simples, alii Plenipotentarii. 18. Alii temporales, alii perpetui.
19. Alii temporales, alii perpetui.
20. Hoc aliqui excludunt à veris Legatis. 21. Adscribuntur ipsis. 22. In statu Ecclesiastica dantur Legati à Latere. 23. Legati Missi. 24. Legati Nati. 25. & seq. Notatur Zieglerius, hanc Legatorum distinctionem carpens. 26. Legatorum usus humano generi coarctatus videtur. 27. & seq. Eorum tamen admissio & immunitas non descendit ex necessitate Juris Naturalis. 28. Sed verius ex Jure Gentium. 29. Afferuntur in hanc rem testimonia. 30. Sententia Pufendorfii exponitur. 31. Variarum sententia explicatur. 32. & seq. Responsio ad priorem. 33. Responsio ad posteriorem. 34. Judicium Taciti.

§. I.

Quid sit Legatus?

Legatus, à legando dictus, non quòd ab uno mittatur ad alterum, dum persæpe, qui jam in loco præsens est, in Legato P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

tum assumitur; sed quia in alterius locum substituitur, & quasi legatur. Stephan. Cassius de Jure & Judice Legitt. sect. priori num. 25. Dicitur aliò nomine

mine Orator, præsertim apud Latinos, uti constat ex *l. 7. ff. ad L. Jul. de Vi publ.* Licet etiam apud Germanos inveniatur, ut constat ex R. J. de anno 1566. §. und wiewohl unser Orator &c. 35. R. J. de anno 1594. §. dies weil aber &c. 2. Germanicè *Gesander* oder *Abgesander* / Italicè *Ambasciadore*, Gallicè *Ambassadeur*.

3 Describi potest, quod sit Minister publicus, à Summa Potestate ad aliam similem destinatus, ut negotium, sibi demandatum, nomine sui Principalis expediat.

4 Dixi I. *Minister publicus*. Cùm enim vices gerat personæ publicæ, & ipse publicas inter personas referatur, necessum est: quamobrem Legatus apud Livium *se publicum Nuntium Populi Romani* vocavit.

5 Dixi II. à *Summa Potestate*. Pertinet siquidem facultas constituendi Legatos ad jura Majestatis ex omnium confessione; sicque declaravit olim Senatus Romanus apud Livium *dec. 1. lib. 6. cap. 10. in fin.* asserens, jus Legationis *externo*, id est, Populo libero aut Regi, non *civis*, id est, subdito comparatum esse. Grot. *lib. 2. cap. 18. §. 2. num. 1.*

6 Dixi III. *ad aliam similem destinatus*. Nam & ille, ad quem Legatus mittitur, Summò Imperiò pollere debet, ut ostendit Cicero, quando ad impediendam missionem Legati ad Antonium dixit: *non cum Annibale res est, hoste Reipublicæ, sed cum civè*; & in *Philippic.* ait: *ad extraneos mitti Legationes: & cum civibus per Legatos agere, turpe*

7 *& absurdum esse*. Indèque, si Principes ad Status aut Civitates sibi subjectas quandoque ex suis Ministris aut Officialibus aliquos ablegent, illi non Legati sed Commissarii nuncupantur.

Dixi IV. *ut negotium sibi demandatum &c.* Negotia hæc, per Legatos expediri consueta, certâ regulâ comprehendendi non posse, advertit D. ab Andlern in *Corp. Constit. Imperial. verb. Gesander. num. 10.* Ad tria autem genera ea refert ex Perezio in *Cod. ad tit. de Legat. num. 2.* nempe ad negotia in specie sic dicta, ad officia, & honores.

Inter *negotia* recensetur Matrimonium, inter personas publicas, majorique dignitate conspicuas, celebrandum; Foedus, cum amicis jungendum; auxilium contra hostes petendum; pax, cum hoste componenda. Propter

10 *officium* suscipitur Legatio, si mittens sit obligatus ad mittendum Legatum, uti Reges Hispaniarum ad Pontificem recens creatum ratione Regnorum Siciliæ & Neapolis. *Ob honorem*

11 mittuntur Legati ad denuntiandum adventum Principis, susceptionem Regiminis, nativitatem prolis; ad gratulandum ob similem aut alium fortunatum eventum; ad condolendum ob mortem & alios casus adversos &c. Jamque olim Rex Babylonis Mero-

12 dach per Legatos de valetudine gratulatus esse legitur Ezechix Regi *Isaiæ 39. vers. 1. & seqq.* Et licet quoad hanc materiam non videatur esse aliqua necessitas, mittendi Legatos; id tamen omitti non debere, monet laudatus ab Andlern, ut mutua inter Principes & Respublicas amicitia conserve-

13 tur. Addatur Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 4. cap. 1. num. 16. & seqq.* Dixi V. *nomine sui Principalis expediat*. Nam, quidquid agit Legatus, non propriò sed alienò nomine & mandatò agit; indeque, si quid aliud, quam sibi demandatum fuerit, gesserit, aut suò nomine contraxerit, vel concluderit, non ut Legatus sed privatus reputatur.

§. II.

Quotuplices sint Legati?

14 **L**egatorum non una sed diversa est indoles. Nam primò alii sunt majores seu primi ordinis, qui caractere repræsentatiò Summæ

Potestatis, à qua mittuntur, fulgent; alii sunt minores seu secundi ordinis, qui, caractere repræsentatiò destituti, juris quidem potestate à prioribus

- bus non differunt, specie tamen dignitatis quoad præcedentiam, honores, & cæremonias distinguuntur. Vitriar.
- 15 ad Grot. *lib. 2. cap. 18. q. 2.* Illi propriè loquendò veniunt nomine Legati, simpliciter entuntiatò, dicunturque alienò à Latinis vocabulò Ambassiatores; vulgò *Besandè*; isti veriùs *Ablegati* vel *Prolegati*, germanicè *Abgesandè* / Gallicè *Envoyes* appellantur; etsi, teste Vitriariò *cit. loc.* hæc vocabula sæpe confundantur; & juxta Swederum in *Introduct. ad Jus Publ. part. spec. sect. 1. cap. 28. n. 2.* Legati & Ablegati in *Recessibus Imperii* promiscuè sumantur. Quia tamen quotidianus demonstrat usus, ob cæremoniale Legatorum tales subinde tricas oriri, quæ cum temporis, sumptuum, & negotiorum dispendio quàm longissimè protrahuntur: hinc censent plerique ex Politicis, negotia, præsertim ardua, vel dilationem non sufferentia; faciliùs, feliciùs, & velociùs per Legatos secundi quàm primi ordinis confici. Nicolaus Hertius in *Element. Prud. Civil. part. 1. sect. 9. §. 7.*
17. Secundò alii sunt Legati ordinarii, alii extraordinarii. *Ordinarii* sunt, qui Summæ Potestatis negotia, communiter evenientia, in Aula externa subeunt. *Extraordinarii*, qui extra ordinem ad negotium aut officium aliquod particulare tractandum, v. g. ad matrimonium, ad applausum, ad aliquid nuntiandum &c. dimittuntur.
18. Tertiò alii sunt Legati *Simplices*, qui mandatum simplex sinè speciali clausula acceperunt; alii sunt *Plenipotentiarii*, qui mandatum speciale cum libera sunt consecuti. Hertius *d. §. 7.*
19. Quartò quidam Legati vocantur temporanei, quidam perpetui. *Temporanei* appellantur, qui ad certum tempus, vel usque ad exitum ac finem commissi negotii constituuntur. *Perpetui* nominantur, qui perpetuò Summæ Potestatis vires aut partes exequuntur. Hos (quorum usum antiquis ignoratum fuisse, commemorat Grotius *d. lib. 2. cap. 18. §. 3. num. 2. in fin.*) alii interdum Ordinarios, Residentes, Statarios, Agentes, aut Consules vocitant, veris autem Legatis ægrè æquiparant: tum quia per sæpe

nudum ministerium præstant, ac neque Summam Potestatem alii, neque alios Summæ Potestati obstringunt: tum quia non raro ejus loci, in quod degunt, cives aut subditi sunt, quos citra Principis sui consensum & patriæ solvi legibus, & Jurisdictione eximi non posse, manifestum est. Nihilominùs, si à Summa Potestate constituantur ut veri Legati, cum facultate illius negotia vicariò nomine gerendi, qualiacunque illa sint, commercia, aut res alias concernentia, non video, ex quo fundamento ex numero & prærogativis Legatorum, verè talium, eliminari debeant. Stephan. Cass. *de Legat. Jure cit. sect. priori num. 37.* Nec enim, ut docet Huberus *de Jure Civit. lib. 3. sect. 4. cap. 2. num. 9.* hodie stabilis amicitia inter Populos diversos absque eorum ministerio coli posse videtur; etsi, cum ad exploranda aliorum consilia deputentur, non putet *citat.* Author, contra verum Jus Gentium peccaturum Populum, qui ejusmodi Legatos non admittit.

His Legatorum differentiis, potissimum apud Reges, Respublicas, ac Principes Sæculares usu venientibus, succedunt aliæ, apud Summos Principes Ecclesiasticos, seu Romanos Pontifices usitata. Nempe Legati, quos Sedes Apostolica mittit, triplicis sunt generis: *Legati à Latere*, id est Cardinales, quos, velut à Latere Pontificio, cui Romæ assident, abstractos, in provincias dimittit; *Legati Missi*, seu *Nuntii Apostolici*, quos, extra Collegium Cardinalitium, è numero Prælatorum selegit, & Legationis causâ aliorum destinat; *Legati Natæ*, quibus agnascitur Legationis dignitas & functio cum ipso munere, cui præponuntur, veluti Celsissimis nostris Archi-Episcopis Salisburgensibus obtingit. Sed quia de his jamjam egi in loco proprio, puta in mea *Jurisprud. Canonico-Civil. to. 1. lib. 1. tr. 5. cap. 4. à num. 41.* nil amplius commemoro. Id solum præterire nequeo, Casparum Ziegler *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 32. §. 5.* ex familiari in Sedem Romanam odio adstruere, quòd distinctiones suorum Legatorum Pontifici Romano, quatenus in territorio certo Summam tenet Ma-

A a a a 2

jesta,

jestatem, non invideri possent, nisi eas intuitu Ecclesiæ, cujus caput sese jactat, affectaret. Enimvero Romanus Pontifex quæ talis totius Ecclesiæ Caput est sine jactantia vel affectatione: quippe Vicarius Christi, à solo DEO constitutus; Pastor omnium ovium, pretiosò Salvatoris nostri sanguine redemptarum; Judex omnium fidelium, à nemine mortalium in terris judicandus; prout in *lib. 3. cap. 1.*

par tot. ostensum & declaratum fuit. Hinc, tanquam Supremus orbis Christiani quoad Spiritualia Princeps, Legatos suos juxta distinctionem, proximè declaratam, ad diversas Nationes & Regiones ablegat: quos, cum Augustissima & Serenissima Imperatorum & Regum Catholicorum Capita condecanti excipiant honore, homini privato, quisquis ille est, irreverenti calamò lacerare non licet,

§. III.

Ex quo Jure Legatorum Admissio & Securitas descendat?

28 **Q**uod consuetudo, Legatos aut Internuntios seu procuratores ad negotia publica adhibendi, cum ipso genere humano inoleverit, inde manifestum apparet: quia negotium inter absentes geri, valde congruum est Naturali Rationali, ad societatem suapte sponte inclinanti; id autem aliò modò, quàm missorum à nobis ministeriò, difficulter accidit. Speciosè & nervosè Illustr. D. Pelzoffer *Arcan. Stat. lib. 4. cap. 2. num. 1.*

29 Ut verò Legati ab eò, ad quem mittuntur, necessariò admittantur, aut plenà securitate potiantur, Jus Naturæ non præcipit: tum quia ex Jure Naturæ liberum est hominibus, seu in libertate Naturali, seu in Societate Civili viventibus, velintne cum Gente extranea commercium aut societatem instituire, nec ne; ideòque Legatos, ad se missos, recipere non tenentur:

30 tum quia, si Legati delinquant in loco legationis, Jus Naturæ delinquentes non eximit à Jurisdictione & coercitione Summæ Potestatis, ibidem dominantis, sed magis exoptat, ut noxii & noxæ, unde unde sint, plectantur.

31 Itaque verosimilius est, admissionem & securitatem Legatorum adscribendam esse Juri Gentium: utpote cum mutuam inter Gentes societatem & amicitiam, cujus respectu Jus Gentium invaluit, nihil aut securius pariat, aut firmitus roboret, ac servet, quàm mutuum per Legatos commercium, vix aliter in usum deducendum,

ac si Legati simul admitti, & immunitate gaudere debeant. Grotius *lib. 2. cap. 18. §. 1. & 3.* Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 14. num. 2. & 3.* Muelen ad Grot. *4. l.* Hinc de admissione Senator Carthaginensis apud Livium *dec. 3. lib. 1. cap. 3.* contra Annibalem conqueritur: *Legatos, ab sociis & pro sociis venientes, bonis Imperator vester in castra non admisit: Jus Gentium sustulit.* De immunitate Legatorum notat Julius Cæsar *de Bello Gall. lib. 3.* hoc nomen *apud omnes Nationes sanctum inviolatumque fuisse.* Pomponius quoque in *l. ult. ff. de Legationib. si quis,* inquit, *Legatum hostium pulsasset, contra Jus Gentium id commissum esse existimatur, quia Sancti habentur Legati; & ideò, si, cum Legati apud nos essent Gentis alicujus, bellum cum eis indictum sit, responsum est, liberos eos manere, id enim Juri Gentium conveniens esse.*

Pufendorf *lib. 2. cap. 3. §. 23.* & Cramerus *de J. N. & G. conclus. 83.* arbitrantur, ipsò Jure Naturæ Legatos esse inviolabiles, etiam apud hostem, siquidem speciem Legatorum, non speculatorum, præferant, quàm diu in eum, ad quem missi sunt, hostilia non moliuntur: cum enim ejusmodi personæ sint necessariae ad pacem conciliandam, servandam, aut arctius per foedera & pacta adstringendam, quam ipsum Jus Naturæ omnibus modis honestis amplecti jubet, utique & cavisse censetur idem Jus securitati personarum, sine quibus finis, ab eodem præceptus,

ceptus, obtineri nequit. Vitriar. ad Grot. d. lib. 2. cap. 18. q. 3. refert admissionem & immunitatem Legatorum ad illud Jus, ex quo est negotium, propter quod mittuntur; ut, si mittantur vel ad pacem, vel ad foedera propter pacem, sit Juris Naturalis, quod pacem imperat; si verò mittantur propter commercia, aut simile negotium, quod communem necessitatem & utilitatem inter omnes Gentes continet, tribuatur Juri Gentium; si mittantur ex civilitate vel amicitia, gratulandi vel condolendi gratiâ, reducantur ad Jus Civile, seu potius voluntatem ejus, ad quem mittuntur.

35 Sed pace horum liberè dixerim, me ab opinione priori, jam olim in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. to. 2. lib. 1. tr. 1. cap. 4. à num. 39.* defensâ, non dimoveri. Nam, quod attinet discursum Pufendorfii, ille non videtur stringere: tametsi enim Jus Naturæ tum societatem, tum pacem inter Gentes sociatas imperet, non tamen simpliciter opus est ministeriò Legatorum: vel quia non est implicancia, quò minus ipsimet Reges aut Principes personaliter conveniant; vel quia nego-

tium pacis etiam per literas confici potest; vel quia per solam abstinentiam ab armis status bellicus in pacificum convertitur. Datò etiam, quòd 36 Legatorum interventio summè necessaria videatur ad pacem, attamen eorum immunitas exinde non concluditur esse necessaria: cum, ut dictum in n. 30. Legatus non sit missus ad delinquendum, sed ad sua conficienda negotia; eaque propter ex causa delicti securitate frui non debeat, nisi de Jure Gentium aliter invaluisse noscatur.

Eadem ferè responsio datur ad discursum Vitriarii. Nam hæc consequentia non apparet legitima: pax est necessaria de Jure Naturæ; ergo etiam Legatus: quandoquidem missio Legati neque medium est unicum ad pacem firmandam; neque necessario desiderat immunitatem illam, quam ex Jure Gentium voluntario derivatam esse, testimonia Prudentum in num. 32. convincunt. Quibus sub- 38 jicio Tacitum, qui 1. *Annal. 42. 3.* immunitatem Legatorum *hostium jus, sacra Legationis, & sacra Gentium* vocat; & 3. *Histor. 80. 4.* *sacrum etiam inter exterarum Gentium Legatorum jus* nominat.

SECTIO II.

De Personis, ad Legationem concurrentibus.

SUMMARI A.

39. *Qui mittunt Legatos, debent habere Majestatem.* 40. *Quid de Regibus captivis aut exulibus? Remissive.* 41. *Prior regula in dubium vocatur.* 42. *Stabilitur & roboratur.* 43. *Legatis, ab alio quam Summo Principe rite dimissis, debetur admissio & immunitas.* 44. *In bellis Civilibus etiam Populo jus Legationum est tribuendum.* 45. *Piratarum aut latronum Legatas recipere interdum necessitas subest.* 46. *Legati mittuntur ad eos, qui Majestate fulgent.* 47. *Et, licet aliter docere videatur Textor; 48. & seq. Attamen ad ejus fundamentum facile respondetur.* 50. & 51. *Ostenditur, quòd visulò Legati mittantur ad Belli Duces.* 52. & seq. *Legati non debent esse ingrati aut inaccepti ei, ad quem mittuntur.* 54. *Debent habere propensionem ad causam tractandam.* 55. *Debent*

pollere diversis virtutibus. 56. *Debent excellere scientiâ & prudentiâ.* 57. & seq. *Debent, eo genere & conditione fulgere, qualem desiderat autoritas illius, ad quem mittuntur.* 59. *Summi Pontifices pro Legatis destinant Personas Ecclesiasticas.* 60. *Hujusmodi persona possunt etiam in Legatos assumi à Principibus Sacularibus.* 61. *Maximè in causis, summi status non dedecentibus.* 62. *Uti fecerunt etiam Viri Sancti.* 63. & seq. *Non curanda adversariorum distictia.* 66. *Possunt ad unum negotium plures Legati destinari.* 67. & seq. *Eorum tamen potestas variat juxta varietatem mandati.* 69. *Legati Pontificis non prohibentur, alium substituerent nisi specialim ad personam respiciatur.* 70. *In aliis in dubio presumitur electa fuisse persona industria.*

§. I.

De Personis, à quibus mittuntur Legati.

39 **P**ersonæ, ad Legationem concurrentes, præcipuè tres sunt: nempe persona, quæ mittit Legatum; persona, quæ mittitur; persona, ad quam mittitur. Personæ, à quibus mittuntur Legati, debent ex *n. 5.* habere Supremam Potestatem; nec sufficit, eandem aliquando habuisse: quia Reges, qui bellò solenni victi Regnòque exuti sunt, cum aliis Regni bonis & jus legandi perdidierunt, ut dicit Grot. *lib. 2. cap. 18. §. 2. n. 2.*

40 Quod quidem Grotii dictū Gronovio in *not. ib. n. 7.* non adeò rectum, neque admittendum videtur, nisi tantum temporis intervallum intercesserit, ut illi Regnum pro derelicto habere credi possint. Ego autem me refero ad asserta in *cap. 2. num. 44. & cap. 3. n. 59.* & in illo sensu, quò Regi dejecto vel expulso jus pacis & foederum indulgi, etiam jus Legationis, ad pacem & foedera ordinatum, indulgeo. Textor in *Synopsi Jur. Gent. cap. 14. num. 12.* Huberus *de Jure Civitat. lib. 3. sect. 4. cap. 2. num. 4.* ubi etiam notat, in dubio, num quis Regnò privatus sit nec ne, Legatos admittendos esse, nisi ab his, quibus id dubium non est.

41 Hic ipsius Textor in *num. 4.* regulam antecedentem, quòd jus mittendi Legatos soli competat Potestati Supremæ, non autem alteri Principi, Superiorem recognoscenti, falsam hodie pronuntiat, nisi etiam complectamur analogicas Potestates, ut quæ imaginem Summæ Potestatis, cuius vices jure suò agunt, repræsentant.

42 Verùm meò iudiciò non est necessum, datam regulam falsitatis arguere, si ita declaretur, ut quidem ex se & natura sua jus Legationum Summæ Potestati tantummodo deferatur, sicuti jus belli, pacis, & foederum: quemadmodum verò tam concessione Summæ Potestatis quam immemorialis temporis præscriptione jus belli, pacis, & foederum à Principe inferiori potest acquiri ex *cap. 1. num. 61. d. cap. 2. num. 50. d. cap. 3. num. 56.* ita non occurrit implicantiã,

ob quam jus Legationis tali modo à Principe inferiore non possit acquiri. D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 4. cap. 5. num. 2. & seqq.*

Neque dubito, quin hujusmodi Legatis eadem admissiois ac securitatis prærogativa debeatur, quæ debetur Legatis Summorum Principum: si enim jus belli, pacis, & foederum sortiantur quoad exteros cum illis effectibus & prærogativis, quæ derivantur ex Jure Gentium; pariter jus Legationum cum effectibus & prærogativis, quæ Legatis ex eodem Jure conveniunt, debetur; præsertim si ex tempore, de cujus initio non constat, Legati Principum inferiorum etiam apud exteros pro talibus agniti, admissi, & plenariã securitate potiti fuerint. Textor *cit. cap. 14. num. 7. & 8.*

Contingere autem potest in bellis maximè civilibus, ut Populus in duas partes dividatur, dubiumve sit, ab utraque parte stet Summum Imperium; ut & accidere valet, ut duo de Regni successione ex jure admodum controverso decertent. In qua facti contingentiã, cum aliud medium haud superfit, id receptum videtur, ut Gens una quasi pro duabus, & unius Regis locò itidem quasi duo in ordine ad Legationes censeantur. Grotius *d. cap. 18. §. 2. num. 3.* adducens Tacitum, quæ *lib. 3. Histor. cap. 80.* Flavianos accusat, quòd sacrum etiam inter Gentes Legatorum jus in Vitellianis civili rabie temerassent. Huberus *de Jure Civitat. d. lib. 3. sect. 4. cap. 2. num. 6.* advertens, hanc rem, ut sunt res hominum, à virium æstimatione juris quoque speciem induere diversam, ut, si pars altera multò sit inferior, rebelles potius quam adversa pars habeantur.

De piratis ac latronibus observandum, quòd, licet veram Civitatem non constituent, adeòque nec cætera Civitatum jura nec jus Legationis consequantur; nihilominus factorum necessitas quandoque faciat, ut eorum Legati recipiantur; sicut, inter alias histo-

historias, narrat Curtius de Alexandro M. lib. 7. cap. 6. cum, cum obsidisset viginti millia latronum, ac inter primos dimicans sagittâ, quæ spiculum

in medio crure fixa reliquerat, ictus esset, ex acie subductum, postero die Legatos Barbarorum ad se missos protinus admitti iussisse.

§ II.

Ad quos mittantur Legati?

46 Legatos ad Principes & Respublicas, Superiorem non recognoscentes, mitti, præmissum est in n. 6. notâtque Paschal. de Legat. cap. 2. apud Textorem d. cap. 14. n. 15. Christianorum Regum pervetustum esse morem, ut suas Legationes ad eos tantum destinant, qui tituli dignitate ipsis æquantur; quales sunt Reges & Imperatores, exceptis quibusdam Rebuspublicis, cujusmodi sunt Veneta, Helvetia, & Rhetia, idque singulares

47 ob causas. Sed hæc opinio juxta eundem Authorem num. 16. non aliter hodiernis moribus obtinet, nisi & de magnis vel insignioribus Principibus intelligatur: cum videamus, non tantum ad Principes Germaniæ & Italiæ multoties à Regibus mitti Legationes, sed etiam subinde ad Respublicas Im-

48 perij. Mihi verò, doctrinæ consequentiam amanti, etiamnum arridet regula, in num. 46. data; & insuper illius declaratio in num. 42. facta, huc quoque applicanda videtur, quòd nempe, sicut jus mittendi Legatos aliis Principibus, Superiorem non recognoscentibus, ex speciali indulto aut usu temporis immemorialis competere valet; ita & jus recipiendi Legatos, sive à Principibus ejusdem or-

dinis sive à Regibus & Imperatoribus missos.

An autem Legatus, qui mittitur à Principe Supremo ad alterum non Supremum, sit primi vel secundi ordinis; & quâ cæremoniarum ac solennitatum differentiâ Legatus ab isto vel illo missus recipi debeat aut soleat? Quæstio est magis Politica quàm Juridica, neque ex Jure Publico Universalis, sed ex moribus cujusque Populi vel Regni determinanda. Conferatur D. Pelzhoffer Arcan. Stat. lib. 4. cap. 6. num. 6. & seqq.

Quòd si contra num. 46. opponas, Legatos interdum mitti ad Belli-Duces, Summâ Potestate haud instructos; uti Romani Legatos miserunt ad Hannibalem, Saguntum obsidentem; & Carthaginenses pariter Legatum destinârunt ad Publium Scipionem, in Africa degentem. Responderi potest, hæc aut similia in bello fieri ob instans periculum, aut propter negotia, quæ moram non patiuntur, & quidem ita, ut Legati recipiantur à Belli-Duce non ex potestate propriâ, sed auctoritate Regis aut Reipublicæ, cujus auspiciis bellum geritur, sinè cujus mandato nil aliud concludere licet, quàm sub sperati. Text. cit. cap. 14. n. 19.

§ III.

Quinam & quales mittendi sint Legati?

49 Qualitates in illis, quibus Legatio committenda, permultas adstruunt Knichen Oper. Politic. lib. 2. p. 2. sect. 1. th. 5. & 9. & Pelzhoffer Arcan. Stat. lib. 4. cap. 1. à num. 11. I. enim requirunt, ut Legatus Principi, ad quem destinatur, non ingratus aut inacceptus sit: aliàs enim aut

difficultas erit in admittendo, fierique poterit, quod factum est apud Livium dec. 1. lib. 3. cap. 23. ubi plebs & militia Romana, Aventinum obsidens, tres Consulares Legatos, tanquam exosos & invisos, audire noluit; aut exigua spes erit de negotio, ad intentionem Mittentis feliciter expediendò: quoniam

niam invisum nemo libenter audit; displicet oratio, sententia, res omnis, cujus persona displicet; multique plus præsidii in benevolentia Principis, quam in eloquentia & aliis virtutibus Legati collocarunt. Knichen *d. tb. 5. n. 1.* Ideoque Demosthenes nullâ ratione adduci poterat, ut ad Alexandrum, quem in oratione semel offenderat, Legationem susciperet. Pelzhoffer *d. l. num. 27.*

54 II. ut ipsemet Legatus affectum aut propensionem habeat ad negotium, sibi tractandum: qua de causa ad pacis conclusionem non facile mittendi sunt Viri militares, dum *bellicis laudibus imbuti rarissime pacem amant.* Plinius in *Panegy.* *Ingrata quippe iis quies est, & facilius intra anticipitia clarescunt.* Tacit. *de Morib. German. cap. 14. 4.*

55 III. ut possideat omnigenas virtutes, præsertim temperantiam, probarum actionum antesignanam; magnitudinem animi, ad adversa & contraria quæque imperterriti; fidelitatem oris & cordis juxta limites mandati, à Mittente accepti; prudentiam & circumspersionem, veluti omnium agendorum directricem.

56 IV. ut excellat scientiâ & experienciâ exquisitâ, saltem quoad negotium, in Legatione tractandum: absurdum namque foret, si Legatus in Aula, ad quam destinatur, primum deberet discere, quæ jam antehac callere tenetur.

57 V. ut & genere ac conditione talis sit, qualem autoritas & dignitas tum Mittentis, tum ejus, ad quem mittitur, exposcit; & simul tam ætate, quam habitu corporis ita sit comparatus, ne vilipendium & contemptum pariat; sicut olim accidit apud Romanos, qui ad pacem, inter Nicomedem & Prusiam Reges conciliandam, miserant Legatos, quorum unus caput multis cicatricibus sparsum habebat, alter pedibus æger erat, tertius ingenio socors: hos enim falsò scommate risit Cato, *eam Legationem, inquit, nec caput, nec pedes, nec cor habere;* prout refert Livius in *Epit. lib. 50.* Plura de his citati Authores.

59 Disquiritur autem I. an Personæ Ecclesiasticæ Legationis officium obire possint?

Resp. id negari non posse, si qualitatibus, antea requisitis, effulgeant. Et quidem de Legatis Pontificiis res certa ac definita est, non alios, quam Ecclesiasticos, nec qualescunque, sed in Dignitate, Personatu, vel Canonice Ecclesiæ cujusdam Cathedralis positos, assumi, sicuti textus est perspicuus in *cap. 11. de Rescript. in 6.* De Legatis autem Principum Sæcularium constat, quod, si Clericos habeant, Vasallos, aut Status seu Imperiales seu Provinciales, isti possint & debeant Legationis munus suscipere, si Principi sic placuerit, ut insinuat in *cap. cum parati 19. vers. in Legatione Regis de Appellat.* ubi Emmanuel Gonzalez in *not. num. 2.* & colligitur ex *cap. si Episcopus 13. vers. præceptione Regia Dist. 18.* ubi Augustinus Barbosa in *Collectan. num. 11.* Idque indubitanter procedit, quando negotium est tale, ex quo salus & utilitas Provinciæ aut Regionis pendet, ad quam non minus Ecclesiastici quam Sæculares Status ex officio concurrere tenentur; aut quando negotium aliunde non dedecet conditionem & professionem Clericalem, v. g. pacificatio aut confederatio propter pacem. Quam ob causam etiam Viri Sancti Legationis munere sunt functi, veluti memoriæ proditum est de S. Odone Cluniacensi, qui, ut Italiæ pacem compararet, caduceatorem egit inter Hugonem Longobardorum Regem, & Albericum Romanæ Urbis Principem, pace illico ab utroque subscriptâ; item de S. Bernardo, à Florentinis ad Senenses, à Pisanis ad Lucenses sæpe missò & remissò, unionemque & pacem illorum Populorum curante. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 4. cap. 1. num. 8.*

Neque curanda sunt Adversariorum seu dicta seu dieteria, apud Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 2. sect. 1. tb. 9. n. 6. & p. 4. cap. 12. sub num. 2. quest. 2.* invenienda, quod Clerici sint secretorum proditores, periculosa foveant principia, ac magis interesse Superiorum Ecclesiasticorum, quam Sæcularium Principum observent. Nam, etsi dentur aliqui, qui aliter, quam officium & obligatio Legati exposcit, Legationes susceperint; erunt tamen alii &

& fortassis plures, qui nostrô etiam tempore vices suas legitimè explendô, Imperatoribus, Regibus, & Principibus, quorum causas sat momentosas ad fortunatum terminum deduxerunt, ad amissim satisfecerunt. Et, quod bene notandum, hic non disputamus, an expediat, personis Ecclesiasticis munus Legationis committere; sed, an illud committere liceat, & ab ipsis suscipi debeat? Nam quaestio prior est Politica, atque à scopo nostrô declinans; quaestio autem posterior est Juridica, & nostrô in foro affirmativè resoluta.

66 Disquiritur II. an plures Legati ad unum negotium expediendum dimitti possint?

Resp. de affirmativa vix dubitari posse: cum in arbitrio Summæ Potestatis resideat, an vices suas uni vel pluribus consignare velit. Videndum tamen, & probè examinandum erit ex literis Legationis, an mandatum acceperint conjunctim, ut nullus sine altero quidpiam concludere valeat; an disjunctim, ut, si unus non possit, aut nolit, cæteri nihilominus in causâ procedant. Nam manda-

tum prioris generis facit, ut, quæ fuerunt acta, unô vel alterô non præsentè, sint invalida; posterioris generis mandatum actis & actitatis valorem tribuet, esto unus tantùm negotio manus apposuerit.

Disquiritur III. an Legatus alium substituere, vel alteri munus suum committere possit?

Resp. de Legatis Pontificiis perspicuè decisum esse, quod causam sibi commissam alteri delegare seu potius subdelegare valeant, præterquam si personæ Industriæ fuerit electa. Textus in *cap. ult. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* De Legatis aliis vix aliquid certum determinari, sed determinatio ex clausulis & tenore literarum erui poterit. In dubio autem crederem, præsumendum esse, quod Legatus ad personam individualem respexerit: quia plerumque respectus habetur ad certas qualitates & circumstantias, quæ non æqualiter in omnibus reperiuntur; consequenter qui personam certam ad Legationem seligit, aliam hõc ipsò elegisse vel approbasse non censetur. Parilia habentur in *libr. 3. cap. 5. num. 38.*

SECTIO III.

De Officio & Obligatione Legatorum.

SUMMARIA.

71. Officium Legatorum generatim exponitur. 72. Explicatur speciatim. 73. Formula mandati diligenter inspicienda. 74. In dabo consulendus ipsomet Mittens. 75. Qui etiam mandatum perspicuum dare obligatur. 76. Quid si mandatum duplex adsit, publicum & secretum? 77. Legatus tenetur observare secretum. 78. & seqq. Sequendô tamen mandatum publicum obligat suum Principalem alteri, quocum negotiatur. 82. & seqq. Legatus mandati limites excedere nequit, esto provideat, ut, quod mandato contrarium est, longè nullius & fructuosius suo Principali fore. 85. Nisi discretionis & prudentia Legati quidpiam specialiter sit relictum. 86. Legati tenentur ex officio, honorem & auctoritatem Mitisentium conservare. 87. Nô

alteri, quàm ipsi, de sua commissione referre. 88. Usi & tenentur omni diligentia suum negotium ad finem perducere. 89. Ac, eo finitò, mox domum reverti. 90. & seq. Mandatum iniunctum suscipere & exequi non licet. 92. & seq. Referuntur exempla. 94. Aliqui putant, licere Legato muneribus tentare Ministrorum animos. 95. Reselluntur. 96. Ex factò Legati, juxta terminos mandati procedentis, obligatur Summa Potestas. 97. An obligetur ante ratificationem? Ratio negandi. 98. Ratio affirmandi. 99. & seqq. Affirmativa eligitur, si negotium ad sui perfectionem plura requirat capitula. 102. affirmativa assumitur, quando negotium est unicum, & unicò quasi actu perficitur. 102. Si Legatus dolosè egerit, Mittens ex ejus factò haud obligatur.

§. I.

De Officio Legatorum.

71 **O**fficio Legatorum generatim consistit in facultate, nomine Legantis ea faciendi & exequendi, quæ ipsi fuerunt commissa; nec non adhibendi media, sine quibus commissum negotium expediri nequit. 72 Speciatim desumitur ex mandato, quod habet, & clausulis, eidem insertis, inter quas si reperiatur illa *cum libera*, dat Legato facultatem ea agendi, quæ ipsemet Principalis, si præsens adesset, agere 73 posset. Eapropter formula mandati diligenter erit inspicienda: mens etenim Principis & voluntas, in mandato seu instructione declarata, est. cynosura & stella polaris, ad cuius veluti unicum lumen Legatus respicere, functiones dirigere, responsa examinare, & iussa exequi debet. Nempe Minister est Legatus, non arbiter; obsequi tenetur mandato, non arbitrari. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 4. cap. 3. num. 2.* Quòd si mandatum nonnihil obscurum aut ambiguum appareat, nihil statuet Legatus, nisi prius constet de vero sensu Principalis seu Mittentis: cum, ut dictum, Legatus non arbitrari, sed obtemperare; nec quidpiam discutere, sed magis credere obstringatur. Pelzhoffer *d. l. num. 3.* 75 Ubi & Principem monet, ut nunquam desit, quin exactè instruat suum Legatum citra amphibologiam, aut minus sinceræ expressiones: satiùs enim foret, planè non confidere, quàm ambiguitate periclitari negotia. 76 Sed quia mandatum plerumque duplex est, unum apertum (& hoc propriè loquendò mandatum dicitur, aliòque nomine id diploma Legationis aut credentiales vocari solet. Nicol. Hertius *Prud. Civ. p. 1. sect. 9. §. 11.*) quod palam iis, quibuscum agendum, exhibere licet; alterum secretum & arcanum, quod nemini ostendere concessum, imò subinde ipsimet Legato prohibitum, illud aperire, priusquam ad certum locum pervenerit: hinc quærunt DD. nostri, an Legatus, suppositò,

quòd mandatum unum discrepet ab altero, apertum vel secretum implere teneatur?

Puto cum Grotio *lib. 2. cap. 11. §. 12.* 77 Pufendorf *lib. 3. cap. 9. §. 2.* Textore in *Synopsi Jur. Gent. cap. 14. num. 65.* dicendum esse, quòd Legatus omninò sequi teneatur mandatum arcanum Legantis, utpote quod obligat Legatum, ut non agat, nisi ex præscriptò, sibi, non aliis cognitò, & sic, tanquam speciale derogat alteri aperto, tanquam generali. Sequendò tamen 78 mandatum publicum, & juxta illius fines agendò, Legatus procul dubiò validè procedit, ac Mittentem ad ea, quæ gessit, ratihabenda obligat, veluti docent laudati Authores, & jam in *lib. 3. cap. 5. num. 53. & seq.* universim de Ministris Principum, diversa mandata habentium, traditum est. Rationes ultra eam, quam *d. l.* assignaveram, sunt: tum quia, ut loquitur Grotius, hæc res similis est præpositioni generali, in qua accidere potest, ut nos obliget, qui præpositus est, agendò contra voluntatem nostram, sibi soli significatam: tum quia fides publica, in mandato publico comprehensa, obligat mandantem, ut servet, quod juxta formam illius gestum aut promissum est: tum quia mandatum arcanum est res, inter solum Legantem & Legatum acta; consequenter alios, qui respexerunt ad terminos mandati manifesti, nec gravat, nec sublevat: tum quia privata instructio est instar cogitationis, in mente retentæ, quæ, nisi foras exeat, in foro humano consideratur, ac si nunquam extitisset.

Dubitari quoque solet, an non Legatus limites mandati excedere possit, quando prospicit, id, quod mandato repugnat, Leganti in hisce circumstantiis longè utilius & fructuosius esse?

Responsio communis est negativa. Illustr. D. Pelzhoffer *d. libr. 4. cap. 3. num. 28.* Ratio est: quia ex *num. 74.* Legati munus haud est, inquirere in

ea,

83 ea, quæ Leganti videantur magis proficua, sed mandato morem gerere, atque ab eo nec latum unguem recedere: alioquin, notante Cassio apud Gellium *lib. 1. Noct. Attic. cap. 13. in f.* deberet *corrumpti atque dissolvi omne Imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non desiderato respondeat*; indeque Valer. Max. *lib. 2. cap. 7.* advertit, *quod mandata præterientes, culpam certo committant, exitus vero fortune adscribendus, adeoque incertus sit.*

84 Extant profecto exempla, quod Legati, mandati limites transgressi, poenas non leves dederint; veluti de Legatis Atheniensium, in Arcadiam missis, &, re optime gestâ, do-

num reversis, narrat *Ælianus Histor. lib. 6. cap. 5.* illos capitali supplicio affectos esse. Simile quid memini in *cap. 1. num. 72. & seq.*

Limitat tamen hanc responsionem 85 Knichen *Oper. Politic. lib. 2. p. 2. sect. 1. cap. 2. tb. 14. lit. B.* si Legati prudentiæ & arbitrio non quidem mutatio finis, sed mediorum, ad illum consequendum tendentium, committatur, vel arbitrio & prudentiæ illius aliquid tribuatur: tunc enim, si finis propositus absque graviore impendio & citra futurum periculum obtineatur, Legatus contra mandatum aliquid fecisse proprie dicendus non est. Addatur D. Pelzhoffer *d. l. cap. 3. num. 20. & seq.*

S. II.

De Obligatione Legatorum.

86 **O**bligatio Legatorum, quam habent ex officio, est I. ut Domini, à quo mittuntur, auctoritatem omni modo factam & integram conservare studeant: quod maxime fieri potest, si Legatus in incessu, in sessione, in allocutione & sermone, cum Principe, ad quem mittitur, ejusque Ministris habendò, ita sit erga alios humanus & urbanus, ut honor & præminentia ejusdem sui Domini in omnibus elucescat, & ejus auctoritati ne in minimo quidem derogetur. Knichen *Oper. Politic. lib. 2. p. 2. sect. 1. tb. 12. num. 1.*

87 II. ut Legatus nemini quidquam in loco suæ Legationis de sua commissione referat, quam Principi v. g. & ejus Ministris, ad hoc deputatis; uti & nulli alteri, quam suo Principi, aut quem ille nominaverit, aliquid de sua functione vel expeditione scribere permittitur: taciturnitas enim in Legato summopere commendatur, utpote cujus fides & fidelitas singulariter electa & discreta fuit. Knichen *d. l. num. III.*

88 III. ut Legatus unice in id intentus sit, quâ ratione negotium sibi commissum ad integram sui Domini satisfactionem usque ad finem prosequatur: proindeque negotia extranea,

quin & propria, curare nequit, si, ut plerumque contingit, impedimento sint, quò minus publica condignè gerantur. Knichen *d. l. n. IV.*

IV. ut, Legatione finitâ, Legatus 89 quantocyus domum revertatur, suoque Principali fideliter & candidè, quæ tempore Legationis hinc inde quæsitæ, responsa, asserta, & conclusa fuerunt, referat, quatenus reliqua deinceps agenda ritè disponi & ordinari queant. Knichen *d. l. tb. 13. n. 1.* Ubi etiam advertit, quòd, si negotium tam prægnans haud sit, ut Legatus, eò confectò, statim redeat ad Mittentem, melius esse, ut prius de absoluto negotio Mittentem reddat certiolem, ejusque jussum expectet.

Planè, si quid Legatus in mandatis 90 haberet, quod rectæ rationi, Legi Divinæ, bonisque moribus adversaretur, nulla esset obligatio faciendi, quod mandatum est; imò nec licentia foret, quidpiam tale agendi: nam alibi jam traditum est, mandatum rei turpis non stringere ad observantiam, nec, si observetur, mandatarium à culpa excusare, Apostolò ad *Romanos 1. v. ult.* dicente: *dignos esse morte non solum, qui ea* (peccata scilicet, in versibus antecedentibus recensita) *faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Hinc, ut 91

differt Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 8. §. 8. num. 4.* miserè disputant de Jure, qui licere Legato fas ac nefas exequi, Jus Gentium vocant. Emissarium & sicarium vocaveris mancipium illud nequitiae, non Legatum. Est hominum genus, quod Regium veritatis tramitem transilit, & ex turpi assentandi libidine discrimen honesti ac perperam facti aut ignorat turpiter, aut impugnat malitiosè: propudium Sapientiae Civilis, & Regiae doctrinae de-

92 honestamentum. Quinquagenarius certè Princeps, & quinquaginta, qui ad capiendum Eliam missi sunt, se quoque Imperiò Regis Ochoziae (cujus erant Legati) tuebantur: *homo DEI, inquires, Rex. praecepit, ut descendas; 4. Reg. 1. vers. 9.* & tamen igne puniti sunt, Divinam Nemese excusationem respuente. Heliodorus quoque, Antiochi Legatus, cum templum spoliare contra Summi Pontificis Oniae prohibitionem aggrediretur, Principis mandatum praetexebat; & tamen à DEO mirabiliter punitus legitur.

93 *2. Machab. 3.* Sic nihil juvat Legan-

tis voluntas, quando non Imperium Principis, sed causa innocentem facit. Author *Legationis Lavardine*, id est, Eminentiss. Card. Sfondrati p. m. 83.

Non nescio, unum aut alterum. 94 Authorem confidenter docere, posse Legatos numeribus ac largitionibus tentare fidem Ministrorum Principis in loco Legationis, etsi jurata ea sit, & expiscari, quid adversus suum Principem alii machinentur, quin peccet contra Jus Divinum aut Gentium. 95 Verumtamen haec doctrina oppidè de veritate suspecta, imò in praxin neutiquam est deducenda: quia ad malum alterius cooperari, veluti mox dictum, non licet: cooperatur autem ad malum, qui, quod Minister sub secreto & fide jurata accepit, per munera expiscari audeat; meritis sanè, ut actio de servo corrupto contra ipsum moveatur, non quatenus illa praecise oritur ex Jure Romano, sed quatenus in Jure Naturali, prohibente, quò minus alter ad delinquendum moveatur, fundatur. Ziegler *de Jur. Majest. lib. 1. cap. 31. §. 12.*

§. III.

De Obligatione Mittentis ex facto Legati.

96 **E**X facto Legati, si perstiterit intra terminos mandati, non minus obligatur Mittens, quam ex facto alterius Ministri, de quo in *lib. 3. cap. 5. num. 51.* verissimum enim est, id, quod quisque per alium facit, ita 97 haberi, ac, si ipsemet fecisset. Quaestio solummodò ventilatur, an Mittentem obliget factum Legati, priusquam ille ratum habuerit? Negat hoc Textor in *Synopsi cap. 14. num. 66. & seq.* etiam in calu, quò Legatus erat Plenipotentiarius, ac mandatò *cum libera* instructus; allegans exemplum Scipionis Africani de pace, cum Carthaginensibus conclusa, & postmodum à Senatu Romano ratihabita: quam ob causam superius in *cap. 2. à n. 138.* conclusum est, pacem, à Legatis conventam, ante ratihabitionem Mittentium haud obligare; uti de Foederibus in *cap. 3. n. 137.* id ipsum comprobatur.

Affirmare econtra jubet ratio, ex natura clausulae *cum libera* petita: quia, si 98 Legatus illius virtute possit agere, quacunque Principalis verosimiliter egisset, non opus est ullà ratihabitione: nam & si Principalis aliquid in persona propria gesserit, id obligatorium est absque ulteriori ratihabitione.

Ego pro negotiorum, quae incumbunt Legato tractanda, diversitate diversam existimo tenendam esse sententiam. Enimverò, si negotium sit tale, quod quidem in substantia videtur esse unicum, pluratamen ad sui perfectionem requirit capitula, uti v. g. sunt pacificationes & foedera, ratificatio Mittentis, nisi voluntatem suam aliter declaraverit, omninò videtur necessaria: quippe cum ex dictis in *cit. cap. 2. 100* & 3. mandatò *cum libera* etiam in privatis causis non tribuat illi mentis prorsus & illimitatam facultatem agendi

di pro libitu, donandi, prodigendi, sed obliget mandatarium, ut bonâ fide atque ex arbitrio boni viri procedat: adeoque potiori jure mandatum cum libera Legatum obliget in causa publica & tali, quæ in multos articulos dividitur, ut prudenter & sincerè ex arbitrio bene regulato procedat. Et quia Mittens scire non potest, an Legatus in omnibus & per omnia suo officio satisfecerit, antequàm obligatio suum complementum & robur accipiat, actuatorum revisio & ratificatio desideratur. Quòd si negotium sit ita constitutum, ut unicò quasi actu perficiatur, nec conditionem aut diem admittat, cujusmodi v.g. in Germania est selectio Imperatoria, illud statim valorem habebit, ubi Legatus ultimam manum imposuerit: nec enim permissum aut consultum est, ubi ali-

quid in instanti quasi & unicò contextu peragi debet, nec conditionem aut diem admittit, negotium in pendenti maneat, usquedum ratificatio superveniat; sed, ne diutior mora diversa pariat incommoda, satius est, illud hic & nunc statim perfectum declarari, si juxta præscriptos mandati terminos absolutum fuerit.

Quidquid tamen seu in hoc seu in anteriori articulo Legatus malâ fide dolosè fecerit, id neutiquam Legatum obligabit: hic enim in autoritate, illi conferendâ, utique bonam ipsius fidem conditionis locò supposuisse, & signanter præcepisse intelligitur, ut, quod ab isto gestum est, ab honore & commodò mandantis non abhorreat, saltem prout tempora præsentia ferunt. Pufendorf *de J. N. & G. lib. 3. cap. 9. §. 2.*

SECTIO IV. De Privilegiis Legatorum.

SUMMARIA.

104. & seq. Admissio Legatorum est Juris Gentium. 106. Quidquid in contrarium ab aliis opponatur. 107. & seqq. Offenditur enim, illorum fundamenta non esse solida. 111. Supponitur autem, non adesse causam rationabilem, Legatos excludendi. 112. Datur instantia de ipso Principe, alienum territorium ingresso. 113. & seqq. Adducuntur varia exempla de Legatis non receptis. 117. & seq. Nova instantia producit, & profligatur. 119. & seqq. Enumerantur aliquot causa, ex quibus Legatus impune rejicitur. 122. Admissio Legatorum potest esse tacita, & ex facto præsumpta. 123. Exponitur præcipua Legatorum prerogativa, consistens in immunitate & impunitate; 124. Etiam contra vim justam. 125. Alioquin enim parum juvaret. 126. Et pauci vellem Legationis onus subire. 127. Affertur aliorum testimonia. 128. Eadem immunitate gaudent Legatorum Comites. 129. Uti & bona ipsorum mobilia. 130. Eum in finem litera commentus hodie ex-

rantur. 131. & seqq. Contra alias probatur, Legatorum immunitatem ad solum ejus territorium, ad quem mittuntur, coarctari. 134. & seq. Argumentum aliquod contrarium proponitur & solvitur. 136. & seq. Occurritur alteri & novo argumento. 138. Exponitur effectus, ex commentu, à Domino alieni territorii concessio, resultans. 139. Legati, qui suum characterem celant, nullâ gaudent securitate. 140. & seq. Falsi talionis contra Legatos exercere non licet. 142. & seq. Exempla adducuntur. 144. Exceptio quadam ab Honorio ponitur, sed non admittitur. 145. Probatur alia exceptio. 146. Inter prerogativas Legatorum est honor & cultus externus. 147. Qui tamen ad Jus Gentium non rectè reducitur. 148. & seq. Competit etiam Legato saltem aequalis Jurisdictio in suos Comites. 150. & seqq. Legatis non conceditur jus asyli ex Jure Gentium. 153. & seq. Exemplum Innocentii XI. Pontificis Maximi.

§. I.

De Admissione & Receptione Legatorum.

104 **P**rivilegia, quibus fruuntur Legati, planè conspicua sunt. Ex illis hòc locò recenseo admissionem & receptionem
P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERS.

Legatorum: postquàm enim aut à Mittente, aut ab ipso Legato per literas, ut vocant, *credentiales* ei, ad quem tendit Legatio, facta est intimatio,
D d d d abs,

absque legitima causa rejici non potest: quandoquidem ad suscipiendum Legatum ex Gentium Jure obstrictum esse Principem vel Rempublicam, ad quam Legatus mittitur, jam supra num. 37. indicatum, & communi Scriptorum suffragiò receptum est. Hinc nemo, ait Pelzhoffer *cit. lib. 4. cap. 2. num. 1.* justè recusat tam necessarium humanæ societati officium: Legatos enim excogitavit communis necessitas. Imperia & Regna muta sunt; nec Gentes, tot spatiis distitæ, se audiunt, aut ipsimet Imperantes aliter conveniunt, quàm linguâ & sermone Legatorum. Plusquàm barbarum, & minimè Regium est, detrectare aut rejicere Legatos, si à legitima Potestate ac debitò modò mittantur. Jungatur Huberus *de Jure Civit. d. sect. 4. cap. 2. num. 10.*

106 Opponit quidem se Textor in *Synopsi Jur. Gent. d. cap. 14. num. 28. & 29.* & probare contendit, eum non peccare contra Jus Gentium, qui Legatum respuit etiam sinè causa, ex illa ratione, quòd conventio de foedere, pace, induciis, neutralitate, similibusque negotiis, quorum causâ Legationes mitti solent, sit meri arbitrii respectu Regis vel Reipublicæ, quorsum mittuntur; nec requiratur aliqua justa causa, ut in perfectionem talis negotii Rex aut Respublica consentiat: consequenter etiam admissio Legatorum, quæ ad illum scopum collimat, meri sit arbitrii, sive causa interveniat, sive non.

107 Verùm, si penitus examinetur hæc argumentandi ratio, non bene subsistit. Siquidem conventio de foedere, pace, induciis &c. non semper est meri arbitrii, sed, suppositâ hominum Societate, Jus Naturæ simul & Gentium & pacem imperat, & omnia, quæ ordinantur ad pacem; adeò ut, qui bellò se invicem lacesunt, obligentur ad pacem, quàmprimum integra satisfactio fuerit exhibita. Quid aliud, inquit laudatus Pelzhoffer, quispiam expectet, quàm æternas simultates, perpetuas insidias, & hominis ab homine aversionem, nisi interveniat lingua illa Gentium & Regnorum, quæ inter distitos Populos jungat animos, oppressis polliceatur

auxilia, & centum talia naturæ humanæ commoda salubriter conferat? Et, positò, quòd nulla conventio Gentibus ex necessitate foret instituenda, Legationem tamen, quæ Gentes inter se in vita sociali communicant, respuere non possunt: sicut enim in societate privatâ, citra ejus læsionem, non possum sinè causa aspèrari socios, mecum colloqui volentes; ita & in societate universali, citra ejus læsionem, non potest Gens una Gentem alteram, per Legatum ad ejus alloquium admitti sollicitantem, absque causa recusare. Ipsemet Textor *loc. cit.* profitetur, peccari quodammodò contra officium humanitatis; si quis Rex, vel si qua Respublica sinè justa causa Legationem alterius Potestatis aversetur: at non peccatur contra officium humanitatis ex alia causa, nisi quòd agatur contra Leges Socialitatis, à Jure Gentium introductas: convincitur ergo, peccari contra Jus Gentium, ubi Legatus pro mero arbitrio rejicitur.

Notanter autem & frequenter dixi, peccari contra Jus Gentium, si Legatus *absque causa* repudietur. Nam Jus Gentium non præcipit omnes Legatos admitti, sed vetat sinè causa rejici, ut loquitur Grotius *lib. 2. cap. 18. §. 3. num. 1.* Grave siquidem jugum imponeretur Gentibus, si Legatos, à quibus plus periculi quàm subsidii timendum haberent, admittere tenerentur: cum pleræque obligationes tacitam hanc recipiant conditionem, si absque notabili incommodo possint in executionem redigi. Profectò, si Princeps ipse, qui Principis alterius territorium ingreditur, aliter tutus non sit, quàm si volente & admittente Dominò ingrediatur; anne privilegium majus majoremque securitatem Legato tribuemus? Neutiquam: quia Minister non est potior Dominò suò. Pelzhoffer *d. cap. 2. num. 1.* Atque in hoc sensu apud Grotium *d. l. num. 2.* permulta extant Legatorum exempla, qui aut non recepti, aut remissi sunt; nec tamen creditum est, Jus Gentium violari. Sic Romani Vejentium Legatis denuntiârunt: *ni facerent Urbe, pœnas duros;* & Carthaginensium Legatis

gatis responderunt: eos se non posse admittere, quorum exercitus esset in Italia; quin & Aetolis dixerunt: si qua Legatio ex Aetolis, nisi permissu Imperatoris, qui eam provinciam obtineret, & cum Legato Romano venisset Romam, pro hostibus omnes futuros. Livius dec. 4. lib. 7. cap. 32.

124 Sic Persei, adversus Romanos bellum molientis, Legatos non admiserunt Achæi; eique, ne Romam mitteret, sed ad Licinium, ab iisdem Romanis insinuatum est; uti & Legatis Jugurthæ edictum, intra decem dies Italiâ excederent, nisi Regem & Regnum deditum venissent. Sallust. in Jugurtha.

125 Sic Lacedæmoniorum Legatus à Pericle dimissus est, quod ab hoste armato venisset. Thucyd. lib. 11. Totilæ Legationem rejecit Justinianus; & Gothi, qui Urbini erant, Belisarii Oratores.

126 Procop. lib. 2. & 3. Sic in Sacris Literis narratur, Rabfacem, Regis Assyrii Legatum, justè ab Ezechia Rege receptum non esse, quod timeretur Populum perversurus 4. Reg. 18. Eminentiss. Author Legationis Leonardin. pag. m. 78.

127 Neque objicias, hęc modò jus Legationis, quod aliàs refertur ad Majestatem, alieno arbitrio subjici: non enim jus Legationis, quatenus ad Majestatem spectat, alieno subditur arbitrio, sed ejus tantum effectus per non-admissionem suspenditur; quemadmodum neque jus Pacis neque jus Fœderum, prout fluit ex Majestate, alieno placito subest, licèt effectus citra aliorum consensum obtineri nequeat.

128 Certè Jus Gentium supponit consensum eorum, qui in nexu sunt; nemoque Principum, quantumcunq; ab-

solutus, alium Principem suò factò obligat, nisi volentem: alioquin si uni afferatur libertas mittendi Legatum, & alteri imponatur obligatio, missum indistinctè recipiendi, in illo deberet esse servitus dominans, & in hoc servitus serviens, quæ in Sceptrum non cadit, ut arguit Pelzhoffer sæpe citat. cap. 2. sub num. 1.

Causas verò, ex quibus Legatus possit rejici, Grotius d. lib. 2. cap. 18. §. 3. num. 1. reducit ad tria capita: primò ex parte Mittentis, ut, si ille prius Legatos alterius, ad quem mittitur nunc Legatio, non admiserit; aut si callidâ Legationis simulatione jam sæpe deceperit, & iterum decepturus metuetur: secundò ex parte ejus, qui mittitur pro Legato, veluti si Principem, quò mittitur, antehac offenderit, contumeliis affecerit, hostilia paraverit &c. tertio ex parte negotii, propter quod Legatus advenit, uti, si quidem apertè simulet aliam expeditionem, reipsâ tamen veniat ad exploranda consilia, concitandam plebem, corrumpendos Ministros, disturbanda fœdera &c. Ziegler de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 32. §. 11. Vitriar. ad Grotium d. l. quest. 10.

De reliquo, ut Legatorum admissio semper expressa sit, opus non est: nam etiam tacitè & ita fieri potest; ut, si quis Rex v. g. sciens, Legatum ad se venire, non repugnet aut protestetur, ipsum consensu tacitò approbâsse videatur; sicut in aliis quoque casibus qui scit, & non contradicit, cum deberet se opponere, censetur tacitè consentire. Textor d. cap. 14. num. 25.

§. II.

De Securitate & Immunitate Legatorum.

123 EX admissione Legatorum resultat alterum & principale privilegium, videlicet securitas & immunitas: quia, dum Mittens indicat, se hunc vel illum destinare pro Legato, & is, ad quem destinatur, pro tali recipit, creditur ipsi omnimodam securitatem & immunitatem tacitè pro-

mittere, non tantum contra vim injustam (hęc enim non est prærogativa, Legatorum propria, sed omnibus, qui in alieno territorio versantur, communis est, ut contra violentiam illicitam defendantur) sed etiam contra vim justam; ita ut occasione delicti seu proprii seu alieni nullò modò deti-

- detineri, arrestari, inquietari, aut puniri valeat; etiamsi cæteroaquin ab hoste mittatur, & cum eo, tanquam subditus, moralem connexionem habeat.
- 125 Præterquam enim, quod privilegia ita sint intelligenda, ut aliquid tribuant contra Jus Commune; nihil autem magni, nihil præcipui foret, si Legati ab injusta tantum vi tuti dicerentur, veluti notat Grotius *d. cap. 18. §. 4. n. 4.* insuper salutis Legatorum sufficienter prospectum non esset, nisi omnimoda tuitione etiam à vi injusta gauderent; cum facile prætextus obtendi, & sub specie delicti vel proprii vel alieni Legatus molestari posset.
- 126 Quin & pauci invenirentur, qui munus Legationis obire vellent, si non certò sibi persuaderent, se ab omni molestia & inquietudine, quocumque modo inferendam, tutos futuros. Unde Cicero in prima *Verrina nomine*, ait, *Legati inter hostes incolumes esse debent?* Et Seneca *de Ira cap. 2. violavit Legationes, ruptò Gentium Jure.* Et Curtius *lib. 4. cap. 2. Caduceatores, qui ad Pacem eos compellerent, Tyrii contra Jus Gentium occisos precipitaverunt in altum.* Eapropter non attendi merentur Gentium quarundam exempla, quæ in Legatos omne quasi genus injuriarum effuderunt; qua in re præ aliis sæpius excesserunt Turcæ, de quibus Pelzhoffer *lib. 4. cap. 2. sub n. 9.* Cum enim in aliis quoque capitibus Jus Gentium parum reverentur, mirum non est, quòd etiam in sacrosanctas Legatorum personas involare audeant.
- 128 Gaudent etiam hac securitate Legatorum Comites; de quibus Lege Julià apud Romanos cautum erat, de vi publica teneri, non modò qui Legatos sed & qui Comites eorum injurià affecerunt per *l. 7. ff. ad Leg. Jul. de Vi publ. Grot. citat. libr. 2. cap. 18. §. 8. num. 1.*
- 129 Gaudent perinde Legatorum & Comitum bona mobilia, tanquam accessoria ad personas, eaque nec pignori subjici, nec capi ad solutionem, nec etiam per judiciorum ordinem gravari possunt. Grot. *ibid. §. 9.*
- 130 Ut tamen agnoscantur Legati, præcis temporibus certa præferebantur signa, Romanisque sagmina (herbæ genus) erant familiaria, prout ex *l.*

sanctum §. 1. ff. de Divis. Rerum & qualib. patefcit; hodie verò sub fide publica dantur literæ salvi conductus aut comitatus à Rege vel Republica, quò Legatus proficiscitur; de quibus in cap. 2. à num. 282. Textor d. cap. 14. num. 34. & seq.

Quousque autem hæc immunitas Legatorum protendatur, an ad solum territorium ejus, ad quem mittuntur; an etiam ad loca intermedia, per quæ transeundum est? Nondum inter Prudentes unanimiter conclusum invenitur. Grotii sententia *d. cap. 18. §. 5. n. 1.* est: Legem de vi Legatis non inferendam cum duntaxat obligare, ad quem missa Legatio, nec pertinere ad alios, per quorum fines transeunt Legati. Cujus ratio est, quòd in primis promissio securitatis, consensu tacito vel expressò facta, neminem obstringat præter promittentem; deinde, quòd Legatus suum characterem non alibi, quam in loco Legationis repræsentet; præterea quòd, si Legati ad hostes eorum, per quorum terras commeant, eant, aut ab hostibus veniant, aut alioqui moliantur hostilia, intercipi aut interfici possint: quemadmodum à Romanis justè intercipi potuisse Philippi Macedoniae Regis Legatos, ad Annibalem, cum quo foedus contra Romanos pangere volebant, missos & remissos, refert Livius *dec. 3. lib. 3. cap. 26.* & probat Textor *num. 37.* de Atheniensibus verò, Illyriis, & aliis, qui Legatos, ad se non missos, occiderunt aut apprehenderunt, observat Grotius *ubi supra.* Concordat Cramerus in *tract. de J. G. concl. 86.*

Equidem, ut contendit Muelen in *Commentar. ad Grot. d. l.* Legatus ubique Gentium securus esse debet, utpote dum Legationem commodè nequit peragere, nisi, cum plerumque per aliena & dissita loca ad terminum sit deveniendum, ubique integrà securitate potiatur. Sed profectò non capio, quâ ratione securitatem præstare teneatur, ad quem Legatus non mittitur, sed tantum in ipsius ditione divertit: cum præsertim, si talis sit, qualem in *num. 132.* descripsi, etiam hostiliter tractari valeat; debetque cuilibet territorii, per quod trans-

itur,

itur, Domino potius jus esse, se sua- que custodiendi, quàm incumbere obligatio, alienum commodum securitate, Legatis concessâ, adjuvandi.

136. Vitriarius quoque ad Grotium *d. l. quest. 14.* Legato in territorio intermedio securitatem omnimodam idè censet tribuendam: quia Principem suum repræsentat, qui est instructus Imperiò ac Majestate, quòcunque

137 locò fuerit. At neque hoc à me impetrare valeo, ut credam, Legatum alibi suum Principem & Principalem repræsentare, quàm in loco Legationis: quippe cum ibi duntaxat caractere repræsentatiò fulgeat, ubi tanquam Minister publicus negotia sibi

138 commissa tractare tenetur. Quòd si tamen Legati transeuntes à loci Domino petant & impetrent veniam, debent quidem contra vim injustam non autem contra justam defendi; neque ex necessitate Juris Gentium, sed ex ultronea concessione, uti fateatur ipsemet Muelen *cit. l. &* si, veniâ non petitâ, intraverint alienam Regionem, ne quidem contra vim injustam securitas ipsis præstatur, neque, si male tractentur, Jus Gentium læditur, sed amicitia aut dignitas ejus, qui misit, aut ejus, ad quem tendunt Legati.

139 Grotius *d. §. 5. n. 2.* Id ipsum, quod de Legatis, per territorium interjacens commitantibus, dixi, de Legatis, qui characterem suum celant, ac ut privatos se gerunt, dicendum esse, perhibet Huberus *de Jure Civitat. d. lib. 3. sect. 4. cap. 2. num. 20.* eâque ratione testatur, Carolum V. duos Francisci Regis Legatos, per Italiam ad Turcas euntes, interfici curâsse.

140 Disceptari video, an saltem jus talionis immunitatem Legatorum sufflaminet; & an Princeps aut Rex, apud quem Legatus moratur, in ipsum animadvertere valeat ex eo, quòd & sui Legati ab illo, qui Legatum misit, antecederet contra Jus Gentium fuerint violati? Grotii, quem sequitur Clariss. D. Stapff *de Majest. cap. 5. §. 92. mens in d. cap. 18. §. 7.* expedita est, jus

141 talionis locum non habere. Ratio in promptu est: quia, quidquid sit de

injuria, ante Legationem factâ, admissio Legati est nova immunitatis stipulatio, non tantum favore Legatis, sed magis ad commodum ipsius Legati: consequenter antecedens injuria remissa, aut saltem ad tempus Legationis usque dissimulata censetur. Non igitur magnanimè tantum, inquit Grotius, sed & ex Jure Gentium Scipio, postquam Legati Romanorum à Carthaginensibus male essent habiti, ductis ad se Carthaginensium Legatis, & quid fieri deberet, interrogatus respondit, nihil tale, quale factum esset à Carthaginensibus: *nihil enim, ut Livius dec. 3. lib. 10. cap. 19. advertit, se facturum dixit, institutis Populi Romani aut suis moribus indignum.* Xerxes Persarum Rex simili ferè modò, cum Legati ejus Spartæ violati essent, negavit, se erga Legatos, qui ad facinus expiandum mittebantur, Lacedæmonii, qui Jus Gentium conculcassent, similem fore. Textor *d. l. num. 41.*

Exceptionem subnectit Hornius *de Civit. d. lib. 2. cap. 8. §. 11. num. 4.* si contingat, talem mitti Legatum, qui antea Author extitit injuriæ, alterius Legato irrogatæ; quasi privilegium immunitatis non mereatur, qui ipsemet contra immunitatem deliquit. Sed & hoc casu cum Vitriario ad Grot. *d. l. quest. 15.* dicendum videtur, antecedentem injuriam per ipsam Legati delinquentis admissionem remissam, plenamque ei securitatem esse promissam.

In eo tamen casu, quò Princeps legit Legatum, qui subditus est & manet ejus, ad quem mittitur, non videtur hoc agere, ut hominem, sed ut officium ejus eximat; adeò ut Legantem Legatus repræsentet quoad ea, quæ agit ex officio, non quoad alia. Huberus *de Jure Civit. d. cap. 2. num. 28.* Sicut & si Princeps Legatum suum patitur esse Ministrum pariter ejus, ad quem mittitur, in hoc consensisse creditur, ut tanquam suus Minister sit sanctus, sed ut Minister ejus, ad quem mittitur, pro subjecto habeatur. Idem *ibid. num. 29.*

§. III.

De Honore & Cultu Legatorum.

¹⁴⁶ **E**X eo, quò Legati repræsentent suos Principales, confurgit nova prærogativa, honor scilicèt & cultus, quò Legati in respectum & reverentiam eorum, à quibus missi erant, sunt excipiendi & affiendi. Sicut enim Rex unus, ad alium veniens, ob Majestatem, quam etiam in alieno Regno juxta *lib. 2. cap. 3. num. 56.* quoad præminentias suas gerit, Regiò honore colendus est; ita & Legatus, qui Majestatem Regis sui in loco Legationis repræsentat. D. ab Andlern *Constit. Imperial. verb. Gesander num. 12. Ziegler de Jur. Majestat. lib. 1. cap. 32. §. 10.*

¹⁴⁷ Etsi quoad cæremonias & solennitates, in exceptione & hospitatione Legatorum adhibendas, observetur distinctio inter Legatos primi & secundi ordinis; ac pleraque, quæ inter Gentem unam & alteram usitata sunt, non tam Jure Gentium, quàm voluntariâ pactione, compositione, aut antiquâ observantia determinata vel determinanda reperiantur. Vitriarius ad Grot. *d. cap. 18. quest. 3. inf.*

¹⁴⁸ Ad honorem Legati quoque pertinet Jurisdictio in suos Comites: quamquàm enim & hoc pendeat à voluntate Mittentis, quam potestatem in Comites assignare velit Legato; attamen aliquam saltem Jurisdictionem, nempe cognitionem & modicam coërcitionem ei semper concedere præsumitur, quatenus scilicèt est necessaria, ut illi regantur, & Legatio per ipsorum facta remoram non patiatur. Textor *d. cap. 14. num. 62.* Vitriar. ad

¹⁴⁹ Grot. *d. l. quest. 17.* Rationem assignat Hornius *de Civ. d. lib. 2. cap. 8. §. 5. num. 2.* quia Legatus Principem refert, qui nunquam sinè Imperio est; & minus consuleretur Mittentis auctoritati, si Legatus tanti Imperii non esset capax, quantum sufficit ad Comites regendos, sed oporteret suos aliis tradere ad castigandum.

Adhæc Legatorum honorem auget jus asyli in eorum domibus pro omnibus, qui illuc confugiunt, quatenus inde nec abstrahi, nec ad poenam condemnari possunt. Hoc tamen Juris Gentium non esse, sed pendere ex concessione ejus, apud quem Legatus agit, tenet cum communi Grotius *d. cap. 18. §. 8. num. 2.* Rationem duplicem dat Vitriar. ad *cit. Grot. quest. 18. prima est, quia Jure Naturæ & Gentium ea censentur competere jura Legato, quæ ad Legationem subeundam sunt necessaria; asylum autem est minimè necessarium ad hunc finem. Altera est: quia & is, qui deliquit, est subditus Domini territorii; & locus, in quem fugit, est in- & de territorio, cui talis securitas connexa non est: nam ea, quæ manant à persona Legati, ad ipsum Legatum, Comites, & vasa pertinent, non ad alios, vel ad hunc locum. Addatur Cramerus *de J. G. concl. 87.* Indeque, cum Romæ magnus olim abusus irreperet, ut tota ferè Urbs ob multiplicia Legatorum palatia & adjacentes Regiones in asylum & aram impietatis transferit, nullumque tam atrox facinus, cui non arx & securitas in aliquibus Legatorum ædibus, aut vastis arcis vicisque confinibus pateret, extiterit, per varios Romanos Pontifices jus asyli domibus Legatorum justè ademptum, & nominatim à sanctæ memoriæ Innocentio XI. jure prohibitum est, ne quis deinceps Legatus Romam veniat, qui asylum prætereundum præsumat; quæ de materia fusiori, & ut assolet, fluidissimò calamò scripsit, factumque Sanctissimi hujus Pontificis contra oblocutores viriliter defendit Eminentiss. Cardinalis Sfondrati in sæpe *cit. libello, quem inscribere voluit de Legatione Lavardini, seu de jure, origine, progressu, & abusu quarteriorum, franchitarum, seu asyli.**

S E C T I O V.

De Judicio & Judice Legatorum.

S U M M A R I A.

155. Proponitur questio, an Legati in causis civilibus personalibus in loco Legationis conveniri possint? 156. Refertur sententia negativa, à Grotio defensa. 157. & seqq. Adducuntur diversa ejus motiva. 160. Subvertitur argumentum commune in contrarium. 161. Refertur sententia Textoris, distinguantis inter debita liquida & illiquida. 162. & seqq. Per multas rationes in speciem probatur. 165. & seqq. Rationes ista sub incendio revocantur. 169. & seqq. Superadduntur varia munimina pro sententia Grotiana. 173. Legatus nequidem statuitur circa personas & causas personales latis, obligatur. 174. & seqq. Proponitur questio, an Legati in causis realibus possint in loco Legationis conveniri? Cum ratione dubitandi ex Jure Romano. 176. Res mobiles non possunt ibidem peti. 177. & seqq. Bene verò res immobiles, ut diversimodis roboratur. 181. Tenentur etiam Legati servare statuta, qua versantur circa res immobiles. 182. & seqq. Hereditatis petitio contra Legatum in foro Legationis rectè movetur, si aliqua immobilia bona complectatur. 184. & seqq.

Proponitur questio de Judice Legatorum in delictis, & refertur opinio Grotii. 186. Delicta levia sunt dissimulanda. 187. & seqq. Ob alia Legatus dimitti potest. 190. & seqq. Nunquam tamen in loco Legationis ob delictum etiam grave, contra officium hominis commissum, puniri potest. 193. & seqq. Potest autem puniri, si delinquat contra officium Legati. 197. Possunt etiam intercipi, Legatorum licera. 198. & seqq. Duo exempla contra nos proponuntur. 200. & seqq. Ad primum variè respondetur. 202. & seqq. Respondetur etiam ad alterum. 205. & seqq. Textoris doctrina refertur, Legatum puniri posse, dicentis quoties offendit subditos illius, ad quem missus est. 207. & seqq. Refutatur. 209. & seqq. Refertur sententia Cramerii, generaliter assertentis, Legatum ex contractu & delicto conveniri posse. 211. & seqq. Resolvuntur illius objectiones. 213. Ut Legatus ob hostilem machinationem puniatur, requiritur sufficiens probatio. 214. Conatus tamen etiam in crimen incidit. 215. & seqq. Ostenditur, quidnam circa Comites Legatorum sit observandum.

S. I.

De Judicio & Judice Legatorum in Causis Civilibus Personalibus.

155 **C**UM multa præmiserim à n. 123. de Legatorum securitate & immunitate tam contra vim injustam quàm justam; indagare restat, an ergo in loco Legationis nullum Judicium aut Judicem agnoscere teneantur? Et primò in disceptationem venit, quid in causis civilibus personalibus dicendum sit?

156 Grotii judicium in sæpe cit. cap. 18. §. 9. num. 1. hoc est. Si quid (Legatus) debiti contraxit, & ut sit, res soli eò locò nullus possideat, ipse compellendus erit amicè; & si detrectet, is, qui misit; ita ut ad postremum usurpentur ea, quæ adversus debitores, extra territorium positos, usurpari solent, id est, repressaliæ quoad personas aut bona aliorum incolarum ejus Regni, 157 ubicunque deprehensa. Rationem in d. l. præmittit Grotius: quia omnis coactio abesse à Legato debet, tam

quæ res ei necessarias, quàm quæ personam tangit, quò plena sit ei securitas. Accedit, quòd neque dignitati Mittentis honorificum sit, ut Legatus, qui personam ipsius subit, alieno Judicio & Judici submitatur; neque muneri & expeditioni Legationis conveniat, ut, cum Legatus negotia publica habeat gerenda, privatis judiciis adstringatur. Præter hæc 159 Legati Jure Gentium hac in parte ita considerantur, ac si non existerent in territorio ejus, in cujus Aula morantur: proindeque & res eorum, tanquam personæ accessionis, ita considerandæ erunt. Clariss. D. Stapff de Majest. cap. 5. §. 94.

Si à quopiam cum Besoldo d. lib. 2. 160 Polit. cap. 8. §. 2. num. 12. replicetur, metuendum esse, ne, si id Juris sit, Legatus res alienas secum in patriam abducat, & nemo inveniatur, qui cum

- Legato contrahere velit. Respondet d. l. §. 10. num. 1. idem Grotius: etiam Regibus, qui cogi nequeunt, non deesse creditores; & apud quosdam Populos moris fuisse, ut de contractibus, qui increditum iissent, jus nullum redderetur, non magis scilicet, quam adversus ingratos.
- 161 Aliâ longè semitâ incedit Textor *cit. cap. 14. à num. 52.* & in debitis quidem illiquidis sentit cum Grotio; in liquidis verò judicat, contra Legatos forum loci Legationis esse fundatum; utique si præcesserit monitio, & apud Mittentem instantia de solvendo.
- 162 Motiva ipsius sunt I. quia Legatorum gravitate indignum æquè ac injustum est v. g. mutuuum, depositum, commodatum &c. accepisse tempore Legationis, & non reddere ex fide contractus, sed titulò Legationis ad defraudandos creditores, qui ibidem, ubi Legatum agebat, cum ipso contraxerunt, velle abuti: quam rationem procul dubio considerasse videtur Jctus in *l. consensisse §. 4. ff. de Judic.* dum Legatum subjicit judicio loci, ubi tempore Legationis contraxit.
- 163 II. quia in contractibus privatis Legatus non repræsentat Regem vel Populum Mittentem, sed tantum in commissis negotiis publicis; prout etiam sentit D. Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 4. cap. 2. sub num. 10.* III. quia Jus Gentium decipientibus Legatis, aut contra fidem contractus ex alieno damno lucrum captantibus, non assistit; habetque Mittens, quod sibi imputet, cur talem Legatum miserit, aut postea ad solvendum non adegerit.
- 165 Verum non moror hæc motiva, suo pte pondere fatiscientia. Ad I. enim resp. indignum haud dubiè & injustum esse, si Legatus debita contrahat, nec solvat; at indignius & injustius esse, ut, si solvere nolit aut non possit, ob personæ sanctitatem & immunitatem, cum præjudicio causarum publicarum, & contemptu Mittentis ad tribunalia vel obtortò collò ad solutionem compellatur; nihil refragante Jctò vel
- 166 Jure Romanò, utpote cum non de Legatis Regum ac liberarum Gentium, sed municipalibus duntaxat, ibidem sermo sit: nec enim privilegio
- immunitatis, quod Legati publici habent ex Jure Gentium, in dispendium publicum renuntiare valent. Ad II. 167 reponitur, etiam Regem & Principem Supremum, cum privatis contrahentem, privatorum locò considerari, nec tamen eidem cum privatis judicio substerni; quin & Legatum delinquentem non repræsentare Mittentem, esto nihil secius forò privilegiatò potiat. Ad III. replicatur, Jus 168 Gentium non minus Legatis contrahentibus, quam delinquentibus, assistere; non quidem ut decipiant, aut delicta accumulent, sed, ut ex rationibus, jam allatis, ab omni coactione quoad res & personas sint exempti.
- His superaddere placet, quod nuper 169 advertit Stephanus Cassius *de Legatorum Jure & Judice sect. 2. n. 137.* quòd nempe incommodum Legationis sibi met ipsi cives, qui Legato sive ædes sive merces paratamque subministrant pecuniam, avaritiæ ac foenoris aut usuræ cupiditate, imponant, dum lucellum ex illa Legati, magnificentiam; pompam, & abundantiam ubique ostentantis, liberalitate aut profusione, venantur: poterant enim negare, & non, nisi numeratâ pecuniâ, aut interpositâ aliorum fide, concedere; poterat etiam & debebat cogitare, in Legato non esse, ut immunitati suæ renuntiet, & cum dedecore Mittentis foro contractus se subjiciat. Nec ex- 170 cusat ignorantia, quæ hac in parte invincibilis esse nequit: cum vel ex recta ratione, nisi lucri cupiditas excoecasset, vel ex aliorum informatione intelligere possent, quid sibi in Legatum debitorem juris esset. Quid? quòd Ma- 171 gistratus, civibus suis bene prospiciens, edictò publicò ignorantiam depellere valeat; publicandò, quòd, qui cum Legato contrahit, id suo periculo faciat. Idque Legatorum fidei non- 172 tam obesset, quam prodesset: quippe qui, rationibus probè subductis, sumptus ex salario metiri, non ex vanâ ostentatione aut æmulatione, discernent; & fortè de pecuniæ ex arario sui Principis promptiori solutione securiores essent, si spem omnem, aliunde mutuandi, decollasse Princeps viderit.

173 De reliquo, cum ex dictis Legatus non subsit foro loci, in quo Legatione fungitur, in causis personalibus, neque suberit quoad statuta, circa personas & personalia ibidem promulgata: ideoque non alligatur solenni-

ratibus, ad valorem contractus publicatis & receptis, sed satisfacit, quando ea, quæ Jus Naturæ & Gentium præscribit, adhibet. Textor citat. cap. 14. num. 59. & seq. Pelzhoffer d. cap. 2. num. 10.

§. II.

De Judicio & Judice Legatorum in Causis Civilibus realibus.

174 **S**ecundò circa Legatos controversatur, ubinam in causis civilibus realibus conveniri possint & debeant? Si LL. Romanas inspiciamus, ex l. 2. §. 1. ult. Cod. Ubi in rem actio

mox deprehendimus, præter domicilium etiam locum rei sitæ in actione reali esse forum competens; licet possessor rei ibidem habitare non consue-

175 verit; vel quia Judex rei sitæ, cum debeat rem protegere, poterit etiam de recognoscere: vel quia facilitas & maior est facultas, in loco, ubi res est sita, tam cognoscendi, dum ibi omnia concurrunt adminicula; quàm exequendi, dum res est parata. Num autem ad Legatos, si rem in loco Legationis habeant, actione reali petitam, id ipsum pertineat? Videndum est.

176 Ubi sanè non displicet distinctio, quam affert Textor in *Synopsi Jur. Gent. d. cap. 14. num. 57.* inter res mobiles & immobiles. Res mobiles actione reali nequeunt in loco Legationis peti; jam enim supra in num. 159. notatum est, res ejus generis, velut accessorias, participare immunitatem, personis debitam; & aliàs de rebus mobilibus compertum est, illas, nisi rebus immobilibus fuerint connexæ, sequi magis conditionem personæ, cui principaliter deserviunt. Res immobiles, in loco Legationis sitas, ibidem repeti aut vindicari posse, verosimilius censeo. Nam, quod Jure Romano statutum est, quòd judicium rei sitæ possessor immobilium subire teneatur, licet alibi domicilium habeat, ea de causa non reperitur in Jure Publico Universaliter immutatum: quia etiam Rex, qui in alieno Regno Ducatum aut Principatum possidet, Leges illius Re-

gni, Jurisdictionem, & forum quoad jura realia & bona immobilia agnoscere constringitur. Quò stante, 178. disparitatem non video, cur Legati non possint in loco rei sitæ conveniri, dum ipsorum Domini, si bona ibidem haberent, conveniri possunt; nisi forte disparem rationem in eo subesse quis dicere vellet, quòd expeditio negotiorum publicorum ex hoc capite detrimentum patiatur: quæ tamen ratio in concursu alterius & fortioris, quia scilicet etiam Mittens in causa reali deberet in foro rei sitæ respondere, nimium infirma videtur, præsertim cum per procuratorem in rebus privatis agere, & tempus reliquum rebus publicis impendere liceat. Confirmari potest hæc resolutio ex 179 eo, quòd, licet Legatus non sit intra terminos illius territorii, in quo Legati munus sustinet, bona tamen, ibidem sita, reverà in territorio esse censeantur; & sicuti ratione bonorum illic conveniri posset, si corporaliter abesset; ita & conveniri potest, dum per fictionem juris abesse reputatur, ne fictio plus operetur, quàm veritas.

Consequitur ex hac assertione, Leges loci, circa res immobiles aut jura realia latas, æquè à Legatis ac cæteris possessoribus esse observandas; ideoque, si ad constitutionem pignoris in re immobili desideretur insinuatio judicialis, pignus aliter, quàm si fuerit apud Judicem insinuatam, non valere: dum enim circa res versatur constitutio, habetur respectus non ad personas sed ad res, & sic possessores cum respectu ad res tenentur. Textor d. cap. 14. num. 59.

183 De petitione hæreditatis residuum est dubium, an, si illa moveatur contra Legatum, sive ex testamento, sive ab intestato, possit in loco Legationis proponi?

Textor *cit. l. n. 58.* non dubitat affirmative concludere; nec ego ab ipso recedo, si hæreditas non tantum mobi-

lia sed etiam immobilia bona completatur: cum enim ex præmissis immobilia rectè petantur contra Legatum in loco rei sitæ; etiam mobilia, quatenus ad hæreditatem spectant, & universum patrimonium defuncti redintegrant, ex continentia & connexionne jurium, in eo loco peti valebunt.

§. III.

De Judicio & Judice Legatorum in Causis Criminalibus.

184 Tertiò magna cum contentione de Legatis disquiritur: utrum in causis criminalibus forò privilegiatò gaudeant? Varia hac in parte placita refert Grotius *lib. 2. cap. 18. §. 4.* & demum in *num. 5.* sensa sua clariùs exprimit, ac censet; placuisse Gentibus, ut communis mos, qui quemvis in alieno territorio existentem ejus loci territorio subjicit, exceptionem pateretur in Legatis, ut qui, sicut fictione quãdam habentur pro personis Mittentium, ita etiam fictione simili constituerentur quasi extra territorium: unde & Civili Jure Populi, apud quem vivunt, non tenentur.

185 Concludit deinde, quòd, si tale sit delictum, quòd contemni posse videatur, aut dissimulandum sit, aut è finibus jubendus excedere Legatus: si crimen sit atrocius, & ad publicum malum spectans, mittendus sit Legatus ad eum, qui misit, cum postulato, ut eum puniat, aut dedat; si autem vim armatam intètet Legatus, occidi possit, non per modum poenæ, sed per modum naturalis defensionis.

186 Ego in primo casu, quò delictum est levius, Grotio me totaliter conformo, itaque mentem ipsius explico, quòd, si delictum sit tale, ut maculam aliquam, vilipensionem, aut depressionem Legato delinquenti non causet, id dissimulare oporteat: cum in lubrico versaretur Legatorum salus, si omnium ferè actuum suorum rationem reddere, & ob quemlibet excessum Legatione suã excedere deberent.

187 At verò, si ex delicto sequatur diminutio authoritatis, potest is, apud

quem degit Legatus, justè recusare ulteriorem cum eodem tractatum & expeditionem: quandoquidem Magnos Principes oppidò dedecere videtur, si ad suum alloquium homines inferioris & sequioris notæ admittere teneantur. Et in hoc sensu intelligo geminum exemplum, quòd recenset Author *Legationis Lavard. pag. m. 13.* illud nempe, quòd apud Dionem in excerptis Legatorum extat hisce verbis: *cum juvenes quidam Legati à Carthagine Romam venissent, ibique contumeliosa quedam fecissent, missi sunt Carthaginem, traditique Carthaginensibus, ab his verò nihil iis nocitum;* & alterum de tertio bello Punico, ubi, dum Legati Carthaginensium ad Romanos, cum classe appulso, in castra veniunt, auditòque Senatùs mandatò, plenam doloris, querelæ, indignationis, contumeliæque orationem effundunt, reverentiæ obliti, insultantibus potius quàm rogantibus similes; Consul Cenforius dixit: *excedite castris incolumes: nam adhuc Legati estis.*

In altero & tertio casu non nihil dissentio, & sicut olim in mea *Jurisprud. Canonico - Civil. to. 1. lib. 1. tr. 1. cap. 4. à n. 51.* distinxi, etiam nunc ad mentem Besoldi *lib. 2. Polit. cap. 8. §. 2. sub n. 15.* distinguo delictum atrocius, an sit contra officium hominis cujuscunque, sicut est adulterium, furtum, homicidium &c. an verò specialiter adversetur officio & obligationi Legati, puta quòd Legatus gravem ac personalem injuriam inferat Principi, quocum versatur, rebellionem excitet, Populam in caput ejus concitet. Si

191: Si prius; existimo, in Legatum animadverti non posse, sed, si vindictam aut satisfactionem querere lubeat, eam Mittenti relinqui, aut deditio- nem Legati ab eo requiri debere. Ratio est: quia nec Princeps, in alterius Principatu talia committens, subjacet alicui poenae, Jurisdictione, quae in parem non datur, deficiente: ergo nec Legatus, qui Principem repraesentat, ob similem Jurisdictionis defectum, poenae subjacet; nec medium aliud superest, nisi ut à Principe Mittente statuatur supplicium, aut Principi, in cujus ditione praevaticatus erat, dedatur. Hornius *de Civit. lib. 2. cap. 8. §. 6. n. 4.*

192 & §. 9. num. 1. & 6. Ubi notat, facile hinc arbitrari licere, quid censendum sit de barbarie Basilii Moschi, qui cujusdam Legati capiti pileum clavo affigi jussit, causatus, *rusticè istum texisse caput*; uti & de Alexandri Magni facto, cadentis Persarum Legatos ob libidinem atque lasciviam, alii, inquit, viderint, quomodo excusent. Si posterius, sentio, poenae proprie dictae, ob eandem rationem, quod Legatus qualiscunque, etiam hostilia tentans, non subjiciatur potestati Jurisdictionali ejus ditionis, in qua perperam agit, locum non esse; competere tamen illa media, quae caeteroquin de Jure Gentium contra hostes fuerunt adinventae: quia, si Mittens ipsemet in alieno territorio perpetret, quae non amicis sed hostibus sunt propria, ut hostis tractari potest: adeoque Legatus, qui Mittentis personam solummodo repraesentat, benigniora media

194 sperare non poterit; nihil juvante vel excusante sanctitate & immunitate, Jure Gentium alioquin concessa: cum, qui specialiter peccat in Jus Gentium, ejus favorem non mereatur; & grave, si non penitus intolerabile, videatur, Legatum, qui tanquam amicus cum tacita securitatis promissione admissus erat, postea in hostem conversum; aliter quam hostem respicere. Vitriar. ad Grot. *d. cap. 18. §. 13.*

195. Itaque talis Legatus capi, detineri, cum suis rebus arrestari, quin & occidi poterit, si vim armatam adhibeat, uti potest occidi hostis, si armata manu in nos irruere tentaverit; qua ra-

tione, cum innumeri Reges in acie caesi, vel capti, & post conflictum interempti fuerint, eodem jure censebitur Legatus; & ubi nec Principi parcitur, incolumitatem nullam Minister sibi pollicebitur, ait Hornius *d. cap. 8. §. 9. num. 2. & 3.* Quod spectat, 196 quod narrat Livius *dec. 1. lib. 5. cap. 20.* de Legatis Romanorum ad Gallos, qui, cum Jus Gentium violassent, & adversus eos, ad quos pacis causa ablegati fuerant, sumptis armis pugnassent, à Gallis occidi potuissent, ut judicat Grotius *d. cap. 18. §. 4. num. 7.* Quorsum & illud adjiciendum puto, 197 quod tradit Stephan. Cass. *de Jur. & Jud. Legat. sect. post. n. 104.* multo magis ejusmodi Legatorum literas, ad eos post capturam destinatas, intercipi posse; sicutamē, ut prius, quam à Mittente fuerit compertum, an Legati delictum improbet, aut probet, non referentur, aut legantur: cum alioquin injuria fiat non tam Legato, quam Mittenti, à quo illae literae sunt profectae; quippe quae ne quidem tunc aperiri debent, quando jam bellum cum Mittente gliscerat. Pelzhoffer *Arcanor. Stat. lib. 4. cap. 2. sub num. 10.*

Duo quidem in contrarium illustria 198 judicia profert Grotius *d. l. n. 3.* Unum ex Livio, qui *d. dec. 1. lib. 2. cap. 2.* de Legatis Tarquinii, proditorem Romae concitantibus, addubitatum, ait, an cum caeteris proditoribus in vincula essent conjiciendi; & *quamquam visi sunt commississe, ut hostium loco essent, Jus tamen Gentium valuit.* Alterum ex Salustio *de Bello Jugurth.* ubi etiam Comitem Legationis facit immunem: *sit reus magis, inquit, ex aequo bonoque, quam ex Jure Gentium Bomilcar Comes ejus, qui Romam fide publicam venerat; quasi diceret, bonum & aequum seu merum Naturae Jus pati poenas exigi, ubi reperitur, qui deliquit; at Jus Gentium Legatos, & qui his similes fide publicam veniunt, excipere.* Verum illustria 200 haec judicia historiae luce reddit clariora Knichen *Oper. Politic. lib. 2. p. 2. sect. 1. th. 16. pag. m. 829.* Ad primum nempe reponit, Legatos fuisse dimissos impunes ex duplici causa: tum quia non constabat de vero delicto, contra officium Legatorum commissio,

ex quo Tarquinius ob delictum filii, se invitò & nesciente commissum, Regnò & Urbe ejectus, & necdum à Nobili Juventute Romana abdicatus erat: tum quia status Romanorum tunc maximoperè turbulentus extitit, ut consultum non crederetur, nimium rigorem adhibere, & gliscentem jam invidiam ardentius inflammare. Et hanc sub prætextu, quòd Legati Jure Gentium sint inviolabiles, impunes dimissi sunt. In idem ferè recidit animadversio Hornii *d. cap. 8. §. 7. n. 4.* ubi ita habet. Tarquinius Legati, ut admitterentur, ratio status videbatur suadere. Propter ejectum non ita pridem Regem, infames atque invisi erant Principibus Romanis; & attracturi videbantur omnium odia, si insuper Legatis vim attulissent, rei scilicet omnium Populorum judiciò. Nam Regem expellere, qui reverà habet Imperium in Populum, omnium suffragiò nefas est: nunc si præterea Legatos violarent, præcipuè cum vicini crederent, eos in culpa fuisse, id verò erat non tam in Tarquinium, quàm omnes Populos esse injurium.

Ad alterum respondet *cit. Knichen*, Bomilcarem Jugurthæ, qui ex fide publica Romam venerat, Comitum ob homicidium dolum ac proditorium magis ex Jure Naturali ad mortem condemnatum esse, quàm ex Jure Gentium, utpote quod de Legatorum Comitibus circa similem casum determinatè nihil disposuit. Quòd si Romani contra Jus Gentium egissent, id neutiquam adversaretur sententiæ, prius stabilitæ: nec enim homicidium refero inter delicta, quæ specialiter officio Legati repugnant; & si eo ex capite in præsentem huc referendum foret, quia, ut dicit Knichen, persona à Bomilcare occisa erat ex Regio sanguine, non obstaret tamen præfata nostræ sententiæ, in qua Legatorum occisio tantum jure defensionis admittitur, quando vim armatam actu inferunt. Conferatur Hornius *cit. l. num. 6. & 8.*

Strictior longè in defendenda Legatorum immunitate est Textor in *Synopsi cap. 14. num. 43. & seqq.* admittens Domingo territorii facultatem punien-

di Legatos, quoties non tantum ipsius personam sed etiam subditos ejus offendunt adulteriò, stuprò, incendiò, homicidiò &c. ex ratione, quòd Legatus non ex causa delictum patrandi, sed negotia commissa tractandi publicà fide recipiatur; juxta illud Theodahati Gothi, apud Procopium Legatis Justiniani dicentis: *sanctum Legatorum nomen, quàm diu dignitatem Legationis modestià suâ tueantur: existimare enim homines, fas esse, vel interficere Legatum, si is in Principem, ad quem mittitur, sit injuriosus, aut alienum matrimonium violet.* Sed quia hòc modò Legati præ reliquo vulgo vix aliquid haberent præcipui, dum nullum ferè delictum occurrit, propter quod in loco Legationis à Judicio & Judice immunes esse possent: credo equidem, ipsos non mitti ad delicta perpetranda; concedo etiam, eos in casu, quò deliquerint, illud impune non ferre; sed Mittenti seu Leganti puniendos offerri debere; constanter autem teneo, fidem publicam ipsis suffragari, quàm diu characterem suum, peccandò contra Legati munus, non amittunt: nihil re-

morante Theodahati sententià, quæ, nisi ad crimina, in quibus vis concurrat, uti fieri potest in violatione matrimonii, restringatur, impræsentiarum pro regula nequit acceptari. Videatur Simon Kuchenbecker in *not. ad Hornium cap. 8. §. 8. num. 1.* Adhuc strictiorem in hac immunitate se monstrat Cramerus in *tract. de Jur. Gent. concl. 84.* ubi generaliter asserit, Legatum in loco delicti vel contractus & puniri & conveniri posse: tum quia sanctus est, qui ab injuriis defenditur, non qui à Juris executione immunitatem habet; neque Legatus delinquens sacrosanctus, neque injustè agens justus vocari per naturam poterit: tum quia singulare privilegium, Legatis constitutum, non plus sanctitatis inferre potest in bello & inter hostes, quàm in pace & inter amicos, nimirum securitatem & incolumitatem; adeoque talis sanctimonia tollit jus belli, seu promiscuam sæviendi nocendique licentiam, non, pacis, in qua delinquentes puniri possunt.

At

211. At neque hæc argumenta eò constant momentò, ut à priori me sententia dimoveant. Nec enim sanctitas, quæ conspicui cernuntur Legati, est intrinseca, à vitæ sanctimonia & honestate desumpta; sed extrinseca, & in immunitate à vi & violentia quacunquæ, sive proveniat à Jure, sive promanet ab injuria, optimè fundata; debetque non tantùm aliquid singulare Legato conferre quoad jus belli, sed etiam quoad jus pacis, dum publicè interest, ne, qui mittitur ad amicos, & vices agit Summæ Potestatis, ab amico, in pari, & non in altiori Potestatis gradu constitutò, quidpiam adversi patiatur, quàm diu in hostem non convertitur.

212. Ne autem in sensu jam declaratò Legatus quidpiam contra Jus Gentium patiatur, non quælibet suspicio aut præsumptio sufficit ad delictum, ipsi imponendum, sed, ut illud sit manifestum, notorium, aut apertis testimoniis demonstrabile, oportet: alioquin vix unquam ratio & prætextus deesset, Legatum, si fortè de rebus minùs acceptis agere teneatur, persequendi. *Hornius cit. cap. 8. §. 10. n. 4. Vitriar.*
 214 ad *Grot. cap. 18. §. 12.* Etsi cum eodem *Hornio §. 10. num. 1. & seqq.* in crimine, contra Principem & Imperium committendò, solum conatum aut

improba seditionum consilia sufficere, existimem: quidquid enim sit de illa quæstione, an de Jure Gentium universim conatus pro ipso scelere reputari debeat? In hoc sanè casu, velut discurrit idem *Author num. 4.* ut hostis occidi possit, Jus Gentium non requirit, alterius cædem præcessisse: sufficit, hostili animò eam agitari. Aliàs nunquam aggressor, ne quidem in bello defensionis causâ, posset transfodi. Legatum autem, moventem seditionem, hostilia nefariò ausu meditari, probatione haud indiget. Interimitur ergo jure, quod in hostem competit, in quem æterna porrigitur auctoritas.

Porrò de Legatorum Comitibus, si malè fecerint, post relatas & refutatas aliorum sententias *Ziegler de Jur. Majest. lib. 1. cap. 32. §. ult.* ita concludit: posse Principem Legato, præsertim longius iter confecturo, & ad remotas Regiones misso, etiam Imperium in Comites & pedissequos suos concedere. Id si factum, posse Legatum ubivis locorum, nisi à Domino territorii prohibeatur, judicium exercere; si non factum, Legatum ex nulla collatione Legationis imperium tale non consequi, sed tum delinquentes domum remittendos esse. Relegantur tamen dicta in *num. 148.*

SECTIO VI.

De iis, quæ cessare faciunt Officium Legati.

SUMMARIA.

217. Officium Legati expirat morte Mittentis.
 218. Postquam à Legato fuit cognita.
 219. Instantia ex *Grotio de mandatario tangitur.*
 220. & seq. *Congrua ad illam responsio subjungitur.*
 222. Mors illius, ad quem missus est Legatus, saltem suspendit officium Legati.
 223. Multò magis mors Legati Legationem destruit.
 224. Revocatio quoque Mittentis cessare facit officium Legati.
 225. Si fuerit intimata Legato.
 226.

Antehac enim validè procedit. 227. An, constitutò secundò Legatò, constitatur primus esse revocatus? 228. & seqq. *Sententia negativa eligitur & probatur.* 231. *Expirat quoque Legati officium illius delictò.* 232. *Uti & supervenientia inimicitia inter Mittentem & eum, ad quem missus est.* 233. *Nec non finitò negotiò.* 234. *Aut spontanea illius renuntiatione.* 235. *Si in casu, quò subditus est Mittenti, ejus ratificatio accesserit.*

§. I.

De Morte.

217. **I**nter ea, quæ cessare faciunt officium Legati, I. est mors tum Mittentis; tum illius, ad quem facta missio; tum ipsius Legati.

Enimverò, quod attinet mortem, Mittentis, certum videtur, Legati munus, cum dependeat à voluntate Mittentis, & hæc per mortem expiret, cum

cum eadem morte expirare; consequenter omnia, quæ post mortem Mittentis, à Legato cognitam, ab eo sunt acta, esse nulla, nisi à Successore ratificentur, aut Legatus iterum confirmetur. Dixi *post mortem*, à Legato cognitam: quandoquidem, ubi mors incognita manet, Legatus adhuc validè procedit, utpote decoratus caractere publicò, in speciem validò, à quo valor negotiorum dependet.

Obstare videtur, quod de mandatario docet Grotius *lib. 2. cap. 11. §. 17. n. 1.* Distinguit enim inter Ministrum, qui electus est, ut promissionem significet, & inter eum, qui electus est, ut ipse promittat. Priore casu mortuò donatore donationem acceptari posse, existimat, ut perfecta ab una parte; alterò casu non posse: quia non facta est, sed mandata fieri. Sed, quia

Grotius non loquitur de Ministro publico, & etiam in privato admittit conjecturas contrarias, dum, ut discurrit Muelen *ibid. in Commentar.* hæc omnia pendent ex voluntate mandantis, cui liberum est, extendere vel restringere agenda per mandatarium: ideò putem, in Legato mortem Mittentis necdum cognitam non obstare, quò minus Legationem suam validè

continuari possit, dum voluntas Mittentis fuisse præsumitur, ut, quamdiu character Legati in existimatione hominum subsistere creditur, acta ab eo subsistant.

Mors illius, ad quem facta est missio, in Statu Monarchico suspendit haud dubiè, vel potius extinguit officium Legati: cum, sicut admissio, sic & continuatio Legationis ab ejus voluntate, quæ cum defuncto expirat, nec Successorem in Regno ligat, dependeat; etsi Knichen *Oper. Polit. lib. 2. p. 2. sect. 1. tb. 12. sub num. III.* existimet, Successori in Regno successivo à Legato mandata sui Principalis, si maxime Regnum aut Principatum concernant, adhucdum exponi posse; monens tamen, tutius esse, ut, ubi negotia moram sufferunt, nova instructio à Mittente expectetur.

Quod concernit mortem ipsius Legati, constat, electam plerumque censerì personæ industriam; sicque Legationem ad hæredes Legati non extendi, nisi eatenus, ut, quod à Legato perperam est factum in damnum & perniciem Legantis, ab hæredibus refarciatur, non quidem absolutè, sed, quantum ad ipsos ex hæreditate pervenit.

§. II.

De Revocatione.

Officium Legati cessare facit II. revocatio Mittentis ex ratione, mox in *num. 218.* insinuatà, quòd sola Mittentis voluntas Legatum creet, simul & creatum conservet. Debet tamen hæc ipsa revocatio intimari Legato: nam, antequàm ipsi innotescat, procedit validè, prout non tantum Jure Romano de mandatario dispositum est in *l. si mandatum 15. ff. Mand.* sed & Juri Naturali consentaneum esse, non obscure tradunt Grotius *d. l.* & Pufendorf *de J. N.*

lib. 3. cap. 9. §. 4. quia ex una parte mandans seu Mittens nihil imputare potest mandatario seu Legato, quòd, non habità revocationis notitià, bonà fide negotia sua prosecutus fuerit; ex

altera verò parte sibi ipsi imputare debet, vel quòd Legatum miserit, vel quòd sollicitior non fuerit, ut revocationis notitia ad Legatum perveniret.

Quæstio tamen non absona est: utrum, si Rex aut Respublica, duos successivè Legatos ad eandem Aulam dimittat, adveniente secundò, primus tacitè revocatus esse censeatur? Si maneamus præcisè intra terminos Juris Romani, dicendum est affirmativè: quippe cum de procuratore in *l. si quis 31. §. ult. ff. de Procurator.* disertè cautum legatur, constitutò secundò, censerì primum revocatum. At non à procuratore hac in parte illationem facere ad Legatos & Ministros publicos: nam, experientia demonstrat,

strat, persæpe mitti Legatos extraordinarios ad Aulas, in quibus jam resident Ordinarii Legati, absque eo, quod istorum officium censeatur extinctum. Idque de Legatis Pontificiis in Jure Canonico luculenter admodum constitutum est in *cap. volentes 8. de Offic. Legat.* ubi deciditur, quod, si Legatus à latere veniat in Provinciam suæ Legationis, Legati alii, jam antecederet ibidem existentes, eoque censeantur ab officio suspensi, usque dum Legatus à latere ibidem remanet: bono argumentò, Legato-

rum aliorum officium necdum exspirasse, & ideo reviviscere, quamprimum Legatus à latere discesserit. Ratio autem est: quia in publicis occurrunt multa & diversa negotia, quæ, ut ab uno & eodem tractentur, nec semper utile nec conveniens est: adeoque non implicat, ut successive duo mittantur Legati ad unum locum, & quilibet negotium, quod sibi demandatum, exequatur, aut etiam plures ad effectum unius rei concurrant, quin unus alterius officium cessare faciat.

§. III.

De aliis modis, quibus Officium Legati cessat.

231 **O**fficium Legati cessare facit III. delictum, in loco Legationis admissum, non quidem ipsò jure, uti in scholis loqui amamus, sed, ubi ita voluerit, ad quem Legatus missus est, juxta superius explicata à *num. 186.*

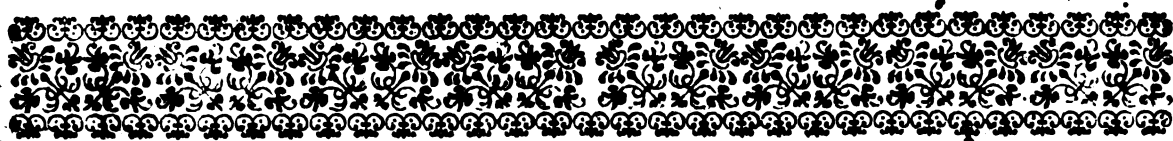
232 **IV.** Officium Legati cessare facit causa notabilis, post Legati receptionem superveniens, puta quod Mittens fiat inimicus ei, apud quem Legatus moratur, aut amicus evadat ejus hosti: nec enim prudenter cogitari potest, quod aliquis se obligare voluerit ad Legatum retinendum in eventum, quò non amplius confidenter & amicè cum ipso conversari licet.

233 **V.** Cessare facit hoc officium tem-

poris lapsus, aut expeditio negotii, cujus gratià Legatus erat missus: siquidem nil novi est, ut tempus aut absolutio negotii cessare faciat officium aut commissionem, antecederet susceptam.

VI. Cessare facit Legationem spontanea Legati renuntiatio, quæ quidem à tali, qui Mittenti non est subditus, liberè fieri potest, si fiat in tempore, & antequàm munus gerere cæperit; at, qui subditus est, cum cæteris paribus ad subeundam Legationem compelli valeat, non nisi gravis causa v. g. longa infirmitas sufficiens erit, ut ab hoc onere liberetur, quin & causa gravis haud sufficiet, ubi consensus ipsius Mittentis non accesserit.





LIBER V.

DE

Subditis.



Civitas seu Societas perfecta, quæ tractationis nostræ adæquatum objectum constituit, in debita Imperantium & parentium subordinatione consistit, ut dictum & explicatum est in *lib. 1. cap. 2. num. 142.* De Imperantibus & eorum juribus in *lib. 2. 3. & 4.* abundè disserui. De parentibus quidem ob intimam & perpetuam ferè cum Imperantibus relationem & cognationem hinc inde plura fuerunt intermixta: *quod enim comparatur, sine altero non intelligitur; & quod jungitur, sine altero non est,* ait Seneca *lib. 5. de Benefic.* ex instituto tamen de illis sub nomine Subditorum in hoc quinto & ultimo Libro sic agere proposui, ut neque, quod jam præmissum est, inutili repetitione recoquatur; neque, quod adhuc dicendum restat, noxiò silentiò prætermittatur.

CAPUT I.

De vario Subditorum Statu.

Subditorum Status non unus sed varius est: quamvis enim in hoc omnes conveniant, quòd Summæ Potestati fidem, obsequium, & obedientiam debeant; in eo tamen discrimen non parvum conspicitur, quòd non tantum obligatio in aliquibus durior, in aliis sit remissior; sed & jura quibusdam ampliora, nonnullis minora competant. Priusquam verò diversitatem statûs indicemus, aliqua de Subditis in genere prælibare, non ingratum aut incommodum erit.

SE.

SECTIO I.
De Subditis in genere.

SUMMARIA.

1. Subditus latè dicitur, qui in alienius ditione moratur. 2. Strictè subditus est, qui secundùm omnes Potestates Summi Imperii debet obsequium. 3. Quò numero peregrini non censentur. 4. Definitur Subditus in sensu strictiori. 5. Est persona, tum libera tum serva. 6. Qua habitat in Regione alicujus Domini. 7. Eique fidem, obsequium, & reverentiam debet. 8. Vasallus quæ talis non rectè censetur esse subditus. 9. Nisi ex alio capite subjectionem debeat. 10. Uti & qui bona in alieno territorio habeant, Subditis propriè dictis non rectè accensentur. 11. Dissentius quidem aliqui; 12. & seq. Eorum tamen rationi facile occurrunt. 14. Liberi Summorum Imperantium sunt veri ipsorum Subditi. 15. De conjugibus disputatur. 16. & seqq. Eligitur & probatur eorum sententia, qui conjuges eximunt ex numero Subditorum strictè talium. 19. & seq. Respondetur congruè ad objectas in contrarium historias. 21. & seq. An quis Subditus esse possit plurium Dominorum? Ratio dubitandi præ affirmativa. 23. & seq. Ratio decidendi pro negativa. 25. Ostenditur, id fieri posse in Civi-

tatibus sibi invicem subordinatis. 26. & seq. Non autem in Civitatibus aliis, nullam inter se habentibus subordinationem. 28. De Subdito transitorio vel honorario aliter discernendum. 29. Uti & de Subjectione reali. 30. An idem sit, esse Subditum aut Civem? 31. & seqq. Assertitur & probatur, non esse idem per se loquendò. 34. & seq. Instantia quadam proponitur, & refellitur. 36. & seqq. Declaratur discrimen, inter Subditum & Civem intercedens. 39. Indicantur, quòd in presenti Civis & Subditus promiscuè sumantur. 40. Subjectio tot modis acquiritur, quot modis acquiritur Imperium. 41. Originaliter acquiritur Subjectio Civium pacto expressò vel tacitò. 42. Continuatùr natiuitate, 43. Ubi non est opus renovatione pacti anterioris. 44. Licet aliqua exterior professio plerumque requiratur. 45. Augetur allectione in numerum & jura Civium. 46. Quæ iurità Summà Potestate fieri nequit. 47. Testimonium Ciceronis de contrario Romanorum more. 48. Subjectio firmatur homagio. 49. Quod præstatùr ab eo, qui subditus est.

§. I.

Quid sit Subditus?

Subditus accipitur vel latè vel strictè. Latè dicitur Subditus omnis ille, qui intra ditionem & districtum Summæ Potestatis moratur, sive domicilium ibi habeat, sive non; ita quidem, ut & peregrini transitoriam aliquam subjectionem habere cenleantur ex lib. 2. cap. 3. n. 35. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univ. part. spec. lib. 3. cap. 1. §. 13. & seq.* Strictè appellatur Subditus, qui secundùm omnes Potestates Summi Imperii debet obsequium, ut loquitur Hornius de *Civit. lib. 2. cap. 12. §. 2. num. 2.* Germanicè ein *Untertthan*. Hoc est, ut ego interpretor, in quem omnia jura Summæ Potestatis exerceri possunt. Cum enim in peregrinos v. g. non omnia Summæ Potestatis jura exerceri valeant, & ideò Subditi verè tales haud reputentur; è contrario Subditi verè tales existimandi sunt, qui Summum Imperium in tota sua latitudine revereri & respicerè tenentur. Con-
P. SCHMIEP, JURISPR. PUBL. UNIVERS.

feratur D. ab Eyben in *Elect. Jur. Feudal. cap. 9. §. 3.*

Potest itaque Subditus in strictiori significatione describi, quòd sit persona, quæ Domino Regionis, in qua habitat, fidem, obsequium, & reverentiam debet. Ita ferè Nicolaus Hertius vol. 1. to. 2. *dissert. de Subjectione territoriali §. 6.*

Dixi I. *persona*; nec addidi *libera*, prout addere solent alii: cum & servi non tantùm Summæ Potestatis Imperio subjecti sint, sed & in Civitatibus herilibus, quæ serviliter gubernantur, vera ejus membra dicantur. Hertius in *Element. Prud. Civ. p. 1. sect. 5. §. 2.*

Dixi II. *quæ Regionis Domino, in qua habitat*; partim ut denotetur, non censi quis cujuscunque Domini Subditum, sed illius duntaxat, intra cujus ditionem & fines commoratur; partim ut ostendatur, non sufficere ad veram Subjectionem qualemcunque in loco existentiam, nisi vera habi-
Hhhh tatio.

tatio cum animo ibidem manendi accesserit juxta *num. 1.*

7 Dixi III. *fidem, obsequium, & reverentiam debet*: quæ tria non disjunctivè, sed collectivè debent accipi, dum, qui ad illa conjunctim obligatus non est, veris Subditis accenseri nequit. Ex quo

8 Colligitur I. vafallos, qui prædium aliquod ab alio in feudum acceperunt, quæ tales non esse Subditos: esto enim teneantur ad fidem & reverentiam, ad obsequium tamen seu obedientiam & paritionem (exceptis servitiis feudilibus) non tenentur; indeque non *obsequentes gehorsame / sed fideles* duntaxat getreue appellari consueverunt. Anton. Guilielmus Ertl *de Superiorit. Territor. apparatu 2. pag. m. 47.* Gail. *de Arrest. cap. 7. num. 11. & seq.* D. ab Eyben *Elect. Jur. Feud. cap. 11. §. 13.* D. ab Andlern *Constit. Imp. verb. Unterthan num. 2.* Hertius *cit. dissertat. §. 11.* Reperantur dicta in *lib. 2. cap. 1. num. 27.*

9 Dixi notanter quæ tales: cum æpissimè contingat, ut aliquis simul vafallus & Subditus sit, si nempe non tantum prædia v.g. aut majorem aliquem districtum cum obligatione fidelitatis receperit, sed etiam homagium Subjectionis ad instar aliorum Subditorum præstiterit; aut, si quis in Regione habitaverit, ubi omnes incolæ Subditorum numero adscribuntur. Authores citati.

10 Colligitur II. illos, qui bona in alieno territorio possident, absque eo, quòd domicilium aut habitationem ibidem fixerint, veris Subditis accensendos non esse: tametsi enim & Legibus, quæ de bonis feruntur, & oneribus, quibus bona gravantur, obnoxii sint; quoad personas tamen sunt liberi, nec aliquam Jurisdictionem aut Potestatem in se revereri tenentur. Böhmer *Introduct. ad Jus Publ. d. lib. 3. cap. 1. §. 12.* Gail. *cit. l. cap. 6. n. 8. & seq.* Reinking *de Regim. Eccles. & Secul. lib. 1. class. 5. cap. 4. num. 20.* & alii, quos allegat D. ab Eyben *cit. cap. 11. §. 14.*

11 Dissentit quidem *cit.* Hertius *sub §. 3.* atque hujusmodi possessores Subditos reales esse nominandos, contendit; dum recta ratio docet, ut communis velut tutelæ pretium non minùs ca-

piat is, qui bona, quàm qui personas Imperiò suò complectitur. At, quia¹² sat pretii recipit territorii Dominus, qui bonis exterorum non minùs quàm Subditorum collectas & tributa imponere valet, necessitatem non video, cur exteri pro Subditis realibus reputari valeant; nisi alicubi consuetudine receptum fuerit, ut, qui domicilium cæteroquin non habent, intuitu bonorum homagium præstare obligentur. D. ab Eyben *cit. l. §. 17.* Ubi ita¹³ habet: posses realem Subditum, uti „homagium reale, vocare, cum hu- „jus qualitas seu forma formet con- „ditionem ejus, qui homagium præ- „stat: quale homagium, talis Subdi- „tus: de cætero autem & rei veri- „tate inspectâ homagia realia, nedum „Subditum realem, nulla agnosci- „mus: cuncta enim obligationibus „ad obsequendum constant, quas juri „in personam non ad rem vel in re „respondere certum est. Sic ille.

Illud in quæstionem trahi video,¹⁴ num liberi vel conjuges Summorum Imperantium Subditorum censui debeant adscribi?

Mihi de liberis non videtur latere aliqua difficultas, dum & Naturale Jus liberos subjicit patri; & nascendi conditio descendentes facit inferiores ascendentibus; & natus ex Rege Coronæ Successor non possessor est, nec Majestate jam fulget, sed genitoris Majestatem agnoscere tenetur. Major¹⁵ autem est difficultas de conjugibus, utpote quas Summæ Potestatis non Subditas sed socias appellant Myler *de Principib. & Stat. Imper. cap. 34. §. 4.* Strauch in *Spec. Jur. Publ. lib. 1. tit. 34. §. 2.* Ertl *de Jurib. Princip. exercit. 30. in princ.* Subditas e contra proclamant Betsius *de Pact. Illustr. Familiar. cap. 8. p. 435.* Schilter *Instit. Jur. Publ. tit. 16. §. 3.* Nicolaus Hertius *cit. dissertat. de Subject. territor. §. 6.* eò quòd societas conjugalis cum juribus publicis nihil habeat commune; & habitatio in ditione Principis faciat habitatores omnes eidem obnoxios.

Crederem, quòd, cum in *lib. 1. cap. 2. 16 à num. 46.* marito non adstruxerim potestatem aliam in uxorem, quàm in causis, familiam & conjugium concer-

nenti-

nentibus, Summis Imperantibus in suas conjuges majus Imperium concedere nequeam: partim quia, qui ad Imperium Regale evehitur, & uxorem vel antea duxit, vel postea assumpsit, utique Leges status conjugalis, in quo uxor non est serva aut ancilla, sed socia, immutasse non præsuntur: **17** partim quia, si Dignitatem spectemus, Regina Rege non inferior, sed eidem æqualis est; sicque par in parem non habet Jurisdictionem aut Imperium **18** strictè dictum: partim quia, tametsi uxor, antequàm ad thorum & thronum Regium ascendat, Subditorum censu exempta non fuerit; ipsa tamen assumptio & traductio ad thalamum & tholum facit eandem jurium omnium, quæ maritum Regium exoriant, participem: unde & Majestatis titulo insignitur, & Regio diademate redimitur: Majestatem autem & Majestatis insignia utique in personam Subditam cadere, aut eidem aptari non solent.

19 Quòd si legamus in historiis, etiam Reginas Regio tum sceptro tum gladio subjectas, & frequenter ob imputata sibi delicta ad mortem condemnatas fuisse; nostrum equidem institutum non est, ejusmodi casus & causas examinare, aut judicium desuper **20** explicare; verumtamen, uti Grotius *lib. 2. cap. 5. §. 8. n. 1.* advertit de conjugibus in genere, quòd, si major sit viro potestas in foeminam, quàm domestica, ea non ex Jure Naturæ sed scitis & institutis Gentium derivetur; ita & in specie de conjugibus Regiis dici potest, quòd, si Summæ Potestatis jura in illas, non minùs, quàm alias personas subjectas, fuerint exercita, hoc non ex dictamine Naturæ, sed peculiari Nationis aut Regionis more aut Legibus provenerit.

21 Illud præterea non adèò planum, sed controversum apparet, possitne quis esse Subditus plurium Dominorum? Esto enim in affirmativam sine formidine transeat Cramerus in *tract. de J. G. concl. 32.* attamen pro una & altera parte stant sua momenta. Et quidem, si placita Romani Juris excutiamus, ex textibus in *l. Labeo §. 1. assumptio 6. §. 2. l. eos qui 27. §. 2. ff. ad Muni-*

cipal. perspicuum redditur, posse quem in duobus locis habere domicilium: cum ergo, qui alicubi domicilium habet, sit Subditus Domino illius loci; rectè concluditur, eum, qui pluribus in locis sortitur domicilium, pluribus Dominis fieri subjectum. Videatur D. ab Andlern *Constit. Imper. verb. Unterthan n. 2.* Idque confirmatur ex notoria praxi, quàm cernimus, in uno subinde loco diversos existere Dominos, quorum unus Imperium merum, alter mixtum; iste Jurisdictionem altam, ut vocant, ille bassam exercet; quò fit, ut & Subditus diversos Dominos agnoscere teneatur. At, si rationem Juris Publici universalis expendamus, illa non patitur, ut ejusdem Civitatis duo sint Capita, veluti dictum in *lib. 2. cap. 1. num. 35.* consequenter nec patitur, ut in eadem Civitate pluribus Capitibus quis subjectus esse valeat. Accedit, quòd, qui Summam Potestatem obtinuit in aliquo districtu, omnes, ibi degentes, ita sibi devinctos habeat, ut, velint nolint, aliam Summam Potestatem revereri non possint.

Huberus *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 2. cap. 1. num. 24.* non malè distinguit inter municipia seu urbes minores, unam Summam Potestatem recognoscentes; & inter Civitates majores seu Respublicas diversas, quarum singulae singula habent Summa Capita, à quibus regantur. In prioribus nihil obstat, quòd minùs unus in duobus locis Subditorum aut Civium loco habeatur, munerum & onerum civilium particeps, uti luculenter innuunt allegati Juris Romani textus: tunc enim Subjectio respectu plurium Dominorum non absoluta sed subordinata est, itaque Dominum inferiorem reveretur, ut tamen, qui Superior & Supremus est, semper excipiatur. In Civitatibus posterioribus, qui Subditus est uni, nequit simpliciter & strictè loquendò alteri esse subjectus, uti patet ex assignata ratione in *num. 23. Et seq.* & ulterius declaratur ex eo, quòd non tantum difficile & ferè impossibile sit, duobus Dominis, quorum unus respectu alterius nullam subordinatorem habet, servire; sed etiam obliga-

tiones, quâ quis duplici Civitati vel potius duplici Summæ Potestati obstringitur, sæpe non possint adimpleri, ut puta si duo Principes, in quorum Principatibus quis Civis esse supponitur, inter se dissideant, ultionem meditentur, bellum moliantur: aut enim *unum odiò habebit, & alterum diliget*; aut neutri, quod debet, obsequium quoad tributa & servitia militaria præstare valebit.

28 Dixi: *simpliciter & strictè loquendò*, id est, cum obligatione ad fidem & obedientiam: quin enim aliquis possit esse Subditus transitorius, & multò magis Civis honorarius in pluribus urbibus,

etiam sub diverso Imperio sitis, quoad favores & privilegia, ambigere haud finit experientia; cessatque tunc ratio obsequii, pluribus Dominis exhibendi, dum, ubi Subjectio transitoria vel jus honorarium Civitatis obtinetur, nulla stringit necessitas, imperata Summæ Potestatis ibidem simpliciter exequendi. Huber. *d. l. num. 26.* Idem ²⁹ *ex num. 10.* tenendum de Subjectione reali, si quam admittere placeat: cum nihil implicet, ut quis bona in distinctis Regnis & Provinciis possideat, ad onera realia cujuslibet Regni vel Provinciæ obstrictus, liber tamen ab omni obsequio, quod personam devincit,

§. II.

Idemne sit, Subditum aut Civem esse?

30 **Q**uòd idem sit, esse Subditum aut Civem, non obscure insinuat Bodinus *de Republ. lib. 1. cap. 6.* ubi definiens Civem ait, eum esse *liberum hominem, Summæ alterius Potestati obligatum*: sunt enim & peregrini, & incolæ alicujus Civitatis liberi homines, Summæ alterius Potestati obligati; & ideò secundum hanc descriptionem pro Civibus agnosci debent.

31 Verum, ut loquitur Nicolaus Hertius in *Element. Prud. Civil. p. 1. sect. 5. §. 2.* non unâ ratione inter se distant Subditus & Civis. Nam & Summus Imperans, si non quâ talis, sed quâ pars Communitatis seu Civitatis consideretur, uti consideratur à Grotio *lib. 2. cap. 4. §. 12. & cap. 20. §. 24. n. 1.* Civium nomine crebrò designatur, dum Plinius in *Paneg. Trajanum* aperte vocat *Civem*; Vellejus quoque *2. Histor. 99.* Tiberium *Civem eminentissimum* appellat; cum e contra implicet, Supremum Imperium habere, & simul
32 Subjectionem profiteri. Similiter Cives, ut Cives, in Statu Democratico Summam Potestatem exercent; eoque sensu dixit Aristoteles *3. Polit. 1. simpliciter nullâre aliâ magis definitur Civis, quam participatione Judiciorum & Imperiorum*; & paulò post, *quis igitur, inquit, sit Civis, ex his manifestum est: cui namque potestas est versari in Imperio, vel de-*

liberativo, vel judiciali, Civem jam esse dicimus hujus Civitatis. Quis autem Subditos cum Civibus hòc intellectu confundat? Adhæc Subditi sunt tum externi, apud nos aliquamdiu commorantes; tum incolæ, qui sedem fortunarum suarum in certo loco collocarunt; tum servi, alterius dominio contra naturalem libertatem subjecti; nec tamen quis dixerit, hujus generis personas in numero Civium existere. Pufendorfus *de J. N. lib. 7. cap. 2. §. 20.* Hertius *cit. §. 2. & in dissert. de Subject. territor. §. 7.* Huberus *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 2. cap. 1. §. 10. & 12.*

Nec refert, quòd in Civitatibus herilibus non alii reperiantur Cives, quàm servi; ideoque non minus servi, quàm liberi homines, ad sortem Civium pertinere videantur. Nam hòc ipsò, quòd Civitates heriles sint irregulares, regula exiis pro rebus, ordinariè contingentibus, desumi nequit; præcipue quia, ut loquitur Hertius in *Element. Prud. Civ. d. sect. 5. §. 1.* in talibus Rebus publicis, solò Imperante exceptò, Cives veri non inveniuntur; & ut meminit Euripides in *Helena, nemo nisi unus liber est in Barbaris*; & ut dicit Tacitus *1. Hist. 16. 7. certa Dominorum domus est, ceteri servi.*

Differunt itaque Subditus & Civis, & Subditus quidem omnis censetur, qui

qui sese in alicujus Civitatis ditionem contulerit, multoque magis, si ejusdem commodis frui velit: cum naturalem suam Libertatem abdicasse, ac Imperio ejusdem Civitatis, saltem quousque ibi degere placet, subjecisse se judicetur. Pufendorf *d. lib. 7. cap. 2.*

37 §. 20. Civis autem in propria & genuina significatione juxta citatum Pufendorffium est, qui mutuis pactis initiō in Civitatem commigravit; aut in aliorum deinceps locum successit; vel juxta Huberum *cit. l. §. 10.* est homo liber, qui jurisfructu vitæque feliciter agenda gratiā cum aliis sub eadem Summa Potestate sociatus est.

38 Nempe, cum ex Civibus, tanquam

partibus, componatur Societas Civilis perfecta, quam Civitatem nuncupamus, ille demum Civis erit, qui est socius seu pars Societatis Civilis, sicque munerum & onerum, juris fruendi, & vitæ feliciter agenda particeps. Besoldus *lib. 1. Polit. cap. 11. §. 1. n. 1.*

Hoc ipsō tamen, quod impræsentiarum agamus de Subditis non sub aliaratione, quam prout Civitatem & Societatem Civilem, ex ordine Imperantium & obsequantium constantem, componunt; Civem & Subditum promiscuè capimus, veluti jam in Libris antecedentibus factum est. Besoldus *d. lib. 1. Politic. cap. 10. §. 1. num. 1.*

§. III.

Quot modis acquiratur Subjectio?

40 Subjectio in genere tot acquiritur modis, quot modis acquiritur Summum Imperium: sunt enim, ut dictum in principio hujus *Cap.* inter se correlativa Dominus & Subditus, Imperans & obediens; nec datur Dominium (intellige Jurisdictionale) absque correspondente Subjectione; nec datur Imperium absque obedientia: consequenter si ex parte Imperantis Imperium acquiratur electione, successione, bello, matrimonio, alienatione, præscriptione, uti deductum est in *lib. 2. cap. 2. per tot.* ex parte parentium inevitabili sequelâ resultat Subjectio.

41 In specie illa Subjectio, quæ cadit in Cives, acquiritur originaliter pacto expresso vel tacito: cum enim ex *lib. 1. cap. 2. à num. 181.* ad constitutionem Civitatis pactum sit necessarium, seu tacitum seu expressum, quò plurium voluntates inter se ad mutua commoda & incommoda uniantur; Civilis Subjectio sine hujusmodi pacto vix confurgere poterit.

42 Continuatur Subjectio nativitate: natus enim ex Subdito vel Cive fit Subditus ac Civis illius Civitatis, cujus pater est membrum & pars; & quidem, ut scribit Hertius in *sua dissert. de modo Constit. Civitat. sect. 1. §. 7. vol. 1.*

P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

to. 1. nati à primo ortu jura Civium, quæ in eorum ætatem cadere possunt, consequuntur; cætera tum capiunt, cum perfectio usi fuerint judicio. Scilicet, ut belle dicitur Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 2. §. 20.* qui Civitates ab initio constituerunt, non sanè hoc consententur egisse, ut illæ singulis, qui ab initio eas constituturibant, extinctis, simul extinguerentur, sed potius longa atque æterna commoda sibi per easdem obtinenda ob oculos posuerunt, quibusque ad eorum liberam ac tota posteritas gauderent. Quæ cum sine Imperio, quò Civitas velut animatur, obtineri nequeant, eò ipsò quoque omnes, qui in Civitate nascuntur, Imperio isti sese subjecisse intelliguntur. Inde est, quòd, qui semel Imperium in aliqua Civitate acceperunt, non necessum habeant, ut denuò sibi Subjectionem à recens natis stipulari, ut ut omnes illi sint extincti, qui initiō Imperium in ipsum contulerant.

Ne tamen dubitandi locus supersit, 44 in plerisque Regnis & Provinciis opus est solenni aliquâ professione, vi cuius, ut testatur citatus Hertius, Athenis olim adolescentes primùm in album curialium, deinde post biennium, cum annum decimum octavum attingerent, in tabulas popularium erant

inſcripti; apud Romanos, eum primum togam virilem ſumpſiſſent, quod accidebat annò decimò ſeptimò, in tabellas Civium referebantur filii.

45 Augetur Subjectio allectione in numerum & jura Civium. Nam, qui prius erat in libertate Naturali, aut ſaltem alterius Potestati ſubjectus, poteſt ad aliam Civitatem accedere, &c; ſi ibidem annumeretur Civibus, ſit illius loci Subditus, parique cum iisdem Civibus jure & facultate utitur. Hertius *d. l. §. 8.* notans, cum patre liberos ejus, ante genitos, ſimul adſcriptos intelligi, niſi jam tum paternæ domus pars eſſe deſierint.

46 Quia verò extraneorum in Cives receptio ſæpe Rebus publicis damnosa extitit, non licet, invitâ Summa Potestate, aliquem exterum jure Civitatis donare, prout advertit Böhmer in *Intrōduct. ad Jus Publ. Univerſ. part. ſpec. lib. 3. cap. 1. §. 15.*

47 Eſi Romani hac in parte non fuerint difficiles, ſed quoscuque, ad ſe con-

volantes, in Cives admiferint; teſtante ſic Cicerone pro *Cornel. Balbo. nullam eſſe Gentem ex omni Regione terrarum, neque tam diſſidentem à Populo Romano odiò quòdam atque diſſidiò, neque tam ſide benevolentiaque conjunctam, ex qua nobis interdictum ſit, ut neque adſciſcere Civem, aut Civitate donare poſſimus.*

Firmatur Subjectio homagiò, ſive ju- 48 rejurandò obſequii germanicè *Lands-Huldigung*: nunc enim, ut teſtatum facit *Befoldus lib. 1. Polit. cap. 11. §. 1. num. 2.* ubique ferè locorum pro Subditis Civibusque habentur, qui homagium ſive juramentum Subjectionis præſtiterunt. Repetantur dicta in *lib. 2. cap. 3. num. 32. & ſeq.* Dixi ſtudioſè 49 firmatur. Non enim ideò quis Subditus eſt, quia jurat; ſed ideò jurat, quoniam eſt Subditus. Hertius *de Subject. Territor. poſt §. 13.* ubi & in ſequentibus plura de hoc juramento ſubjicit. Addatur Böhmer *d. cap. 1. §. 17. & ſeq.*

SECTIO II.

De Varietate Subditorum ex Statu Singularem.

SUMMARIUM.

50. Varietas Subditorum deſumitur ex ſtatu ſingulari & univerſali. 51. Ex ſtatu ſingulari conſideratur vel qualitas naturalis; uti eſt ſexus. 52. Discriminans viros à feminis; 53. Conditio natalium; 54. & ſeqq. Diſtinctiones ex naturali diſtamine legitimos ab illegitimis; 57. & ſeq. Aetas, ſecernens pueros ab ætate majoribus; 59. & ſeq. Status familia; 61. Conſtitutio corporalis. 62. & ſeq. Vel conſideratur qualitas adventitia, faciens aliquos inferioris conditionis, uti ſunt agricola; 64. Mercatores; 65. Inter quos tamen plerumque reperiuntur nobiles; 66. Item artifices; 67. Alias faciens ſuperioris conditionis, nempe ſtudioſos & Profefſores Artium liberalium; 68. Magiſtraus & Conſiliarios; 69. Participes jurium Regalium;

70. Status & Ordines Regni. 71. & ſeq. Num divites ad priorem vel posteriorem claſſem referendi ſint? Rationes pro utraque contradictionis parte. 73. Afferunt aliqua conciliatio. 74. Vel conſideratur qualitas mixta, qua facit homines Nobiles aut ignobiles. 75. & ſeq. Nec enim Nobilitatem ſola natura præſciſcitur; 77. & ſeq. Neque nihil ex Natura participat. 79. & ſeq. Sed partim in Natura, partim in æſtimatione hominum fundatur. 81. An Nobilitas juſtè recipiatur in Civitate? Ratio dubitandi. 82. & ſeq. Aſſumitur opinio affirmans. 84. An quoad officia Nobiles ignobilibus meritis præferantur? Cum diſtinctione inter officia reſolvitur. 85. Monitum pro Nobilibus. 86. Plura de Nobilitate remiſſivè.

§. I.

De Varietate Subditorum ex Qualitatibus Naturalibus.

50 **P** Ræmiſſâ Subditorum generica conſideratione, ſubintrat eorum Varietas, quæ deſumitur aut ex ſtatu ſingulari, quatenus ſpectantur ut ſinguli; aut ex ſta-

tû univerſali, quatenus ut univerſi conſiderantur. Varietas ex ſtatu ſingulari provenit à qualitate vel naturali, vel adventitia, vel mixta. Ad qualitatem naturalem ſpectat I. *Sexus*, ratione

tionie cuius alii sunt mares, alii foeminae; quos inter multi discrimen non modicum afferunt, nec tantum à dignitatibus, sed etiam à jure Civitatis foeminas excludunt; at reclamante Hertio *Element. Prud. Civil. p. 1. sect. 5. §. II.* dum, ut ipse loquitur, Sceptorum illas esse capaces, innumeræ testantur historiae, etiam in Populis ingenii non servilis. Quod autem Republicam participare non videantur, fit propterea, quoniam innuptæ pars paternæ domus sunt; nuptarum personam sustinent mariti. Credo tamen, regulam illam, alioquin ex Jure Civili desumptam, etiam de Jure Naturali procedere, quod scilicet in his, quæ ad honores & officia spectant, viri præcellant; in iis verò, quæ ad infirmitatem pertinent, foeminae magis exemptæ sint. Huber. *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 1. cap. 1. num. 25.*

53. II. *Conditio natalium*, ob quam alii sunt legitimi, qui ex justis nuptiis procreantur; alii sunt illegitimi, qui extra matrimonium nascuntur. Hos apud alias Gentes, extra Romanos, in multis æquiparari, tradit Thomasius in *not. ad cit. Huberum n. 21.* Sed, præterquam quod Lege Veteris Testamenti *Deuteron. 23. vers. 2. Manzeres, hoc est, de sorto natusque ad decimam generationem prohiberentur ingredi in Ecclesiam Domini;* etiam Naturali Jure legitimos ab illegitimis quoad jus successionis secerni, & istos ab illis excludi, docet Cramerus in *tract. Jur. Gent. conclus. 40.* tum quia illegitimi non magis sunt jure liberi quam injustæ nuptiæ sunt justæ: tum quia jus omne, quod intercedit inter parentes & liberos, ex societate conjugali descendit: tum quia, ut ait *cit. Author*, contradictorium est, naturaliter oriri jus ex coitu, quem ipsa Natura damnat. Et, si opponatur, partum etiam illegitimum ex Jure Naturali alendum esse; reponit idem, jus alendi non oriri ex jure liberis competente, sed ex motu illo seu instinctu, omnibus animantibus communi. Revideantur dicta in *lib. 2. cap. 2. num. 25. & seqq.*

57. III. *Ætas*, quæ facit infantes, pueros, adolescentes, juvenes, viros,

senes &c. hac cum differentia, ut, qui justæ sunt ætatis, rationis capaces, maturò judicio instructi, seipos suaque regere & disponere queant; reliqui verò aliorum curæ, tutelæ, aut directioni subesse debeant. Quod verò 58 pueri secundum aliquos non sint Cives, Romæque juxta *num. 44.* non nisi sumptâ virili togâ, Athenis post inscriptionem in tabulas, apud Veteres Germanos verò, ubi ad arma censebantur apti, in album Civium fuerint relati; id de actu secundo intelligendum est, ad mentem Aristotelis *lib. 3. Polit. cap. 1. & 3. pueros imperfectos siue actu primò Cives* dicentis: cui conformiter Cicero pro *A. Cluentio eos designatos Reipublicæ Cives;* & Plinius in *Panegy. futurum populum parvulosque Cives* appellavit. Repetantur dicta in *n. 42. & seq.*

IV. *Status familiæ*, ex quo diversitas 59 oritur inter patres- & filios familias, dum illi imperium domesticum, etiam extra libertatis naturalis statum, in Civitatibus jam constitutis, servatâ erga Summam Potestatem subordinatione, tenent; hi, quamdiu in sacris paternis sunt constituti, specialem erga parentes subjectionem & dependentiam exhibere tenentur. Scripsi de hoc statu jam in *lib. 1. cap. 2. à num. 51.* nec aliquid superaddo, nisi quod ex judicio Aristotelis familia sit parva Respublica, ubi sunt Imperans & Subjecti, mediâ uxore, quæ unâ cum viro præest domui, etsi infra virum, ut principem domus: quodve propterea regimen familiæ ad utilitatem publicam sit dirigendum, quia familiæ sunt partes integrantes Civitatis. Huber. *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 1. cap. 2. num. 24.*

V. *Constitutio corporalis*, quæ discrimen subinde parit inter ægrotos & sanos, quando nimirum in animum ipsum penetrat, ac intellectum hominis furore, mania, deliriò corripit: quippe cum mente capti ac furiosi, velut actuum moralium & civilium incapaces, alienâ ductione & directione egeant, ut obligationem sibi acquirere, aut se aliis obligare valeant. Conferatur Huber. *de Jure Civitat. d. lib. 2. sect. 2. cap. 3. à num. 22.*

§. II.

De Varietate Subditorum ex Qualitatibus Adventitiis.

62 EX qualitatibus adventitiis aliqui dicuntur Cives aut Subditi eminentioris conditionis; alii inferioris. Ad classem inferiorem communiter referuntur agricolæ: quantumvis enim agricultura sit innocens, utilis, & antiquissima humanæ Genitæ occupatio, etiam à Viris honoratis olim exercita; indeque Besoldus *lib. 1. Polit. cap. 11. §. 9. num. 74.* doceat; sceptrâ quondam in aratri formam effigiata fuisse; quò pertinent decantati versus:

*Cùm caperet fasces à curvo Consul aratro,
Et faceret patrio Rure Senator agros:*

Attamen illi, qui ferè ad nullam artem quàm ad stivam nati videntur, à rure, quod colunt, dicti rustici, Civibus & hominibus urbanis viliores censentur. Huberus *d. sect. 2. cap. 5. n. 5.*

63 Solent tamen in urbibus minoribus ipsimet Cives agriculturam exercere, eòdemque labore nonnunquam alii, qui cæteroquin supra vulgus eminere deberent, cogente paupertate distringuntur, ut notat Thomasin. *ibid. ad num. 5. §. 8.*

64 Ad eandem classem refert Besoldus *cit. l. n. 72.* mercatores, quorum eundem industria in comparandis mercibus admodum est salubris & proficua, prout indicat Jctus in *l. 1. ff. de Contrab. empt.* quia tamen ad quæstum turpiter faciendum propendet, & antiqui Philosophi cum simplicitate naturali minus convenire existimabant, rem eandem minoris emptam vendere plaris, uti mercatores facere amant, eosdem deteriore locò habebant. Huber. *d.*

65 *cap. 5. §. 11.* Etsi in pluribus hodie locis & Provinciis mercatoribus larga & magna legantur esse concessa privilegia; ipsaque mercatura non tantum à vilibus sed majoris conditionis hominibus sæpe colatur, dum, ut scribit Clariss. D. Josephus Bonaventura Franz in *Jurisprud. Elem. ad tit. Instit. de Empt. Vendit. num. 15.* apud Venetos, Lucenses, Genuenses, Florentinos,

Hollandos Nobilissimi mercaturæ operam navant; testaturque aliorum emporiorum quotidiana experientia, etiam ab illustribus personis per servos & institores suos absque Nobilitatis detrimento negotiationes exerceri. Consentit Huber. *d. l. n. 19.*

Præterea ad hanc classem rediguntur **66** ab eodem Besoldo *n. 73.* artifices; ita tamen, ut, qui crassioribus opificiis, quæ nempe parum de ingenio, & plurimum de robore & viribus corporis participant, detinentur, ad scabella inferiora rejiciantur; qui verò magis ingenio quàm corpore sua artefacta perficiunt, uti propius ad Artes Liberales accedunt, ita gradu & æstimatione potiores sint, veluti pictores, sculptores &c.

Ad classem eminentiorem elevantur **67** I. qui studio Liberalium Artium excellunt: quanto enim animus hominis, ad effigiem Divinitatis efformatus, præstat donis & dotibus aliis; tanto Artes Liberales, ad animum excolendum exornandumque institutæ, suos Magistros & Professores supra alios elevare debent. Huberus *d. l. n. 30.*

Elevantur II. qui præsunt officiis **68** publicis, vel quòd Principis lateri, tanquam Consiliarii, assideant; vel quòd domi aut foris Magistratum gerant, aut jus dicant; vel quòd toparchias, dynastias, aut certas præfecturas administrent: quippe cum Principem aut alios, quorum authoritate publicâ publicis ministeriis admoventur, suò modò repræsentent; uti traditum est in *lib. 3. cap. 5. num. 18.*

Elevantur III. qui Regalia quædam **69** Jura ex Summæ Potestatis concessione, tacitâ vel expressâ, habent. Heritius *de Subject. Territor. §. 4.* Nam, quò viciniior quis Summo est, eò remotior est ab infimo. Nemo autem dubitaverit, eum, cui fas est, exercere jura, ad solos Reges & Summos Principes spectantia, Regibus & Summis Principibus esse viciniiores, ac quibus nil aliud quàm obsequii grati cedit in gloriam.

Ele-

70 Elevantur IV. ac in maximo præ eminentiæ fastigio consistunt, qui in participium Majestatis veniunt, atque ad deliberationes & consultationes Reipublicæ cum jure suffragii admittuntur; cujusmodi in Statu Poliarcho sunt tum Optimates tum Cives, in Republica dominante jus Civitatis habentes. Besoldus *d. cap. 11. §. 1. num. 7.* In Statu autem Monarchico sunt Status & Ordines Regni, quos Summus Princeps ex Legibus fundamentalibus, antiqua consuetudine, aut privilegio ad negotia majoris momenti adhibere solet aut debet. Hertius in *Element. Prudent. Civil. p. 1. sect. 5. §. 2.*

71 Num divites ad priorem aut posteriorem classem reponendi sint? Vel id eò dubitare licet, quòd ex una parte pecunia sit orbis domina, sibi que sceptra & ligones substernat: qua de causa Euripides, *quid per Deos, ait, de stirpe jactas nobili? Hæc in pecuniis sita est; & Stobeus, cum pauperes, inquit, sunt,*

*amplius non eminent; ex altera verò parte divitiarum amplitudo sæpius apud mercatores & rusticos (quos exinde nobiliorum coetui adscribere fas non est) inveniatur, &, qui dignitate, officio, natalibus, virtute, & scientiâ inclarescunt, opibus destituuntur; de quibus cit. Stobeus eloquitur: *etsi pecuniâ nostrum genus caret, generositas & nobilis sanguis manet.* Dicam tamen breviter, quòd sentio. Divitiæ ex nativa indole illos, quos ditant aut dotant, nec honoratos faciunt, nec inhonoratos: pura siquidem fortunæ dona sunt, advolare simul & avolare vix non in momento consueta; media tamen & adjutamenta censentur aptissima, quibus ad honores & dignitates non pauci ascendunt, & non raro cum commodo publico: cum enim divitum maximè intersit, salvam esse Rempublicam, ad ejus incrementum plura quàm pauperes persæpè conferunt. Huberus *de Jure Civ. lib. 2. sect. 2. cap. 3. num. 39.**

§. III.

De Varietate Subditorum ex Qualitate Mixta.

74 **E**X qualitate mixta, tum naturali tum adventitia, distinguuntur homines in Nobiles & Ignobiles. Enimverò, si Naturam inspiciamus, *omnes à Diis sunt,* inquit Seneca *Epist. 44. Eques Romanus es, & ad hunc ordinem tua te perduxit industria.* Unde & Plato dicit: *neminem Regem non ex servis esse oriundum, neminem non servorum*

75 *ex Regibus.* Nempe, ut discurrit Pufendorf *lib. 8. cap. 4. §. 26.* natales Nobiles præ plebeis naturaliter nihil habent eximii, sed ea prærogativa oritur ex impositione & indultu Civitatis, quæ constituit, ut certus status, cui annexa certa jura, gradusque estimationis, in aliquem semel collatus, ad ipsius posteros citra novam collationem per solos natales derivetur: quæ impositione sublata, vel splendissimi natales à plebeis ne hilum quidem discrepabunt. Unde (pergit Pufendorf) quando Princeps plebejum inter Nobiles transcribit, in ipsius

natura ortuque nihil immutat, nec novum aliquem vigorem ejus animo infundit, sed jubet ipsum censerit statu à plebeis contradistincto, quem unà cum adhærentibus juribus ad posteros suos sit transmissurus. Verùm, si primævam Nobilitatis originem scrutari, & ejus continuationem in posteris rituari lubeat, certè non nihil habet, in Natura fundatum. Nam fatendum est, ait citatus Pufendorf *§. 27.* plerasque Gentes in conferenda Nobilitate præstantes quasdam artes & egregia merita respexisse; quibus qui enituerat, uti rectè reliquos dignitate eminebat, ita largiùs judicabatur æstimari virtus, cujus præmia ad istos quoque derivarentur, quos naturâ quilibet quàm charissimos habet: præsertim cum ea res speraretur Civium virtutem extimulatura acriùs affectandis ejusmodi præmiis; simul proles ista, domesticis exemplis excitata, parentum virtutem æmulatura credebatur,

splendoremque illum iisdem, quibus partus erat, artibus tuitura. Nec minus putabantur parentes operam daturi, ut, quantum in se erat, prolem sibi non indecoram Reipublicæ repræ-

78 sentarent. Cui consequens est, ut, postquam Nobilitatem forte nascendi acquiri receptum fuit, curiosè circa deligendas uxores versarentur Nobiles, ne dispari se genere miscentes proli suæ ista jura interverterent; & ne proli fortasse super natalibus lites olim moverentur, accuratè majores longâ serie annotare consueverunt. Ita ferè Pufendorf.

79 Patet exinde, Nobilitatem non ex sola hominum æstimatione pendere, ex quo inspectâ origine non nisi eximiis dotibus & prærogativis, quæ hominem vel à natura vel à bona educatione & applicatione intrinsecùs exornant, tributa; & postquam uni ex majoribus semel est concessa, jam in ipso radicata sanguine, ad omnes posteros quasi Naturâ traduce derivatur: ut eapropter qualitas mixta, partim ex natura, partim ex adventitia hominum ordinatione dimanans, non in-

80 justè appelletur. Collimasse huc videtur Horatius, quando cecinit:

*Fortes creantur fortibus & bonis.
Est in juvenis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.*

Collimavit & Cicero, dum naturâ hominum generi datum esse, dicit, ut, quæ in familia laus aliqua floruerit, hanc, qui sunt ejus stirpis, cupidissimè prosequantur. Eximius P. Otto Aicher in *Auct. libr. Ethicor. de Nobilit. cap. 2. disc. 1.*

81 Num verò in Civitate bene constituta Nobilitas ex genere justè recipiatur, & Nobiles ignobilibus præferantur? Disputant, & dubitant aliqui apud Besoldum *lib. 1. Polit. cap. 11. §. 6. n. 43.* arbitrantes, solam virtutem, animique nitorem & decorem esse respiciendum juxta tritos versiculos:

*Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria; Nobilitas sola est atque unica
virtus.*

82 Quia tamen exigit ordo Reipublicæ, ut observetur familiarum distin-

ctio, & qui seu virtutis seu scientiæ seu fortitudinis illustra reliquerunt. exempla, etiam in sua progenie honorentur; certè non incongruum est, ut Nobilitas, veluti seminarium egregiorum Virorum, in pretio & æstimatione habeatur, ac Nobiles genere supra ignobiles cæteris paribus evahantur. Qua in re notanter dixit Cicero pro Sextio: *omnes boni semper Nobilitati favemus; & quia utile est Reipublicæ, Nobiles esse homines, dignos majoribus suis: & quia valere debet apud nos clarorum hominum, bene de Republica meritorem, memoria etiam mortuorum.* Santinelli *de Romanor. Vet. Nobilitat. cap. 7.* Quoad officia tamen, in Civitate con-

84 ferenda, utique distinguendum erit inter ea, quæ singularem eruditionem, longam experientiam, acre ingenium desiderant; & inter alia, quæ etiam absque talibus donis & bonis ritè obiri possunt. Nam ad ista Nobiles non injustè præ cæteris promoventur; ad illa verò recta gubernandæ Reipublicæ ratio non sinit alios, ac qui apti censentur, applicari, veluti jam in *lib. 3. cap. 5. à num. 7.* notatum extat. Huberus *de Jure Civit. lib. 2. cap. 4. sect. 2. num. 58.* Ertl *de Jur. Princ. exercit. 98.* Ut verò

85 Nobiles solâ avorum serie non extollantur, sed, quorum præclaris factis & actis est acquisita sanguinis prærogativa, illorum vestigia premere contentur, emphaticè suggerit Seneca *Epist. 44. Omnes hi, inquiens, majores tui sunt, si te illis geris dignum. Geris autem, si hoc protinus tibi persuaseris, à nullo te Nobilitate superari. Quis ergo generosus? Ad virtutem bene à natura compositus. Hoc unum est intuendum; alioquin, si ad vetera te revocas, nemo non inde est, ante quod nihil est. A primo mundi ortu usque in hoc tempus perduxit nos ex splendidis sordidisque alternata series. Non facit Nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostram gloriam viscit, nec, quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit Nobilem, cui ex quacunque conditione supra fortunam licet surgere.* Interim, quia

86 nec ubique eadem est Nobilitatis æstimatio; nec uniformis aut æqualis ubique Nobilibus defertur honor; ampliùs in ejus commendationem aut commendationem excurrere non vacat.

cat. Ampliora tamen invenire licebit apud Huberum *cit. cap. 4. per tot. Befoldum cit. cap. 11. §. 6. Pufendor-*

fium cit. lib. 8. cap. 4. §. 28. & seqq. Santinellum in d. dissert. de Romanorum Veterum Nobilitate, præsertim cap. 9.

S E C T I O III.

De Varietate Subditorum ex Statu Universali.

S U M M A R I A.

87. Subditi interdum conficiunt Universitatem, cujus definitio adornatur. 88. Est cœtus Subditorum. 89. Sic enim hoc locò accipiuntur. 90. Sub certo Regimine. 91. Sinè quo est simplex Societas. 92. Ex permisso Summa Potestatis. 93. Ad utilitatem communem sociatus. 94. Prima Universitatis species consistit in unione familiarum. 95. Aliqua ex illis vocantur metropoles. 96. & seq. Debent habere aliquam potestatem publicam, à Summa distinctam. 98. & seq. Civitates dividuntur in mediatas & immediatas ad stylum & praxin Imperii Romani. 100. & seq. Eadem divisio in sensu alio proponitur. 102. Species altera Universitatis cernitur

in studiis generalibus. 103. Vocantur hæc studia Universitates per excellentiam. 104. Non est necesse, omnes artes & facultates ibidem doceri. 105. Vocantur etiam Academia. 106. & seq. Earum origo & progressus. 108. Schola alio nomen Universitatis hæud participant. 109. Esti habeant aliquod Regimen, sed sine potestate conferendi gradus. 110. Tertia species Universitatis conspicitur apud artifices mechanicos. 111. Nam & isti inter se ad mutuum utilitatem uniri possunt. 112. Quarta species se offert apud mercatores. 113. De quibus annectitur cautela. 114. Subjungitur generale dictum Halicarnassæi de his & aliis Subditorum differentiis.

§. I.

De Universitatibus Familiarum.

87 **S**ubditi ex Statu universali, id est, conjunctim aut collegialiter spectati constituunt interdum Universitatem, cujus equidem, cum magna sit diversitas, definitionem ægrè dari, fatetur Huberus *de Jure Civitat. lib. 2. sect. 3. cap. 1. n. 2. ac in n. 3.* affert quidem aliquam, sed magis in negante quàm ajente sensu; accuratiorè verò subjungit in *num. 14.* quòd sit cœtus sive corpus Subditorum aliqujus Civitatis, sub certo Regimine, permisso Summæ Potestatis, ad utilitatem communem sociatus.

88 Dicitur I. *cœtus sive corpus Subditorum*; quæ verba non admodum placent Hertio in *Element. Prud. Civil. p. 1. sect. 5. §. 15.* eò quòd nihil obstet, quòd minùs Summi Imperantes partem faciant Universitatis, prout de duobus Imperatoribus Germaniæ, Conrado & Henrico II. testantur historiæ, illum Monachis S. Galli, hunc Canonicis templi primarij Coloniae & Aquis-

89 grani adscriptum fuisse. At quia, ut dictum in *num. 39.* de Universitatibus hic tractamus, quatenus ex personis, Summæ Potestati subjectis, constant;

non moror factam instantiam, sed, quòd refertur ex historia, sic interpretandum puto, ut Summi Imperantes in Collegiis sibi subditis aut Cives tantum honorarii extitisse censeantur; aut, cum multiplicem personam representare valeant, non quæ personæ publicæ sed privatæ considerari debeant.

Dicitur II. *sub certo Regimine*: nisi enim servetur ordo, adsintque nonnulli, qui pareant, alii, qui præcipiant cum aliquo Imperio, non est Universitas, sed simplex quædam societas; prout magis declarat Huberus *d. l. n. 19. & seqq.* Cujus rei non exiguum discrimen deprehenditur, dum, ubi societas simplex est, pars minor non cogitur sequi majorem sociorum partem, sed, quòd pluribus etiam placuit, vel unus dissentiens impedire valet; cum econtra, ubi Universitas est, major pars regulariter ad se trahat minorem, uti dicitur infra.

Dicitur III. *permisso Summæ Potestatis*: tum quia, ut constat ex *lib. 3. cap. 3. num. 20.* non licet Universitatem aut cœtum aliquem congregare, præter-

quàm si Potestas Summa immediatè vel mediatè consensum interponat: tum quia Regimen, Imperium, seu Jurisdictio, ad Universitatem constituendam necessaria, nequit ex alio fonte, quàm Summæ Potestatis largitate, in inferiores derivari.

93 Dixi IV. *ad utilitatem communem*: cùm ex alio fine Principes haud concedant plurium hominum congregationes; imò Romani severè interdixerint *stragelas* id est sodalitia, in quibus homines potissimùm ob commestiones conveniebant; meritòque in Academiis tam Germanicis quàm Belgicis abolita sint collegia Studiosorum nationalia, quæ finem præcipuum habebant symposia. Huber *d. l. n. 33.*

94 Prima Universitatis species occurrit in familiis, cohabitandi causâ in unum locum sub uno Rectore confluentibus; ex quibus illæ, quæ majori cum laxitate ruri degunt, pagi vocantur; quæ autem arctius intra muros concluduntur, *Urbes* vel etiam *Civitates* compellantur. Besold. *lib. 1. Potestatis. cap. 12. §. 4. num. 81. & seq.*

95 Inter ipsas etiam urbes aliquæ vocantur *Metropoles*, vel quòd aliis urbibus dominantur; vel quòd reverentiam peculiarem ob spatii amplitudinem, divitiarum splendorem, aut aliam prærogativam à cæteris urbibus consequantur. Hertius *cit. p. 1. sect. 5. §. 16.*

96 Planè si Provincia sit amplissima, ex innumeris ferè pagis & urbibus conflata, immediatè tamen à Summa Potestate per Præfectos aut Duces illuc missos gubernetur, absque eo, quòd proprium Regimen, Magistratum, aut Imperium, Summæ Potestati subordinatum, habeat, Universitatis nomen haud meretur: cùm ex *num. 90.*

97 inter ipsa Universitatis membra debeat esse ordo & subordinatio imperantium & obedientium, atque adeò pe-

nes Universitatem esse aliqua Potestas publica, à Summa quidem distincta & ei subiecta, ad communem tamen felicitatem eorum, qui ibi congregantur, & non præcisè ad emolumentum Summæ Potestatis, ordinata. Huber. *cit. l. cap. 5. num. 19. & 21.*

Ipsas porrò Urbes seu Civitates & 98 Provincias dividere possumus ulterius in mediatas & immediatas; & quidem sub duplici respectu. Primò enim Civitates & Urbes *immediatas* (signanter ad stylum & praxin Imperii Romano-Germanici) vocare possumus, quæ Summæ Potestati immediatè subjacent; *mediatas* econtrà, quæ imme- 99 diatè parent alteri, quàm Summæ Potestati, puta Principi cuidam aut Duci, qui, licet Summæ Potestati reverentiam & obsequium profiteatur, jure tamen propriò certam ditionem habet gubernandam. Henricus Coccejus in *Autonomia Jur. Gent. cap. 1. §. 2. & 3.* Secundò Civitates & Urbes 100 dicuntur *immediate*, quæ bellò ab alio Populo Libero aut Rege victæ, fiunt immediata membra Civitatis Victricis, quatenus amittunt libertatem & potestatem Civilem; nec suis Legibus, Magistratibus, aut Judiciis uti, nec de suo bono publico statuere ipsæmet possunt, sed sequuntur arbitrium Victoris. Coccejus *d. l. cap. 8. §. 7. & seqq.* *Mediate* autem nominantur, quibus 101 à Victore in tantum relinquitur sua libertas, ut antiquis & propriis Legibus, Magistratibus & Judiciis uti, sique boni publici peculiaris curam habere valeant; indeque non fiunt membra immediata Civitatis Superioris, sed mediata, dum ab ipsius Civibus Summa Potestas, in Civitate Victrice residens, non nisi mediatè agnoscitur & colitur. Fusiùs hanc materiam excussit laudatus Coccejus *d. l. cap. 8. §. 12. & seqq. & cap. 14. per tot.*

§. II.

De Universitatibus Studiorum.

102 **A**ltera ac planè excellens species Universitatis cernitur in Studiis generalibus, Summæ Potestatis

authoritate erectis: occurrit enim hic coetus docentium & discipulorum sub certo Regimine & Jurisdictione, ita ut

ut Rector, Senatus, aut illi, qui præfunt Studio, potestatem habeant, non solum disponendi, quæ Corpori & fini literariorum videntur accommodata, sed etiam jus dicendi in causis studiorum, & moderatè saltem eorum excessus coercendi. Besoldus lib. 1. Polit.

103 cap. 12. §. 3. num. 44. Imò hæc Studia Generalia per excellentiam vocantur *Universitates*; vel quia universis, Scientiæ amore illuc confluentibus, publicus datur accessus; vel quia communis utilitas, ob quam Universitas est congreganda, nullâ ratione ferventiùs comparatur, quàm Liberalium Artium concinnâ & continuâ traditione. Besoldus cit. §. 3. sub n. 31.

104 Ut autem omnes omninò Artes & Scientiæ actu doceantur, ad Universitatem Studii Generalis haud requiritur: quamvis enim inter se quasi concatenatæ sint & connexæ, non tamen necessum est, ut omnes in uno loco tradantur & doceantur. Hermes in Fascic. Jur. Publ. cap. 37. num. 6.

105 Præterea vocantur *Academia*, seu à nomine Græco, quod *remedium* & *populum* significat, quasi remedium sit rudis populi, nebulam ignorantiae abstergens, & caliginem inscitiae expurgans; seu ab Academo heroe, qui prope Athenas in loco suburbano & nemoroso tribus millibus drachmâs empto agello publicam scholam fecerat, in qua schola Plato primùm docuit, inde dictus Academicus & Auditores

à loco Academici. Hermes d. l. num. 4. Siquidem, ut pulchrè differit Otto Aicher p. m. in cit. *Auctar. Libror. Ethic. de Honore & Nobilitate cap. 3. disc. 1.* olim Sapiencia totò orbe peregrina ac profuga vagabatur, humiles tantùm casas, deserta tuguria, ruinosa mapalia incolebat, vel in puteo cum Democrito, vel in dólío cum Diogene, vel etiam in porticu cum Zenone latitabat. At successu temporis in pagos, urbes, aulas est admissa, Summorumque Principum & Rerumpublicarum curâ surrexerunt publica Scientiarum emporia, concessa Professoribus & discipulis ampla privilegia, & peculiariter introducti sunt gradus & honores Academici, quibus insigniti vel ipsi Nobilibus litem de palma movent. Videatur cit. Author disc. 3.

Scholæ aliæ, quomodocunque appellentur, nomen Universitatis minimè participant, si Regimen aliquod Civile aut Jurisdictio desit: nec enim jussa præceptorum, aut disciplina pædagogorum Jurisdictionis & Imperii locò possunt accipi. Huber de Jure Civit. lib. 2. sect. 3. cap. 2. §. 3. Quin & si Regimen aliquod Civile aut Jurisdictio reperiat, jus tamen studiosos ad honores suarum Facultatum promovendi ex indulto Summæ Potestatis non habeatur; rectiùs Gymnasium aut Lycæum, quàm Universitas aut Academia, vocari solet. Besoldus cit. §. 3. sub num. 31.

§. III.

De Universitatibus Opificum, & Mercatorum.

110 Tertia species Universitatis se offert apud Artifices Mechanicos, seu Opifices, qui in certas curias seu tribus redacti, jamque olim à Numâ Pompilio Rege Romanorum instituti, ferè ubique habent suos conventus, certas Leges, Jurisdictionem quoad causas & res opificiaras, ac modicam coercitionem & multæ ditionem. Besoldus lib. 1. Polit. cap. 12. §. 2. num. 26. Bodin. de Republic. lib. 3. cap. 7. & 8. Hermes in Fascic. Jur. Publ. cap. 39. num. 2. & seqq. Proindeque

dubitandum non est, quin Corpora & Collegia Mechanicorum propter Regimen, ad mutuam artis suæ & artificum utilitatem justis Legibus & Statutis temperatum, in classem Universitatum admittantur. Huber. de Jure Civit. d. l. cap. 2. num. 2. & 24.

Quartam speciem aliquando præbent Mercatores, quando & ipsi non tantùm unionem & nexum specialem communis emolumentis causâ ineunt, sed etiam convenientibus Statutis, sufficiente Jurisdictione, Judice ac judi-

ciò sunt instructi. Quod tamen, ut arbitratur citatus Author num. 7. & 8. non temerè, nec nisi magnâ utilitatis publicæ ratione faciendum: quia genus quoddam monopolii exercent, quò alii extra chorum Mercatorum ab ejusdem mercimonii exercitio excluduntur. Plura de his Universitatibus dabunt citati Authores; de quibus & aliis Subditorum differentiis subtexo, quod scribit Halicarnass. lib. 7.

ibi: *Respublica est quodammodo Corpori humano similis. Utrumque est compositum & constat ex multis partibus, quarum singule nec eandem vim habent, nec usus paros exhibent. Nam in Republica unaquæque gens proprium aliquem Reipublicæ usum præbet, ut membra Corpori. Alii enim agros colunt, alii pro ipsis pugnant cum hostibus, alii mercaturam exercentes multa comoda Reipublicæ ex mari afferunt; alii necessarias artes exercent.*

CAPUT II.

De Juribus Subditorum.

LUSTRATÒ Subditorum Statu secundùm diversam faciem & formam, quam habent in consideratione non tantùm singulari sed etiam universali; gressum promovere, & intentò oculò lubet indagare, an & qualia Subditi Jura habeant tum respectu Summæ Potestatis, cujus jussa reverentur, tum inter se?

SECTIO I.

De Juribus Subditorum respectu Summæ Potestatis.

SUMMARIA.

1. Datur Subditis verum jus respectu Summæ Potestatis. 2. Generatim ipsis competit jus, ut quòcumque modò infestantur, ab Imperantibus protegantur. 3. Hacque prima sit Imperantium cura, oportet. 4. Quò referuntur multa Prudentium testimonia. 5. Preferenda tamen salus multorum damno pauciorum. 6. Competit etiam jus ex Legibus fundamentalibus quoad ea, qua ibi promissa sunt. 7. Competit præterea ex iisdem Legibus sapè jus suffragii in communibus deliberationibus. 8. Competit quoque jus ex pacto privato. 9. Ut & ex præscriptione. 10. Contra privatos ad asserenda jura licet agere judicio. 11. Non item contra Summos Imperantes. 12. Contra hos enim sola petitio datur. 13. Cum spe recipiendi, quod debitum est. 14. Liberum manet Summæ Potestati, saltem causam ad proprium Judicium vocare. 15. & seqq. Post sententiam, contra se latam à Principe, Subditus nul-

lum aliud habet remedium, suo commodo proficiendi. 19. & seqq. Quò Subditis privatis non liceat movere bellum ad vindicanda sua jura, prælixè ostenditur. 25. Subnectuntur duo testimonia S. Augustini & S. Gregorii. 26. Aliquò existimant, id licere Magistratibus. 27. Quò tamen refusantur. 28. Exemplum Trajani declaratur. 29. Gregorii Turonensis sententia asseritur. 30. An si Princeps rebellibus Subditis aliquid promiserit, ex ea promissione obligetur? 31. & seq. Affirmatur, si id factum sit absque metu gravi. 32. & seq. Ut & tunc obligatur, quando promittit talia, ad qua aliunde tenetur ex officio. 35. & seq. Negatur, si metu injustò talia spondeat, ad qua aliàs non obstringitur. 37. Obviatur argumento Grovii. 38. Explicatur quoad impunitatem promissam. 39. & seqq. An saluus conductus, rebellibus promissus, servari debeat?

§. I.

An & qualia Jura Subditi possunt habere respectu Summæ Potestatis?

IN lib. 2. cap. 4. à num. 1. & à num. 37. probatum reliqui, posse in Summam Potestatem erga proprios Subditos cadere veram obligatio-

nem: ex quo nativâ sequelâ deducitur, Subditis jus acquiri, ac Summam Potestatem obligari posse, ut servet & præstet, ad quod tenetur, quan-

doquidem juri passivo debet ex altera parte correspondere jus activum.

- 2 Jura hæc speciatim recensere, non vacat. Generatim verò Subditis competit I. jus, ut, si quocunque modò premantur, opprimantur, spolientur, inquietentur, sive à concivibus sive ab exteris, à Summa Potestate efficaciter defendantur; adhibitâ etiam vi & ferrò, ubi necessitas exegerit, prout in *lib. 4. cap. 1. n. 63. insinuavi*. Et hæc, Authore Grotiò *lib. 2. cap. 25. §. 1. n. 2.* prima maximèque necessaria cura pro Subjectis: sunt enim quasi pars Rectoris; eaque de causâ Civili Potestati semet subdiderunt, ut eveniente periculò in personis, rebus, & facultatibus suis autoritate publicâ protegantur.
- 4 Unde Cicero in *Verrem 2. quot bella*, inquit, *majores nostri susceperunt, quòd Cives Romani injuriâ affecti, navicularii reventi, mercatores spoliati esse dicerentur?* Et Campani ad Romanos: *quandoquidem nostra tueri adversus vim atque injuriam justâ vi non vultis, vestra certè defendetis*. Livius *dec. 1. lib. 7. cap. 21.* Et Plutarchus *de doctr. Princip. Minister*, inquit, *est Dominus, ad curam hominum, & eorundem salutem, ut bona, quæ DEUS illi largitus est, partim distribuat, partim servet.*
- 5 Non tamen ait Grotius *d. l. §. 2.* semper, quamvis justâ causâ Subditi alicujus, obligat Rectores ad bella suscipienda; sed ita demum, si id sinè omnium aut plurium Subditorum incommodo fieri potest. Rectoris enim officium magis circa totum quàm circa partes versatur; & quò pars est major, eò ad Naturam propius accedit.
- 6 II. competit jus ex Legibus fundamentalibus, ut, quæ à Summa Potestate in susceptione Regiminis, in favorem omnium vel aliquorum ex Subditis expresse vel tacitè concessa & promissa sunt, fideliter executioni

mandentur: eò quòd per ejusmodi Leges, cum naturam habeant conventionis publicæ, jus quærat Subditis, ne in usu talium prærogativarum impediatur. Recolantur dicta in *lib. 2. cap. 4. à num. 42.*

III. ex iisdem Legibus fundamentalibus aut longæva consuetudine competit Subditis eminentioris conditionis, quos Ordines aut Status Regni vocamus, jus suffragii in consultationibus & deliberationibus, totam Rempublicam concernentibus; adeò tamen, ut, nisi à Summa Potestate convocentur, quoad ea, quæ salutem publicam attinent, Summam Potestatem quidem monere, nihil autem abs illius præscitu aut assensu decernere valeant. Pufendorf *de J. N. lib. 7. cap. 6. §. 12.*

IV. competit jus ex pacto privato, à Subditis sigillatim cum Summa Potestate circa res privatas initò, vi cujus Principem obligatum habent, ut, quod utrinque placuit, faciat, aut omittat: cum in materia pactorum quoad jus activum & passivum, ex vinculo morali duarum voluntatum consurgens, non occurrat discrimen inter Principes & privatos; ut dictum in *cit. cap. 4. num. 52. & seqq. Grotius lib. 2. cap. 14. §. 4. & 6. num. 2.*

V. competit jus ex præscriptione: jam enim in *lib. 2. cap. 2. num. 200.* exposui, etiam Majestatis jura, quæ intrinsicam & inseparabilem connexionem cum Summi Principis personam non constituunt, præscriptionis auctoritati subesse: quippe cum Republicæ cujusque salus & quies exposcat, ut, in cujus possessione per tempus longævum aut immemorabile quis extitit, inibi manuteneatur. Covarruvias in *cap. possessor. p. 2. §. 2. n. 7. 12. & 13.* Anton. Guilielm. Ertl *de Jurib. Princip. exercit. 80.*

§. II.

An & quò remediò Subditi Jus suum à Summa Potestate consequi valeant?

10 **C**ontra privatos ad consequendum jus nostrum parata ad manum remedia sunt actiones ac

persecutiones judiciales, quibus à Judice petitur, ut, qui debitor est, ad præstandum debitum judiciariâ pote-

11 state cogatur. At contra Principem, cum Judicem supra se agnoscat neminem, ejusmodi actionem instituere haud licet; & si maximè liceret instituere actionem, illa vel ex eo foret inefficax, quòd Princeps, etiam convictus de debito, ob defectum potestatis coercitivæ nequeat ad executionem compelli; veluti exposui in *cit. lib. 2. cap. 4. num. 54. Grotius de J. B. & P. lib. 2. d. cap. 14. §. 6. num. 2. Pufendorf d. J. N. lib. 8. cap. 10. §. 6.*

12 Itaque, qui jus aliquod obtinet adversus Principem, ipsum adire, aut libellum supplicem ei porrigere potest, rogandò & petendò, ut, quod juxta allegata & probata debere se noverit, non ex necessitate cogente, sed Regio aut Principali officio dictante reddat

13 aut restituat. Neque credendum est, quòd cordatus Rex, aut alius, Summò Imperiò præditus, legitime contractum debitum solvere recuset, si cogitaverit, suam salutem atque eminentiam fide pactorum niti; ac indignum esse, si, cui justitiæ asserendæ est ipse constitutus, eam ipse ultrò proculcet. Pufendorf *d. §. 6.*

14 Quòd si, qui Summam Potestatem exercet, aut non agnoscat debitum, aut illud in dubium vocet, in ipsius libera stat voluntate, an (quod omnino consulendum foret) arbitris decisionem committere, aut in proprio tribunali per delectos Consiliarios controversiam disceptare velit; quo

tamen in judicio, ut loquitur Idem *ib. meritò debet obtinere illud Sisimethræ apud Heliodorum; fastigia dignitatis non respicit æquitas; sed is regnat in judicio, qui probabilioribus vincit rationibus.* Planè si Subditus se læsum per 15 sententiam Principis aut arbitratorum existimaverit, omne remedium, quò ad aliud tribunal recurrere posset, sublatum est. Vel enim recurrere vellet ad DEUM, vel ad hominem? Non ad DEUM: quia hic omnium quidem mortalium Judex, Vindex malorum, & Retributor bonorù est; attamen judicium suum non exercet in hoc mundo, sed illud ad mundum alterum ac tempus, vitam mortalem consequens, reservat. Non etiam ad hominem: 16 quia, etsi Princeps unus sit alteri similis quoad Potestatem, par tamen in parem non sortitur Imperium. Et, 17 si fortè recursus fieret ad Pontificem Maximum, is in temporalibus actiones Summarum Potestatum non discutit, nec ullam in hisce causis audientiam aut appellationem concedit, per textum præclarum in *cap. si duobus 7. in fin. de Appellat. & cap. 7. Qui filii sint legit. Eminentiss. Coelestinus Sfondrati in Regali Sacerdot. lib. 1. §. 1. n. 2. & seqq.* Non malè hinc Populus 18 apud Æschylum Regem alloquitur:

*Tu res Populi tuque urbs sola es,
Non judiciis subditus ullis,
Regni solio fultus ut ara,
Unde regens cuncta arbitrio.*

§. III.

Possintne Subditi ad suorum Jurium assertionem aut defensionem Summæ Potestati Bellum movere?

19 **Q**uòd Subditi, qui conditionis inferioris, & sortis privatæ censentur, contra Summam Potestatem arma movere nequeant, etiamsi pro assertionem vel defensione suorum jurium id existimarent esse necessarium, omnium ferè Sapientum judicio decretum esse existimo. Scitè & expedite Grotius *lib. 1. cap. 4. §. 2.*

20 *& seqq.* Huic conclusioni jam prælusi in *lib. 4. cap. 1. à num. 56.* ubi ostensum est, ab aliis, ac qui Majestate po-

tiuntur, aut jus belligerandi ab ea consequuntur, bellum institui non posse. In Subditis, inquit Pelzhoffer *Arcan. Stat. lib. 9. cap. 4. num. 27.* nullum Jus Majestatis est, ad quam solum Jus belli & pacis spectat. Prælusi quoque in 21 *lib. 2. cap. 4. à n. 109.* ubi, demonstravi, exitiosum & periculosum esse, Subditis jus dare contra Superiores, eis que gladium, quem in ipsum Caput, à DEO sibi præpositum, stringant, in manus consignare. Nunquam licitum

sum est, ait, *cit. Pelzhoffer cap. 7. n. 4.* in Majestatem Sumam insurgere: qui enim Potestati resistit, Divinae ordinationi resistit, cum omnis Potestas à DEO sit. Pauci certè ex Rerumpublicarum Rectoribus unquam de pace & tranquillitate vel etiam de vita securi forent, si obtentu asserendorum aut defendendorum jurium Subditis, alioquin in libertatem & ambitionem pronis, tribueretur licentia, classicum adversus Principem aut Primores inflandi.

23 Nempe à Statu Naturali, ubi pro libertate quàm plurima licent, transivimus ad Statum Civile, & in Civitatem nos recepimus, ut pro bello, cujus fax & foex libertas, gauderemus pace, ad tranquillitatem humani generis omninò necessarià: sicque in Civitate reperiuntur prohibita, quæ olim in libertate culpâ vacabant. Sacrosancta hinc Summa Potestas est, continuò Subditorum obsequiò veneranda, non ausu temerariò violanda; non tantum si, quæ justa sunt, agat, sed etiam si pro arbitrio vivere, & Populis sua jura aut bona auferre attentet: nam *bonos Imperatores votò expetere*, qualescunquè tolerare debemus, ait Marcellus apud Tacitum *Histor. 4. 8. 3.* Divus Augustinus quoque, explicans, quod Apostolus ad Romanos *cap. 13.* dixerat, *neceffe est, scribit, propter hanc vitam nos Subditos esse oportere, non resistentes, si quod illi (Rectores) auferre voluerint.* Pariter D. Gregorius *libr. 6. Epist. 1. si in morte,* scribit, *Longobardorum me miscere voluissim, hodie Longobardorum Gens nec Regem nec Duces nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa.*

26 Inveniuntur autem, ut perhibet Grotius *d. cap. 4. §. 6. num. 1.* nostrò sæculò Viri eruditi quidem, sed temporibus & locis nimium servientes; qui sibi primùm, deinde aliis persuaderent, ea, quæ jam dicta sunt, locum habere in privatis, non etiam in Magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant, resistendi injuriis ejus, cujus

27 Summum est Imperium. Sed hallucinantur gravissimè, qui hac in parte discrimen inter Magistratus & privatos agnoscunt: nam & Magistratus, licet respectu inferiorum censeantur in auctoritate positi, respectu tamen Sum-

mæ Potestatis privatorum instar habentur. Hertius in *dissertat.* (habetur in *vol. 1. to. 3.*) de uno Hom. plures perf. *justin. sect. 2. §. 11.* quippe cum tota illorum agendi facultas dependeat à Summa Potestate, nec eis sit data, ut contra dantes insurgant, sed juxta voluntatem concedentis in inferiores sibi commissos exercent. Sanè, quod Trajanus, cum pugionem traderet Præfecto Prætorio, dixisse legitur: *hoc pro me utere, si rectè impero; si malè, contra me,* teste Pliniò apud Grotium *d. l. n. 5.* hunc sensum exhibet, Præfectum debere sententiam Senatûs Populique Romani, cui Trajanus, ne quid Regium ostentaret, ultrò se submittere voluit, etiam in ipsum Principem equi. Rectè igitur Gregorius Turo-

29 nensis Regem Francorum sic affatur: *si quis de nobis, ó Rex, justitiæ tramites transcendere voluerit, à te corripitur potest: si verò tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed, si volueris, audis: si autem nolueris, quis te damnabit, nisi qui se pronuntiat esse justitiam?*

Ex supposito autem, quòd Subditi rebelles, excusò jugò, in Principem insurgant, quærere lubet, an, si Princeps ad sopiendam rebellionem aliqua ipsis promittat, ex illa parte obligatio, ex hac jus aliquod oriatur? Aliorum judicia non refero, sed juxta circumstantiarum diversitatem diversam capio resolutionem. Nam I. si Princeps, nec metu nec vi adactus, aliqua spondeat, non dubito; quin vera obligatio & jus oriatur: tum quia, ut loquitur Clariss. D. Braun in *tr. Jurid. de Fide §. 4.* Subditi etiam rebelles habent communionem Juris Naturalis, ex quo venit, ut pacta serventur: tum quia, ut disserit D. Pufendorf *de J. N. & G. lib. 8. cap. 8. §. 2.* si per pacta res componatur, ipsa negotii natura ostendit, Regem rebellibus gratiam delicti facere, sic ut obtentu rebellionis pacta nequeant irrita reddi. Quòd si II. Princeps ex crescente & accrescente Subditorum turba metu gravi conjiciatur in tantas angustias, ut aliter, quàm factâ promissione juxta rebellionem postulata, sese liberare nequeat, distinguendum puto, an ad ea, quæ promisit, aliunde sit obligatus

34 necne. Si prius; majorem quidem obligationem, nisi juramentum accesserit, nasci non puto, priorem tamen non abolitam, sed resuscitatam aut restauratam videri credo: siquidem urget anterior ratio, ex D. Braun allegata, quod rebellio non tollat communionem Juris Naturalis; cujus præscriptô fides data adimpleri debet.

35 Si posterius; veram censeo sententiam. Illustr. D. Pelzhofferi *Arcan. Stat. lib. 10. cap. 5. num. 3.* dicentis: quæ ex Subditorum contumacia coguntur. Principes concedere, illis liberum deinceps est, pro autoritate & potestate, quam coelitus liberam acceperunt, abolendi, ut coacta & invita. Si vi aut metu quidpiam peractum est, Jura privatorum rescindunt; an de Jure Regio aliter statuendum est? Sic

36 ille. Certè in *lib. 4. cap. 2. à n. 248.* abundè probatum esse, opinor, pacem, iniquò metu ab hoste, qui Summâ Potestate ingrandescit, extortam, rescindi posse: cur igitur rescindi non posset conventio, quam facit Princeps, injustè compulsus à Subditis rebellibus, qui, cum gravem injustitiam & crimen Majestatis per extorsionem violentæ promissionis admittant, ad omnem satisfactionem & juris, si quod ex simili promissione fuissent consecuti, remissionem obstringuntur? *Irrita facient, quæ per seditionem expresserant,* dictum est Taciti *1. Annal. 39. 2.* Et hujus mentis fortasse sunt plures alii, speciatim Pufendorf *cit. cap. 8. §. 2. in fin.* & Clariss. D. Franciscus Josephus Herz in *tract. de Fide Pacta cap. 2. §. 5. num. 65. propè fin.*

37 Quòd autem Grotius *lib. 3. cap. 19. §. 7.* suspicetur, hòc concessò, inanes fore omnes pactiones, ac proinde belli, nisi per victoriam finiendi, spem nullam; non moveor: cum hæc ratio videatur probare nimium, quòd scilicet omnes pactiones, metu extor-

tæ, valere debeant, quia spes alia, à malo intentato se liberandi, non superest. Et, si idem Grotius id solummodò velit, quòd, si Princeps, contumaciâ & proterviâ Subditorum adactus, amnistiam promiserit, ac poenas, pro excessibus præteritis debitas, remiserit, ulterius eos punire nequeat, uti tradere videtur *d. l. §. 6.* facile me conformare possum: cum Principem haud dedecet, parcere subjectis, & rigorem meritis indulgere veniam, maximè ubi communitas delinquit, dum Lucanò teste:

- *Quidquid multis peccatur, inultum est.*

Quid porrò sentiendum sit de rebellibus, an, si Princeps iis, ad se accedere volentibus, salvum conductum promiserit; promissis stare teneatur? Non adeò liquidum est. Anton. Guilielm. Ertl *de Jur. Princip. exercit. 18.* asserit quidem, salvum conductum, maleficis v. g. homicidis, raptoribus, & similibus concessum, inducere obligationem servandi fidem datam; excipit autem postea rebelles Subditos, quibus obstare putat salutem publicam, quò minus promissio exsolvatur. Sed, præterquam quòd ex *num. 31.* generatim pateat, rebellium conditionem haud obstare, quò minus fides adimpleatur; speciatim docet supra citatus D. Joan. Balthazarus Braun *de Fide §. 1.* fidem etiam datam hæreticis (qui utique rebellium catervæ associari possunt & debent) firmiter observandam esse; ostendit insuper contra nonnullos obtrectatores, salvum conductum, quem Imperator Sigismundus Joanni Huf, & Concilium Constantiense Hieronymo Pragensi concesserant, neutiquam fuisse violatum, dum non aliter concessus erat, aut concedi solet, quàm salvâ justitiâ adversus violentiam injustam, quæ de facto contra Jus infertur.

SECTIO II.

De Juribus Subditorum inter se.

SUMMARI A.

42. An Subditis eadem jura inter se competant in Statu Civili, quæ competunt in Naturali? 43.

Negativa resolutio. 44. Alia datur regula. 45. Firmatur exemplò 46. Roboratur ratione.

47.

47. & seqq. Fulciunt auctoritate. 50. Varietas status parit varietatem jurium. 51. Ubi major jurium aequalitas, major est unio. 52. Jura Universitatum sunt distincta à juribus singulorum. 53. Eorum determinatio pendet à Summa Potestate. 54. Plerumque Universitas potest constituere Magistratus & Officiales. 55. Habes etiam separata quadam bona, nec tenetur Principitationem reddere. 56. Nisi suspicio de mala administratione subsit. 57. Potest etiam indicere aliquas collectas. 58. Ex justis causis, quarum nonnulla enumerantur. 59. Habes or-

dinarè quoddam Imperium; & 60. Interdum etiam Imperium merum. 61. Potest insuper facere Statuta. 62. Speciatim de rebus, quæ venales prostant. 63. In communibus conventibus vota majora prevaleant. 64. Nisi agatur de jure singulorum. 65. Vacante Imperio in Statu Monarchico potestas devolvitur ad Populum. 66. Qui de Successore providere, aut Regimen sibi reservare valet. 67. & seqq. In Regno electivo deputantur Administratores, nisi certi sint ex Lege deputati. 69. In Regno successivo Regi minorum dantur Tutores.

S. I.

Qualia Jura habeant singuli ex Subditis durante Imperio?

42 **C**Um Subditi, postquam in Civilem Societatem sese contulerunt, inter se habeant æqualitatem, & nullus alterò superior aut inferior existat; non nemini consuetaneum videri posset, eadem jura, quæ hominibus in Statu Naturali competunt, Subditis inter se
43 competere. Verum, quia in *cap. preced.* ostensum est, non unum & uniformem sed multiplicem esse Statum Subditorum, & ideo non omnium æqualia possunt esse jura; ac præterea in Societate Civili hæc ipsa, quæ cæteroquin ex Statu Naturali pullulant, jura, à Summa Potestate, prout exigit salus Reipublicæ, circumscribuntur, ut patet ex *lib. 3. cap. 3. à num. 121.*
44 hinc aliâ statuenda est assertio, Subditis nimirum in Statu Civili erga se invicem ea ex Statu Naturali fluentia jura competere, quæ cum Statu Civili sunt convenientia, atque à Summa Potestate justis ex causis non immutata. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univ. part. spec. lib. 3. cap. 3. §. 7. & seqq.*
45 Exemplum unum jam dedi in *lib. 1. cap. 1. n. 42.* de jure defensionis. Plura exempla suppetunt in nostra *Jurisprud. Canonico-Civili*, ubi de matrimonio, de jure proprietatis, de contractibus, de testamentis, de successione ab intestato, tanquam negotiis, quæ plerumque inter ejusdem Reipublicæ Cives agitantur, sæpenumerò declaravimus, quidnam in illis obtineat spectatò præcisè Statu Naturali; & quidnam à Jure positivo, Canonico & Ci-

vili, dispositum fuerit. Ratio autem 46 capitalis est: quia in Statu Naturali quisque id præcipuè curat, quod vergit & vertitur ad commodum privatum; in Statu autem Civili eò principaliter enitendum, ut etiam illæ actiones, quas privati inter se ponunt, aut bonum publicum promoveant, aut eidem saltem non officiant. Nam, si de commodis Reipublicæ agatur, 47 omni studio, operâ, fide, & diligentia rei communi prospiciendum est, ait Plutarchus in *Politic.* atque, ut Plinius ait *lib. 7. Epistol.* oportet privatis utilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre. Scilicet, 48 ut loquitur Pericles apud Thucydidem, sic existimo, etiam singulis hominibus plus eam prodesse Civitatem, quæ tota rectè se habeat, quam si qua privatis floreant utilitatibus, ipsa autem universim laboret. Qui enim domesticas fortunas bene collocatas habet, patriâ tamen eversa, pereat & ipse, necesse est: contra verò, etiam si quis in privata Republica parum felix est, multò tamen facilius per illam incolumis servatur. Quare, cum Civitas quidem singulorum possit sustentare incalamitates, singuli autem publicas non item, quid est, cur non universim ipsi consulere, ipsamque tueri oporteat, nec id facere, quod vos facitis, dum quasi attoniti jacturâ rei familiaris salutem proditis Reipublicæ? Quod commune est, 49 dixerat Plato de *LL. 4.* connectit Civitates; quod singulorum, dissipat: quare & publicè & privatim utilius est, ut publica magis quam privata curentur. Dixerat & Cicero in *Verrem*: ut contemnendus est, qui in navigando se quam navim mavult in-

columnem; ita vituperandus, qui in Reipublicæ discrimine suæ plusquam communi salutis consulit.

50 Interim ipse Status Subditorum variis varietatem jurium, prout ex quolibet Statu dimanant, prognerat. Et præter hæc jura dantur alia infinita, ut loquitur Böhmer *d.l. §. 6.* quæ nullo respectu ad Statum peculiarem, quò distinguuntur, habent, in quibus æquali jure fruuntur. Sic enim Nobiles in contractibus & commerciis

communibus non plus juris sibi vindicare possunt, quam ignobiles. Quò minor tamen in juribus est Subditorum inæqualitas, eò firmius coheret Civile Corpus: nam, ut Servius Tullius apud Dion. Halicarnass. *lib. 4.* ait: *præcipue decrevijus Civium æquare, ut omnes inter se pari & æquò jure in judiciis certare possint. Sit ergo, infert Cicero lib. 1. de Orat. in Jure Civili finis hic legitima atque usitata in rebus causisque Civium æqualitatis conservatio.*

§. II.

Qualia Jura sint inter Universitatem & Subditos singulos durante Imperio?

52 Jura, quæ habent Universitates quales, distincta sunt à juribus singulorum: Universitas enim, quamvis ex singulis componatur, nec aliud sit, quam ipsimet homines, in unum congregati; attamen non ipsi homines dicuntur Universitas, sed hominum collectio; &, sicut membra corporis physici distinguuntur à corpore; sic membra Corporis Politici ab ipso Corpore discreta censentur. Besoldus *lib. 1. Polit. cap. 12. §. 4. n. 60.* Quænam verò sint illa jura, potissimum ex indulgentia Summæ Potestatis, in erectionem Universitatis assentientis, desumi debet. Plerumque tamen Universitas jus habet, Magistratus & Officiales constituendi, de quorum indole, potestate, & obligatione servatâ proportionem id ferè sentiendum est, quod in *lib. 3. cap. 5. per tot. de Magistratibus & Officialibus*; quos Summa Potestas immediatè constituit, adstructum erat. Videatur Besoldus *d.l. num. 61.*

55 Præterea Universitates pro sui conservatione & sustentatione habent aliqua bona communia v. g. nemora, pascua, piscinas, salinas, pecuniam &c. quorum rationem non Principi, sed Universitati ab Administratoribus reddendam esse, permulti tradunt apud Besoldum sub *cit. num. 61.* eò quòd petitio reddendæ rationis sit effectus domini non Imperii. Etsi, ut fatetur *56* idem Author, si suspicio vel fama percrebescat de mala administratione, aut

Cives ipsimet de negligentia Quæstorum conquerantur, Princeps per viam inquisitionis reddendis aut inspiciendis rationibus sese intromittere valeat: cum utique Principi incumbat curare, ne res Universitatis per malam Curatorum administrationem detrimentum accipiant.

Insuper citatus Besoldus admittit *57* Universitati jus indicendi quasdam contributiones pro necessitatibus aut utilitatibus communibus: quippe cum dogma sit, hætenus sæpe repetitum; concessâ administratione concedi & ea, sine quibus administratio nequit perfici. Causas verò, quæ imponendæ contributioni sufficiant, ex Modio refert sequentes, nempe si litem habeat Universitas cum alieno Subdito, ob quam multas tenetur expensas erogare; si poena ex delicto Universitatis solvenda sit; si refectio vel ædificatio instet moenium Civitatis, pontium, viarum, aut alterius operis publici; si salaria pendenda sint Medicis, Prætori, Magistris Scholarum &c.

Adhæc, ut dictum in *cap. 1. num. 90.* *59* quælibet Universitas debet habere quoddam Imperium seu Potestatem Jurisdictionis circa ea, quæ ipsi propria & consentanea sunt; &, quò Nobilior est Universitas, eò majorem aut ampliorem obtinet juris dicendi executivæ facultatem. Quæ de causa *60* Universitates Literariz, licet non omnes, multæ tamen Jurisdictionem in causis etiam criminalibus, seu Imperium

perium merum obtinent, non quidem ex necessitate, sed libera Summæ Potestatis concessione. Huber. *de Jure Civit. lib. 2. sect. 3. cap. 3. num. 34. & 39.*

⁶¹ Demùm ex eodem ferè capite. Universitatibus competit jus condendi statuta, quantum exigit salus & incolumitas propria vel necessitas suæ administrationis: ita quidem, ut, si saluti patriæ seu Civitatis & Reipublicæ refragentur, robur non habeant; de cætero autem singulares personas & singulos de Universitate obstringant, esto per consequens præjudicium aliquod patiantur. Besoldus *cit. l.*

⁶² *num. 71.* In specie verò ex mente laudati Besoldi non prohibetur Universitas familiarum facere ordinationes de rebus, quæ venales in foro exponuntur, & simul interdicere, ne extraneus quispiam tales res, quas artifices & Cives hujus Universitatis faciunt, ibidem vendant: cum enim forum jure dominii sit in potestate Universitatis, hæc, dum jure suo utitur, nemini facit injuriam; suadente insuper æquitate, ut Cives, qui tenentur

onera communia portare, præ extraneis juventur commodò suæ Civitatis.

De reliquo, cum Universitates Civiles ad imitationem Civitatum majorum regimen habeant, Aristocratico vel Democratico simile, in ejus exercitio verificatur & probatur regula illa, non tantum in Jure positivo, sed & Naturali fundata, quod, quæ major pars Senatûs aut Populi decernit, totum Senatium aut Populum concernant: vel quia pars minor aliàs includitur in majori: vel quia plus oculi vident, quam oculus: vel quia, ut communes deliberationes ad exitum perducantur, sufficere debet plurium assensus, ex quo omnium sententia raro speranda, pauciorum verò judicium majorum votis præferendum non est. Cramerus in *tract. Jur. Gent. concl. 28.* Id quod intelligitur de juribus & rebus, ad totam Universitatem spectantibus: nam de rebus & juribus, quæ pertinent ad singulos, singulorum consensus accedat, oportet, dum, quod meum est, mihi invito nequit auferi. Idem Cramerus *l. l.*

S. III.

Quænam Jura Subditis competant vacante Imperiò?

⁶³ Imperiò vacante, ac Rege v. g. in Statu Monarchico per mortem civilem aut naturalem extinctò, nec Successore ab eo relicto, tantò major est Subditorum Potestas, quantò major recuperatur libertas: quippe cum redeat ad eum statum, qui fuit ab initio, quando Civitas coalescere, & Civilis Societas adolescere cœpit. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univ. part. spec. lib. 3. cap. 4. §. 1.* Itaque Populus seu tota Subditorum collectio Summam Potestatem eatenus acquirat, ut & de Successore novo sibi providere, & si malit, veterem Reipublicæ formam immutare, & si libuerit, ipsemet, sicut in Statu Democratico, Regimen suscipere valeat, uti jam explicatum est in *lib. 2. cap. 4. à num. 135.*

⁶⁷ Potest etiam Populus, si Regnum sit electivum, durante interregno Vi-

carium aut Administratorem Imperii usque ad tempus, quò nova instituitur electio, deputare; nisi ex Lege statuta & fixa jam certi sint Proceres, ad quos summa rei pro temporum necessitate devolvatur; veluti *cit. cap. 4. num. 139.* animadverti. Quam in rem opportunus est locus Dion. Halicarnassæi *lib. 2.* scribentis: *Romulò extinctò Populus optionem sibi non vindicavit, sed ejus rei cognitionem ad Senatum rejecit; & lib. 3. post Auri Martii mortem Senatus denudò, cum Populus ipsi permisisset, ut, quam vellet, Civitatis formam constitueret, in eadem manere statuit, & interreges creavit. Illi verò, convocata Populi multitudine ad Comitia, Regem elegerunt L. Tarquinium.* Sin verò Regnum sit successivum, nec tutor aliquis ex Lege vel ab antecessore datus appareat, juxta idem *cap. n. 144.* Populus ipsemet tutorem nominare non prohibetur. Böhmer *cit. l. §. 27.*

CAPUT III.

De Obligationibus Subditorum.

Jura Subditorum, de quibus in *Cap. proximo*, excipiunt ipsorum Obligationes; quæ quidem propemodum sunt innumeræ, utpote conditioni Subditorum connatæ, & cognatæ; adinstar tamen Jurium ad duplicem classem referri possunt, aliquæ scilicet in ordine ad Summam Potestatem; aliæ in ordine ad Subditos inter se.

SECTIO I.

De Obligationibus Subditorum respectu Summæ Potestatis.

SUMMARIUM.

1. Prima obligatio Subditorum est ad obsequium. 2. Ostenditur ex discurso Molina. 3. Et ex S. Scriptura. 4. An etiam malis Imperantibus sit parendum? 5. Affirmatur ex Epist. D. Petri 1. cap. 2. 6. Ex ratione. 7. Nec non auctoritate S. Augustini. 8. & seq. Si autem impetretur, quod manifestè injustum est, nulla est obligatio obsequendi, ex auctoritate Veteris & Novi Testamenti. 10. Ex SS. Patribus Augustinus, Ambrosius, & Hieronymus adducuntur. 13. & seq. Ulterior confirmatio ex Hornio superadditur. 15. & seqq. Refertur & refutatur Hobbesius. 18. Exemplum novum ex lib. Esther cap. 13. 19. Quid in dubio de justitia mandati faciendum sit? 20. & seqq. Docetur, esse obediendum, quia presumptio sit pro mandante. 24. & seqq. Doctrina Lessii proponitur. 27. Quando dubium est de ipsa imperandi potestate, impunè non paretur. 28. Altera obligatio Subditorum est ad patientiam. 29. & seq. Non licet Majestati resistere. 31. Uti probatur ex cit. Epist. S. Petri. 32. Et S. Augustino. 33. & seq. Nisi quis citra peccatum acquiescere nequeat. 35. Quando malum est intolerabile, & scriptatur, an resistere liceat? 36. & seqq. Martinus laicè exponit, id non licere, si Princeps ipse vim faciat; secus, si ejus Ministri. 40. Concluditur, id verum esse, si violentia solammodo inferatur circa bona, 41. Non item, si Summa Potestas vitam auferre intenet; 42. Præterquam si occisio invasoris absque periculo Civitatis fieri non possit. 43. & seqq. Tyrannus, qui talis est ratione tituli, à quolibet injustè occiditur. 46. Allegantur exempla SS. Paginarum. 47. & seqq. Opponitur, & solidè explicatur Concilium Constantinense Sess. 15. 50. Tertia obligatio est ad fidelitatem. 51. Quæ omisâ, admittitur secundum aliquos crimen læsæ Majestatis. 52. Stringit hac obligatio etiam tempore belli. 53. & seq. Non autem obligat ad vitæ periculum, si nullum inde commodum prudenter speretur. 55. Urbs obsessæ tradi potest hostibus, si nulla supersit defensionis facultas. 56. Uti & Populus absolvitur à fide, si ipsum Principem ex defectu virium defendere non valeat. 57. Obligatio ad fidem, obsequium, & patientiam est generalis. 58. Variat juxta varietatem Potestatis in Imperante.

§. I.

De Obligatione ad Obsequium.

Prima obligatio, quam habet Subditus respectu Summæ Potestatis, est ad obsequium: nam facultas imperandi, penes Summam Potestatem existens, supponit & requirit in Subditis obligationem obsequendi: cum Imperium sine obsequii necessitate sit gladius sine acu-

mine. Accedit, quòd, ut pulchrè differit Molina de J. & J. tr. 2. disp. 27. num. 2. DEUS Opt. Max. sicut mundum hunc universum quoad naturalia per causas secundas naturales gubernat, ita etiam per Potestates legitimas, à se proximè vel remotè constitutas, creaturas liberas ad fines suos, tum natura-

turalem, tum supernaturalem, dirigat: quò fit, ut legitimæ omnes Potestates, quibus obedire tenemur, à DEO sint, DEIque vices unaquæque in suo ordine & gradu teneat, ut, dum illis obedimus, eorumque præcepta servamus, DEO pariter in illis obediamus, DEIque præceptum ac voluntatem exequamur. Ideò clamat Apostolus ad Roman. 13. v. 5. *necessitate Subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Susclamat Caput Apostolorum 1. Petri 2. vers. 13. *subiecti igitur estote omni humane creature propter DEUM: sive Regi, quasi præcellenti; sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* Repetantur dicta in libr. 3. cap. 2. à num. 18.

4 Quoniam verò, qui Summam obtinent Potestatem, non semper optimi, sed interdum sunt pessimi, non tantum si hæreditariò jure eluctentur ad Sceptrum, ubi accipiendus & retinendus est, quemcunque nascendi fors aliis prætulit; sed etiam in Regno, quod electione liberâ confertur, in quo sæpe, qui ab initio videntur eximii, progressu temporis comperiuntur esse exigui: apud Græcos & Romæ liberæ Scriptores, ex testimonio Horatii de Civitat. lib. 2. cap. 12. §. 4. num. 3. reperiuntur aliqui, docentes, non tantum negari obsequia, sed strui insidias, deturbari Reges, machinari cædes &c. posse. At Sacræ Literæ, earumque Interpretes SS. PP. aliud longè inculcant, nec tantum bonis & probis, sed etiam discolis & impiis esse parendum jubent, ut jam in lib. 2. cap. 4. à num. 122. animadversum est; & luculenter indigitat D. Petrus cit. Epist. 1. cap. 2. vers. 18. ibi: *non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.* Quamdiu enim Rex solum tenet, est Vicarius DEI, atque ex ordinatione Divina gerit Potestatem & Imperium; sicque, non obstante vitæ morumque improbitate, habet jus imperandi, & Subditus obligationem obediendi.

7 Audiatur D. Augustinus de Testam. vet. & nov. q. 35. *non nescius, ajens, David, Divinam esse traditionem in officio Ordinis Regalis, idcirco Saullem eadem adhuc traditione positum honorificat; ne DEO injuriam fa-*

sere videretur, qui his Ordinibus honorem decrevit. DEI enim imaginem habet Rex, sicut & Episcopus Christi. Quamdiu ergo in ea traditione est, honorandus est, si non propter se, propter Ordinem. Unde Apostolus, omnibus, inquit, Potestatibus sublimioribus Subditi estote. Non est Potestas nisi à DEO. Quæ enim sunt, à DEO ordinata sunt. Hinc est, ut Gentilem, in Potestate positum, honorificemus, licet ipse indignus sit, qui DEI Ordinem tenens gratias agit diabolo. Potestas enim exigit, quia meretur honorem. Conferatur D. Pelzhofer Arcanor. Stat. lib. 9. cap. 15. num. 2.

Ubi autem, quod imperatur, manifestè iniquum, atque à Subdito sine crimine proprio in executionem dari non potest, cessat obsequendi obligatio, prout verbò & exemplò Viri Sancti docuerunt, nempe in Novo Testamento Apostoli Act. cap. 5. v. 29. ibi: *oportet DEO magis obedire quam hominibus;* in Veteri autem Testamento tres pueri, Sidrach, Misach, & Abdenago, qui Nabuchodonosori, statuæ aureæ adorationem jubenti, dixerunt: Dan. 3. v. 18. *hoc notum sit tibi Rex, quòd Deos tuos non colimus, neque adorabimus statuam auream, quam erexisti;* sicut & junior ex fratribus Machabæis respondit Antiocho, esum carnis Suillæ imperanti: *non sum obediturus præcepto Regis, sed præcepta Legis audio, quæ Majoribus nostris per Moysen data sunt* 2. Machab. 7. vers. 5. & 30. Hinc D. Augustin. de Correct. Donatist. ad Bonifac. Rex Nabuchodonosor, ait, *cum servus esset idolorum, constituit Legem sacrilegam, ut simulacrum adoraretur, sed ejus impie constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt.* Et D. Ambrosius, relatus in cap. 93. caus. 11. q. 3. dicit: *Julianus Imperator, quamvis esset Apostata, habuit tamen sub se milites Christianos: quibus, cum dicebat, producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediabant ei. Cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem Cæli.* Et D. Hieronymus in Epist. ad Tit. 1. advertit: *si Dominus ea jubet, quæ non sunt adversa Scripturis Sanctis, subjiciatur servus Domino. Si verò contraria præcipit, magis obediat Spiritus quam corporis Domino.* Recapitulentur dicta in lib. 3. cap. 3. à num. 8.

- 13 Concredidit equidem, ait Hornius *d. lib. 2. cap. 12. §. 7. n. 2.* DEUS Principi Summam Potestatem, eâ tamen lege, ut retineret eandem ipse, & ille ne quid contra suum Authorem auderet. Ubi autem concurrunt duo, se invicem extinguentia iussa, quorum alterum obligatorium est, id prævalet, quod à Superiore irritum fieri non potest: quare necessarium est, DEO præ impio homine, qui sub illius tamen
- 14 Potestate est, obsecundare. Certè Vicarius Potestatem habere nequit suò Principali majorem, aut eidem adversam: DEUS verò Potestatem non habet imperandi iniqua, utpote *cui odio sunt impius & impietas*: adeoque nec Princeps aliquis, velut DEI in terris quoad temporalia Vicarius.
- 15 Neque dicas cum Hobbesio, contrariæ sententiæ assertore, quòd Regum, non Subditorum, sit, discernere inter bonum & malum. Nam, ut rectè distinguit Hornius *d. cap. 12. §. 8. num. 2. & seqq.* in iis quidem, quæ merè civilia sunt, & ab humana voluntate pendent, Regiæ Potestatis est, discernere & decernere, quid malum aut
- 16 bonum sit; at in iis, quæ naturalia sunt, & non ab humana voluntate sed ratione immutabili & æterna suam justitiam aut injustitiam secum ferunt, *signatum est super nos lumen & dictamen rectæ rationis, cuique persuadens, quæ honestati conveniunt aut disconve-*
- 17 niunt. Addo ego, in rebus fidei, de quibus in *lib. 3. cap. 1.* egimus, non audiendos Principes, sed Sacerdotes: utpote cum earum declaratio vel determinatio non à profana & Politica sed Sacra & Ecclesiastica Potestate expectari debeat: qua in re perspicua occurrunt exempla in *Actibus Apostol.*
- 18 *cap. 4. 7. & 12.* Unde Marodocheus, uti narratur in libro *Esther. cap. 13. v. 12. & seqq.* deprecatus Dominum, *cuncta, ait, nosti & scis, quia non pro contumelia & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum (libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus de seculari paratus essem) sed timui, ne honorem DEI mei transferrem in hominem, & ne quemquam adorarem, exceptò DEO meò.*
- 19 Dixi in *n. 8. manifestè iniquum.* Nam, si dubium sit de mandati iniquitate,

conformiter iis, quæ in *lib. 4. cap. 1. & num. 409.* de dubia belli causa differui, mandato Summæ Potestatis obtemperandum esse, arbitror: quia, tametsi alioquin pro regula tradatur, in dubio tutiorem viam esse eligendam; eamque, quæ longius à peccati periculo recedit, tutiorem censerè: nihilominus hæc regula tantum procedit de operatione hominis spontaneâ, quam pro libitu suscipere vel omittere potest; nullatenus verò procedit de operatione obligatoriâ, qualis est illa, quæ imperatur à Summa Potestate: tunc enim, cum certum sit, Summæ Potestati competere jus imperandi, & dubium videatur, an rectè imperarit, præsumptio stat pro justitia imperii & necessitate obsequendi. Aliàs, cum plerumque rationes aliquæ confingantur ad labefactandam Imperii justitiam, facile eveniret, ut sub prætextu dubiæ iniquitatis obedientia detrectaretur. Et demus, arguit Hornius *cit. cap. 12. §. 5. num. 7.* illud principium, sequendam esse partem tutissimam, dicemus, illum tutissimam partem eligere, qui obsequium præstat in re dubia. Si caret peccatò, quod ex duobus minus est, cum utrumque sit incertum; multò magis rectè operabitur, qui certum incerto præfert; & econtrà pessima erit electio, quæ certæ honestati incertum dubiumque peccatum anteponet. Certum est, debere Subditum obsequium; rem illicitam esse, incertum est: tutissimam igitur partem observabit, certum observandò, & præstandò obsequium.

Paulò aliter hunc articulum discutit *24 Lessius de J. & J. lib. 2. cap. 41. num. 76.* dicitque, perseverante dubiò de honestate rei præceptæ, non esse Subdito licitum obedire: quia nemo potest operari licitè cum conscientia dubia, eò quòd periculo peccandi se exponit; obligari tamen Subditum, ut, si possit, consideratis omnibus circumstantiis & principiis practicis, dubium suum deponat: quia tenetur considerare actum, prout hic & nunc agendus præcipitur, id est, cum omnibus circumstantiis occurrentibus, illumque expendere non solum secundum principia sua intrinseca & actum propria, sed

sed etiam secundum extrinseca & communia; & si secundum hæc appareat, esse licitum, tenetur facere: nam dubium tunc non perseverat practicè, sed solum speculativè, nimirum an perse & absque istis circumstantiis, & consideratis principis propriis sit licitus? practicè autem constat, esse licitum & prudenti iudicio talis iudicatur.

Planè, si dubium sit de ipsa Potestate præcipiendi, an nempe, qui Imperium sibi arrogat, illud legitimo titulo comparaverit, nulla parendi necessitas est: tunc namque subintrat illa regula, meliorem esse conditionem possidentis, nec ad Legem aut præceptum quempiam obstringi, qui justè dubitat, an Lex aut præceptum sibi imponi valeat. Lessius *d. num. 76.*

§. II.

De Obligatione ad Patientiam.

28 **A**ltera & priori contermina est obligatio ad patiendum, si quid Summa Potestas etiam in nostram fecerit injuriam circa res, bona, aut jura, quod citra peccatum tolerare valemus: nam Summa Potestas tam ampla & urgens est, ut, licet aliquid statuatur contra fas & jus, quoad Subditos tamen jus passivum seu obligationem ad tolerantiam & patientiam operetur, juxta illud: qui Potestati resistit, DEI ordinationi resistit. Unde vox & mens Senecæ est: *equum atque iniquum Regis Imperium feras.* Nempe sacrosancta est Majestas, etiam iniquè agens; Majestatem autem ostendere, aut indecorè resistere, quàm diu talis manet, nunquam licet; quemadmodum pater, etiam iniquè filium verberans, pater esse non desinit, ab injuria immunis, etiamsi filio injuriam faciat. *Pater est?* scribit Epictetus in *Enchirid. cap. 38. præcipitur, curam ejus agendam, cedendum ei in omnibus: si convicietur, si verberet, ferendum esse. At si Pater malus est? Nunquid igitur natura cum patre bono conjunctus es? Non, sed cum patre. Tu igitur munus tuum erga illum tuere: nec, quòd ille agat, considera, sed quibus rebus agendis tuum institutum nature futurum sit consentaneum. Hoc cedit gratiæ, inquit D. Petr. cit. Epist. 1. cap. 2. vers. 19. si quis propter conscientiam DEI suffert molestias injustè afflictus: que enim est gloria, si peccantes & colaphis casti subsistatis? Sed si bene agentes & tamen afflicti subsistatis, hoc cedit vobis gratiæ apud DEUM.* Eapropter D. August. *de vera sergcent. cap. 24. ita, inquit, à P. SCHMIDT JURISPR. PUBL. UNIVERAS.*

plebibus Principes, & à servis Domini sancti ferendi, ut sub exercitatione tolerantie sustineantur temporalia, & separentur aeterna. Auget enim merita virtutis, qui propositum non violat Religionis. Et de natura boni adversus Manichæos dicit: injustum non est, ut improbis accipientibus nocendi potestatem, & bonorum patientia probetur, & malorum iniquitas puniatur. Illustr. Reding Theol. Schol. to. 13. q. 12. art. 1. contr. 4. num. 15. Sotus de J. & J. lib. 5. quest. 1. art. 3. Lessius de J. & J. lib. 2. cap. 9. num. 11.

Dixi: quod citra peccatum tolerare valemus. Nam, ubi tolerantia peccatum involvit, tam parum sine noxa est, quàm parum executio mandati iniqui reputatur innoxia: cum in æstimatione morali perinde peccet, qui causam peccato præbet, aut quò minus peccetur, non impedit. Quamobrem, ut legitur in *Act. Apost. cap. 4. vers. 18. & seqq.* Petrus & Joannes, cum eis à Principibus, Senioribus, & Scribis in Jerusalem denuntiaretur, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine JESU, respondentes dixerunt ad eos: *si justum est in conspectu DEI, vos potius audire quàm DEUM, judicate: non enim possumus, que vidimus, & audivimus, non loqui. Videatur Cramerus in tract. de Jure Gent. conclus. 78.*

Quid verò, si malum, à Summa Potestate intentatum, sine peccato quoad nostram personam tolerare valeamus, illud verò tam grande & acerbum sit, ut planè videatur intolerabile, veluti si Princeps, in tyrannum conversus, infringat Leges, violet pacta,

O O O O O

in

in extremam servitutem conjiciat Subditos, urbes & agros devastet, aut incendat, cives ovium ad instar ad macellum rapiat, anne patientia sub præcepto, & resistentia sub prohibitione erit?

- 36 Hornius sæpe cit. lib. 2. cap. 12. §. 11. num. 3. & 4. ita respondet: si tyrannus propriâ manu Civem nihil delinquentem interficere satagat ex mala libidine atque crudelitate: huic Subdito nunquam Authores erimus, ut personam Principis lædat, sed mittendus
- 37 erit spiritus impiæ sævitæ. Cùm verò tyrannus solus integram urbem haud possit invadere, quòd verendum habeat, ne forsan incidat in æquè impium hominem, ac ipse est, qui nec DEI, nec Majestatis in tyranno existentis reverens, pari maleficiò tollat invadentem, quò infestabatur: administratos plerumque habet, tam horrendi mandati executores, qui inno-
- 38 centes excarnificant. Hos tales malitiâ suâ non præstabit Sacrosanctos, & ab Imperiò tyranni nullam facultatem injustè agendi consequuntur: ubi igitur ex mandato crudelitatem volunt exercere, tam improtecti agunt, ut à læsis omnes trucidari possint. Absistere debebant ab executione præcepti. Imperans non poterat eosdem ad peccata obligare, quæ ubi sponte perpetranda recipiunt, à quovis, quem contra jus & fas hilatrones aggrediuntur, jure cædi possunt. Tyrannum, occidentem Cives, Majestas tuetur, quæ eandem personam inhabitat; apparitores autem communicatum nullum Imperium defendere potest.
- 39 Ita miseri Subditi stringent gladium non tam vindicem, quàm tutelarem. Neque ulterius privilegium resistendi valet, quàm ad tutelam. Bellò non lacescent tyrannum, nec infestabunt reliquos innocentes Subditos; multò minus, licèt prævaleant, ac superent multitudine, invadent Regnum, aut dignitate Regiâ dominum crudelem spoliabunt: potiùs ubi ad meliorem redierit mentem, & securitatem Subditis imposterum pollicitus fuerit liberaliter, pristina obsequia exhibebunt, ostensuri, non à Principe se defecisse, sed obviam saltem ivisse crudelitatis

instrumentis. Hæc citatus Author, cui post alios adstipulatur ejus Scholastes Simon Kuchenbecker.

Si Theologos nostros in præsentia 40 articulo consulo, illi distinguunt inter tyrannum, qui talis est titulò, vel solò regimine. Tyrannus, qui talis est solò Regimine, ac juxta num. 35. Potestate, à DEO sibi commissâ, abutitur in perniciem Subditorum, tolerandus est, nec vi repellendus, etsi vim inferat quoad bona externa, ac Subditis aut sua auferat, aut exilium indicat: partim quia ejusmodi bona Principis Potestati subsunt: partim quia, si Princeps in eorum administratione excesserit, recuperari vel compensari possunt. Lessius de J. & J. d. lib. 2. cap. 9. num. 11. Reding cit. tom. 13. q. 12. art. 1. contr. 4. num. 15. Suarez in Defens. fidei lib. 6. cap. 4. n. 5. Quòd si 41 verò in eam vesaniam Rex proruat, ut manu propriâ Civem innocentem obtruncare non vereatur, resistentia eatenus est licita, quatenus eam permittit jus necessariæ defensionis, non obstante, quòd mors Regis exinde sequatur: nec enim vita Civium innocentum arbitrio Imperantium est subdita; nec, ubi semel periit, restitui vel compensari potest: ut proinde, si Princeps ferrum, quod in sceleratos duntaxat Divinum Numen ipsi concessit, in proborum & infontium jugula vibret, suæ libidini aut crudelitati adscribere debeat, quòd, qui gladiò cæcidit, gladiò cadat. Sotus de J. & J. supra cit. lib. 5. q. 1. art. 3. Reding d. l. num. 16. Molina de J. & J. tr. 3. disp. 6. num. 2. Suarez d. n. 5. Qui posterior 42 limitat suam doctrinam, si ex morte Regis aut Republica perturbanda, aut alia magna incommoda contra bonum commune passura foret: tunc enim, ut ille loquitur, charitas patriæ & boni communis obligaret ad non interficiendum Regem, etiam cum mortis propriæ discrimine.

Tyrannus, qui talis est titulò, id est, 43 Regnum absque legitimo successione, electionis, aut aliò jure violenter occupavit, nullatenus tolerari debet, sed repelli, expelli, occidi potest principaliter à Republica, & in consequentiam etiam à privatis, casu quo remedium

dium aliud non superest, iniquum Reipublicæ in vasorem compescendi. Ita præfati & plerique Theologi, quibuscum signa confert Illustr. D. Pelzhofer *Arcan. stat. lib. 3. cap. 26. num. 5.* sub Antesignanô D. Thoma 2. *sentent. dist. ult. q. 3. art. 2. ad 5.* Ratio colligitur ex laudato Suarezio *num. 13.* quia ejus generis tyrannus, quàm diu Regnum injustè detinet, & per vim dominatur, semper actu vim infert Reipublicæ, & sic ipsa semper gerit cum illo actuale, seu virtuale bellum, non vindicativum, sed quasi defensivum; & quàm diu contrarium non declarat, semper censetur velle defendi à quolibet suorum Civium, imò etiam à quolibet extraneo: ideòque, si aliter defendi non potest, præterquam interficiendô tyrannum, cuilibet de Populo licet illum interficere. Unde, ut pergit citatus Suarez, in rigore verum est, id non fieri autoritate privatâ, sed publicâ, vel potius Regni, volentis à quolibet Cive, tanquam membro & organo suo, defendi, vel DEI Authoris Naturæ, dantis cuique homini potestatem defendendi innocentem. Et pro hac opinione afferuntur exempla S. Scripturæ, ubi *Judic. cap. 3.* legitur de Aod, quòd sustulerit è medio Eglon Regem Moabitarum, Israëlitas tyrannicè opprimentem; uti & *cap. 4.* refertur, ac in *cap. seq.* laudatur factum Jahelis, quæ Sisaram, Ducem exercitûs Regis Manaan, per viginti annos Populum Israëliticum vehementer affligentem, interfecit. Cui *Judith. 13.* adjungitur gloriosum facinus Judithæ, quæ abstulit caput Holoferni, Principi militiæ Regis Nabuchodonosoris, cujus truculentia & immanitate unâ cum aliis Gentibus Gens Hebræa graviter erat contrita & conculcata.

46 Num verò hæc liceant in tyrannum absque causæ cognitione, an verò rebus planè perspectis & judicatis? Inter Græcos ac Latinos non convenire, testatur Bodinus de *Republ. lib. 2.*

cap. 5. dum Lex Valeria tyrannum occidere cuiquam permittit, deinde causam occisi dijudicare; Lex autem Solonis eum iudicio sisti jubet, ac judicari, qui tyrannidem affectarit. Idem tamen Bodinus Legem Valeriam procedere existimat de illis, qui apertâ vi Rempublicam oppugnant, arces muniunt, milites conscribunt; Legem verò Solonis de vi non apertâ, quando scilicet quis affectatæ tyrannidis reus arguitur.

Contrariæ sententiæ multum patrocinari videtur Concil. Constantiense, quod in *Sess. 15.* reprobatur sequentem articulum: *quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritorie occidi per quemcunque vasallum suum vel Subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocunque juramento seu confederatione factis cum eo, non expectatâ sententiâ vel mandato Judicis cujuscunque.* Sed, ut egregiè respondet Suarez *d. 48 lib. 6. cap. 4. n. 11.* Concilium non definit propositionem universalem negativam: *nullus tyrannus occidi potest;* sed reprobatur duntaxat propositionem universalem affirmativam: *quilibet tyrannus occidi potest;* verificatur itaque, si ex *num. 40.* ita explicetur, ut tyrannum, qui solò Regimine tyrannidem exercet, exceptò casu in *num. 41.* occidere nefas ducatur. Si autem constet, aliquem non aliò quàm usurpationis titulò Regnum tenere, nec periculum sit, ex occisione secutura deteriora mala, quàm bona, occidere, licet: talis siquidem, ut dicit Pelzoffer *ubi supra n. 5.* omnium constituitur inimicus, omnium vitæ insidiatur, pacem turbat universorû. Rescanda membra, quæ omnibus nocent, nec spectant ad Corpus universum: tollendi viri, qui se intrudere gestiunt, ut omnibus tollant omnia. Triumphum ei deferebant Romani, qui periclitantem Remplicâ à tyrannide præservasset.

S. III.

De Obligatione ad Fidelitatem.

30 Tertia Subditorum obligatio est ad fidelitatem, vi cujus utilita-

tem & incrementum Summæ Potestatis promovere, incommoda &

O O O O O 2

præ-

præjudicia amovere, & si quæ maligna consilia aut insidias adversus Majestatem strui adverterint, manifestare tenentur: ita quidem, ut, si quis sciat, Rectoribus suæ Civitatis prava intentari molimina, ac cædem, rapinam, devastationem machinari, nec tamen manifestet, juxta non paucos Authores, quos inter numeratur D. Ant. Guilielmus Ertl *de Jurib. Princip. exercit. 63.* gravissimò læsæ Majestatis crimine se obstringat.

§2 Hæcque fidelitas non tantum observanda temporibus pacificis, in quibus Dominus Rempublicam quietè administrat, sed etiam temporibus bellicis & turbidis; quando laceffitur ab hostibus, aut omnino è Regno exulare cogitur: Domino enim sub id debent, ne eum deserant, quamdiu opes, opem, aut operam impendere valent.

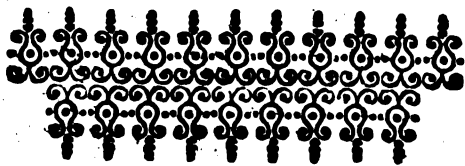
§3 Ad præsentissimum tamen vitæ periculum juxta Hornium *cit. l. §. 2. num. 3.* haud obligantur, si hâc vitâ Principis salutem nequeant consuli: cum vitam sinè causa prodigere, & dum nemini per mortem prospicitur, in mortem se præcipitare haud liceat.

§4 Unde, tametsi Principes imperare possint, ut Subditi fortiter pugnent pro communi salute, malintque occumbere, quàm turpi & noxiâ fugâ Principem derelinquere; attamen, ut seipos prius trucident, aut tormentariò pulvere vel aliò modò trucidari faciant, quàm in manus hostium deveniant, præcipere non potest: quia, si media seipsum defendendi non amplius suppetant, sed necessitas urgeat, ut quis se dedat, aut decedat, utique nulla est ratio, quæ mortem, Principi nullatenus profuturam, suadeat. Et hinc, si urbs quædam aut arx ab hoste periculosâ obsidione cingatur, atque vel milite destituta fuerit, vel apparatus bellicus & alia urbem aut arcem defendendi instrumenta defecerint,

licitum est, in manus hostiles arcem aut urbem tradere, vel præsidium hostile intromittere: quia non agit adversus fidem, qui necessitate adactus, quod sub fide promisit, servare nequit. D. Ertl *cit. l. de Jurib. Princip. exercit. 33.* Similiter, quando neque Populus Regem exulem adjuvare, neque hic Regnum sibi abreptum recuperare valet, omnes, teste Pufendorfiò *de J. N. & G. lib. 7. cap. 7. §. 4.* fatentur, posse Populum, subjectum Regi, ad declinandum excidium alteri se se submittere, ac homagium præstare. Böhmer in *Introduct. ad Jus publ. univers. part. spec. lib. 3. cap. 2. §. 17.* Nam & Populus non obligatur ad impossibilia; & ubi in Rege nihil amplius est præsidii, resuscitatur primæva libertas, sub alterius tutela deinceps merendi stipendia.

Atque istæ tres obligationes ad obsequium, patientiam, & fidelitatem, sunt præcipuæ, & aded generales, ut ad illas cæteræ omnes, quæ in particularibus Regnis aut Regionibus vigent, reduci possint. Sic enim obligatio, præstandi operas, tum personales tum mixtas, pertinet vel ad obsequium, quod debet Subditus Domino; vel ad fidelitatem, quâ v. g. Domino, ad bellum eunti, vel ob bellum sibi indictum aut illatum periclitanti, Subditus opem & auxilia ferre tenetur.

Porro quò intensior aut remissior est Imperantibus Potestas, eò gravior aut levior est obligatio Subditorum: cum in Rebuspublicis & Civitatibus, quæ heriliter aut adinstar herilis Imperii gubernantur, utique durior sit conditio Subditorum, quàm in Civitatibus liberis, ubi nec servi nec mancipia reperiuntur. Quæ omnia pendunt ex locorum diversa politia, consuetudine, statuto, & lege.



SECTIO II.

De Obligationibus Subditorum inter se.

SUMMARI A.

59. *Obligatio inter Subditos mensuram accipit à statu Naturali.* 60. *In statu tamen Civili multa sunt obligatoria, quæ in statu Naturali sub legem non cadunt.* 61. *Id quod oritur ex ratione Corporis.* 62. *Sic educatio liberorum alienorum præcipi potest;* 63. *& seq. Uti & opera misericordia.* 65. *Potest etiam dominio suis limes statui.* 66. *Nec non ad contrahendum quis obligari.* 67. *Alteratur obligatio Naturalis per statum Civilem quoad facultatem conveniendi in judicio.* 68. *Ex contractu unius alter subditus non tenetur.* 69. *& seq. Respectu Universitatis singuli ex Subditis tenentur promoveri bonum*

commune. 71. *& seq. Tenentur obedire Magistratibus.* 73. *& seq. Tenentur ad patientiam; sed cum facultate ad eundem Superiorem.* 75. *Tenentur quoque ad fidelitatem.* 76. *Ex debito Universitatis non tenentur singuli.* 77. *Nisi consensum suum dederint.* 78. *Dicitur Seneca referitur.* 79. *De obligatione ex delicto agitur remissive.* 80. *Universitas obligatur sua membra ad finem debitum perducere.* 81. *Ipsis justitiam administrare.* 82. *& seq. Item afflictis & oppressis succurrere.* 84. *Ex pactioibus membrorum non obligatur Universitas.* 85. *Minus obligatur ex delicto.* 86. *Nisi se participem fecerit.*

S. I.

De Obligatione singulorum Subditorum inter se.

59 **O**bligatio, quæ inter Subditos singulos quoad se ipsos intercedit, mensuram accipit ab obligatione, quam homines inter se gerunt in statu naturali: quia, licet non exigua inter Cives intercedat diversitas, ut patet ex *cap. 1. sect. 2. & 3.* attamen quoad officia & obligationes hominum, de quibus statim in *lib. 1. cap. 1. sect. 3.* tractatum fuit, æquali jure censentur. Hinc Cicero *lib. 1. Officior. Civem, inquit, oportet æquè & pari cum Civibus jure vivere.*

60 Augetur autem & intenditur in Civitate hæc ipsa obligatio, dum officia humanitatis non rarò transeunt in necessitatem, & quæ antehac sub Legem præcipientem non cadebant, nunc obligationi subsunt. Böhmer in *Introduct. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 3. cap. 3. §. 11.* Siquidem ad eum ferè modum, quò membrum unum corporis naturalis alteri compatitur, & quantum valet, succurrit; ita & ex Civibus, tanquam consociatis ejusdem Corporis Politici membris, unus alteri pro suis viribus & facultatibus, juxta diversitatem pactorum & statutorum, auxiliari tenetur. Besoldus *lib. 1. Politic. §. 2. n. 27.*

62 Sic in statu Naturali cura & educatio liberorum alienorum est officium

charitatis; at in statu Civili est officium necessitatis ac munus publicum, quod etiam invitis & nolentibus deferri potest; eòque intellectu Imperator in *§. 6. Instit. de Attil. tut.* dicit, *Naturali Juri conveniens esse, quòd impuberes sint in tutela;* nempe rationem Naturalem id suadere, coactionem autem à Jure positivo induci. Böhmer *d. §. 11.*

Sic opus misericordiæ est, dare eleemosynas pauperibus, infirmis, & aliis, qui seipso alere aut juvare nequeunt; potest autem in statu Civili per Legem introduci obligatio, ut singuli Cives, quibus suppetunt media, aliquid ad sustentandas ejusmodi personas miserabiles contribuant. *Hæc quippe benignitas, ait Cicero lib. 2. 64. Offic. Reipublicæ utilis est, redimi è servitute captos, locupletari tenuiores;* & ut loquitur Aristoteles *1. Polit. 10. aliquò modò est ejus, qui Civitati præest, & ejus, qui rem domesticam administrat, etiam bonæ valetudinis suorum curam habere;* & apud Græcos Lex erat: *mutilati in bello publicè aluntur.* Böhmer *d. l. §. 12.* Sic naturaliter quilibet rerum suarum est moderator & arbiter, ac pro libitu suo res quaslibet aut sibi reservare, aut in alterum transferre, vel statuto à se pretio, vel gratis, aut omninò res illas destruere valet: verum in Societate

Ppppp

Civi-

Civili Cives obstringi possunt, & ut servant res salvas & integras; & ut in alium distrahant; & ut, si distrahere velint, pretio communiter determinato se accommodent. Böhmer *ubi supra §. 13. & seqq.* Sic, quantumvis nemo teneatur contrahere, justa tamen ex causâ subditi divites non injustè coguntur, pecunias & alias res fungibiles mutuo dare, aut venum exponere; sicut Annô 1643. Rex Hispaniæ Philippus omnibus Regni subditis, etiam Aulicis, indixit, ut omne argentum factum officinæ nummarinæ inferant, recepturi inde, quàm primùm classis argentifera appulerit, sortem cum usuris, octo in singulos centenos aureos, ut narrat Hertius in *dissertat. de Collis. leg. sect. 2. §. 27. vol. I. tom. I.*

67 Alteratur obligatio, quæ intervenit inter singulos in statu Naturali, per statum Civilem in eo, quòd illic Judex haud inveniatur, coram quo, qui obligationi suæ detrectat satisfacere,

conveniri, & efficaciter compelli queat; hîc Judex habeatur, cui jus & potestas data, nolentes & contumaces auctoritate publicâ ad id, quod justum & æquum est, adigendi. Conferatur Pufendorf de *J. N. lib. 2. cap. 5. §. 3. & seq. & lib. 5. cap. 13. §. 1. & 2.*

Teneaturne unus Subditus aut Civis præstare, quod alter debet? Vix sciscitari licet. Nam Jure tam Naturali quàm Positivo repugnat, ut alius ad solutionem aut præstationem ejus, quod alter promisit, urgeatur: quandoquidem obligationes eum in finem sunt inventæ, ut quisvis suam personam, non alienam, citra ejus voluntatem, innodare valeat; prout satis declarârunt Imperatores Romani in *tit. Cod. Ut nullus ex vican. Ne uxor pro marito &c. Ne filius pro patre &c. Grotius lib. 3. cap. 2. §. 1. n. 1. & 2. Hertius in dissertat. de Modo constit. Civitat. sect. 1. §. 6. d. vol. 1. tr. 1. Exceptio fit in Repressaliis, de quibus in lib. 4. cap. 1. sect. 7.*

§. II.

De Obligatione singulorum respectu Universitatis.

69 Subditi in singulari non tantùm obligantur, juxta virium & facultatum suarum conditionem Summæ Potestatis ac totius Civitatis emolumentum respicere & perficere, sed etiam incrementum & ornamentum illius Universitatis, cujus est pars, promovere & conservare. Huber. de *Jure Civitat. lib. 2. sect. 3. cap. 1. num. 31.*
70 Siquidem bonum virum, ait D. Chrysostom. *lib. contra Gentil. oportet publicâ utilitate facta sua omnia metiri;* & ut dicit Thucyd. *lib. 6. in orat. Nic. existimo, bonum Civem esse eum, qui & corpori & fortunæ suis prospicit; eum multò magis, qui vult suâ operâ Rempublicam perfectam esse;* & ut differit Aristoteles *3. Polit. cap. 4. quemadmodum cunctis nautis navigationis salus proposita est: hanc enim expetit eorum quisque; eâdem ratione Civibus omnibus est communitatis salus proposita;* & ut ad *cit. loc. Aristotelis commentatur D. Thomas, opus commune Civium est salus communitatis.*

Super hæc ad obedientiam, Magistratibus & Rectoribus Universitatum suarum exhibendam, tenentur singuli: repræsentant enim Summam Potestatem, atque in illius virtute & participatione mandata & judicia Subditis imponunt. Idcirco monitum est Principis Apostolorum in *Epist. 1. c. 2. v. 14. ut paritio exhibeatur sive Regi, quasi præcellenti; sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum &c. Jovianus quoque Pontan. lib. 5. de obed. 71 boni Civis prima laus est, inquit, parere Rectoribus: contra nihil est Civis tetrius, nihil perniciosius, qui superbiam proterviamque suam illis opponat: hinc seditionum semina, labesque rerum publicarum: ex Magistratum enim contemptu Legum oritur despiciatio, quæ res civilem tranquillitatem perturbat, labefactatque publicam libertatem. Böhmer *part. spec. lib. 3. cap. 2. §. 12.**

Ad patientiam eatenus tenentur Subditi, ut quidem Magistratibus & Judi-

Judicibus, extra necessitatis casum, resistere nequeant; patulam tamen habeant viam recurrenti ad Potestatem Superiorem, ibique subsidium & protectionem contra gravamen, ab inferiore flatum, quaerendi; dummodò ab actionibus famosis abstineant, & eorum, quibus subsunt, honorem & existimationem non fugilent; veluti suggerit Imperator in *l. si manumissori 4. Cod. de Obseq. Patron. praestand.*

75 Ad fidelitatem etiam quin Subditi obstringantur, dubium non est: tenentur namque suis Rectoribus ac Superioribus & auxilium ferre, quando indigent; &, si vitæ, bonis, aut juribus eorum struantur infidiæ, has avertere, & illis tempestivè manifestare per textus Civiles in *l. 1. §. 35. & l. 16. ff. ad Senatusconsult. Syllan.* Videatur Althusius in *Polit. cap. 20. pag. m. 258.*

76 Porrò si quid Universitas debeat, singuli propterea non tenentur: nam singuli ut singuli sunt personæ singulares, ab Universitate prorsus distinctæ: unde debitum Universitatis ad singulos non spectat, uti in Jure Roma-

nò dilucidè statutum & explicatum est in *l. 6. §. 1. ff. Quod cujuscunque Universitas.* Si tamen singuli ut partes 77. Universitatis debitum contraxerint, vel quia voluntatem suam ipsimet unanimitè aut per majoris partis consensum declararunt; vel quia negotium per eos, qui repræsentant Universitatem, gestum est, singuli quoque erunt obligati. Huber *d. l. §. 36. & 37. & cap. 6. §. 9. & seqq.* Besoldus *lib. 1. Polit. §. 5. num. 66.* Unde Seneca 78 *lib. 6. de Benef. cap. 20. si quis patriæ meæ, ait, pecuniam credat, non dicam me illius debitorem, nec ex hoc æs alienum profitebor, aut candidatus aut reus, ad exsolvendum tamen hoc portionem meam dabo. Sic istius muneris, quod universis datur, debitorem me nego, quia dedit quidem, sed non propter me, & mihi quidem, sed nesciens, an mihi daret. Nihilominus aliquid mihi dependendum sciam, quia ad me quoque circuitu longo pervenit. Propter me factum debet esse, quod me obliget.*

Quid juris sit in delictis, expositum 79 est in *lib. 3. cap. 2. à num. 95.* docetque Besoldus *d. lib. 1. Polit. cap. 12. §. 5. n. 67. & seqq.*

§. III.

De Obligatione Universitatis respectu singulorum.

80 **A**D eum ferè modum, quò Civitas major, & signanter qui Summam in Civitate Potestatem obtinet, obligatur, Subditos ad finem & felicitatem suam perducere; tenetur quoque Civitas inferior seu Universitas, & illi præcipuè, qui regunt Universitatem, subjectos sibi Cives & Subditos ad suam beatitudinem provehere: nam *vir sapiens bonusque gubernabit semper ita ad Subditorum salutem respiciens, ut ad nautarum marisque salutem gubernator.* Plato *lib. de Regno. Hoc igitur debet esse propositum gubernatoribus, quò intueri, & quò cursum suum dirigere debeant, nimirum ut Cives bonos & beatos efficiant: idque ipsum est, quod Sapientes omnes Legislatores volunt.* Aristot. *Ethic. 2. cap. 1.*

81 Quemadmodum etiam Civitatibus eminentioribus, & earum Principibus compingit incumbit, administrare ju-

stitiam, dum hoc solum confirmat stabilemque facit Reipublicæ statum, si pro dignitate paria tribuantur, &, quæ sua sunt, quisque retineat; id est, si justitia in bonorum distributione servetur, & jus suum unicuique tribuatur, teste Aristotele *5. Polit. 7. ita & Civitatibus minoribus & earum administratoribus competit, in omnibus observare justitiam, utpote quæ sola (ut loquitur Sinanca de Republ. lib. 9. cap. 34.) non modò Respublicas & Imperia, sed Societatem omnem munit & servat. Tanta siquidem justitiæ vis est, ut nec illi quidem, qui malefici & scelere pascuntur, possint sine ulla particula justitiæ vivere.* Cicero *lib. 1. Officior.* Nempe, ut perhibet Hesiodus,

- - - Ubi justitiæ sancti servantur honores,
Judiciòque pares, & Cives & advena,
pendent,

Ppppp 2

Urbs

*Urbs viget, augetur soboles, pax leta.
vagatur.*

82 Pariter, uti à principio Reges creati sunt, ut miseros & afflictos à tyrannidis crudelitate liberarent, velut sentit Orosius lib. 7. de Regis institut. &, ut dicit Aristoteles §. Polit. 10. Regnum in præsidium proborum hominum contra injurias popularium est constitutum; sic & Civitates & Societates aliæ cum suis Moderatoribus adinventæ sunt, ut prohi ab improborum assultu & temeritate defendantur.

83 Quamobrem D. Chrysof. in Epist. ad Roman. serm. 23. innumera, ait, bona Civitatibus per Magistratus proveniunt, quæ si sustuleris, omnia simul pessum ibunt: ita ut neque urbes, neque agri, neque domus, neque forum aut aliud quippiam consistere queat, sed omnia simul subvertantur, potentioribus imbecilliores impunè devorantibus. Videatur Althufius in sua Polit. cap. 16. pag. m. 168. & seqq.

84 Num ex contractibus & pactionibus Subditorum obligetur Universitas? Res plana & liquida est. Cum enim ex num. 68. ne quidem singuli pro singulis Civibus obligentur; multò

minùs Universitas obligari poterit ex actis & pactis singulorum: sicut enim cum juribus privatorum nihil habet commune; ita nec obligationibus eorum onerari se patitur. Grotius lib. 2. cap. 21. §. 2. num. 1. Nisi fossitan ex jussu Universitatis, aut incommodum ejus conventio successerit. Minùs adhuc ex singulorum delicto Universitas obstringitur: nam, quia nulla est Civitas, quæ non improbos aliquando Civos, imperitam multitudinem semper habeat, prout Rhodii apud Senatùm proposuerunt; difficile accideret Universitati, delicta singulorum luere, & toties nocentem argui, quoties nocentes peccant. Ut rectè Livius apud Grotium d. l. monuerit, ne unius amentiam Quintius & Legati Civitati assignarent; suo quemque periculo furere. Præterquam si Universitas delicti participem se fecerit, quòd, cum sciret & posset, delinquentes non impediverit: neque verò, ait Cicero in Pison. multum interest, præsertim in Consule, utrum ipse perniciosus Legibus, improbis concionibus Rempublicam vexet, an alios vexare patiatur. Grotius ibid. num. 2. Repetantur in lib. 3. cap. 2. num. 100. & seqq.

C A P U T IV.

De Cessatione & Desitione Subditorum.

Subditus quis generatim esse desinit bifariò modò, vel juxta voluntatem, vel contra voluntatem. Juxta voluntatem id accidit potissimùm emigratione, exemptione, præscriptione. Contra voluntatem contingit ejectione, captivitate, & dissolutione totius Civitatis. De singulis hisce modis in particulari differere, &, clausà dissertatione, toti Operi finem imponere, statutum manet.

S E C T I O I.

De Modis, quibùs aliquis juxta voluntatem Subditus esse desinit.

S U M M A R I A.

1. Voluntarie quis desinit esse Subditus emigratione.
2. Cuilibet enim licitum est, à sua Civitate recedere. 3. Allegatur authoritas Ciceronis. 4. & seq. Ponitur & removetur objectio. 6. Juxta

Grotium non licet gregatim discedere. 7. & seqq. Licet verò secundum Pufendorfium. 10. & seqq. Conciliatur utraque sententia, & illa per modum exceptionis, ista per modum regulæ recipitur. 13. An

*An Summa Potestas libertatem emigrandi circum-
scribere valeat? 14. & seqq. Defenditur opinio
affirmativa, & impugnatur negativa. 16. & seq.
Ampliatur affirmativa, quando accedit nexus
alius. 18. & seq. Dilatat, quando migraturo
destrahitur aliqua bonorum portio. 20. Sub-
ditus, emigram sine licentia in tali hypothesi, pu-
nitur. 21. Tollitur etiam Subjectio cum volun-
tate per exemptionem. 22. & seqq. Ostenditur
per exempla, posse quem esse in territorio, nec ta-
men territorii Domino subiectum. 26. & seq.*

*Quande unus aut alter ex Subditis eximitur, non
inducitur vera alienatio. 28. Aliud est, si plu-
res cum suo districtu eximantur. 29. Tales
enim revocari possunt. 30. Exemptio probatur
difficilis. 31. Subjectio cum voluntate tollitur
quoque praescriptione. 32. & seqq. Potest fieri
cum bona fide. 36. Et, si incipiatur ab anteces-
sore, compleri ab herede. 37. & seq. Nulla est
absurditas, hominem plane liberum admittere.
39. & seq. Perturbata possessio manuteneri &
conservari potest.*

§. I.

De Emigratione.

Primus modus, quò volunta-
riè tollitur Subjectio, est emi-
gratio, Jure Gentium & Na-
turali omnibus, qui in Civi-
tatem se se associant, concessa: li-
cèt enim, qui Civitatem initiò consti-
tuerunt, singulos obstrinxisse videantur,
ut vires in commune conjungant
& contribuant; veluti relucet ex as-
fertis in *lib. 1. cap. 2. à n. 180.* non ta-
men credendum est, eos tam arctam
obligationem sibi imponere voluisse,
ut quasi glebæ adscriptitii à loco non
amplius discedant: partim quia con-
tingit persæpe, ut publicum Regimen
privatis cujusque rationibus non ex-
pediat: partim quia commodiorem
alibi sedem figendi, ac dotes animi,
quas in patria non adeò æstimari quis
cernit, in exteris regionibus seu ex-
colendi seu applicandi, subinde se of-
fert occasio: partim quia & ipsi Civi-
tati convenit, Civibus emigrandi li-
centiam concedere, ut in locum di-
scedentium aliunde meliores & aptio-
res substituuntur. Böhmer in *Intro-
duct. ad Jus Publ. Univers. part. spec. lib. 3.
cap. 2. §. 18.* Et huc respexit Ci-
cero in *orat. pro Balbo: Jure nostro, in-
quiens, neque mutare Civitatem quisquam
invoitus potest, neque, si velit, mutare non
potest; & post pauca: ex omnibus Civi-
tatibus via est in nostram, nostrisque Civi-
tibus patet iter ad cæteras Civitates; & pau-
lò post: ò Jura præclara atque Divinitus
jam inde à principio Romani nominis à ma-
joribus nostris comparata, ne quis invoitus
Civitate mutetur, néve in Civitate maneat
invoitus. Hæc sunt enim fundamenta fir-
missima nostræ libertatis, sui quemque juris*
P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

& retinendi & dimittendi esse dominum.
Grotius de *J. B. & P. lib. 2. cap. 5. §. 24.
n. 2.* Vitriar. *ib. quest. 35.* Pufendorf
de *J. N. & G. lib. 8. cap. 11. §. 2.* Hertius
in *differt. de Subject. territor. §. 21.* Ertl
de *Superior. Territor. appar. 8. pag. m. 149.*

Neque dicas: patresfamilias in pacto,
quò Civitatem constituerunt, se invi-
cem obligasse, ut alter alteri conjun-
ctus fiat, & singuli singulis nexu co-
hæreant; consequenter absque com-
muni consensu recedere non posse.
Siquidem & aliæ societates, quantum-
vis pacto colligatæ, unius voluntate
dissolvi possunt, si neque fraus inter-
cesserit, neque fociis ex intempestiva
renuntiatione malum quoddam ac-
cesserit: ut proinde æquali jure Socie-
tas Civilis dissolutionem patiatur, si
cæteris concivibus nullum inde præ-
judicium eveniat; præcipuè cum, ut
fermocinatur Pufendorf *d. §. 2.* multæ
Civitates parum curent, an sui Cives
migrent, quò multitudine hominum
laborent, & potius circa eam mi-
nuendam sint sollicitæ.

An verò non tantum liceat recede-
re singulis sigillatim, sed etiam cater-
vatim aut gregatim? Citati Autho-
res non conveniunt. Enimverò Gro-
tius *d. l.* asserit, fatis expeditum esse,
id non licere ex necessitate finis, quæ
jus facit in moralibus: quia nimirum,
ut explicat Muelen *ib. in Comment.* hoc
modò maximè debilitatur Civitas;
quò autem magis debilitatur, eò ma-
gis exponitur invasioni inimicorum
& hostium, utpote qui vehementius
accenduntur, & alliciuntur ad inva-
dendum vicinum, cujus vices disces-
sione

Qqqqq

- 7 sione plurimorum Civium maximè imminutas noverint. At Pufendorf *d. cap. 11. §. 4.* non putat, discrimen assignari posse, cur non liceat è Civitate pluribus discedere, si liceat, singulis: quòd enim hęc vià debilitetur Civitas, non dat ei jus, invitum Civem retinendi; nec Civis injuriam facit Civitati, si futurum aliquod commodum, nondum debitum, suò discessu intercipiat. Neque verò, ait, necessum est, ut hęc Civitas tot myriades Civium habeat, aut vicinis semper sit formidanda; non magis, quàm ut hic vel ille privatus tot milia possideat, quorum utrique tamen per media illicita nihil subtrahendum.
- 8 Neque exinde sequitur, Societatem Civilem inter homines penitus tolli: quoniam corruptio unius est generatio alterius; & unius decremента alteri incremento cedunt. Natura quippe Civiles esse Societates in genere humano jam multiplicato voluit, sed ut hęc vel illa Civitas perpetua florensque subsisteret, nuspiam jussit.
- 9 Ego sententiam Pufendorffii per modum regulæ, Grotii verò doctrinam in modum exceptionis accipi posse, sentio. Siquidem per se loquendò, quòd concessum est singulis, etiam pluribus concedatur, oportet.
- 10 Sed quia nec singulis permissum est, à sua se Civitate separare, quando specialiter ipsius interest, puta quòd certum munus quis obeat, aut magnum æs alienum sit contractum, aut bellum vel obsidio immineat, nec alius, qui vices discedentis suppleat, substitui valeat; prout tam Grotius *d. §. 24. num. 2.* quàm Pufendorffius *d. cap. 11. §. 3.* consentiente Böhmerò *d. cap. 2. §. 19.* admittunt: ideò integræ catervæ, familiæ, aut corpori longè majori cum difficultate permissum erit, simul & semel aliorsum migrare, quando Civitatis utilitas exinde graviter periclitatur, uti plerumque in periculo est, ubi aliunde non est satis populosa, & in locum emigrantium alia capita non substituuntur.
- 11 Num Summa Potestas emigrandi licentiam circumscribere, & prohibere valeat, ne quis ejus injussu discedat? Disputant Doctores nostri. Quidam,

ut refert Böhmer *d. l. §. 21.* talem Legem, ut inhumanam, censuerunt esse invalidam, quòd libertati Naturali adversetur, & contra Jus Gentium pugnet, contra quòd Princeps nihil disputare possit. At Grotius *d. l. n. 1.* Böhmer *d. §. 21.* Vitriar. ad Grot. *d. l. q. 36.* Muelen *ib.* Hertius *ubi supra §. 26.* & potissimi ejusmodi prohibitionem ut validam & licitam defendunt. Enimverò Jus Gentium, propriè tale, non imperat, ut cuius Subdito indiscriminatim detur facultas emigrandi: utpote cum Gentium, quà talium, minimè intersit, possitne Civis domicilium suum deserere, nec ne. Libertas quoque Naturalis ita comparata est, ut in statu Civili juxta exigentiam boni publici restringi queat, quò minus in actum secundum pro suo arbitrio exeat, veluti deductum est tum in hoc *lib. cap. 2. num. 43.* & *lib. 3. cap. 2. num. 121.* Ut adeò nil obstet Summæ Potestati, prohibere volenti, ne quis ejus injussu à Civitate recessum faciat. Atque hęc modò Danis, Scotis, Anglis, Moscovitis, Neapolitanis licentiam emigrandi denegatam esse, perhibet D. Ertl *cit. l. pag. m. 150.* jamque olim apud Argivos valebat illud Ovidii in *lib. Metamorph.*

- - Prohibent discedere Leges,
Pœnaque mors posita est patriam mutare volenti.

Amplius ista prohibendi facultas procedit in hypothese, quâ Subditus ex mancipatu, servitute, originariâ vel adscriptitiâ conditione, arctiori vinculo constringitur manere in obsequio erga Dominum suum: tunc namque citra injustitiam haud licet, servitiis dominicis se subducere, & in alienas terras, nesciente vel contradicente Dominò, commigrare. Böhmer *cit. cap. 2. §. 20.* Hanc ob rem quibusdam in locis receptum videmus, eos, qui ex uno in alium commigrant locum, habitandi & ibi negotiandi causâ non aliter ad jus Civitatis *zum Burger-Recht* admitti, quàm si Magistratûs sui, sub quo hætenus degerunt, literas testimoniales exhibeant, doceantque, se isthòc loci honestè

nestè vixisse, ac bonâ gratiâ discessisse, nec ullius Domini proprios esse homines. D. ab Andlern *Constit. Imp. verb. Burger n. 16.*

- 28 Fortius emigrandi licentia potest coarctari pensione aliquâ in eos, qui volunt emigrare, constitutâ, quam vulgò jus detractiois germanicè *Nach-Steuer* vel *Abzug* vocitare solent. Usus ejus jam tempore Cæsaris Augusti cognitus esse videtur, ut testatur *cit. Böhmerus §. 23.* fundaturque illius æquitas in hoc, quòd, cum discessurus commoda propè multa ex securitate & protectione Reipublicæ, in qua vixerat, perceperit, justum sit, ut in compensationem beneficiorum jure antidorali aliquod emolumentum eidem Reipublicæ relinquat. Pufen-
29 dorf *cit. cap. 11. §. 2.* Quænam ve-

rò aut quanta pars ab emigrante pendenda sit? Discendum erit ex singularum Civitatum consuetudine, dum aliquando à centum quindecim, subinde decem, interdum tres, quatuor, aut quinque floreni detrahuntur. *Besoldus Thes. pract. verb. Abschoß.* *Dietherus in Addition. ib. Wehner in observat. Pract. verbo Nach-Steuer.* D. *Ertl de Superior. Territ. cit. loc. pag. m. 145.*

Quòd si Civium quispiam absque Civitatis, aut eorum, qui Civitatem regunt, autoritate è loco, ubi emigratio est vetita, discesserit, competit Civitati & ipsius Rectoribus vel actio ad Civem vindicandum, aut revocandum; vel facultas repossendi multam ob delictum, quòd sine venia discesserit, uti perhibet D. ab Andlern *cit. verb. Burger num. 17.*

§. II.

De Exemptione.

- 21 Secundus modus est Exemptio, quâ ex benignitate Summæ Potestatis aliquis, qui in territorio illius habitat, à Subjectione eximitur: nec enim excedit facultatem Summæ Potestatis, unum aut alterum, de se aut Republica bene meritum, tantoperè honorare & extollere, ut, quamvis ex domicilio, quod contraxit in ejus ditione, Subditus sit aut esse debeat, nihilominus à Subjectione vel ex toto vel ex parte liberetur.

- 22 Neque opineris, esse implicantiam in terminis, ut aliquis eximatur ab Imperio Summæ Potestatis, & nihilominus remaneat in ejusdem ditione seu territorio: cum ex *lib. 2. cap. 3. num. 53.* omnes, qui in territorio sunt, illius Summam Potestatem agnoscere teneantur. Siquidem, ut patulum fit ex *eod. cap. n. 56.* potest aliquis esse intra territorium alterius Principis, & tamen illius respectu nullam profiteri Subjectionem; veluti si Princeps Supremus ad Principem æquè Supremum amicitix vel alterius negotii cau-

- 23 sâ veniat. Id ipsum de Legato, quòd Regi vel Reipublicæ, ubi Legatione fungitur, obnoxius haud sit, etsi longiori tempore inquam nectat, in *lib. 4.*

cap. 4. sect. 5. ostensum est. Pariter 25 in Imperio Romano-Germanico frequenter unus Status in alterius Status regione vel provincia cum exemptione degit; multæque Civitates Imperiales in Principum & Statuum provinciis sitæ, non tamen subjctæ esse deprehenduntur. *Ertl de Superior. Territor. appar. 2. pag. m. 37.*

Quòd si persuasum tibi habeas, alienationem Imperii non esse in libera Imperantium facultate, sicut ex *d. lib. 2. cap. 2. à num. 113.* colligitur: proindeque consensum eorum, qui cæterò quin suffragiò suò alienationes corroborare jure debent, adhibendum esse. Id imprimis non obtinet in Regnis patrimonialibus, ubi largissima & omnis limitis expers potestas Imperantibus competit. Deinde in Regnis non-patrimonialibus non videtur alienari Imperium, quando unus aut alter Subditus à Jurisdictione Suprema liberatur, sed idem ferè censetur fieri, quod accidit in emigratione, dum quasi ex finibus Regni excessisse creditur, qui, dum intra fines commoratur, Regiæ Potestati non amplius subijcitur.

Dixi studiosè: quando unus aut alter 28
Sub-

Qqqqq 2

Subditus &c. Nam, si plures Subditi, notabilem districtum in Regione quadam inhabitantes, unà cum eodem districtu à Summæ Potestatis Imperio eximerentur, firmiter teneo, veram tunc alienationem quoad partem Imperii fieri, quæ, nisi consensus Regni seu Statuum & Ordinum accesserit, subsistere nequit, uti *cit. l. n. 114.* dictum est. Et hinc, ubi exemptio perperam esse facta supponitur, verissimum existimo, quod tradit D. Ertl. *d. appar. 2. pag. m. 51. & seq.* posse ejusmodi Subditos revocari sub jugum, & nî sponte velint, armatâ manu compelli. Vasquius *Illustr. contr. lib. 2.*

contr. 82. num. 19. Quemadmodum ex eodem Ertelio & illud arbitror indubitatum esse, quòd, si quis non tantum ab inferiori Jurisdictione, sed etiam à Suprema Potestate, in cujus Regno domicilium habet, se exemptum esse prætendat, ad evincendam suam intentionem argumentis planè solidis & urgentibus uti teneatur: cum fortissima & invincibilis ferè præsumptio suffragetur nedum Supremis Imperantibus, sed etiam subalternis Principibus & Proceribus, omnes, qui in eorum ditionibus & territoriis longiori præsertim tempore commorantur, pro Subditis reputari.

§. III.

De Præscriptione.

³¹ Tertius modus, quò voluntariè cessat Subjectio, est præscriptio: nam quia in *cit. lib. 2. cap. 2. à num. 184.* ubertim declarari, à toto Populo Potestatem Summam privilegiò temporis immemorialis acquiri, & Statum Monarchicum in Democraticum converti posse; jam omne mihi dubium exemptum est, quin libertatem à Subjectione tanti temporis intercapidine justè & ritè comparare liceat. Itaque præ cæteris Authoribus in specie tradit Vitriarius *Institut. Jur. Publ. lib. 2. tit. 4. num. 1.* & Pfeffinger *ibid. in not. lit. a.* Ratio est evidens: tum quia cæteris paribus Jura sunt proniora ad tollendam quàm imponendam obligationem: tum quia minus detrimentum sentiunt Imperantes, si totus Populus v.g. jugum excutiat, quàm si aliqui ex Subditis Imperio se subducant.

³³ Equidem difficile videri posset, quomodò Subditus aliquis in particulari contra Summam Potestatem libertatem à subjectione præscribere queat, cum neque bonam fidem habere, neque tantò tempore, cujus initium ignoratur, supervivere valeat.

³⁴ Sed quoad primum respondet citatus Vitriarius, in præscriptione immemoriali bonam fidem nequidem ab ipso Jure Civili requiri, solumque temporis lapsum attendi; id quod absolutè

recipere nolim, dum in mea *Jurisprud. Canonico-Civ. lib. 1. tract. 2. cap. 5. à n. 58.* bonam fidem ad omnem præscriptionem positivam, quâ scilicèt aliquod jus in præscribentem transfunditur, desideravi; licèt ad præscriptionem privativam, quâ præscribens ab onere vel obligatione liberatur, nil aliud efflagitaverim, quàm ut quis nihil egerit aut commiserit, obligationi suæ contrarium. Quidquid tamen de hoc ³⁵ sit, in *cit. lib. 2. cap. 2. num. 194.* satis explicavi, etiam in illa præscriptione, quâ Populus, antehac Subditus, adipiscitur Summum Imperium, bonam fidem statim ab initio præscriptionis suffragari posse; idque firmatur ex hoc, quia Subditus ex privilegio exemptionis, in speciem validò; sed forsitan à parte rei nullò, perfacile sibi dictamen prudens formare potest, se non amplius Summæ Potestati in sua Civitate obnoxium esse. Quoad secundum ³⁶ opus haud est, ut quis tantò supervivat tempore, quousque memoriam hominum excedat: cum præscriptionis tempora ab antecessore in successorem universalem rectè transmittantur, & præscriptio, à vivente incepta, ab hærede ipsius justè tum continueatur, tum compleatur.

Dices, eum hominem, qui ab omni ³⁷ Potestate Superiori eximitur, esse ace-

acephalum, & finè Capite; cùm tamen ex Divino mandato *Rom. 13.* edocæamur, omnem animam Potestatibus sublimioribus fideri Subditam, & sic nullam existere, quæ Superiorem non recognoscit.

38. Resp. mandatum Divinum intelligi debere in sensu accommodo, ne & ipsos Principes Supremos comprehendat. Cæteroquin ex *lib. 1. cap. 1. à num. 1.* notum est, in statu Naturali homines, extra Societatem Civilem viventes, esse liberos, nulliusve Superioris nutui subjectos; nec tamen ullum inde absurdum aut inconveniens resultare: cur igitur, qui in statu Civitatis unus erat ex Subditis, non possit mediante præscriptione recuperare libertatem Naturalem, quin absurdum aut inconveniens sequatur?

Urgebis: vix esse credibile, ut, qui sedem fortunarum suarum in Regno vel Principatu locavit, possessionem libertatis quietè continuet, dum mille, ut ita dicam, occasiones se offerunt, quibus ad tributa solvenda, subeunda judicia, exequenda mandata, non verbis tantum moneatur, sed etiam multâ, poenâ, carcere compellatur.

Resp. esse quidem unum ex casibus rarioribus, si per tempus immemorabile in tranquilla immunitatis possessione relinquatur; interim, quidquid molestiæ aut turbarum ab extrinseco advenit, possessionis justitiæ nihil officere, nisi possessor ultrò acquiescat, ac jus suum interpositâ protestatione salvum habere nolit: quandoquidè qui ab alio interpellatus interpellanti non cedit, possessionem suam efficit firmiorè.

SECTION II.

De Modis, quibus contra voluntatem quis Civis esse desinit.

S U M M A R I A.

41. Subjectio tollitur expulsionem. 42. Qua tamen pro libitu Reipublica fieri nequit. 43. & seqq. Discrimen inter emigrationem & expulsionem assignatur. 46. Expulsionem subinde supplet colonia. 47. Qui non est Civis, pro libitu dimitti potest. 48. Ex delicto potest expelli Civis. 49. In specie si præstata non præstiterit &c. 50. Deditio tollitur Subjectio respectu Civitatis dedentis. 51. & seq. Postquam deditus est receptus. 53. & seq. Aliqui putant, receptione etiam non factâ, tolli jus Civitatis prioris. 55. Quibus

non subscribitur. 56. Receptus & reversus non recuperat jus Civitatis. 57. Disparitas inter captivos & deditos. 58. Subjectio denique tollitur dissolutione Civitatis, qua dicitur vel materialis; 59. Vel formalis. 60. Utraque sufficit ad solvendam Subjectionem. 61. Dissolvatur quidem, quoniam Civis remanere debeant ad servandam Civitatem? 62. & seq. In municipiis tamen verius esse censetur, quod Civitas possit servari in uno. 64. Conclusio totius Operis.

S. I.

De Expulsione.

41. **C**ontra voluntatem tollitur Subjectio comprimis Expulsionem. Et posset quidem videri, Reipublicæ licitum esse, pro suo libitu quempiam ex numero Civium dimittere: quoniam ex dictis à *num. 1.* Subditis quoque liberum est, à Civitate emigrare. Sed 42. tam ex Cicerone in *cit. supra oratione pro Balbo* liquet, inter fundamenta libertatis reputari, ne quis invitus Ci-
- P. SCHMIER JURISPR. PUBL. UNIVERS.

vitae mutetur; quàm ex Pufendorffio *de J. N. cit. lib. 8. cap. 11. §. 6.* relucet notabile discrimen inter expulsionem & voluntariam emigrationem: qui enim in Civitatem aliquam concedit, omnes suas rationes, saltem in præsens, eidem velut illigat, quas turbari aut everti necessum foret, si quolibet tempore posset expelli: quod cùm odiosum sit, Civis hoc quoque à Civitate quasi stipulari intelligi-

R r r r r

telligitur, ne contra voluntatem præ-
44 ter meritum possit ejici. Civitas

è contrario fortunas suas uni alterive
Civi vulgari non superstruxit; adeo-
que nihil aut parum ipsius interest, si
is, exceptis casibus in *num. 11.* pro sua
45 libertate emigret. Nec inviden-

dum est, ait *cit. Pufendorf.* plusculum
hìc licere Civi quàm Civitati. Nam,
ubi ille ad arbitrium Civitatis se se non
composuerit, facile potest in ordi-
nem redigi. Civi autem, si administratio
Reipublicæ displicuerit, nihil aliud reli-
ctum quàm patientia aut emigratio.

46 Interim, si nimium excrescat multi-
tudo Civium, medium evacuandi
suppeditant coloniæ, ac Cives vel inu-
tiles, vel suspecti, vel supervacanei è
Civitate populosa ad regionem aut
locum, minus habitatum aut popu-
losum, ducuntur; impari tamen ef-
fectu, dum subinde manent pars Ci-
vitatatis, unde emittuntur; interdum
foedus quoddam cilentelare contra-
hant, ad reverentiam Civitati origi-
nariæ exhibendam obligati. Pufendorf
d. §. 6. Hertius *Prud. Civit. p. 1. sect. 5.*

47 §. 16. & *sect. 12. §. 11.* Quin &, qui
Civis non est, sed tantum incola aut

accola, sicut ex sola Civitatis gratia,
precario quasi ibidem degere permis-
sus est; ita, si rursus incipiat Civitati
displicere, absque causa relevante dim-
mitti valet.

Itaque Civis aliquis contra volunta- 48
tem suam ex Civitate nequit expelli,
nisi ob delictum aliquod indignum se
fecerit, quò minus in Civitate dein-
ceps toleretur, juxta illud Ciceronis
pro *domo sua*: *hoc jus à Majoribus prodi-
tum, ut nemo Civis Romanus Civitatem pos-
sit amittere, nisi ipse auctor factus sit.* Pu-
fendorf *d. cap. 11. §. 7.* Hertius *de Sub-
ject. Territ. §. 21.* Agit namque Civi-
tas, sicut Medicus, &, ubi membrum
aliquod putridum reperit, illud rese-
cat, ne contagium ulterius serpat, &
in plura Politici Corporis membra
grassetur. In specie verò Cives ad 49
vendenda bona & emigrandum cogi
posse, si ex contumacia prorsus incor-
rigibili census & tributa non præstite-
rint, nec tantum Dominis suis refrac-
tarios, sed etiam Vicinis graves &
scandalosos se exhibuerint, post Ber-
lichium, Manzium, Bossium tenet.
D. Ertl *de Superiorit. Territ. aphor. 8.*
pag. m. 148.

§. II.

De Deditione.

50 **C**ontra voluntatem tollitur etiam
Subjectio Deditione: nam, si
Civis abs sua Civitate propter
injuriam, alteri Civitati illatam, ejus-
dem discretioni dedatur, quatenus
ob istud factum causam belli remo-
veat, is, postquam receptus fuit, cessat
esse Civis Civitatis dedentis, utpote.
quæ jus, quod habuerat, in alteram
Civitatem transtulisse censetur. Pu-
fendorf *d. cap. 11. §. 9.* Dico no-

51 tantanter *postquam receptus fuit*: antequam
enim recipiatur deditus, non videtur
jus Civitatis anterioris amittere: quia
deditio, ut arguit citatus Author, in
se est tantum translatio juris illius,
quod Civitas habet in suum Civem,
facta alteri Civitati, non autem mera
52 abdicatio vel renuntiatio; nisi fortè
sub conditione secuturæ receptionis:

adeoque deditio in se non privat ali-
quem jure Civitatis, præterquam ubi
secuta est receptio; Cicerone *pro Cæ-
cina* hoc ipsum roborante, ibi: *Civis,
quem pater patratu dedit, si non est ab
hoste receptus, retinet integram causam &
jus Civitatis.*

Equidem apud Romanos acriter 53
quondam hoc super articulo disputa-
tum erat, Publ. Mutiò Scævola dicen-
te, ac defendente, eum, quem Popu-
lus dedidisset, non aliter è Civitate ex-
pulsus videri, ac si fuisset igne &
aquâ interdictus, uti patet ex *l. ult. ff.
de Legation.* Quin & Henniges ad 54
Grotium *lib. 2. cap. 21. §. 4.* in hanc opi-
nionem transit, fundamentum suum
ponens in ipsa deditiois formula:
*quandoquidem bicce homines noxam nocue-
runt, ob eam rem hosce homines vobis de-
do:*

do : quàmprimum autem, ait ille, aliquid dedo, eò animò, ut meum esse desinat, continuo desinit meum esse, etiam non expectatà alterius acceptatione, quæ ad dominium amittendum nihil operatur, sed saltem efficit, ut res dedita fiat accipientis, non ut desinat esse deditis.

55 Verùm in hærendum est priori sententiæ, quam etiam tuentur Pomponius *d. l. ult.* Grotius *d. cap. 21. §. 4. n. 7.* Vitriarius *ibid.* & communiter Interpretes, ac dicendum, in deditioe, etiam quæ sub formula recitata fit, non hunc esse animum, ut deditus esse desinat deditis, sed tantum, ut alter, cui deditur, jus habeat, de illo statuendi, quod voluerit; proindeque, sicuti jam dictum, non est abdicatio prioris juris, præterquam sub conditione, si deditus simul receptus fuerit. Imò, ut loquitur citatus Vitriarius, deditio jus nullum dat aut adimit, quia tan-

tum est factum; quod executionis tollit impedimentum; sicque decreto aliquò aut judiciò opus est, antequod, sicut in aliis causis, ita & hæc jura & bona non amittuntur, sed manent ejus, cujus antea fuerant.

Planè si deditio quidem recepta, receptus tamen casu aliquo redierit in patriam, jus Civitatis ipsò factò, citra novum beneficium, haud recuperat; uti respondit Modestinus in *l. eos qui 4. ff. de Captiv. & postlim.* Quantumvis enim captivi, ab hoste reversi, gaudeant jure postliminii; dediti nihilominus privilegium hujusmodi non participant: quia jus postliminii illis tantummodò prodest, qui suà Civitate invità & non-consentiente in aliorum potestatem devenerunt, non quos ipsa Civitas ultrò aliorum potestati consignavit. Grotius, Pufendorfius, Vitriarius in *locis antea citat.* & alii Commentatores.

§. III.

De Dissolutione Civitatis.

58 **C**ONTRA voluntatem demùm Subjectio tollitur dissolutione Civitatis, quæ ad normam dictorum in *lib. 2. cap. 4. à num. 82.* dupliciter contingit, aut interitu Corporis, aut cessatione unionis. Interitus Corporis dicitur aliàs dissolutio materialis, quando scilicet Populus, Civitatem constituens, planè extinguitur aut perit, aut quòd mari absorbeatur, aut terrà concutiatur. Cessatio unionis alioquin dissolutio formalis appellatur, contingitque, quando ratio Corporis tollitur, ac nexus & unio inter membra Societatis Civilis distrahitur, uti si propter contagionem aut dissensiones Cives non amplius inter se conveniant, aut Cives singuli pedetentim distracti diversis Civitatibus accrescant, sive libertatem personalem retineant, sive ad servilem conditionem detrudantur. Utrovìs autem modò dissolutà Civitate, hòc ipsò quòd pereat fundamentum relationis inter Corpus & membra, perit etiam relatio & de-

nominatio Civis & Civitatis. Pufendorf *de J. N. lib. 8. cap. 12. §. 9.* Grotius *de J. B. lib. 2. cap. 9. §. 4. & 5.* Et, tametsi lis, de qua memini in *cit. nostro lib. 2. cap. 4. num. 89.* necdum sopita sit, utrùm Civitas, quæ Summò Imperiò est instructa, retineat idem Imperium, quando ad tam paucos redigitur, ut Populi nomen & proprietatem perdat? Dum Grotius *d. §. 4. in affirmativam;* Pufendorfius autem *d. cap. 12. §. 8. in negativam* propendet: attamen, si Civitas aliqua inferior, aut municipalis, Summò Imperiò destituta, ad paucos redigatur, illius jura etiam in uno conservari posse, docemur ex Jure Romano in *l. 7. §. 2. ff. Quod cujusque Universitat. nomin.* ubi Iustus Ulpianus ita loquitur: *sed si Universitas ad unum redit, magis admittitur, posse eum convenire, & conveniri: cum jus omnium in unum reciderit, & stet nomen Universitatis.* Et idè, cum Civitas & Universitas in paucis & uno remanere valeat, ex eo, quòd plurimi Cives

Cives deficere inceperint, nullatenus sequitur, reliquos, adhuc superstites, desinere esse Cives. Manent siquidem Cives, si non in actu, saltem in habitu & jure; dummodò eâ mente sint constituti, quòd de adsciscendis Collegis, & restaurandò decedentium numerò, quàmprimùm licuerit, prospicere & providere velint. Pufendorf *cit. cap. 12. §. 8.*

64. Atque hæc de Subditis, eorumque juribus & obligationibus dicta, quamvis ad singularum Gentium & Nationum mores nimium brevia aut pau-

ca videantur, pro instituti nostri ratione, quâ ea duntaxat eruere & adstruere conatus sum, quæ ex Jure Naturæ & Gentium ad omnium Populorum obligationem & usum pertinent, sufficere debent. Itaque cum hoc libro quinto, de Subditis inscripto, totum Opus, quod de Nobilissima Jurium omnium disciplina, Jurisprudencia nempe Publica Universali, Divinò Numine favente, adornare, & in hæc pagellas constringere studui, eò sine finio,

UT IN OMNIBUS GLORIFICETUR
DEUS.



IN-



INDEX RERUM ET VERBORUM.

Numerus primus indicat paginam; secundus indigitat notam marginalem.

A.

Aaron.

A Aroni & Descendentibus in Lege antiqua competit Dignitas Sacerdotalis. 147. 36.

Abel.

Abel primus religionem erga DEUM per Sacrificium contestatus est. 145. 24.

Abraham.

Abraham in quo statu fuerit? 34. 97. & seqq.

Academia.

Academiae unde dictae? 409. 105. Earum tenuia initia. ib. 106. Gloriosior progressus. ib. 107. Debent habere jurisdictionem aliquam. ib. 108. Et potestatem conferendi Gradus. ib. 109.

Actio, Actus.

Actiones hominum publicae sunt objectum Jurisprudentiae publicae. 3. 17.

Actiones hominum quae talium, & quae Christiani sunt, bene discernuntur in Jure Divino. 8. 55. & seqq.

Actiones justae an simul utiles? 4. 27. 28.

Actiones publicae & privatae sub ratione honesti vel laudabilis considerat Ethica. 5. 36.

Actiones omnes sub ratione boni vel mali examinat Theologia Moralis. 6. 37.

Actiones moraliter malae sub poenam cadunt. 171. 71.

Actus interni non subjacent poenae temporali. 176. 111. Nisi cum externis conjungantur; ibid. 112.

Adam.

Inter Adamum & Evam erat status civilis. 13. 3. & 7.

Adami posterii potuerunt existere in statu Naturali. ib. 8. & seqq.

Qualiter Eva fuerit Adamo subiecta? 27. 29. & seqq.
An Adamus & Eva habuerint perfectam familiam? 35. 103.

Adamus habuit regnum quasi-Monarchicum. 47. 15.

Adoptio. Adoptivus.

Adoptio est assumptio adjutoris seu Successoris Rege vivente; 89. 13.

Adoptivi in Regnis non succedunt. 91. 29.

Advocatia. Advocatus.

Principes temporales sunt Advocati Ecclesiae. 161. 137.
In quonam consistat officium Advocatae? ib. 138.

Aequalitas. Aequalis.

Rectores Civitatum inter se sunt aequales. 15. 25.
Inter aequales datur status naturalis. ib. 24. Nec locum inter eos habet praecedentia. ib. 25.

Aequalitatis commodum. 55. 79. 80. Incommodum. 56. 87. 88.

Aequilibrium.

Aequilibrium seu bilans Potentiarum quid sit? 253. 149. Fundatur in meru vicinae potentiae. ib. 151.
Aufert jus tertio quaesitum. ib. 152. Adversatur Divinae providentiae. ib. 153. & 254. 154. Est remedium pejus malo. ib. 156.

Agricola.

Agricolae inter viros subditos referuntur. 404. 62. 63. In bello sunt impunes. 265. 236.

Alexander.

Alexandri Severi pulchra sententia. 125. 29.
Responsum piratae ad interrogationem Alexandri Magni. 98. 88.

Memorable dictum Scytarum ad Alexandrum M. 125. 34.

Nabarzanis literae ad Alexandrum M. 126. 41.

Index Rerum & Verborum.

Alexander M. à Lucano & Seneca notatus. 247. 95.

Alienatio. Alienare.

Summa Potestas patrimonialis liberè potest alienari. 100. 108. Non patrimonialis alienari potest in statu Democratico. 101. 112. Non etiam in statu Monarchico vel Aristocratico. ib. 113.

An ad partis alienationem requiratur assensus ipsius partis? ib. 114. & seqq. Valet saltem in favorem partis. ib. 118. Quia & in odium, si casus necessitatis vel utilitatis publicæ concurrat. ib. 119.

An Regni alienatio, sine consensu Procerum facta, auferat alienanti Summam Potestatem? 135. 120.

De alienatione bonorum Rerum ex causa pacis. 311. 98. & seqq. Vid. *Pax. Bona.*

Amicus. Amicitia.

Ubi amicitia, ibi jus est. 6. 39. Natura vult nos amicos esse. 14. 17.

Licet amicum, bello involutum, defendere, etiamsi nec focum nec foederati simus. 259. 201.

Amicus sentit injuriam, amico illatam. 260. 204.

Amicitiam legem, qui violat, non dat causam justam ad bellum. 323. 202. Nisi specialiter pax antecederet sub amicitiae lege contracta fuerit. ib. 203. Non tamen id præsumendum, præterquam si de animo maligno aperte constet. ib. 205.

An peccet in legem amicitiae, qui subditos alienos in suam ditionem recipit? ib. 206.

Fœdus & amicitia interdum pro eodem accipiuntur. 344. 7.

Quænam fœderatis & amicis sint communia? 385. 131. Vid. *Fœdus.*

Amnistia.

Amnistia primum ferè omnium pacificationum caput est. 309. 80. Ejus descriptio. ib. Formula ibidem. 81. Æquitas. ibidem. 82. Origo ib. 83. & 316. 84. 85. 86. Censetur inesse paci, tamen non exprimitur. ib. 87.

Amnistiae effectus latissimus. ib. 88. Ad ea, quæ acciderunt ante bellum, non extenditur. ib. 89. Neque porrigitur ad ea, quæ vindictam non spirant. ib. 90.

Anarchia.

Anarchia quid sit? 61. 29.

Antoninus.

Antoninus Pius, uti & Marcus Aurelius Antoninus, deprædicantur. 124. 29.

Apanagium.

Liberis secundò genitís in Regno gentilitio debetur apanagium. 94. 55. Determinatio illius fieri debet à lege, consuetudine, vel agnatis. ib. 56.

Arbitrium.

Arbitriò deciduntur controversiæ bellicæ, 338. 342. Fit duplici modò. ib. 343. 344.

Arbitri, quorum pronuntiatio vim habet sententiæ, quale officium sortiantur? ib. 345. 346. Quis in dubio potestas arbitris censetur data? ib. 347. 348.

An arbiter, qui pronuntiat de principali negotio, possit etiam pronuntiare de possessione? 339. 350. & seqq.

Ab arbitrio provocari non potest. ib. 355. Subinde datur aliquid per modum appellationis. ibid. 356. 357.

Ejus exemplum illustre. ib. 358.

Pacis interpretatio arbitris committenda. 320. 181. Idem est de fœdere. 362. 169.

Aristocratia.

Aristocratia definitur. 49. 27. An detur in ea Summa Potestas? ib. 28. & seqq. Affirmatur. ib. 32. & seqq. Competit Collegio cuidam, ex paucis constituto. 50. 35. & seqq. Quot debeant esse Optimates? ib. 39. & seqq.

Aristocratia manet, si Senatores à Populo in perpetuum deputentur. ib. 43. Secus, si ad tempus & revocabiliter. ib. 44.

Aristocratiam non destruit Senatùs Præses. ib. 45.

Ad Conventus Aristocraticos tempora & loca sunt designanda. ib. 46. Debet etiam prævalere majoritas votorum. ib. 47.

Aristocratiae bona & commoda. 51. 48. & seqq. Mala & incommoda. ib. 54. & seqq.

Arma.

Armorum jus tum tractandorum, tum fabricandorum, est penes Summam Potestatem. 284. 405.

Ut subditi continuò in armis exercentur, consultum est. ib. 407.

Licet in bello arma venenata usurpare? 267. 259.

Armistitium.

Vid. *Inducia.*

Asylum.

Asyli jus Legatorum domibus competit ex sola benevolentia ejus, ad quem mittuntur. 386. 150. Non autem ex Jure Gentium vel Naturæ. ib. 151. 152. Exemplum Innocentii XI. Pontificis Maximi. ib. 153. 154.

Authoritas.

Authoritas Impetrantium est Imperiorum fulcrum. 220. 16.

Authoritas Officialium publicorum consistit in externo splendore & honore. ib. 17. & seqq. Vid. *Honor.*

B.

Beatitudo.

Beatitudo civilis est finis Civitatis. 40. 145. In quo consistat? ib. 146.

Bel-

Index Rerum & Verborum.

Bellum.

Sitne status naturalis status belli? 14. 12. & seqq.
 Bellum est modus acquirendi Summam Potestatem, si iustum fuerit. 97. 80. Non item, si iniustum. ib. 82. Etsi subinde bellum iniustum occasionem præbeat, adipiscendi Summam Potestatem. 98. 89. Nempe post intervallum temporis, subsecutâ patientiâ. ibid. 92. & seqq.

An bello primorum & præcipuorum Regnorum ortus debeatur? 96. 70. & seqq.

Bellum quid sit, & unde dictum? 234. 1. Est status seu conditio personarum. ib. 2. Per vim certantium. ib. 3. Quatenus inter se certant. 235. 4.

Num descriptioni belli inferenda sit autoritas Superioris? ib. 5. & seqq.

Belli divisio in publicum, privatum & mixtum. ib. 9.
 An hæc divisio bona, & an detur bellum privatum? ib. 10. & seqq.

Num Bellum privatum sit antiquius publico. 236. 16. & seqq.

Bellum publicum aliud solenne; aliud minus solenne: ib. 20. Bellum solenne requirit denuntiationem. ib. 21. 23. 24. Ita ut denuntiatio facta Principi omnibus ejus subditis & sociis facta censetur. 237. 25. Vid. *Denuntiatio*.

Bellum aliud defensivum aliud offensivum. ibid. 31.
 Hujus ulterior divisio. 238. 33.

Bellum aliud iustum, aliud iniustum. ib. 34. An ex utraque Bellantium parte iustum esse possit? ib. 35. & seqq.

Bellum defensivum humano generi coævum est. ib. 40. Bellum offensivum an Juri Gentium adscribendum? 239. 42. An etiam Juri Naturali? ib. 43. In quo sensu dicatur esse Juris Gentium? ib. 47.

An Bellum sit contra Jus Divinum novum? 240. 51.
 An Bellum contra Saracenos & Turcas sit licitum? ib. 52. & seqq.

Bellum movendum ab eo, qui Summam Potestatem habet. 241. 56. 57. Contra talem, qui eundem Summâ Potestate pollet. ib. 58. 59.

An alius, ac qui Summam Potestatem obtinet, jus bellandi habere possit ex privilegio? 242. 61. Aut ex præscriptione? ib. 62.

An aliquando detur obligatio bellandi? ib. 63.

Ad Bellum requiruntur Duces. ib. 64. Vid. *Dux*.
 Requiruntur etiam milites. 244. 77. Vid. *Miles*.

Ad Bellum desideratur justa causa. 246. 92. 93. Alia dicitur iustifica, alia suasoria, quæ posterior tamen non attenditur. 247. 96.

Causa Belli iustifica unde sumenda? ib. 97. & seqq.
 Quotuplex est injuria, quâ nostrum jus violatur, totuplex est Belli causa. ib. 100. Vid. *Injuria*.

Discrimen inter Bellum & judicium privatum. 248. 105.

Ad iustum Bellum non sufficit quælibet injuria, sed gravis sit, oportet. ibid. 106. & seqq. Debet etiam injuriatus pollere viribus propulsandi injuriam. ibid. 110. 111. 112. Debet insuper abesse omne periculum Reipublicæ. 249. 113. 114. De-

bet præterea abesse omnis spes, recipiendi congruam satisfactionem. ib. 116. Sive Bellum necdum sit susceptum. ib. 117. 118. 119. Sive jam inchoatum fuerit, utpote cum ab eo tunc desistendum sit. 250. 122. 123.

An ei, qui Bellum iustè movet, iustè resistatur? ibid. 124. & seqq.

An ad Belli iustitiam necessaria sit justa intentio? 251. 129. 130. Vid. *Intentio*.

Injusta Belli causa est sola utilitas ex Bello sperata. ib. 134. 137. Jus imperfectum, quod non fundat obligationem iustitiæ. ib. 136. 137. Denegatio matrimonii. 252. 139. 140. Modus seu titulus acquirendi dominium, in Jure Naturæ vel Gentium non fundatus. ib. 141. 142. Metus vicinæ potentia, nimium ærescentis. ib. 143. Vid. *Metus*.

Iustane an injusta sit Belli causa æquilibrium potentiarum? 253. 149. 150. Vid. *Æquilibrium*.

Quid juris, si Bellum, quod ab initio videbatur iustum, appareat postea iniustum? 254. 157. & seqq.

An sola infidelitas per se sit sufficiens ad Bellum contra Infideles? ib. 160. & seqq. Vid. *Infidelitas*.

An denegatio transitus militaris per alienum territorium sit justa bellandi causa? 256. 174. & seqq. Vid. *Transitus*.

Sitne prohibitio liberæ transvectionis mercium per provinciam justa bellandi causa? 258. 192. & seqq. Vid. *Merces*.

Utrum sit justa bellandi causa, ut quis adjuvet amicum, ab alio oppugnatum, esto nec socius sit, nec in auxilium vocatus? 259. 199. & seqq. Vid. *Amicus*.

Sitne justa bellandi causa pro alienis subditis, ut ab eis arceatur injuria Imperantis? 260. 207. & seqq. Vid. *Subditus*.

Liceatne Principi, de Belli iustitia dubitanti, Bellum movere? 261. 214. & seqq. Vid. *Dubium*.

Effectus Belli est jus occidendi hostes, & omnes, ex adverso divicantes, aut impediennes Belli persecutionem. 264. 227. 228. 229. Vid. *Hostis*. Non licet autem in Bello occidere infantes. ib. 232. Nec foeminas. 265. 233. Nisi conflictui se immisceant. ibid. 234. Nec personas Ecclesiasticas aut Religiosas. ib. 235. Aut agricolas. ib. 236. Aut mercatores. ib. 237. Aut eos, quorum genus vitæ abhorret ab armis. ib. 238. Aut captos. ibid. 239. Aut vitam salvam paciscentes. ib. 240. Aut dedentes se victori. ib. 241. Aut opinione probabili de iustitia Belli ductos, obtentâ jam victoria. ib. 242. Aut alios quoscunque innocentes, nisi indirectè ex necessitate finis bellici. ib. 243.

An personæ enumeratæ in Bello possint occidi, vel acerbius tractari, si talio exigatur? 266. 248. si terrore sit opus? ib. 249. si pertinacius restituta sit? ib. 250.

Effectus alter Belli est jus in res & bona hostilia. 267. 261. Quid liceat hac in parte spectatò Jure Naturali? ib. 262. & seqq. An liceat diruere arces & urbes? ib. 267. & seqq. An res, ad hostes non pertinentes? ib. An res innocentium? ib. 271. 272. Quid liceat circa res & bona hostium de Jure Gentium? ibid. 273. Quandonam res immobiles cedant in do-

Index Rerum & Verborum.

minium capientium? ib. 274. Quandonam res mobiles? 269. 275. 276. Quomodo hoc in passu forum internum & externum differant? ib. 277. 278. Quid concessum sit, urgente necessitate, vel securitate? 269. 280. Vid. *Hostis*.

An capta in Bello injusto fiant capientium? Rationes affirmandi. ib. 281. & seqq. Rationes negandi. 270. 284. & seqq. Nova instantia cum sua responsione ib. 288. & seqq. Nostra opinio. ibid. 292. Refelluntur rationes oppositæ. 271. 293. & seqq.

Cuinam cedant res, hostibus ablata? 272. 301. & seqq. Quid de distinctione inter res mobiles & immobiles, & actus publicos & privatos? ib. 306. 307.

An liceat in Bello integram civitatem militibus in prædam dare? ib. 308. 309.

An liceat capere vel diripere res sacras & bona Ecclesiastica? 273. 310. & seqq. An Ecclesias? ib. 314. 315. An alia loca pia? ib. 316. An vasa sacrata? ib. 317. Adversariorum ratio dissolvitur. ib. 318. 319. Affertur historia ex Didaco Sacedra. ib. 320. Adduntur exceptiones. ib. 321. & seqq. Vid. *Ecclesia. Locus*.

Tertius Belli effectus est jus in captivos & eorum descendentes. 275. 325. Vid. *Servitus. Captus*. Cessat apud Christianos. 276. 335. 336. Durat etiamnum apud Turcas. ib. 337. Cui connexum est jus seu imperium in victos. ib. 339. 340. An apud Christianos hodie obtineat? 277. 341. 342. An & quando tale imperium acquiratur? ib. 343. 344. Vid. *Religio*.

Ad effectus Belli spectat postliminium. 278. 351. Vid. *Postliminium*.

Capti in Bello apud Christianos arctius custodiri possunt. 279. 359. Nec ante dimitti, quam soluto lytro. ib. Vid. *Lyrum*.

Ad effectus Belli respectu subditorum reducitur jus conscribendi milites. 280. 368. Vid. *Miles*. Item jus sequelæ. 283. 397. Vid. *Sequela*. Item *Jus armorum*. 284. 405. Vid. *Arma*.

An subditi, ad Bellum evocati, teneantur justitiam Belli inquirere? 284. 409. 410. An qui ad consilium bellicum vocantur? ib. 412. Quid, si rumor de injustitia Belli circumvolet? 285. 413. 414. Quid, si facta inquisitione, remaneat dubium? ibid. 415. 416. Vid. *Dubium*. Quid de milite conscripto? ibi. 421.

Ad effectus Belli respectu subditorum accensetur jus extruendi muniendive fortalitia. 286. 435. Vid. *Fortalitiuum*. Item jus imponendi præsidia. 287. 436. Vid. *Præsidium*. Item jus imperandi excubias. ib. 438. Vid. *Excubia*.

Obligations in Bello multæ & graves sunt. 288. 439. Summa Potestas obligatur bellatoribus dare stipendium. ib. 440. Vid. *Stipendium. Miles*.

Ad quid obligentur inter se hostes in Bello? 209. 453. & seqq. Vid. *Hostis*.

Ad quid obligentur hostes respectu eorum, qui in Bello sunt Medii, seu Neutrales? 291. 479. Vid. *Neutralitas*.

Affines Bello sunt Repressalæ. 295. Vide *Repressalæ*.

Beneficium.

Beneficii natura est, ut non sit necessitas sed potestas. 18. 52. Benefacere nemo tenetur; sed neque benefacere volentem quis impedire potest. 20. 65. 66.

Bona.

An & qualiter liceat conservare sua bona? 18. 47. 48. & seqq.

An & quale jus parentes habeant in bona liberorum? 32. 84. & 33. 85.

Bona subditorum in Regnis patrimonialibus subsunt libero Summæ Potestatis arbitrio. 189. 72. In patrimonialibus competit ei tanta facultas, quanta est necessaria ad salutem publicam. ib. 73.

An potestas in bona subditorum vocanda sit dominium eminens? 190. 74.

Quid juris sit circa bona hostium in Bello? 267. 261. Vid. *Bellum. Hostis*.

Bona Regia in Regno patrimoniali hostibus liberè ceduntur. 311. 98. In Regno non patrimoniali relinquuntur iis, à quibus durante Bello sunt occupata. ib. 99. Si necessitas pacem extorqueat. ibid. 100. Quæ verò necdum ab hostibus occupata sunt, urgente quidem necessitate vel utilitate publicâ, cedi non prohibentur. ib. 101. An autem consensus Ordinum Regni sit necessarius? 312. 102. 103. Nostrum judicium. ib. 104.

Quid si contradicat Populus ejus regionis, in qua sunt bona Regia cum Imperio? ib. 105. Quid si necessitas aliud exegerit? ib. 107.

Quænam bona in Regnis gentilitiis linealibus ad primogenitum spectent? 94. 53. & seqq.

Ex quibus bonis secundogenitis in tali Regno debeatur legitima? ib. 55. 56.

C.

Cain.

Cain primam Civitatem ædificavit. 43. 173.

Captus.

Captus in bello justo fit servus capientium. 275. 325. An jus vitæ & necis in captos permittatur? ibid. & 126.

Captus in bello justo non potest sine licentia domini aufugere. ib. 329. 330. Captus autem in bello injusto potest fugere. ib. 331. Idem est, si bellum non adèdè perspicuè sit justum. 276. 332.

Capti a Turcis licitè fugiunt. ib. 338.

Capti à Christianis, licet non fiant servi, arctius tamen custodiri possunt, 279. 359. Nec licitum est ipsis fugere, nisi iusto modò liberentur à captivitate. ib. Vid. *Lyrum*.

Capti, & à captivitate liberati, an rursus arma sumere possint contra liberantem? 280. 367.

Casimirus.

Joannes Casimirus Rex Poloniæ Coronam sponte deponit. 133. 97.

Cer-

Index Rerum & Verborum.

Certamen.

Certamen singulare aliquam cum pace affinitatem habet. 341. 373. Illud in foro conscientie non procedere, per aliquas rationes probatur. ib. 374. & seqq. Rationes contrarie afferuntur pro casu, quod Summi Imperantes ejusmodi certamen inter se instituunt. ib. 378. item 342. 379. 380. 381. Exceptio fit in bello contra Barbaros Christiani. nominis hostes. ib. 382. 383.

Quisnam in certamine singulari pro victore habendus? ib. 384. 385. 386.

Quorum consensus ad ejusmodi certamen requiratur? ib. 387. 388.

Christianus.

Officium hominis & Christiani quomodo discernatur in S. Scriptura? 8. 55. & seqq. **Quomodo** in SS. Patribus? 11. 79.

An Christianis bellare liceat? 240. 51 **An contra** Turcas? ib. 52. & seqq.

Inter Christianos abrogata est servitus. 276. 335. item 277. 341.

Christina.

Christina Regina Succie Regnum liberè resignat. 133. 96.

Christus.

Christus fuit Legislator. 10. 71. **Christus Dominus** in novo testamento fundavit novam Ecclesiam & Civitatem sanctam. 153. 68. 69.

Civis.

Dilcrimen inter cives & homines, in statu naturali constitutos. 17. 42.

Quot cives ad Civitatem necessarii? 39. 141.

Cives quò pacto in Civitatem coeant? 44. 180. **An ex delicto** civis teneatur Civitas? 175. 100. 101.

Quale Imperium Summæ Potestati competat in vitam Civium? 184. **Quale** in civium existimationem? 188. **Quale** circa res & bona civium? 189. **Quale** circa jura civium? 196. item 197. Item 198. Vid. *Subditus. Civitas. Summa Potestas. Jus.*

Civis & Subditus an inter se differant? 400.

Quomodo quis civis fiat? 401. 41. 42. 43. Item 402. 45. **Quis** possit recipere civem? ib. 46. 47.

Quomodo civis quis esse desinat? 428. Vid. *Subditus.*

Civitas.

Civitatis cujuscunque actiones considerantur à Jurisprudencia Publica Universalis. 3. 18. **Quatenus** denotat cœtum multitudinis. 4. 22.

Civitates erga se invicem sunt in statu naturali. 13. 9. **Uti & Civitates**, in Anarchiam collapsæ. ibid. 10. **Consentur** etiam inter se æquales esse. 15. 25. **Nec** habere præcedentiam. ib.

Civitas unde sit dicta? 38. 129. **Ejus** synonyma.

ib. 130. **Definitio** 39. 137. **Est** societas perfecta. ib. 138.

Quot familiæ ad ejus constitutionem requirantur? ib. 139. & seqq. **Requirit** Imperantium & parentium subordinationem. ib. 142. & seqq. **Ordinatur** ad Civilem beatitudinem. 40. 145. & seqq. **Desiderat** unionem. ib. 150.

Civitatis author & origo est DEUS, ut author Naturæ. ib. 151. & seqq.

Contrariæ sententiæ defensores cum suis rationibus adducuntur. 41. 158. & seqq. **Refutantur**. 42. 162. & seqq. **Novum** fundamentum ex adverso ponitur. ib. 167. **Idem** refellitur. ib. 168. & seqq.

Civitatis initium primordialiter à Caino ducendum. 47. 173. & seqq. **Propagatio** adscribenda Noëmi filiis post diluvium. ib. 178. & seqq.

Civitas constituitur factò aut pacto hominum. 44. 180. **Hoc** pactum debet esse expressum vel tacitum. ib. 181. **Cum** subjectione ad arbitrium alterius. ib. 182. **Ac** certæ regiminis formæ determinatione. ib. 183. & seqq.

Civitatis Regularis species est Monarchia. 46. 1. & seqq. Vid. *Status Monachicus. Monarchia.* Item Aristocratia. 49. 27. & seqq. Vid. *Status Aristocraticus. Aristocratia.* Item Democratia. 53. 61. & seqq. Vid. *Status Democraticus. Democratia.*

Civitatis Irregularis ex defectu finis prima species est Civitas herilis. 58. 1. **Ejus** discrimen à Civitate tyrannica. ib. 4. & seqq. **Altera** species est Civitas patrimonialis. ib. 8. & seqq. **Illius** exemplum. 59. 11. **Titulus**, ib. 12. **Tertia** species est Civitas, quæ dominationis extensionem pro fine habet. ib. 13. **Sicut &** quæ felicitatem ponit in bonis externis. ib. 16. **Aut** voluptatem pro scopo ponit. ib. 19. **Aut** alibi quàm in virtute & honestate quiescit. 60. 23.

Civitatis irregularis ex defectu formæ species est Civitas deformis. ib. 25. **Quæ** desumitur ex inertia aut tyrannide Principis. ib. 26. & seqq. **Oligarchia**. 61. 28. **Aut** ochlocratia & anarchia. ib. 29. **Species** quoque talis Civitatis est Civitas multiformis. ib. 30. **An** detur Civitas multiformis seu mixta? **Rationes** affirmandi. ib. 32. & seqq. **Rationes** negandi. 62. 36. & seqq. **Resolvitur**, quòd sit valde difficilis. 63. 45. & seqq. **Et** semper una ex triplici forma regulari propendeat. ib. 48. & seqq. **Ac** sæpius modus quàm forma misceatur. ib. 52. & seqq. **Casu**, quo tamen reperitur, est irregularis. 64. 55. **Species** itidem ejusmodi Civitatis irregularis est Civitas informis. ib. 56. **Interregnum**. ibid. 58. & seqq. **Occupatio** violenta. 65. 64. **Factiones**. ib. 65.

Civitas irregularis ex defectu nexûs est Civitas systematica. 66. 67. **Non** quando uni Principi subsunt plures Civitates. ib. 68. **Sed**, si Principem habeant, cui subjctæ non sunt. ibid. 73. **Aut** nullum planè Principem recognoscant. 67. 77. **Etiamsi** aliqua negotia omnium Civitatum assensu expediri debeant. ib. 79. & seqq.

Tttt

Civi

Index Rerum & Verborum.

Civitates systematicæ an & quomodò dissolvantur?

68. 86. & seq.

Civitatis ob delictum innocentes vitæ & bonis propriis exui nequeunt. 174. 95. Possunt tamen bonis & juribus communibus privari ibid. 96. Quousque supersunt, qui deliquerunt. 175. 98.

Civitas ex culpa singulorum non tenetur. ib. 100. Nisi se fecerit culpæ participem. ib. 101.

Civitas delinquentem, infra suos limites morantem, aut ipsum repositentis arbitrio permittere, aut ipsamet punire debet. ib. 102. Quasnam leges Civitas, volens animadvertere in talem reum, observare teneatur. ib. 103.

Civitas an possit innocentem obfessori, ad mortem eum repositenti, dedere? 185. 35. & seqq.

In Civitatem à DEO immediatè transfertur Summa Potestas. 83. 113. à Civitate in alios transfertur. 84. 124.

Civitas dissolvitur aut interitu corporis, aut cessatione unionis. 435. 58. 59. 60. An Civitas in uno cive serveretur? ib. 61. 62. 63.

Clementia.

Clementia maximè decet Principem, 125. 32.

Cœtus.

Vid. *Societas Civitas.*

Collegium.

Collegiorum institutio sine consensu Summæ Potestatis est prohibita. 183. 20. Vid. *Universitas.*

Colonia.

Coloniæ apud Civitates populosas usitatæ. 434. 46.

Commeatus.

Ante pacificationem indulgetur commeatus. 332. 282.

Quid sit? ib. 283. An necessarius? ibid. 284. 285. Quotuplex? ibid. 286. Qualiter interpretandus? ibid. & 287.

Commeatus, militibus datus, extenditur ad Duces & gregarios. 333. 288. Commeatus patris porrigitur ad filium. ibid. 289. An etiam ad uxorem? ibid. 290. 291. Commeatus domini an pertingat ad famulum & comites? ib. 292. 293.

Commeatus an eundi simul & redeundi facultatem includat? ib. 295. 296. Quoties ire & redire liceat? ibid. 298.

Commeatus, datus personis, an proficiat rebus? ib. 299. An proficiat intra & extra territorium concedentis? 334. 300. Quamdiu duret? ibid. 301. & seqq.

Commeatus, rebellibus subditis promissus, an obliget promittentem? 414. 39. 40.

Commercium.

Commercia Reipublicæ valde salutaria. 208. 59. Eorum cura Principibus incumbit. 209. 71.

An Commerciolorum libertas destruat per monopolium? 208. 61. & seqq. An per justitapulæ? 209. 66. 67.

Communitas.

Communitas nulla est, quæ sine Jure servari possit. 9. 63. Vid. *Societas Civitas Universitas.*

Communitas quatenus tenetur resarcire damnum, quod subditi illius causâ patiuntur? 199. 146. Vid. *Damnum.*

Concilium.

Concilium Generale à Sæculari Potestate neque congregari neque dirigi potest. 158. 113. Licet hæc Potestas ad id animare, hortari, & toadjuvare valeat. ib. 114. 115.

Conjugium. Conjuges.

Conjugium qualis sit cohabitatio? 24. 3. & seqq. Conjugii definitio. 25. 7. & seqq.

Conjuges inter societas inæqualis intercedit. 29. 46. Vid. *Status Conjugalis Potestas.*

Conjugum utrique potestas in liberos assignatur. 31. 72. & seqq.

Conscientia.

Conscientiæ notitiam & curam etiam Gentiles habuerunt. 165. 22.

Conscientiæ obligatio ex legibus. ib. 18. 19. Vid. *Læx Obligatio.*

Conservatio.

Conservationis jus oritur ex statu Naturali. 17. 34. Intertur ex eo jus defensionis. ib. 35. Vid. *Defensio.*

Consiliarius. Consilium.

Consilarii inter Officiales Summæ Potestatis primò locò referendi. 225. 65. Ab antiquissimis temporibus fuerunt adhibiti. ib. 67.

Consilarii debent esse fidi. ibid. 69. Rerum humanumque periti ibid. 70.

Consiliorum varietas. 226. 71. 72. Consiliorum jus consistit potissimum in facultate dandi suffragium. ib. 73. Quod tamen non est decisivum sed consultivum. ibid. 74.

Consiliorum prærogativæ. ibid. 77. & seqq.

Obligatio Consiliorum non est parva. 227. 82. Obligantur ad veritatem & sinceritatem. ib. 83.

Debent suum votum dare cum libertate. ibid. 84. Tenentur ad silentium. ib. 85. Adstringuntur ad justitiam. ibid. 86.

Num Consiliarius aliquando non rogatus suum consilium explicare obligetur? ibid. 87.

Positne abesse consiliò, quando scit, in materiam, ibi tractandam, salvâ justitiâ se consentire non posse? 228. 88. 89.

An consilium, bonâ fide datum, ob eventum suastram in poenam incidat? ib. 90. 91.

Contractus.

Vid. *Pactum.*

Ad contractum ineundum subditi justis ex causis à Summa Potestate reddi possunt inhabiles. 206. 48. Potest etiam Summa Potestas contractum à pacto lepa-

Index Rerum & Verborum.

Separare, eique certam formam præscribere. ib. 49.
Potest præterea contractui suum valorem in uno vel utroque foro adimere. ibid. 50.
Contractus, non ritè celebratos, Summa Potestas improbare potest. 207. 52. Secus si ritè fuerint celebrati. ibid. 53.
An Princeps, restitutionem ex contractu indulgendò, quidpiam faciat contra Jus Naturale? ibid. 54.
Ad contrahendum subditi interdum compelli possunt. 426. 66.
An ex contractibus subditorum obligetur universitas? 428. 84.

Corpus.

Discrimen inter Corpus politicum & physicum. 101. 114. 115. 116.
Corpus politicum vocatur Civitas. 39. 135.
Corpori politico quid liceat circa partem in casu necessitatis vel utilitatis publicæ? 101. 119. 120.
In corpore politico, tanquam subiecto communi, residet Summa Potestas. 113. 7.
Corpus politicum ex facto Principis obligatum manet. 129. 72.
Corpus politicum quandònam interire censetur? 131. 82. 83. item. 132. 84. 85. item. 435.

Culpa.

Culpa juridica, cum peccato non conjuncta, non parit obligationem conscientie. 20. 64.

Curator. Curatela.

Regibus, ad regendum inhabilitatis, assignantur curatores. 139. 151. item. 114. 12.
Curatela Regiam primogenitus rectè suscipit. 139. 152.

D.

Dammum.

Dammum, quod quisque Reipublicæ causâ sustinuit, servatâ proportione ab omnibus refarcendum est. 139. 146. Et quidem ex jure stricto. ib. 148.
Damna, quæ subditi sunt passi in bello, si redundent incommodum communitatis, ab ea proportionaliter sunt compensanda. 314. 119. Secus est, ubi commodum non sensit communitas. ib. 120. Idem est de damnis, quæ cives ex sua culpa sentiunt. ib. 121.
Dammum, quod communitas de præsentibus refarcire non valet, aliò tempore refarciri debet. ib. 122.
De damno, quod sentiunt subditi ex ablatione bonorum propter pacem, eòdem modò differendum. 313. 109.

Deditio.

Deditio quid sit? 340. 361. Alia est absoluta. ib. 362. Alia conditionata. ib. 363.
Deditio absoluta confert victori jus universale quoad personas & res deditorum. ib. 364. Non

tamen confert jus in vitam. ibid. 365. Laudem meretur à clementia. ib. 366. & seqq.

Deditio conditionata non confert jus amplius, quam in capitulatione fuerit expressum. 341. 369.

Deditio quis desinit esse civis. 434. 50. Postquam receptus fuit ab eo, cui facta deditio. ib. 51. 52. Etsi in hoc cæteroquin Authores non conveniant. ib. 53. & 59.

Deditio recepta, deditus casu aliquò reversus, non recuperat jus Civitatis. 435. 56. 57.

Defensio.

Jus defensionis naturalis. 17. 35. Parit facultatem occidendi aggressorem vitæ. ib. 36. & seqq.

Competit jus defensionis etiam in statu Civili. ib. 42. Sed diversò modò. ib. 43.

Idem jus defensionis & occisionis conceditur ad conservationem membrorum. ib. 44. Item ad conservationem pudicitie. 18. 45. & seq. Uti & ad conservationem bonorum notabilis quantitatis. ib. 47. & seqq. Sicut ad conservationem honoris pro statu naturali. ibid. 49. Nec non ad conservationem suorum jurium. ib. 50.

Nam sit obligatio defendendi vitam cum occisione invaloris? ib. 51. & seqq.

Nulla est obligatio defendendi vitam cum tali occisione. 19. 54. & seq.

An sit obligatio defendendi pudicitiam cum ejusmodi occisione? ib. 56.

An jus defensionis etiam contra tyrannum sit concessum? 422. 40. & seqq. Vid. *Tyrannus*.

Delictum. Delinquens.

Delicta, ut puniantur, debent esse externa. 76. 111. Nec nimis levia. ib. 113.

Si plures delinquant, non omnes puniendi sunt. ib. 114.

Delictum afficit suos auctores. 174. 91.

De delictis Legatorum. 390. Vid. *Legatus*.

Democratia.

Democratia describitur. 53. 61. An in ea detur Summa Potestas? ib. 62. & seqq. Affirmatur & probatur. ib. 65. & seqq. Existit penes totum Populum. ib. 68. & seqq.

Democratia manet intacta, etiamsi certi Magistratus designentur, qui jus dicant. 54. 74.

Democratice emolumenta enumerantur. ib. 77. Ubi & decreta. 55. 84. & seqq.

In Democratia manet idem Populus, & eadem obligatio. 129. 64. Vid. *Obligatio*.

In Democratia Summa Potestas non aliter interit, quam interitu Populi. 131. 82. & 83. Aut sublato nexu inter cives. 132. 84. Vid. *Summa Potestas*.

Pereunte Populo in Democratia Summa Potestas plane expirat. 137. 134.

An Democratia statim consurgat, quando Rex aut optimates moriantur absque successoribus? ibid. 136. & 137.

Index Rerum & Verborum.

Denuntiatio.

Denuntiatio ad Bellum solenne & iustum est necessaria. 236. 22. Ejus ratio. *ibid.* 23.

In Bello offensivo necessitas denuntiationis est indispensabilis. 237. 26. 27. In Bello autem defensivo est magis de honestate quam necessitate. *ibid.* 28.

Ritus denuntiationis varius apud Gentes reperitur. *ibid.* 29. 30.

Depositio.

Rex per depositionem Regnò privati non potest. 134. 109. Nisi sub Populo sit. 135. 117. Et consequenter Rex improprie talis. *ibid.* 118.

Rex deponi non potest, etiamsi Regnum alienet, aut alii subijciat. *ibid.* 120. Etiam si quoque vertitur in tyrannum. 136. 122.

An Rex deponi possit, saltem ubi in hostem mutatur, & ipsam Rempublicam evertere conatur! *ib.* 125. & seqq.

Derelictio-Res derelicta.

Derelictio rei an eadem sit cum prescriptione? 104. 139. & seqq.

An sufficiat rei derelictæ presumptio ad communem pacem & salutem? 107. 166. & 167. Vid. *Prescriptio.*

Summa Potestas nonnunquam amittitur derelictione. 137. 132. item 99. 95. 96.

DEUS.

DEUS author Legis Naturalis & Divinæ. 7. 49. Author status conjugalis. 25. 17. Author Societatis perfectæ seu Civitatis. 40. 151. & seqq. Author Summæ Potestatis. 82. 107. & seqq. Eam immediate Civitati confert. 83. 113. Et mediate in unum aut plures dispensat. 84. 124. & seqq.

Dignus.

Ad officia publica promovendi sunt digni. 218. 4. 5. 6. Inter dignos præferendus dignior. 219. 9.

Dispensatio.

Dispensatio in lege quid sit? 168. 44. Quænam ejus causa? 45.

An dispensatio fieri possit in pena capitali, in homicidas constituta? 179. 135.

Dives. Divitiæ.

Divites an cæteris anteponendi: 405. 71. 72. Nota resolutio. *ibid.* 73.

Doctrina.

3 Veteri doctrina non recedendum, ubi nulla se præbet evidens rerum novarum utilitas. 9. 67.

Dolus.

Dolus quatuorplex? 226. 233. Substantialis vitiat tum alias conventiones, tum in specie pacificatio-

nem. *ibid.* 234. Accidentaliter relinquit valorem intactum. *ib.* 235. Obligat tamen ad indemnitate. *ib.* 236.

Dolus bonus in Bello licitus est. 291. 457. Ejus exempla. *ib.* 458. 459.

Dolus malus in bello est vitiosus. *ibid.* 460. 461.

Dominium.

Dominium in vitam & membra non competit homini. 184. 21. Neque competit Republicæ in vitam & bona innocentium. *ib.* 23.

Dominium in honorem & existimationem propriam convenit cuilibet mortalium. 188. 66. An etiam Summæ Potestati? *ibid.* 67.

Dominium eminent in res & bona subditorum an & quale sit? 190. 74. & seqq.

Quid circa dominium humanum possit disponere Summa Potestas? 196. 122. & seqq. item 197. 129. & seqq. item 198. 141. & seqq.

Quænam sit vis domini circa testamenta? 213. 94. 98. 99.

An dominio rerum cohzreat obligatio pro debitis defuncti? 129. 68.

Modus acquirendi dominium, in Jure Naturæ vel Gentium haud fundatus non præbet justam bellandi causam. 252. 141. 142.

Dubium.

Quando de justitia belli dubium versatur speculativum duntaxat, Princeps licite movet bellum. 261. 218. Quando dubium est practicum, bellum illicite movet. 262. 219.

Dubitans practice facile se resolvit pro justitia belli, si in possessione sit. *ib.* 220. Si non sit in possessione, sed adversarius possideat, quid agendum? *ibid.* 221. 222. 223. Quid agendum, si possessio sit penes tertium? *ibid.* 225.

Quid faciendum, si, deposito dubio, pars utraque credat, se habere justum bellandi causam? 263. 226.

Miles, de justitia Belli speculative dubitans, justè pugnat. 285. 417. Non autem dubitans practice. *ibid.* 419. Idem est de milite subdito, si conductus sit, antequam bellum fuerit exortum. *ibid.* 421. Secus si conductus sit post bellum jam exortum. 286. 422.

Subditus, de justitia mandati dubitans, quid agendum habeat? 420. 19. & seqq.

Domus.

Vid. *Familia.*

Dux.

Sine Duce turba militaris est corpus sine spiritu. 242. 64.

Ducum aliqui primarii; alii secundarii. *ib.* 65. 66. 67.

De dotibus & prerogativis Ducis primarii. 243. 68.

Qualis potestas Ducibus hujusmodi censeatur esse concessa? *ibid.* 69. 70. 71. Ejus concessæ limites rectè sunt custodiendi. *ibid.* 72. 73. 74.

Qualis Jurisdictio illis competit? *ibid.* 75.

Qua-

Index Rerum & Verborum.

Qualiter peccent Duces in bello? 289. 444. 445.
Quomodo se peccatorum alienorum participes faciant? 290. 451.

Dux Belli nequit pacem concludere sine speciali mandato. 306. 58. Quantamcunque potestatem de cetero habuerit. ibid. 59. Suadente sic utilitate. 307. 60.

Qualiter accipiendæ sint pacificationes, à Belli-Ducibus Romanis factæ? ib. 61. 62.

Inducias breves concedere Belli - Ducibus est permissum. 335. 311. Non item longas. ib. 312.

Duellum.

Vid. *Cortamen singulare.*

E.

Ecclesia.

Ecclesia statim in exordio mundi plantata. 145. 24.
Est in Republica. ibid. 25.

Ecclesia nova à Christo instituta, ejusque dirigenda potestas Petro & Apostolis concessa. 153. 68. & 69.

Ecclesiæ potestas in causis spiritualibus est coercitiva. ibid. 73. & 74.

Ecclesiæ Regimen charitate & mansuetudine temperandum. 157. 107.

Ecclesiæ Caput Visibile Romanus Pontifex. 161. 137.

Contra Ecclesias non rectè geritur bellum. 273. 312.
Nec ejus bona hostibus subjacent. ibid. Nec est pars Reipublicæ, bellum gerentis. ib. 314.

Ecclesia non debet incastellari. 274. 324. Aut in fortalitium applicari. 287. 434.

Ecclesiastica persona.

Ecclesiasticis personis non est licitum arma sumere. 244. 82. & seqq. Esto hæc prohibitio non promanet ex dictamine Naturali. ib. 84. Possunt tamen in casu gravis necessitatis pro patria vel religione pugnare. 245. 86. Aut aliquid ex suis bonis in bellum subministrare. ibid. 87. Aut consilium suggerere pro bello justo. ibid. 88. Aut ibidem agere officium spirituale. ibid. 89.

An personæ Ecclesiasticæ, feudum à Principe bellum gerente possidentes, teneantur sequi Principem vocantem? ibid. 90. 91.

Ecclesiasticæ personæ nequeunt in bello occidi. 265. 235.

Ecclesiasticarum personarum bona non possunt ab hostibus auferri. 273. 312. Nisi bello se contra decientiam status immisceant. 274. 321. & seqq.

Ecclesiasticæ personæ, bello captæ, à lytro sunt immunes. 279. 366.

Ecclesiasticæ personæ eximuntur à Repressaliis. 298. 518. 519.

Ecclesiasticæ personæ possunt obire munus Legationis non tantum in foro Ecclesiastico. 376. 59. Sed etiam in foro sæculari, si Vasalli sint Mittenentis. ib. 60. 61. 62. Quidquid alii contradicunt. ibid. 63. 64.

Ecclesiastica Potestas.

Ecclesiastica Potestas differt à Politica in multis. 86. 139. 140. 141. Descendit à DEO, tanquam Authore Supernaturali 142. 10. Tendit ad finem spirituales. ibid. 11. Versatur circa objecta, ordinem Naturæ transcendentia. 143. 12. Est una ubique terrarum. ibid. 13.

Ecclesiastica Potestas est diversi ordinis à temporali, ac cum ea in una Republica compatibilis. 145. 21. Habet suos limites. ib. 23. In Lege antiqua erat penes sacerdotes. 148. 40. 41. 42. In Lege nova Petro & Apostolis eorumque successoribus tributa. 153. 68. & seqq.

Ecclesiastica Potestas in causis spiritualibus est coercitiva. ib. 73. & seqq.

Electio. Electivus.

Summa Potestas electiva est eadem cum successiva. 80. 90.

Sine electio Successioni præferenda? ibid. 94. & seqq.

Electio est modus acquirendi Summam Potestatem in statu Monarchico & Aristocratico 88. 2.

In electione totus Populus habet jus suffragii, si Leges aliæ non adsint. ibid. 4.

Electiones tres species. ibid. 5. Continuata in una familia non parit necessariam continuationem. ib. 7.

Electio formæ. ib. 9. An per sortes fieri possit? ibid. 10. & seqq.

Ante electionem debet vacare Regnum. 89. 12.

An Regnum Successivum fieri possit electivum? ib. 14. & seqq.

Emigratio.

Emigratio à Civitate civibus omnibus est concessa. 429. 1. 2. 3.

An emigratio turbæ & catervæ sit permissa? ibid. 6. item 430. 7. 8. 9. Affirmatur. ibid. 10. Nisi Civitatis specialiter interdit. ib. 11. 12.

Emigrationis facultas à Summa Potestate circumscribi potest. ib. 13. 14. 15. Et multò magis, si arctius quoddam vinculum accedat. ibid. 16. 17. Potest etiam emigraturis imponi certa pensio. 431. 18. Quæ variat. ibid. 19.

Emigratio ubi prohibita est. potest is, qui emigrat absque licentia, revocari, aut ad multam cogi. ib. 20.

Epitaphium.

Epitaphium Mariæ Scotorum Reginae. 119. 62.

Ethica.

Differt à Jurisprudencia Publica Universalis 5. 36. Considerat suum objectum sub ratione honesti, aut decori. ibid.

Eva.

Eva à DEO Adamo in adjutorium data. 24. 1. Qualiter Adamo subiecta fuerit? 27. 29. & seqq.

Excubie.

Ad agendas excubias subditi à Summa Potestate coguntur. 287. 438.

VVVVV

Exc.

Index Rerum & Verborum.

Executio.

In executione pacis considerandæ sunt personæ exequentes. 318. 151. & seqq. Res, in quas sit executio. ib. 157. & seqq. Uti & ordo observandus. ibid. 163.

An exceptio, remorandæ pacis executioni imposita, cognitionem mereatur? 319. 166. 167. 168. Vid. *Pax*.

Executio fœderis quando faciendâ? 361. 164. & seqq. Vid. *Fœdus*.

Exemplum.

Exemplum Principis est potentius verbis. 124. 23. 4. 25. Item 166. 31.

Exemptio.

Exemptio quid sit? 431. 21. Qualiter indulgeri possit? ibid. 22. & seqq. An consensus aliorum, quam Summæ Potestatis, necessarius? ibid. 26. 27. 28.

Exemptio, perperam facta, revocatur. 432. 29.

Exemptio concludenter est probanda. ibid. 30.

Existimatio.

Existimatio hominis quid sit? 188. 62. Quomodo sit in honorante? 20. 60.

Summa Potestas non habet jus in existimationem hominum, naturaliter spectatam. 188. 63. Habet verò jus in existimationem, civiliter acceptam. ibid. 68.

Homo est dominus suæ existimationis. ibid. 66.

An homo suam existimationem perdere debeat ad servandam honorem Principis? ibid. 69. & 189. 70.

Expulsio.

Expulsio civium è civitate an fieri pro libitu possit? 433. 41. Discrimen inter expulsionem & emigrationem. ibid. 43. Item 434. 45.

Expulsio civium licite fit propter delictum. 434. 48. 49.

F.

Familia.

Familia nascitur ex societate conjugali. 29. 51. An distinguitur à domo? 30. 52. 65.

Familiæ descriptio, ab Hubero concinnata. ibid. 53. Vid. *Status familia*.

Quot personæ requiruntur ad familiam? ibid. 55. & seqq.

Familiam constituunt cœtus hominum Ecclesiasticorum & Religiosorum. ib. 57.

Familia alia est perfecta. ibid. 63. Alia imperfecta. ib. 64.

Regimen familiæ cuius debetur? 31. 66. & seqq. Vid. *Potestas. Conjuges*.

De Juribus & Obligationibus in statu familiæ. 32. 80. & seqq. Vid. *Potestas. Jus. Obligatio*.

Fecialis.

Fecialium Collegium Romæ institutum ad tractatus belli & pacis &c. 237. 29.

Formula denunciandi bellum per feciales. ibid. Item 248. 104.

Fidejussor.

Paci accedunt fidejussores. 331. 269. Habent tacite connexam obligationem de ferendo auxilio contra violatorem pacis. ib. 290.

An fidejussori pacis competat beneficium ordinis? ib. 271. 272. 273. An beneficium divisionis? ib. 274.

An fidejussor teneatur ad poenam conventionalem? 326. 232.

Quò effectu pro delinquente possit accedere fidejussor? 175. 105. & seqq.

Fidelitas.

Subditi obligantur ad fidelitatem, tam respectu Summæ Potestatis. 423. 50. Quàm respectu Magistratum subordinatorum. ib. Ad præsens vitæ periculum si nihil efficere possint, non obligentur. 424. 53. Per exempla declaratur. ib. 54. 55. 56.

Fides.

Fides quatenus sit suadenda non cogenda? 256. 171.

Fides Divina. Causæ fidei. Vid. *Sacra. Religio*.

Summa Potestas obligatur servare fidem datam. 125. 33.

Fides etiam hostibus est servanda. 291. 462. Nam & hosti ex promissione & fide nascitur jus. 297. 466. Eaque fidei præstatio ad pacem humani generis est necessaria. ib. 467.

Frangenti fidem fides licite frangitur tam in pace; 323. 208. Quàm in induciis. 338. 339.

An fides, rebellibus subditis data, servari debeat? 413. 30. & seqq. Item 414. 39. 40.

Bona fides. Vid. *Præscriptio*.

Finis.

Finis ultimus Jurisprudentiæ Publicæ Universalis est salus publica. 4. 25.

Finis omnium Civitatum est beatitudo civilis. 40. 145. A quo si quedam deviant, irregulares vocantur. 59. 13. & seqq.

Finis Summæ Potestatis Politicæ est, dirigere actiones civium ad communem & publicam utilitatem. 71. 15. 16.

Qualis est finis, talia solent esse media. 142. 11. Ad finem politicum adhibentur media politica. ibid.

Finis legis humanæ. 163. 3.

Fœdus.

Fœderis derivatio. 341. 1. 2. Diverfa acceptio. 344. 3. & seqq. Definitio. ib. 10.

Fœdus est conventio publicæ. ib. 11. Imitur inter duas

Index Rerum & Verborum.

- duas aut plures Civitates. ib. 12. Pro mutuis auxiliis & commodis. 345. 13.
- Fœdus an rectè dicatur, quod nihil constituit aliud, quàm Jus Naturale? ib. 15. 16. Solvitur & salvatur. ib. 17. & seqq.
- Fœdus aliud est temporale. 346. 21. Aliud perpetuum. ib. 22. 23. An hoc sit licitum? ib. 24. 25. 26.
- An expediat, inire fœdus perpetuum? ibid. 27. 28. 30.
- Fœdus aliud est æquale. ib. 31. Aliud inæquale. ibid. 32. Pôsterius non destruit Summam Potestatem, utile tamen non est. 347. 33. 34.
- Fœdus bellicum aliud est offensivum, aliud defensivum. ibid. 37. Aliud mixtum. ib. 38. Valeatne fœdus mixtum? ib. 39. Valet. ibid. 40. 41.
- Fœdus aliud personale, aliud reale. ib. 42. Illud, quod fit in statu polyarchico, est reale, ibid. 43. In Monarchico variat. 348. 44. 45. Quid in dubio sit præsumendum? ib. 46. 47.
- Fœderum origo Societati Civili contemporanea, est. ib. 48. Exempla è S. Scriptura. ib. 49. 50. 51. Ratio. 52. 53.
- Fœdera inire possunt, qui Summam Potestatem habent. 349. 55. 56. 57. An alii interdum hæc facultate possint? 350. 58. & seqq. Quid de Rege captivo? ib. 63. 64. Vid. *Rex*.
- Fœdus cum quibus contrahendum, an cum iis, qui à moribus nostris alieni sunt? ib. 66. An cum potentioribus? ib. 67. An cum valde remotis? 351. 68. An cum infidis? ib. 69. An cum pluribus? ib. 70. An cum tyranno? ib. 71. & seqq. Vid. *Tyrannus*. An cum infidelibus? ib. 74. & seqq. Vid. *Infidelis*.
- Fœdere cum pluribus contractò, bellòque inter socios exortò, illi, qui justam fovet causam, assistendum est. 355. 111. Si bellum utrinque sit justum, utrique ferendum auxilium. ib. 112. 113. Quoad personam tamen fœdus antiquius prævalet. ib. Nisi pòsterius aliquid amplius contineat. ib. 114. 115.
- Fœdus tum belli tum pacis contra hostes etiam futuros sanciri potest. 356. 116. 117.
- Fœdus circa commercia utrùm contra certas personas, cum earum exclusionem, possit iniri? ibid. 118. Teneretur negativa. ib. 119. 120. Solvitur argumentum contrarium. 122. 123.
- Fœdus an possit iniri cum uno Populo, ut alteri tantùm certi generis fructus vendat? ib. 124. & 357. 125. Argumenta pro negativa. ib. 126. & seqq.
- Fœderum effectus consistit in obligatione. 358. 128. 129. Qui non debet ex utilitate metiri. ib. 130. Ad quidnam obligent in genere. ibid. 131. In casu impotentiz moralis cessat hæc obligatio. ib. 132. 133.
- Aquò nam tempore incipiat isthæc obligatio? ib. 135. An scripturam desideret? ib. 136. & 359. 137.
- Fœdera dubia interpretatione indigent. ibid. 138. Vid. *Interpretatio*.
- Fœderis executio, 360. 164. Si nihil de tempore dictum, quandònam sit facienda executio? ib. 165. 166. 167. Nostra opinio. ib. 168.
- Orta lite de fœderum interpretatione aut executione, eundem est ad conventum reliquorum sociorum, aut ad arbitros. ib. 169. Adeundus etiam Princeps fœderis. 362. 170. Cujus cognitio non destruit Summum Imperium. ib. 171.
- Fœdus dissolvitur renuntiatione. 362. 173. Quæ licita est, non obstante juramentò. ib. 174.
- Fœdus personale dissolvi potest etiam unius socii renuntiatione. 363. 176. Dummodò adsit causa justa & gravis. ib. 177. 178. 179. Fœdus reale non nisi omnium voluntate dissolvitur. ib. 180. 181.
- An in fœdere bellico liceat peculiarem cum hoste pacem facere? ib. 182. 183. An in eodem fœdere liceat vires aut viros hosti submittere? ib. 184.
- An si plures sint socii, & major pars in dissolutionem consentiat, Fœderi renuntiatum censeatur? ib. 185. 186. An conditione aliquâ societati adscriptâ & non servata, licitum sit renuntiare? 364. 187. & seqq.
- An concessum sit, fœderi pro parte renuntiare? ib. 191. 192. 193. An fœdus unius renuntiatione solvatur ex parte aliorum non-consentientium? 194. 195. An Fœdus rumpatur ex parte aliorum, si unus nequeat id adimplere? ib. 196. 197. 198.
- Fœdus dissolvitur lapsu temporis. ib. 199. An tunc opus sit aliqua renuntiatione? ib. 200. & 365. 201. 202. An ex actibus subsequenticibus ratificatum censeatur? ib. 203. & seqq. An Fœdus, tacite renovatum, sit priori simile? ib. 207. 206.
- Fœdus, ante lapsum termini renovatum, censetur potius extensum. ib. 207.
- Fœderi tempus interdum tacitè adjicitur. ib. 208.
- Fœdus dissolvitur morte Fœderatorum naturali, si personale sit. ib. 209. Et omnes ex sociis moriantur. ib. 210. 211. Nisi moriatur unus, qui erat præcipuus. 366. 212. Fœdus autem reale non dissolvitur morte. ib. 213.
- Fœdus etiam dissolvitur morte civili per immutationem statûs publici. ib. 214. Non item per mutationem formæ regiminis. ibid. 215. Præterquam ubi respectus habetur ad certam formam. ib. 216. 217.
- Fœdus dissolvitur non-usu. ib. 218.

Fœmina.

- In successione lineali cognatica tam fœminæ quàm descendentes ex fœminis succedunt. 93. 44.
- Fœminæ jus succedendi gentilitium habentes, an possint in testamento præteriri? ib. 50.
- An fœmina, si in Regno gentilitio succedat, Summam Potestatem in maritum transferre possit? 100. 102. & seqq. Vid. *Matrimonium*.
- Fœminæ Summæ Potestates incapaces non sunt. 114. 16. & seqq.
- Fœminæ an possint agere milites? 244. 78. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Forma.

Forma Civitatis consistit in debita Imperantium & parentium subordinatione. 39. 142. Desiderat Summam Potestatem. 40. 143. Vid. *Summa Potestas. Civitas.*

Quænam ex Civitatibus Regularibus quoad formam sit melior? 56. 93. & seqq.

An detur multiplex forma Civitatis, seu mixta? 61. 30. & seqq.

Ostenditur, hanc formam aut impossibilem aut valde difficilem esse. 63. 45. 46. 47. Unam plerumque ex formis, quæ mixtæ dicuntur, propendere. ib. 48. & seqq. Fieri que statum limitatum non multiformem. ib. 52. & 64. 53. 54. Demum, si nulla ex regularibus formis appareat, Civitatem potius irregularem, quam mixtam consergere. ib. 55.

Forma regiminis consentiente Populo immutari potest. 100. 106.

Fortalitiùm.

Fortalicia in suo fundo extruere aut munire, convenit Summæ Potestati. 286. 425. Neque vicini justè possunt reclamare. ib. 426. 427. 428. Possunt autem aliud fortalitiùm in suo ponere. 287. 429.

Ad fortalicia sumptus à subditis debent subministrari. ib. 430. Quin & ædes Subditorum in hunc finem applicari. ib. 432. 433. An etiam templa huc accommodari? ib. 434. 435.

Fortuna.

Fortunæ lubricitas. 125. 34.

Frater.

Reges se invicem Fratres appellant. 15. 25.

Fundamentales Leges.

Fundamentales Imperiorum Leges aliz sunt tacitæ, aliz expressæ. 126. 42. & seqq. Dicuntur Leges improprie. 127. 47. Debent exactissimè custodiri. ib. 48.

Ob Leges fundamentales non servatas Imperantes puniri, aut Imperiò privari nequeunt. ibid. 49. Potest tamen nullitas actûs exinde consequi. ib. 50. Salvâ Summâ Potestate. 79. 80.

Populo non licet, ejusmodi Leges interpretari. 127. 51.

G.

Gens.

Jurisprudentia Publica Universalis ad omnes Gentes se extendit. 4. 20. 21.

Gentes interdum Civitates appellantur. 9. 61.

Gentes habent proprium aliquod Jus. ib. 62. 63.

Gentium societas an à natura dictata sit? 40. 151. & seqq.

Quandònam coeperit Gentium divisio? 43. 179. 179.

Inter Gentes plerasque valet præscriptio. 102. 122. & seqq.

Gentium testimonia pro obligatione Summæ Potestatis. 123. 16.

Inter ritus Gentium, ad bellum solenne requisitos, est denuntiatio. 236. 20. 22.

Quænam sit differentia inter satisfactionem pro injuria inter Gentes, & inter cives? 248. 102. 104.

Qualis apud Gentes reverentia fuerit habita rebus & locis sacris? 273. 315 & seqq.

Apud quas Gentes servitus personalis adhuc in usu sit? 276. 335. & seqq.

Qualis honestas apud Gentes circa captivos & victos viguerit? 292. 472.

Gentium exempla circa admissionem Legatorum. 382. 113. & seqq. Ud & circa immunitatem. 384. 127. Item 391. 198. & seqq.

Gentium mores circa judicia. 201. 7. 8. 9. 10.

Gens quædam in Africa in sua libertate vivebat. 13. 6.

Gentium consuetudine Regimen Monarchicum est receptum. 47. 16.

Gens una, alterius Gentis aut Principis protectioni se committens, non amittit Summam Potestatem. 73. 30. Esto quot annis ei certam pensionem solvat. ib. 31. Aut ei, tanquam potentiori, reverentiam & respectum spondeat. ib. 32.

Gentium Jus. Vid. *Jus Gentium.*

Gigas.

Gigantes an tyranni fuerint? 96. 71. item 97. 77.

Gratia.

Cur Principes scribant, se regnare gratiâ DEI? 83. 112.

Gratiæ expectativæ an circa officia publica concedi valeant? 219. 14. 15.

Guarantia.

Guarantia est asecuratio pacis servandæ. 317. 144. Si præstetur ab ipsis Pacificantibus, nihil speciale operatur. ibid. 145. Nisi plures ab una parte sint socii. ibid. 146.

Si guarantia præstetur à tertio vel mediatoribus, oritur specialis obligatio, partem, à pacis articulis injustè resilientem, ad executionem compelliendi. ib. 147.

Sponsores guarantiæ obligentur, parti resilienti denuntiare bellum? ib. 148.

Si pacis articuli mutuò consensu non serventur, ad nihil obligantur guarantiæ sponsores. ib. 149.

H.

Henricus.

Henricus III. Rex Poloniae Regnum pro derelicto habuisse censetur. 137. 132.

Herilis Civitas.

Herilis Civitas quid sit? 18. & in qua differat à Civitate.

Index Rerum & Verborum.

Vitate tyrannica? *ibid.* 4. Ejus exempla. *ib.* 5. 6. 7.
Vid. *Civitas.*

Herilis Status.

Herilis status describitur. 35. 104. Vid. *Status herilis.*

Historia.

Historiz usus in Jurisprudentia Publica Universalis. 11.
82. & seq.

Homagium.

Homagium præstatur à subditis. 116. 32. Est genuina tessera profitendi subjectionem. *ib.* 33. item 402. 48. 49.

Homagium interdum Magistratibus, Summo Principe inferioribus, præstatur. 231. 111.

Homo.

Homo est animal, ex natura sociale. 12. 1. & 13. 11. & 41. 154. Quo sensu homines, ante statum civilem, in libertate vixerint? 13. 5.

Homo an hominem naturaliter metuat? 14. 13. & seqq. & 15. 20. & seqq.

Quæ & quanta sit obligatio hominis ad DEUM? 16. 30.

Jus hominis in statu naturali. *ibid.* 31. & seqq. Postest subinde mortis aut mutilationis periculo se submittere. 19. 57.

De juribus hominis in hominem. *ibid.* 58. & seqq.

De juribus hominis circa res. 21. 71. 72. Item circa loca. *ib.* 73. 74.

An homines quidam à natura servi? 35. 108. & 36. 109. 110.

An detur homo, nemini subjectus? 432. 37. & seqq.

Honor.

An liceat ad honoris defensionem aliquem occidere? 18. 49.

An sit obligatio occidendi invasorem? 19. 54.

Honor Officialibus publicis exhibendus. 220. 17. & seqq. Etiam ab ipso Principe. *ib.* 21.

Honor exhibetur tum salutatione; *ibid.* 22. Tum osculò manûs; *ib.* 23. Tum capitis relevatione. *ib.* 24.

Honor exhibetur Officialibus & Ministris intra & extra territorium. *ib.* 25. Durante officio, & eò depositò. 221. 26. Vid. *Officialis.*

Honor Legatis debetur. 386. 146. Vid. *Legatus.*

Honores Academici. 409. 107. 109.

Hospitium.

Hospitium militibus, extra castra degentibus, à subditis in suis ædibus præstandum. 282. 390. 391.

Quid agendum, ne per inæqualem hospitiorum assignationem subditi injustè graventur? *ib.* 395.

Hostis.

Quinam dicantur hostes? 235. 13.

Hostes jure belli occiduntur. 264. 227.

An hostem interficere liceat immisò persecutore? 266. 251. & seqq.

An hostem venenò necare liceat? 267. 257. 258. An ejus fontes venenò inficere concessum sit? *ib.* 260.

Hostium res & bona jure belli capiuntur. *ib.* 261.

Quando hostis commisit injuriam tantum materiam, ex ejus bonis nil capere licet, ac quod debitum est. *ib.* 262. 263. At quando commisit injuriam formalem, præter debitam satisfactionem, expensæ & alia peti ac retineri possunt. *ib.* 264.

Ex hostium contumacia crescit satisfactionis quantitas. 268. 266.

Arces & urbes hostium diruere licet, quatenus id exigit belli necessitas vel utilitas. *ib.* 267.

Quomodo Jure Gentium major sit licentia circa res hostium? *ib.* 273. & seqq. An ea valeat in foro interno? 269. 277. & seqq.

Capta ab hostibus in bello injusto non fiunt captivum. 270. 292.

Cuinam cedant res, hostibus ablata? 272. 301. & seqq.

Capri ex hostibus de Jure Gentium fiunt servi captivum? 275. 325. Vid. *Servitus. Bellum. Captus.*

Hostes in bello obligantur ad certam intentionem. 290. 453. Ad moderationem & temperamentum quoad res & personas hostiles. *ib.* 454. 455. Ad sinceritatem & veritatem. 291. 457.

Liceatne hostibus in bello uti dolis? *ib.* & 458. & seqq.

Obligantur etiam hostes ad fidelitatem & fidem inter se servandam. *ibid.* 462. Nec non ad honestatem. 292. 470. Uti & ad humanitatem. 293. 473. Vid. *Sepultura.* Item ad observantiam festorum. *ib.* 476. Excusat tamen necessitas ac utilitas. *ib.* 477. Perinde ac consuetudo. *ib.* 478.

Qualis sit obligatio hostium respectu mediõrum seu neutralium? *ib.* 479. Vid. *Neutralitas.*

Humanitas.

Humanitatis officium an pariat jus rigorosum & perfectum? 22. 82. & seqq.

Humanitatis officium ex necessitate vel innoxia utilitate confurgit. 23. 88. & seqq.

Humanitatis officium in bello requirit; ut cæcis aut defunctis militibus tribuatur sepultura. 293. 473.

I.

Illegitimus.

Vid. *Liberi.*

Imperans.

Vid. *Summa Potestas. Majestas. Rex.*

X x x x x

Im-

Index Rerum & Verborum.

Imperator.

- Imperatorum Romanorum dicta & exempla laudabilia. 124. 25. & seqq.
Imperatorum præfatorum confessiones propriæ circa Potestatem Ecclesiasticam, Ecclesiasticis competentem. 156. 101. & seqq.

Imperium.

- Imperium accipitur pro Summa Potestate. 70. 5.
Vid. *Summa Potestas*.

Incola.

- Incolæ qualem subjectionem habeant? 117. 37.

Inducie.

- Paci confines sunt Inducie. 334. 305. Earum definitio. ibid. Alia definitio, ab aliis impugnata. ib. 306. & seq. Excusata. 335. 308.
Inducie sunt vel breves; ib. 309. Vel longæ, quæ proprius accedunt ad pacem. ib. 310.
Inducias quinam concedere possint? ibid. 311. 312.
Vid. *Dux*.
A quonam tempore inducie sumant initium? ibid. 313. & seqq. An hac in parte cum Legibus sint equiparandæ? ib. 316. Nostra mens panditur. 336. 318. 319.
An terminus inchoandarum induciarum sit ipsa dies conventionis, vel dies altera & immediatè sequens? ibid. 320. 321. Nostra assertio. ib. 322. 323.
Terminus ad quem induciarum computatur in termino seu ultima die. ibid. 324. 325.
Quando inducie sunt longiores, omnes actus hostiles, iis durantibus, sunt prohibiti. 337. 326. 327.
An idem tenendum sit de induciis brevioribus? ibid. 328.
An loca induciarum tempore ab hostibus derelicta, occupare liceat? ib. 332. 333. 334.
Inducie cessant vel lapsu termini, vel contrariâ partium voluntate. ib. 335. 336. Non rumpuntur actibus privatorum. 338. 337.
Inducii etiam propria & usitata est illa regula: frangenti fidem fides frangatur eidem. ib. 338. 339.
Induciarum tempore elapsò, non est opus novâ belli denuntiatione, si breves fuerint; ib. 340. Aliud est, si longiores supponantur. ib. 341.

Infans.

- Infans Regius in Regno gentilitio sortitur Majestatem? 114. 13. Ejus locò administrant tutores, ibid. 14.

Infidelitas. Infidelis.

- An infidelitas sola habeatur pro causa sufficiente ad bellum, infidelibus inferendum? 254. 160. & seqq.
Infideles quâ tales sunt capaces dominii. 255. 164.
Infidelium terræ, olim Hebræis concessæ, non subjacent Christianorum liberæ potestati. ib. 168.
Infideles, qui Christianorum terras occupant, aut eos à Christiana fide revocant, aut Verbi Divini præ-

dicacionem impediunt, justè impetuntur bellò. 256. 172.

Infidelium infantes an occidi possint in bello, necrescente ætate sequantur vestigia parentum? 264. 232.

Fœdus contrahi potest cum infidelibus tum in ordine ad commercia; tum in ordine ad bellum contra infideles. 351. 74. Exempla SS. Paginarum. ib. 75. 76. Autoritas S. Augustini ib. 77. Ratio. 352. 78. 79.

Fœdus an possit contrahi cum infidelibus contra fideles? ib. 80. Eligitur negativa, & probatur ex S. Scriptura. ib. 81. Cum explicatione exemplorum, in contrarium adductorum. ib. 83. & seqq. Adduntur textus ex Lege Nova. 353. 88. 89. Formatur inde argumentum ibid. 90. 91. Citantur SS. Augustinus & Ambrosius. ib. 92. 93. Subjungitur ratio. ib. 94.

Quò intellectu distinctio inter fideles & infideles repugnet Juri Naturali? ib. 95. & 354. 96. & seqq.

De variis cautelis in tali fœdere agitur. ib. 99. & seqq. Allegantur autoritates Doctorum. 355. 109. 110.

Injuria.

Causa justa belli in genere est injuria. 247. 99. Et quotuplex est injuria, totuplex est belli causa. ib. 100.

Ob injuriam, necdum factam, sed prudenter prævisam, datur inter privatos cautio de damno infecto; ibid. 101. Inter Gentes datur cautio de non-offendendo. 248. 102.

Ob injuriam, jam factam, inter privatos dantur varia remedia; ibid. 103. Inter Gentes, post mediâ amicabilia, nil aliud superest, quàm bellum. ib. 104.

Qualis injuria requiratur ad bellum? ibid. 106. & seqq.

Innocens.

Innocens puniri non potest. 174. 91. Nec innocentes liberi ob delictum paternum vitâ privari. ib. 92. 93.

Innocentes ob delictum Communitatis, cujus sunt partes, bonis communibus & juribus indirectè privantur. ib. 96.

Respublica non habet jus in vitam innocentium. 184. 23. Nec potest etiam pro salute publica innocentem interficere. ib. 28.

Non licet Civitati aut Summæ Potestati innocentem obsessori, cum petenti, ad mortem tradere, quando seipsam & innocentem servare potest. 185. 35. Imò & si se ipsam cum innocente servare nequeat. ib. 39.

Innocens tamen ex charitate est obligatus, se hosti sistere. ib. 40. Rîto, si nolit se sistere, compelli non possit, sed tantum relinquî. 186. 46.

Intentio.

Intentio bona requiritur ad bellum licitè gerendum. 251. 129. Est tamen bellum, malâ intentione.

Index Rerum & Verborum.

entione viciatum, nihilominus iustum, si a lris
iusta causa. ib. 13c.

Interpretatio.

Interpretatio pactorum, quæ fiunt inter Imperantes
& Subditos, ad quem spectet? 127. 51.

Interpretatio Legum ad quem pertineat? 166. 35.

Interpretatio pacis an favorabilis aut odiosa sit? 319.
173. Quâ ratione instituenda? 320. 176.

Interpretatio pacis fit ab ipsismet Pacificantibus.
ib. 177. Et privativè ab eo, ejus subditos con-
cernit articulus dubius. ib. 178. 179. Alioquin
etiam per Legatos suscipitur. ib. 180. Aut per ar-
bitros. ib. 181.

Interpretatio fœderum & pacis non est ejusdem ra-
tionis. 359. 139. An favorabilis aut odiosa
censeatur? ibid. 140. & seqq. Ad verosimilem
Fœderatorum mentem regulanda. ibid. 43. &
seqq.

Interpretatio Fœderum an ex Jure Romano peten-
da? ib. 147. Item 360. 148. An extendenda
de casu ad casum? ib. 149. & seqq. An de cau-
sa ad causam? 361. 162. 163.

Interregnum.

Interregnum est species Civitatis informis. 64. 58.
Habet in dotem Democratiz temporariæ. ib. 59.

Interregnum quò brevius, eò melius. 138. 138.

Tempore interregni solent constitui Administratores
aut Vicarii. ib. 139.

Judicium. Judex.

Judicii necessitas in Republica. 200. 1. Ejus au-
thoritas & ordinatio dependet à Summa Pote-
state. 201. 4.

Summa Potestas vel per se judicare, vel alios Judices
constituere potest. ib. 5.

Quandònam cesset judicium ob defectum Judicis?
202. 11. & seqq.

Cessat judicium ob præsens periculum aut damnum.
ib. 16. 17. Item in Summo Imperante, qui Ju-
dicem nullum agnoscit. ib. 18. Nisi ultrò in ali-
quem compromittere velit. ib. 19.

Ad judicium concurrunt, actor, reus, & Judex.
203. 21.

Judex procedere debet juxta acta publica. ibid. 22.
Ex privata scientia non rectè procedit. ibid. 23. Nisi
apertè cognoverit, aliquem esse innocentem. ibid.
24. Tenetur judicare secundum Leges. ibid. 26.
Etiam si Supremus sit, nisi necessitas publica aliud
suadeat. 204. 28. Tenetur etiam judicare juxta
sententiam probabiliorum. ibid. 34. Neque potest
ex sententiis æquè probabilibus eam, quam volue-
rit, eligere. ib. 35. & seqq.

Advocati, procuratores, Notarii ad Judicii substan-
tiam haud requiruntur. ib. 37. & 38.

Ordo procedendi in judicio vel est naturalis, vel ad-
sciticius. 205. 39. Ille est necessarius. ib. 40. Iste
non. ib. 43.

An utilis sit, ordinem naturalem vel adsciticium in
judicio observare? ibid. 45. & seqq.

Judex in Jure nostro Publico vix differt à Magistrato.
Vid. *Magistratus*.

Juramentum.

An juramenta, contractui adjecta, Summa Potestas in
consequentiam irritare possit? 207. 51. Num jura-
menta in casu, quò rescinditur contractus, etiam re-
scindi possint. ib. 56. & seqq.

Jurisdictio.

Jurisdictio Suprema capitur pro Summa Potestate. 70.
6. Vid. *Summa Potestas*.

Jurisdictio, quam habet Dominus feudi directus in
Vasallum, est impropria. 73. 28.

Per modum Jurisdictionis controversiæ de Successio-
ne Regali decidi non possunt. 95. 61. 62. 63. 64.

Jurisdictio in alieno territorio nequit exerceri. 120.
65.

Jurisdictio, quam habent Officiales publici, dependet
ex arbitrio Summæ Potestatis. 221. 27. 28. Eam-
que non habent privativè sed cumulativè? ibid.
29. 30.

Magistratibus ex officio competit aliqua Jurisdi-
ctio. 231. 107. Interdum etiam criminalis. ibid.
108.

Belli-Ducibus necessaria est Jurisdictio tam in milites
gregarios quàm in Duces secundarios. 243. 75.

Legati plerumque Jurisdictionem habent in suos co-
mites. 386. 148. 149.

Universitatibus competit aliqua Jurisdictio. 416. 59.
Subinde etiam criminalis. ib. 60.

Jurisperitus.

Jurisperitorum consensus in re morali vix est ut erro-
neus sit. 11. 81.

Jurisprudentia publica Universalis.

Jurisprudentiæ Publicæ Universalis existentia in du-
bium vocatur. 1. 1. & seqq. Eadem existentia per
confutationem rationum adversarum probatur. 2.
5. & seqq. Stabilitur ejus necessitas. 3. 13.

Jurisprudentia Publica Universalis describitur. ibid. 14.
Est habitus prudentiæ, potestque referri tum ad
habitus scientiæ. ib. 15. Tum ad habitum artis.
ibid. 16. Dirigit actiones publicas. ib. 17. Cu-
juscunque Civitatis. ib. 18. Sicque etiam Civitatum
externarum. 4. 19. & seqq. Quatenus Civitates sunt.
ibid. 22. Ad justitiam. ibid. 23. Et salutem publi-
cam. ib. 25.

Jurisprudentia Publica Universalis distinguitur à parti-
culari. ib. 18. Differt à Politica. ib. 23. item 5. 29.
Differt à ratione statûs. ib. 33. Differt ab Ethica.
ib. 36. Differt à Theologia Morali. 6. 39.

Jurisprudentia Publica Universalis pro fontali origi-
ne agnoscit Jus Naturale. ib. 38. Uti & Divinum.
7. 49. Veteris & Novi Testamenti. ibid. 50.

Jus.

Jus hominis in statu naturali quoad bona spiritualia.
16. 29.

Jus Libertatis. Vid. *Libertas*.

Xxxxx 2

Jus

Index Rerum & Verborum.

Jus faciendi, quæ spectant ad sui conservationem. Vid. *Conservatio*.

Jus defensionis. Vid. *Defensio*.

Jus hominis in hominem sine pacto est, ne lædatur à quoquam in membris. 19. 58. In honore & existimatione. 20. 60. In rebus & bonis externis. ib. 62.

Ut alter nobis beneficiat, Jus non habemus, sed, ne quis beneficare nobis volentem impediatur. ib. 65. & seq.

Competit Jus removendi, quidquid usum aut defensionem juris nostri adversus alium intercipit. ib. 68.

Jus personale oritur ex pacto. ib. 68.

Circa res datur vel jus reale vel personale. 21. 72. Idem est circa loca. ib. 73.

Jus servitutis naturalis. Vid. *Servitus*.

Jus Statûs Conjugalis. 27. 29. Vid. *Status Conjugalis. Potestas*.

Jus statûs familiæ. 32. 80. & seqq. Vid. *Potestas. Status Familia*.

Jus statûs herilis. 37. 123. & seqq. Vid. *Potestas*.

Jura Majestatis quænam? 117. 39. Sunt intrinsicæ & extrinsecæ. ibid. 41. & 118. 47. & 50. An præscriptionem admittant? Vid. *Præscriptio. Majestas*.

Jus Summæ Potestatis circa Sacra. 140. Vid. *Sacra*.

Jus Summæ Potestatis circa Leges. 162. Vid. *Lex*.

Jus Summæ Potestatis circa Privilegia. 168. Vid. *Privilegium*. Item circa Pœnas. 171. Vide *Pœna*.

De Jure Summæ Potestatis circa Personas. 181. Vitam. 184. Existimationem. 188. Bona 189. Tributa. 191. Vectigalia. 194. Vid. *Vita. Existimatio. Bona. Tributum. Vectigal*.

Jura civium subsunt Summæ Potestati quoad determinationem & limitationem. 196. 121. Præsertim quoad restrictionem & circumscriptionem domini. ib. 122. & seqq.

Subsunt etiam quoad acquisitionem; potestque subditus ad aliqua jura acquirenda reddi inhabilis. 197. 129. 130. Idemque potest excludi à jure locorum desertorum. ib. 132. A jure viæ publicæ. ib. 133. A jure subterraneo. ib. 134. A jure thesauri. ib. 137. A jure venandi. 198. 138. A jure fluminum. ib. 139. Non autem à jure acidularum aut thermarum, ib. 140.

Jura subditorum an Summæ Potestati subsint quoad ablationem. ib. 141. 142. 143. Ex causa necessitatis vel utilitatis publicæ jura privatis auferri possunt. 199. 144. Ita tamen, ut jus ablatum aliorum contributione refarciatur. ibid. 146. Et quidem ex justitia. ib. 148.

Jus Summæ Potestatis circa Judicia. 200. Vid. *Judicium*. Circa Contractus. 206. Vid. *Contractus*. Circa Commercium. 208. Vid. *Commercium*. Circa pretium, & mensuram, ac monetam. 209. Vid. *Pretium. Mensura. Moneta*. Circa Successionem hæreditariam. 212. Vid. *Successio*.

Circa Officiales & Officia publica. 217. Vid. *Officium*.

De jure Belli. 233. Vid. *Bellum*. De jure Repressaliarum. 295. Vid. *Repressalia*. De jure Pacis. 300. Vid. *Pax*. De jure Fœderum. 343. Vid. *Fœdus*. De jure Legatorum. 369. Vid. *Legatus*.

Jus imperfectum non dat justam belli causam. 251. 136.

Jus adversus Summam Potestatem habere possunt subditi. 410. 1. Ex legibus fundamentalibus. 411. 6. 7. Ex pacto privato. ib. 8. Ex præscriptione. ib. 9.

Quò remediò subditi jus suum adversus Summam Potestatem querere possint? ib. 10. & seqq.

An ad suorum jurium assertionem possint movere bellum? 412. 19. & seqq. Vid. *Bellum. Subditi*.

Jus Canonicum.

Jus Canonicum multum deservit ad Jurisprudentiam Publicam Universalem. 10. 71. & seqq.

Jus Civile.

Quid Jus Civile conferat ad Jurisprudentiam Publicam Universalem? ib. 76. & seqq. An Jus Civile Romanum ad fœderum interpretationem adhiberi possit? 359. 147. item 360. 148.

Jus Divinum.

Jus Divinum Veteris & Novi Testamenti confert plurimum ad intelligendum Jus Naturale. 7. 50. Ejus cognitio Rectoribus & Principibus est necessaria. 8. 51.

In Jure Divino Veteri fuerunt multa præcepta ceremonialia & judicialia, quæ non amplius obligant. ib. 53.

Inter actiones hominum quæ talium & quæ Christiani sunt, bene distinguitur in Jure Divino. ibid. 55. & seqq.

Jus Divinum in SS. Canonibus persæpè allegatur. 10. 73. & seqq.

Jure Divinò pax hominibus est præcepta. 14. 17.

Non vetitum Jure Divino, aggressorem vitæ occidere. 17. 40. & seqq.

Ex Jure Divino Veteri textus *Genes. 9. v. 6.* explicatur. ib. 39. 40. 41.

Jus Gentium.

Ex Jure Gentium Jurisprudentia Publica Universalis deducit multas conclusiones quoad Civitates inter se. 9. 61. Ejus convenientia. ib. 62. & seqq.

Aliqui fecerunt duplex Jus Gentium, primævum & secundarium? ib. 64. Sed refutantur. ib. 65. & seqq.

Jus Gentium distinguitur in internum & externum. ibid. 69. & seqq.

Jus Gentium probatur per Judicia consentientia. 11. 23.

An Jure Gentium bellum sit legitimus modus acquirendi Summam Potestatem? 94. 80. & seqq.

An

Index Rerum & Verborum.

An Jure Gentium præscriptio sit modus acquirendi eandem Potestatem? 102. 123. & seqq.
Bellum offensivum an ex Jure Gentium trahat originem? 239. 42. & seqq. In quo sensu dicatur esse Juris Gentium? ibid. 47.
Quid liceat in bello ex Jure Gentium quoad occisionem? 265. 245. & 266. 246. 247. Quoad modum? 267. 257. 258. Quoad arma. ib. 259. Quoad fontes? ib. 260.
Quid liceat in bello ex Jure Gentium quoad res & bona hostium? 268. 273. & seqq. An eorum dominium acquiratur etiam in bello injusto? 269. 281. & seqq.
An Jure Gentium liceat captivos occidere? 275. 325. 326.
An fides, inter hostes servanda, tribuatur Juri Gentium? 292. 468. 469. An sepultura? 293. 473. 474.
An repressaliæ sint ex Jure Gentium? 296. 496. 497.
Quid pax habeat ex Jure Gentium? 303. 28. An ejus obligatio veniat ex eodem Jure? 315. 125.
Quid Jus Gentium permittat circa obsides? 330. 260. & seqq.
Sintne fœdera Juris Gentium? 348. 51. 52.
Legatorum admissio & securitas an promanet ex Jure Gentium? 372. 31. 32. Item 382. 111. Item 384. 127.

Jus Naturale.

Est fontalis origo Jurisprudentiæ Publicæ Universalis. 3. 11. & 6. 38. Exiit ante Adamum. ibid. 41.
Ex quonam principio Jus Naturale dignoscendum sit? Regula traditur. 7. 42. & seqq.
Ejus principium universale non rectè statuitur socialitas. ib. 46. & seqq.
De juribus & obligationibus ex Jure Naturali. 16. Item 19. Item 20.
An status Conjugalis Jure Naturali institutus? 25. 17. & seqq. An Imperium ex eo Jure competat marito? 27. 30. & seqq.
An in statu familiæ regimen Jus Naturale patri committat? 31. 67. & seqq.
An status servilis à Jure Naturæ introductus? 35. 108 & seqq.
Origo Civitatis Juri Naturæ rectè tribuitur. 40. 151. & seqq. Uti & origo Summæ Potestatis. 82. 107. Item 83. 113.
Præscriptio à Jure Naturali inventa. 102. 123. & seqq.
Jus Naturæ qualem obligationem imponat Summæ Potestati? 122. 9. 10. An ea, quæ ex pacto est, reguletur juxta Leges Naturales? 127. 48. 53.
An restitutio in integrum ob læsionem pullulet ex Lege Naturali? 128. 57.
Jus Naturale an quidpiam statuatur de Sacris, Religione, fide &c. 141. Tot. sect. prima.
Obligatio servandi Legem positivam promanet ex Jure Naturali. 165. 23.
A Jure Naturæ est, aut in statu Civili inferior.

puniatur à Superiore? 171. 72. & 172. 78. & seqq.
An pena capitalis, in homicidas constituta, possit adscribi Juri Naturali? 179. 138.
Juri Naturali Summa Potestas Civilis subiacet. 181. 2.
Occisio innocentis adversatur Juri Naturæ. 184. 29.
Judicii necessitas est ex Jure Naturali. 200. 1. & seqq. An in aliquo casu quis proprius Judex esse valeat? 202. 11. & seqq. Qualis ordo in Judiciis ex Jure Naturæ? 205. 40. 41. 42.
Testamenti factio an sit Juris Naturalis? 213. 93. & seqq.
An Juri Naturali repugnet, exigere vel acceptare munera ex parte Judicum? 232. 117. & seqq.
Bellum defensivum descendit ex Jure Naturæ. 238. 40. Imò & offensivum. 239. 43.
Juris Naturæ & Gentium discrimen circa bellum quoad occisionem. 267. 257. & seqq. Item quoad occupationem rerum & bonorum. ib. 262. & seqq.
Dolus formalis in bello damnatur à Jure Naturæ. 291. 460. 461. Sicut & perfidia. ib. 462. & seqq.
Repressaliæ an concordent cum Jure Naturali? 296. 496. 497.
Pax quid habeat à Jure Naturali? 302. 23. Est servanda hoc Jure. 315. 125.
Fœdera cum infidelibus contra fideles an Juri Naturæ contraria? 353. 94.
Legatorum admissionem & immunitatem non præcipit Jus Naturæ. 372. 29. 30. 31.

Jus Publicum Universale.

Jus Publicum Universale est necessarium. 2. 5. Est portio & partus Juris Naturalis. 3. 11. Postulat specialem tractationem. ib. 12.

Justitia.

Ubi non est justitia, non est Respublica. 2. 7.
Justitia est finis proximus Jurisprudentiæ Publicæ Universalis. 4. 23.
Quæ justitiam pro fine habet, beata est Respublica. ib. 25.
Justitia est virtus Imperantibus propria. 125. 31. Nec non Consiliariis. 227. 86. Ac Judicibus & Magistratibus. 231. 113.
Ex quanam justitia delinquentibus inferatur poena? 172. 78. & seqq. Cum distinctione inter Legem & sententiam res componitur. 173. 82. 83.

Justus.

Justum & utile inter se non conveniunt. 4. 26. & seqq. Justum ab utili præscindi potest. 5. 28.

L.

Legatus.

Legatorum ministerium ad pacem concludendam aptissimum censeatur. 306. 54. Si ramen man-
Yyyy

Index Rerum & Verborum.

- datum speciale & sufficiens non habeant, non admittuntur ad tractatus pacis. *ibid.* 55. An mandatum generale cum libera sufficiat? *ib.* 56. & seq. Pacem dubiam per Legatos interpretari convenit. 320. 180.
- Fœdera per Legatos plerumque panguntur. 350. 59.
- Legatus unde dictus? 369. 1. Ejus Synonyma. *ib.* 2. Descriptio. 370. 3. Est Minister publicus. *ib.* 41. Missus à Summa Potestate. *ib.* 5. Ad aliam similem. *ib.* 6. Ut negotium sibi demandatum nomine sui Principalis expediat. *ibid.* 8. & seqq.
- Qui mittuntur à Summa Potestate ad inferiores, non Legati sed Commissarii dicuntur. *ib.* 7.
- Legati sunt vel primi ordinis, vel secundi ordinis. *ib.* 14. & 371. 15. Securius isti quam illi mittuntur. *ibid.* 16. Præterea Legati sunt ordinarii vel extraordinarii. *ibid.* 17. Simples, aut Plenipotentiarii. *ib.* 18. Temporanei, vel perpetui. *ib.* 19. An hi Legatis propriè talibus accensendi sint? *ib.* 20. 21.
- Legati Apostolici sunt in triplici differentia, nempe Legati à latere. *ib.* 22. Legati missi. *ibid.* 23. Legati nati. *ib.* 24. Defenditur hæc legandi potestas. *ib.* 25. & 372. 26. 27.
- Legatorum missio cum ipso humano genere inolevit. *ib.* 28. Jure tamen Naturali nec admissio eorum nec immunitas statuta videtur. *ibid.* 29. 30. Sed provenit à Jure Gentium. *ib.* 31. 32.
- Aliorum sententia de Legatorum admissione & immunitate. *ib.* 33. & 373. 34. Ipsorum fundamenta diluuntur. *ib.* 35. & seqq.
- Legatos mittunt, qui Summâ Potestate fulgent. 374. 39. An hæc regula bona? Defenditur. *ibid.* 41. 42. Quid de Rege victo? *ibid.* 40. Vid. *Rex.*
- An Legati, ab alio, quam Supremo Principe, missi gaudeant privilegiis Legatorum? *ib.* 43.
- Legatus an aliquando possit mitti à Populo? *ib.* 44. An à piratis & latronibus? *ib.* 45.
- Legati mittuntur ad sibi similes in Summa Potestate. 375. 46. Quid de Principibus inferioribus? *ib.* 47. 48. Quid de Legatis, missis ad Belli-Duces? *ibid.* 50. 51.
- Legati qualitates sunt, ut sit acceptus Principi, ad quem mittitur. *ib.* 52. 53. Ut habeat affectum ad negotium gerendum. 376. 54. Ut habeat omnigenas virtutes. *ib.* 55. Ut habeat scientiam & experientiam. *ib.* 56. Ut genere & conditione talis sit, qualem autoritas Mittentium, & ad quos mittitur, desiderat. *ib.* 57. 58.
- Legati munus an obire possint personæ Ecclesiasticæ? *ib.* 59. & seqq. Vid. *Ecclesiastica persona.*
- An plures Legati ad unum negotium destinari possint? 377. 66. Quid tunc observandum? *ibid.* 67. 68.
- Legatus an alium substituere possit? *ibid.* 69. 70.
- Legatorum officium in genere consistit in expeditione commissi negotii. 378. 71. Specialia desumenda ex mandato. *ib.* 72. Ejus tenor exactè debet observari. *ib.* 73. Ejusque declaratio à Mittente peti. *ibid.* 74.
- Legatus, si duo mandata habeat, apertum & secretum, tenetur sequi secretum. *ibid.* 77. Sequendò tamen publicum validè procedit. *ib.* 78. & seqq.
- Legatus an possit excedere limites mandati, si putet id salubrius esse? *ibid.* 82. & 379. 83. 84. Additur aliqua limitatio. *ib.* 85.
- Legati obligantur, auctoritatem sui Principalis tueri. *ib.* 86. Nemini quidpiam de suo negotio, quam Principi & Ministris, ad hoc deputatis, referre. *ib.* 87. Unè negotium sui Domini curare. *ibid.* 88. Post reditum cuncta fideliter referre. *ib.* 89.
- Legatus an facere possit aliquid quod contra Legem Divinam aut rectam rationem pugnat? *ibid.* 90. 91. & 380. 92. 93.
- Legatus an fidem Ministrorum possit muneribus tentare? *ib.* 94. 95.
- Legatus obligat Mittentem ex suo factò, juxta terminos mandati gestò. *ib.* 96. An ratificatio prærequiratur? *ib.* 97. 98. Nostra sententia. *ib.* 99. 100. & 381. 101. 102. Quod autem dolosè fecit Legatus, non obligat Mittentem. *ib.* 103.
- Legatus ab eo, ad quem mittitur, admitti debet. *ib.* 104. & 382. 105. Quidquid in contrarium ab aliis opponatur. *ib.* 106. & seqq. Nisi justam recusandi causam habuerit. *ib.* 111. 112. Hujus rei exempla. *ib.* 117. & 383. 114. & seqq. An hoc modò jus Legationis subjiciatur alieno arbitrio? *ib.* 117. 118. Causæ, ex quibus Legatus repudiari potest, enumerantur. *ib.* 122.
- Legato admissio debetur omnimoda securitas & immunitas. *ibid.* 123. 124. Etiam contra vim justam. 384. 125. 126. 127. Ut & ipsorum comitibus. *ib.* 128. 129. Si constat, quod tales sint. *ib.* 130. Attamen non extenditur ultra territorium ejus, ad quem mittitur. *ib.* 131. & seqq. Non obstante aliorum sententiâ. *ib.* 134. 135. Item 385. 136. & seqq. Nec conceditur Legatis, characterem suum celantibus. *ib.* 139. An jus talionis hanc immunitatem sufflaminet? *ib.* 140. & seqq. An, si Legatus fuerit author injuriæ, antehac Principi, apud quem degit, illatæ? *ib.* 144. Quid si Legatus sit subditus illi, ad quem mittitur? *ib.* 145.
- Legatis debetur honor & cultus. 386. 146. Qui tamen ex Jure Gentium determinari non potest. *ib.* 147. Competit etiam ipsis jurisdictio aliqua in suos. *ib.* 148. 149. An etiam jus asyli illis suffragetur? *ib.* 150. Vid. *Asylum.*
- Legatus in causis civilibus personalibus non agnoscit Judicem loci, in quo Legationis causâ versatur. 387. 156. & seqq. Obviatur objectioni contrariæ. *ib.* 160. Plura argumenta adversa profligantur. 388. 161. & seqq. Adduntur rationes, opinionem nostram stabilientes. *ib.* 169. & seqq. Idem est de Statutis localibus, personas & personalia concernentibus. 389. 173.
- Legati neque in causis civilibus realibus agnoscunt Judicem loci, quando agitur de rebus mobilibus. *ib.* 176. Secus, quando agitur de rebus immobilibus. *ib.* 177. & seqq. Unde & Statuta circa res istas observare tenentur. *ib.* 181. Quid sit de petitione hæreditatis? 390. 182.
- An Legatus in causis criminalibus forum privilegium

Index Rerum & Verborum.

um habeat? 184. 185. Concluditur, delicta levia esse dissimulanda. ib. 186. Aut Legatum dimitti posse, si ex delicto sequatur diminutio auctoritatis. ib. 187. 188. 189. In delictis atrocioribus, contra officium hominis admissis, nequit Legatus in loco Legationis puniri. 391. 191. 192. Potest autem ut hostis tractari, si contra officium Legati delinquat. ibid. 193. & seqq. Quid de ipsorum literis? ib. 197. Respondetur ad exemplum de Legatis Tarquinii. ib. 200. Nec non ad exemplum de Bomilcare, Legationis comite. 392. 203. 204. Eorum sententia, qui in delictis, quæ concernunt, subditos in loco Legationis Legatum judicio subdunt, refertur. ib. 207. 206. Refutatur. 207. 208. Refertur & refellitur alia sententia. ib. 209. 210. & 393. 211. 212.

Ad Legatum puniendum non sufficit quælibet præsumptio. ib. 213. Licet conatus criminis sufficiat. ibid. 214. Quid de Legatorum comitibus? ib. 215. 216.

Legati officium expirat morte Mittentis. ibid. 217. Si fuerit ipsi cognita. 394. 218. Non obstante paritate de mandatario. ib. 219. & seqq. Morte quoque illius, ad quem mittitur. ib. 222. Nec non morte propria. ib. 223.

Legati officium expirat etiam revocatione Mittentis. ibid. 224. Intimatâ Legatō. ibid. 225. 226. An, si duo successivè mittantur Legati, adveniente secundō, revocatus ceaseatur primus? ib. 227. & seqq.

Legati officium denique expirat ob delictum. 395. 331. Superveniente causâ notabili. ibid. 232. Lapsu temporis. ibid. 233. Resignatione ipsius Legati. ib. 234.

Leges. Lex.

Leges Publicæ Universales sunt necessariae. 2. 5. Speciales ab illis differunt. ib. 6. Reges & Populi Liberi ab iis non sunt exempti. ib. 8. Non variantur juxta varietatem Civitatum. 3. 10.

Lex unde sit dicta? 162. 1. Est ordinatio rationis. 163. 2. Debet respicere utilitatem publicam. ib. 3. Et non præcisè in commodum Imperantium vergere. ib. 5. Non debet esse multum ingrata Populo. ib. 6. Nec debet nimium multiplicari. ib. 7. Non est necesse, ut singulis de Populo placeat. ib. 9.

Lex fertur à Summa Potestate. 164. 10. Ab alio si feratur, opus est consensu Summæ Potestatis. ib. 11.

Lex debet subditis promulgari. ibid. 12. Aut saltem usu ipsō ab iis servari. ib. 13.

Legis diversitas qualis? ibid. 14. Qualis differentia inter Legem positivam & permissivam? ib. 15. & 16.

Lex omnis obligat. 165. 18. Et quidem in utroque foro. ib. 19. Etiam quoad infideles. ib. 21. & 22.

A Legis obligatione nemo ex subditis exemptus est. ib. 25. An etiam extranei subjiciantur Legibus? ib. 26. & 27.

An Populi consensus ad Legem sit necessarius? ib. 28. & 166. 29. 30.

An Legislator obligetur suâ Lege? ibid. 31. 32. & 33.

Legis interpretatio ad quem spectet? ibid. 35. & 167. 36.

An Lex irritans & prohibens fiat, idem? ib. 37. 38.

Legis mutatio pendet à Legislatore. ib. 79. Non facile debet fieri. ibid. 40. Nili causa sit gravis. ib. 41. 42. 43.

De Legis dispensatione. 168. 44. 45.

Leges Fundamentales.

Vid. *Fundamentales Leges.*

Legitima.

Legitima primogeniti in successione gentilitatē est totus Principatus. 94. 53. Legitimi. Vid. *Liberi.*

Liberi.

Cuinam potestas in liberos de Jure Naturæ competit? 31. 66. & seqq. Vid. *Potestas. Sententia. Familia.*

An in liberos parentibus competit jus vitæ & necis? 33. 89. & seqq.

Pater non potest liberos sine causa ejicere domo. 34. 101. Nec liberi sine consensu parentum absque causa discedere. ib.

Liberos successio etiam in Regnis potior est aliis. 89. 19.

Liberi illegitimi non succedunt in Regnis. 90. 25. Uti nec adoptivi. 91. 29.

Inter plures liberos præfertur primogenitus. ib. 33. & 93. 46. An præteriri vel exheredari possint? ib. 50. & 51.

Libris secundogenitis debetur apanagium. 94. 55.

An præscriptio in Regnis officiat liberis nondum natis? 111. 201. & seqq.

Liberi quomodo propter delictum patris valeant puniri? 174. 93. 44.

Quomodo circa successionem liberorum ab intestato dispositi possint? 217. 125. 126. 127.

An discrimen inter legitimos & illegitimos permanet ex Jure Naturali? 403. 53. & seqq.

Libertas. Liber.

Spektatâ naturâ omnes liberi nascimur. 13. 4.

Una Civitas respectu alterius existit in libertate. ib. 9.

Libertas est præcipuum jus statûs Naturalis. 16. 31. Hujus virtute homo est dominus suarum actionum. ib. Est expers coactionis & judicii. ib. 32. Extremum suarum moderator & arbiter. ib. 33.

In quo consistat vera libertas? 43. 171. Libertatis encomium. 55. 78. Vituperium. ib. 85. 86.

Linea. Linealis.

Linealis Successio in Regnis quam? 92. 42.

Linea primogenitâ in illa successione attenditur. ib.

Linealis Successio duplex, cognatica & agnatica. 93. 44. 45.

Yyyy 2

Que-

Index Rerum & Verborum.

Quam pertineant ad successionem linealem? ib. 46.

Lineam propriam quilibet primogenitas sibi constituit ib. 47.

Linea primogeniti potior est linea secundogeniti. ib.

Literæ.

Literæ moratoriz quid sint? 199. 149. An licite debitoribus concedantur? ib. 150. & 151.

Locus.

Summa Potestas restringitur ad certum locum. 118. 51. Intra quem habet intentionem certam & fundatam. ib. 53.

An extra locum hunc planè concidat? 119. 56. & seqq. Vid. *Summa Potestas. Majestas.*

Loca vacua an & quomodo possint occupari? 21. 73.

Detur in aliquibus locis servitus naturalis? ib. 74. & seqq.

An subditi possint excludi ab occupatione locorum desertorum, sterilium &c.? 197. 132.

Loca pia nequeunt venire in dominium bellatorum. 273. 316.

Potest. ipsis indirectè nonnunquam inferri damnum. 274. 329.

Lytrum.

Pro hodiernis captivis in bello solvitur lytrum. 279. 359. Ejus exactio non est injusta. ibidem 360.

Quantitas non est determinata. ib. 361. Locum tamen habere debet humanitatis ratio. ibid. 362.

Nec non personæ captæ. ib. 363.

Cuinam lytrum sit pendendum? ib. 364.

Quam personæ, in bello captæ, sine à lytro immunes? ib. 365. 366.

M.

Magistratus.

Magistratus cura incumbit Summæ Potestati. 229. 92. 93. 94.

Magistratus & Judex an & quomodo differant? ibid. 96.

Magistratus descriptio. ib. 98. Ejus diversitas. ib. 99.

In Magistratu desideratur Juris notitia. 230. 103. 104.

Magistratus indiget aliquò Imperiò. ib. 105. 106.

Cum potestate judicandi, exequendi, coercendi. 230. 107. Interdum ei competit Imperium merum. ib. 108. Rarius autem jus aggratiandi. ibid. 109.

Magistratui parendum est. ibid. 110. Præstatur ipsi homagium. ib. 111.

Obligatio Magistratus. ib. 112. Præcipua est ad justitiam. ib. 113. 114. Et ad declinandam avaritiam, ac spernenda munera. 232. 115. 116.

Num aliquando Magistratui liceat exigere munera? ibid. 117. & seqq. An liceat acceptare? ib. 118. & seqq.

Ad universitatem constituendam requiritur Magistratus. 407. 90. 91.

An Magistratus possint movere Bellum adversus Summam Potestatem? 413. 26. 27.

Majestas.

Majestas est usitatum nomen, quò Summa Potestas designatur. 70. 7. & seqq.

Majestas residet in uno. 45. 4. Est consortis impatiens. ib. 5. & seqq.

An Majestas detur in statu Aristocratico? 49. 28. & seqq. An in statu Democratico? 53. 62. & seqq.

Majestas est indivisibilis. 62. 36. & 74. 35. Non componitur ex partibus separabilibus. 62. 40. & seqq. Est inviolabilis. 74. 34.

Majestatis jura quam? 117. 39. Aliqua dicuntur extrinseca; alia extrinseca. ibid. 41. Undenam dignosci possint? ib. 42. An tot & tanta, quanta in DEO sunt? ibid. & 42. 43. Refutatio hujus opinionis. ib. 44. & seqq. Desumi debent à fine Civitatis. 118. 47.

An jura Majestatis prescriptionem recipiant? 111. 199. & 200.

Quoad jura Majestatis Princeps habet intentionem in suo territorio fundatam. 118. 53.

Extra territorium retinetur Majestas quoad dignitatem, honores, & independentiam. 119. 56. Dependet à charactere intimiori, & officio Vicarii DEI. ibid. 64. Nisi hostilia attentet. ib. 120. 66. Vid. *Summa Potestas.*

Mandatum.

Sine mandato non obligatur Summa Potestas ex facto Magistrorum. 223. 49. & seqq.

In concursu mandati publici & secreti illud obligat Summam Potestatem. ibid. 53. Vid. *Officialis.*

Mandatum iniquum non obligat ad sequelam. 379. 90. item 419. 8. & seqq. Aliud de mandato dubio. 420. 19. 20. 21.

Maritus.

Vid. *Conjux.*

Matrimonium.

Matrimonii finis est procreatio sobulis. 25. 10. 11. 12. Matrimonio acquiritur Summa Potestas. 100. 101.

Consentiente saltem Populo, si Potestas Summa sit gentilitia. ib. 103.

Matrimonii denegatio non est justa bellandi causa. 252. 139. 140. Vid. *Conjugiū.*

Medius.

Vid. *Neutralis.*

Mediator.

Ad pacem adhibentur mediatores. 307. 63. Eorum utilitas. ibid. 64. Ut admittantur, nulla est necessitas. ib. 65. Et si partes adhuc in armis ferveant, & ab aliis Principibus offerantur. ib. 66. 67.

Satius est, mediatores ab initio statim recusare, quam ipsorum propositiones audire. ib. 68.

Mediatores eâ conditione possunt offerre pacem, ut, istâ non acceptatâ, contradicenti bellum inferant. 308. 72. 73. 74.

Me.

Index Rerum & Verborum.

Mediatores jam admissi ex causa suspicionis primùm cognitâ possunt reculari. ib. 75.

Mediatorum officium. ibid. 76. 77. Quid si segnitè procedant? ib. 78.

Membrum.

Membrorum dominium homo non habet. 17. 34. Pro eorum conservatione licet inavorem occidere. ib. 44. Non tamen est obligatio occidendi. 18. 51. Vid. *Defensio*.

Potest quis aliquando sua membra periculo mutilationis subjicere. 19. 57.

Mensura.

Mensuræ determinatio plerisque Gentibus in usu est. 209. 69. Ejus dispositio pertinet ad Summam Potestatem. ib. 71.

Mercatus.

Vid. *Nundina*.

Mercator. Mercatura.

Mercatores in bello non debent occidi. 285. 237.

Mercatores in qua æstimatione fuerint apud Veteres? 404. 64. In qua sint modò ib. 65.

Mercatores aliquando constituunt Universitatem. 409. 112.

Merces.

Merces extraneæ, in alienam provinciam illatæ, subjacent vectigali. 194. 107.

Merces importandæ vel exportandæ an quoad vectigal discrimen habeant? 195. 114. An, quæ victui & luxui servant, differant? ib. & 195. 115.

Mercium prohibita transvectio an causam legitimam det bello? 258. 192. item 259. 198.

Metropolis.

Metropolis est urbs aliqua principalis ex pluribus. 408. 95.

Metus.

Metus injustus & gravis dat fundamentum rescindendi contractum. 327. 238.

Quæ metu injusto in bello extorquentur, retineri licite non possunt. ib. 244.

Metu extorta pax in bello justo valet in utroque foro. ibid. 245. Uti & in bello dubio. ib. 246. Valet etiam, si metu injusto extorta, cessante metu, liberè confirmetur. 328. 247. Secus, ubi bellum est manifestè injustum. ib. 248. & seqq.

Metus vicinæ potentis est justa non bellandi causa. 252. 143. Nisi moralem certitudinem de maligno alterius animo inferat. ibid. 146.

Subjectio, ex metu injusto facta, non confert Summum Imperium. 98. 89.

Metus exceptio contra leges fundamentales non rectè opponitur. 128. 58.

Miles.

Bellum ministerialiter geritur per milites. 244. 77. Quales esse possunt attentâ naturâ, quibus non

obstat defectus corporis aut animi. ibid. 78. Quibus accensentur scæminæ. ib. 79. 80. Item servi ex Jure Romano ib. 81. Et personæ Ecclesiasticæ ex Jure Canonico. ibid. 82. 83. An etiam ex Jure Divino? ib. 84.

Quandònam personis Ecclesiasticis bellare liceat? 245. 86. & seqq. Vid. *Ecclesiastica persona*.

Qui bellum gerit, potest conscribere militem. 280. 368. Non etiam, qui jure belligerandi destituitur. 281. 369.

Tres modi conscribendi militem, Romanis usitati; conscriptio in specie. ib. 370. Conjuratio. ib. 371. Evocatio seu Convocatio. ibid. 372.

Milites conscripti lustrari solent. ibid. 374. 375. Referri an numeros. ib. 376. 377. Præstare juramentum. ib. 378. 379.

Milites conscribere non licet extra territorium proprium. 282. 381. 382.

Miles quis esse cogi non potest, nisi sit subditus. ib. 383. & seqq.

Milites Reipublicæ sumptibus alendi sunt. ib. 387. Ubinam hospitari debeant? ibid. 390. Vid. *Hospitalium*.

Teneanturne milites, ad militiam evocati, justitiam belli examinare, si fuerint subditi? 284. 409. & seqq. Quid si fuerint conducticii? 285. 421. & seqq. Vid. *Dubium*.

Ad quid obligentur milites in bello? 289. 442. Qualiter peccent contra suam obligationem? ibid. 446. 447. An hominibus suæ Reipublicæ possint auferre necessaria? ib. 449.

Monarchia. Monarcha. Monarchicus.

Monarchicus status describitur. 46. 2. Debet in eo Summa Potestas residere penes unum. ib. 4.

An fuerit Monarchia, quando apud Romanos plures Imperatores regnarunt? ib. 6. & seqq.

Monarchiam commendat antiquitas 47. 15. Consuetudo Gentium. ib. 16. Præstantia. ib. 17. Utilitas. ibid. 18. Convenientia. ibid. 19. Diurnitas. 48. 21.

Monarchiam dissuadent varia pericula, ib. 22. & seqq.

Monarchiæ inter triplicem Regularis Civitatis formam in thesi loquendò debetur primatus. 56. 95.

Modestia.

Modestia est virtus, Imperantibus valde consentanea. 125. 34.

Moneta.

Monetæ origio. 210. 75. Ejus curâ ad Summam Potestatem spectat. ib. 76. 77.

In moneta debet etiam considerari materia. ibid. 79. & seqq.

Qualis materia ad monetam sit adhibenda? 211. 83. & seqq.

An mutatio monetæ quoad valorem intrinsecum aut extrinsecum pendeat à beneplacito Summæ Potestatis? 212. 90. 91. 92.

Zzzzz

Mo-

Index Rerum & Verborum.

Monopolium.

Monopolium quid? 208. 61. An sit licitum? *ibid.* 62. & seqq. Cautela circa Monopolium. 209. 65.

Munus.

Munerum exactio vel acceptio an licita sit Magistratibus & Judicibus? 232. 117. & seqq.

Mutatio.

Mutatio Legis pendet ab eadem Potestate, à quâ provenit Lex. 167. 39. An expediat Legem mutare? *ib.* 40. & seqq. Vid. *Lex.*

N.

Natura. Naturalis.

Naturæ Jus. Vide *Jus Natura.* Naturalis status. Vide *Status Naturalis.* Natura, post lapsum Adami corrupta 13. 2.

Natura inter homines cognationem constituit. 14. 17. Dictat pacem, non bellum. *ib.*

Necessitas. Necessarius.

Necessitatis vis & virtus. 18. 50.

Necessitas dat facultatem, ex bonis alienis tantum, quantum sustentationi propriæ necessarium est, sumendi 23. 88. & seqq.

In pari necessitate potior est conditio possessoris. *ib.* 91.

Necessitas summa non tribuit jus, in territorio neutrali extruendi munimenta, sed jam extracta occupandi. 294. 482.

Neutralitas. Neutralis.

Qui in bello neutrales seu mediî sunt, nullum actum hostilem in terrâ vel personis suis tolerare tenentur. 293. 479.

Hostem, in solo neutrali deprehensum, occidere, aut ejus res capere haud licet. *ib.* 480.

Quid necessitas subinde in terra neutrali concedat? 294. 482. 483.

Neutrales & mediî utriusque belligerantium æquos & æquales se exhibere tenentur. *ib.* 484. Nihil tamen facere possunt, quò validior fiat, qui causam improbam fovet. *ib.* 485.

Neutralibus non est concessum, arma & talia, quæ tantum in bello præbent usum, ad hostes apportare *ib.* 487. Bene verò res alias, quæ nullum in bello usum habent. *ibid.* 488. Quid si usum habeant intra & extra bellum? *ibid.* 489. & seqq.

Res, à Neutralibus ad amicos missæ, nequeunt à bel-latoribus intercepti. 295. 492.

Neutralitas strictè dicta quid sit? *ibid.* 493. Ejus commoda. *ib.* 494.

Nobilitas. Nobilis.

Nobilitas est qualitas mixta. 405. 74. Fundatur parum in impositione & æstimatione hominum.

ib. 75. 76. Partim in naturâ & sanguinè: *ib.* 77.

Item 406. 79. 80.

Nobilitas in Civitate justè recipitur. 406. 82. 83.

Nobiles in officiorum distributione cæteris anteferri possunt, si cæteroquin apti fuerint & idonei. *ib.* 84.

Nobiles ex sola avorum serie non debent extolli. *ib.* 85.

Nobilitatis non eadem ubique æstimatio. *ib.* 86.

Nundina.

Nundinarum institutio pertinet ad Summam Potestatem. 208. 60.

O.

Obligatio.

Obligatio hominis erga DEUM ex statu naturali. 16. 29. & seqq.

Num sit obligatio defendendi vitam cum occisione invaloris? 18. 51. & seqq. Aut quis obligetur cum tali occisione defendere honorem? 19. 54. & seqq. Aut pudicitiam? *ib.* 56.

Obligatio hominis respectu alterius hominis est, ut neminem lædat. 19. 59. Aut offendat. 20. 61. Aut damnum in bonis inferat. *ib.* 63.

An oriatur obligatio restituendi ex culpa juridica? *ibid.* 64. An, si quis alterum, alteri benefacere volentem, impediatur? *ib.* 65. & seqq.

Quandònam ex pacto oriatur obligatio? *ib.* 69.

Obligatio ex statu Conjugali. 27. 29. & seqq. Vid. *Status Conjugalis. Potestas.*

Obligatio ex statu familiæ obstringit liberos ad obedientiam, parentibus exhibendam. 34. 100.

Obligatio in statu herili afficit servos respectu dominorum. 38. 126.

Obligatio an cadat in Summam Potestatem? 121. I. Operosè defenditur, quòd sic. *ibid.* 6. & seqq.

Summa Potestas obligatur ex pacto, cum subditis in-
itò. 126. 41. Ut & ex Legibus fundamentalibus. 127. 47. & 48.

Obligatur naturaliter. *ibid.* 53. Non civiliter. *ib.* 54.

Quomòdò obligationes antecessorum ad successores transeant? 129. 64. & seqq. & 130. 79. 80.

Quò sensu bona defuncti sint obligata pro delictis personalibus? 129. 68. 69.

Obligatio Summæ Potestatis breviter delineata. 125. 35. 36.

Qualis sit obligatio ex Lege? 165. Vid. *Lex.*

Ad quid obligentur Officiales publici? 222. 40. Vid. *Officialis.*

Ad quid obligentur Consilarii? 227. Vid. *Consilarius.*

Ad quid obligentur Magistratus & Judices? 231. Vid. *Magistratus.*

De obligatione inter Summam Potestatem, quæ bellum

Index Rerum & Verborum.

lum gerit, & milites. 288. 440. Vid. *Bellum. Summa Potestas. Dux. Miles.*
De obligationibus Inter hostes. 290. 453. & seqq. Vid. *Hostis.*
De obligationibus hostium quoad tertios vel medios. 293. 479. Vid. *Hostis. Neutralis.*
De obligatione servandi pacem. 315. Vid. *Pax.*
De obligatione Foederum. 358. Vid. *Foedus.*
De obligatione Legatorum. 379. Vid. *Legatus.*
Obligatio Summæ Potestatis respectu Subditorum. 410. 1. Quoad protectionem. 411. 2. Quoad promissa in Legibus fundamentalibus. ib. 6. Quoad promissa ex pacto. ibid. 8. Aut acquisita ex præscriptione. ib. 9. Vid. *Subditus.*
Obligatio Subditorum respectu Summæ Potestatis. 418. Vid. *Obsequium. Fidelitas. Patientia.*
Obligatio Subditorum inter se. 425. 59.
In statu Civili plura sub obligationem cadunt, quæ aliàs sunt arbitraria. ib. 60. 61. Uti est susceptio tutelæ. ib. 62. Datio elemosynæ. ib. 63. Restrictio domini. ib. 65.
Obligatio singulorum respectu Universitatis. 426. 69. & seqq. Obligatio Universitatis respectu singulorum. 427. 80. & seqq.

Obsequium.

Subditi obligantur ad obsequium, tum Summæ Potestati præstandum; 418. 1. Tum Magistratibus subordinatis. 426. 71.
An etiam malis Principibus obsequendum sit? 419. 4. & seqq.
Si imperetur, quod manifestè injustum est, nulla est obsequii obligatio. ibid. 8. & seqq. Refelluntur contraria. 420. 15. & seqq. Aliud est, si iniquitas sit dubia. ib. 19. & seqq. Quid si de ipsa præcipiendi potestate dubitetur? 421. 27.

Obses.

Obsides ad pacem accedere solent. 329. 253. Eorum descriptio. ib. 254. Assumi possunt ex civibus & extraneis, sed magno cum discrimine. ib. 255.
Obsides, etsi aperte conventum non fuerit, fugere non possunt. ib. 256. Nisi fortè Civitas fidem datam liberare nolit. 330. 259.
Obsides in casu fractæ fidei non possunt occidi. ibid. 260. Etsi pactum speciale desuper acceperit. 187. 57. 58. Nec efficiuntur servi. 330. 261. Sed amittunt libertatem duntaxat corporalem. ib. 262.
Æquitas suadet, ut obsides, longiori tempore detinendi, per novorum substitutionem liberentur. ib. 263.
Conditione & fide impletâ, obsides reddendi sunt. ib. 264. Nisi debitum ex alia causa superfit. ibid. 265. An id pacto impediri possit? ibid. 266.
Obses, personæ datus, eâ mortuâ liberatur. ib. 267. Non item, si moriatur, qui dedit obsidem. ibid. 268.

Occisio.

Quandònam liceat occidere injustum aggressorem? Vid. *Defensio. Vim. Membrum. Pudicitia. Honor. Bona. Fni.*

De Jure occidendi hostes in bello. 264. 227. Vid. *Bellum. Hostis.*
De jure occidendi tyrannum. 421. 25. & seqq. Vid. *Tyrannus.*

Officium. Officialis.

Officia publica in quavis Republica sunt varia. 218. 1. Eorum institutio pender à Summa Potestate. ib. 2.
Ad officia publica promovendi sunt digni ib. 4. Et idonei. ib. 7.
An exteri ab officiis publicis sint removendi? 219. 8. An digniores & magis idonei minus talibus sint præferendi? ib. 9.
An officia publica vendere liceat? ibid. 10. 11. Dissuadet hæc venditio. ib. 12.
An ad officia publica concedi possint gratiæ expectativæ? ib. 14. 15.
In officialibus publicis considerata autoritas. 220. 16. Ratione cujus officialibus est exhibendus honor. ib. 17. & seqq. Tum in salutatione. ibid. 22. Tum osculò manûs. ib. 23. Tum capitis relevatione. ib. 24. Intra & extra territorium. ibid. 25. Durante & depositò officio. 221. 26.
Officialium potestas dependet à voluntate & concessione altioris Potestatis. ib. 27. Eaque non datur ipsis privativè sed cumulativè. ib. 29. 30. 31. Et si Princeps ad locum, ubi sunt officiales ipsius, veniat, potestas illorum conquietur. ib. 32.
Officialis ab eo, à quo susceptus est, iterum amoveri potest. ib. 33. Et, si moriatur officialis, nulla est obligatio, filium ejus aut nepotem substituendi. ibid. 35.
Utrum Officialis statim, ac nominatus est, officium suum exercere valeat? 222. 37.
Utrum Officialis in suo officio possit alium substituere? ib. 38.
Officialis obligatur ad diligentiam. ib. 40. Fidelitatem. ib. 41. 42. Ad reddendas rationes. ib. 43.
An unus Officialis teneatur pro alio? ib. 44. & seqq.
Ex facto licito Officialis, sed absque mandato Summæ Potestatis exercitò, hæc non obligatur. 223. 49. 50. Obligatur verò, si mandatum præcesserit. ib. 51. Et intra limites mandati Officialis persistit. ib. 52.
Quando Officialis duo habet mandata, unum publicum, alterum secretum, sequendò mandatum publicum obligat suum Principalem alteri, quo cum negotiatur. ib. 53. 54.
Ex facto illicito Officialis, extra officium commissò, non obligatur Principalis. 224. 55. Intra officium, si delinquat Officialis, obligat Principem, quando ipsi culpa aliqua imputari potest. ibid. 56. 57. Secus si culpâ caret. ib. 58.
Eòdem modò de non-facto Officialium, quantum ad subditos, discurrendum, sicut de ipso facto. ib. 59. Ipsemet Princeps ex non-facto Officialium, damnificari potest, si agatur de jure quærendo; non item, si agatur de jure quæsito. ib. 61. 62. 63.
Post tempus immemorabile Princeps ex culpa Officialis jus suum amittere potest. ib. 64.

Zzzzzz 2

Och

Index Rerum & Verborum.

Ochlocratia.

Ochlocratia quandónam eveniat? 61. 29.

Oligarchia.

Oligarchia quandónam accidat? *ibid.* 28.

Opifices.

Opifices ex villiori subditorum classe censentur. 404. 66. Faciunt Universitatem. 409. 110. 111.

Optimates.

Optimates unde dicti? 50. 37. Quot requirantur ad statum Aristocraticum fundandum? *ibid.* 39. & seq. A quibus constituentur? *ibid.* 41. & seqq.

Optimatum laus & prerogativæ. 51. 48. & seqq. Eorum defectus. *ib.* 54. & seqq.

Ostracismus.

Ostracismus quid sit; & an licitus? 183. 15. 16.

P.

Pactum.

EX pacto oritur jus personale de Jure Naturali. 20. 68. Si utrinque perfectum fuerit. 21. 69.

Oritur etiam ex pacto obligatio naturalis servandi fidem datam. *ib.* 70.

Pactum requiritur ad constitutionem Civitatis. 44. 180. Quoruplex illud sit? *ibid.* 181. & seqq. Tacitum sufficit. *ib.* 188.

Ex pacto, cum subditis inito, obligatur Summa Potestas. 126. 38. & 41.

Tempore, quò Summa Potestas primà vice defertur, pacta fiunt tacite & expresse. *ib.* 42. & seqq.

In pactis Summus Princeps consideratur ut persona privata. 127. 52. Pariunt obligationem naturalem. *ib.* 53. Non autem Civilem. *ib.* 54.

In pactis, quæ concipiuntur in adeptione Regni, non datur restitutio. 128. 58.

Non est licitum, à pactis recedere, quòd incipient vergere in perniciem publicam. *ib.* 62. 63.

Successor in Regno patrimoniali tenetur observare pacta antecessoris. 129. 66. In non-patrimoniali non tenetur directè. *ibid.* 71. Sed indirectè. *ib.* 72. Si nomine publicò pacta sint inita. 130. 73. Et adfuerit probabilis ratio paciscendi. *ib.* 74. Eius non eventus sed prudens motivum hic spectatur. *ib.* 75.

Pagus.

Pagus quid sit? 38. 127.

Papa.

Papa est genuinus S. Scripturæ Interpres. 10. 74.

Papa habet Summam Potestatem Civilem in patrimonio D. Petri. 115. 22. 23. 24.

Papa habet Summam Potestatem Ecclesiasticam in toto orbe Christiano. 143. 13. Item 154. 83.

Eaque à D. Petro usque ad modernum Pontificem continuà successione propagata est. *ib.* 82.

Papa est primus & princeps in Ecclesia. 155. 88. Est Summus Judex in spiritualibus. 154. 85. 155. 89.

Papa an & quò sensu titulum Pontificis Imperatori dederit? 160. 127. 128.

Pars.

Pars Civitatis an invita possit alienari? 101. 114. Differentia inter partem civilem & naturalem. *ib.* 116. Item 184. 31. & seqq.

Pars major quandónam prævaleat? 101. 117. Vid. *Votum.*

Patientia.

Subditi obligantur ad patientiam, si injuriam à Summis Imperantibus accipiant. 421. 28. 29.

Dummodo citra peccatum eam tolerare valeant. *ib.* 33. Quid si Princeps sit tyrannus? *ibid.* 35. & seqq. Vid. *Tyrannus.*

SS. Patres.

SS. Patrum autoritas magni facienda. 11. 78. Sciverunt illi bene distinguere inter officium hominis & Christiani. *ib.* 79.

SS. Patrum testimonia ad probandam obligationis gravitatem, quam habent Summi Imperantes. 122. 14. 15.

SS. Patrum sententiæ ad demonstrandam diversitatem Potestatis Ecclesiasticæ & Politicæ. 142. 12. & seqq. Item 144. 18. Item 145. 22. & seqq. item 155. 93. & seqq.

Pax.

Status Naturalis an sit status pacis? 14. 12. & seqq.

Pax est finis belli. 300.

Pacis notio. *ib.* 1. Aliorum definitiones. *ib.* 2. 3. Diversa ejus acceptio. *ibid.* 4. & seqq. Nostra descriptio. 301. 7.

Ad pacem requiritur, ut fiat à personis publicis. *ib.* 8. Ut præsupponat bellum. *ib.* 9. Ut in perpetuum ineat amicitia. *ib.* 10. Et, si iterum rumpatur, est per accidens. *ib.* 11. 12.

Pax, quæ sine conventionione celebratur, non est vera pax. *ib.* 14. Sicut & pax privata pacis nomine haud censetur. *ib.* 15. Idem est de pace temporali. *ib.* 16. Etsi æquivalenter sit pax, si totalis cessatio ab armis inducatur. *ib.* 17.

Pax alia est universalis, alia particularis. 302. 18. 19. Alia religiosa, alia profana. *ib.* 20. 21. An illa licita? *ib.* 22.

Pax, in se & absolute spectata, suam originem trahit ex Jure Naturali. *ibid.* 23. & seqq. Relative ad præcedens bellum spectata, deducitur ex Jure Gentium. 303. 28. 29.

Pacis concludendæ Potestatem habet; qui jus belli. 304. 31. 32. An Rex impeditus pacem facere queat? *ib.* 33. An captivus? *ib.* 40. An Rex exul? 305. 47. Vid. *Rex.*

Si quis Summò Principe inferior acquisiverit jus belli, habet etiam jus pacis. *ib.* 50.

An,

Index Rerum & Verborum.

- An, qui iuravit, se pacem non facturum, nihilominus pacem inire possit? ib. 51.
- Non expedit, ut ipsimet Summi Imperantes pacis tractatibus praesentes sint. 306. 52. 53. Melius est, ut mittantur Legati cum sufficienti mandato. ib. 54. Vid. *Legatus*.
- An belli-duces jus faciendae pacis habeant? ib. 58. Vid. *Dux*.
- Ad pacem adhiberi solent mediatores. 307. 63. Vid. *Mediator*.
- Inter capita pacis primum est amnistia. 309. 80. Vid. *Amnistia*.
- Alerum pacis caput est restitutio & cessio personarum, rerum, iurium, honorum &c. 310. 91. Vid. *Restitutio. Bona*.
- Possintne bona subditorum pacis gratia hostibus cedi? 312. 108. Vid. *Subditi. Bona*.
- Tertium pacis caput est satisfactio vel compensatio pro impensis, in bellum factis, damnis datis &c. 313. 110. Vid. *Satisfactio. Damnum*.
- Ex pace conclusa oritur obligatio servandae ea, quae promissa sunt. 315. 123. Etiam si bellum antecedens iniquum fuisse supponatur. ibid. 124. & seqq.
- Pacem servare tenentur, quorum autoritate & nomine fuit inita. ib. 129. Stringit etiam illorum subditos. ib. Respectu quorum pax habet vim legis. 316. 130. Stringit quoque successores Pacificantium. ib. 131. 132.
- Obligatio servandae pacis incipit à tempore conventionis absolutae. ib. 133. Aut, si conditionata fuerit, existente conditione, vel die. ib. 134.
- An, quae in bello capta, & per pacem restituenda sunt, censentur ipsò jure restituta? ibid. 135. 136.
- Utrum ad pacem, per Legatos conclusam, debeat accedere ratificatio Principalium? ibid. 137. & seqq. Ratificatio non tantum verbis & scriptis, sed etiam factis potest fieri. 317. 142.
- An ad pacis obligationem opus sit promulgatione? ib. 143.
- Pacis firmandae gratia saepe interponitur guarantee. ib. 144. Vid. *Guarantia*.
- Ad efficacem pacis obligationem desideratur ejus executio. ib. 150.
- Executores pacis interdum in ipsa pace denominantur. 318. 151. Quidsi non fuerint denominati? ib. 153. 154.
- Quò modò fiat executio circa res? ibid. 157. Quò modò circa facta? ibid. 158. Quò modò circa transfugas? ib. 159. 160.
- Qualiter subintelligatur in executione pacis illa clausula: *salvo jure tertii*? ib. 161. 162.
- Qualis ordo in executione pacis observandus? ib. 163. & seqq.
- Possuntne de exceptione, si quae pacis executioni fuerit opposita, cognosci? 319. 166. & seqq.
- An morae locus sit, si debito tempore non praestetur, quod pacis nomine promissum erat? ib. 169. 170. Quid de facto non praestito dicendum? ib. 171.
- Pacis interpretatio. ib. 172. Vid. *Interpretatio*.
- Pax aliquando rumpitur, & quidem tribus modis. 321. 182. Primus modus est, si fiat contra id, quod paci inest; id est, vis bellica citra novam causam inferatur. ib. 183. Habet enim pax inibitam conditionem, frangenti fidem &c. ib. 184. Nec refert, totine Civitati, aut aliquibus civibus, aut sociis vis inferatur. ib. 185. 186. Si modò socii in pace fuerint comprehensi. ib. 187. Rupta tamen non censetur pax, si fiat injuria Pacificantium cognatis & affinibus. 322. 188. Aut unus ex sociis alterum sine aliorum assensu aggrediat. ib. 189. Nisi aliter conventum fuerit. ib. 190. 191. Sicuti nec tunc rupta creditur, ubi unus ex subditis violentiam admittit sine voluntate Superioris. ib. 192. 193.
- Alter modus rumpendi pacem est, si fiat contra id, quod in pace dictum est aperte. ibid. 195. An hoc obtineat etiam in capitibus minoribus? ib. 196. 197. 198. Quòd si quid agatur contra pacem sine culpa, nulla est ruptura. ib. 199. Quò modò tunc alteri parti consultum sit? 323. 200.
- Tertius modus rumpendi pacem est, si quid fiat contra legem amicitiae, specialiter in pacto expressum. ib. 201. 202. 203. Quò spectant atroces minae, insolita copiarum conscriptio, arces in conatibus non destructae. ib. 204. Adeò tamen, ut expressè de animo maligno constare debeat. ib. 205. Nec proinde causa sufficiens videatur, si quis alienos subditos in suam ditionem receperit. ib. 206.
- Pax rupta censetur solum ex parte nocentis. ib. 207. Esto pars innocens nolit amplius implere suum promissum. ibid. 208. Esto etiam expressè cautum reperiat in pace, ut, si eidem contraveniat, habeatur pro rupta. 324. 210.
- Quid importet clausula in pace: *ratio manente pax*? ib. 211. Quid pactum de non contraveniendo? ib. 212. 213. 214.
- Paci contraria est nova bellandi causa, pacem subsequens. ib. 215. 216. An offensio, quae pacem sequitur, ex vetere vel nova causa derivari praesumatur? 325. 219. & seqq. Quid inter sit, an praesumptio formetur pro causa vetere vel nova? ib. 223. & seqq.
- Pœna conventionalis, in pace adjecta, non debetur, quando pace ab uno rupta alter ad arma profligit. 326. 228. Toties autem pœnae locus est, quoties paci contravenitur. ibid. 229. Potest etiam exigi tum ab hæredibus. ib. 231. Tum à fidejussoribus. ib. 232.
- Paci contrarius est dolus. ib. 233. Vid. *Dolus*.
- Paci contrarius est metus. ib. 237. Vid. *Metus*.
- Pacis accessoria sunt obsides. 329. 253. Vid. *Obsides*. Item Fidejussores. 231. 269. Vid. *Fidejussor*. Pignora. ib. 275. Vid. *Pignus*. Commencus seu salvus Conductus. 332. 282. Vid. *Commencus*.
- Paci affines sunt inducie 334. 305. Vid. *Inducia*. Affine quoque est arbitrium. 338. 342. Vid. *Arbitrium*. Affinis etiam est deditio. 340. 361. Vid. *Deditio*. Item fors. 341. 370. Vid. *Sors*.

Index Rerum & Verborum.

Et singulare certamen, ib. 273. Vid. *Certamen singulare.*

Peregrinus.

Peregrini an in Regnis alienis Summam Potestatem nancisci valeant? 115. 21.

An peregrini teneantur in aliena Republica ad obedientiam? 117. 35. 36. An teneantur leges loci, per quem transeunt, servare? 165. 27.

Peregrini an ab officiis publicis sint removendi? 219. 8.

Periculum.

An vitam aut corpus exponere liceat periculo? 19. 17.

Petrus.

Potestas regendi Ecclesiam D. Petro & ejus successoribus à Christo Domino est concessa. 153. 68. 69.

Ecclesia post ascensionem Christi non ab alio quam D. Petro & Apostolis erat gubernata. 154. 80.

D. Petrus Primus & Princeps fuit in Ecclesia Christiana. 155. 87. 88.

Philosophus.

Philosophorum antiquorum sententiae non contemnendae. 11. 80.

Pignus.

Paci firmandae accedunt pignora. 331. 275. Eorum differentia & convenientia cum fidejussore. ib.

An temporis lapsus efficere possit, ne pignus luatur? ib. 276. 277. Nostra sententia. ib. 278. & seqq.

An Summa Potestas pignori subijci valeat? 102. 121.

Pœna. Punitio.

Pœna dictatur per Leges & Legislatores. 171. 70. Ejus definitio. ib. 71. Infrigitur à Summa Potestate. ibid. 72.

Ex quamvis justitia infligatur pœna? 172. 78. 79. 80. & 173. 81. 82. 83.

Pœnae divisio juxta Grotium. ib. 84. 85. Alia partitio. ib. 86. 87. 88.

Pœna est aliquid merè personale. 174. 90. Nec debet ferire innocentes. ib. 91. 92.

Quomodo Civitas in casu delicti pœnae subijci possit? ib. 95. Vid. *Civitas.*

An pœna exilii afficiat fidejussores? 176. 106. 107.

Quibus excausis pœna exasperari possit? 177. 116. & seqq. Ex quibus causis possit mitigari? ib. 121. & seqq. Ex quibus causis possit condonari? 178. 129. & seqq.

An pœna capitis, homicidio in S. Scriptura præstituta, possit à Summa Potestate remitti? 179. 135. & seqq.

Quò intellectu pœna capitis in *Lib. Genes. c. 9.* sit accipienda? ib. 139. & 180. 140.

In remissione pœnae capitalis in homicidio Princeps non debet esse facilis. ib. 144.

Politica.

Politica considerat Civitatem ratione utilitatis. 4.

23. Distinguitur à Jurisprudèntia Publica Universali. ibid. 26. seqq. & 5. 29. & seqq.

Politica procedit ex consensione & illatione probabilis. ib. 31. Liberam sequendi voluntatem relinquit. ib. 30. Studet magis Legibus ferendis quam lais. ib. 32.

Politia.

Politia interdum accipitur pro Civitate. 39. 133. Differt tamen à Civitate. ib. 134.

Pondus.

Vid. *Mensura.*

Populus.

Respublica est res Populi. 38. 130.

Populus est collectio civium. 53. 68. Habet Summam Potestatem in statu Democratico. ibid. 65. & seqq.

Quanam jura Majestatis Populo in hoc statu reservanda sint? 54. 76. & seqq.

Populo non competit Summa Potestas realis in statu Monarchico vel Aristocratico. 76. 47. & seqq. Vid. *Summa Potestas.*

In electione Regum aut Optimatum jus suffragii habet totus Populus. 88. 4. Quandonam jus eligendi in Regno successivo revertatur ad Populum? 89. 14. & seqq.

An Populus possit judicare de successione dubia? 95. 63. & 68.

An Populus devictus statim amittat Summam Potestatem? 98. 89. & 92.

An Imperantibus Populus in statu Monarchico vel Aristocratico præjudicare queat? 99. 95. & seqq. Populi consensu forma regiminis immutari potest. 100. 106. Uti & Summa Potestas, Reginae competens, in maritum transferri. ib. 103.

Populus in statu Democratico Summam Potestatem alienare valet. 101. 112.

Quandonam prævaleat major pars Populi? ib. 117.

Populus liber contra Populum liberum præscribere potest. 102. 122. Potest etiam Populus subiectus Summam Potestatem contra Regem aut Optimates præscribere. 109. 184. & seqq.

Pereunte Populo in statu Democratico perit Civitas. 131. 82. & 83.

An Rex à Populo deponi possit? 134. 109. & seqq. Rege mortuo sine Successore Summa Potestas devolvitur ad Populum. 137. 135.

Populus vocante Imperio tutorem deputare valet. 138. 144. 145.

Portus.

Jus ad portum appellendi reducitur ad servitutem naturalem. 22. 86. 87.

Postliminium.

Postliminium quid sit? 278. 351. Est duplex. ib. 352. Habet locum quoad captivos in bello justo. ibid. 353. Non etiam in bello injusto. ib. 355.

Postliminium de Jure Romano procedit etiam respectu-

Index Rerum & Verborum.

pectu totius Populi, in captivitate redacti. ib. 357.

Postliminium hodiernis moribus rariorem usum fortitur. 279. 358.

Potestas.

Potestas maritalis in uxorem. 27. 29. An à DEO per præceptum Naturale vel positivum liberum introducta fuerit? ib. 30. & seqq. Resolvitur cum distinctione. ib. 35. & seqq.

An marito potestas competat in vitam mulieris? 28. 38. Impugnantur affirmantes. ibid. 39. & seqq.

An potestas maritalis sit quasi - herilis? ibid. 42. Negativa defenditur. ib. 43. & seqq.

Potestas maritalis se extendit solummodo ad causas, conjugium concernentes. 29. 46. Habet conexam moderatam correctionem. ib. 48.

Potestas in liberos cuinam competat? 31. 66. An matri? ib. 67. & seqq. An soli patri? ib. 70. An deterioratur ex pacto? ib. 71. Utrique parenti adstruitur. ib. 72. & seqq.

Potestas mulieris in liberos subordinata marito. ib. 75. & seqq.

Potestas in liberos, quando habent iudicium imperfectum. 32. 81. Item quando habent iudicium perfectum. ib. 83. & seqq. Item quando exceperunt familiam. 33. 86.

Potestas castigandi & coercendi liberos. ib. 87. & seqq.

An parentes in liberorum vitam potestatem habeant? ib. 89. Adstruitur & probatur negativa. ib. 91. & seqq.

Potestas domini in servum in statu primævo declaratur. 37. 123. & seqq. Uti & in tempore subsequenti. ib. 125.

Potestas Politica est naturalis. 142. 10. Habet media naturalia. ibid. 11. Regulatur secundum Jus Naturæ. 143. 12.

Potestas Politica est multiplex. 141. 13. Eadem est in Principibus Christianis & Ethnicis. ibid. 14. Non expedit, ut habeat annexam curam spirituum. ib. 15.

Potestas Politica manet Suprema, licet in eodem Regno detur Potestas Ecclesiastica distincta, æque Summa. 145. 21.

Potestatis Politicæ & Ecclesiasticæ distinctio per se ad salutem & pacem ordinata est. 146. 26.

Potestas Politica Summo Pontifici in certo districta potest assignari. 149. 44.

Potestas Officialium publicorum ex quonam dignoscenda sit? 221. 27. 28. Competit ipsis cumulative. ibid. 29. 30. Quiescit adveniente eò, à quo concessa fuit. ib. 32. Est revocabilis à concedente. ib. 33. Vid. *Officialis*.

Potestas Magistratum consistit in imperio, Summæ Potestati subordinatò. 230. 106. Vid. *Magistratus*.

Potestas Belli-Ducum qualis? 243. 69. Eam transgredi non licet. ib. 72. 73. 74. Vid. *Dux*.

Potestas Ecclesiastica. Vid. *Ecclesiastica Potestas*.

Potestas Summa. Vid. *Summa Potestas*.

Præscriptio.

Præscriptio est modus acquirendi Summæ Potestatem. 102. 122. Habet natales suos ex Jure Naturæ & Gentium. ibid. 123. Non ex solo Jure Civili. 103. 1. & 190. 4. n. 131.

Præscriptio an fundetur præcipue in præsumptione rei derelictæ? ibid. 134. & seqq. Ostenditur, in quo sensu Præscriptio & rei derelictio conveniant. 105. 141. & seqq. Ostenditur, in quo sensu disconveniant. 106. 150.

Præscriptio & usucapio an differant? ibid. 157. An & quantum tempus de Jure Naturæ requirant? ib. 158. & 159. An & quando bonam fidem aut titulum exposcant? 107. 161.

Præscriptio est necessaria ad salutem generis humani. ib. 166. & 167. Item 170. & seqq.

Positne Populus Summæ Potestatem contra Regem aut Optimates præscribere? Rationes negandi. 108. 175. & seqq. Rationes affirmandi. 109. 185. & 186. Rationes priores enervantur. ibid. 187. & seqq.

Quibus Præscriptio Summæ Potestatis præjudicet? 111. 201. Præjudicat nondum natis. ibid. 203. Etiam si Regnum sit gentilitium. 112. 208. & seqq.

Libertas à subjectione præscribi potest à subdito. 432. 31. 32. Etiam particulari. ib. 33. Adeo ut & bona fides adesse; ib. 35. Et tempus immemoriale concurrere valeat. ib. 36.

Præsidium.

Præsidii jus tribuitur Summæ Potestati 287. 436. Non obstante subditorum præscriptione. ib. 437.

Præmium.

Præmii determinatio in rebus usualibus pertinet ad Summæ Potestatem. 209. 72. & 210. 73.

Præmium, ubi semel est determinatum, consistit in indivisibili. ib. 74.

Princeps.

Principis officium. 122. 15. item 123. 16. 17. item 125. 35. 36.

Principum exempla potentissima. 124. 23. 24. 25.

Principis virtutes. 125. 30. & seqq.

Princeps duplicem personam representat. 127. 52.

Princeps inferior an possit habere jus belli? 242. 61.

62. An jus pacis? 305. 50. An jus foederum? 350. 60. 61. An jus Legationum? 374. 42.

Primogenitura. Primogenitus.

Primogenitura locum habet in successione tum hæreditaria; 91. 31. Tum gentilitia. 93. 45.

Primogenitus in Regno lineali succedit, esto, antequam Regnum ad defunctum pervenerit, natus fuerit. ib. 48.

Aaaaa a

Ad

Ad primogenitum spectant omnia bona & jura. 94.
53. Primogeniti legitima est totus Principatus. ib.
Primogeniti tenentur secundogenitis apanagium
consistere. ib. 55.

Privilegium.

Privilegium quid sit, & quomodo differat à dispensa-
tione? 168. 46. 47. Est vel personale, vel reale. ib.
48. Remuneratorium aut gratuitum. ib. 49. Re-
muneratorium aut est purum, aut onerosum 169.
52.

Positne dari privilegium sine meritis? ib. 50. & 51.
Positne alteri quam subdito concedi? ib. 53. 54.
55.

Privilegium confert jus singulare. ib. 56. Illius in-
terpretatio pertinet ad concedentem. ib. 57. Re-
spectu aliorum parit obligationem non impediendi
ejus usum. ib. 58. 59.

Sitne privilegii usus licitus in alieno territorio? ib. 60.

Privilegium quomodo cesset? 170. 61. An possit
revocari, si conventionale sit? ib. 62. An, si re-
muneratorium? ib. 63. An si merè gratuitum?
ib. 64. An & qualis causa requiratur? ib. 65. & 66.

Privilegium morte concedentis non expirat. ib. 69.

Privilegia Legatorum.

Vid. *Legatus.*

Provincia.

Provincia, quantumvis amplissima, non rectè vocatur
Civitas, nisi proprium regimen habuerit. 408.
96.

Q.

Qualitas.

Qualitates in iis, qui summam Potestatem acquirere
volunt, desiderant. 114. 10. & seqq.

Qualitates Officialium publicorum. 218. 4. & seqq.

Qualitates Consiliariorum. 225. 69. 70.

Qualitates Magistratum & Judicum. 230. 103.
104.

Qualitates Ducum Militarium. 243. 68. Item mi-
litum privatorum. 244. 78. & seqq.

Qualitates Legatorum. 375. 52. & seqq.

Qualitas diversa facit diversitatem subditorum. 402.

50. Qualitates alie sunt naturales. ib. 51. item 403.

53. & seqq. Alie adventitiae. 404. 62. & seqq.

Alie mixtae. 405. 74. & seqq.

Questor.

Questor Universitatis cuius gestae administratio-
nis rationem reddere debeat? 416. 55. 56.

Querela.

Querelae, contra officiales publicos motae, prius dis-
cutiendae sunt, quam officiales amovendi. 221.

24.

R.

Ratio status.

Differt à Jurisprudencia Publica Universalis. 5. 12.
& seqq. Descendit ad particularia. ib. Est di-
versa juxta diversitatem status. ib. 34. Est testata
& simulata. ib. 36.

Regalia.

Regalia quid sint? 117. 39. 40. Quotuplicia?
ibid. 41. Quomodo discernantur? ibid. 42. &
seqq.

Religio.

Religio an possit imperari? 153. 70. 71. Laici in
causis Religionis nil habent, quod disponant.
154. 83.

Quid circa Religionem statuere possit victor in lo-
cis, sibi subjugatis? 278. 348. 349. 350.

In rebus Religionem & fidem concernentibus, non
audiendi Principes, sed Sacerdotes. 420. 17.
18.

Renuntiatio. Resignatio.

Summa Potestas admittit renuntiationem. 133. 95. Non
solum in Regno patrimoniali. ib. 98. Sed etiam in
non-patrimoniali. ib. 99. An verò in his requiratur
consensus Statuum, saltem si electiva sint? ib. 100.

An Regi post renuntiationem maneat titulus Re-
gius? ib. 101. Ratio dubitandi. 134. 102. Ra-
tio affirmandi.

An resignato Principi debeant assignari certi redi-
tus? ib. 104.

An facta resignatione poenitere liceat? ib. 105.

An resignatio non tantum resignanti, sed etiam li-
beris ejus noceat in Regno successivo? Sub distinc-
tione resolvitur. ib. 106. 107. 108.

Repressalia.

Repressaliae affinitatem habent cum bello. 295. 495.
Earum descriptio. ibid. Videntur quidem à Jure
Naturali alienae. 296. 496. Justificantur tamen
à Jure Gentium. ib. 497. Rationes, quae Gentes
movere potuerunt, ad inducendas Repressalias.
ib. 498. & seqq.

Antequam Repressaliae decernuntur, necessum est, ut al-
terius Reipublicae Judex instanter & legitime fuerit
requisitus. ib. 504. Ab eo autem justitia negata,
vel malitiose protracta. ib. 505. Aut sententia
lata, quae manifestae iniquitatis arguitur. ib. 506.

Requiritur etiam ad Repressalias, ut aliud medium
consequendi, quod debitum est, non suppetat.
297. 507. Requiritur insuper, ut, qui partis
offensae Superior est, ad partis offendentis Magi-
stratum suam auctoritatem interposuerit. ib. 508.
Requiritur praeterea in eo qui Repressalias conce-
dit, jus belli. ib. 509. Alteri namque jus Repres-
saliarum non permittitur. ib. 510. 511.

Differentia inter Repressalias & pignorationes. ib.
512.

Ad

Index Rerum & Verborum.

Ad Repressalias necessarium est debitum liquidum, & notabile. ib. 513.

Repressaliarum nomine detineri possunt soli subditi Civitatis nocentis. ibid. 514. Quales non sunt subditi temporanei. ib. 515.

Legati sunt exempti à Repressaliis. 298. 516. Non item Commissarii. ib. 517. Sunt quoque exemptæ personæ Ecclesiasticæ. ibid. 518. An etiam mulieres, aut studiosi? ibid. 520. An omnes innocentes? ib. 521.

Num Repressaliæ quoad detentionem personarum solummodo locum habeant in casu, quò aliquis ex subditis Reipublicæ offensæ apud offendentem detinetur? ib. 522. 523. 524.

Qualia debeant esse bona, jure Repressaliarum capienda? 299. 525. 526.

Quoad personas, Repressaliarum titulo captas, competit sola detentio. ib. 527. Non etiam jus servitutis. ib. 528. Minus jus occidendi. ibid. 529. 530.

Quoad res, ita detentas, non competit dominium; sed nudum jus pignoris. ib. 531. 532. Possunt tamen, satisfactione non præstitâ, distrahi. ib. 533.

Cæteri cives tenentur reparare damnum, quod civis innocens occasione Repressaliarum sustinuit. ib. 534.

Restitutio. Restituere.

An ex culpa juridica oriatur obligatio restituendi? 20. 64.

An & qualis sit obligatio restitutionis, si quis alium, benefacere mihi volentem, impediatur? ib. 65. & seq.

An Rex, in contractu læsus, possit in integrum restitui? 128. 56. & 57.

Rex minorennis ex pace, per tutorem initâ, læsus non restituitur in integrum. 304. 57. 38.

In pace fit restitutio personarum, rerum, jurium &c. 310. 91. Quænam verò in specie restituenda, dependet à voluntate Pacificantium. 311. 92. Quæ expressa non sunt, in restitutionem haud veniunt. ib. 93.

Restitutione simpliciter expressâ, non comprehenduntur res non amplius extantes. ibid. 94. Nec fructus jam percepti. ib. 95.

Quò sensu restitutio dicatur favorabilis? ib. 96.

Res, de quarum restitutione cavetur, singulæ redeunt ad suos dominos. ib. 97.

Respublica.

Respublica accipitur subinde pro Civitate. 38. 130. Interdum pro forma Regiminis Popularis. ibid. 131. Aut Regimine poliarchico. 39. 132.

Reipublicæ forma. Vid. *Forma. Civitas.*

Quid sit in Rempublicam delinquere? 49. 34.

Respublicæ multæ propter delicias & voluptates perierunt. 60. 21.

Quisnam sit exoptabilis Reipublicæ status? ibid. 23. 24.

An detur forma Reipublicæ mixta? 61. 30. & seqq.

Civitates systematicæ unam Rempublicam constituere videntur. 66. 73. Item 67. 80.

Reipublicæ Majestas pendet ab Imperio. 71. 9.

Rex. Regnum.

Regnum non capit duos Reges. 45. 5.

Rex non est discernendus à titulo vel insigniis, sed à Summa Potestate. 71. 13. & 115. 26.

In statu Monarchico Summa Potestas est penes Regem. ib. 25.

Rege mortuò, ad quem Summa Potestas perveniat? 137. 135.

Rex an possit resignare Regnum? 133. 95. Vide *Renunciatio.* An possit deponi? 134. 109. Vid. *Deposito.*

Regibus ex officio non incumbit Potestas circa Sacra. 142. 9.

Rex Melchisedech fuit simul Sacerdos. 144. 19.

In eodem Regno compatibles sunt duæ Potestates Supremæ, una in spiritualibus, altera in temporalibus. 145. 21. 22. 23.

Regibus Populi Israelitici non licebat manum ad Sacra extendere. 148. 37. Item 149. 45.

Actus Regum Veteris testamenti non arguunt potestatem Sacrorum in ipsorum personis. ib. 46. & seqq.

Regum Christianorum testimonia, quòd potestatem circa Sacra non habeant. 156. 101. & seqq.

An, si Rex capiatur in bello, victori statim acquiratur Imperium? 277. 345. 346.

An Rex captivus possit occidi à victore? ib. 347.

Rex minorennis nequit efficaciter concludere pacem se solò. 304. 33. Pax tamen, per tutores conclusa, obligat Regem. ib. 34. 35. An restitutionem exinde petere valeat? ibid. 37. & seqq. Vid. *Restitutio.* Melius tamen est, ut accedat consensus Procerum Regni. ib. 39.

Rex captivus extra casum, quò amittit Imperium, pacis concludendæ facultatem retinet. 305. 44.

Quid operetur clausula, tali pacificationi inferi solita? ib. 46. Idem est de Rege, per tyrannidem aut seditionem in exilium pulsò. ib. 47. 48.

Rex captivus potest contrahere fœdus. 350. 63. Et si non habeat Regni administrationem. ib. 64.

Rex victus an habeat jus Legationis? 374. 39. Habet in eo casu, quò habet jus pacis & fœderum. ib. 40.

Quando Rex unus plura obtinet Regna, inter se non unita, in quolibet eorum servantur Leges propriæ. 66. 69. Successio quoque regulatur juxta consuetudinem cujusque Regni. ibid. 70. Unio cum uno Rege durat, quàm diu durat familia Regia. ib. 71.

Rex est propter Regnum. 71. 16.

Titulus & insignia non constituunt Regem. 72. 23. Item 115. 26. 27.

In Regno hæreditario licet patrimonium privatum à Regio sperare. 92. 39. 40.

Quidquid sub appellatione Regni continetur, in successione lineali ad primogenitum spectat. 94. 53. 54.

Bbbbbb

De

Index Rerum & Verborum.

De Regis aut Regni successione si quaestio oriatur, quis Judex sit? 94. 58. & seqq.

Rex ex officio est obligatus, cuncta, ad Reipublicae salutem idonea, provocare. 122. 11.

Romani.

Romanorum Leges circa potestatem patriam. 31. 66. Item 34. 94.

Romana Respublica originaliter erat sine liberis & servis. 39. 140.

Romanæ Reipublicæ diurnitas & potentia. 55. 85.

Romanorum status Regum tempore Monarchicus. 63. 51.

Romanorum status à Gracianis temporibus. 65. 65. Item tempore belli civilis inter Pompejum & Cæsarem. ib. 66.

Romani sub ipsis Monarchiæ initiis Potestatem circa Sacra Pontificibus suis addixerunt. 145. 23.

Romanorum justitia laudatur, quod ante bellum petierint satisfactionem. 249. 119.

Romanorum mos in denuntiatione belli. 237. 29.

Romanorum Jus an locum habeat in foederum interpretatione? 359. 147.

Romanorum facilitas in danda civibus emigrandi licentia. 429. 3.

Ruptura Pacis.

Ruptura pacis quot modis fiat? 321. Vid. *Pax*.

S.

Sacerdos. Sacerdotium.

Sacerdotium in lege Naturali quale fuerit? 145. 20. An conjunctum cum Imperio? 144. 19.

Sacerdotibus Legis antiquæ qualis sit data Potestas? 147. 36. & 148. 40.

Sacerdotes in eadem Lege extraordinariò DEI consilio creati sunt interdum Reges. ib. 39. Ordinariè autem Sacerdotium cum Regali dignitate non erat colligatum 149. 44. & 45.

Sacerdotes & Levitæ quomodò à Regibus Hebræis constituti fuerint? ib. 50.

Summus Sacerdos Abiathar quò jure depositus? 150. 53.

Sacerdotum dignitas. 159. 125.

Sacerdotes antiqui testamenti fuerunt instructores Regum. 8. 52.

Sacerdotum est, Ecclesiam instruere, & in causis ambiguis judicare. 123. 19.

Sacra. Sacrorum jus.

Sacrorum jus an ex natura rei debeat Summæ Potestati Civili? 141. 1. Argumenta affirmantium. ib. 2. & seqq. Argumenta negantium. 142. 9. & seqq.

Sacrorum jus versatur circa spiritualia. ib. 10. Respicit finem supernaturalem. ib. 11. Non cognoscitur aut regulatur juxta lumen Naturale. 143. 12. Est idem jus & potestas in toto mundo. ib. 13. Non competit Regibus & Principibus gentilibus. 14.

Non bene conjungitur cum temporali Potestate. ibid. 15.

Jus Sacrorum in lege Naturali Reges non habuerunt ex officio. 144. 19. Nec Sacerdotium tunc verè fuit sacrum. 145. 20.

Jus Sacrorum in eodem Regno convenienter alteri Potestati quam Politicæ adscribitur. ib. 21. Ad limites temporales non pertinet. ib. 23.

An Jus Sacrorum in Lege Veteri spectaverit ad Potestatem Sæcularem? 147. 29. & seqq. Rationes dubitandi. ib. In lege Veteri Potestas circa Sacra, strictè dicta, spectabat ad tribum Leviticam. ibid. 36. Regibus non competebat. ib. 37. Licet aliqui extraordinariò DEI consilio subinde peregerint. Sacra. 148. 39.

Circa Sacra, latius accepta, Sacerdotibus erat tributa potestas. ib. 40.

Nullus nisi Sacerdos in antiquo testamento potera tractare Sacra. 249. 44. Jus Sacrorum in Lege nova an pertineat ad Potestatem Politicam? 151. 59. & seqq. Varia motiva pro hac Potestate. ib.

Non est major potestas circa Sacra Regibus concessa in nova quam antiqua Lege. 152. 67.

Potestas circa Sacra in Lege nova data est Petro & ejus successoribus. 153. 69. item 74. & seqq. Nec ab aliis fuit exercita post ascensionem Christi, quam à Petro & Apostolis. 154. 80. & 81.

Pro Potestate Sacrorum, quod Ecclesiæ & Ecclesiasticis competat, allegantur multi textus ex S. Scriptura. ib. 80. & seqq. Ex Conciliis. 155. 90. & seqq. Ex SS. Patribus. 93. & seqq. Ex Imperatorum & Principum Christianorum confessione. 156. 101. & seqq.

Potestas circa Sacra & spiritualia est coercitiva. 153. 74. & seqq.

Salus.

Salus publica est finis ultimus Jurisprudentiæ Publicæ Universalis. 4. 25. Est finis Reipublicæ. 118. 44. Est cynosura, juxta quam Summa Potestas est dirigenda. ibid. 49.

Salvus Conductus.

Vid. *Commeatus*.

Satisfactio.

Antequàm bellum instituat, petenda & expectanda est satisfactio: 249. 116. Hac oblata, bellum injustè incipitur. ib. 117. 118. 119. Quia & si post bellum jam inchoatum afferatur, à bello abstinendum est. ib. 120. 121.

Quantum in bello petere aut querere liceat pro justa satisfactione? 267. 262. & seqq.

Quandònam denegata satisfactio det causam represaliis? Vid. *Repressalia*.

In pace satisfactio petitur pro expensis, & damnis bellicis. 313. 110. In ejus vicem locò pecuniarum saepe ceduntur res alia. ib. 111. Nullà verò mentione satisfactionis expressà, nihil debetur. ib. 112.

Sepultura.

Sepultura debetur mortuis 293. 473. Eaque ne qui-

Index Rerum & Verborum.

quidem hostitus est deneganda. *ibid.* 474. Et, si aliquando negata fuerit, id ad pœnam aut jure talionis accidit. *ib.* 475.

Sequela.

Sequelæ jus competit Summo Imperanti respectu subditorum. 283. 397. Ejus antiquitas. *ibid.* 398. 399. 400. Moderatio. *ib.* 401. 402. An extendatur extra territorium? *ib.* 403. 404.

Servus. Servitus personalis.

Uxor non est serva mariti. 28. 43. & seq.
Servus & dominus inæquali jure censentur. 35. 105.
Servus appellatur à serviendo, vel à servando. 36. 109.
Servitus spontanea duxit initium à consensu. *ib.* 111. & seqq. Involuntaria autem in pœnam est statuta à Noëno. 37. 119. 120. 121.
Jus in servos. *ib.* 123. & seqq. Eorum obligatio. 38. 126.
Capti in bello fiunt servi capientium. 275. 325. Quanta in hos detur potestas? *ib.* 326.
An servitus immediatè & directè resultat ex bello? *ib.* 328.
Servitus ex se perpetua est. *ib.* 379. Inter Christianos abolita. 276. 335. 336. Inter Turcas & Saracenos etiamnum usitata. *ib.* 337.

Servitus realis.

Deturne jus servitutis realis ex solo Naturæ Jure? 21. 74. & seqq. Rationes contrariæ referuntur, & rebutantur. *ib.* 76. & seqq.
Aget inferior respectu superioris habet servitutem naturalem. *ib.* 74.
Transitus per alienum territorium fundatur in servitute naturali. 22. 81. & seqq. Uel & transitus per maria & flumina. *ib.* 84. & seqq.
Servitus naturalis oritur vel ex necessitate. 23. 88. Vel ex innoxia utilitate. *ib.* 93.
An servitus naturalis conferat jus rigorosum? 22. 82. & seqq.

Societas.

Societatis simplicis species est status Conjugal. 24. 1. Vid. *Status Conjugal.* Item *Status Familia.* 29. 51. Vid. *Status Familia.* Item status herilis. 35. 102. Vid. *Status herilis.* Item Vicus. 38. 127. Item pagus. *ib.*
Societas perfecta est Civitas. 39. 137. Vid. *Civitas.*
Societas perfecta naturali appetitu ab homine desideratur. 41. 153. & seqq.

Sortis.

Sortis aleæ controversiæ inter Summos Imperantes aliquando committuntur. 341. 370. An licitè? *ib.* & 371. Nostra declaratio. *ib.* 372.
Modus eligendi per sortem an sit concessus? 88. 10. 11.

Sponsio.

Sponsio quid sit? 357. 219. 220. Est conventio

publica. *ib.* 221. Quæ inicitur à Ministro Summæ Potestatis sine mandato. *ibid.* 222. Circa negotium, ad eandem spectans. *ib.* 223. Sponsionum quot sint species? *ib.* 224.

Summa Potestas ex sponsione, quam ratam non habuit, non obligatur. *ib.* 225. 226. An saltem obligetur ex æquitate? *ib.* 227. & 368. 228. 229. An ex silentio? *ib.* 230. & seqq.

Sponsio sponsorem obligat ad id, quod facere potest. *ib.* 233. Quid si sponsio repudietur? *ib.* Quid si culpâ vacet? *ib.* 234.

An & quatenus vita sponsorum obligari possit? *ib.* 235. & seqq.

An & quatenus obligentur, qui sponsoribus aliquid promittunt? 369. 238.

Superior.

Independentia ab omni Superiore est verus character Summæ Potestatis 71. 12. 13. Item 72. 25.

An Populus sit Rege superior? 75. 44. 45. Item 77. 61. & seqq.

Princeps in contractu Superiorem, à quo cogatur, non habet. 127. 54. Non obligatur ad Leges & formam contractuum. *ib.* 55.

Stapula.

Stapulæ jus quid sit? 209. 66. An concedendum? *ib.* 67.

Status.

Status quid sit? 12. Alius naturalis; alius adventitius. *ib.*

Status primus hominis qualis? 13. 3. 4. 7.

Status nullus Civitatis est sine nevo. 56. 94. Quis status sit perfectior? *ib.* 95.

Status Monarchicus.

Describitur & explicatur status Monarchicus. 46. 2. & seqq. Vid. *Monarchia.*

Status Aristocraticus.

Describitur & exponitur status Aristocraticus. 49. 28. & seqq. Vid. *Aristocratia.*

Status Democraticus.

Describitur & declaratur status Democraticus. 53. 61. & seqq. Vid. *Democratia.*

Status Conjugal.

Status conjugal. inter societates simplices est primus. 24. 1.

Definitur status conjugal. 25. 7. Est individua vitæ consuetudo. *ibid.* 9. Marem inter & foeminam. *ib.* 10. Sobolis procreandæ; *ib.* 10. Et communis subsidii causâ; *ib.* 13. Mutuò consensu legitime contracta. *ib.* 16.

Status Conjugal. à DEO est institutus. *ib.* 17. Varia eam in rem argumenta proferuntur. *ibid.* & seqq.

Status Conjugal. an omnibus fuerit præceptus? Ratio

Index Rerum & Verborum.

tie dubitandi. 26. 20. Tenetur negativa. ib. 21. & seq. Ratio dubitandi variè dissolvitur. ib. 23. & seqq.
Status conjugalis confert marito potestatem in uxorem. 27. 29. Vid. *Potestas maritalis. Conjugium. Matrimonium. Subjectio. Subditus. Jus. Obligatio.*

Status Familiae.

Status familiae describitur ab Hubero. 30. 53. Est coetus. ibid. 54. Plurium personarum. ib. 55. Quae unius potestate. ibid. 58. Naturâ aut jure. 59. & seqq. Quotidiani usus causâ sociatae sunt. ib. 62.

Alia hujus status descriptio. ib. 63. & seqq.

De Juribus & Obligationibus in statu familiae. Vid. *Familia. Potestas. Conjuges. Jus. Obligatio.*

Status Herilis.

Definitur status herilis. 35. 104. Est societas inaequalis. ibid. 105. Inter Dominum & servarum. ib. 105. Ad utilitatem Domini. ib. 107.

Status herilis an sit à natura? ibid. 108. Statuitur sententia negativa. 36. 109. Habet originem primævam ex ultroneo consensu. ib. 111. Vid. *Servus. Servitus.*

De Juribus & Obligationibus status herilis. 37. 123. & seqq. Vid. *Potestas. Obligatio.*

Status Naturalis.

An detur Status hominum Naturalis? Varia motiva dubitandi. 12. 1. & seqq. Varia argumenta affirmandi. 13. 4. & seqq.

In statu Naturali nunquam fuit universum genus humanum. ibid. 7. Fuerunt tamen aliqui ex hominibus. ib. 8. Sunt etiam in hoc statu duae Civitates erga se invicem. ib. 9. Uti & Civitas, in anarchiam delapsa. ib. 10. Et homines, in terras vacuas commigrantes ib.

An Status Naturalis sit status belli vel pacis? 14. 12. Rationes Hobbesii pro statu belli. ib. 13. & seqq. Rationes pro statu pacis. ib. 16. & seqq. Rationum contrariorum enervatio. 15. 20. & seqq.

Status Naturalis definitur. ib. 23. Est conditio hominum inter se aequalium. ibid. 24. Præterquam DEI & Divinarum Legum. ib. 28. Ejus differentia à statu Civili. ib. 6.

Quantum homo in statu Naturali sit obligatus DEO? 16. 29. & seqq.

Status Naturalis præcipuum jus est libertas. ibid. 31. & seqq. Vid. *Libertas.*

Aliud ejusdem status jus est faciendi, quæ spectant ad sui conservationem. 17. 34. Vid. *Conservatio. Uti & jus defensionis.* ib. 35. Vid. *Defensio.*

Status Regni.

An Regnum electivum absque Statuum assensu possit resignari? 133. 100.

An status Regni resignato Regi quidpiam ad sustentationem concedere teneantur? 134. 104.

An Rex propter tyrannidem à Statibus Regni depōni possit? 136. 121. & seqq.

Status Regni sunt præcipui in Civitate. 405. 70. Habent jus suffragii in consultationibus publicis. 411. 7.

Stipendium.

Militibus debetur stipendium. 238. 440.

Princeps, cujus culpa militibus stipendium non porrigitur, tenetur ad damna, inde secuta. 289. 441.

Milites debent esse contenti suo stipendiō. ibid. 443. Qualiter hoc in passu excedant? ibid. 444. 445.

Studia.

Studiorum Universitas quid? 408. 102. Ejus excellentia 409. 103. Non debent necessario omnes scientiæ ibidem tradi. ib. 104. Vid. *Academia.*

Subditus.

Possime subditus præscriptione acquirere Summam Potestatem? 110. 189.

An alia Majestatis jura præscribere valeat? 111. 199. 200.

Quænam personæ Summæ Potestati fiant subditæ? 116. 32.

An Summa Potestas fidem, subditis datam, servare teneatur? 126. 41.

An subditi possint Summam Potestatem redarguere, vel Imperiō privare, si, quod promissit, non serventur? 127. 49.

Subditi tenentur observare Legem. 165. 25. Esi deluper nec requisiti nec rogati fuerint. ib. 28.

An alteri quàm subdito privilegium concedi possit? 169. 53. 54. 55.

Quid & quantum Summa Potestas suis subditis generatim præcipere valeat? 181.

Quid possit in specie imperare circa vitam, existimationem, res, bona, & jura? Vid. *Vita. Existimatio. Bona. Jura.*

Subditis non licet movere bellum. 235. 11. & seqq.

Sitne licitum bellum, pro alienis subditis susceptum? 260. 207. & seqq. Civitatum Rectores à subditis tum propriis tum alienis violari nequeunt. 261. 212.

Subditi ad bellum cogi possunt. 282. 386. Eorum sumptibus geritur bellum. ib. 387. In ipsorum ædibus hospitantur milites. ib. 390. Tenentur Imperantem extra territorium comitari. 283. 403. 404.

Subditi, ad bellum evocati, non tenentur inquirere justitiam belli. 284. 409. 410. 411. Nisi rumor circumeat, bellum esse injustum. 285. 413.

Quid si subditus, factâ inquisitione de belli causa, etiamnum dubitet? ibid. 415. & seqq. Vid. *Dubium.*

Subditi tenentur contribuere ad fortalitia tum extruenda, tum munienda. 287. 430. 431. Item agere vigiliis. ib. 428.

Receptio alienorum Subditorum in suam ditionem non est causa rumpendi pacem. 323. 206.

Subdi-

Index Rerum & Verborum.

Subditorum bona ex causa pacis, urgente necessitate vel utilitate publica, etiam invitis auferri possunt. 312. 108.

Damna; subdiditis occasione belli illata, remitti possunt, si pax aliter sperari nequeat. 313. 113. 114. Secus, si pax aliter sit speranda ib. 115.

An damnum, subditis hâc viâ illatum, à communitate compensari debeat? ib. 116. Vid. *Damnum*.

Subditus in latiori significatione quid? 397. 1. Quid in strictiori? ibid. 2. 3. Ejus definitio. 4. Est persona, non necessariò libera. ib. 5. Quæ subjicitur Domino regionis, in qua habitat. ib. 6. Quoad fidem, obsequium, & reverentiam. 398. 7. An vasallus rectè dicatur subditus? ib. 8. 9. An, qui bona in territorio possidet? ib. 10. & seqq. An liberi & conjuges Summorum Imperantium? ibid. 14. & seqq. Quid dicendum ad historias oppositas? 399. 19. 20.

Possitne quis esse subditus plurium Dominorum? ib. 21. & seqq. Affirmatur de Civitatibus municipalibus. ib. 25. 26. Negatur de aliis. ib. 27. Licet possit esse subditus transitorius & honorarius. 400. 28. Aut realis ib. 29.

An differant subditus & civis? ib. 30. & seqq. Differentia inter subditum & civem. ibid. 36. & 401. 37. 38. Etsi hic promiscuè sumantur. ibid. 39. Vid. *Civis*.

Subjectio acquiritur iis modis, quibus Summum Imperium. ib. 40. Originaliter subjectio civium acquiritur ex pacto. ib. 41. Continuaturnativitate. ib. 42. 43. Ostenditur solenni professione. ib. 44. Augetur allectione in numerum civium. 402. 45. Firmatur homagiò. ib. 48. 49.

Subditi sunt multifarii. ib. 50. Distinguuntur naturaliter à sexu. ib. 51. & 403. 52. A conditione natalium. ib. 53. & seqq. Ab ætate. ibid. 57. 58. A statu familiæ. ib. 59. 60. A constitutione corporali. ib. 61.

Subditi alii sunt eminentioris, alii inferioris conditionis, uti agricolæ. 404. 62. 63. Mercatores. ib. 64. 65. Artifices. ib. 66. Alii sunt eminentioris considerationis, uti Professores & Magistri Artium liberalium. ib. 67. Qui præunt officiis publicis. ibid. 68. Qui Regalium jura obtinent. ibid. 69. Qui Regni Status sunt. 405. 70. An divites ad priorem vel posteriorem classem referendi? ib. 71. 72. 73.

Subditi ex qualitate mixta sunt vel nobiles vel ignobiles? ib. 74. & seqq. Vid. *Nobilitas*.

Subditi, collegialiter spectati, faciunt Universitatem. 407. 87. Vid. *Universitas*.

Subditis jus acquiri potest contra Summam Potestatem. 410. 1. In specie jus habent, si infestentur, ut protegantur. 411. 2. 3. 4. Etsi non quævis infestatio sufficiat. ibid. 5. Habent etiam jus ex legibus fundamentalibus quoad ea, quæ ibi promissa sunt. ib. 6. Habent interdum jus suffragii in consultationibus publicis. ib. 7. Habent præterea jus ex pacto. ib. 8. Uti & ex præscriptione. ib. 9.

Subditi non possunt actionem instituere contra Principem. 412. 11. Sed debent ei porrigere libellum supplicem. ibid. 12. 13. Si justitiam obtinere nequeant, remedium aliud non suppedit. ibid. 15. & seqq.

Subditi non possunt movere bellum adversus Summam Potestatem, sive privati sint. ib. 19. & seqq. Sive Magistratus. 413. 26. & seqq.

Subditis rebellibus si aliqua promiserit Princeps, nec metu nec vi adactus, strictè obligatur. ib. 31. 32. Sin metu aut vi adactus aliqua promittat, ad quæ aliunde tenetur, obligatio firma est. 414. 34. Secus si aliqua indebita spondeat. ib. 35. & seqq.

Subditis ea jura, quæ competunt ex libertate Naturali, circumscribi possunt. 415. 44. & seqq.

Quale jus subditis competat vacante Imperiò? 417. 65. & seqq. Vid. *Interregnum*. *Populus*.

Subditi obligantur ad obsequium. 418. 1. & seqq. Vid. *Obsequium*. Ad patientiam. 421. 28. & seqq. Vid. *Patientia*. Ad fidelitatem. 423. 50. & seqq. Vid. *Fidelitas*.

Subditis inter se multa præcipi possunt, quæ cæteris forent libera. 425. 60. & seqq.

De obligatione Singulorum Subditorum respectu Universitatis. 426. 69. De obligatione Universitatis respectu Subditorum. 427. 80. & seqq. Vid. *Obligatio*. *Universitas*.

Subditus quis esse definit emigratione. 429. Vid. *Emigratio*. Exemptione. 431. Vid. *Exemptio*. Præscriptione. 432. Vid. *Præscriptio*. Expulsione. 433. Vid. *Expulsio*. Deditio. 434. Vid. *Deditio*. Dissolutione Civitatis 437. Vid. *Civitas*.

Successio. Successivus.

Summa Potestas acquiritur Successione. 80. 88.

Successio hæreditaria dependet à voluntate Regnantis. 89. 17. Habet locum in Regno patrimoniali. ib. 18.

In successione hæreditaria, si nihil aliud fuerit dispositum, primus locus est liberis. ib. 9. Juxta ordinem succedendi ab intestato, in illo Regno receptum. 90. 20.

Successio in Regno hæreditario non admittit divisionem inter plures fratres. ib. 21. & seq. An omnes descendentes ex Regio sanguine admittat? ibid. 23. 24. Excludit illegitimos. ib. 25. & seqq. Excludit adoptivos. 91. 29. 30. Præfert fœminis masculos. ibid. 31. 32. Anteponit primogenitos secundogenitis. ib. 33. & seqq.

An in successione hæreditaria privatum Regis patrimonium à Regio separari possit? 92. 39. & seq.

Successio gentilitia pendet à Lege aut consuetudine Regni. ib. 41. Alia dicitur linealis. ib. 42. Alia non-linealis. ib. 43. Alia cognatica. 93. 44. Alia agnatica. ib. 45.

In successione lineali præferuntur primogeniti. ib. 46. Etsi ante Regnum acquisitum nati fuerint. ib. 48.

In successione gentilitia liberi non possunt exheredari vel præteriri. ib. 50. Nisi crimen enorme admiserint. ib. 51.

Orta questione circa successionem quisnam sit Juxta? 94. 58. & seqq.

Successio hæreditaria an ortum trahat ex Jure Naturali? 213. 93. & seqq. item 216. 119. seqq.

Quid juris habeat Summa Potestas circa successionem ex testamento? 215. 108. & seqq. Quid circa successiones ab intestato? 216. 119. & seqq.

Cccccc

Sum-

Index Rerum & Verborum.

• *Summus. Summa Potestas.*

Summæ Potestatis etymon. 70. 1. Synonymia. ib. 3. & seqq. Coincidit cum Majestate. ib. 7. Vid. *Majestas.*

Definitur Summa Potestas. 71. 10. Est facultas moralis. ib. 11. Ab omni Superiore dependens. ib. 12. Civitatem gubernandi. ib. 14. Ad communem & publicam utilitatem. ib. 15. & seqq.

An Tutores Regii Summam Potestatem habeant? 72. 19. & seqq. Vid. *Tutor.*

Summæ Potestatis proprietas est libertas quoad externos. ib. 24. Carentia Superioris. ib. 25. Solutio à Legibus. 74. 33. Inviolabilitas. ib. 34. Indivisibilitas. ib. 35.

An Summam Potestatem destruat nexus feudalis, qui intercedit inter Dominum & Vasallum? 73. 26. Negativa defenditur. ibid. 27. & seqq.

An Summam Potestatem supprimat obligatio clientelaris? ib. 30. & seqq.

An Summa Potestas debeat esse perpetua? 74. 36. & seqq. An dentur exempla Summæ Potestatis temporalis? ib. 37. & seqq.

Summa Potestas dividitur ab aliquibus in realem & personalem. 75. 41. & seqq. Rationes hujus divisionis. ib. 43. & seqq. Rationes aliæ contra divisionem. 76. 47. & seqq. Ulteriora argumenta. 77. 56. & seqq.

Summa Potestas dividitur in absolutam & limitatam. 78. 68. & seqq. Hujus duplex species. ibid. 70. & seqq. Non destruitur per limitationem. ib. 72. & seqq. Nec per leges fundamentales. ibid. 75. & seqq. Etiamsi exprimitur, quod actus, contra tales leges positus, sit irritus. 79. 80. & seqq. An per adjunctionem legis commissoriæ? ib. 84. & seqq.

Summa Potestas dividitur in electivam & Successivam. 80. 88. Electio non obstat Summæ Potestati. ib. 90. & seqq.

Sitne melius, Summam Potestatem esse electivam aut successivam? ibid. 94. Rationes pro successiva. ib. & seqq. Rationes pro electiva. 81. 98. & seqq. Resolutio problematis. ib. 104. & seqq.

Summa Potestas descendit à DEO, tanquam Authore Naturæ. 82. 107. & seqq. Confertur immediate Civitati. 83. 113. & seqq. Non obstantibus fundamentis contrariis quæ dissolvuntur. ib. 118. & seqq. Et à Civitate immediate uni vel pluribus consignatur. 84. 124. & seqq. Referuntur argumenta adversantia, & diluuntur. 85. 129. & seqq.

Discrimen inter consignationem Summæ Potestatis, & designationem personæ. ib. 131. Differentia inter Summam Potestatem Ecclesiasticam & Politicam. 86. 138. & seqq.

Summa Potestas acquiritur electione. 88. 1. & seqq. Vid. *Electio.*

Acquiritur Summa Potestas successione, quæ vel hæreditaria est. 89. 17. & seqq. Vel gentilitia. 92. 41. & seqq. Vid. *Successio. Successivus.*

Acquiritur Summa Potestas bellò. 96. 70. & seqq. Vid. *Bellum.*

Acquiritur Summa Potestas matrimonio. 99. 100. & seqq. Vid. *Matrimonium.*

Acquiritur Summa Potestas alienatione. 100. 107. & seqq. Vid. *Alienatio.*

Acquiritur Summa Potestas præscriptione. 102. 122. & seqq. Vid. *Præscriptio.*

Detur duplex Summæ Potestatis subjectum, commune & proprium? 113. 1. & seqq.

Duplicitas subjecti Summæ Potestatis non infert duplicem Majestatem. ib. 8.

Qui rationis usum non habent, Summæ Potestatis capaces non sunt. 114. 11. Etsi infania superveniens non auferat jus quæsitum. ib. 12.

Quò modò infantes habeant Summam Potestatem? ib. 13. & 14.

Mulieres Summæ Potestatis incapaces non sunt. ibid. 16. & 17.

A Summa Potestate arcentur spurii. 115. 19. Homines viliores. ib. 20. Et interdum peregrini. ib. 21.

Personæ Ecclesiasticæ non rectè arcentur. ib. 22.

Summa Potestas in statu Monarchico residet penes unum, quomodocunque vocetur. ibid. 25. 26. In statu Aristocratico penes Optimates. 116. 30. In Democratico penes totum Populum. ib. 31.

Summæ Potestati Subditæ sunt personæ, quæ homagium præstiterunt. ib. 32. Vel in loco morantur. ibid. 34.

De causis, ad Summam Potestatem spectantibus. 117. 39.

Summa Potestas exercetur in certo territorio. 118. 51. Ubi præsumptionem & intentionem fundatam habet. ibid. 53.

An Summa Potestas extra territorium pro privato habenda? 119. 56. Rationes pro affirmativa. ibid. 57. & seqq. Ratio pro negativa. ib. 63. Dissolvitur. ibid. 64. Limitatur, si Princeps in hostem vertatur. 120. 66. Vid. *Majestas.*

An Summa Potestas possit contrahere aliquam obligationem? 121. 1. Rationes dubitandi. ibid. 2. & seqq. Rationes decidendi. ibid. 6. & seqq. Satisfit prioribus. 123. 18. & seqq. Non officit Summæ Potestati, ut subdit Legibus Naturalibus & Divinis. 124. 22.

De obligatione Summæ Potestatis in specie. 125. 30. Vid. *Obligatio.*

An Summa Potestas obligetur ex pacto, cum subditis inito? 125. Cum ratione dubitandi. ib. 37. Retunditur. 126. 38. Roboratur affirmativa. ib. 45.

Summa Potestas tenetur observare leges fundamentales. 127. 48. In casu tamen transgressionis non amittitur. ib. 49. Etsi nullitas actus sequi possit. ib. 50. Vid. *Leges Fundamentales.*

Summa Potestas in pactis cum extraneis & subditis consideratur instar privati. ib. 52. & 53. Non tamen quoad subditos obligatur civiliter. ibid. 54. Nec tenetur ad Leges contractus. ib. 55.

Summa Potestas obligationem in contractu suo modò restitui potest in integrum. 128. 56. 57. Excipiuntur capitulationes. ib. 58. Sicut & pacta, pro Rege minorenni conventa à tutoribus. ib. 59. Nisi damnum sit manifestum. ib. 60. An desinat obligatio ob damnum subsequens? ib. 61. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Antecessor Successorem Summæ Potestatis obligat in Regno patrimoniali. 129. 66. Nisi Regnum à patrimonio separetur. ib. 67. An idem obtineat in Regno non-patrimoniali? ib. 71. & seqq.

Extra materiam pactorum Summæ Potestatis successor non tenetur antecessoris acta servare. 130. 79. Nisi ex æquitate. ib. 80. & 81.

Summa Potestas in statu Polyarchico definit interitu Corporis. 131. 82. & 83. Aut ratione Corporis dissolutâ. 132. 84. Manente unione manet, licet mutetur locus. ib. 85. Vel forma regiminis. ib. 86.

An Summa Potestas maneat apud residuos, si aliqui ex Optimatibus aut Populo decedant? ibid. 89. & seqq.

An Summa Potestas intereat divisione Civitatis? ib. 91. An in unione? ib. 93.

In statu Monarchico definit Summa Potestas morte Imperantis. 133. 94. Spontaneâ cessione. ibid. 95. Vid. *Renuntiatio*. Item abdicatione coactâ, seu depositione. 134. 109. Vid. *Deposito*. Item abdicatione tacitâ seu derelictione. 137. 132.

Summa Potestas penitus interit in statu Polyarchico. 137. 134. In statu Monarchico, si nullus adsit successor, redit ad Populum. ibid. 135. Secus, ubi successor adest. 138. 140. 141.

Summa Potestas Politica descendit ab Authore Naturali. 142. 10. Habet finem politicum naturalem. ib. 11. Regulatur juxta lumen Naturale. 143. 12. Est multiplex in orbe terrarum. ib. 13. Est eadem apud Christianos & Ethnicos. ibid. 14. Non bene ipsi annectitur Potestas spiritualis. ib. 15. In Sacris Paginis non reperitur conjuncta cum spirituali. 144. 16. Non transcendit ordinem humanum. ib. 17. & 18.

Quâ ratione Summa Potestas Politica fuerit conjuncta cum spirituali in Lege Naturæ? ib. 19. & 20. Compatitur in eodem Regno Potestatem aliam spiritualem. 145. 21. & 22. Non debet ingredi fines spirituales. ib. 22. Non repugnat hæc conjunctio principiis Politices. ib. 24. 25. 26.

Quâ ratione cum Summa Potestate temporali in Lege antiqua fuerit conjunctum jus sacrorum? 147. 36. & seqq.

Quâ ratione fuerit conjunctum in Lege nova? 152. 67. & seqq.

Summa Potestas habet jus advocatiæ in Ecclesia. 161. 137.

Summa Potestas habet jus condendi Leges. 162. & 164. 10. Vid. *Lex*.

Summa Potestas confert privilegia. 168. 47. Vid. *Privilegium*.

Summa Potestas dicitur pœnas. 171. 70. Vid. *Pœna*.

Summa Potestas an sit prorsus illimitata, possitque omnia præcipere, quæ velit? 181. 1. & seqq.

Regula liciti & illiciti non est accipienda à voluntate Summæ Potestatis. 182. 9.

In Republica non est alia plenitudo Potestatis Summæ, quam ordinaria, ad salutem communem ordinata. ib. 13.

Summa Potestas nequit cives excellentiores citra culpam Civitate ejicere. 183. 15. 16. Potest tamen

expellere seditiosos. ib. 19. Uti & conventicula ac collegia prohibere, vel ipsis Legem statuere. ib. 20.

Summa Potestas nocentes vitâ spoliare valet. 184. 22. Non autem innocentes. ib. 23. Non habet jus invitam civium innocentium. ib. 24. 25. Vid. *Vita. Innocens*.

Summa Potestas habet jus in existimationem hominum, civiliter consideratam. 188. 68. Vid. *Existimatio*.

Summa Potestas circa bona subditorum in Regnis patrimonialibus. 189. 72. Et non-patrimonialibus. ib. 73. Vid. *Bona*.

Potest statuere, ut tempore necessitatis vendatur frumentum. 190. 79. Ut non evehatur extra provinciam. ibid. 80. Ut excolantur prædia. 191. 82.

Summa Potestas potest imponere tributa. ibid. 83. Vid. *Tributum*.

Summa Potestas potest instituere vectigalia. 194. 106. Vid. *Vectigal*.

Summa Potestas exercetur circa jura civium tum quoad determinationem. 196. Tum quoad acquisitionem. 197. Tum quoad ablationem. 198. Vid. *Jus*.

Quid possit quoad literas moratorias? 199. 149.

Summa Potestas circa Judicia & Judices. 200. Quando constituit alios Judices, oportet ut sibi reservet jus extremæ provocationis. 201. 6. Vid. *Judicium*.

Summa Potestas quoad contractus. 206. Vid. *Contractus*. Quoad commercia. 208. 19. Vid. *Commercium*. Quoad monopolia. Vid. *Monopolium*. Quoad jus stapulæ. Vid. *Stapula*. Quoad mensuram, pretium, & monetam. Vid. *Mensura. Pretium. Moneta*.

Summa Potestas circa Successionem hæreditariam. 212. Vid. *Successio*.

Summa Potestas circa Officiales. 217. Vid. *Officialis*.

Summa Potestas circa Bellum. 235. 10. & seqq. & 241. 56. & seqq. Vid. *Bellum. Obligatio. Hostis*.

Summa Potestas circa Pacem. 304. 31. Vid. *Pax*.

Summa Potestas circa Fœdera. 344. 12. & 349. 55. Vid. *Fœdus*.

Summa Potestas circa Legatos. 370. 5. 6. & 374. 39. Vid. *Legatus*.

Summa Potestas quoad obligationem respectu Subditorum. 410. 1. & seqq. Vid. *Subditus*.

Systema.

Systema Civitatum quid? 66. 67.

Civitates systematicæ habent aliquando Principem, cui tamen subjectæ non sunt. ibid. 73. Aliquando Principem nullum patiuntur. 67. 77.

In Civitatibus Systematicis aliqua jura exercentur à singulis independenter. ib. 78. Alia exercentur à communi Concilio. ibid. 79.

Ad Conventus talium Civitatum opus est certò loco & tempore. ib. 83. Nec non votorum majoritate. ibid. 84.

Systematicæ Civitates dissolvuntur vel ex toto. 68. 86. Vel ex parte. ib. 87. Vid. *Civitas*.

C c c c c 2

T.

Index Rerum & Verborum.

T.

Tempus.

- A** quonam tempore incipiat legitimus fieri Rex, qui Regnum violenter occupavit? 98. 89. & seqq.
- Tempus, memoriam hominum excedens, possessori Summam Potestatem tribuere valet. 102. 122. item 103. 124. & passim.
- Tempore immemoriali possunt omnia jura acquiri. 106. 159.
- Tempus immemoriale potest habere locum in subditio, libertatem contra Summam Potestatem præscribente. 432. 36.

Territorium.

- Summa Potestas coarctatur ad certum territorium. 118. 51. Intra quod habet intentionem fundamentum. ib. 53. Extra quod non quidem privatorum jure censetur. 119. 57. & seqq. Jurisdictionem tamen coactivam aut coercitivam exercere nequit. 120. 65. Vid. *Locus. Summa Potestas. Majestas.*
- An usus privilegii sit licitus extra territorium concedentis? 169. 60.
- Transitus per alienum territorium. Vid. *Transitus.*

Testamentum.

- Circa Regnum hæreditaria Rex testamentum facere potest. 89. 17.
- An Rex testamenti tutorem dare valeat? 138. 143. & 139. 148.
- Testamentum habet originem suam ex jure Naturali. 213. 98. & seqq.
- An Abrahamus & Jacobus Patriarchæ fecerint testamenta? 214. 100. 101. 102.
- Testamenti factio justis ex causis prohiberi potest à Summa Potestate. 215. 109. 110. Quid circa testamenta pia? ib. 112. & 113.
- Testamento certa forma præscribi potest à Summa Potestate, quæ in utroque foro observanda. ibid. 114. 115.

Theologia. Theologus.

- Theologia Moralis differt à Jurisprudencia Universalis. 6. 37. Considerat sua objecta sub ratione boni vel mali. ib.
- Theologorum conclusa pondus habent in Jurisprudencia Publica Universalis. 11. 81.

Trajanus.

- Ulpii Trajani Imperatoris encomium 124. 27.
- Laus Ælii Trajani. ib. 28.

Transitus.

- Transitus per alienum territorium an rectè inter servitutes naturales recensatur? 22. 81. An hic transitus nitatur jure strictò? ibid. 82. 83.
- Transitus per maria & flumina an itidem inter servitutes naturales rectè collocetur? ib. 84. 85.
- Transitus militaris, per alienum territorium petitus & negatus, an justa sit bellorum causa? Rationes

pro affirmativa. 256. 174. & seqq. Rationes pro negativa. 257. 177. & seqq. Nostrum judicium. 258. 191.

Treuga.

Vid. *Inducia.*

Tributum.

- Tributi impositio pertinet ad Summam Potestatem. 191. 83.
- Tributum quid sit? ib. 84. Justè indicitur ob decorem Principis & Ministrorum sustentationem. ib. 85. Etiam si Princeps per luxum sua bona dissipasset. ib. 87. Servatà tamen moderatione. ib. 88. Indicitur etiam justè propter securitatem, & utilitatem publicam. ib. 89. Item ex titulo belli 192. 91. 92. Item ex titulo victoriæ. ib. 94. Item ex causa rebellionis. ib. 96. Ut tributorum exactio sit justa, debet observari moderamen. 193. 98. 99. Nec non proportio inter personas, ad tributum obligatas. ib. 100.
- An à tributo unus aut alter possit eximi? ib. 102.
- An tributum in alium usum, in quem acceptum non est, possit impendi? ibid. 103.

Tutor. Tutela.

- In Regno gentilitio, durante Regis minorennitate, constituuntur tutores. 138. 141.
- In constitutione tutoris considerantur primò Leges Regni. ibid. 142. Deinde voluntas antecessoris. ibid. 143. Et his deficientibus voluntas Populi. ibid. 144.
- An Ordines Regni alium tutorem, quàm ab antecessore datum, eligere possint? ib. 145.
- Sitne locus tutelæ testamentariæ etiam in Regno non-patrimoniali? 139. 148.
- Sitne locus in Regnis tutelæ legitimæ? 138. 146. 147.
- Quousque duret potestas tutoris? 139. 149. & seqq.
- An tutor Regius habeat Summam Potestatem? 72. 19. 20. 21.
- Tutela in statu Civili etiam invitis defertur. 425. 62.

Tyrannus. Tyrannis.

- Quandònam Monarchia incipiat deflectere in tyrannidem? 61. 27. Qualis sit Reipublicæ status, quando tyrannus eam invasit? 65. 64.
- An tyranni fuerint, qui primitus acquisiverunt Summum Imperium? 96. 70. 71. 72.
- An Princeps, in tyrannum conversus, deponi possit? 136. 121. & seqq.
- Possitne tyrannus Imperium successu temporis adipisci? 98. 89. & seqq.
- Cum tyranno, quem Populus tacitè vel expressè agnovit, rectè pangitur foedus. 351. 71. Non item, si nullò modò fuerit agnitus. ib. 72. 73.
- Foedus, cum Rege legitimo contractum, extenditur ad tyrannum. 361. 160. 161.
- Tyrannidis periculum in statu Monarchico. 48. 22. Aristocratico. 52. 60. Et Democratico. 56. 92.

Tyran-

Index Rerum & Verborum.

Tyrannus an occidi possit? 421. 35. & 422. 36. & seqq. Tyrannus, qui talis est solò abusu Regiminis, ob vim illatam occidi non potest. ib. 40. Nisi actu mortem alicui injustè intenet. ib. 41. Nec salus Reipublicæ istle periclitetur. ib. 42. Tyrannus, qui est talis ex titulo, potest à quopiam occidi. ib. 43. & 422. 44. 45. An causæ cognitio ad hoc necessaria? 423. 46. An Concilium Constantiense repugnet? ib. 47. 48. 49.

V.

Vasallus.

Vasallus, feudi titulò Regnum adeptus, an possit habere Summam Potestatem? 73. 26. & seqq. Vasallus quà talis non est subditus. ib. 27. Item 398. 8. 9.

Vasalli Clerici Dominorum directorum Legatos agere possunt. 376. 60.

Vectigal.

Vectigalis exactio spectat ad Summam Potestatem. 194. 106. Ejus descriptio. ib. 107.

Vectigal aliud terrestre, aliud aquatile. ib. 108. Ostenditur justitia terrestrium. ib. 109. Et aquatiliū. ib. 110. & seqq.

Vectigalium quantitas desumenda ex qualitate mercium in importando. 195. 114. 115. Uti & in exportando. ib. 116.

Ex quibus rebus præstandum vectigal? ib. 118.

De vectigalium solutione. ib. 119.

Vespasianus.

Flavius Vespasianus Imperator laudatur. 124. 26.

Titus Vespasianus Imperator celebratur. ib.

Vicarius.

Rex est DEI vicarius in terris quoad temporalia. 77. 66.

Quid habeat vel debeat Rex ex officio Vicarii? 118. 46.

Vicarius DEI generalis in spiritualibus est Summus Pontifex. 146. 27. item 161. 137.

Vicus.

Vicus quid sit? 38. 127.

Virgo.

Virgo aggressorem suæ pudicitiaë occidere potest. 18. 45. 46. An etiam teneatur occidere? 19. 56.

Vita.

Vita suæ non est homo Dominus. 17. 34.

Vitam suam defendere quis potest cum occisione invaloris. ib. 35. & seqq. Sed non tenetur. 18. 51. & seqq. Vid. *Defensio*.

Vita potest aliquando exponi periculo mortis. 19. 57. Etiam à Civitate. 187. 54.

Summa Potestas habet jus in vitam nocentium. 184. 22. Non autem in vitam innocentium. ibid. 23. Vid. *Innocens*.

Jus in vitam à DEO est. 83. 111.

Vita conservandæ gratiâ etiam tyrannum occidere licet. 422. 41.

Votum.

Vota majora ad determinandam formam Regiminis in Civitate sufficiunt. 44. 184.

Vota majora prævalent in statu Aristocratico. 50. 47. Nec non in statu Democratico. 53. 68. 69.

An vota majora præponderent in Civitatibus systematicis? 67. 84. & 68. 85.

Vota majora, nisi aliud fuerit statutum, attenduntur in electione Monarchica. 88. 9.

An vota majora considerentur in alienatione partium Reipublicæ? 101. 117.

Universitas.

Universitas distinguitur à singulis. 53. 65. Habet etiam jura, à juribus singulorum distincta. ib. 66. item 416. 52.

Universitas est cœtus subditorum. 407. 88. Non Superiorum, ibid. 89. Requirit certum Regimen. ib. 90. 91. Requirit etiam permissionem Summæ Potestatis. ib. 92. Debet respicere communem utilitatem. 408. 93.

Universitas familiarum. ibid. 94. Vid. *Familia*. Universitas studiorum. ib. 102. Vid. *Studia*. Universitas Opificum. 409. 110. Vid. *Opifices*. Universitas *Mercatorum*. ib. 112. Vid. *Mercator*.

Universitas habet jus constituendi Magistratus. 416. 54. Habet bona communia. ib. 55. Habet jus indicendi quasdam contributiones. ibid. 57. 58. Habet Imperium aliquod. ibid. 59. 60.

Universitati debetur à singulis obsequium. 426. 71. Patientia. ibid. 73. Fidelitas. 427. 75.

An ex debito Universitatis teneantur singuli? ib. 76. & seqq.

Singuli tenentur procurare bonum Universitatis. 426. 69.

Universitas debet singulos protegere. 427. 80. Administrare justitiam. ib. 81.

Num ex contractibus singulorum obligetur Universitas? 428. 84. An ex delicto? ib. 85. 86.

Universitas in uno conservatur. 435. 63.

Urbs.

Urbs dicitur locus conclusus. 408. 94. Alia est mediata, alia immediata. ib. 98. & seqq.

Utilitas. Utilis.

Utilitas innoxia parit jus servitutis naturalis. 23. 93.

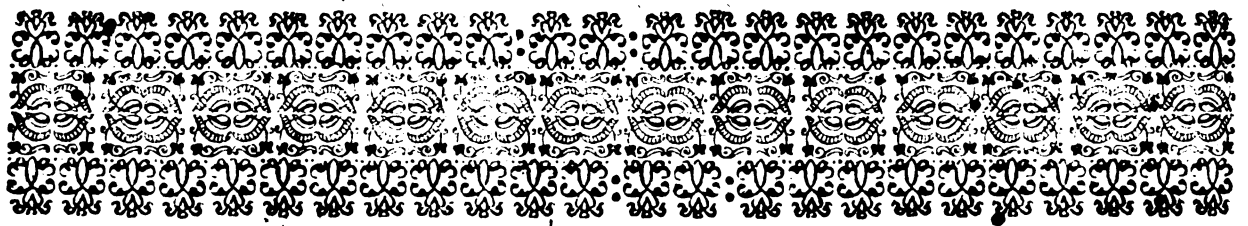
Civitates, utilitatem communem non curantes, sunt irregulares. 58. 2. 3.

Sola utilitas, ex bello speranda, non est sufficiens belli causa. 251. 134. 135.

Uxor.

Vid. *Conjux*.

• • • F I N I S • • •



Crassiores errores benevolus Lector ita corriget.

<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Error.</i>	<i>Corr.</i>
5.	1.	25.	quam	quàm
32.	1.	21.	ferè	fere
40.	1.	40.	stratus	status
82.	2.	3.	hònis	bonis
88.	2.	37.	prævisè	præcisè
91.	1.	15.	nullum	nullam
104.	2.	23.	præsumptionem	præscriptionem
135.	1.	33.	DEUM	DEUS
158.	2.	14.	109.	101.
167.	1.	19.	præcipientis	prohibentis
342.	2.	19.	verè	fere



